7703

PANDURANGA MAHATHMYAM

BY

THENNALEE RAMAKRISHNA KAVI

శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపా పరిపాక పరిచిత సరసకవితాసనాథుండగు

తెనాలి రామకృష్ణకవినాథునిచే రచియింపఁబడిన

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

అను నీ పరమభాగవతచరిత్రము

చెన్నపురి, చర్చిఆఫ్ స్కాట్లండుమిషన్ కాలేజిలో తెనుఁగుపండితులగు

కొమాండూరి, అనంతాచార్యుల వారిచేఁ బరిష్కరింపఁబడి.

తెన్మఠం వేంకటనరసింహాచార్యులుగారిచే

లఘుటీకతోఁడ

వసురత్నాకరముద్రాయంత్రము నందు

రెండవసారి

ముద్రింపఁబడినది.

చెన్నపురి.

విజయ సంవత్సర కార్తీక, బ - ... భానువారము.

Printed At the Vasuratnakara Press.

Madras.

1893.

All Rights Reserved.

...స, బృహ...
త, వాత్స్య...
హర్షులచే బరు...
...న అత్యావశ్యకం
రంబులునగు పరమ...
...షము ప్రతిష్ఠ...
...ములు ... నవ

శ్రీ ర స్తు.

నూతనముగ ముద్రింపబడిన గ్రంథముల జాబితా.

శ్రీమత్సుందరకాండము.

ఇది శ్రీమద్వాల్మీకి మహర్షి ప్రోక్తము, తెనుగున వ్రాయబడిన ప్రతిపదార్థ తాత్పర్య విశేషార్థములతోను సుందర ప్రతిమలతో [illegible] బడినది. అర్థమెరుంగక పారాయణ [illegible] సిన ప్రయోజనము లేదని శాస్త్రమునం [illegible] డి యున్నది గనుక అర్థము నెరింగి పారాయణము చేయుటకిది మిగుల నుపయోగకరమై [illegible] వెల ప్రతి ౧కి రు ౭-౦-౦ పోస్టుఖర్చు [illegible]

శ్రీమత్సంస్కృతభాగవత ఖండము.

దశమస్కంధములోని పూర్వార్ధము, ఆంధ్రటీకా తాత్పర్య విశేషార్థ ప్రతిమలతో గూడినది - రు ౮—౦—౦ పో ౦—౬—౦.

స్త్రీధర్మరత్న భాండాగారము.

(పాకశాస్త్రసహితము.)

ఇందు స్త్రీలు నడుచుకొనవలసిన ధర్మంబులును, స్త్రీలు ప్రవర్తించవలసిన క్రమంబులును, పురుషులు స్త్రీలను సంరక్షించు విధంబులును, స్త్రీలలోగల భేదంబులును, స్త్రీలకవశ్యము తెలియదగిన, నానావిధ భక్ష్యభోజ్య చోష్య లేహ్యాది పదార్థములను, ధాతుపుష్టికరములగు హిందుస్థాన దేశపు మధురపదార్థములను జేయు క్రమంబును దెలిపెడి పాకశాస్త్రంబును, స్త్రీజాతి కుపయుక్తంబులైన భరతశాస్త్ర భావంబులును, నాయికా భేదంబులును, స్త్రీసాముద్రికంబును జేర్పబడియున్నవి; కావున స్త్రీలు గుణవతులగుటకును పాక కరణాది విద్యలయందు సమర్థురాండ్రగుటకును ముఖ్యసాధనంబయిన యీ గ్రంథము, స్త్రీలకు నీతిశృంగార వైరాగ్యముల నభివృద్ధి జేయగోరువారందరికిని ముఖ్యావశ్యకమై దగ్గరనుండ దగియున్నది, ఈ గ్రంథముయొక్క యుపయోగమును పట్టి, దీనికిచ్చిన విలువ మిగుల స్వల్పమంబనియు దీనియుపయోగము మహాఘనంబనియు చెప్పకమానదు. దీనివెల ప్రతి ౧కి రు [illegible]-౮-౦ వి. పి. పోస్టుకర్చు ౦-౮-౦ ౧౦ ప్రతులొకసారి పుచ్చుకొనువారికి ౨ ప్రతులు కమిషనుగా ఇయ్యబడును.

స్వరశాస్త్రము.

ఈశ్వరునిచే పార్వతీదేవి కుపదేశింపబడినది. ఈశాస్త్రము మహర్షిప్రోక్తమై వారివారికి ఉపదేశమూలముగ దెలియుచున్నందున నతిరహస్యమై, స్త్రీపురుషులచే ముఖ్యముగ నెరుంగదగినవియు, అత్యానందకరంబులును, అత్యుపయుక్తంబులును, ఆవశ్యకరణీయంబులునగు పలేకాంశములచే రంజిల్లుచు, సూర్యచంద్ర స్వర తత్వవిశేషాదుల దెల్పుచున్నందున యోగము నెరుంగువారికి యోగశాస్త్రమై, జీవితకాల సంఖ్యాపరిమాణాదుల నెరుంగు క్రమమును దెల్పుచున్నందున జ్యోతిష్కులకు జ్యోతిశ్శాస్త్రమై, పిండోత్పత్త్యాది శారీర విషయంబుల దెల్పుచున్నందున శరీరారోగ్యమును గోరువారికి వైద్యశాస్త్రమై, స్త్రీపురుషలక్షణ స్త్రీసంభోగవిధాన జలక్రీడా తాంబూల చర్వణ క్రమాదుల దెల్పుచున్నందున రసికులగు వారికి శృంగారశాస్త్రమై వెలయుచున్నది. దీనివెల ప్రతి ౧కి రు ౧-౮-౦ పోస్టుకర్చు ౦-౧-౦ ౧౦ ప్రతులు ఒకసారిగ పుచ్చుకొను వారికి ౨ ప్రతులు కమిషనుగా నియ్యబడును.

మానవధర్మచంద్రిక.

అఖిలజనుల కవశ్యకోపయోగమగు నీ గ్రంథమునందు, మను, పరాశర, గౌతమ, కశ్యప, దక్ష, హారీత, యాజ్ఞవల్క్య, నారద, అత్రి, ఆంగిరస, బృహస్పతి, భరద్వాజ, సుశ్రుత, వాత్స్యాయన ప్రముఖులగు మహర్షులచే పురుషులను గూర్చి చెప్పబడిన అత్యావశ్యకంబులు, అతిసంతోషకరంబులునగు పరమధర్మములును, పురుషుడు ప్రతిక్షణమున జేయవలసిన కృత్యముల దెల్పునట్టి దినచర్యయు, శయన, సంభోగ, స్త్రీలక్షణపరిజ్ఞాన, నిద్రాక్రమాద్యనేకాంశములుగల

రాత్రిచర్యయు, మనుష్యుండాహార విహారసంభోగాదుల నేమేఋతువులయందె ట్లొనర్పిన శరీరమునకు ఆరోగ్యముగలిగి సుఖముగనుండునో అట్టినియమంబులు గలిగిన ఆయుర్వేద సంగృహీతమగు ఋతుచర్యయు, సకలకార్యములకును, ముహూర్తముల నిర్ణయించుకొను క్రమమును, ప్రయాణశకునలక్షణములను, సుబోధముగ దెలిపెడి ముహూర్తప్రకరణంబును, పురుషుని సకలావయవముల శుభాశుభ లక్షణంబులను, హస్త పాద రేఖా లక్షణంబులను స్పష్టముగ దెలిపెడి పురుషసాముద్రిక ప్రకరణంబును, పండిత సహాయములేకనే యెఱుంగదగిన ఆశౌచప్రకరణంబును, శాస్త్రమునందును లోకానుభవమునందును విశేషాభ్యాసముగల వైద్యోత్తములచే ప్రకృతి దేశకాలములననుసరించి చెప్పబడినవియు, చరక, సుశ్రుత, వాహట, రసరత్నాకరాది మహాగ్రంథములయందు జెప్పబడినవియునగు ఔషధంబులును, ధాతువృద్ధికరౌషధంబులును, వాజీకరణౌషధంబులును, అనేకుల యొద్ద బహుకాలమునుండి రహస్యముగ దాచఁబడి రోగముల నివర్తింపజేయుటయందుమిక్కిలిసమర్థములైన పరమహంసక్రియలును, సిద్ధక్రియలును, అతిప్రయాసముచే సంగ్రహించిచేర్పబడియున్నవి, ఇందలి వైద్యప్రకరణము, నాడీపరీక్షారసాదిశుద్ధి, భస్మవిధానాదుల బహుసులభముగ దెలుపుచున్నందున, నూతనముగ వైద్యమునేర్చుకొనువారికిని, వైద్యవృత్తి యుందుండు వారికిని, రోగనివృత్తికొరకు వైద్యునిసహాయములేక యే స్వయముగ నౌషధముల జేసికొనునట్టి సర్వజనులకును, అత్యంతావశ్యకముగానుండును, అనేకగ్రంథములవలనగలుగదగిన పరిజ్ఞానమీ గ్రంథమువలన గలుగుటచేతను, అనేకనూతనవిచిత్రాంశములుగలిగియుండుటచేతను, ప్రతివారికిఅపేక్షితంబైయుండునని గ్రంథమునుదీసికొనువారే స్పష్టముగ దెలిసికొనజాలుదురు, ఇది ఆంధ్ర తాత్పర్యముతోడ ముద్రింపబడియున్నది, ప్రతి ౧కిపోస్టు కర్చు తోడ, రూ ౨-౪-౦.

పాండురంగమాహాత్మ్యము (తెనాలి రామకృష్ణకవివిరచితము.) ౧—౪—౦

శ్రీరామస్తవరాజము ౦—౨—౦

తిలకఫలవిజ్ఞానము (పుట్టుమచ్చలఫలము నుదెల్పునది.) ౦—౨—౦

లఘుజాతకము. ౦—౮—౦

చమత్కారచింతామణి (జ్యోతిషము) ౦—౬—౦

స్త్రీజాతకము. ౦—౬—౦

పరమానందయ్య శిష్యుల కధలు. ౦—౩—౦

శనిస్తోత్రము (తాత్పర్యసహితము) ౦—౨—౦

నవగ్రహస్తోత్రము. ౦—౪—౦

కవిజనరంజనము (శృంగారకావ్యము) ౦—౩—౦

సుందర రాజశతకము (బంధకవిత్వాదులుగలది) ౦—౧—౦

జీవప్రబోధామృతము, (పద్యకావ్యము. జీవేశ్వర సంవాద రూపమగు అద్వైతగ్రంథము.) ౦—౪—౦

పోస్టుకర్చులను, పుస్తకముల దెప్పించుకొనువారే పెట్టుకొనవలెను.

౨౧౦. గోపాసాయబువీధి, బ్లాకుటవున్. మద్రాసు
వసురత్నాకర ముద్రాక్షరశాల } తెన్మఠం - వేంకటనరసింహాచార్యులు.

ఓం శ్రీర్జయతు.

లఘుటీకాసహిత

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ప్రథమాశ్వాసము,

శా॥ శ్రీకాంతామణిఁ గన్గొంటి నదిధాత్రిన్ మంచినన్ దద్ధృతి । శ్రీకాదంబినిమీఁదికుబ్బెననఁగా శ్రీవత్సముం దాల్చి ము । ల్లోకంబుల్ పొదలించు కృష్ణుఁడు దయాళుండేలు శ్రీవైష్ణవ । స్వీకారార్హు విహారిపట్టణపతిన్ వేదాద్రిమంత్రీశ్వరున్ ॥ ౧ ॥ సీ॥ అవతారమందెనే యఖిలైకజనయిత్రి కలశరత్నాకరగర్భసీమఁ । దోఁబుట్టువయ్యెనే తులితకాంచనవర్ణ వెలఁది వెన్నెలగాయు వేల్పునకును । బాయక యుండునే పరమపావనమూర్తి చక్రిబాహామధ్యసౌధవీధి । నభిషేకమాడునే యభివర్ణితాచార దిగ్గజానీతమహాతేటనీట (?) । నవనిధానంబులే దేవి జవణి సరకు (?) । లమ్మహాదేవి శ్రీదేవియాదిలక్ష్మి । సరసశుభదృష్టి రామానుజయ్యసుతుని । నాదరించు విహారి వేదాద్రినాథు ॥ ౨ ॥ ఉ॥ మాద్రికిమీరు నంచ వెలిమావుపయిన్ మురువైన జోదు చే । భద్రమయాత్మ చే భువనపాలనఖేలను చే సరస్వతీ । మద్రితవక్త్రి చేతనలు మోముల వేలుపు చే విహారి వే । దాద్రి చమూవిభుండు గను నాయువు శ్రీయు నిరంతరాయమున్ ॥ ౩ ॥ శా॥ కద్రూజాంగదు తోడబుట్టువు శరత్కాదంబినీచంద్రికా । చిద్రూపాంచిత పద్మగర్భముఖరాజీవాళిహంసంబు వ । ర్ణద్రాక్షాఫలకీరి శారదకృపన్ రామానుజామాత్యు వే । దాద్రిస్వామికి నిచ్చు నిచ్చలును విద్యాబుద్ధివాక్సిద్ధులన్ ॥ ౪ ॥ ఉ॥ ఈ చిగురాకు నీ ప్రసవమీ పువుఁ దేని యదెంత యొప్పెడిన్ । జూచితిరే యటంచుఁ దన చుట్టు శుకాదులు గొల్వఁగాఁ గప । ర్దోచితచంద్రగాంగజలమైన శివాహ్వయకల్పశాఖి వే । దా

[౧.—శ్రీకాంతామణిన్—లక్ష్మీదేవిని. కన్గొంటి—వంచించి. మంచినన్—మన్నింపఁగా. తద్ధృతిశ్రీకాదంబిని—ఆభూమిని ధరించుటవలని కాంతిసంపదయనెడి మేఘపఙ్క్తి. శ్రీవత్సమున్—శ్రీవత్సము అనెడి రొమ్మునందలి మచ్చను. పొదలించు—వృద్ధిపొందించు. స్వీకారార్హున్—అంగీకరింపఁదగినవానిని ॥ ౨ ॥ కలశరత్నాకరము—పాలసముద్రము. వెలఁది—స్వచ్ఛమయిన. అభిషేకమాడు—స్నానము చేయు. ఆనీతము—తేఁబడినది ॥ ౩ ॥ మాద్రి—మాదిరి. వెలిమావు—తెల్లగుఱ్ఱము. మురువు—అందము. జోదు—యోధుఁడు. ఖేలనుఁడు—క్రీడగలవాఁడు. చమూవిభుండు—సేనాపతి. నిరంతరాయము—నిత్యమయిన శుభావహక్రియ—విఘ్నము లేమి ॥ ౪ ॥ కద్రూజాంగదుఁడు—శివుఁడు. చిద్రూపాంచిత—జ్ఞానస్వరూపము చేత ఒప్పినది. రాజీవాళి—తామరలవరుస. వర్ణద్రాక్షాఫలకీరి—వర్ణములనెడి ద్రాక్షాఫలములకు చిలుక. నిచ్చలును—నిత్యమును ॥ ౫ ॥

చలమంత్రికీర్తికలశాబ్ధిని వెన్నెలమాడ్కిఁ జూచుతన్ ॥ ౫ ॥ ఉ॥ చిద్రసవేదియాకొ దమచిల్కకు విష్ణుసహస్రనామముల్ । ముద్రతి మోము మోవినిడి ముద్దుగఁ జెప్పుచుఁ గోరున నేర్పుచు నుబ్బుచున్ । భద్రనిధానమై వెలయు పర్వతకన్యవిరూరిమంత్రివే । దాద్రికి విష్ణుభక్తిమహిమాతిశయం బనయంబు నీవుతన్ ॥ ౬ ॥ సీ ॥ సూత్రవతీదేవి సొబగుపా లిండ్లపై మలుపచ్చిగందంపు వలపుతోడ । శిరసులువంచు నిర్జరకోటిఁ బనిగొను తపనీయ వేత్రహస్తంబుతోడఁ । బనియేమియని విన్నపము సేయు సుమనోరథములైన దివ్యాయుధములతోడ । బ్రహ్మాండకోటుల పారుపత్తెము లెల్లఁ గనియు నిద్దంపు మనసుతోడ । శార్ఙ్గి రెండవమూర్తియై జగములేలు । మునిమనోహారి శ్రీసేనమొదలియారి । చేయుపనులెల్ల సఫలముల్ సేయుఁగాత । మఱి రామానుజయ్య వేదాద్రిపతికి ॥ ౭ ॥ శా ॥ మీఁదం దారధరాధరంబు గలయా మేరున్నగం జాలిత । త్తాదృక్త్వండటు చిన్నలిర్చు ఖగయూథస్వామి హేమప్రభా । ప్రాదుర్భావ శుభప్రభుండు మనుచు [రా]మానుజామాత్యశ్రీ । వేదాద్రీశు పిరూరిమందిరు జగద్విఖ్యాతకీర్తీశ్వరున్ ॥ ౮ ॥ [సీ] ॥ ధరణీభరము దాల్చు తనచేవ యంతయు భుజపరిఘంబులఁ బొంకపఱచి । మును [మి]న్కఁగనియైన తనప్రజ్ఞ యంతయు మతివిశేషమునందు మస్తరించి । దైత్యారివశమైన చిత్తమంతయు నినుచు గౌరవమున నివ్వటించి । తనువు వెన్నెలగాయు తనమూర్తి యంతయుఁ గీర్తివైభవమునఁ గీలుకొలిపి । శేషుఁ డఖిలప్రపంచవిశేషశాలి । నిత్యసూ[రి]స్థలకాద్యుఁడై నిలుచుమేటి । చారుచారిత్రు రామానుజయ్యపుత్రుఁ । గరుణ వేదా[ద్రి]మంత్రిశేఖరుని మనుచు ॥ ౯ ॥ క ॥ పుట్టకముం బుట్టెడు వేళం । దిట్టపు నునుపచ్చపుట్టతేని [య]లుకవితోఁ । బుట్టిననమృతము బుట్టెడు । పుట్టనిసువుసత్కవిత్వములు వర్ణింతున్ ॥ ౧౦ ॥ [క]ట్టాడరానియాగమ । ఘట్టమునకు నడవ యచ్చుకట్టిన ముని రా । ట్పట్టాభిషిక్తుఁ దప[మున] పుట్టిన నెలవయిన వ్యాసముని వర్ణింతున్ ॥ ౧౧ ॥ తే ॥ వ్యాసవాల్మీకిముఖసూక్తివై ...ల । నేర్పుమీరంగ నిజకావ్యదర్పణముల । సరసమానసముల నేటు పటుచుకీర్తిధ ...లయి భట్టాదికవులఁ దలఁతు ॥ ఉ ॥ చాటుకవిత్వతత్త్వరససాగరపారగులయ్యు

... పువ్వు. కపర్ద్యోచితము—జడముడికిఁ దగినది ॥ ౬ ॥ చిద్రసవేది—జ్ఞానస్వారము నెఱిఁగినది. ... తోషముతో డిలసక్తితో. ముద్దుచున్—మాటలు చెప్పచు. భద్రనిధానము—శు... ॥ ౭ ॥ సొబగు—అందము. మలుపచ్చి—కొంచెము తడియాఱినది. వలపు—వాసన. ... నియమించు. తపనీయవేత్రము—బంగారుబెత్తము. పారుపత్తెములు—అధికార... నిద్దంపు—స్నేహముగల. సేనమొదలియారి—విష్వక్సేనుఁడు ॥ ౮ ॥ తారధరాధరంబు—వెండి... తత్తాదృక్తుండెరుదిక్—దానినిపోలిన ముక్కుయొక్క ప్రకాశములో. తలిర్చు—అతిశ... ఖగయూథస్వామి—పక్షిసమూహమునకు రాజు—గరుత్మంతుఁడు ॥ ౯ ॥ చేవ—శక్తి. ...పఱిచి—బలిపెట్టి. మునుమిన్కఁగని—వేదములకు ఉనికిపట్టు, మస్తరించి—ఐక్యము చేసి. నివ్వ... వ్యాపింపఁజేసి ॥ ౧౦ ॥ నునుపచ్చి—చక్కగాఁ బక్వముగాని. ఉబ్బెడు—స్రవించునట్టి. పు...—వాల్మీకి ॥ ౧౧ ॥ ఘట్టమునకు—తీరప్రదేశమునకు. అచ్చుకట్టిన—ఏర్పఱిచిన ॥ ౧౨ ॥

సత్కవుల్ । పాటిఁగఁబట్టి వింతురొక పాటివి గావనకన్యకావ్యముల్ । కైటభవైరి
యావతశిఖామణిశ్రీసతి పేరురంబునన్ । మాటియు నీటి కెంపు బహుమానముగం బద
కంబుఁ జేయదే ॥ ౧౩ ॥ తే ॥ తప్పుగలిగినచోట నేయొప్పుఁగలుగు । నరసికావలి కవితల
నవగుణములు । సరసకవితావశోక్తుల సరణియందు । నమృతధారాప్రవాహంబు ల
డరుఁగాదె ॥ ౧౪ ॥ తే ॥ కానదోషాత్ములైన దుష్కవులకతన । గరిమ వహియించుఁ గవి
రాజకావ్యమహిమ । బహుళపక్షంబుచీఁకటి బహుళమగుటఁ । జాయ వెన్నెల తరితీపు
సేయుకరణి ॥ ౧౫ ॥ వ ॥ అని నిఖిలభువనప్రధానధన్యంబులగు మాన్యదైవతంబులం గొ
నియాడి రూఢి మెఱయు కవివృషభుల నభినుతించి యుదంచితంబగు కవిత్వతత్వంబునం
గల గరిమంబుఁ బరిశీలించి వంచకుల గొంకొం చెపుంగవుల రవళి యదలించి పంచాశత్కో
టివిస్తీర్ణంబగు నర్ణవమేఖలావలయంబునం గల పరమవైష్ణవరత్నంబులకుఁ బ్రయత్న
పూర్వకంబుగ నభివందనం బాచరించి ॥ ౧౬ ॥ క ॥ వాకారంతాశ్రయభట్టరు । చికార
చార్యుల మహాత్ము శ్రీగురుమూర్తిన్ । నికరంపుభక్తి భజించెద । నికారవ్యకళాకలాప
మిడేఱుటకున్ ॥ ౧౭ ॥ క ॥ రవణించు తనూకరశ్రీభా । గవతచరిత్రంబుఁ బరమకల్యాణసము
ద్భవభవనంబుఁ జతుర్దశ । భువనమహారత్నసూత్రముఁ గదగుసరణిన్ ॥ ౧౮ ॥ వ ॥ అని
యిట్లభినవప్రబంధనిర్మాణకౌతూహలాయత్తచిత్తుండనయి యేనున్న సమయంబున ॥
౧౯ ॥ సీ ॥ తనకులాచారవర్తన వైష్ణవాచార్యపర్యాయములకొజ్జబంతి యనఁగఁ । దన
సూనృతము పురాతనసత్యసంధుల యున్నతికిఁ బునఃప్రతిష్ఠితము గాఁగ । దనబుద్ధి నీతిశా
స్త్రరహస్యములు తెల్లముగఁ జెప్పు వ్యాఖ్యానముద్రగాఁగఁ । దనప్రాయుగంటంబు
మొనవాఁడి విశ్వంభరా ప్రజలకుఁ బ్రాణరక్ష గాఁగ । వెలయు మంగయగురువభూవి
భుని పెద్ద । సంగభూపాలమణి వాగ్విలాసప్రవర్తి । ప్రియయుతుండైన రామానుజ
య్యసుతుఁడు । భద్రగుణసీరి విరురి వేదాద్రిశౌరి ॥ ౨౦ ॥ మ ॥ కవులుం జారకులున్ బ్రధా
నులు నలంకారజ్ఞులున్ బ్రాజ్ఞులున్ । ధవళోత్ఫుల్లభజియింపనిండుకొలువై తారేందు
తారాపఙ్క్తి । ధవళంబైన సువర్ణకుంభయుతసౌధంబందునావాసమై । వివిధామ్నా
యపురాణగుంభనకథల్ విన్పించుచున్ బ్రమోదంబునన్ ॥ ౨౧ ॥ క ॥ నను రామకృష్ణకవిఁ గవిజ
నసహకారావళీవసంతోత్సవసూ । క్తినిధిఁ బిలిపించి యుచ్చా । సనమునఁ గూర్చుండఁ

యావతశిఖామణి — స్త్రీసమూహమునందు శ్రేష్ఠురాలు. మాటియున్ — మఱుఁగుపఱచియు. నీటి కెంపున్ — కౌస్తుభమణిని. పదకంబున్ — హారమునదుమనం డెడిరత్నపుబిళ్ళనుగా ॥ ౧౩ ॥ ౧౪ ॥ ౧౫ ౧౬ ॥ నిఖిలభువనప్రధానధన్యంబులు — ఎల్లలోకములందును ముఖ్యులయినపుణ్యాత్ములుగలవి. మాన్యదైవతంబులన్ — పూజింపఁదగిన దేవతలను. రూఢి — ప్రసిద్ధి. గరిమంబు — గౌరవము. రవళి — ధ్వని, కూయుట. అర్ణవమేఖల — భూమి ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ ఒజ్జబంతి — ఉపాధ్యాయులు పెట్టెడి మేలుబంతి. వాగ్విలాసము — వాగ్విలాసమనట్టి పని ॥ ౨౧ ॥ ౨౨ ॥ కవిజనసహ...నిధిన్ — కవీశ్వరులనెడి తియ్యమామిడిచెట్లచాలునకు వసంతకాలమువలె పెంపుకరమైనయందిమాటలకుస్థానమైనవానిని — క

బనిచితురతననిమెఱ ॥ ౨౨ ॥ సీ॥ జగతిసొబగులనెన్నఁగఁగావ్యధారలఘనుఁడవాశు
వునందుఁగరముమేటి । యఖిలభూమీపాలకాస్థానకమలాకరోదయతరుణసూర్యోద
యుఁడవు । శైవవైష్ణవపురాణావళినానార్థరచనాపటిష్ఠైకరమ్యమతివి । లౌకికవైది
కలక్షణచాతుర్యధైర్యప్రభారూఢకార్యచణుఁడ । వరయభూమికుచాగ్రహారాభ
మైన । శ్రీతెనాల్యగ్రహారనిర్ణేతవగ్ర । శాఖికాకోకిలమవీవుసరసకవివి । రమ్యగుణకృష్ణ
రామయరామకృష్ణ ॥ ౨౩ ॥ క॥ కౌండిన్యసగోత్రుఁడవా । ఖండలగురునిభుఁడవఖిల
కావ్యరససుధా । మండనకుండలుఁడవుభూ । మండలవినుతుఁడవులక్ష్మమావరతన
యా ॥ ౨౪ ॥ క॥ యశముగలిగించునీమృదు । విశదోక్తులఁబౌండరీకవిభుచరితఁజతు । ర్దశ
భువనవినుతముగశుభ । వశమతినాపేరనుడువువరతత్త్వనిధీ ॥ ౨౫ ॥ ఉ॥ సకుందవురాం
నీరనిధికౌస్తుభమైప్రభవించుదేవకీ । నందనుసత్కథోద్యమమునవ్యకవిత్వకళాకలా
పముల్ । కుందనముల్ఘటించికడుఁగ్రొత్తగుసొమ్ముగనొనరించివిష్ణుసే । వందిలకించునప్ప
రమవైష్ణవకోటినలంకరింపుమా ॥ ౨౬ ॥ మ॥ ఉదయంబస్తనగంబుసేతువుహిమవ్యూ
హంబునంబుట్టిరా । విదితంబైనమహాఙమహాంధ్రకవితావిద్యాబలప్రౌఢిమన్ । కెదురే
రీసరసార్థబోధఘటనాహేలాపరిష్కారశా । రదనీరూపమురామకృష్ణకవిచంద్రా
సాంద్రకీర్తీశ్వరా ॥ ౨౭ ॥ వ॥ అనిసంభావించికనకాంబరాభరణంబులంబ్రసాదించి
యాప్రధానపంచాననుండు ॥ ౨౮ ॥ మ॥ పలుకుందొయ్యలిమాళికాంతికెనయాబా

వులకు అనురాగము పుట్టించెడి మంచిమాటలు గలవానిని ॥ ౨౩ ॥ సొబగులన్ — చక్కఁదనములను. కావ్యధారలన్ — కవిత్వముయొక్క ధోరణులయందు. ఆశువునందున్ — వడిగా కవిత్వము చెప్పటయందు. మేటివి — అధికుండవు. అఖిలభూ...దయుఁడవు — ఎల్లరాజులకొలువుకూటములనెడి సరస్సులయొక్క యభ్యుదయమునకు లేఁతసూర్యుని యుదయమువలెఁ దోఁచువాఁడవు. నానార్థ...తివి — అనేకములైన యర్థములను కల్పించుటయందలి చొరవచేత ముఖ్యమును మనోజ్ఞమునైన బుద్ధిగలవాడవు. లౌకిక...చణుఁడవు — లోకవ్యవహారమును అనుసరించినవియు వేదమునందుఁ జెప్పఁబడినవియునైన గుణములయందు (నడవడియందు) నేర్పుచేతను ధీరత్వముయొక్క ప్రకాశముచేత ప్రసిద్ధములైన పనులచేతను సమర్థుఁడవు. భూమికుచాగ్రహారాభము — భూదేవియొక్క స్తనములపై నుండెడి ముత్యాలపేరును పోలినది. అగ్రహారము — బ్రాహ్మణులయూరు. నిర్ణేత — నిర్ణయించువాఁడు. అగ్రశాఖికాకోకిలమవు — ప్రథమశాఖయనెడి వృక్షమునకు కోవెలవైనవాఁడవు. రమ్యగుణకృష్ణ — మనోహరములైన గుణములయందు కృష్ణుఁడా ॥ ౨౪ ॥ ఆఖండలగురునిభుఁడవు — ఇంద్రునికి గురువైన బృహస్పతిని బోలినవాఁడవు. కావ్యరససుధామండనకుండలుఁడవు — కావ్యరసమనెడి అమృతమే అలంకారమైన చెవిపోఁగులుగలవాఁడవు ॥ ౨౫ ॥ మృదువిశదోక్తులన్ — సులభోచ్చారణమును తేటదనమును గలమాటలతో ॥ ౨౬ ॥ నీరనిధి — సముద్రము. ఉద్యమము — ప్రయత్నము. నవ్యకవిత్వకళాకలాపము — క్రొత్తయగు కవిత్వవిద్యలసమూహము. తిలకించు — ప్రకాశించు ॥ ౨౭ ॥ హిమవ్యూహంబు — హిమాలయము — మంచుకొండ. ప్రౌఢి — నేర్పు. సరసార్థ...ష్కార — రసవంతములైన అర్థముయొక్క తెలివిని కూర్చుటయనెడి విలాసచేష్టయే అభరణముగాఁగలది. శారద — సరస్వతి ॥ ౨౮ ॥ సంభావించి — సన్మానించి. ప్రసాదించి — ఇచ్చి. ప్రధానపంచాననుండు — మంత్రిశ్రే

గాలునయ్యంతిచెక్కులంబోలుం దెలనాకులయ్యుపిదపలుకుల్వాటికప్రంపుఁబలుకు
లతోఁగూడినవీడియంబొసఁగెనాకుం బద్మనాభార్చనా। కలనాపావనహస్తకంకణ
ఝణత్కారంబుతోరంబుగన్ ॥ ౨౯ ॥ వ॥ ఇట్లులోకోత్తరగుణోత్తరుండగునాప్రధా
నశేఖరుండు పరమపురుషపరికరచరిత్రంబునకు నధీశ్వరుండగుటతీర్థంబును స్వార్థం
బునుజాదులుం దేవరప్రసాదంబునుబుణ్యంబునుంబురుషార్థంబును నవ్యోన్యాభ్యు
దయంబునకుంగల్యాణాచారంబుగాఁగృతిపతివంశావతారంబభివర్ణింపంబూని ॥
౩౦ ॥సీ॥ మిగులఁ గన్నొదవిన బిగువయెక్కుడుగాని కరుణాకటాక్షవీక్షణమువా
డు।దంష్ట్రావిటంకవర్ధనమయెక్కుడుగానిముద్దుఁజందురునేలుమోమువాఁడు।నర
మృగదేహ విస్ఫురణమెక్కుడుగాని బహుకోటిమదన రూపంబువాఁడు।దైత్యదం
డించునుద్ధతియె యెక్కుడుగాని శ్రితజనావళులరక్షించువాఁడు। నాఁగ గరుడాద్రి
సింహాసనముననుండి । యెల్లజగములనేలు లక్ష్మీశ్వరుండు । శ్రీయహోబలనర
సింహనాయకుండు । శఠమఠనగోత్రమంత్రిరక్షణమొనర్చు ॥ ౩౧ ॥ చ॥ జఠరవస
త్ప్రపంచసురసత్తమతుల్యుఁడశేషయోగిరాణ్మరహృదయుండుమానిజనమాన్యుఁ
డుధన్యుఁడుముక్తికామినీ । కఠినకుచద్వయీనిహిత కాంచనమాలిక హేళికల్పుఁ
డా । శఠమఠణర్షిశేఖరుఁ బ్రశంస యొనర్పఁదగుం జగంబులన్ ॥ ౩౨ ॥ శా॥ ఆవా
చంయమవంశసాగరమునం దవ్యాహతైశ్వర్యల । క్ష్మీవంతుండువిరూరికర్తసచివ
శ్రేష్ఠుండువిద్యాహయ । గ్రీవుండన్నయమంత్రియవ్విభుని సత్కీర్తివిజృంభించునీ।
ద్యావాపృథ్వ్యవకాశ పుంఖితనిజ వ్యాపార పారీణతన్ ॥ ౩౩ ॥ ఉ॥ ఆసచివా
వతంసముకులాంగన చెల్వగులక్ష్మమాంబగా । రీసతియోయరుంధతియొరేవతియో
యల యాదిలక్ష్మియో । వాసవు రాణియో యనఁగ వాసియు వన్నెయుఁ గల్గి

ష్ఠుఁడు॥ ౨౯ ॥ పలుకుంబొయ్యలి — సరస్వతి. బాగాలు — వక్కపలుకులు. తెలనాకులు — తెల్లనియాకులు. కప్రంపుఁబలుకులతోన్ — కర్పూరపుఁబలుకులతో. వీడియంబు — తాంబూలము. తోరంబుగన్ — అతిశయింపఁగా ॥ ౩౦ ॥ లోకోత్తరగుణోత్తరుండు — లోకమునందు మేలయినగుణములచేత అధికుఁడు. పరికర — పరివారముయొక్క. జాదులున్ — జాజిపువ్వులును. అభ్యుదయంబునకున్ — మేలుపొందుటకు. కల్యాణాచారంబు — శుభమునకుగుఱుతైననడవడి ॥ ౩౧ ॥ మిగులన్ — చెప్పలనుమించ — మిడిగ్రుడ్లతో. ఎక్కుడు — అధికము. దంష్ట్రావిటంకవర్ధనము — ఇంటిముంజూరునందలిపావురాగూఁడ్లవలెఁగానవచ్చెడికోరలపెంపే. విస్ఫురణము — ప్రకాశము. ఉద్ధతి — నిక్క. శ్రితజనావళులన్ — ఆశ్రయించినజనులబారులను ॥ ౩౨ ॥ జఠర...తుల్యుఁడు — కడుపునందు వాసముచేయుచున్నలోకములుగలవాఁడైనవిష్ణుదేవునితోసమానుఁడు. అశేష...యుండు — ఎల్లయోగీశ్వరులకుమఠమయినమనసుగలవాఁడు. హేళికల్పుఁడు — సూర్యునిబోలినవాఁడు ॥ ౩౩ ॥ వాచంయముఁడు — ముని. అవ్యాహతము — వ్యర్థముకానిది. విద్యాహయగ్రీవుండు — చదువునందుహయగ్రీవుఁడైనవాఁడు. ద్యావాపృథ్వ్యవ...పారీణతన్ — ఆకాశమునకుభూమికినడిమియెడమునుసందులేనిదిగాచేయునట్టితనపనులయొక్కపారమునుముట్టుటచేతను ॥ ౩౪ ॥ కులాంగన — గృహిణి — ఇల్లాలు. వాసి — గొప్పతనము. వన్నె — పొగడ్త. చెల్వగున్ — ఇది క్రియాపదము ౩౫ ॥ అగ్రనిధానము — యా

కీర్తులన్ । జేసిన మూర్తి మేలు పతి చిత్తము వచ్చినసచ్చరిత్రలన్॥ ౩౪ ॥ ఉ ॥
అన్నయ లక్ష్మమాంబ సుతు లర్థినిధానము తిప్పరాజుసం । పన్నుఁడు రంగరాజుఁ
బ్రతిభానిధి గుండమరాజుఁ బొల్చిరా। సన్నుతభాగ్యవర్ధనులసన్మతిశౌర్యముధైర్య
మన్నయా। భ్యున్నతినీతిరీతి జయమొప్పను నేర్పును నెన్నశక్యమే ॥ ౩౫ ॥ క ॥ ఆము
వ్వురిలో రంగసు। ధీమణిదీపించెవంశతిలకంబగుచున్। శ్రీమహితగంగమాంబా। రా
మారమణీయరాగరసరంజితుఁడై॥ ౩౬॥ క॥ ఆరంగరాజుకీర్తులు। శ్రీరంగనివాసహా
సశివకరలక్ష్మిం। జేరంగదిగుచునహితులఁ। బారంగానెగుచునతని బాహాసియసిన్॥
౩౭ ॥ సీ ॥ శ్రీమదష్టాక్షరీసేవైకనిపుణుండు గీతార్థసారసంకేతవేది। పరిచితదివ్యప్ర
బంధసంధానుండుమహితసౌదర్శనమనువిదుండు। వితతప్రభాసితవిజ్ఞానకోవిదనిజ
సమయావననిపుణబుద్ధి। సరసరామాయణసప్తకాండజ్ఞాతయాళవందారుస్తవాభి
శోభి। సలిలనిధిజాలజంఘాలజలవిశాల। ధూళిపాళీభరాళీకధూమధామ। శంకితా
త్మప్రతాపవైశ్వానరుండు। గంగమాప్రాణవిభుఁడొప్పు రంగరాజు॥ ౩౮॥ తే ॥ దశ
రథేశ్వరుభార్యమైధన్యమహిమ । మున్ను కౌసల్య శ్రీరాముఁగన్నకరణి। రంగయా
మాత్యుసతియైనగంగమాంబ। మతివరున్మంత్రి శ్రీరామమంత్రిఁగనియె॥ ౩౯ ॥ క॥ ఆ
రామరాజువాహిని। వారాన్నిధులేదు దాఁటెవసుమతిమున్నీ। శ్రీరామరాజువాహి
ని। వారాన్నిధులేదు దాఁటివర్ధిలునవులన్॥ ౪౦ ॥సీ॥ పుడమిపైనడ నేర్చియడుగు బెట్టె
డునాడె ధర్మంబు నాల్గుపాదములనిలిపె । జిలిబిలిపలుకులు పలుక నేర్చిననాడె సత్య
భాషాహరిశ్చంద్రుఁడయ్యె। వరుసమీఁదటిబ్రాలుబ్రాయ నేర్చిననాడె కమిచిదిక్కుల
జయాంకములు వ్రాసె। ముఖ్యవ్రతస్ఫూర్తి ముంజిఁగట్టెడునాడె కవుల బ్రోచుటకుఁ
గంకణముఁ గట్టె । నంబమాంబిక కల్యాణమైన నాడె। వాసిగల కీర్తిలక్ష్మికి సేస
వెట్టె। ధైర్యహేమాద్రిప్రజ్ఞ శాంతనవుమాద్రి। రంగయామాత్యవరుని శ్రీరామమం
త్రి॥ ౪౧"సీ॥ సంహృతాంహస్స్ఫూర్తి సింహాసనుండున్న సింహావిక్రముఁడున్నసింహ
శౌరి। త్రయ్యంతవాసనాగ్రహబుద్ధి నొయ్యారి యొయ్యారి రామానుజయ్యగారు। గం

చవులకునిధి. అన్నయాభ్యున్నతి=అనీతిగౌరవము॥ ౩౬॥ ౩౭॥ శివకర=మేలును గలుగఁజేయున
ట్టి. ఎగుచున్=తెఱుముచు. బాహాసి=చేతికత్తి॥ ౩౮॥ సంకేతవేది=ఏర్పాటు తెలిసినవాఁడు. పరిచిత
=అలవాటుచేయఁబడిన. సౌదర్శనమనువిదుఁడు=సుదర్శనమంత్రము నెఱిఁగినవాఁడు. నిజసమ
యావన=తనమతమునురక్షించుకొనుటయందు. సలిలనిధి=సముద్రము. జంఘాల=మిక్కిలిపడి
గాపోవునట్టి. ధూళిపాళీభర=దుమ్ముచాలుయొక్క అతిశయమునైది. అళీక=అబద్ధపు. ధూమ=మి
క్కిలి. ఆత్మప్రతాప=తనప్రతాపమనెడి. వైశ్వానరుఁడు=అగ్నిగలవాఁడు॥ ౩౯॥ మతివరున్మంత్రి
=బుద్ధిచేత బృహస్పతియైనవాఁడు॥ ౪౦॥ వాహిని=సేన; వార్ధాటి వారాన్నిధులు=సముద్రములు॥
౪౧॥ నడ=నడచుట. జిలిబిలి=కొంచెము-వచ్చీరాని. కమిచి=ఆక్రమించి. ముంజి=దర్భమొల
త్రాడు. ముంజిగట్టెడునాడె=ఉపనయనమునాడె. కల్యాణము=పెండ్లి. సేస=తలఁబ్రాలు.
మాద్రి=విధము॥ ౪౨॥ సంహృతాంహస్స్ఫూర్తి=నశింపఁజేయఁబడిన పాపముల ప్రకాశముగల. త్రా

గాత్రరంగసారంగలాంఛనదీప్తిఁబొంగుకీర్తికిరాజురంగరాజు। శరణాగతత్రాణక
రుణాచరణకేళి వరదరాజులఁబోలువరదరాజు।ననఁగశ్రీరామవిభునికినందనులకును।
గలిగి రాచంద్ర తారార్క- గతిఁ బ్రశస్తి। నలువురాత్మజులౌదార్యసలిలనిధులు।
భుజగశాయికి నాలుగు భుజములట్లు ॥ ౪౨ ॥ తే॥ అందు నగ్రజుఁ డఖిలవిద్యావి
నోది। శ్రీనృసింహాఖ్యసన్మంత్రి సింహమలరు। లీల లక్ష్మమ్మతనకునిల్లాలుగాఁగఁ।
జెలఁగె లక్ష్మీనృసింహ విశేష మంత్రి ॥ ౪౩ ॥ క॥ శ్రీనరసింహుని లక్ష్మీ। మా
నవతికి వెంగళాఖ్య మంత్రీశ్వరుఁడున్ ।గోనప్పయు ననఁదగువి ।ద్యానిధులిరువు
రును బుత్రులై మని రవనిన్ । ౪౪ ॥ క ॥ నయ వినయంబుల కైవడి । జయతే
జములట్లువిభవశమముల క్రియన। వ్యయ యశులు వెంగళన్నకో। నయులిరువురు వె
లసిరవని నాథార్చితులై ॥ ౪౫ ॥ క ॥ ఆ వెంగళ మంత్రీశ్వరు। దేవికి శ్రీయాభ
శాఖ్యతిలకపతికిరా। థావిభుఁ దేవేరియునల। కావేరియుఁ నీడుజోడు గౌరవ కళ
లన్ ॥ ౪౬ ॥ క ॥ గానకళాతుంబురుఁడనఁ। జ్ఞానయవిద్యావివేక గౌరవలక్ష్మీ।
జానియనంగాసిద్ధరఁ। గోనప్రభుఁడొప్పు మంత్రికులతిలకంబై ॥ ౪౭ ॥ తే। ఆవి
దేహాధిపతిపుత్రియాత్మభార్య। గాఁగవిఖ్యాతిఁబొందురాఘవునికరణి। రాఘవాం
బాధినాథుఁడైశ్లాఘమీరు। శ్రీనృసింహునికోనప్పసిరులకుప్ప ॥ ౪౮ ॥ ఉ॥సామజ
రక్షణుఁగొల్చి సన్నుతికెక్కినభాగ్యశాలిశ్రీ। రామచమూపశేఖరుని రంగనమం
త్రినసంతమాంబికా। స్వామినుతింతుమన్మథభుజానతపుష్పధనుర్మధూళిధా।రా
మధురోక్తిగుంభనభరస్ఫురణాపరిణాహచాతురిన్॥ ౪౯ ॥ చ ॥ఉరుమతిరంగమం
త్రితనయుల్ విలసిల్లిరిఫుల్లమల్లికా।హీరదరహాసహీరహిమహారపటీరయశోధురం
ధరుల్ । వరదయగల్గువారుగుణవంతులు శాంతులుకాంతిచంద్రముల్ । వరదయ
మంత్రిపుంగవుఁడువాసవతుల్యుఁడురాఘవయ్యయున్॥ ౫౦ ॥ క ॥ రంగయవరదా
మాత్యవి।హంగమవిభుగమనభజన హంసధ్వజుసా। రంగధరహారనిభవా।గ్గంగా
శృంగారితాస్యకమలునుతింతున్॥౫౧॥సీ॥సమకూర్పఁగానేర్చు సకలవైష్ణవశాస్త్ర
సిద్ధాంతశుద్ధాంతసిద్ధిగరిమ।హవణింపఁగానేర్చునఖిలావనీచక్రసామ్రాజ్యపూజ్య
విశాలలక్ష్మీ। పలుపింపఁగానేర్చు వాలారుఁజూపుల కోపులుచూపు చకోరదృశలఁ।

యంత—వేదాంతములయొక్క. గ్రాహ—గ్రహించునట్టి. సారంగలాఞ్ఛన—చంద్రునిదైన. ప్రశస్తి—ప్రసిద్ధి॥౪౦॥౪౩॥౪౪॥౪౫॥ రాథావిభుదేవేరి—కృష్ణదేవునిపట్టపురాణియగులక్ష్మీ॥౪౬॥లక్ష్మీజాని—లక్ష్మికిపెనిమిటి—విష్ణువు॥౪౮॥విదేహాధిపతి—జనకమహారాజు. శ్లాఘ—పొగడ్త ॥ ౪౯॥ చమూపశేఖరుని—సేనాపతిశ్రేష్ఠుని. స్వామి—పెనిమిటి. మధూళి—మధువు—తేనె. గుంభనస్ఫురణాపరిణాహచాతురిన్—కూర్పుయొక్క అతిశయమువలనిప్రకాశముయొక్క మిక్కుటపునేర్పుచేత॥౫౦॥ఫుల్ల—వికసించిన. హీర—వజ్రమణి. హార—ముత్యాలపేరు. పటీర—మంచిగంధము. వర—శ్రేష్ఠులైన॥౫౧॥౫౨॥హవణింపఁగాన్—ధరింప. వాలారు—దీర్ఘములైన. కోపులు—అందములు. చకోరదృశలన్—స్త్రీలను. ప్రకటశౌర్యధారి—ప్రసిద్ధమయినశూరత్వమునుధరించినవాఁడు. వాచాధరా

చాలింపఁగా నేర్చు బాన్ధవకవిగాయకార్థార్థినివహంబు ననుదినంబు; దండనాథుని మా
త్రుఁడై దశదిశావ। కాశసంపూర్ణ విజయప్రకాశశాలి। రంగయామాత్యవరదయ్య
ప్రకటశౌర్య। ధారివాచాధరాధర ధారిశయ్య॥ ౧౨ ॥క॥ తిమ్మాంబయు శరభమయు
వర। దమ్మయు వరదప్పభార్యలై వెలసిరి తే। జమ్మున శక్తిత్రయమును వి। ధమ్మున సక
లోన్నతప్రథాప్రథితమతిన్ ॥ ౧౩ ॥ఉ॥ మున్నొక రాఘవుండు తల మోచి భజించు
విభీషణాదులన్। మన్ననఁ బ్రోచెఁ గాఁచెనను మాటలె కాని గుణప్రసన్నతన్। ప్రసన్న
దనంబుఁ జూపఁ గల రంగయరాఘవమంత్రి నిచ్చలున్। వన్నెకుఁ దెచ్చు నిచ్చు నభివాం
ఛితవస్తువు లర్థికోటికిన్ ॥ ౧౪ ॥ క ॥ తేజమున రాఘవుని యం। భోజేక్షణ తిమ్మ
మాంబ పోల్పం దగు నా। రాజీవవదన శారద। రాజార్ధకిరీటపూర్ణ రాజనిభాస్యన్॥
౧౫॥క॥ శ్రీరామమంత్రివరదసు। ధీరత్నము కులవధూటి దీపించు యశో। దారమణి
రమణవిష్ణు। శ్రీరంజిత కొండమాంబ చిరపుణ్యములన్ ॥ ౧౬ ॥ క ॥ ఆదంపతులకుఁ
గలిగిరి। గాదిలి సత్పుత్రవరులు గనుఁగొండనయున్। శ్రీదనరు నౌబళయ్యయు।
వేదస్మృతిజాయమాన వినయనయగతిన్॥ ౧౭ ॥క॥ కనుఁగొండయ తన ధైర్యము।
పెనుగొండగు నవని నెదిరి భీతిఁ బరఁగవే। చనుఁగొండల కనఁగాఁ దగు। కనుఁగొం
డయ నాగమాంబికావల్లభుఁడై ॥ ౧౮ ॥ ఆ ॥ అతని సోదరుండు మతికళాజంభారి।
గురుఁడు బంధులోక సురభి వెలయు। నౌబళాఖ్యమంత్రి యౌబళాయి యాతని। జయ
మునయమునంచు జనులు పొగడ ॥ ౧౯ ॥ఉ॥ ఇమ్మనవద్యహృద్యసముదీర్ణ గుణాళికిఁ గ
ల్పవృక్షపుం। గొమ్మ నవీనదానగుణగుంభనసంభృతిఁ బద్మనాభుఁ గ। న్నమ్మ నరామ
రస్తుతజయస్థితి కౌబళమంత్రిభార్య యా। నమ్మమ యమ్మదద్విరదయానకు నేసతు
లీడు ధారుణిన్ ॥ ౨౦ ॥వ॥ ఏవంవిధాన్వవాయ పయఃపారావారంబునకుఁ దా
రకాకమనాకృతియగు కృతిపతి తెలంగ ట్టిదనిన ॥ ౨౧ ॥ ఉ ॥ మానితరాజితద్యుతి
సమంచిత మోహనమూర్తి వైష్ణవ। జ్ఞానపరాయణుం డమృతసాగరరాజగభీరుఁ
డర్థిసం। తానసురద్రుమం బతఁడు దాననవానతశాత్రవుం డురా। మానుజమంత్రి

ధరధారిశయ్య—మాటలచేత విష్ణుదేవుని పానుపైన శేషుఁడు॥౧౩॥ ప్రథా—ప్రసిద్ధి. ప్రథిత—ప్రసిద్ధ
మైన।౧౪। ప్రోచెన్—పోషించెను. కాచెన్—ఆపదలు తొలఁగించి కాపాడెను. ప్రసన్నదనంబు—ప్ర
సన్నహృదయత్వము. అభివాంఛిత—కోరఁబడిన. అర్థికోటి—యాచకుల సమూహము॥౧౫॥ శారదన్—
సరస్వతిని. రాజార్ధకిరీట—అర్ధచంద్రుఁడు కిరీటముగాఁ గలశివుని యొక్క ॥౧౬॥ సుధీరత్నము—పం
డితోత్తముఁడు. కులవధూటి—గృహిణి—పెండ్లాము. రమణన్—విధమున॥౧౭॥ గాదిలి—ప్రియము
యిన. జాయమాన—పుట్టుచున్న॥౧౮॥ కనుఁగొండ—చూడుఁడు. ఎదిరి—పగవాఁడు ॥౧౯॥ జం
భారి—ఇంద్రుఁడు. సురభి—కామధేనువు॥౨౦॥ ఇమ్మ—స్థానము. అనవద్యహృద్యసముదీర్ణ గుణా
ళికిన్ — నింద్యములు కానివియు మనసునకింపయినవియు ఘనమయినవియు నైన గుణముల
పఙ్క్తికి. సంభృతి—భరించుట ॥ ౨౧ ॥ తారకాకమనాకృతి—నక్షత్రములకు కాముకుఁడైన
చంద్రునిఁ బోలినవాఁడు॥౨౨॥ అమృతసాగరరాజగభీరుఁడు — శ్రేష్ఠమయిన పాలసముద్రము

వర్ధిలు మహామహాంద్రీ సత్త్వవంశకర్తయై ॥ ౬౨ ॥ సీ ॥ కలవత్రమిడవచ్చెనగలు
గాంచుసత్పుత్రైసంగోరికఁబరకాంతఁ గోరఁడనుచు । మాడియవైవఁగవచ్చు మోన
దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుచూపఁడనుచు । దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చునబ్బురంబగు
కల్మిమేరమీఱినరీతిమెలఁగఁడనుచుఁ । జేసాఁపఁగావచ్చు శివునిమీఁద నేనియుఁబరులనిక
లోఁబఱుపఁబొంకఁడనుచు । జలధివలయితవసుమతీస్థలవతంస । భాసురాంససమా
శ్రితప్రాథకీర్తి । శరమఠవనగోత్రభవమంత్రిచక్రవర్తి । యైనరామానుజయ్యకునైక
డంగి ॥ ౬౩ ॥ శా ॥ రాధానాథపదాబ్జభృంగమగు నారామానుజామాత్యతే । జో
ధారావళిభానుభానునుపమం జూపట్టుమిత్రాంబుజో । ద్బోధంబుంబ్రతిపక్షకైత
వనిరుద్బోధంబునిగ్రహక్రియా । సాధుత్వంబు వహింపదుగ్ధమతమస్సంబాధముల్
జాఱంగన్ ॥ ౬౪ ॥ క ॥ కామగవీసురతరువులు । వేమాఱునునిచ్చుఁదవుళువిడిబేర
ముగా । రామానుజయ్యదాన । ప్రామాణికముద్రకొంగుబంగారమగున్ ॥ ౬౫ ॥
శా ॥ ఆరామానుజమంత్రిచంద్రుఁడువివాహంబయ్యె నెయ్యంబుతో । భారద్వాజ
పవిత్రగోత్రనిధికిన్ బల్పాటికన్యామణిన్ । గారామైనకుమారికాతిలకముం గౌరి
ధరాశారదా । మారామాపరమప్రసిద్ధమతి నమ్మాజమ్మఁదేజంబునన్ ॥ ౬౬ ॥ సీ ॥
తొడవులు పెక్కులుదొడవియుఁడనెకాని సత్యంబుతనకునిజాలతొడవు । చుట్టాలి
సురభియైనపాలుగునొందెనెకాని నెనరైనచుట్టంబుదనకుఁగీర్తి । కులదైవతంబుబాలా
బలనాథుఁడనెకాని పతిమూర్తి పరమదైవతముతనకుఁ । జక్కఁదనంబులుసహజం
బులనికాని తనచక్కఁదనము వర్తనమునంద । యనఁగవిలసిల్లెనిఖిలవిద్యారహస్య
పరమవిజ్ఞానపాండిత్యభద్రమూర్తి । విప్రసురశాఖిరామానుజప్రధాన । మౌళి
యర్ధాంగలక్ష్మి యమ్మాజియమ్మ ॥ ౬౭ ॥ క ॥ ఇమ్మహిరామానుజవిభు । నమ్మా
జమ్మకు జనించిరబ్జభవముఖా । బ్జమ్ములఁబోలినసుతర । త్నమ్ములు నలువురును
దారతాజిత శరధుల్ ॥ ౬౮ ॥ సీ ॥ మద్రేశనిభసమున్నిద్రశౌర్యోద్రేక విద్రావి
తారివైదాద్రిశౌరి । విష్ణుపదధ్యాననిష్ణాతవిజ్ఞానకృష్ణుండు శ్రీరామకృష్ణమంత్రి । శ
రశరచ్చంద్రికాహారహారహిమక్షీరకరకీర్తి వరశయ్యతిరుమలయ్య । పత్ములితశౌ

యొక్క గాంభీర్యమువంటి గాంభీర్యముగలవాఁడు. సంతాన—సమూహము యొక్క ॥ ౬౩ ॥ కల
త్రము—ప్రమాణపత్రిక. మొన—సేన. తారసించినన్—సమీపించినను. దిబ్బెము—దీపము. అ
బ్బురము—వింత ॥ ౬౪ ॥ భాను—ప్రకాశముచేసెను. భానుమనుపమ—సూర్యునిపోలికను. ఉద్బోధ
ము—వికాసము. నిరుద్బోధము—వికాసములేమి—సంకోచము. దుగ్ధమతమస్సంబాధములు—అజ
ఞానితలకముల యొక్క బాధలు ॥ ౬౫ ॥ కామగవి—కామధేనువు. తవుళువిడిబేరము—అంతు
యములనిర్వాహకము ॥ ౬౬ ॥ గారాము—గారాబము ॥ ౬౭ ॥ తొడవి—తొడిగి—ధరించి. పొలుగు
—అందము. గతము—నడవడి. విలసిల్లెన్—ఒప్పెను. విప్రసురశాఖి—బ్రాహ్మణులకు కల్పవృక్ష
ము ॥ ౬౮ ॥ ఉదారతాజితశరధులు—దాతృత్వముచేత గెలువఁబడిన సముద్రములుగలవారు ॥ ౬౯ ॥
మున్నిద్ర—జాగ్రత్తగల. విద్రావితారి—యుద్ధమునుండి తొలఁగి పాఱిపోయిన శత్రువులుగలవాఁడు

గలక్ష్మీకరోద్యోగ లక్ష్మలక్షిత మూర్తిలక్ష్మణుఁడు । ననఁగ వెలసిరి రామాను జన్మసుతులు । దశరథక్షోణిపాలనందనసమృద్ధి । దైవతేశమదావళదంతరేఖ । సురగపర్యంకనిజచతుర్వ్యూహలక్ష్మి ॥ ౧౯ ॥ ఉ ॥ ముద్రితవైరిధాత్రిలగుముప్పవరు తమ్ములుఁబంపుసేయవే । దాద్రివిరూరి మందిరుఁడహర్పతితేజుఁడు రాజిలున్ యశో । భద్రుఁడు రామభద్రుని ప్రభావనయున్ గురుభక్తియున్ బ్రతా । పద్రవిణప్రసిద్ధియును బంధుజనంబు ప్రియంబు సేయఁగన్ ॥ ౨౦ ॥ సీ ॥ పట్టువస్త్రమువయును బరిపుష్టి తలకట్టు గుడిసున్నకియ్యయుసుడియుమూడియు । నైత్వంబు నెత్వంబునందంబు మందంబుగిలుకయు బంతులు నిలుపు పొలుపు । నయమునిస్సంశేషహాతయు నొప్పు మరువును ద్రచ్చి వేసిన యట్లతనరుటయును । షడ్వర్గశుద్ధియు జాతియోగ్యతయును వృద్ధిప్రియంబును విశదగతియుఁ । గిలుకొనవ్రాయసంబులు వ్రాయువ్రాయఁ । గొంకుకొనసరును శ్వేతపత్త్రగానకయుండు । లలితముక్తాఫలాకారవిలసనమున । మతిపరున్మంత్రి వేదాద్రిమంత్రివరుఁడు ॥ ౨౧ ॥ తే ॥ మాద్రిమీరు విరూరి వేదాద్రిరాజు । దానధారార్ద్ర మఖిలప్రధానసముల । వెచ్చపెట్టుటఁదలఁకి యోవిబుధతటిని । తరుణశశిమౌళిజడలలో డాఁగియుండు ॥ ౨౨ ॥ ఉ ॥ చేతులు ద్రిప్పుచున్ బ్రభుల చెంతల నూరక దుర్వినీతులై । యేతులఁ బోవుచున్ దిరుగు నిప్పటి మంత్రులు తంత్రులిందఱున్ । భూతలకల్పవృక్షముఁ బ్రభూతగుణాఢ్యుని సర్వలోకవి । ఖ్యాతు వినీతు వేదగిరిఁ గాతరచిత్తులు పోలనేర్తురే ॥ ౨౩ ॥ సీ ॥ కరుణించి చూచెనా కవిగాయకార్థార్థి నివహగేహంబులనెఱయుసిరులు । కోపించి చూచెనా కొండతో నెనవచ్చునవచ్చునతఁడైననవసిఁదూఱు । మెచ్చి మన్నించెనా మెదుకపాలసుఁడైన దొరతనంబున నిల్చి పరిఢవించుఁ । బొందుగావించెనా భువినెట్టిఖలునకు నాదటకరుణా ప్రసాదమొసఁగు । మంత్రిమాత్రుండె దుర్మంత్రిమథనకథన । చారుచర్యాచమత్కారచక్రవర్తి । యద్రినిభుఁడు విరూరివేదాద్రి రామ । భద్రపాదసరోరుహబంభరంబు ॥ ౨౪ ॥ మ ॥ జలజాతాంఘ్రిసరోజషట్పదము విశ్వామిత్రగోత్రోద్భవ ప్రఖ్యడలఘుప్రాభవుఁ డర్థిలోకసులభుం

డు. నిష్ణాత — నేర్పుగల. పత్త్రలిత — చెప్పఁబడిన — వి...ంచి కాం...పొందిన. లక్ష్మ — గుఱుతు. మదావళి — ఏనుఁగుయొక్క. చతుర్వ్యూహలక్ష్మ — వాసుదేవసంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులనెడి నాలుగుమూర్తులరచనలయొక్క కలిమిని. (ఇక్కడ లక్ష్మిన్ అనఁగా విధమున అని అర్థము.) ॥ ౧౯ ॥ ముద్రిత — ముద్రవేయఁబడిన. పంపు — చెప్పినపని. అహర్పతి — సూర్యుఁడు. యశోభద్రుఁడు — కీర్తిచేత మేలైనవాఁడు. ద్రవిణ — బలము ॥ ౨౧ ॥ సుడి — వత్తుపసుడి. ముడి — మాముడి తామడి — యును — మావత్తు తావత్తు. గిలుక — వలపలగిలుక. పొలుపు — విధము, మరుపు — అందము. త్రచ్చి — కరిచి — తరిమెనపెట్టి. మరున్మంత్రి — బృహస్పతి ॥ ౨౨ ॥ తలఁకి — భయపడి. విబుధతటిని — దేవనది — గంగ ॥ ౨౩ దుర్వినీతులు — వినయములేనివారు. ఏతులఁబోవుచున్ — నిక్కుచు. ప్రభూత — గొప్పలైన. వినీతున్ — వినయముగలవానిని. కాతరచిత్తులు — పిఱికిగుండెగలవారు ॥ ౨౪ ॥ నెఱయున్ — నిండును. మెదుకపాలసుఁడు — అదృష్టహీనుఁడగుమూర్ఖుఁడు. పరిఢవించున్ — అతిశయించును. పొందు — స్నే

దైకీర్తిఁ బెంపొందునా। కలకాళహస్తితనూభవన్ సుగుణలక్ష్మిన్ దిర్మలాంబన్ ప్రభల్।
వెలయంగాఁ గులకాంతఁ జేసి వెలసెన్ వేదాద్రిభద్రోన్నతిన్ ॥౭౫॥ సీ॥ వృషభేంద్ర
గమనుఁడీ వేదాద్రినాథుండు గిరిరాజతనయయీ తిరుమలాంబ। వేదనిశ్వాసుండు వే
దాద్రినాథుండు ధృతిశారదాంబయీ తిరుమలాంబ। విహగేంద్రగమనుఁడీ వేదాద్రి
నాథుండు శరధితనూజయీ తిరుమలాంబ। విబుధాధినాథుఁడీ వేదాద్రినాథుండు ధర
శచీదేవియీ తిరుమలాంబ। యనఁగ ననుకూలదాంపత్యవినుతమహిమ, హరువు దీపిం
చె నౌర వేదాద్రివిభుఁడు। శ్రీయుతుఁడైన కలకాళహస్తితనయ। తిరుమలాంబయు
నిత్యవర్ధిష్ణులక్ష్మి॥౭౬॥ సీ॥ వేదమార్గప్రతిష్ఠాద్వైవతజ్యేష్ఠుఁ డభ్యస్తషడ్దర్శనార్థరాశి।
యతిరాజరచితభాష్యగ్రంథనిర్ణేత నిఖిలపురాణేతిహాసకర్త। బంధురదివ్యప్రబం
ధానుసంధాత పంచసంస్కారప్రపంచచణుఁడు। వాధూలమునిచంద్రవంశవర్ధన
మూర్తి సకలదేశాచార్యపీఠగురువు। పట్టమేసుంగు శ్రీరంగపతికినన్న। గారిగర్భాం
బురాశినీహారరశ్మి। సారసాహిత్యసర్వస్వశయ్యనేటి। యాళవందారుకందాళ
యప్పగారు॥౭౭॥ శా॥ తత్తాదృగ్విభవప్రభావనిధిఁ గందాళప్పగారిన్ దయా। యు
క్తస్వాంతు నితాంతశాంతియుతు లోకాచార్యవర్యున్ సుధీ। చిత్తాంభోరుహభానుఁ
గొల్చి ముదదాశీర్వాదలబ్ధోన్నతిన్। హత్తెన్ దానపయోధి మంత్రిమణి వేదాద్రీశుఁ
డుద్యద్రుచిన్॥ ౭౮॥ వ॥ వెండియు నవ్వేదాద్రిమంత్రీశ్వరుండు రవికులతిలకుండును
రణరంగధీరుండును నంబునిధిగభీరుండును భట్టరభావాంకుండును నకలంకుండును న
వత్తారుమండలీకరగండుండును నుద్దండభుజాదండుండును నై పరనారీసహోద
రుండయ్యు నితరసమార్జితవధూవల్లభుండును గోపికాగోవిందుండయ్యు నీశ్వర
లక్షణలక్షితుండును పొన్నాంచారు దేవి దివ్యశ్రీపాదపద్మారాధకుండయ్యు ప్రతి

హాసము. చర్చ=విచారణ. బంభరంబు=తుమ్మెద॥౭౪॥ కాళహస్తి=కాళహస్తి॥౭౫॥ వృషభేంద్ర
గమనుఁడు=శివుఁడు. వేదనిశ్వాసుఁడు=బ్రహ్మ. ధృతి=ధరించుటచేత. విహగేంద్రగమనుఁడు
=విష్ణువు. శరధి=సముద్రము. విబుధాధినాథుఁడు=ఇంద్రుఁడు. హరువు=మనోజ్ఞత ॥ ౭౬ ॥
ద్వైవతజ్యేష్ఠుఁడు=బ్రహ్మ. అభ్యస్త=నేరుపఁబడిన. షడ్దర్శనార్థరాశి=ఆఱుశాస్త్రముల యర్థ
సమూహము గలవాఁడు. నిర్ణేత=నిర్ణయించువాఁడు. అనుసంధాత=అనుసంధానము చే
యువాఁడు. (అనుసంధానము చేయుట=భక్తితోఁ జదువుట.) నీహారరశ్మి=చంద్రుఁడు॥౭౭॥ తాదృక్
=అటువంటి. నితాంత=మిక్కుటమైన. సుధీచిత్తాంభోరుహభానుఁడు=పండితులమనస్సులనెడి
తామరలకు సూర్యుఁడైనవాఁడు. హత్తెన్=పొందెను. ఉద్యద్రుచి=పుట్టుచున్న ప్రకాశముసు॥
౭౮॥ రవికులతిలకుఁడు=సూర్యవంశశ్రేష్ఠుఁడు. రణరంగధీరుఁడు=యుద్ధభూమియందు ధైర్యము
గలవాఁడు. అంబునిధిగభీరుఁడు=సముద్రమువలె గాంభీర్యగుణము గలవాఁడు. అకలంకుఁడు=
దోషము లేనివాఁడు. ఉద్దండభుజాదండుఁడు=నిక్కినకఱ్ఱవంటి భుజము గలవాఁడు. ఇతరసము
పార్జితవధూవల్లభుఁడు=శత్రువులచేత సంపాదింపఁబడిన జయలక్ష్మియనెడి స్త్రీ ప్రియురాలు
గాఁగలవాఁడు. గోపికాగోవిందుఁడు=గొల్లపడుచులకుఁ గృష్ణుఁడు—అంతఃపురస్త్రీలకు కృష్ణు
నివలె చెలువగు పురుషుఁడైనవాఁడు. ఈశ్వరలక్షణలక్షితుఁడు=శివునిగుఱుతులచేతఁ జూడఁబడు

స్థాపితపరమవైష్ణవకుటుంబవిశేషుండును నైనఘనుని ॥౨౯॥ తే॥ గుణయుతుఁగలరాజుమం
గయగురవరాజు। పుత్త్రు పెదసంగభూపాలు శత్రుజైత్రు। భానుసమతేజు విద్యావ
ధానభోజుఁ। గాంచె వేదాద్రినిత్యలక్ష్ముఁ డలరుచు ॥౩౦॥ మ॥ విభవేంద్రుండు విరూరి శా
సనమహావిఖ్యాతి రామానుజ। ప్రభు వేదాద్రి శిఖించు ప్రాయసములౌ రా పెద్దసింగా
వనీ। విభుచిత్తంబు నెఱింగి గంటమురవల్ విద్యావధూనూపుర। ప్రభవప్రౌఢరఘుశిం
ఝళీరభటీసౌభాగ్యంబు గల్పింపఁగన్ ॥౩౧॥ చ॥ అనఁ దనిస సోదరుల్ వెలసి రా
ర్యగుణాఢ్యులు రామకృష్ణుఁడా। యతభుజశౌర్యుఁ డౌ తిరుమలయ్య విచక్షణభవ్యస
త్క్రియా। చతురుఁడు లక్ష్మణార్యుఁ డురసాతలనూతనకామధేనువున్। చతురపథావి
ధానన యసాంద్రులు చంద్రులు కాంతిసంపదన్ ॥౩౨॥ తే॥ ధర్మనిర్ణేత వేదాద్రికూర్మి
తమ్ముఁ। డైన శ్రీరామకృష్ణప్రధాని వెలసె। లక్ష్మమాంబాధినాథుఁడై లక్ష్మితోడి। యా
దినారాయణుని కృపసఁ బదినంబు ॥౩౩॥ క॥ ఇంతిఁ దిరుమలమంత్రియ। నంతమఁ గొని
యాడవలయు హరిహయనగర। ప్రాంతోపవనలతాంతా। సంతమరందస్రవంతి
కాంచితసూక్తిన్ ॥౩౪॥ క॥ ఆలక్ష్మణమంత్రీశ్వరు। లీలావతి వెంగళాంబ లేఖవి
భువధూ। పాలితనానావిధల। క్ష్మీలక్షణశోభి విభవకీర్తుల వెలసెన్ ॥౩౫॥ క॥ సో
దరులు సుతులు సతులును। వేదోదితమార్గచర్యపి నన్మమునయముల్। శ్రీదాంపత్యము
నెసఁగఁగ। వేదాద్రిమహాప్రధాని వెలయుం గృతులన్ ॥౩౬॥

(*) షష్ఠ్యంతాలు. (*)

క॥ ఏవంవిధగుణమణిఖని। కావిర్భవదురుకృపాకటాక్షజనికిల। శ్రీవల్లభచరణాం
బుజ। సేవాహేవాకశీలశీలనమునికిన్ ॥౩౭॥ క॥ అంధకరిపుగంధద్రుమ। గంధాంధద్వి
పవిపక్షగరుడప్రోటీ। బాంధవబంధుకీర్తిసు। గంధిలభువనత్రయునకు ఘనవినయున

వాఁడు—ప్రభుత్వలక్షణములతోఁ దోఁచువాఁడు. ప్రతిష్ఠాపిత—ప్రతిష్ఠ చేయఁబడిన— నిలుపఁబ
డిన ॥౨౯॥ శత్రుజైత్రుకన్—పగవారిని జయించువానిని. విద్యావధానభోజుఁడు—చదువునందలి
అవధానముచేత (పరిశ్రమముచేత) భోజరాజైనవాఁడు ॥౩౧॥ విభవేంద్రుఁడు—వైభవమునందు
ఇంద్రుఁడు. ప్రాయసములు—నియమనపత్రికలు. నూపురప్రభవ—అందెలయందుఁ బుట్టిన. ఆరభ
టి—ధ్వని ॥౩౨॥ విచక్షణభవ్యసత్క్రియా చతురుఁడు—విద్వాంసులు శ్లాఘింపఁదగిన మంచివిద్యల
యందు సమర్థుఁడు. రసాతల—భూమండలమునందలి. చతురపథావిధానన యసాంద్రులు—సర్వ
రుల మార్గములను విధించునట్టి నీతియందు అధికులు ॥౩౩॥ నిర్ణేత—నిర్ణయించువాఁడు ॥౩౪॥ హరి...
సూక్తిన్—ఇంద్రుని పట్టణము వెంబడి దైన నందనవనమునందలి పువ్వులవలెఁ దుదిలేని తేనెదుల
వెలయు సోజ్జ్వలములైన మంచిమాటలచేత ॥౩౫॥ లేఖవిభు—ఇంద్రుని యొక్క. శోభి—ప్రకాశించున
ట్టి ॥౩౬॥ ॥౩౭॥ ఏవంవిధగుణమణిఖనికిన్—ఇటువంటి గుణముల నెడి రత్నములకు గనియైనవానికి.
ఆవిర్భవత్—పుట్టుచున్న. జనికిన్—జన్మముగలవానికి. హేవాక—ప్రౌఢత్వము నెడి ॥౩౮॥ అంధకరి
పు...త్రయునకున్—శివుఁడు గంధపుమ్రాను సింహము గరుడుని ముక్కు వీనికెమిత్రమైన అనగా వీని
సఁబోలిన ముక్కంటమైన కీర్తిచేత పరిమళించుచున్న మూఁడులోకములుగలవానికి ॥౩౮॥ సుతిశాలికిన్

కుఁ ॥౨౮॥ క॥ చతురుదధివలయవలయిత। కుతలభరణకరణభుజునకును సుజనునకుఁ। నుతిశాలికి జితశౌరికి। హితకారికి సమదగమన హేలాకరికిఁ ॥ ౨౯॥ క॥ వాణీనఖముఖ ముఖరిత। వీణానిక్వాణపల్లవితసూత్నసుధా। ప్రాణసఖలేఖనీకల। రాణునకాచరిత భూసురత్రాణునకుఁ ॥౩౦॥ క॥ సంధారఘుపతికి వృష। సంధునకైదంయుగీనకర్ణు నకుసమి। న్మాంధాతకు బాంధవశుభ। సంధాతకు ధాతకును వృషభగమనునకుఁ ॥ ౩౧॥ క॥ భీమక్రోధాంధవిమత। సీమంతవతీలలామ సీమంతమణి। స్తోమాపాకరణ పటు। శ్యామలకరవాలజయసహాయభుజునకుఁ ॥ ౩౨॥ క॥ రవికిరణరుచికిమతిభా। రవికివిమతసచివగళితరవపదభూషా। రవికిభుజాంతరమణిహా। రవికినిరుచిరాకృతికి ధరాశ్రుతికృతికిఁ ॥ ౩౩॥ క॥ రామానుజార్యసుతునకు। శ్రీమంతునకర్థిసార్థజీమూతహయ। స్తోమోన్నతికి విరూరి। శ్రీమద్వేదాద్రిమంత్రిసింహంబునకుఁ ॥౩౪॥

కథాప్రారంభము.

వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్పంబూనిన పౌండరీకమాహాత్మ్యంబునకుం గథావిధానం బెట్టిదనిన॥ ౩౫ ॥ మ॥ తులితోత్తుఙ్గధ్వజ సూతుఁడై వెలయు సూతుంగాంచి మౌనిశౌనకా। దులు క్షేత్రంబును వేల్పుఁదీర్థము బుధస్తుత్య ప్రభావంబులై। దళితైనస్తిమిరంబులై యిహపరార్థ ప్రాప్తి మూలంబులై। యిలపైనొక్కఁడు గల్గెనే ననఘమూర్తీ తెల్పవే నావుడున్ ॥ ౩౬ ॥ క ॥ ఆఋషుల ప్రశ్నముఁగి। కారంబానరించి పలుకుఁగథకుఁడు శ్రీనా। థారాధనహితచర్యుఁ।

—పాగడ్తచేత ఒప్పినవానికి. జితశౌరికిఁ—జయింపఁబడిన శూరసంతతిగలవానికి. హితకారికిఁ—మేలుచేయువానికి-సమదగమన హేలాకరికిఁ—మదముతోడి అనగా తిన్నని నడకవలని విలాసముచేత ఏనుఁగైనవానికి॥ ౩౦॥ నఖముఖముఖరిత—గోటికొనలచేత మ్రోఁగింపఁబడిన. పల్లవిత—చిగిర్చిన. సుధాప్రాణసఖ—అమృతమునకు మిత్రమైన—అమృతమును బోలిన. లేఖనీ—గంటముయొక్క—కలరాణునకుఁ—కలధ్వనికలవానికి॥ ౩౧॥ సంధా—ప్రతిజ్ఞచేత. ఐదంయుగీన—ఈయుగమునందలి. సమిత్—యుద్ధమునందు-సంధాతకుఁ—కూర్చువానికి॥ ౩౨॥ భీమ...భుజునకుఁ—భయంకరమయిన కోపముచేత కన్నుగానని శత్రువులయిల్లాండ్రయొక్క ఆభరణరూపమైన పాపటయందలి రత్నమాలసమూహమును అపహరించుటయందు సమర్థమయిన నీలవర్ణపుకత్తివలని గెలుపుతోడుపాటుతోడి చేయిగలవానికి॥ ౩౩॥ విమత...రవికిఁ—శత్రువులమంత్రులయొక్క జాఱిన ధ్వనిగలశాలియందె ప్రమోఁతగలవానికి. భుజాంతరమణిహారవికిఁ—ఱొమ్మునందలిరత్నపుహారములప్రకాశముగలవానికి॥ ౩౪ ॥ అర్థి...ఉన్నతికిఁ—యాచకులసమూహమునకు జీమూతవాహనసమూహముయొక్క గౌరవముగలవానికి—యాచకులకు ఇష్టవస్తువుల నిచ్చుటయందు జీమూతవాహనుని వంటి వారిని అనేకులను బోలినవానికి అని అర్థము॥ ౩౫॥ ౩౬ ॥ తులితోత్తుఙ్గధ్వజసూతుఁడు—సరిపోల్పఁబడిన బ్రహ్మగలవాఁడు. బుధస్తుత్యప్రభావంబులు—పండితులు కొనియాడఁబడగిన మహిమగలవి. దళితైనస్తిమిరంబులు—నశింపఁజేయఁబడిన పాపములనెడి చీఁకట్లుగలవి॥ ౩౭॥ శ్రీనాథారా

పారాశర్యుం దలంచి ప్రాంజలియగుచున్ ॥ ౯౭ ॥ వ॥ ఏ పాత్రులారా యీ పురావృ
త్తంబు త్రిరావృత్తంబుగా నుత్తమశ్లోకుండగు కృష్ణద్వైపాయనువలన మున్నెఱింగి
నయది కలదత్తెఱం గఖిలంబును మీయంతరంగంబులకు వచ్చునట్లుగా విన్నవించెద
వినుండని సూతుండిట్లనియె ॥ ౯౮ ॥ శా ॥ శీతాహార్యసుతాళిసీ వికచరాజీవంబు
విశ్వేశ్వర । జ్యోతిర్లింగవిశుద్ధరత్నఖని మోక్షోపాయదుగ్ధాబ్ధి వే । లాతీరావసఢుండి
నామకగజాలానంబు గంగామృత । స్రోతోనిస్సృతిచంద్రగోళ మసమించున్ గాశి శ్రీ
రాశియై ॥ ౯౯ ॥ శా ॥ ప్రాలేయాచలకన్యకావదనజృంభత్పద్మసౌరభ్యమున్ । గ్రోలం
గల్గియుఁ దృప్తిలేక మునిహృత్క్రోడాబ్జసౌగంధ్యలీ । లాలాలిత్యముఁ గోరునాఁక సి
తరోలంబంబునై జాహ్నవిన్ । డాలొందించుఁ బరాసులన్ భ్రమరకీటన్యాయరీతిన్ బు
రిన్ ॥ ౧౦౦ ॥ సీ ॥ ఒకనాఁడు తీర్థోపయోగిగా నిశతుండు నౌదలఁ ధరియించు నభ్రగంగ ।
నాప్రొద్దుపోయి రాజనట్టి నిర్పేదయు భోగించు నైశ్వర్యము లెన్నిమిది యుఁ । బుష్కరా
క్షులపొంతఁ బోనివర్షధరుండు దేహార్ధమునఁ దాల్చుఁ దీఁగఁబోఁడి । నాయుధప్రభ
గాంచియలఁగుభీరువుఁ బూనువాఁడిముమ్మొనముల వేఁడియలుఁగు । మలినవర్తనుఁడు
నుసుధాలలితమూర్తి । మించి వర్తించుమతిలేని మేదకుండు । మాసివర్త్యులఁ జదివించు
మంత్రిణీడఁ । బంచముఖుఁ డేటమే నోసరించెనేని ॥ ౧౦౧ ॥ క ॥ ఆనందకాననంబున । నానం
దకపాణి కేశవాహ్వయమునఁ బెం । పానందగు ముక్తిప్రమ । దానందితహారనీలత
రళోపముఁడై ॥ ౧౦౨ ॥ సీ ॥ శ్రీకరోదయవధూలోకాననప్రభానాటితబహుచంద్రనా
టనంబు । సమ్మర్దగళితభూషణరత్నమంజరీయోజితరథ్యాప్రపూజనంబు । కైలాస
శైలసంకాశ సౌధనివేశకౌముదీకవచితగగనతలము । విస్తీర్ణవిపణివిన్యస్తవస్తుప్రజ

ధనహితచర్యన్ — విష్ణుదేవుని అర్చనమనెడి మేలైన నడవడిగలవానిని ॥ ౯౮ ॥ పురావృత్తంబు — పూర్వవృత్తాంతము. త్రిరావృత్తంబుగాన్ — మూఁడుతడవలుగా ॥ ౯౯ ॥ శీతాహార్య — హిమవత్పర్వతముయొక్క. అళిసీ — ఆఁడుతుమ్మెద. వికచ — వికసించిన. విశుద్ధ — స్వచ్ఛమయిన. ఆలానంబు — కట్టుకంబము. స్రోతోనిస్సృతి — ప్రవాహము వెడలుటకు ॥ ౧౦౦ ॥ ప్రాలేయ — మంచు. జృంభత్ — వికసించుచున్న. సౌరభ్యము — పరిమళము. క్రోలన్ — అనుభవింప. తృప్తి — తృప్తి. హృత్క్రోడా... లాలిత్యమున్ — హృదయములో పలిభాగమయిన కమలముయొక్క మంచివాసనయొక్క విలాసమునందలి మనోజ్ఞతను. సితరోలంబంబు — తెల్లతుమ్మెద ॥ ౧౦౧ ॥ కొలన్ — తలఁచెఁడు. నిర్పేద — మిక్కిలి పేదవాఁడు. పుష్కరాక్షుల — స్త్రీలయొక్క. పొంతన్ — సమీపమున. వర్షధరుఁడు — నపుంసకుఁడు. అలఁగు — జంకునట్టి. వాఁడిముమ్మొనముల వేఁడియలుఁగున్ — పదునుగల మూఁడుకొనలుగల తీక్ష్ణమయిన ఆయుధమును — త్రిశూలమును. ఓసరించెనేనిన్ — విడిచిన పక్షమున ॥ ౧౦౨ ॥ ఆనందకాననంబునన్ — కాశియందు. నందకపాణి — విష్ణువు. ముక్తిప్రమద — మోక్షమనెడి స్త్రీ. తరళోపముఁడు — పతకమువంటి వాఁడు ॥ ౧౦౩ ॥ శ్రీకరోదయ — సంపదను కలిగించునట్టి పుట్టుకగల. నాటిత — నటింపఁజేయఁబడిన. నాటనము — నటనముగలది. సమ్మర్ద — జనులఒరయికచేత. మంజరీ — గుత్తులతోడ. యోజిత — పొందింపఁబడిన. రథ్యా — పట్టణమునడిమి పెద్దబాట. సౌధ... గగనతలము — మేడలప్రకాశమనెడి వెన్నెలచేత కవచముగలదిగా చేయఁబడిన (కప్పఁబడిన) ఆకా

ప్రకటితరత్నగర్భజఠరము। విపులపవమానతాండవవేపమాన। లాంఛనధ్వజపట్టపల్లవలలామ। మౌళిరచితకశాకృత్యహేళిహయము। దీపితంబగు శ్రీకాశికాపురంబు॥ ౧౦౩॥ చ॥ జలజపరాగరాగరససంగతమౌ పరిఖాజలంబులో। పలఁ బ్రతిబింబితంబులగు బంగరుకోటకుఁ బెట్టినట్టికొ। మ్మలచెలువంబునం బురిరమారమణీమణి యొప్పు రావియా। కులమొలనూలు వెట్టెననఁ గోరికనుం గొనువారు మెచ్చఁగన్॥ ౧౦౪॥ క॥ పెరిగిన త్రివిక్రమేశ్వరు। చరణతులాకోటి యతఁడు సంహృతదేహా। స్ఫురణుఁడగునపుడూడిన। కరణిం బురికోట యొప్పఁగనకమయంబై॥ ౧౦౫॥ చ॥ పరిఘునిజాశ్రయాంబుపరిపాటిఁ దలిర్పఁ బదాఱువన్నెబం। గరువుననైన రాజగృహకల్పనకర్ణికఁ గాఁగ గంధసిం। ధురములు తేఁటులై మొరయఁ దోరపుఁ గొమ్మలు ఆకులట్లుగా। ధరయనుకొల్నిలో మొలచు తామరపూవనఁ గోటమీటగున్॥ ౧౦౬॥ క॥ పురిరాకామరులకీర్త్యం। బరవాహినిభుజగపురికి బలువిడిఁ జనియుం। దిరవుకొననేడము చాలమి। నురలినతతిబుగ్గలన నమరుసౌధంబుల్॥ ౧౦౭॥ ఉ॥ నాకనదీప్రదీప్తపులినంబుల నిచ్చలు నిల్చి సన్మునుల్। సైకతలింగపూజనము సల్పుతఱిన్ రవణించుతత్పతా। కాకలకింకిణీరవము ఘంటలు మ్రోఁగుట ధూపధూమముల్। పైకొలుపున్ సమగ్రగతిఁ బర్వెడు గుగ్గులుధూపధోరణిన్॥ ౧౦౮॥ చ॥ చదువులపట్టిండ్లు శమసంపదయిక్కలు పుణ్యలక్ష్మికిన్। మొదలిదివాణముల్ సురసమూహము నాఁకటిపంటలంచితా। భ్యుదయనిసర్గబంధువులు పోడశనంబులతాణముల్ పురిన్। బొదలెడి భూసురోత్తములభూరిపవిత్రశరీరవల్లరుల్॥ ౧౦౯॥ ఉ॥ పుట్టిననాటనుండియును బుణ్యులు సత్ఫలమొందునంతకున్। బట్టినకార్యమీశ్వరుఁడు పట్టిననీనిదృఢప్రతిజ్ఞులే। పట్టినధర్మముల్ విడనిప్రాజ్ఞులు తద్జ్ఞులపాలివేలుపుం। జెట్టులు పోరనైదుపదిసేయని

శప్రదేశము కలది. విపణి—అంగడివీథి. విన్యస్త—ఉంచఁబడిన. రత్నగర్భజఠరము—భూమియొక్క కడుపు (లోపలిభాగము) కలది. వేపమాన—చలింపఁజేయఁబడుచున్న. లాంఛన—గుఱుతైన. పట్టపల్లవలలామ మౌళి—పట్టుతోనైన ఔక్క్యముచివరచేత. కశాకృత్య—చబుకుపనిగల—చబుకుదెబ్బగల. హేళి—సూర్యునియొక్క. ౧౦౪॥ పరాగరాగ—పుప్పొడివలనిరంగుగల. పరిఖ—అగడ్త. కొమ్మల—కోటకొమ్మలయొక్క॥ ౧౦౫॥ తులాకోటి—అందె. సంహృత—తగ్గింపఁబడిన. స్ఫురణుఁడు—ప్రకాశముగలవాఁడు॥ ౧౦౬॥ పరిపాటి—క్రమము—మేర. బంగరువు—బంగారు. కర్ణిక—తామరపువ్వులోనిమిద్దె. గంధసింధురములు—మదపుటేనుఁగులు. మీటగున్—అతిశయించును॥ ౧౦౭॥ అంబరవాహిని—ఆకాశగంగ. బలువిడిన్—మిక్కిలియాటోపముతో. ఇరవుకొనన్—ఉండుటకు॥ ౧౦౮॥ నాకనదీ—స్వర్గంగయొక్క—ఆకాశగంగయొక్క. పులినంబులన్—ఇసుకదిబ్బలయందు. నిచ్చలు—ఎల్లప్పుడు. రవణించు—కలుగఁజేయునట్టి॥ ౧౦౯॥ ఇక్కలు—స్థానములు. దివాణములు—కొలువుకూటములు—తావులు. నిసర్గ—సహజమైన. తాణములు. స్థానములు. వల్లరులు—తీఁగలు॥ ౧౧౦॥ ఈని=ఇయ్యని—వదలని. ధర్మములు—పుణ్యములు; విఁడ్లు. తద్జ్ఞుల పాలివేలుపుం జెట్టులు—తత్త్వజ్ఞుల పాలిటికల్పవృక్షములు—తత్త్వము తెలిసినవారు కోరినవాని నెల్లను ఇచ్చువారు. పోరన్—యుద్ధమునందు. ఐదుపదిసేయని—చేతులు జోడించుకొని పాఱిపోని. పోటి

శూరులు వీటిరాసుతుల్ ॥ ౧౧౦॥ తే॥ బలయురత్నాకరములు సంచులుగఁ జేసి। పా
దివిదిధులెల్లఁ గొని సంచి మొదలు చేసి। చేరమూడైన పాటియు దారలక్ష్మి। బచ్చులప్పు
లిను న్నారు పెచ్చు పెరిగి ॥ ౧౧౧ ॥ క॥ హరమౌళిహీరమచ్యుత। చరణాబ్జమరంద
ధారజాహ్నవిలోకే। శ్వరితమసోదరియానఁట। పురివెలమలభాగ్యమహిమపొగడఁ
గవశమే॥ ౧౧౨॥ ఉ॥ భూమియు నాకసంబు తమపొంకమునన్ బిగియించు తత్పురీ।
సామజకోటియున్నతికి సర్వజగంబులగల్గు నున్నతుల్। భూమము డిందివామనతఁ
బూనఁగ దక్షిణదిక్కునేనుఁగున్। వామనమంచు నాడఁదగ వాతగవాడరు గాక భూజ
నుల్॥ ౧౧౩ ॥ చ ॥ కెరలకక్రమ్మరింపనడుగంటనెసల్చినొకింతనూకినన్। శరని
ధులేదు దాఁటుమెయి చాఁచి చిఫుక్కున నుక్కుమీరి సం। గరమున గాయమైనపక్షిఁ
గాచుఁ జలింపక తత్పురీహయుల్। హరిహయు మావు మున్ డిగిన యంబుధి కేవునవ
చ్చెనో సుమీ ॥ ౧౧౪॥ ఉ॥ సారథిఛాందసుండు బడి సాగదు చక్రయుగంబు ప్రాఁత
పం। చారపు గుఱ్ఱముల్ రథియు శౌర్యము నందర మానిసాత్మవి। స్తారము ఖండఖండ
ములు తానఁట మాసరి యంచుఁ దత్పురిం। దేరులు నవ్వు శంకరుని తేరిని కేవనకింకిణధ్వ
నిన్ ॥ ౧౧౫ ॥ క ॥ వేటాయితునియలుగనరి। పాటనమొనరించు బాహుపాటవగ
రిమన్। మేటులగు పోటుమగల। వీటన్ విహరింతురుగ్రవిక్రములగుచున్ ॥ ౧౧౬॥
సీ ॥ మొలకచీఁకటి జలజలరాల్పఁగారాదె నెఱులు మించిన వీరికరులయందు। కెరగ
లించియమృతంబు గిలకొట్టఁగారాదె ముద్దుచూపెడి వీరి మోవులందు। పచ్చబంగా
రునప్పలు సేయఁగారాదె గబ్బుమీరిన వీరి గుబ్బలందు। పండువెన్నెల తేటఁబరిఢవిం
పఁగరాదె నగవుగులుకుఁడు వీరి మొగములందు। నొరకరవాఁడి చూపులయాఘుళంబు।
చాపు రేఖారికటితటీభారమహిమ। చాఁగుమదమందగమనలక్షణములనఁగ। నేరు

రాసుతులు—పట్టణమునందలి రాచకొమారులు॥౧౧౦॥ బలయు—భూమిని ఆవరించిన. సంచి మొదలు—ఆసలు—మూలధనము. బచ్చులు—వైశ్యులు॥౧౧౨॥ హీరము—వజ్రమణి. మరంద—పూఁదేనెయొక్క. జాహ్నవి—గంగానది, వెలమల—శూద్రులయొక్క॥౧౧౩॥ పొంకమునన్—పొందిక చేత—ఆకృతిచేత. ఉన్నతికిన్—పొడవునకు. భూమము—ఆధిక్యము. డింది—అణఁగి. వామనతన్—పొట్టితనమును. తగవు—న్యాయము. ఆడరు—చెప్పరు॥౧౧౪॥ కెరలక—తత్తఱిల్లక. అడుగంటనై—అడుగుకొలఁదిదూరముననే. నూకినన్—తోలినను. శరనిధులు—సముద్రములు. సంగరమునన్—యుద్ధమునందు. హరిహయుమావు—ఇంద్రుని గుఱ్ఱము॥౧౧౫॥ ఛాందసుండు—వైదికుఁడు. బడిన్—క్రమముగా. ప్రాఁతపంచారపు—మిక్కిలి ప్రాఁతవైన—బహుకాలము నాటివైన—మిక్కిలి ముసలివైన. రథి—రథికుఁడు. అరమానిసి—సగము మనుష్యుఁడు—అర్ధనారీశ్వరుఁడు. ఆత్మవిస్తారము—తనవిరివి—స్వరూపమంతయు. శంకరుని తేరినిన్—శివుని రథమును—భూమిని॥౧౧౬॥ వేటాయితునియలుగన్—ఒకవ్రేటునకు ఆయితునకలు ఆగునట్టుగా. అరిపాటనము—శత్రువులను నఱకుటను. పాటవగరిమన్—సామర్థ్యగౌరవముచేత. మేటులు—అధికులు. పోటుమగలు—యుద్ధశూరులు॥౧౧౭॥ నెఱులు—వంకరలు. కెరలించి—రేఁచి. మోవులందున్—పెదవులయందు. గబ్బు—మదము. గుబ్బలందున్—స్తనములందు. పరిఢవింపఁగన్—అతిశయింపఁజేయ. ఔర—

మింతురప్పురివారసతులు ॥ ౧౧౭॥ సీ॥ మారుతాహతిరాలు నారికేళఫలాళిసిడిసి జల్లించుపుండ్రేక్షురసము। చిలుకపోటులచేతఁజిరిఁగినసహకారఫలములఁదొరఁగెడి పచ్చితేనె । చిక్రోడదంష్ట్రిలుచెక్కుసుగంధియౌనంటిపండ్లనుగాఱునవ్యసుధయుఁ। బాకవేళారంభపరిపాటిఁదమయంతఁబగిలినపనసక్రొంబండ్లబేస । మేకమైకాలువలుగట్టియేకహేలఁ। బఱవనందలిక్రియ్యాటపసిమితేటఁ। బండుసవ్వీటిముకాఁకరుఁ బసిఁడిగారు । సరసధాన్యంబుమంచిరాజనపుఁజేల॥ ౧౧౮॥ చ॥ తెలతెలవాఱునో య్యనరుదెంచి నిశాంత రతాంతతాంతలౌ । చెలువలకింపుగా మెలఁగి చెక్కులఁ గూరినచూర్ణకుంతలా । వళిసరళంబుగాజడిసివాడినసెజ్జలమీఁదిప్రావిరుల్ । దో లఁగఁ బ్రభాతవాయువులుదోఁచుఁ బురిం బరిబారికాంక్షతిన్ ॥ ౧౧౯ ॥ సీ॥ ఏవం విధఖ్యాతినెసఁగు శ్రీవారాణసీ పట్టణంబునసిద్ధతటిని । ప్రాంతసిద్ధాశ్రమంబుఘటించి యందులోపాముద్రయును దానుఁబ్రభయుఁ దరణి। యునుబోలెఁ బాయనియను కూలదాంపత్యమునఁబొల్చి మునికోటి తనుభజింపఁ । దారకబ్రహ్మవిద్యారహస్య జ్ఞాతచుళుకితాంభోరాశికలశసూతి । బ్రహ్మనిభమూర్తి పెక్కుకల్పంబులుండె। వి బుధయూథంబు ప్రార్థింపవింధ్యశిఖరి । విక్రమాటోపమడఁపనవ్వేడ్కవెడలెఁ । బ రవిపత్ప్రతికారతత్పరులుఘనులు॥౧౨౦॥ తే ॥ అర్థితోఁగూడమునుగ్రోలునౌర్వవ హ్ని। యుదరబిలముననొకచోటనుండియుండె। జటిలవరుసకుఁగ్రమ్మజకటకకటక। విరహతాపమిషంబున వెడలెనప్పుడు ॥ ౧౨౧॥ వ ॥ పుడిసిటఁబట్టె నేతపసిపొంగు పయోనిధిసిల్వలానుజున్ । గడుప్రనపెట్టె నేతపసి గాఢపిపాసధనస్యగస్త్యుసిన్ ।

ఆశ్చర్యము. కరవాఁడి=మిక్కిలివాఁడియైన. ఔఘళంబు=వ్యాపనము. బాప్రరే=ఔరా. కటితటి=పిఱుఁదులయొక్క. బాఁగు=ఔరా॥౧౧౭॥ ఇడిసి—పగిలి=చీలి. జల్లించు=కాఱు. పుండ్రేక్షు=నామాలచెఱకులయొక్క. చిరిఁగిన=చినిఁగిన. సహకారఫలములన్=తియ్యమామిడిపండ్లను. తొరఁగెడి=కాఱునట్టి. చిక్రోడ=ఉడుతలయొక్క. నవ్యసుధ=క్రొత్తయమృతము—అమృతమునుబోలినరసము. పాక=పక్వముగునట్టి—పండెడి. క్రొంబండ్లబేసము=క్రొత్తపండ్లరాసులు—గుజ్జు. ఏకహేలన్=ఒక్కమొగిని. పఱవన్=ప్రవహింపగా. క్రియ్యాటన్=క్రిందియూటచేత. పసిఁడి=బంగారు. రాజనపుఁజేలన్=వరిమళ్లయందు॥౧౧౮॥ ఒయ్యన్=తిన్నఁగా. నిశాంతరతాంతతాంతలు=వేకువజామునందలికలయికలచేతడలయందుబడలినవారు. చెలువలకున్=స్త్రీలకు. కూరిన=పొందిన. చూర్ణకుంతలావళి=పొడివెండ్రుకలపరుస. జడిసి=తొలఁగఁద్రోసి. సెజ్జ—పానుపు. ప్రావిరులు=ప్రాఁతపువ్వులు. ప్రభాత=ప్రాతఃకాలమునందలి॥౧౨౦॥ ఏవంవిధ=ఈవిధమైన. ఎసఁగు=అతిశయించునట్టి. సిద్ధతటి: ప్రాంతన్=గంగగట్టున. ప్రభ=ప్రకాశము—ఛాయ. తరణి=సూర్యుఁడు. పొల్చి=ఉండి. జ్ఞాత=తెలిసినవాఁడు. చులుకిత=పుడిసిలింపఁబడిన. కలశసూతి=అగస్త్యుఁడు. విబుధయూథంబు=దేవతలసమూహము. శిఖరి=కొండ. ఆటోపము=విజృంభణము. పరవిపత్ప్రతికారతత్పరులు=ఇతరులఆపదలను తొలఁగించుటయందు ఆసక్తులు॥౧౨౧॥ ఔర్వవహ్ని=బడబాగ్ని. ఉదరబిలమునన్=కడుపుఅనెడిగుహయందు. జటిలవరునకున్=ఋషిశ్రేష్ఠునకు. కద్రూజకటకకటకవిరహతాపమిషంబునన్=పాములకడియములుగాఁ

బోడగనివింధ్యభూధరము పొంకముఁబింకముదక్కనేలలో। నడఁగెఁ దలాంతరస్థలిభ
యాహతిఁబోఁవు కుళీరమోయనన్ ॥ ౧౨౨ ॥ శా॥ ఆవింధ్యాచలవట్లుసంధ్యానిజ
గర్వారంభమైయుండ న । గ్గోవిందాఘుఁడభంగురోదయనిధిం గొల్లాపురీలక్ష్మిర ।
క్షోవిద్వేషి భుజాంతరాళపదవీ శుద్ధాంతసైరంధ్రికన్ । సేవించెన్నుతియించె
నాగమకథా సిద్ధాంతశుద్ధోక్తులన్ ॥ ౧౨౩॥ క॥ ఆపరమేశ్వరితనునా । జ్ఞాపింపఁ
గస్వామిమలకుషణ్ముఖపదసే । వాపరతఁజనెనమ్ముని । లోపాముద్రయునుశిష్య
లును సేవింపన్ ॥ ౧౨౪ ॥ వ ॥ ఇట్లుచనునవసరంబున ॥ ౧౨౫ ॥ సీ॥ కొనలఁజు
ట్టినతీఁగె పెనఁచేఁ జమరవాల పరికరంబులఁ జుట్టుపట్టిబిగిచి । కమ్మసంపెఁగలమొ
గ్గలనిరుగడరాయు జేగుఱుఁదిరికెలంగొంపఁబెట్టి । లేఁటికినాఁడియుశిలీముఖశ్రేణి చేమేలి
పూగుత్తులుగాలరువ్వ । కబళనత్వరఁబూణ కరటితుండములచేఁ గదళికాతరువులఁ
గాళ్లఁదాఁచి । నెఱకురుంజూఁజారునాసలు నిబ్బరంపు । గుబ్బచన్నులఁ దొడల పె
కుబువదయఁగలుగు । మృగవధూజీవ శుద్ధాంతమీనసయన । లచ్చనలుచేసి కొలిచిర
య్యాలుమగల ॥ ౧౨౬ ॥ వ ॥ ఇట్లుమునిప్రయాణంబుల సమ్మిథునంబు కుంతల
దేశప్రాంతంబు గడచిన ॥ ౧౨౭ ॥ క ॥ పంపాతరఁగరింఖణ । ఝంపా సంపా
త్యమాన జలకణరేఖా । సంపాతశీతలానిల । సంపదవాఁదలించెఁబరమశైవోత్తం
సున్ ॥ ౧౨౮॥ సీ॥ నఖరాగ్రలూనానన స్వేదకోరకం బర్ధకషాయ దృగంచలం
బు । ప్రబలనిశ్శ్వాససౌరభతర్పిత మదాళిశోషితస్రవణ శిరీషయుతము । దర్శిత

గలశివుని పట్టణమయిన కాశియొక్క యెడఁబాటువలని తాపము నెపముచేత ॥ ౧౨౨ ॥ పరిఙాని
ధిన్ = సముద్రమును. పట్ల్చెన్ = ఆహుతిగాఁ జేసికొనెనో. బోడగని = చూచి. పొంకము = నిక్కుటయొ
క్క. బింకము = పొంగును. తక్క = విడిచి. కుళీరము = ఎండ్రకాయ॥ ౧౨౩॥ సంధ్య = వ్యర్థమయి
న. ఆరంభము = స్వరగిలేది. అభంగురోదయనిధిన్ = చెడనిమేలునకునునికిపట్టయినదానిని. రక్షో
విద్వేషిభుజాంతరాళ పదవీశుద్ధాంతసైరంధ్రికన్ = రాక్షసులకు శత్రువైన విష్ణుదేవునివక్షస్స్థల
మార్గమనెడిఅంతఃపురమునకు కావలికత్తెను॥ ౧౨౪॥ ౧౨౫॥ ౧౨౬॥ కమ్మ = పరిమళముగల. జే
గురుఁదిరికలు = ఎఱ్ఱనిబడలు. ఒడియు = ఆకర్షణచేయునట్టి. శిలీముఖ = బాణములయొక్క. కబళ
న = మ్రింగుటకు. త్వరఁబూణ = తొందరపడుచున్న. కరటితుండములతోన్ = ఏనుఁగుతొండముల
తోడ. దాఁచి = తన్ని. నెఱికురులు = వంకరగలతలవెండ్రుకలు. చారునాసలు = ఒప్పిదమైనము
క్కులు. నిబ్బరంపు = సడలని. పెక్కువ = ఆధిక్యము. మృగవధూజీవశుద్ధాంతమీనసయనలు = బో
యలయంతఃపురస్త్రీలు॥ ౧౨౭॥ మిథునము = దంపతులు॥ ౧౨౮॥ పంపా... సంపద. పంపానదియం
దలిఅలలయొక్క పొరలికలతోడిదూఁకుళ్ల చేత చెదరిపడుచున్న నీటిచుక్కలవరుసలపాటువలనిచ
ల్లగాలి పొదలించెన్ = సంతోషింపఁజేసెను. పరమశైవోత్తంసున్ = గొప్పవారైనశివభక్తులకుసి
గబంతి (శ్రేష్ఠుఁడు) ఐనవానిని — అగస్త్యుని॥ ౧౨౯॥ నఖరాగ్రలూనాననస్వేదకోరకంబు = గోళ్ల
కొనచేత ఎగమీటఁబడిన మొగమునందలి చెమటబొట్లుగలది. అర్ధకషాయదృగంచలం
బు = సగము ఎఱ్ఱవాఱిన కనుఁగొనలుగలది. సౌరభతర్పితమదాళి = పరిమళముచేత తృప్తి
పొందింపఁబడిన తుమ్మెదలుగలది. శోషిత = వాడిన. శిరీష = దిరిసనపుపువ్వుతోడ. దర్శి

మధ్యావృత్తత్రస్తమృదునీవియు ప్రయత్నపయోధరాంబరంబు। సంతతప్రసరద్రాస
హాపదన్యాసంబు నచలరజోధూమ లాలకంబు। సరణి తరుణతరుచ్ఛాయశమితఖే
ద। మలసన్మృదులాంగకంబు నై యరుగుదెంచు। నన్నిజపరిగ్రహముఁ గూర్మి నాద
రించి। పలుకువింధ్యాద్రిసిద్ధ్యంధబాంధవుండు॥౧౨౯॥ మ॥ వనితా చూచితె మాల్యవం
తముఁ బ్రభావంతంబు నానామణీ। జనకోదంచితసానుకాంతము మరుత్సంపూర్ణచం
దారినా। జనకేళీసదచంద్రకాంతము నభస్సంబాధకృత్కూటవ। ర్ధనదుర్దాంతము
సర్వపర్వతకథాప్రాగ్వర్ణితోదంతముౕ॥౧౩౦॥ సీ॥ ఇవె యూపవృతశాఖులివెలూన
ముఖదర్భసందర్భ పేశంతసైకతంబు। ఇవె శబ్దసహమృగయువయుగంబులు వీరెచల
కాకపక్షమస్తకులు బ్రహ్మచారులు నిజశాఖామసౌరభేయీతర్ణకములనీడలనిల్చి కా
చియున్న। వారు సామోదితస్వరసంశయమునొందిచిలుకకోయిలని దె తెలియనడిగె।
భసలకలభకలాస్పృష్టకుసుమవిసర। మసృణమకరందమయమైనమావిమోక। కిసల
యచ్ఛవిఘునరుక్తిసహలు మసలుఁ; ఋషులకౌఁగావి వలువఁదు నిందువదన॥౧౩౧॥ క॥ ని
ర్ధూతపాతకములు హా। విర్ధూమలతాగ్రలాస్యవిలసనశిఖా। భూర్ధరములు నిజభజన
వి। వర్ధితసుకృతంబు లివె తెగవాయనబలా॥౧౩౨॥ ఉ॥ ఓలలితాంగి యిందు
సుఖముండెమృకండసూనకనాదగాధిపా। పూబముఖాత్రికృతచరిత్రుండు మతంగమహా

త = చూపఁబడిన. వృత్త = సత్రుసైన. త్రస్త = జాఱిన. నీవి = కోకముడిగలది. పయోధరాంబరంబు = అమ్మ మీఁదివస్త్రముగలది — పైఁటగలది. సంతత...న్యాసంబు = కాలినిన గులకరాలను గూర్కనియడుగు పెట్టుటగలది — ఎడ తేక కాలినగులకరాలపైఁ అడుగుపెట్టఁజాలకయు అడుగుపెట్టుచున్నదియనుట. అచల...కంబు — కొండదుమ్ముబిలిసమ్ముచేఁ గసలుఫ్రమించగలసిన ముంగురులుగలది. సరణి = మార్గమునందలి. తరుణ = లేఁతయైన. శమితఖేదము = అణఁపఁబడిన బడలికగలది. అలసమృదులాంగకంబు = బడలినమెత్తనిదేహముగలది. నిజపరిగ్రహముౕ = తనభార్యను. వింధ్యాద్రినిర్బంధబాంధవుండు = అగస్త్యుఁడు॥౧౨౯॥ ప్రభావంతంబు = ప్రకాశముగలది. నానా...తము = అనేకములయిన రత్నములకు పుట్టుచోటులయి యొప్పుచున్న చఱియలచేత మనోజ్ఞము యినది. మరు...కాంతము = దేవతాస్త్రీలు క్రీడాస్థానముగాఁగల చంద్రకాంతపు గట్టుగలది. నభ... దుర్దాంతము = ఆకాశమును ఒరయుచున్న శిఖరములు పెరుగుటచేత అణఁచరానిది. ప్రాగ్వర్ణితో దంతము = మునుచెప్పఁబడినవృత్తాంతముగలది॥౧౩౦॥ యూపవృతశాఖులు = యూపస్తంభములచేత ఆవరింపఁబడినవృక్షములు. లూన = కోయఁబడిన. సందర్భ = కూడికగల. పేశంతసైకతంబులు = కొంచెమునీటిపడియలపొంబడియిసుకదిబ్బలు. సహ = సహించునట్టి. కాకపక్ష = పిల్లజుట్లతోడి. సౌరభేయీతర్ణకములౕ = ఆవులలేఁగదూడలను. సామోదిత = సామవేదమువ లనఁబుట్టిన. భసల...మయము = కొదమతుమ్మెదల సమూహముచేత తాఁకఁబడనిపువ్వులసమూ దాయమువలనిమొలకఁగులు దేలుచున్నతేనెవికారముగలది. మావిమోక = మామిడిమొలక. కిసల యచ్ఛవి = చిగుళ్లకాంతి. ఘునరుక్తిౕ = ఇబ్బడించుటచేత. మసలుచుసలుౕ = ఎరదగొనును — అతిశయించును. ఇందువదన = చంద్రునివంటిముఖముకలదానా॥౧౩౧॥ నిర్ధూత = బొత్తిగాతొ లఁగింపఁబడిన. హావిర్ధూమ = హవిస్సుపొగయైనది. లాస్యవిలసన = నాట్యపుచతురత్వమును. భూధరములు = భారమునుసహించినవి. నిజభజన = తమ్ముసేవించుటచేత॥౧౩౩॥ అతిరిక్త =

తేజస్వి। నిష్కళంకుండు నిర్యువతిగాత్రుఁడు నిర్నిటలేక్షణుండు ని। ర్వ్యాళవిభూష ణుండు నగ నంబరకేశుఁ డనంగఁ బొసఁగుఁ॥ ౧౩౩ ॥ తే॥ సోమధామాసి తప్రభ నీరహోత్కు। నాశ్రమం బొప్పు నీయద్రి యంతికమున। వలుదయై మించు నప్పంటవలఁతి నెలఁత। చంటి కడ నంటు మృగనాభి చర్చ వోలె॥ ౧౩౪॥ ఉ॥ భూరితరాభ్రవిభ్రమము పుష్కరరమ్యకరంబు దానల। క్ష్మీరుచిరంబు సత్త్వగుణకీర్తితమూ ర్తియు వాలిసాలసం। హారవిహార కారణము నౌ రఘుకుంజరభర్త మున్న సం। చారమునన్నెనీయచల సానుతలంబున నంబుజాననా॥ ౧౩౫ ॥ సీ ॥ పద్మినీపద్మాతపత్రంబు శిఖిపత్రాగ్రమై రాయంచ యాశ్రయించెఁ। దాలుస్రవత్ఫేనజాలంబుతో ఘోణి పంచల రొంపిఁ గలంచియాడె। దూరోద్గమద్దావధూమ మంబుదబుద్ధి నెమ్మి లోపాదనుండి నిక్కి చూచె। జఠరస్థజలము నాసానాళమునఁ బిల్చి సామజం బిరుగ్రక్కఁ జల్లుకొనియె। సరసిపై నీరు సలసల దెరలె విపిన। సకలవీథులు నిర్మృగోచ్చయము లయ్యె। పట్టమధ్యాహ్న మినసుధామధురవాణి। యగ్గమించు పథశ్రమ మపనయింప॥ ౧౩౬ ॥ వ ॥ అనుపమభార్యాంగదై వింధ్యాహార్య స్తంభయిత సంభృతానురాగంబున నిగిడిచని ॥ ౧౩౭ ॥ క ॥ నటనోద్భటుఁడైన మహా। నటుని జటాజూటము నురిలి సందొరఁగు మరు। త్కటకనది యిది యనుచుఁ జని। యటఁ గని యెందుం గ భద్రనఘముఖముద్రన్ ॥ ౧౩౮ ॥ శా ॥ గంగా సంగమ మిచ్చగించు నెమదిన్ గా

మించిన. నిష్కళంకుండు = నల్లఁదనము లేని మెడగలవాఁడు. నిర్యువతిగాత్రుఁడు = ఆఁడు రూపు (అర్ధ) శరీరమందు లేనివాఁడు. నిర్నిటలేక్షణుండు = నొసటకన్ను లేనివాఁడు. నిర్వ్యాళవిభూషణుఁడు = పాముల సొమ్ములు లేనివాఁడు. అంబరకేశుఁడు = శివుఁడు॥ ౧౩౪॥ అసితప్రభ = నల్లని కాంతి. అంతికమునన్ = సమీపమునందు. వలుద = వత్రువ. పంటవలఁతి = భూమి. చర్చ = పూఁత॥ ౧౩౫॥ భూరితరాభ్రవిభ్రమము = మిక్కిలి యెత్తైన మబ్బుయొక్క విలాసము. పుష్కర = తెల్లదామర. తొండముయొక్క కొన. దానలక్ష్మీ = ఈవి కలిమి; చెక్కిటిమదము కలిమి. వాలిసాలసంహారవిహారకారణము = వాలియొక్కయు ఏడు చెట్లయొక్కయు చంపుటయనెడు వినోదసంచారమునకు హేతువైనది. వాలి = (మొగ్గి — పూని. సాల = వృక్షములను. సంహార = నాశము చేయునట్టి. విహార = వినోదసంచారమునకు. కారణము = హేతువు. రఘుకుంజరభర్త = రఘువంశశ్రేష్ఠుఁడైన శ్రీరాముఁడు. రఘువంశస్థుఁడైన ఏనుఁగులరాజు. సాను = చరియ॥ ౧౩౬॥ పద్మినీపద్మాతపత్రంబు = తామరతీఁగయందలి కమలమనెడి గొడుగును. శిఖిపత్రాగ్రము = తూఁట్లు పడిన ఆకు కొనలు గలది. తాలుస్రవత్ఫేనజాలంబుతోఁ = దవుడలనుండి కారుచున్న నురుగు తెట్టెలతో. ఘోణి = పంది. దూరోద్గమద్దావధూమము = దూరము నం దెగసిన కార్చిచ్చు పొగ. అంబుదబుద్ధిఁ = మేఘమనెడి తలఁపుచేత. నెమ్మి = నెమలి. లోపాద = పాదలోపలిభాగము. జఠరస్థ = కడుపునందుండెడి. నాసానాళమునన్ = ముక్కుగొట్టమునుండి. సామజంబు = ఏనుఁగు. సరసి = సరస్సు. తెరలెన్ = తెర్లెను = ఉడికెను. నిర్మృగోచ్చయములు = మృగసమూహములు లేనివి. పథశ్రమము = త్రోవ నడచుటవలని బడలికను అపనయింపన్ = పోఁగొట్టుకొనను ॥ ౧౩౭॥ ౧౩౮॥ నటనోద్భటుఁడు = నాట్యము చేయుటయందు హెచ్చినవాఁడు. మహానటుని = శివునియొక్క. ఉరిలినన్ = వీడినను. తొరఁగు = స్రవించునట్టి. మరుత్కటకనది = ఆకాశగంగ. అఘముఖముద్రన్ = పాపములకు ముఖముద్రయైనదానిని —

వేరి దేవేరిగా । నంగీకారమొనర్చు నేయమునతో నానందముం బొందునే । రంగ
త్తుంగతరంగహస్తముల నారత్నాకరేంద్రుండు నీ । యంగంబంటి సుఖించు నేని
గుణభద్రా తుంగభద్రానదీ ॥ ౧౩౯ ॥ క ॥ ఓప్రను భూపరిధిం గల । యాపగల
విబాహ్యతాప మాపంగ నీవే । యోపుదుగా యంతర్గత । తాపత్రయ మడంపనో
యుదన్వన్మహిళా ॥ ౧౪౦ ॥ చ ॥ అసకొనియాడి యున్నది మహానియమంబునఁ దీ
ర్థమాడి బో । రన భవరోగజాడ్యములు గ్రాఁగఁ దదుజ్జ్వలకర్బురాబ్జగం । ధనిచిత
వారసౌషధము ద్రావి తటస్థితపూజ్యపూజనం । బునఁ డెపెఁ గాశికా విరహభూ
రివిషాదము సాద మొందఁగన్ ॥ ౧౪౧ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునఁ ద్రిభువనపవిత్రీకరణ
సమర్థ చరిత్రంబగు నయ్యుదధికళత్రంబున ససతీచ్ఛాత్రుండై యంచిత కృత్యంబులా
చరించి నీవారముష్టిం బంచవారంబులుండి తద్వారిపూరంబు వినిర్గమించి మించుఁ
బోఁడియునుం దానును బంచాక్షరీ గుహా హర్మ్యక్షుం బగు విరూపాక్షు నుక్షధ్వజు
దాక్షాయణీవిభు వళక్షమయూఖరేఖామకుటు భ్రుకుటిమాత్ర విద్రావిత పురని
శాటు హేమకూటనివాసు వాసుకివలయు వలయు తెఱంగునం బ్రస్తుతించి సమస్త
కలుష నిరసనలలితమూర్తియై చనిచని ముందట నమందమణికందళ దంతురంబయి

పాపములను తొలఁగించునది దానిని. ౧౩౯॥ దేవేరిగాన్ = పట్టపుదేవిగా. రంగత్తుంగతరంగహస్తములన్ = చలించుచున్న యున్నతములైన అలలనెడి చేతులతో. రత్నాకరేంద్రుఁడు = సముద్రరాజు. గుణభద్రా = మంచిగుణములచేత మేలైనదానా ॥౧౪౦॥ భూపరిధిన్ = భూమండలమునందు. ఆపగలు = నదులు, బాహ్యతాపము = బయటి కాఁకను. ఆఁపఁగన్ = అణఁపను. అంతర్గత = లోపలఁ బొందియుండెడి. ఉదన్వన్మహిళా = సముద్రుని యిల్లాలా ॥౧౪౧॥ తీర్థమాడి = స్నానము చేసి బోరనన్ = శీఘ్రముగ. భవరోగజాడ్యములు = జన్మములనెడి వ్యాధులవలని జడత్వములు. గ్రాఁగన్ = కాలిపోఁగా. తదుజ్జ్వలకర్బురాబ్జగంధనిచితము = ఆనదియందలి ప్రకాశించునట్టి బంగారుకమలముల వాసనచేత అతిశయిల్లినది. రసౌషధమున్ = జలరూపమైన మందును. తటస్థిత = గట్టునందుండెడి. కాశికావిరహభూరివిషాదము = కాశీపట్టణమును విడుచుటవలని అత్యంతమైన మనస్తాపము. సాదము = నాశము ॥౧౪౨॥ త్రిభువనపవిత్రీకరణసమర్థచరిత్రంబు = స్వర్గమర్త్యపాతాళములనెడి మూఁడులోకములను పావనములనుగాఁ జేయఁజాలిన ప్రవర్తనములుగలది. అయ్యుదధికళత్రంబునన్ = ఆసముద్రుని భార్యయందు - నదియందు. ససతీచ్ఛాత్రుండు = పెండ్లాముతోను శిష్యులతోనుగూడినవాఁడు. అంచిత = ఒప్పిదములైన - ముఖ్యములైన. నీవారముష్టిన్ = పిడికెఁడు నివ్వరిధాన్యము నాహారముగాఁ జేసికొనుటచేత. పంచవారంబులు = అయిదువారములు - నలుపదిదినములు. తద్వారిపూరంబు = అందలి జలప్రవాహంబును. వినిర్గమించి = దాఁటి - మించుఁబోఁడియున్ = పెండ్లామును. పంచాక్షరీగుహాహర్మ్యక్షుంబు = పంచాక్షరీమంత్రము అనెడి గుహయందలి సింహము. ఉక్షధ్వజున్ = వృషభకేతనము గలవానిని. దాక్షాయణీవిభున్ = దక్షుని కూఁతురి మగనిని. వళక్షమయూఖరేఖామకుటున్ = చంద్రరేఖ కిరీటముగాఁ గలవానిని. భృకుటిమాత్రవిద్రావితపురనిశాటున్ = బొమముడిమాత్రముచేత నేపరుగెత్తింపఁబడిన త్రిపురాసురులుగలవానిని. వాసుకివలయున్ = సర్పరాజు చేతికడియముగాఁ గలవానిని. ప్రస్తుతించి = పొగడి సమస్తకలుషనిరసనలలితమూర్తి = ఎల్లపాపములను తొలఁగించుకొనుటచేత మనోహరమైనయాకృతిగలవాఁడు. అమందమణికం

మహీమందగమన కేళీకందుకంబునుం బోలె నుత్తాలంబగు స్వామిశైలంబు నధిరోహణంబుచేసి యక్కుధరమ్మునందు ॥ ౧౪౨ ॥ క ॥ షణ్ముఖు శిఖిసంతప్తహిర ణ్మయనిభవర్ణుఁ గేకిరాడ్ధ్వజుఁ గొలిచెన్ ॥ షాణ్మాతురుఁ దపసితురా ।షాణ్ముఖసుఖదప్రభావు సతియుం దానున్ ॥ ౧౪౩ ॥ క ॥ కొలిచినుతించెం గ్రౌంచా । చలవిదళననిపుణబాహుసారుఁ గుమారున్ । కలశసుతుండుం బలుకుల । మొలకలుపుష్పోపహారములు చెలువారఁగన్ ॥ ౧౪౪ ॥ సీ ॥ కావుకావనుట రక్కసులమూఁకనె కాని ననిచెనీయెడ సింహనాదవిహృతి । పొత్తులు తొలువేలుపుల గంట్లనే కాని హత్తెనే మేన వజ్రాంగిజోడు। వసవల్పుదైత్యులప్రయ్యగుండె నె కాని నినుఁ గప్పెవీర చందనపుఁదావి । యంగుళీచర్వణం బసురులందునె కాని గెలుపుచిందము మోవి నిలిచెనీకు । నీవు తలమావివీడని నిసువవయసు। నాఁడె జేజేలదళవాయి నాయఁకరవుఁ। బట్టముననిల్చి తారకుఁ గిట్టిప్రౌఢ । తరరణక్రీడయొనరించు తరిమహాత్మ ॥ ౧౪౫ ॥ ఆ ॥ అహితగోత్రహృద్వ్యధారోపకృతినీదు । శక్తికుగ్రబాహు శక్తికిఁ దగు । ఘనవివృద్ధిఁ బేర్చి గర్వించుటలునీదు । శిఖికిసత్ప్రతాప శిఖికినమరు ॥ ౧౪౬ ॥ వ ॥ అనియమ్మునికులచక్రవర్తి వెండియుం గార్తికేయుం డాశ్రితార్తిహరుండును శరవణభవుండు

దళదంతురము — తక్కువకానిరత్నపుమొలకలచేత మిట్టపల్లమైనది. మందగమన — స్త్రీయొక్క. కేళికందుకము — ఆటచెండు. ఉత్తాలంబు — పొడవైనది. అధిరోహణంబుచేసి — ఎక్కి. అక్కుధరమ్మునందు — ఆకొండయందు ॥ ౧౪౩ ॥ శిఖిసంతప్తహిరణ్మయనిభవర్ణున్ — అగ్నియందు పుటము వేయఁబడిన బంగారువికారమును బోలిన దేహచ్ఛాయగలవానిని, కేకిరాడ్ధ్వజున్ — నెమలిరాజు(గుఱుతు) టెక్కెమునందుఁగలవానిని. షాణ్మాతురున్ — ఆర్గురుతల్లులుగలవానిని. తపసితురాషాణ్ముఖసుఖదప్రభావున్ — మునులు దేవేంద్రుఁడు మొదలగువారికి సుఖమునిచ్చునట్టిమహిమగలవానిని ॥ ౧౪౪ ॥ విదళన — భేదించుటయందు. నిపుణ — సమర్థమైన. పలుకులమొలకలు — మృదువులైనతిన్నని మాటలు పుష్పోపహారములు — పువ్వులకానుకలు. చెలువు — అందము ॥ ౧౪౫ ॥ మూఁక — సేన. ననిచెన్ — అతిశయించెను. విహృతి — విహారము. పొత్తులు — పొత్తిగుడ్డలు - తొలువేలుపుగంట్లనే — రాక్షసులగాయపుఁదుడుములయందే. హత్తెన్ — అంటెను. వజ్రాంగిజోడు — వజ్రమయమైనకవచము. వసవల్పు — వసకంపు ప్రయ్యు — భేదిల్లు — పగులు. అంగుళీచర్వణంబు — వ్రేళ్లనమలుట. గెలుపుచందము — జయశంఖము. తలమావి — తలలుగప్పినమావి - నిసువువయాసు — శిశుప్రాయము. జేజేలదళవాయినాయఁకరవుఁబట్టమునన్ — దేవతలసేనానాయకులకు నాయకుఁడగునట్టిపట్టమునుగట్టుకొనుటయందు కిట్టి — సహించి. ప్రౌఢతరరణక్రీడ — మిక్కిలి నేర్పుగలయుద్ధమనెడియాట ॥ ౧౪౬ ॥ అహితగోత్రహృద్వ్యధారోపకృతి — శత్రువంశముయొక్క మనోవ్యథను కలుగఁజేయునట్టిపని (లేక) శత్రురూపమైనకొండయొక్క మనోవ్యథను చేయునట్టిబాణవ్యాపారము. ఘనవివృద్ధిన్ — మేఘములయొక్క విశేషవృద్ధిచేత; అధికమైనపెరుగుటచేత. పేర్చి — విజృంభించి. శిఖికిన్ — నెమలికిని. సత్ప్రతాపశిఖికిన్ — మంచిప్రతాపమనెడి అగ్నికిని ॥ ౧౪౭ ॥ మునికులచక్రవర్తి — మునులసమూహమునందు శ్రేష్ఠుఁడు. కార్తికేయుఁడు — కృత్తికలకొడుకు. ఆశ్రితార్తిహరుండు — ఆశ్రయించినవారిబాధను హరించువాఁడు. శరవణభవుండు — రెల్లుగంటయందుఁబుట్టినవాఁడు. ప్రసన్నుండు — ఆసక్తుఁడు. మందారుండు — కల్పవృక్షమైనవాఁడు. శశ్వద్బాలుఁడు — సదాబాలుఁడు

పరమపురుషార్థప్రదుండనియును మహాసేనుండు దీనజనమందారుండనియును శశ్వద్బాలుండు కృపావిశాలుండనియును షడాననుండు కీడువలన బాచి ప్రోచు ప్రోడయనియును నీలదంష్ట్రుండు జయశ్రీలాభంబులకు మూలంబనియును గాంగేయుండు పెన్నిధానంబనియును కుక్కుటధ్వజుండు మ్రొక్కుటకుం దగిన వేల్పనియును బ్రహ్మగర్భుండు నిర్భరబ్రహ్మవిద్యోపదేశదేశికుండనియును విశాఖుండు కుశాగ్రబుద్ధియనియును సుబ్రహ్మణ్యుండదభ్రగుణరత్నఖనియనియును శిఖివాహనుండు సాధుసఖుండనియును పార్వతీనందనుండు సచ్చిదానందుండనియును బాహులేయుండు మోహమహీధరవ్యూహమేఘవాహనుండనియును తారకారాతియుకారణసుకృతియనియును శక్తిధరుండు భుక్తిముక్తికరుండనియును స్వామి యోగక్షేమభూమియనియును స్కందుండు జగత్సందోహావనపరిస్పందుండనియును క్రౌంచదారణుండు పంచవదనాపరావతారుండనియును గుహుండు నిరవగ్రహశుభావహుండనియును కుమారుండమరచమూసముద్ధరణనిర్వికారుండనియును షాణ్మాతురుండు తురాషాణ్ముఖసుఖప్రదుండనియును బ్రమదరసనిమగ్నమనస్కుండై యగ్నిభవుం బ్రణుతించి యసాదంబగు తదీయప్రసాదంబువడసి కతిపయదివసంబు లుచితగతింగడపి తద్విరచితమహాస్కాంద గ్రంథసందర్భంబునం బూర్వభాగంబువిని తదాశయావబోధసుధాధుని వినివజ్జనంబునం గాశీవియోగ

అగువాఁడు. కృపావిశాలుఁడు—విశేషకృపగలవాఁడు. జయశ్రీలాభంబులకున్—గెలుపు సకలుము లవచ్చుబడికి మూలంబు—కారణమైనవాఁడు. గాంగేయుండు—గంగకొడుకు. పెన్నిధానంబు—పెద్దనిధి. నిర్భర—మేలైన. దేశికుఁడు—గురువు. అదభ్రగుణరత్నఖని—శ్రేష్ఠములైనగుణములనెడి రత్నములకుగని. సచ్చిదానందుఁడు—చెడనిజ్ఞానమును సంతోషమునుగలవాఁడు. బాహులేయుఁడు—ఆఱేకులకుకొడుకు. మోహమహీధరవ్యూహమేఘవాహనుడు—అజ్ఞానమనెడికొండలసమూహమునకు ఇంద్రుఁడు. సుకృతి—సత్కార్యములుగలవాఁడు. భుక్తిముక్తికరుఁడు—భోగమోక్షములనుకలుగఁజేయువాఁడు. యోగక్షేమభూమి—అపూర్వవస్తువులను పొందుటకును మేలునకు నుస్థానమైనవాఁడు. జగత్సందోహావనపరిస్పందుఁడు—లోకసమూహమునురక్షించుటయందుచలింపనివాఁడు. క్రౌంచదారణుఁడు—క్రౌంచపర్వతమును భేదించినవాఁడు. పంచవదన—శివుని యొక్క. నిరవగ్రహశుభావహుఁడు—కఱవులేక శుభములనిచ్చువాఁడు. అమరచమూసముద్ధరణనిర్వికారుఁడు—దేవతలదండును ఉద్ధరించుటయందు వికారముపొందనివాఁడు. తురాషాణ్ముఖసుఖప్రదుఁడు—ఇంద్రుఁడు మొదలగువారికి సుఖమునిచ్చువాఁడు. ప్రమదరసనిమగ్నమనస్కుండు—సంతోషరసమునందు మునిఁగినమనస్సుగలవాఁడు—మిక్కిలి సంతోషించినవాఁడు. అసాదంబు—నాశములేనిది. ప్రసాదంబు—అనుగ్రహము, కతిపయదివసంబులు—కొన్నిదినములు. తద్విరచిత—అతనిచేతచేయఁబడిన. సందర్భంబునందున్—రచనయందు—కూర్పునందు. తదా...జ్జనంబునన్—దానియర్థము తెలియుటయనెడి అమృతనదియందు మునుఁగుటచేత—అపురాణకథనువినుటయందలియాసచేత. క్లేశంబు—దుఃఖమును॥ ౨౮౯॥ మిన్నేటిపాటి—ఆకాశగంగయొక్కకొలఁది. ఉన్నతి—గౌరవము. వాసి—మేలిమి చేగ—సత్త్వ. భూతి—సంపద. ఉదారత—ఘనత. అగ

జనితక్లేశంబుదీసివైచి యందలి యుత్తరభాగంబున ॥ ౧౪౭ ॥ సీ ॥ మిన్నేటిపాటియుఁ బెన్నయున్నతియు విపాశ వాసియుఁ జంద్రభాగ చేగ । యమునశరావతిభాతియును వేత్రవతిచరిత్రము బాహుదయుదారతయును గృష్ణ । వేణియగణ్యాభివృద్ధియుఁ గావేరి ఠీవియుఁ గపిశలీలావిభవము । మంజీర మంజువార్వైభవంబును భవనాశనిక్లేశనిర్నామకృతియుఁ । దుంగభద్రప్రసంగము త్తుంగభద్రరాజి రాజిల్లుగౌతమి తేజమట్టియు । వార్తకెక్కిన తీర్థ ప్రవర్తనములు । స్వామి వినిపించె వింధ్యసంస్తంభయితకు ॥ ౧౪౮ ॥ క ॥ ఆకుంభజాతు వట్టియుం । గేకిధ్వజుఁడనియె మౌనికుంజర వినుమిం । కేకథవినియెదు సకలము । నీకెఱిఁగించితి నెకా ధునీచరితంబుల్ ॥ ౧౪౯ ॥ క ॥ ఈగంగాదిక తీర్థము । లీఁగంగా నీవుదమసమిద్ధాంబువులన్ । దోఁగెదువారల గనఁగన । గ్రాఁగెదు నంగారసింధుకల్లోలములన్ ॥ ౧౫౦ ॥ క ॥ వివిధక్షేత్రచరిత్రలు । వివిధసుపర్వానుభావ విలసనములుదీ । గ్ధవిశేషశ్రవణముతజిఁ । జెవికింజవి యొసఁగెనే విశిష్టవిచారా ॥ ౧౫౧ ॥ చ ॥ అనుడు నగస్త్యుఁడిట్లనియె హైమవతీసుతుతోడఁ దోడిస । స్మనులలరంగ నోయనఘ మూర్తి సమస్తముఁ గ్రిందు జేసి మిం । చినబలు వేల్పుఁ దీర్థమును క్షేత్రము నాకెఱుఁగఁ గూడియుండెనే । నినిరుపమాదృతిం దెలిపి నీవు మముం గరుణింపఁగాదగున్ ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ అనిపలుకు కలశభవముఖమునిజనముల ప్రశ్న వాక్యములు వినిపురభి । త్తనయుఁడు తత్త్రిసుధమునా । కర నెలం గుమిగూడియునికిఁ గనజాలమిఁకన్ ॥ ౧౫౩ ॥ వ ॥ ముహూర్తమాత్రవిచారడోలారూఢనిజస్వాంతుండై యయ్యాశ్రమవిశ్రాంతులం గూర్చి యిట్లనియె ॥ ౧౫౪ ॥ క ॥ ఏతత్త్రితయము నాకచో । భూతలమున మేళవించి పొందుట మ । చ్చేతోగతి

గణ్యాభివృద్ధి—ఎన్నరాని పెంపు. ఠీవి—బాగు లీలావిభవము—విలాససంపద. వార్వైభవంబు—జలసమృద్ధి. క్లేశనిర్నామకృతి—క్లేశము పేరు లేకుండఁ జేయుట. ప్రసంగము—ప్రస్తావము. ఉత్తుంగభద్రరాజిన్—అధికములైన శుభముల వరుసను. ఓజ—విధము. వార్తకున్—ప్రసిద్ధికి. తీర్థప్రవర్తనలు—తీర్థముల చరిత్రములు. సంస్తంభయితకున్—అణఁచినవానికి॥ ౧౪౮॥ కేకిధ్వజుఁడు—కుమారస్వామి. మౌనికుంజర — మునిశ్రేష్ఠుఁడా. ధునీచరితంబులు — నదులచరిత్రములు॥ ౧౫౦॥ ఈఁగంగా నీవు—మానుఁగ నీయవు. సమిద్ధాంబువులన్ — మిక్కిలి శ్లాఘ్యములైన జలములయందు. తోఁగెడు—మునిఁగెడు. గ్రాఁగెడు—మండెడు. అంగారసింధుకల్లోలములన్—నిప్పుచేటి పెద్ద అలలయందు॥ ౧౫౧॥ సుపర్వ— దేవతలయొక్క. శ్రవణముతజిన్—వినునప్పుడు. చవి—రుచి. విశిష్ట—విశేషమయిన॥ ౧౫౨॥ హైమవతి—పార్వతి. అలరంగన్—సంతోషింపఁగా. క్రిందుచేసి—తక్కువపఱిచి. నిరుపమాదృతిన్—సాటిలేని ఆదరణముచేత॥ ౧౫౩॥ పురభిత్తనయుఁడు—శివుని కొడుకు. నెలన్—నెలవునందు—స్థానమునందు॥ ౧౫౪॥ విచారడోలారూఢనిజస్వాంతుడు—ఆలోచన యనెడి యుయ్యాల యందెక్కియున్న తనమనసు గలవాఁడు—ఆలోచనచేత చలించిన మనసుగలవాఁడు. ఆశ్రమవిశ్రాంతులన్—మునులను॥ ౧౫౫॥ మేళవించి—కూడి. చేతోగతిన్—

గ్రంథాలయం
సమోదు సంఖ్య
12-8-92

దోఁపదుసము। పేటావృతిముకురకుక్షి నిభమునుబోలెన్ ॥ ౧౫౫ ॥ త ॥ చిత్త మాశ్చర్యరసమునఁజొత్తిలంగ। జేయునీప్రశ్న మక్షికాక్షేయుచేత। నిందుధరుచేత హరుచేత నెఱుఁగవలయు। రండుపోదమునులార రజతగిరికి॥ ౧౫౬ ॥ క ॥ ప్రౌఢమునసందేహంబుల। జడిసిన మందేహులం బ్రసన్నులఁ జేయన్। మృడునకుఁ బనిగావునమన। మడిగినయర్థంబునతఁడయాదేశించున్॥ ౧౫౭ ॥ క ॥ అనికృతనిశ్చయమతిన। న్మునులంగొని రజతశైలమున కేఁగఁదలం। చినగుహుఁబోఁగడెడప్రక్రియబో। రనప్రయాణభేరి ప్రసభారభటిన్ ॥ ౧౫౮ ॥ ఉ ॥ ఆసమయంబునన్ ధృతనిజాయుధులాధృత భూషణుల్ మహో। ల్లాసలసన్ముఖుల్ వివిధలాంఛనలక్షితులాసురాన్వయ। త్రాసకరుల్ విమానగులు దైవతవీరులు తారకారిపై। న్నోసలప్రోలనిల్చిరొక ముప్పదికోటులు మూడుకోటులున్॥ ౧౫౯ ॥ మ ॥ పనితప్రక్రియనద్దెలంగు తెసఁగన్ బ్రస్థాననైపథ్యశో। భనమున్ గైకొని బ్రహ్మగర్భుఁడువహత్కల్యాణకల్యాణమై। ఘనగర్జన్ సకిలించువారవము నెక్కెంబోవ్రచోఁ బర్వె సం।జనితాశాకరికర్ణసంజ్వర భరాంచత్కించుకీధ్వానముల్ ॥ ౧౬౦ ॥ సీ ॥ ఆటకు మెచ్చిబలారియొసఁగొను మరుత్ఫలమిదియన బర్హభారమమర। హరుఁగుత్తుకనకాకశిరసునఁబోలఁదాల్చిన జటాచ్ఛటలీల శిఖి వెలుంగ। క్షితిశిరోభూషావిశేషనిర్మితికిఁ బాల్పడుపడియచ్చులట్లడుగులుదగ। ధాతృవాహముభుక్తిదానభ్యసింపబిసము ప్రింగుభంగిద

మనోమార్గమునందు — మనస్సునందు. సముపేటావృతిముకురకుక్షిన్ — కూడిన కప్పుడుగల అద్దముల లోపలి భాగమునందు॥౧౫౫॥ చొత్తిలంగన్ — రాగిల్లగా — అనురాగమును పొందగా. అక్షికాక్షేయుచేతన్ — శివుని చేత॥౧౫౬॥ జడిసిన — చలించిన. మందేహులన్ — (మంద - ఈహులన్) విశ్వాసము చెడినవారిని. ప్రసన్నులన్ — విశ్వాసమునొందినవారినిఁగా. మృడునకున్ — శివునికి. ఆదేశించున్ — చెప్పును॥౧౫౭॥ కృతనిశ్చయమతిన్ — నిశ్చయము చేయబడిన బుద్ధితో. బోరనన్ — గట్టిగా. ప్రసభారభటిన్ — అధిక ధ్వనితో॥౧౫౮॥ ధృత — ధరింపబడిన. లసన్ముఖులు — వికాసమునొందిన ముఖములుగలవారు లాంఛనలక్షితులు — గురుతులచేత జూడబడినవారు. అసురాన్వయత్రాసకరులు — రాక్షసకులమునకు భయమును చేయువారు. విమానగులు — విమానములను పొందినవారు. నొసలప్రోలన్ — పెద్దదైన తలవాకిటముందర॥౧౫౯॥ పనితప్రక్రియన్ — పొగడబడిన విధమున. ప్రస్థాననైపథ్యశోభనమున్ — ప్రయాణమునకుఁదగిన వస్త్రాదుల యలంకారము యొక్క సౌందర్యమును. వహత్కల్యాణకల్యాణము — వహించుచున్న పల్లము చేత మేలైనది. వారవమున్ — గుఱ్ఱమును. పర్వెన్ — వ్యాపించెను. జనితా... ధ్వానములు — పుట్టిన దిగ్గజముల యొక్క చెవులకు వేండ్రమయి అతిశయించిన ఒప్పిదమైన బెత్తాలవారి కేకల ధ్వనులు॥౧౬౦॥ ఈన్ — ఇవ్వఁగా. మరుత్ఫలము — దేవతలవలని లాభము. బర్హభారము — మూపును బోలిన కుంచె. కుత్తుకన — మెడచేతిసే. శిరసునన్ — తలతోను. బోలన్ — సరిపోలుటకు. జటాచ్ఛట — జడలసమూహము. లీలన్ — విధమున. శిఖి — జుట్టు. శిరోభూషావిశేషనిర్మితికిన్ — ఒకవిధమైన తలకుకట్టుకొనెడి సొమ్మును చేయుటకు. పాల్పడు — పూనుకొనునట్టి — ఏర్పరుపబడునట్టి. ధాతృవాహముభుక్తిన్ — బ్రహ్మవాహనమైన హంసయొక్క యాహారమును. బిసము — తామరతూఁడు. దష్టఫణి — (నోటఁ) గరచుకున్న పాము. ప్రాలన్ —

ష్టఫణిగాత్రిలఁ। గంధగంభీరనినదంబు ఖచరయువతి। గానవిద్యను షడ్జసంధానమొసఁగ।
నెసఁగు దెలికన్ను గోనల యెక్కిరింత। నెక్కి బలుకొండఁ దూఁటువోనేయు మేటి॥
౧౮౧॥ క॥ అదిసజ్జస్యందనమై। మదకరిమైత్ర త్తదుచిత మార్గంబులనే। రొప్పెదవ
నాకకొంతచనిపా। రదనిభశుభమూర్తి నశ్వరత్నంబగుచున్॥౧౮౨॥ క॥ శితికం
ఠసుతుఁడు ఖచర। స్తుతుఁడై యాయచ్ఛరూపు తురకి నాస్కం। దితధౌరితకప్లుతరే। చి
తవల్గితగతులఁ దరటుచేసిననదియున్॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ మురళిగొనియు రవణమునన్।
బరువడి గోమూత్రికాదిభంజళులఁ గడున్। గెరలి చతుర్విధధావిత। పరిపాటీపాటవ
మునఁ బతిమెప్పించెన్ ॥ ౧౮౪ ॥ సీ ॥ బలుపాఁపతలచుట్టలలవరించినవారు లేతచం
దురులఁ దాలిచినవారు। పునుకతమ్మంటులఁ బొలుచువీనులవారు నొసలమిక్కిలిచూ
పులెసఁగువారు। బూదుపారఁగ మేనఁ బూదిఁబూసినవారు త్రిముఖాస్త్రములు కేలఁ
ద్రిప్పువారు। పులితోలు హొంబట్టుపుట్టముల్గలవారు కొమ్ముతేజులనెక్కి గునియు
వారు। ఘోరతపముల హరుదక్కఁగొన్నవారు। కరటిదైతేయకుంభముక్తాలలా
మ। హారిభుజమధ్యములవారు దారయశులు। ప్రమథవీరులు గొలిచిరా బాహులే
యు॥ ౧౮౫ ॥ శా ॥ క్షోణీరేణుకృతంబులంజనరజోగుచ్ఛాసితంబుల్ తమశ్శ్రే

ప్రకాశింపగా. ఖచరయువతి = గంధర్వస్త్రీలయొక్క. షడ్జసంధానము = షడ్జమనెడిస్వరము యొక్క కూర్పును. ఎసగు = అతిశయించునట్టి. తెలికన్నుగోనలయెక్కిరింతన్ = తెల్లనికనుగొనలు కలదైన నెమలివాహనమును = (దీనికిసరియైన సంస్కృతపదము — ధవళాపాంగము) బలుకొండఁదూఁటువోనేయుమేటి = కుమారస్వామి॥౧౮౨॥ సజ్జస్యందనము = అలంకారము(సిద్ధము)చేయబడినరథము. పారద = పాదరసముతోడ. శుభమూర్తిన్ = తెల్లనియాకృతితో॥౧౮౩॥ శితికంఠ = శివునియొక్క. ఖచరస్తుతుఁడు = దేవతలచేత పొగడఁబడినవాఁడు అచ్ఛరూపుతురకిన్ = స్వచ్ఛమైన(తెల్లని)రూపముగలగుఱ్ఱమును. ఆస్కందిత...గతులన్ = ఆస్కందితము = మిక్కిలి వేగమును బండుసుగానిదియు. ధౌరితక = ఆస్కందితమునకంటెకొంచెము వడిగలదియు. ప్లుత = అతివేగమునదాఁటుచుఁబోవునదియు. రేచిత = వంకరగాతిరుగకవడిగాబోవునదియు. వల్గిత = మీఁదికికాళ్లెత్తి కదలించుచువడిగాబోవునదియునైన. గతులన్ = నడకలచేత తరటుచేసినన్ = నడిపింపఁగా ౧౮౪॥ మురళి. రవణము. పరువడి. భంజళి — ఇవి గుఱ్ఱము నడుపుడు పారుటయందలి భేదములు. అందు భంజళిగోమూత్రికమొదలగు భేదములచే నానావిధము; (వీనివివరణము విచారింపఁదగినది) కెరలి = రేఁగి. చతుర్విధధావితపరిపాటీపాటవమునన్ = నాలుగువిధములైన నడపుడు పారెడిక్రమమునందలి నేర్పుచేత॥౧౮౫॥ పాఁపతలచుట్టలు = పాములతలపాగాలు. అలవరించిన = వహించిన. పునుకతమ్మంటులన్ = తలపుర్రెలచేత చేయబడిన చెవిపోఁగులచేత. మిక్కిలిచూపులు — మూడవకన్నులు. బూదుపారఁగన్ = బూఁజుపట్టినట్టుగా. బూది = భస్మము. త్రిముఖాస్త్రములన్ = మూడుమొదలు గలశూలములను. హొంబట్టుపుట్టములు = బంగారుపట్టువస్త్రములు. కొమ్ముతేజులన్ = వృషభవాహనములను. గునియు = కులుకు. కరటిదైతేయ = గజాసురునియొక్క. కుంభ = కుంభస్థలమునందలి. ముక్తాలలామ = ముత్యాలహారములచేత. హారి = అందగించునట్టి. భుజమధ్యములవారు = ఱొమ్ములు గలవారు. ఉదారయశులు = అధికకీర్తిగలవారు॥౧౮౬॥ క్షోణీరేణుకృతంబులు = నేలదుమ్ముచేజేయబడినవి. అంజనరజోగుచ్ఛాసితంబులు = కాటుకపొడిముద్దలవలెనల్లనైనవి. తమశ్శ్రేణులు = చీకటి

ణుల్ దూషితపూషభీషణగతిన్ జృంభించి యుండూలెన । క్షీణోత్తంభితశక్తిభృద్భటశిరస్సీమాకిరీటస్ఫుట। న్మాణిక్యాతప పల్లవస్తబక సామగ్రీహృతాగ్రంబులై॥ ౧౬౬॥ క॥ స్మరశశితటిదజపవమా। నరవిసుధాసలిలమునిజనత్స్వారిష్టా। సురమ్యుత్యుజ్జ్వలనం జెలంగు। సుర వేశ్యలు గొలిచిరపుడు సుబ్రహ్మణ్యున్ ॥ ౧౬౭ ॥ క॥ దైవతభటఘుజశిఖర। వ్యావల్గన్నకృపాణ వల్లికలలరెన్ । దైవపథవారినిధిసలి। లావిష్కృతవిషమషీ మహార్చులుంబోలెన్ ॥ ౧౬౮ ॥ క ॥ నయనత్రిభాగశోవృతహా। సయుతంబుగ సాధ్వసతులు చల్లిన లాజల్ । నయనాయుధతనయాయుధ। చయలతికావళులం గుసుమసమత వహించెన్ ॥ ౧౬౯॥ తే ॥ వివిధదివిషద్వధూముక్తదివిజవిటపి। కుసుమకేసర లసదంస కూటుండగుచు। వేల్పుంబడవాలు కడువాలు విరియంబడిన । కందమునంబొల్చె దుర్గకంఖాణమనంగ ॥ ౧౭౦ ॥ తే ॥ విబుధమధురాధరాభుజావీజ్యమాన । విమలచామరబహుసహస్రములు నొలిచె । స్వామియిరుగడం బుష్పవర్షములదలంకి । సురవిమాన మరాళముల్ బెరలెననంగ॥ ౧౭౧॥ తే ॥ స్వామిమలనుండి రాజతాచలముదాంక। సేతువెత్తినగతి మహాసేనసేన । రోదసీరంధ్రనీరంధ్రరూపమగుచు । నడచెగిరిసింధువనసృష్టి పుడమినడంగ॥ ౧౭౨॥ ఉ॥ పుట్టిన మోములై శిఖరముల్ వెలుంగొందనితంబమండలిం । గట్టినకృత్తిగా నిబిడ

బారులు దూషితపూషణభీషగతిన్ = దూషింపబడిన సూర్యునికి భయంకరమైనవిధమున. జృంభించి = విజృంభించి. తూలెన్ = తొలగెను. ఆక్షీణో...గ్రంబులై = తగ్గనివియునిక్కింపబడినవియునైన కుమారస్వామిబంటుల తలలయందలి కిరీటములందు ప్రకాశించుచున్న కెంపుల వెలుంగుల గుత్తులయొక్క సమగ్రత్వము (పరిపూర్తి) చేత అపహరింపబడిన కొనలుగలవై॥౧౬౬॥ స్మర...జ్వలనన్ = మన్మథుండు. చంద్రుండు మెరపు రెయొక్క ప్రకృతి వాయువు సూర్యుడు అమృతము జలము సప్తమహర్షులు భూమి పుడు పిరియొక్క ప్రకాశము చేత; చెలంగు = అతిశయించునట్టి॥౧౬౮॥ భుజశిఖరవ్యావల్గన్నకృపాణవల్లికలు = మూంపులందంతటను చలించుచున్న క్రొత్తకత్తులనెడితీంగలు. అలరెన్ = ప్రకాశించెను. దైవపథ...ర్చులు = ఆకాశమనెడిసముద్రజలమునందుండి వెడలినవిషముయొక్క నల్లనిమంటలు॥౧౬౯॥ నయనత్రిభాగవృత = కటిరెయొక్క మూడుభాగములం దావరించిన. లాజలు = పేలాలు. నయనాయుధ = శివునియొక్క॥౧౭౦॥ వివిధ...కూటుండు = బహువిధములైన దేవతాస్త్రీలచేత విడువంబడిన (చల్లంబడిడిన) కల్పవృక్షపుంబువ్వులలోని అకరువులచేత ఒప్పుచున్న శిఖరములవంటి మూంపులుగలవాండు వేల్పుంబడవాలు = దేవతలసేనానాయకుండు — కుమారస్వామి, విరియంబడినకందమునన్ = వికాసమును వహించిన మూపురము చేత. దుర్గకంఖాణము = భద్రకాళియొక్క వాహనము — సింహము. వాలున్ = అతిశయించును॥ ౧౭౧॥ విబుధ...స్రములు = దేవతాస్త్రీల చేతులయందు వీవబడుచున్న అనేకములైన వింజామరలు. తలంకి = భయపడి. సుర విమానమరాళములు = దేవతల విమానములయందలి హంసలు. బెరలెన్ = వెడలెను॥ ౧౭౨ ॥ సేతువు = కట్ట. ఎత్తినగతిన్ = కట్టినవిధమున. మహాసేనసేన = కుమారునిదండు. రోదసి = భూమికి ఆకాశమునకు నడుమ. నీరంధ్ర = సందులేని. సింధు = నది॥ ౧౭౩॥ నితంబమండలిన్ = నడుముప్రదేశమునందు. కృత్తి = తోలు. నిబిడ = దట్టమైన. రేఖ =

పరపోస అని పాఠాంతరము.

కాననకేళిదర్పలోన జూ। పట్టిన విశ్వమై వెలుఁగు ప్రాణిసులంబులరన్ గిరీశుఁడు। స్పట్టికిఁ గానిపించిన ప్రభం గలధౌత నగంబు దోఁచినన్ ॥ ౧౭౩ ॥ క॥ జైవాతృక బింబము నిజ। జీవాతువుఁ గాంచి ప్రాప్తజీవములగుచున్। జీవంజీవములల రెడు। భావంబున బాహులేయుబలముఁ లుపొదలెన్ ॥ ౧౭౪ ॥ తే॥ పద్మరాగవణీమయ పాదలబ్ధి। స్ఫురితగైరికశిఖరచంచూసమృద్ధి। గంధవతియనునొక్క పంకజము నడుమ। మించు నక్కొండ కోదమ రాయంచఁ బోలి॥ ౧౭౫ ॥ తే॥ నీలగళవాహరి భాఖనిత్రశ్రీహతి। నింగికెగసిన వెండి రానేలదుమ్ము। ప్రాంతవర్తిష్ణుసప్తర్షి పరివృఢులకు। నొసఁగు నిర్యత్నభసితవిలసితము చట॥ ౧౭౬ ॥ వ॥ ఇట్లు నిజబల నిఖిలనిరీక్షణ నిస్తంద్రచంద్రికాధీనంబగు నగ్గట్టు రేని వైమానిక సేనాని మానధనుండగు నధికుండు నిజపురుషకారంబునుం బోలె నధిరోహించి ॥ ౧౭౭ ॥ క॥ వాహనము డిగి గగనచర। వాహినిఁ దత్కుధరసవిధ వనవిహరణకాం। క్షాహూతహృదయ నటయట। యోహోహో నిలువను చు నిలిపియుల్లం బలరన్॥ ౧౭౮ ॥ ఉ॥ ఆరవివాలఖిల్యయుతుఁడై విధుగర్భముఁ దూరెనో యనన్। దారకవైభవంబు యమి కదంబయుతంబుగ నేగుదెంచిమ। క్రూరుచిరుంద్రమైన వసుధారథుగేహము జొచ్చె నపుడు మా। రారియునిష్కుటాంతరవిహారము మానితుఁడై యొనర్పఁగన్ ॥ ౧౭౯ ॥ తే॥ మందిరో ద్యానశైలనానందవిభవ। మవధరించెడు తారాపిటార్ధమౌళిఁ। జివుగుగుత్తులవిరులఁ బూజించు

చాలు. తలిర్పన్—ప్రకాశింపఁగా. అప్పట్టికిన్—ఆకొడుకునకు. కలధౌతనగంబు—వెండికొండ॥ ౧౭౪॥ జైవాతృకబింబమున్—చంద్రబింబమును. నిజజీవాతువున్—తాము జీవించుమందును. ప్రాప్తజీవములు—పొందబడిన ప్రాణములుగలవి. జీవంజీవములు—చకోరపక్షులు. పొదలెన్—వర్ధిల్లెను—ఉప్పొంగెను॥ ౧౭౫॥ పాదలబ్ధిన్—పాదములనుపొందుటచేత. (పాదము—కాలు? ప్రత్యంతపర్వతము) గైరిక—కొండయందుఁగలిగెడి యెఱ్ఱనివచ్చని వర్ణవిశేషము గల. చంచూ—పక్షిముక్కుయొక్క. గంధవతి—భూమి. రాయంచన్—రాజహంసను॥ ౧౭౬॥ నీల...నిహతిన్—శివుని వాహనమైనవృషభము యొక్క గిట్టలవెడిగుద్దఁడ్లతాఁకుడు చేత. నింగికిన్—ఆకాశమునకు. వర్తిష్ణు—ఉండునట్టి స్వభావముగల. పరివృఢులకున్—రాజులకు—శ్రేష్ఠులకు. నిర్యత్నభసితవిలసితము—యత్నములేని విబూదియొక్క ప్రకాశము॥ ౧౭౭॥ నిస్తంద్ర—తగ్గని. నగ్గట్టురేనిన్—పర్వతరాజును. వైమానికసేనాని—దేవతల సేనానాయకుఁడు పురుషకారము—పురుషప్రయత్నము. అధిరోహించి—ఎక్కి॥ ౧౭౮॥ గగనచరవాహినిన్—దేవతలదండును. తత్కుధర...హృదయన్—ఆపర్వతము వెంబడితోపులందు విహరించుటయందలి యాశచేత పిలువఁబడిన మనసుగలదానిని. అటయట—అక్కడనక్కడ. నేర్పే... ఉల్లంబు—మనసు. అలరన్—వికాసమునొందఁగా॥ ౧౭౯॥ విధు—చంద్రునియొక్క. కదంబయుతంబుగన్—సమూహముతోఁగూడ. రుంద్రము—అతిశయించినది. వసుధారథు—శివునియొక్క. మారారి—శివుఁడు. నిష్కుటాంతర—ఇంటితోఁజేరినశృంగారపుఁదోటలో. ఉమాన్వితుఁడు—పార్వతితోఁగూడినవాఁడు॥ ౧౮౦॥ మంది...విభవము—ఇంటితోఁజేరిన శృంగారపుఁదోటయందు క్రీడించుటవలని సంతోషవైభవమును. అవధరించెడు—ధరించెడు—పొందెడు. తారాపిటార్ధమౌళి—అర్ధచంద్రుఁడు కిరీటముగాగలవాఁడు—శివుఁడు. విరులన్—పుష్పముల

టకునా । యాఱుఋతువులు సన్నిధియయ్యెనచట ॥ ౧౮౦ ॥ సీ ॥ మరువంపువల
పుంబల్మి ఱుక్రోలిక్రోలికఁ బ్రమ్మాల్చి యూరక మేనుమఱచుఁ గొన్ని । యరవిచ్చు తెలి
మొల్లవిరులు మూతులు సాచి పొదిగూడి తెకతేలఁ బోదువుఁ గొన్ని । గురువిందపూదేనె
పెరలకై తమలోనఁ బొత్తువోవక సారెఁ బోరుఁ గొన్ని । పక్వంబులగు దాక బాటించి
మల్లికాకలికానికాయంబుఁ గాచుఁ గొన్ని । భోగివశమైన గేదంగిపూవునకును । వగ
చుమదిఁ గొన్ని బంధుజీవకలతాంత । గుచ్ఛములలోన నాకకొన్ని క్రొలువు సేయుఁ । దేఁ
టులఖిలర్తుమయ వనీవాటిఁ గమిచి ॥ ౧౮౧ ॥ తే ॥ పూవుఁ దేనియఁ దడిసిన మావిచి
గురు । మీఁదనంటి చరించు తుమ్మెద దవిర్చు । సమయమాటయు మసి నెయ్యి సవరిమ
రుఁడు । త్రుప్పుపోఁ దోముని నీలంపుఁ దునుక యనఁగ ॥ ౧౮౨ ॥ తే ॥ గంధవిరహితమ
నుబుద్ధిఁ గనక తేఁటి । మూతి విచ్చిన మోదుగుమొగ్గఁ దగిలి । సౌరభాకాంతఁ జొచ్చి చె
న్నారెఁ గీర । తుండవశమైన నేరేడుపండుఁ బోలె ॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ ఖరకరకరహతిసల
సలఁ । దెరలెడు మల్లీమరందదీర్ఘికఁ జుట్టుం । దిరుగు నళి యనుభవమునకుఁ । జొరదతి
లోభాంధబుద్ధి సొమ్మగు యుక్తియఁ ॥ ౧౮౪ ॥ క ॥ నలువదితొమ్మిదిరూప । ంబులుగొ
నియుం బుష్పగంధములు మోవఁగ లేఁ । కలసియుఁ దెమ్మెరలానుం । బలుమఱుయువజన
ము మేనిపలు చనిచెమటల్ ॥ ౧౮౫ ॥ చ ॥ విమలమయూఖరేఖయు నవీనతరోత్పలప
త్రముఁ బ్రవా । శమణియు నొక్కటై యిపు బలాదృతి దాల్చె నటన్న వించు వి । భ్రమ
శిథిలాంగి యయ్యెఁ గుచభారనితంబకపోలగోపన । క్రమకలనాకలాత్మ యయికన్ను
లనీశునదల్చె గౌరియుం ॥ ౧౮౬ ॥ తే ॥ ప్రావృషేణ్య పయోధర పటలి చేత । గా
డ్పునీహారకరరేఖఁ గప్పుకరణి । ధరణిధరకార్ముకుఁడు శైలతనయఁ బోదివెఁ । బచ్చడం
బునఁ బొల్పుపూఁ బచ్చడమున ॥ ౧౮౭ ॥ చ ॥ పొదువు పరాగవృష్టి మొగముం శ్రమ

శేతను. సన్నిధియయ్యెం—చేరెను॥౧౮౧॥ వలపు—వాసన. క్రోలి—త్రాగి—అనుభవించి. ప్రమా
ల్చి—కొంచెము మూసి. పొది—గుంపు. పొదువుఁ—కప్పును. తెక—తెట్టె. పొత్తుపోవక—పాలు
పోక. పాటించి—పొంది—చేరియుండి. కలికానికాయంబుఁ—మొగ్గలసమూహమును. కాచుఁ
—కావలికాచును. భోగి—పాము. బంధుజీవకలతాంతగుచ్ఛములలోనఁ—మంకెనపూగుత్తుల
లో. వనీవాటిఁ—తోఁటలోని చెట్లబాయను. కమిచి—ఆక్రమించి॥౧౮౨॥ సౌరభాకాంతఁ—ప
రిమళమునందలియపేక్షచేత. చెన్నారెఁ—అందగించెను. కీరతుండ. చిలుకముక్కునకు॥౧౮౩॥ ఖ
రకరకరహతిఁ—సూర్యకిరణములు సోకుటచేత. తెరలెడు—తెల్లనట్టి—ఉడుకునట్టి. మల్లీమరంద
దీర్ఘిక—మల్లెపూఁదేనెడిగ్గియ. (డిగ్గియ—నడభావి) అళి—తుమ్మెద. అరయుక్రియఁ—విచారించువి
ధమున—కనిపెట్టియుండురీతిని॥౧౮౪॥ కొనియుఁ—పొందియు. గంధములు—వాసనలు. తెమ్మె
రలు—మందమారుతములు. అనుఁ—త్రాగును॥౧౮౫॥౧౮౬॥౧౮౭॥ ప్రావృషేణ్యపయోధరపటలిచే
తఁ—వర్షాకాలమునందలి మబ్బుతెగలచేత. గాడ్పు—గాలి. (ఇది కర్తృపదము) నీహారకరరేఖఁ—
గాఁగనఁబడెడి చంద్రుని—ధరణిధరకార్ముకుఁడు—శివుఁడు. దఃబునఁ—కాంతిచేత. పచ్చడము
నఁ—కప్పుదువస్త్రముచేత॥౧౮౭॥ పొదువు పరాగవృష్టి—ఆవరించునట్టి పుప్పొడి వెలుగుచే
త. శ్రమవారిని. చెమటచేత. భానుదీప్తి—సూర్యప్రకాశము. చన్గడలు—స్తనసన్నివేశములు—కుంద

వారిని మేనుభానుదీప్తిదప్పల హెచ్చుజన్నడలుఁ జేజము దాల్చెనె కాని యొప్పగుం ద
దు నగపుత్రికిన్ భసితంబునఁ గర్షము చేతనగ్నిపైఁ గదురుటనద్దముల్ కలుఁ యుఁ గాంచన
కుంభములన్ బెడంగు నే॥ ౧౭॥ మ॥ బొమలెక్కించిన విల్లువంచుననుఁ జూపుల్బ్రుంచ
లావంచల। క్రమరేఖన్నిగిడింప శాతవిశిఖౌఘంబుల్ మెయిన్ నించునె। య్యాము
నన్ బలుకంగనలుక వీఁతిచటులజ్యాఘోషముం జేయున। య్యమప్రాపొందిరతీశ్వ
రుండు హరు బిట్టోడింపనుట్టాడుచున్॥ ౧౮॥ చ॥ చిగురులు దేరఁ జేసి విరిచిక్కని
చకచకపువ్వుగుత్తులన్। బిగువుచనుంగవం బాదివిడ్రవే లెడు చిల్కలఁ జోపి తేనియన్।
బొగపిన పల్కులం బొగడి భూతపతిన్ బతి మెచ్చజేసెన। య్యగజతదుద్యమార్హవిన
యానునయాభినయానుకూలతన్॥ ౧౯॥ క॥ ఈరీతి ప్రమదవిపినవిహారంబొనరించి
హిమనగాత్మజ యుంగం। జారిరవిశిఖసహాయనుఁడు స। చారంబులు సమదయువతిజన
మొనరింపన్॥ ౨౦॥ ఉ॥ నాకవిభూషణాతకరకనచ్ఛిలారావృతమైనయొకకనక।
ద్మాకరతీరకేళికనగాద్రిసుఖస్థితినుండునంతఁ బుం। జీకృతతారహారముగ శేషవిభూ
షణునంఘ్రికిన్ నమో। వాకమొనర్చియిట్లను శివాకలకంఠి సమంజసోక్తులన్॥ ౨౧॥
సీ॥ విజ్ఞానమయ మహాప్రాజ్ఞ యో సర్వజ్ఞ ప్రార్థింతునన్నొక్క యర్థమేను। నిర్వా
ణఫలదమైనీకునిక్కపుటైన క్షేత్రంబు దేవతాసింధుముఖ్యతీర్థంబులజయించుతీర్థంబున
త్యుత్కటప్రభావంబులదీప్రమైన। దైవతంబునుగూడిదర్శనస్నానపూజనములకలు
షభంజనమొనర్పఁ। జాలువిఖ్యాతమునొకచోట నెలవించి। యుండునోకాక వేర్పడి
యుండునొక్క। దీనిచందంబు సకలంబుఁ దేటపడఁగ। హృదయమునగమ్యంబు చేసిన న్నె

దు—తగ్గదు. నగపుత్రికిన్—పార్వతికి. భసితంబునన్—విభూదిచేతను. కదురుటన్—కలుగుటచే
తను—వ్యాపించుటచేతను. బెడంగునే—చలించునా॥ ౧౮॥ బొమలు—కనుబొమ్మలు ఎక్కించి
నన్—పైకినిక్కించినను. నునుఁజూపులు—సోఁకిసోకని చూపులు. రేఖన్—విధమున. నిగిడింపన్
—ప్రసరింపఁజేయఁగా. శాతవిశిఖౌఘంబులు—వాఁడిబాణముల సమూహమును. మెయిన్—దేహ
మునందు. నించున—నిండించును. చటులజ్యాఘోషము—చలించుచున్న అల్లెత్రాటిధ్వనిని. ప్రా
పు—ఆశ్రయము. బిట్టు—శీఘ్రముగ. ఉట్టాడుచున్—పొంచిపొంచి తిరుగుచు॥ ౧౯॥ చిక్కని—ద
ట్టమైన. చోపి—తఱిమి. పొగపిన—పక్వము చేసిన. తదుద్యమార్హం—ఆయన ప్రయత్నమునకుఁ దగిన॥
౨౦॥ ప్రమదవిపిన—స్త్రీలు విహరించెడి శృంగారపుఁదోటయందు. కంజారిరవిశిఖినయనుఁడు
— చంద్రసూర్యాగ్నులు కన్నులుగాఁగల శివుఁడు. సమద — యౌవనమదముతోఁగూడిన
॥ ౨౧ ॥ నాక ... వృతమై — ఇంద్రనీలమణుల సముదాయముచేత ఆవరింపఁబడి
నది. కేళికనకాద్రిన్. క్రీడార్థముగాఁ జేయఁబడిన బంగారుకొండయందు. పుంజీకృత
తార హారముగన్ — రాశిగాఁ జేయఁబడిన ముత్యాల పేరులు కలుగునట్టుగా. శేషవి
భూషణునంఘ్రికి — శివుని యడుగులకు. నమోవాకము— నమస్కార . శివాకలకంఠి — పా
ర్వతీ దేవి. సమంజసోక్తులన్— మనోజ్ఞములైనమాటలతో॥ ౨౨॥ విజ్ఞానమయ—విశేషజ్ఞా
నస్వరూపుఁడా. మహాప్రాజ్ఞ—గొప్పపండితుఁడా. అర్థము—విషయమును. నిర్వాణఫలదము—
మోక్షఫలమునిచ్చునది. దేవతాసింధు—గంగానది. అత్యుత్కట—మిక్కిలి యెక్కువైన. దీప్రము
—ప్రకాశించునది. కలుషభంజనము—పాపముయొక్క చెఱుచుటను. ఏర్పడి—వేఱుగా. గమ్యం
బు—పొందినది॥ ౨౩॥ లవలీపల్లవపాండురంబులు—వెన్నెలతీఁగలయొక్క లేతచిగుళ్లవలె తెల్లనివిగ.

లుమనుడు॥౧౧౩॥ మ॥ లవలీపల్లవపాండురంబులగు గల్లతటీములం జంద్రికా। లవలీలం దరహాసమిం పెసఁగఁ గేలన్ వైశమగ్గోలచే। లవరీతిం గొని తెచ్చి యంకకదళాలంకారము జేసి బా। లవిధూత్తంసుఁడు సల్పె మాధవకథాశ్లాఘాసుఖాసక్తుఁడై॥ ౧౧౪॥క॥ కించిద్వలగ్నమిక్కిలి। మంచిది నీప్రశ్నమిది సమర్థముగావి। న్వించెద ననుచాలోనన। కంచుకులరుదెంచి ఘటితకరకిసలయులై॥౧౧౫॥క॥ దేవ యగస్త్యాదికముని। సేవితుఁడై వచ్చినాఁడు సేనానిభవ। త్సేవార్థి యగుచు నతఁడిట। రావచ్చునొ యనుడు రాగరసభరితుఁడై॥౧౧౬॥ వ॥ దేవీసహితుండై యద్దేవదేవుండు తదాగమనం బనుమతించుటయు వల్లెయని సౌవిదల్లనికరంబు నిజకరంబులం బుత్తడిబెత్తంబు లంబురుహచుంబిత తరుణతరణి కిరణంబులం బురణింప మరలి పఱచి శరవణప్రభవునకు భవానీపతి యనుగ్రహించుటం దెలియ విన్నవించుటయు నతండు॥౧౧౭॥ సీ॥ పీఁడియం బెడలించి విధురత్నకనకాలుకాంచికాంబువు పుక్కిలించియుమిసి। యుదిరిబంగరువ్రాతహొంబట్టువలెవాటు సడలించి వెసఁ గటిస్థలిని జుట్టి। యనుయాయిపృథుకహస్తా...ర్యస్తోపదోచితార్థము తానె యుద్వహించి। యంగుళీసంజ్ఞ సంయములఁ బ్రత్యేకంబు మునుమున్న లోనికిఁ జనఁ బొనర్చి। ద్వారపార్శ్వస్థవేదికావళుల జరఠ। రక్షివర్గంబుటంక్రియారభటి వఱలు। వలయమకుటాదికంబుగ నిలిచి మ్రొక్క। నగవుఁ జూపులఁ జూచుచు నగరుసొచ్చి॥౧౧౮॥ ఉ॥ వచ్చి పయోజపత్రముల వ్రాలెడు తుమ్మెదదొమ్మిమూఁకలన్। దచ్చనసేయుచున్ బిత్తృపదంబుల కూఁకటులం టదర్శనం। బిచ్చుట మున్నుగాఁ గనుతియించుచు మ్రొ

ల్లతటీములన్ — చెక్కిలిప్రదేశములందు. చంద్రికాలవలీలన్ — వెన్నెలలేశము విధమున. వైశము — క్షీ ఘ్రిమగు. ..గ్గోల — ఆముగ్ధస్త్రీయొక్క. లవరీతిన్ — లేశము విధమున. అంకకదళాలంకారమున్ — తొడయనెడి అరఁటిబోదెయొక్క అలంకారమును. బాలవిధూత్తంసుఁడు — లేతచంద్రుఁడు శిఖయందుఁగలవాఁడు. మాధవకథా — విష్ణుదేవుని కథయొక్క॥౧౧౪॥ కించిద్వలగ్న — సన్ననినడుముగలదానా. కంచుకులు — అంతఃపురపుకావలివారు — బెత్తాలవారు. ఘటితకరకిసలయులు — చేర్చబడిన చిగుళ్లనుబోలిన చేతులుగలవారు॥౧౧౫॥౧౧౬॥ తదాగమనంబు — అతనిరాక. వల్లె — మంచిది. సౌవిదల్ల = కంచుకులయొక్క. పుత్తడి — బంగారు. చుంబిత — ముద్దుగొనుచున్న — తాకుచున్న. తరణి — సూర్యునియొక్క. పురణింపన్ — సరిపోలఁగా. శరవణప్రభవునకున్ — కుమారస్వామికి. భవానీపతి — శివుఁడు॥౧౧౭॥ పీఁడియంబు — తమ్మ. ఎడలించి — తొలఁగించి — ఊఁచివేసి. విధురత్న...బువు — చంద్రకాంతమణులచేతఁ జేయఁబడిన గిండియందలి మంచిజలము. ఉదిరిబంగరు — పుటము దీరిన బంగారు. హొంబట్టు — బంగారుపట్టు. కటిస్థలిని — నడుమునందు. అనుయాయి...ర్థము — వెంబడి వచ్చునట్టి చిన్నవానిచేతనున్న కానుకకు దగిన వస్తువును. ఉద్వహించి — వహించి — తీసుకొని. జరఠరక్షివర్గంబు — ముసలికావలివారి సమూహము. వఱలు — ఒప్పునట్టి॥౧౧౮॥ పయోజపత్రములన్ — తామరరేకుల పయిని. దొమ్మిమూఁకలన్ — సందడిగుంపులను. తచ్చన — ఎగతాళి. కూఁకటులు — పిల్లజుట్లు — జులుపాలు. దర్శనంబు — కానుక. వలిగుబ్బలిపట్టి — హిమవత్పర్వతముకూఁతురు — పార్వతి. కాఁకదాల్పుడు —

కుఱ్ఱఁడుఁ గేలు సాఁచి వే । గ్రుచ్చి కవుంగిలించి వలిగుబ్బలిపట్టియు వాఁక దాల్పుడున్‌॥
౧౯౯ ॥ తే॥ సమ్మదాశ్రులు కనుఁగవ గ్రమ్ముదేర । నాఱుమోముల బాలుని జాంత
రమున నిలుపఁ దనరఁ దోఁపె రోహిణీజలజవిమత । మధ్యమున నున్న తారాకుమారుఁ
బోలె॥ ౨౦౦ ॥ క॥ నిటలాక్షువలన నప్పుడు । ఘటసంభవ ముఖ్యమునులు గని రెంత
యుము । చ్చటఁ బిలిచి పీఁటయిడియు । త్కటకృపతో నొసఁగు పరమగౌరవమంతన్‌॥
౨౦౧ ॥ సీ॥ అలవోకఁ గనకాద్రి సెలయుచో విఱిగినహరివరాహముదంష్ట్రి నవతరిం
చె। నెద్ది మున్నపరంజి యిసుకరా నేలలఁ జరియించు గంధర్వపరిబృఢునకుఁ। జిత్రాం
శునకు నెద్ది చేకూరె నెద్ది తచ్ఛుద్ధాంతకామినీ సురతఖేద । మపనయింపఁగ జాలెఁ ద
పవాసరంబుల నంచద్వైగరుదంచలానిలముల। నెద్ది ప్రాపించె నాఖేచరేంద్రుఁ గెలువు।
గొన్న తారకునకు వాని గుహుఁడు దునిమి । తెచ్చెఁ దా నెద్ది యమ్మణ్యమిచ్చె నచల।
సుతకు శితికంధరునకు నిచ్చుటయు నలరి॥ ౨౦౨॥ చ॥ హరుఁడు శిరంబునం జెవిఁ గరాం
బురుహంబునఁ దాల్పెఁ జంద్రికాంకురపరభాగమై యురగకుండలమై స్ఫటికాక్షసూ
త్రమై । గిరిజ కచాళిఁ గర్ణమునఁ గేలవహింపఁ బ్రసూనమాలికా । కరిరదపత్రవిభ్ర
మశుకంబులునై మణి యుల్లసిల్లుచున్‌ ॥ ౨౦౩ ॥ వ ॥ వెండియు నక్కొండరాచూలి
యు ఖండపరశుండును డెందంబుల నెద్ది యభిలషించి రట్టియరూపంబు లా పరమర
త్నంబు ధరియించి తదాదరణచరితార్థంబయ్యె నంత ॥ ౨౦౪ ॥ క ॥ మత్స్వామి స్వ
మునకు నీ । సత్సంయమివరులు నీవుఁ జనుదెంచుటకో । వత్సా యెయ్యది కతమని।
వాత్సల్యము గదుర పంచవదనుఁడు పలుకన్‌॥ ౨౦౫ ॥ సీ ॥ తనతండ్రిఁ బలుకుఁ గ్రౌంచ

గంగానదిని ధరించినవాఁడు—శివుండు॥౨౦౦॥ సమ్మదాశ్రులు—ఆనందబాష్పములు. క్రమ్ముదే
రన్—క్రమ్మఁగా. నిజాంతరమునన్—తమనడుమ. జలజవిమత—చంద్రునియొక్క॥౨౦౧॥ నిటలా
క్షువలనన్—శివునివలన. ఘటసంభవ—అగస్త్యుఁడు. కని—పొంది. ముచ్చటన్—ప్రీతితో, ఉత్క
ట—అధికమైన॥౨౦౨॥ అలవోకన్—వేడుకగా, సెలయుచోన్—పొడిచి యెగఁజిమ్మునప్పుడు. దం
ష్ట్రికన్—కోఱకొమ్మునందు చేరెన్—దూరకెనో. తచ్ఛుద్ధాంత...ఖేదము—ఆచిత్రాంశునియం
తఃపురస్త్రీలయొక్క క్రీడవలని శ్రమమును. అపనయింపఁగన్—పోఁగొట్టను. తపవాసరములన్
—వేసంగిదినములయందు. గరుదంచలానిలములన్—రెక్కలకొనలవలని గాలిచేత. ప్రాపించెన్—
పొందెనో. ఆఖేచరేంద్రున్—ఆగంధర్వరాజా. గెలుపుగొన్న—జయించిన. ఎద్ది—దేనిని. శితికంధ
రునకు—శివునికి. అలరి—సంతోషించి॥౨౦౩॥ చంద్రికాంకుర—వెన్నెలమొలకలకు. కచాళిన్—కొ
ప్పునందు. ప్రసూనమాలికా—పూలదండయు కరిరదపత్ర—దంతపుఁగమ్మయు. విభ్రమశుకంబు
లును—విలాసార్థము చేతనుంచుకున్న చిలుకయు. మణి—ఆముత్తెము. ఉల్లసిల్లుచున్—ప్రకాశించు
చు॥౨౦౪॥ కొండరాచూలి—పార్వతి. ఖండపరశుఁడు—శివుఁడు. డెందంబులన్—మనసులందు.
అభిలషించిరి—కోరిరో. ఆపరమరత్నంబు—సర్వోత్కృష్టమైనయాముత్తెము. తదాదరణచరితా
ర్థంబు—వారియాదరణకుఁ దగిన నడవడికి విషయమైనది॥౨౦౫॥ వత్సా—బిడ్డా. కతము—కారణ
ము. పంచవదనుఁడు—శివుఁడు॥౨౦౬॥ తండ్రిన్—తండ్రిని గూర్చి. క్రౌంచనిషూదనుఁడు—కుమా
రస్వామి. చంద్రపరిపన్నిరుద్ధనీరరుహముకుళభాతిన్—చంద్రులసమూహము చేత ఆక్రమింపబడిన

సిష్యూదనుఁడుచంద్రపరిషన్నిరుద్ధనీరరుహముకుళ । భాతిమోడుపుఁగేలుఫాలాగ్ర వీధికవిలసిల్లియలరనో వృషభగమన । నాపేరసాటిఁదంబునాఁదగునాకపురాణ మునీదుకరుణకలిమిరచించి । యిమ్మునీంద్రులకెల్ల నెఱిఁగింపనందువీరలు సురక్షేత్రతీర్థములకథలు । చాలవినివినిసర్వాతిశాయియైన । దేవుఁడేనియునటువంటితీర్థమేని । నట్టిసుక్షేత్రమేనిభోగాపవర్గ । దాయిగలదేనియెఱిఁగింపు తడయకనిన ॥ ౨౦౬ ॥ వ ॥ సర్వోత్కృష్టంబులగు తీర్థక్షేత్రదైవతంబుల మహాప్రభావంబు మదీయభావదర్పణంబునం బ్రతిఫలింపమిం జేసి ॥ ౨౦౭ ॥ క ॥ నీవలననకడమట్టిన । దైవతమహిమయును క్షేత్రతత్త్వముతీర్థ । శ్రీవిభవము శ్రుతిమార్గసు । ధావిస్ఫూర్తిగాఁగవినుట కైముదమొదవన్ ॥ ౨౦౮ ॥ ఉ ॥ ఈకలశోద్భవప్రముఖులేనునువచ్చితిమీహితార్థల । శ్రీకరదీని మాకు నెఱిఁగింపు మనంబుననున్న సంశయోత్సేకము మానిపింపు కృపచేలెడుచూపులఁజూడుమన్నదా । రాకమనాథమౌళి మధురంబుగ్రి...ంబును గాఁగనిట్లనున్ ॥ ౨౦౯ ॥ మ ॥ పమునీయర్థమ వేఁడుచున్న యదియుష్మన్నాథయోపుత్రయీ । యిమకున్నీకు నెఱుంగఁజెప్పెద వినుం డూహించియేతచ్చరి । త్రముసర్వంబుకరోదరస్ఫటికరత్నశ్రీఁబ్రకాశింపఁగో । ష్యము సేయన్ దగుదీనివిన్నపిదపన్ బ్రాణంబుగాఁజూచుచున్ ॥ ౨౧౦ ॥ తే ॥ శఠమతికినాస్తికునకుఁ బాషండునకును । గర్మముగుఱించి యూచింపగర్హితునకు । నీపరమగోప్యమో పుత్రయోపురంధ్రి । తప్పిదారియు నెఱిఁగింపఁ దగవుగాదు ॥ ౨౧౧ ॥ క ॥ అనినిజతనూభవునకును । దనమగువకుఁదీర్థదైవతక్షేత్రములో । కెలననసభువనత్రయి । వినుతిఁగనుట దెలుపఁగడఁగి విధుమౌళిమదిన్ ॥ ౨౧౨ ॥ సీ ॥ వెడఁదకన్నులవాని వేయినామములవాని వ్రేతలవలపించు వెరవువానిఁ । జిప్పకూఁకటివానిఁ జిన్నినవ్వులవానిఁ జేరి

తామరమొగ్గవిధమున. ఫాలాగ్రవీధికన్ = నొసటిప్రదేశమునందు. విలసిల్లి = ప్రకాశించి. అలరన్ = ఒప్పఁగా. సర్వాతిశాయి = అన్నిటిమించినది. భోగాపవర్గదాయి = భోగమును మోక్షమును ఇచ్చునది ॥ ౨౦౭ ॥ మదీయభావదర్పణంబునన్ = నామనసనెడియద్దమునందు. ప్రతిఫలింపమిం జేసి = తోఁచకపోవుటచేత ॥ ౨౦౮ ॥ శ్రుతిమార్గసుధావిస్ఫూర్తి = చెవిరంధ్రములందు అమృతమునువిడుచుట. ముదము = సంతోషము ॥ ౨౦౯ ॥ కలశోద్భవ = అగస్త్యుఁడు. ఈహితార్థలక్ష్మీకర = కోరినవిషయములనుకలుగఁజేయువాఁడా. సంశయోత్సేకము = సందేహముయొక్క ఆధిక్యము. తారాకమనాథమౌళి = శివుఁడా ॥ ౨౧౦ ॥ యుష్మన్మాత = మీతల్లి. కరోదరస్ఫటికరత్నశ్రీన్ = అరచేతియందలిపటికపురాతికలిమిచేత. గోప్యము = రహస్యము. ప్రాణంబుగాన్ = ప్రాణమువంటిదానిఁగా ॥ ౨౧౧ ॥ శఠమతికిన్ = మూర్ఖబుద్ధిగలవానికిని. నాస్తికునకున్ = దేవుఁడులేఁడనువానికిని. పాషండునకున్ = వేదాచారములనునిందించువానికిని. కర్మముగుఱించి = తానుచేయునట్టియాగాదిక్రియలనుఉద్దేశించి. గర్హితునకున్ = నిందింపఁబడినవానికిని. పరమగోప్యము = మిక్కిలిరహస్యము. ఓపురంధ్రి = ఓయిల్లాలా ॥ ౨౧౨ ॥ మగువకున్ = భార్యకును. విధుమౌళి = శివుఁడు ॥ ౨౧౩ ॥ వెడఁద = విశాలమైన. వ్రేతలన్ = గొల్లపడుచులను. వలపించు = మోహింపఁజేయు. వెరవు = నేర్పు. చిప్పకూఁకటి = పిల్లజుట్టు. చిన్ని = మనోహరమైన. పించెము = నెమలియీఁకలకుచ్చు. పులుఁగుఱ తుడి =

వినమించిపించియున్నవానిఁ । బులుఁగుతత్తడివానిఁబొడవులకుఁదవానిఁ బొక్కిటవె
లిదమ్మిపూపువాని । మినుకుటూర్పులవానిమిసిమిమేఁతలవానిమెఱుఁగుఁజామనిచా
యమేనివాని । దిస్సమొలవానిఁబసిఁగానఁద్రిప్పువాని । మురళిగలవానిమువ్వంకమ
రువువాని । విట్ఠలాధీశుఁదలఁచి తత్త్వప్రలమహిమ । నోమువుఁ బ్రాఁమఱ్ఱికీనీడ
విడిదిప్రోడ ॥ ౨౧౩ ॥

శా॥ సారాచారవిచారచారణవధూసంస్తూయమానప్రథా । హారోదార
విహారిహారసుషమాధన్య స్ఫురత్కీర్తిక । ర్పూరాలంకృత దిక్కరిదిక్కరికరాభోగ
స్ఫురద్బాహుశా । ధారాళిజ్యదశేషభూభరణదక్షా దక్షజిద్వైభవా ॥ ౨౧౪ ॥

క॥ నారాయణపదసేవా । పారాయణబంధులోకపాలనదీక్షా । ప్రా
రంభకల్పభూరుహ । భారతరామాయణాది పరమార్థజ్ఞా ॥ ౨౧౫ ॥

మాలిని॥ సకల సుజన పర్యా శాంభవాహార్యధైర్యా । సుకవివినుతకీర్తి
శుద్ధతత్త్వప్రవర్తీ । ముకురనిభకపోలా ముగ్ధలక్ష్మీ విశాలా । కకుబధిప సమానా
గౌరవశ్రీనిధానా ॥ ౨౧౬ ॥

గద్యము ॥ ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపా పరిపాకపరి
చిత సరసకవితా సనాథ రామకృష్ణ కవినాథ ప్రణీతంబయిన
పాండురంగ మాహాత్మ్యంబను పరమభాగవత చరిత్రంబునం
దుఁ బ్రథమాశ్వాసము ॥ ౨౧౭ ॥

పక్షివాహనము. పొడవుల=అకృతులయొక్క—ఎల్లప్రాణులయొక్క (లేక) ఉన్నతముల—పూజ్యములైనవానియొక్క. మినుకుటూర్పులు=వేదనిశ్శ్వాసములు. మిసిమి=మెఱుఁగు=వెన్న. దిస్సమొల=దిగంబరత్వము. పసి=ఆవులగుంపు. మురళి=పిల్లనగ్రోవి. మువ్వంక=మూడువంకలచేనైన. మరువు=అందము. ప్రాఁమఱ్ఱికీనీడ=ప్రాఁతదైనమఱ్ఱిచెట్టుక్రిందినీడ. విడిదిప్రోడ=విడియుచోటుగాఁగలవాఁడు॥౨౧౩॥ చారణవధూ=చారణులనెడిదేవజాతిస్త్రీలు. సంస్తూయమాన=పొగడఁబడుచున్న. ప్రథా=ప్రసిద్ధిగలవాఁడా. ఉదార=ఈవియందు. హార...దిక్క=ముత్యాలపేరుల యొక్క మేలయినప్రకాశమువంటిప్రకాశముగలకృతార్థమై ప్రకాశించునట్టికీర్తియనెడికర్పూరముచేత అలంకరింపఁబడినదిక్కులుగలవాఁడా. దిక్కరి...దక్షా=దిగ్గజములయొక్క తొండములవలెనిడుపులయిప్రకాశించునట్టికొమ్మలవంటిభుజములయందు వెలుఁగుచున్న యెల్లభూమినిభరించుటయందుసమర్థుఁడా. దక్షజిద్వైభవా=శివునివైభవమువంటివైభవముగలవాఁడా॥౨౧౪॥౨౧౫॥ శాంభవాహార్య=శివునికైన వెండికొండవలెచలింపని. శుద్ధతత్త్వప్రవర్తీ=పరిశుద్ధమయినస్వభావముచేతవర్తించువాఁడా. ముకురనిభకపోలా=అద్దములనుబోలినచెక్కిళ్లుగలవాఁడా. ముగ్ధలక్ష్మీవిశాలా=మనోజ్ఞమయినసంపదచేతఅధికుఁడా. కకుబధిప=దిక్పాలకులతోడ. గౌరవశ్రీనిధానా=గొప్పతనముకలిమికినిధియైనవాఁడా॥౨౧౬॥ నిరవధిక=మేరలేని. పరిపాక=పక్వమయిన. పరిచిత=వాడుకపడిన. సనాథ=కూడిన.]

శ్రీమత్పాండురంగవిట్ఠలస్వామినే నమః.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీదయితచరణసేవా। ప్రాదుర్భవదఖిలవిభవభాసురసరసా। హ్లాదకవితరణవిద్యా। వేదీరామానుజేంద్రవేదాద్రీశా ॥ ౧ ॥ వ॥ ఆకర్ణింపుము గోకర్ణకుండలుండు సకుమారంబుగాఁ గొండరాచూలింగనుంగొని ॥ ౨ ॥ సీ॥ శైలజ పను విను షట్కంఠ కరవీరకుశపల్లవంబులఁ గొమరుమిగులు। ఘర్మవీరానదికలసిన చ్చటనట్టిభీమిదక్షిణతీరభాగమునఁ నకు। యోజనంబునసవస్తోన్నతంబగుతీర్థమును క్షేత్రమును జాలఁబొగడువడయుఁ। బౌండరీకములనభాసిల్లునచటనద్దేవతోత్తముఁడు లక్ష్మీవరుండు। భక్తరక్షణదాక్షిణ్యాసక్తబుద్ధి। యఖిలనిగమౌఘగిరిగుహాహరిపృథుకము। పాండురంగండు సాకృతిబ్రహ్మలీల। నిలిచి యున్నాఁడు భువనవర్ణితవిభూతి॥ ౩ ॥ వ॥ ఆదికల్పంబునందలిపదునేనిమిదవద్వాపరంబుకడకందువశతానందాదిబృందారకసందోహశిరశ్శిఖరమణిగణమయూఖచ్ఛటారోపమహనీయచరణనఖరశిఖరుండగుపుండరీకాక్షుండు పాండురంగాహ్వయంబునం బుండరీకుండనునొక్క భూసుర పుండరీకునకుఁ బ్రత్యక్షంబై భక్తపక్షపాతంబునఁ దత్క్షేత్ర తీర్థంబులకుఁ బౌండరీకంబులను నామకల్పనంబు నాచరించియా చతుర్భుజుండు నేఁడు నచ్చోటనున్నవాఁడు. అవ్వెన్నునిచరిత్రంబుమీకు శ్రోత్రరసాయనంబుచేసెద వినుండు. ఇవి నీయిద్దరిప్రశ్నంబులకును త్తరంబయ్యెడునని మృడుండు మునిసన్నిధానంబునఁ గుమారుండువినుకొన గిరికుమారిం గటాక్షించి ద్రాక్షారసపక్షంబులగు నక్షరవిశేషంబులొలయనిట్లనియె॥ ౪ ॥ చ॥ అలికులవేణి విన్ము రచితాఖిలపుణ్యుఁడగణ్యగణ్యుఁడ।

[శ్రీదయిత=విష్ణుదేవుఁడైన. ప్రాదుర్భవత్=పుట్టుచున్న. సరసాహ్లాదక=రసికులను సంతోషింపఁజేసెడి. వేదీ=తెలిసినవాఁడా ॥ ౧ ॥ గోకర్ణకుండలుండు=పాములచెవిపోఁగులుగలవాఁడు—శివుఁడు. కొండరాచూలిన్=పార్వతిని॥ ౨॥ షట్కంఠ=కుమారుఁడా. భాసిల్లున్=ప్రకాశించును. సక్త=ఆసక్తమైన. నిగమౌఘ=వేదసమూహము అనెడి, హరిపృథుకము=సింహపుపిల్ల. సాకృతి=ఆకృతితోఁగూడిన ॥ 3 ॥ కందువన్=కాలమునందు. శతానంద=బ్రహ్మ. శిరశ్శిఖర=తలయందలి కిరీటముల, మయూఖచ్ఛటా=కాంతిసమూహమును. ఆరోప=మోపుటచేత. మహనీయ=పూజ్యమయిన. నఖరశిఖరుఁడు=గోళ్ళకొనలుగలవాఁడు. పుండరీకునకున్=శ్రేష్ఠునకు. కల్పనంబు=కలుగఁజేయుటను. వెన్నుని=విష్ణుని. శ్రోత్రరసాయనంబు=చెవులకుఇంపును. మృడుండు=శివుఁడు. వినుకొనన్=వినఁగా. ద్రాక్షారసపక్షంబులు=ద్రాక్షపండ్లరసమును బోలినవి అక్షరవిశేషంబులు—మాటలు॥ 3 ॥ అత్యలఘువివేకపాకఖని=మిక్కుటమైన తెలివియొక్క పరిపాక

త్యలఘువివేకపాకశాసనియార్యజనస్తవనీయచర్యుఁడు । జ్జ్వలగుణరత్నరత్ననిధిసత్య
దయార్జవశాంతిదాంతిమాఁ । సలగతిపుండరీకుఁడను సన్మునిపోల్చునొకండు పెంపు
నన్ ॥ ౫ ॥ సీ ॥ చలిచీమ నేసియుఁ జాఁద్రొక్క శంకించుఁ బలుకఁడెన్నఁడు మృషాభా
షణములు । కలుషవర్తనులున్న పొలముపొంతఁ జనండు కలిమికుబ్బఁడు లేమికలఁగఁ
డాత్మఁ । దలయెత్తిచూడఁ డెవ్వలనఁ బరస్త్రీల ధైర్యంబు పెడఁ డెట్టిదద్దయుటల । నొ
రులసంపదకునై యుపతపింపఁడు లోననిందింపఁ డెంతటినీచునైన । మిన్నకయచూ
డఁడాఁ కలిగన్నకడుపు । సర్వభూతదయా దయోత్సవమొనర్చు । నిగమఘంటాప
థైకాధ్వనీనబుద్ధి । బ్రహ్మవిద్యానవద్యుండు బ్రాహ్మణుండు ॥ ౬ ॥ చ ॥ హరిహ
యదేశికాభుఁడగు నమ్మహిదైవతమౌళియుంటుబం । గరువునకుక్ మృగీమదసుగంధ
ముసంధిలుభాతినంబుజో । దరచరణారవిందసతతస్మృతిలోలుపమైనబుద్ధియుక్ ।
బరిణతిగాంచెసంపదలపైమరియుంజనియించుసంపదల్ ॥ ౭ ॥ సీ ॥ మొదలఁగామ
క్రోధములబరాబరిచేసిసత్యవాఙ్నియమంబుసంగ్రహించి । సాత్త్వికస్వల్పభోజనల
బ్ధిఁ గ్రొవ్వాగియుంగాష్టకాసక్తిహావణుపరచి । తరిచిముప్పదిరెండు తత్త్వంబులూ
హించిమదిసత్త్వసంపదమస్తరించి । తెలిసిముద్రాసనంబులమేనిపనిగొనిపాశపూరు
షపటాపంచచేసి । యతఁడుమూలాలవాలగహ్వరకరండ । కుండలీస్థానగోకర్ణకులక
లాప । తత్త్వదర్శనవర్ణాధిదైవతదళ । నిర్ణయం బెంతయునిజముగాంచి ॥ ౮ ॥ చ ॥
మను హఠరాజయోగముల మర్మమెఱింగి తదర్థసిద్ధినె । మ్మనముదలిర్చి హృజ్జలజ

ముసకుగని. స్తవనీయచర్యుఁడు=పొగడఁదగిన నడవడిగలవాఁడు ఉజ్జ్వలగుణరత్నరత్ననిధి=ప్ర
కాశించుచున్నట్టి మేలైన గుణములనెడిరత్నములకునిధి. ఆర్జవ=ఋజుభావము. మాంసలగతి=బలిసిన
నడవడిగలవాఁడు ॥ ౫ ॥ చాక్=చావ. మృషా=అబద్ధమయిన. కలుషవర్తనులు=పాపపునడవడి
గలవారు. పొలముపొంతక్=తావువెంబడిని. అలఁగఁడు=చలింపఁడు. దద్దయుటలక్=సంక
టములందును. ఉపతపింపఁడు=సంతాపమునొందఁడు. నిగమఘంటాపథైకాధ్వనీనబుద్ధి=వేద
మార్గమనెడిపెద్దబాటయందు ముఖ్యముగవర్తించునట్టిబుద్ధిగలవాఁడు ॥ ౬ ॥ హరిహయదేశికాభుఁ
డు=బృహస్పతినిబోలినవాఁడు. మహీదైవతమౌళియుండుక్=బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడయినవాఁడు. బంగరు
వు=బంగారు. మృగీమద=కస్తూరియొక్క. సంధిలు=కూడు. భాతిక్=విధమున. సతతస్మృతిలో
లుప=ఎల్లప్పుడుతలఁచుటయందుఆసక్తము. పరిణతి=పరిపాకము ॥ ౭ ॥ బరాబరి=హెచ్చుతక్కువ. వా
ఙ్నియమంబు=మాటలనియమము. సాత్త్విక=క్రొవ్వునుకలుగఁజేయని. లబ్ధిక్=కలుగుటచేత. అఁగి
=అణఁచి. హావణుపఱిచి=పొందుపఱిచి. తరిచి=చక్కఁగావిచారణచేసి. మస్తరించి=లోఁగవ
పఱుచుకొని. మేనిపనిగొని=దేహమునుశ్రమపెట్టి. పటాపంచ=అగోచరము—నాశము. మూ
లా...నిర్ణయంబు=మూలాధారచక్రమనెడి గుహారూపమయిన బరణియందలి కుండలీస్థానము
నందుండుసర్పసమూహమునకు ఆభరణమువంటి శేషునిదైన తత్త్వమును, అనఁగా విష్ణుతత్త్వ
మునుకనఁబఱచునట్టి బీజాక్షరములు అధిదేవతలు దళములు వీనియొక్క నిర్ణయము ॥ ౮ ॥ మను
=మంత్రము. తదర్థసిద్ధిక్=దానివలనిప్రయోజనముయొక్క నెఱవేఱుటచేత. హృజ్జలజమండిత
మానసమత్పదంబుక్=హృదయకమలముచేతఁ బ్రకాశించుచున్న మనస్సనెడిసరోవరమునం

మండితమానసషట్పదంబున । ర్జనరథభూషణంబు వెలిఁజూడనినిద్దపుసిట్టచూపునన్ ।
మునుకొనిచొక్కులోననిజమూర్ధగళత్సుధసేదదేర్పఁగన్ ॥ ౯ ॥ మ ॥ శతపత్త్రాక్షు
ముశిక్యసఖ్యభృతిచంచన్మౌళిసన్నాహము । న్నతనాసాముకుళంబు పూర్ణతరచంద్ర
స్నిగ్ధముగ్ధాననం । బతసీసూనసవర్ణవర్ణమతిసౌమ్యంబబ్జనాభంబు శ్రీ । శ్రితవక్షం
బు మహామహంబు కడుఁబర్వెందన్మనఃపేటికన్ ॥ ౧౦ ॥ సీ ॥ సనకసనందనాదినిఖిలాంత
ర్వాణిహృల్లీనభావంబు సల్లపెట్టి । విశ్వంభరాభోగవివిధమూర్త్యంతరస్ఫురితాను
భావంబు బుజలువైచి । శింశుమారాకృతిస్వీకృతివైకుంఠషట్కవిహారంబు జారవిడిచి ।
క్షీరోదమధ్యస్థలీరత్ననగగుహాగర్భనివాసంబు కచ్చువదలి । పుండరీకేక్షణుండు శిఖం
డిబర్హ । మండితశిఖండకుఁడు నతాఖండలుండు । పుండరీకునిమానసాంభోజపీఠి । మిండ
తుమ్మెదమైయుండు నిండుకొలువు ॥ ౧౧ ॥ ఉ ॥ అన్వహముం బ్రవృద్ధమగు నంబుజనాభ
పదారవిందభ । క్తిన్వహికెక్కుచున్ వసుమతీసురవంశవతంసమెల్లవా । రున్విను
తింపఁ బెంపెసఁగు ప్రోదయొనర్చుచుఁ దల్లిదండ్రినెం । దున్విధానురూపతనుదోహ
దభోజనపూజనాదులన్ ॥ ౧౨ ॥ క ॥ హరిభక్తియు గురుభక్తియు । నురురక్తియుఁ
బుటముగాఁగ యోగీంద్రశిఖా । భరణముముక్తామయతా । స్ఫురణముభువనప్రశస్త

దళితుమ్మానను. వెలిన్—బయట. నిద్దపుసిట్టచూపునన్—స్నేహముతోడి చలింపని చూపుచేత. మును కొని—ముందువిడిచి. నిజమూర్ధగళత్సుధ—తనతలనుండి జాఱుచున్న యమృతము. సేద—శ్రమను ౯ ॥ శతపత్త్రాక్షము—కలువలవంటి కన్నులుగలది. శిక్య...సన్నాహము—ఉట్టియొక్క మైత్రిని భరించునట్టి మనోజ్ఞమైన శిఖాకవచము (కిరీటము) గలది. నాసాముకుళంబు—మొగ్గవంటిముక్కు. పూర్ణతరచంద్రస్నిగ్ధముగ్ధాననంబు—నిండుచంద్రునివలె కళలుదేఱుచున్న అందమయిన మొగము. అతసీసూనసవర్ణవర్ణము—నల్లగిసెపువ్వుయొక్క వర్ణమువంటి వర్ణముగలది. అతిసౌమ్యము—మిక్కిలి యొప్పికయైనది. అబ్జనాభంబు—తామరబొడ్డుగలది. శ్రీశ్రితవక్షంబు—లక్ష్మీదేవిచేత ఆశ్రయింపఁబడిన ఱొమ్ముగలదియునైన. మహామహంబు—గొప్పదియగు తేజస్సు. తన్మనఃపేటికన్—అతనిమనస్సు అనెడి పెట్టెయందు. పర్వెన్—వ్యాపించెను ॥ ౧౦ ॥ అంతర్వాణిహృల్లీనభావంబు—తత్త్వశాస్త్రము నెఱిఁగినవారి మనస్సులందలయించియుండుటను. సల్లపెట్టి—సల్లించి—వదలి. విశ్వంభరా... అనుభావంబు—సర్వమును భరించునట్టి గొప్పదియు నానావిధములునైన రామకృష్ణాది మూర్తులచేత ప్రకాశించునట్టి మహిమను. బుజలువైచి—సున్నలుపెట్టి—మాని. శింశుమారాకృతిస్వీకృతిన్—మొసలిరూపమును పొందుటచేత—మత్స్యావతారమెత్తుటచేతనని తోఁచెడి. క్షీరోద—పాలసముద్రముయొక్క. గుహాగర్భనివాసంబు—గుహలోపలి యునికియందలి. కచ్చు—ఆపేక్ష. శిఖండిబర్హమండితశిఖండకుఁడు—నెమలికుంచెచేత అలంకరింపఁబడిన పిల్లజుట్టుగలవాఁడు. నతాఖండలుండు—మ్రొక్కిన యింద్రుఁడుగలవాఁడు. మానసాంభోజపీఠిన్—మనఃకమలమనెడి సింహాసనమునందు. మిండ—మగనైన ॥ ౧౧ ॥ అన్వహమున్—ప్రతిదినమును. ప్రవృద్ధము—పెరిగినది. వహికిన్—ప్రసిద్ధికి. వతంసము—శ్రేష్ఠుఁడు. పెంపెసఁగు—మిక్కిలి యతిశయించునట్టి. ప్రోది—రక్షణము. అనురూపతనుదోహద—తగిన నలఁగుపెట్టి స్నానముచేయించుట ॥ ౧౨ ॥ ఉరురక్తి—అధికమయిన యనురాగము. పుటముగాఁగన్—హెచ్చఁగా. ముక్తామయతాస్ఫురణము—ముత్తైపువిశారదము

ముగ జిగి మీఱెన్ ॥ ౧౩ ॥ సీ ॥ మును మీనగుటఁ బట్టి మునులు వైచిన బత్తి వలఁ బోలెఁ జి
క్కనౌదలఁ దలిర్ప । వెలితిగాఁ జవిగొన్న వెన్నముద్దయుఁ బోలె శంఖంబు వామహ
స్తమునఁ దనర । జగదండవహకాలచక్రభ్రమణహేతుదండమై నిజధేనుదండమమర ।
సంచిఁ బట్టిన పద్మజాతాండముల లీల వలకేలఁ గ్రచ్చకాయలు ఘటిల్ల । కలయఁ బూచిన
కల్పవృక్షంబు చాయ । సరసవనపుష్పమాలికాభరసమగ్రవిగ్రహముతోడ విలసిల్లు వి
ప్రునెదుట । మందపల్లియాండ్రకూరిమిమ్రానిపండు ॥ ౧౪ ॥ క ॥ నియమాంతంబున
సత్యాప్రియరూపముతోడఁ గూడఁ బెనఁచిన యంత । ర్నయనము సడలిచి విప్రపా
దయుగార్చాధీనబుద్ధిఁ దహతహ వెఱుగన్ ॥ ౧౫ ॥ ఉ ॥ పావనదృగ్విలాసములు
బాహ్యగతిం బచరించి చంద్రికా । శ్రీవిభవంబులం బలుచ సేయు ముఖప్రభ లుల్లసిల్లఁ
గా । మైవడలించి పూర్వమగు మట్టును గాడ్పును సాగనిచ్చి పైఁ । గావలి యిద్దశక్తులన గౌ
రవదృష్టిఁ బరిగ్రహించుచున్ ॥ ౧౬ ॥ సీ ॥ తనువుతోఁ జరియించు ధర్మదేవతఁ బోలె మెలఁ
పున వనవాటిఁ గలయఁ దిరిగి । గణనమీరిన శార్ఙ్గగుణములు హృదయసంపుటిసించు క్రియ
విరుల్ బుట్టిఁ బెట్టి । తనకుఁ బవిత్రవర్ధనమెక్కుడయ్యెనను కరణి నూతనకుశోత్కరము
గూర్చి । యపవర్గఫలసిద్ధిహేతువై నఁ జేపట్టుకై వడి బహుఫలోత్కరము లొడిచి । యో
గయాగంబు సలుపుచో నూర్మిపశువిశసన మొనరించుటకు యూపసమితిఁ దెచ్చి । భా
తి సమిధలు గొని మహాప్రాజ్ఞుఁ డతఁడు । వచ్చు లేఁబగటికి నిజావాసమునకు ॥ ౧౭ ॥ క ॥ వి
హితమతిం బరిచారక । సహస్రమయి పితృయుగంబు సంభావించున్ । గృహమేధి
వతంసము నిజమహిళామణియు ప్రతీపమతిఁ దోడ్పడఁగన్ ॥ ౧౮ ॥ సీ ॥ ఆపాదమస్తంబు

గలప్రకాశము. భువనప్రశస్తముగన్—లోకమునందు శ్లాఘ్యముగ. జిగి—నిగనిగనికాంతి ॥ ౧౩ ॥ బత్తి—భక్తి. చవిగొన్న—రుచిచూచిన—భుజించిన. జగదండ...దణ్డమై—బ్రహ్మాండమును వహించిన కాలచక్రము తిరుగుటకు కారణమైన కఱ్ఱయై. ధేనుదండము—పసులను తోలెడికఱ్ఱ. లీలన్—విధమున. వలకేలన్—కుడిచేతియందు. చాయన్—విధమున. మంద...పండు—గొల్లయిల్లాండ్రయొక్క స్నేహమనెడి వృక్షమునందు పండిన పండు—బాలకృష్ణుఁడు ॥ ౧౪ ॥ సత్యాప్రియ—కృష్ణునియొక్క. అంతర్నయనము—లోచూపు—యోగదృష్టి. తహతహ—తమకము ॥ ౧౫ ॥ బాహ్యగతిన్—బయటి సంచారమునందు. పచరించి—ప్రసరింపఁజేసి. పలుచ—అలక్ష్యము. మైవడలించి—దేహమును సడల విడిచి. శక్తులన్—ఇచ్ఛాదిశక్తులను ॥ ౧౬ ॥ మెలఁపునన్—మెలఁకువతో. హృదయసంపుటిన్—మనస్సనెడి పెట్టెయందు. కుశోత్కరము—దర్భలసమూహమును. అపవర్గ—మోక్షముయొక్క. సాధనము—సహాయము. ఊర్మిపశువిశసనము—శ్వాసమనెడి పశువును చంపుటను. యూపసమితిన్—యాగపశువులకట్టెడి కంబముల సమూహమును. భాతిన్—విధమున. లేఁబగటికిన్—తెల్లవారిపది గడియల ప్రొద్దెక్కినప్పటికి. నిజావాసమునకున్—తన యింటికి ॥ ౧౭ ॥ పరిచారకసహస్రమయి—పరిచారకులయొక్క సహస్రము కలవాఁడై—అనేక పరిచారకులమూలము తానే అయి. పితృయుగంబున్—తల్లిదండ్రులను ఇద్దఱను. గృహమేధివతంసము—గృహస్థులలో శ్రేష్ఠుఁడు. మహిళామణి—స్త్రీరత్నము. అప్రతీపమతిన్—అనుకూలబుద్ధితో ॥ ౧౮ ॥ ఆపాదమస్తంబు—తలమొదలుకాళ్లదాఁ

నంటునూనియుఁగాఁచి నయముగా నుద్వర్తనంబొనర్చి । జలకమార్చి నఖంపచస్వచ్ఛజలములఁ దడియొత్తుఁ గడు మెదుగుడులఁ బొదవి । లఘుధౌతవసనపల్లవములు గట్టించు శిరస్సార్చు మృదులీల సురఁటి విసరి । చేయూఁత యొసఁగి వెంచేయించు లోనికి ద్వారావతిగలంతిఁ దానె యొసఁగు । తెలుపు సంధ్యాసమాధివిధిప్రయుక్తి । నగ్ని వేల్పించు విష్ణుసహస్రనామ । పాఠమొనరించు తెలిఁదోఁడుపడుఁగురునకు । కవలువోఁకుండఁ బుత్రుఁడు తోఁకలువకంటి ॥ ౧౯ ॥ తే॥ చూపుచాలమి వివిధరూపోపకరణ । వితతిఁ దడవాడు జననునానతి శిరమునఁ । దాల్చి నిర్దంపుబుద్ధిఁ దద్దారకుండు । చక్రహస్తార్చనమునకుపక్రమించు ॥ ౨౦ ॥ సీ॥ అభిషేకమొనరించు నాకాశవాహినీ జననకారణపాదజలరుహునకు । వైచుఁ దోమాలియు వైజయంతీకాంతి వలయితవక్షఃకవాటునకును । కౌశేయమర్పించుఁ గాంచనమయపటపల్లవారుణకటిబంధురునకుఁ । జందనంబలఁదు నీశేందిరాకుచకుంభసంగికుంకుమపంకిలాంగునకును । రత్నహారంబు సాతు నిర్యత్నసిద్ధ । కౌస్తుభోదర్చిరభిరామకంధరునకు । ధూపకల్పనమున్నగా దీపమిచ్చుఁ । దెరవయాతఁడు త్రైలోక్యదీపకునకు ॥ ౨౧ ॥ క ॥ నిడుదచిగురనఁటియాకున । నిడి వివిధాన్నములు భూసురేశ్వరుఁడొసఁగున్ । బడిఘంట మొరయఁజేయుచు । జడనిధితల్పునకుఁ బూర్ణసంకల్పునకున్ ॥ ౨౨ ॥ క॥ భూమిసురసూతి సాల । గ్రామశిలావారికంబుగర్భస్థము దివ్యామోదశ్రీతులసీ । కోమలదళసురభితంబు గురునకు నొసఁగున్ ॥ ౨౩ ॥ మ॥ తిరువారాధనమిట్లొనర్చి ధరణీదేవాన్వయశ్రేష్ఠుఁడా । హరికర్పించుటఁ బావనంబులగు శాల్యన్నంబులున్ నేతులున్ । వరుగుల్ చేరులు పప్పు లప్పడములున్ దాలింపులుం బూపముల్ । పరమాన్నంబులుఁ బెట్టు నెట్టన భుజింపన్ దల్లికిం దండ్రికిన్ ॥ ౨౪ ॥ వ ॥ ఇట్లు కడువృద్ధులు శిథిలబుద్ధులునగు జననయిత్రీజనయితలం గనిమనినడచుచు నను

---

౧౮. ఉద్వర్తనంబు — నలుఁగు. జలకమార్చున్ — స్నానము చేయించును. నఖంపచ — గోరువెచ్చనైన. మెదుగుడులన్ — మెత్తని గుడ్డలతో. లఘుధౌతవసనపల్లవములు — తేలికయై పరిశుద్ధములైన చిగుళ్లవంటి వస్త్రములను. సురఁటి — విసనకర్ర. ద్వారావతిన్ — ద్వారముతోడి ముక్కుగల. గళంతిన్ — గిండిచెంబును. కవలువోకుండన్ — ముందు పఠించినది మరల పాఠమునందు కలయకుండ ॥ ౧౯. తడవాడు — తడవుకొను. ఆనతి — ఆజ్ఞ. నిర్దంపు — ప్రేమతోడి. తద్దారకుండు — ఆ చిన్నవాఁడు. చక్రహస్తార్చనమునకున్ — విష్ణుదేవుని ఆరాధనమునకు ॥ ౨౦ ॥ ఆకాశవాహినీ — మిన్నేటియొక్క. తోమాలియ — వనమాల. వైజయంతి — వైజయంతియనెడి పూలమాలికచేత. కౌశేయము — పట్టుపచ్చడము. కటి — నడుముచేత. బంధురునకున్ — ఒప్పిదమయినవానికి. సంగి — అంటిన. పంకిల — అడుసైన. చాతున్ — ధరింపఁజేయును. నిర్యత్న...ధరునకున్ — యత్నములేకయే సిద్ధించిన కౌస్తుభమణియొక్క మిక్కుటపు ప్రకాశముచేత మనోజ్ఞమయిన మెడగలవానికి ॥ ౨౧ ॥ అనఁటి — అరఁటి. బడిన్ — వెంబడిని. మొరయఁజేయుచున్ — వాయించుచు. జడనిధి — సముద్రము ॥ ౨౨ ॥ కంబుగర్భస్థమున్ — శంఖములోనిదానిని. దివ్యామోదశ్రీ — మంచివాసనయొక్క కలిమిగల. సురభితము — పరిమళము కలుగఁజేయఁబడినది ॥ ౨౩ ॥ తిరువారాధనము — దేవతార్చనము. పూపములు — పిండివంటలు. నెట్టనన్ — సమృద్ధిగా ॥ ౨౪ ॥ శిథిల — పటుత్వము లేని. జనయిత్రీజనయితలన్ — తల్లిదండ్రులను. మచ్చికన్ —

గులకుఱుఁగు లొడ్డుదునవుగునెపఁ బులిజున్నునియుం దెచ్చి యిచ్చుచుఁ గ్రొత్తయే
గు మచ్చికంగచ్చువదలక గోముమెఱసి యోమనగాయలంగా నోముచుఁగాలోచి
తంబుగా నోములు నోమించుచు నద్ధరామరనందనుండు జగదభినందితుండై యుం
డె వెండియు॥ ౨౫॥ క॥ పరలోకావాసనుఖా । దరపరతఁ జననితల్లిదండ్రులకొసఁ
గెన్ । గురుభక్తినిగుడుకొడుకతి । కరుణామతిగంగనస్థికయఁ బిండంబున్॥ ౨౬॥ క॥
ప్రేయసివలనఁ బ్రబోధవి । ధేయమతులసుతులఁ గాంచితిఁ బిత్రాణం । బాయయ్య
తదీయంబగు । ప్రాయపుఁ బ్రొద్దంతఁ గొంతపడమరదిరగెన్ ॥ ౨౭ ॥ క ॥ భాషా
విభునిభుఁ డమ్ముని । యీషణదూషణముసచ్చియిలుపరవినుదిన్ । శేషఫణిశయనుఁ
గనునభి । లాషోన్నతిఁ జేయుఁదప మిలాధరతనయా ॥ ౨౮ ॥ సీ ॥ మిసిమింతుఁడు
నుగాకవసియించుఁగుత్తుకబంటినీరనుబుండువఁటిచటిని । మోముదమ్మికిఁ జేటిముత్త
మైపొగపర్వ క్రేవెలుఁగ్రిందలగాఁగవృక్షశాఖ । వేరువెల్లఁకికాయగూరపండనికోరకుద
రాగ్నిగాడ్పుచేనుజ్జగించు । నేచియీ చెవిగాడ్పునా చెవిఁబోవంగనుబ్బిలింగముబోలె
నుండు నెండ । నంతరాయాంధకారంబులలమికొనిన । నడఁచునిజధైర్యసూర్యోదయం
బుచేత । దానవారినిగుఱిచేసితనకుఁ బోను । నాకుఁ బోవనినమ్మిసుశ్లోకుఁడతఁడు॥ ౨౯ ॥
ఉ ॥ ఓగజరాజగామిని మహోగ్రవు నోములు నోఁచుచున్నయ । య్యోగివరే
ణ్యునేమమునసుల్లమువెన్నవలెంగరంగహ్వ । దాగసవంగగోపవనితాజనతాపరి
రంభసంభ్రమో । ద్యోగకళాప్రవర్తిఁ జతుర్ముఖవంచితధూర్తకీర్తికిన్॥ ౩౦॥ సీ॥
యతిమనోగృహదీపికాంకూరమగులీలగోవర్ధనాచలగుహ మెలఁగుచు । గిరికూటతట
రటత్కేకిరాజమురీతి రాధవన్ననమీఁదవ్రాలినగుచుఁ । జిత్రాభ్రముల నేలుసుత్రా
మునైవడిఁ బలువన్నెయాలమందల మెలఁపుచుఁ । కమలకాననమధ్యకలహంసవిభుభా
తిఁ గూర్మి నెచ్చెలిపిండుగొని చెలఁగుచుఁ । జంద్రబింబంబునకునృదుస్వనముగఱపు । రచ
నసంజ్ఞాగ్రహశంఖమూఁదుచునొనర్చు । నాటలస్నెయుఁ జాలించి తిరిగెఁదపసి । పర్ణశా
లకు దేవకీగర్భకంబు॥ ౩౧ ॥ చ॥ లలితశిరీషపుష్పమృదులంబులునీచరణంబులకట్టా ।

మరులుచేత. కచ్చు—ప్రీతి. గోము—శ్రమమెఱుఁగమి. ఓమనగాయలంగాన్ — చేతులనాఁదనే త్రి
ప్పుటగా. ఓముచున్ — పోషించుచు. జగదభివందితుఁడు—లోకులచేతఁ బొగడఁబడినవాఁడు॥
౨౫॥ ౨౬॥ ప్రేయసి—ప్రియురాలు—పెండ్లాము. ప్రబోధవిధేయమతులన్ — విశేషజ్ఞానముచేనం
ముపీనితోడిబుద్ధిగలవారిని. పిత్రాణము—పితృదేవతలఋణమును॥ ౨౭ ॥ భాషావిభు—బ్రహ్మతోడ.
ఈషణ—పెండ్లాము బిడ్డలు ధనము వీనియందలియాశను॥ ౨౮॥ మిసిమింతుఁడు—అలసినవాఁడు.
క్రిందల—తలక్రిందు. ఉజ్జగించున్ — పోఁగొట్టును—అణఁచును. గాడ్పు—గాలి. అంతరాయాంధ
కారంబులు—విఘ్నములనెడిచీఁకట్లు॥ ౨౯॥ నేమమునన్ — నియమముచేత. ధూర్త—మోసపు॥ ౩౦॥
దీపికాంకూరము—చిగురుమొగ్గవలెఁదోఁచెడిదీపము. రటత్ — కేకలువేయుచున్న. వ్రాలి—ఒఱగి
చిత్రాభ్రములన్ — నానావర్ణములుగల మేఘములను. సుత్రామునైవడిన్ — ఇంద్రునివలె. మెలఁపు
చున్ — త్రిప్పుచు—కాచుచు. పిండు—సమూహము. చెలఁగుచున్ — సంతోషించుచు. రచనన్ — వి
ధమున దేవకీగర్భకంబు—దేవకీదేవిబిడ్డ—కృష్ణుఁడు ॥ ౩౧ ॥ శిరీష—దిరిసెనపు. మృదులంబులు—

యిలయిఁ దిరూక్షమిట్లు లలయించుట గాదని పార్థివా వృథా। కృతులు సెలంగఁగం గవెన్ పొదివి తొల్పదువుల్ దగు విన్నపంబులం। బలుమఱుఁ జేయు చందమున బంగరుట తియల నుగ్గడింపఁగన్॥ ౩౨॥ క॥ మెత్తఁగ నూలిన చట్టుం। గత్తిన్ మధుకైటభోరుకంఠములలనా। డొత్తిన హత్తిన చెన్నుం। దిత్తులక్రియఁ దోడల యడ్డ తిత్తులు క్రేలన్ ॥ ౩౩ ॥ క ॥ మాయావృతుఁడగు నత్మని। సోయగమునఁ దెగడు తీఁగ సొగలు ముద్దులొల్కు యువనికి సంగరహితం। బయ్యెన్ గాకున్న జఘనమభిరామమగున్॥ ౩౪ ॥ క ॥ ఇటనభమిట ఘనావలయం। బిటబలిసద్మంబునుండు నిరవులఁ బియనన్॥ బటువులగు వళులచెలువునఁ। బుటపుటనై యున్న చిన్నబొజ్జ గదలఁగన్ ॥ ౩౫ ॥ చ॥ తులసికిఁ బచ్చరాకు దురుతో యదవాహనరత్నవేదియు। కరలిమి మెఱుఁగుఁబోడికిని గౌస్తుభఘర్మగభస్తికిన్ నభ। స్థలమున నంగ బొల్చి నిరతంబు కృపావిభవంబు నింటి బో। ర్తలు ప్రదలంపు సేయుచు నురంబు పరిస్ఫురింపఁగన్ ॥ ౩౬ ॥ క ॥ కలుషఖగవధవిఘానా। కలితఘుటికలన గ్రచ్చకాయలు వలచే। నెలకొను నలజిలిబిలివ। న్నెలవన్నెలసంచినిండియుంపల రారన్ ॥ ౩౭ ॥ క ॥ లలితసిజవామకరతల। కలితకనత్కంబు కాంతిగలకలనవ్వన్। కలువల చెలిగిలిగింతల। నలువగు తాలన్ బిసాళి నలువగు తాలన్॥ ౩౮॥ క॥ నిజధైర్యౌదార్యములను। గజములకుం బోడము నిడుదకరములుఁ బోలన్। భుజములు పోషితభక్త। వ్రజములు కరవిజితపుష్కరజములు పొదలన్ ॥ ౩౯ ॥ క ॥ పదనైకస్తంభ కనక। సదనము సిరికొలుకొనచ్చుభ్రష్టనిలువున। మ్మొదలింటిశ ఖశంకువా। యిదియనఁగాఁగఁ బుకంఠమిఁ బువహింపన్ ॥ ౪౦ ॥ క ॥ బింకపు ప్రాఁతలవాతెలు। మంకెనపూఁదేనె తేటమానక పైపై। సింకఁగ నింకఁగఁ బల్మఱుఁ।

మిక్కిలి తెమొత్తనిన. రూక్షము = కఠినము. కాను = తగదు. వెన్ పొదివి = వెంబడించి. తొల్పదువులు = చేవలు. ఉగ్గడింపఁగన్ = మెచ్చఁగా॥ ౩౨॥ నూలిన = సదును పెట్టిన. హత్తిన = అంటిన. చెన్నుం దిత్తులక్రియన్ = అందమైన సంచుల విధమున॥ ౩౩॥ మాయావృతుఁడు = మాయచేత ఆవరింపఁబడినవాఁడు. సోయగమునన్ = అందము చేత. తెగడు = తిరస్కరించు॥ ౩౪॥ నభము = ఆకాశము. బలిసద్మంబు = పాతాళము. ఇరవులు = చోట్లు. బటువులు = గుండ్రనివి. వళుల చెలువునన్ = ముడుఁతలయందము చేత. పుటపుటనై = క్రమముగా పెరుగుచున్నదై॥ ౩౫॥ తోయదవాహనరత్నవేది = ఇంద్రనీలమణులయరుఁగు. ఘర్మగభస్తికిన్ = సూర్యునికి. నభస్థలము = ఆకాశప్రదేశము. బోర్తలు ప్రదలంపు = పెద్దతలుపను. పరిస్ఫురింపఁగన్ = చక్కగా ప్రకాశింపఁగా॥ ౩౬॥ ఆకలితఘుటికలు = గ్రహింపఁబడిన గుండ్లు. బిలిబిలి = చిన్న. వన్నెలసంచి = అందమైనతిత్తి॥ ౩౭॥ లలిత = మనోజ్ఞమైన. కలిత = కూడిన. కనత్కంబు = ప్రకాశించునట్టి శంఖముయొక్క. కలువలచెలిగిలిగింతలన్ = చంద్రుని చక్కిలిగింతలచేత = సోఁకుటలచేత. నలువు = ఒప్పిదము. తాలన్ = చంద్రకాంతమణులను. బిసాళి నలువగు తాలన్ = ప్రకాశించునట్టి హంసలను॥ ౩౮ ॥ కరవిజితపుష్కరజములు = అరచేతులచేత జయింపఁబడిన తామరలుగలవి. పొదలున్ = అతిశయించును॥ ౩౯॥ సదనము = ఇల్లు. భ్రష్ట = భ్రష్టశంకువా = వేకో॥ ౪౦॥ బింకపు = నిక్కుగల. పంకించుట = పూయుట. బచ్చెన = వర్ణము॥ ౪౧॥

బంధించుటం బోలె మోఁచి వచ్చిన పొంచ్చెన్ ॥ ౪౧॥ క॥ తళుకు మొగము నెలపదకము। నెఱ్ఱనపడు గీరుగాఁగ నిశిపిన యాఖం । డలనీలకళికక్రియ ని। ట్టలమై స్ఫుటనాసికాపు టము దీపించెన్ ॥ ౪౨॥ తే॥ తళుకుఁజెక్కులు మకరకుండలకలాప । మరకతద్యుతి రింఛోళి హాళిలక్ష్మి । మండలంబుల లాంఛనమంజిమములు । గానిపించు విధంబునఁ గలయఁ బ్రాఁకె॥ ౪౩॥ చ॥ తరళమసారసారనిభ తారకముల్ సితపద్మపత్త్రబం । ధురములు రాధికాహృదయతోయజకోరకబోధనక్రియా । తరుణతరార్కరుగ్విలసిత స్ఫుటరక్తిమసక్తకోణభా । స్వరములు సూక్ష్మపక్ష్ములు వాలికకన్నులు చెన్నుమీఱఁ గన్॥ ౪౪ ॥ తే॥ అలకతిమిరంబు తనుఁగప్పునను భయమున । ముఖసుధాసూతి నునువెల్గుములికిఁ గూర్చి । సవదరించినసింగిణి చాయ నొసలి। వంకచూపునఁ దనరెఁ గటి వంకబొమలు ॥ ౪౫ ॥ క ॥ బలభిదుపలాద్రిమౌళిన్। బలపలగాఁ బొదువు ముదిర పటలము పగిదిన్। లలితోత్తమాంగతలమున। జిలుగుందళుకొత్తు చలిదిచికురము దనరెన్ ॥ ౪౬ ॥ శా ॥ దిగ్వాసుండురుపింఛలాంఛితశిఖోదీర్ణుండు వర్షాపయో।ముగ్వర్ణుండు నవాంబుజాహితలతాముక్తాంగదుండున్ సుధా। రుగ్విస్మేరముఖుండ నంగశతజిద్రూపాధికుండగ్రభూ । వాగ్గర్వోద్భవభూమి శ్రీవిభుఁడు శ్రీవత్సాంకవత్సుండునై ॥ ౪౭ ॥ క ॥ నాఁడువులపడఁతుకమగనికిఁ । బాడచూపనితనదుగూపు పొడగనిపించెన్ । జడనిధిశయనుఁడు కొంగున । ముడిచినవణిగాఁ దెభక్తముఖ్యులకెల్లన్ ॥ ౪౮ ॥ క ॥ నిగనిగనివిదళకదళీ । యుగళిన్నగి జిగిదొలంకు నూరులఁగసిచో।

ఆఖండలనీలకళికక్రియన్ — ఇంద్రనీలపు మొగ్గవలె. ఇట్టలము — హెచ్చినది ॥ ౪౨ ॥ రించోళి — సమూహము. మంజిమములు — మనోజ్ఞతలు కలయఁబ్రాఁకెన్ — అంతటను వ్యాపింపఁగా ॥ ౪౩॥ మసార — ఇంద్రనీలమణులయొక్క. తారకములు — కంటినల్లగ్రుడ్లు. బంధురములు — ఒప్పిదములైనవి. బోధనక్రియా — తెలియఁజేయువ్యాపారముచేత. అర్కరుక్ — సూర్యకాంతిచేత. సక్త — పొందిన. కోణభాస్వరములు — కొనలచేత ప్రకాశించునవి. పక్ష్ములు — ఱెప్పలుగలవి. వాలిక — దీర్ఘములైన ॥ ౪౪ ॥ అలకతిమిరంబు — ముంగురులనెడి చీఁకటి. సుధాసూతి — చంద్రుఁడు. నునువెల్గుములికిన్ — కొంచెపుప్రకాశమనెడి బాణమును. సవదరించిన — పట్టిన. సింగిణిచాయన్ — వింటి విధమున. కటి — నల్లనైన ॥ ౪౫॥ బలభిదుపలాద్రిమౌళిన్ — ఇంద్రనీలమణులకొండకొమ్మునందు. పలపలగాన్ — విరళముగా. ముదిరపటలము — మేఘసమూహము. లలితోత్తమాంగతలమునన్ — మనోజ్ఞమయిన తలయందు. జిలుఁగుందళుకొత్తు — కొంచెపువెలుఁగు దోఁచునట్లు ॥ ౪౬॥ దిగ్వాసుండు — దిగంబరుఁడు. ఉరు...దీర్ణుండు — గొప్పనెమలికుంచెచేత గుఱుతింపఁబడిన సిగచేత అధికుఁడు. వర్షాపయోముగ్వర్ణుండు — వానకాలపు నల్లమబ్బువన్నెగలవాఁడు. నవాంబుజాహితలతాముక్తాంగదుండు — క్రొత్త(లేఁత) చంద్రరేఖవంటి ముత్యాలభుజకీర్తులుగలవాఁడు. సుధారుగ్విస్మేరముఖుండు — చంద్రునివలె వికాసము నొందిన ముఖము గలవాఁడు. అనంగ...ధికుఁడు — మన్మథులను అనేకులను జయించెడి చక్కఁదనముచేత అధికుఁడు. అగ్రభూవాగ్గర్వోద్భవభూమి — బ్రాహ్మణులమాటగర్వమునకు పుట్టినచోటు ॥ ౪౭ ॥ నాఁడువులపడఁతుక — సరస్వతి. పొడగనిపించెన్ — చూపెను ॥ ౪౮ ॥ [illegible] — ...కులు లేని. జిగిదొలఁకు — కాంతి అతిశయించెడి. చొక్కఁగమురక — పరవశత్వము కలు

కుఱుగదురఁజేయుజగత్పతిఁ । దగిలికనుంగొనుచుమునిమదావళిమెలమిన్ ॥౪౯॥ తే॥
విపులవీక్షణశక్తిచే వెండికుండ । లీంద్రతలిమాంగరుచిసుధ యెత్తిగ్రోల । సంతత
వ్రతకల్పరాజాయమాన । దుస్తరక్లేశసంతయుఁదొలఁగద్రోచి ॥ ౫౦ ॥ ఉ॥ ఆవ్ర
నదల్పుపచ్చవెదురంఘ్రియుగాంతరవీథిఁనూఁది యు । గ్రీవసిఁదేజరిల్లుఁగటిహస్తస
మన్వితుఁ గౌస్తుభాంకునిం । దీవిభు నింద్రనీలనిభదేహుఁగనుంగొని హర్షవర్ష ధా ।
రావిలమానసుండగుచు నమ్ముని కృత్యవిమూఢబుద్ధియై ॥ ౫౧ ॥ చ ॥ విలిఖిత
మోశిలాకృతియొవిస్మృతిరూపువహించెనోయనన్ । జలనవిమానుఁడయ్యెఁదొలు
సావిపయోధరధారఁదోఁగున । య్యెందళుక్కొత్తుకొత్తపులునేపునవేపులకల్ తనూ
లతన్ । మొలవఁగనున్నవివ్వియదుముఖ్యుఁడు తాపసముఖ్యునిట్లనన్ ॥ ౫౨ ॥ ఉ॥
నిచ్చలునిచ్చలోఁబొదలునీపితృభక్తికిజ్ఞానశక్తికిన్ । మెచ్చితినిచ్చితింగరమునీవెడనీ
యెడయేల వేఁడుకో । మ్మిచ్చెదఁజెచ్చెరన్ వలయునీప్సితముల్ శతవేసిదీన నే పొచ్చె
ము నొచ్చెముం జొరదు భూసురకేసరి నమ్ము వాఖ్రుడన్ ॥ ౫౩ ॥ శా ॥ భస్మోద్ధూళన
పాండురాంగము రమాప్రాణేశు పాదద్వయిన్ । విస్మేరాంబుజగామిహంసమిది
నా వేవ్రాల్చుచున్ లేచి దే । వాస్మాకం శరణం త్వమేవ గతిరన్యో నాస్తి దుర్వాసనా ।
పస్మారంహర యంచుఁబల్కె మణియున్ భక్తుండు భక్తిస్పృహన్ ॥ ౫౪ ॥ సీ ॥ పొ
దలునీపొక్కిటిపువ్వు కాన్పునఁగదా పెనుమూఁగ పిల్లలఁబెట్టుటెల్లఁ । బొడమునీమొ
దలియూర్పులనేర్పులనకదా చదువుసంధ్యలుగల్గి జగముమనుట । కెరలునీయడుగుఁ
దామరల తేనియఁగదా పాపంపుఁబెనురొంపి పలుచనగుట । పొసఁగునీ తెలిమాపు
పసగదాయిది రాత్రి యిది పగలను మేర తెలుఁగఁబడుట భవనఘటనకు మొదలికంబ
మునుబోలె । భువనమునకెల్ల నీవాది భూతుఁడగుట । నిట్టనిలుచనిక్కచేఁగాదె నెట్టు

గఁగా. మదావళము—ఏనుఁగు.—శ్రేష్ఠుఁడు॥౪౯॥ కుండలీంద్ర... సుధ— శేషశయ్యయొక్క ప్రకాశమనెడి యమృతమును॥౫౦॥ అగ్రావనిన్—ఎదుట. ఇందిరావిభున్—లక్ష్మీభర్తను. ఆవిల—కలఁకఁ బాఱిన. కృత్య—తాను చేయఁదగిన కార్యములయందు॥ ౫౧॥ విలిఖితమో—వ్రాయఁబడినదో—చిత్తరువో. విస్మృతి—స్మృతిలేమి. తొలుసావిపయోధరధారన్—తొలుకరిమబ్బువలని నీటిధారల చేత. తోఁగు—తడియు. తళుకొత్తు—ప్రకాశించు. పులు నేపునన్—గడ్డియొక్క యాధిక్యము చేత. పులకలు—గగుర్పాటులు॥౫౨॥ నిచ్చలు—నిత్యమును. ఇచ్చలోన్—మనసునందు. ఇచ్చితింగరము—అభయహస్తమునిచ్చితిని. ఎడ—అవకాశము. ఈప్సితములు—కోరికలను. పొచ్చెము—తక్కువ. ఒచ్చెము—అనుమానము॥౫౩॥ ఉద్ధూళన—దుమ్మెగయఁజిమ్ముటచేత. విస్మేరాంబుజగామి—వికసించిన తామరను పొందునది. అస్మాక శరణంత్వమేవ—నాకు రక్షకుఁడవు నీవే. గతిః—దిక్కు. అన్యః—ఇతరము. నాస్తి—లేదు. దుర్వాసనాపస్మారంహర—చెడ్డవిషయాపేక్షయనెడి పిచ్చిని పోఁగొట్టుము. స్పృహన్—ఇచ్ఛచేత॥౫౪. పొదలు—వర్ధిల్లు. కాన్పునన్—ప్రసవముచేత. ఊర్పులు—శ్వాసములు. కెరలు—అతిశయించు. తెలి—తేటయైన. భవనఘటనకున్—ఇల్లుకట్టుటకు. నిట్టనిలుచునిక్క—నిలువునిలిచియుండుట. నెట్టుకొనియెన్—అతిశయించెను—తేటపడియెను. గె..టు—కదలిక. కం

కొనియె । గెంటుఁగుంటును లేక లక్ష్మికళత్ర ॥ ౫౫ ॥ చ ॥ మదమున సోమకాసురుఁడు
ద్రుచ్చిలి యచ్చలమారఁ గొన్నపోఁ । జదువులు తెచ్చి యజ్జఠరసాంద్రతరాంత్ర
ములంటనంటుబల్ । గదురుదొలంగఁ గీర్తియను గంగఁ దొలంచి విధాతృవిస్ఫుర ।
ద్వదనసరోజగంధలలితంబులు చేసితి గాజగన్నిధీ ॥ ౫౬ ॥ ఉ ॥ కోపనశాపనవ్యశి
ఖిగోర్మసంగ సుగంధి ద్రుమండిత । త్రాపము నాఁపలేక తిమిధామజఁభ్రమిఁ గూలి
తూలుజం । భాపహ రాజ్యలక్ష్మి వెరవారఁగఁ దేల్ప వెయొంత కాయరూ । పై పృథు
కర్పరంబమర నాశ్రితరక్షణదక్షిణేక్షణా ॥ ౫౭ ॥ ఉ ॥ ఆ పెను వెల్లిఁ ద్రెళ్లు మకరాకరమే
ఖలనీవు దేర్చియు । ష్టాపదటంకవిభ్రమవిడంబి యనాజదంష్ట్రగూర్చుత । దూర్ప
ముదీపితంబగు సరోరుహలోచన సప్తజిహ్వజి । హ్వావరిభాగధూమవలయోపమ
మైవిలయోపలబ్ధులన్ ॥ ౫౮ ॥ చ ॥ అలఘుజగద్ద్విషద్ద్విపఘటాంకుశశాతనఖాంకురాగ్ర
లాం । గలములమున్ను నీవసురఘస్మర వైరిభుజాంతరాళజాం । గలమహిఁ జాలువట్టిప
యిఁ గ్రమ్మెడు నెత్తురునీరు వెట్టియుం । దలుకవె కీర్తిపూర్తి కలమాంకురమింద్రరమాఘ
లార్ధివై ॥ ౫౯ ॥ క ॥ దండితబలివై జగములు । నిండ బెరుగుచున్న వేళ నీయడుగున భూ । మిం
డలమతిసూక్ష్మాకృతిఁ । గొండికపచ్చయును బోలెఁ గొమరొందు హరీ ॥ ౬౦ ॥ ఉ ॥ మాతృ
కఠోరకంఠబిలమార్గగళద్రుధిరారుణాననం । బైతగుకాత్తుదోఃపరశుహాంసికి మేఁత
మొసంగ వేరివు । క్ష్మాతలనాథ మేచకకచాకుచహారమృణాళనాళసం । ఘాతమనూ
తనైణమదకర్దమవర్ధనసంప్రభూతమున్ ॥ ౬౧ ॥ ఉ ॥ దారుణబాణపాతమదధా

టు — తగ్గు ॥ ౫౫ ॥ అచ్చలము — ఉత్సాహము. చదువులు — వేదములను. అంత్రములు — ప్రేఁగు
లు. బల్గదురు — అధికమైనసీమగబ్బు. తొలంచి — కడిగి. విస్ఫురత్ — వికసించుచున్న ॥ ౫౬ ॥ కోపనశా
పనవ్యశిఖి — కోపస్వభావముగల దుర్వాసుని శాపమనెడి క్రొత్తనిప్పు. గోర్మసంగన్ — మిక్కిలి రేఁ
గఁగా. సుగంధి — మిక్కిలి నొప్పించి ద్రుమండి — సోలి. తిమిధామజఁభ్రమిన్ — సముద్రజలముయొక్క
తిరుగుడునందు. తూలు — చలించు. జంభాపహా — ఇంద్రుని దైన. ఈఁతకాయ — ఈఁదుటకు ఆనవు
గా నుంచుకొనెడు ఎండుసొరకాయ. కర్పరము — వీఁపుచిప్ప. దక్షిణేక్షణా — దాక్షిణ్యముతోడి
చూపుగలవాఁడా ॥ ౫౭ ॥ మకరాకరమేఖలన్ — భూమిని. అష్టాపదటంకవిభ్రమవిడంబిని — బంగారు
ముద్రకున్ సట్టియులి యొక్క విలాసమును బోలినది. సప్తజిహ్వ — అగ్నియొక్క. జిహ్వావరి — నాలు
కలైన మంటలకొనలందు. విలయోపలబ్ధులన్ — ప్రళయములు కలుగునప్పుడు ॥ ౫౮ ॥ అఘు...లాంగ
లములన్ — అధికులైన లోకశత్రువుల నెడియేనుఁగుల గుంపునకు అంకుశములైన వాఁడులైన గోళ్లకొన
లనెడి నాఁగేళ్లచేత. అసురఘస్మర — అసురులను నశింపఁజేయువాఁడా. వైరి...మహిన్ — పగవాని
రొమ్మనెడి అడవినేలను. చాలువట్టి — చాళ్ళుకప్పడమున్ని. కలమాంకురము — వరిమొలక ॥ ౫౯ ॥ కొం
డిక — చిన్న ॥ ౬౦ ॥ కఠోర — కఠినమైన గళద్రుధిరారుణాననంబు — కాఱుచున్న నెత్తుటిచేత ఎఱ్ఱనైన
మొగముగలది. దోఃపరశుహాంసికిన్ — చేతులయందలి గండ్రగొడ్డలియనెడి ఆఁడుహంసకు. మేచకక
చా — స్త్రీలయొక్క. ఏణమద — కస్తూరియనెడి. కర్దమవర్ధనసంప్రభూతమున్ — బురదయందు వర్ధి
లునది యుప్పుట్టినదియును ॥ ౬౧ ॥ దారుణబాణపాతమదధారలుగాఁగన్ — క్రూరములైన

రలుగాఁ గఁ గ్రాలు దోర్ధను । ర్వారణరాజుఁ గోల్చి దశవక్త్రముఖాంబుజవాటిఁ గూల్చి బృం । దారకహృత్సరోజములు వాననచేసి వికాసమసరా । కారతనొందఁ జేసి నప్రగల్భత నీకెతగుఁ దగన్ హరీ ॥ ౬౨ ॥ మ ॥ వికటోత్తంభితసీరభోగపటలీవిస్ఫూర్తిమన్మూర్తికం । చుకనిర్మోకభయానకంబు వికృతాశుక్ష్వేళమగ్నిచ్ఛటా । వికిరత్క్రూరనిరీక్షణంబు నగు నీ వేషంబు శేషానుకా । రికళన్ గ్రాలదె క్రోలదే సమదవైరిప్రాణ వాతూలముల్ ॥ ౬౩ ॥ చ ॥ ప్రతిదినకేశలుంచనపురాయిడి నెట్టన బట్టఁగట్టిపైఁ । బుఱ్ఱపుతమంచు నున్నకుఱుఁబోడతలన్ ధరియింప నోడియున్ । సతమగసామ్ము గానసిడఁజాలవు గా శిఖిపింఛవల్లి సా । గతమతధుర్యుఁ డాఁగఁ గటిఁ గట్టుము పట్టము మిన్నకేటికిన్ ॥ ౬౪ ॥ చ ॥ కలిహిమవేళ శోభనపుఁ గమ్మవిరుల్ సకలంబు డుల్చి భూ । వలయవనంబుఁ గప్పికొని వర్తిలు జాడ్యపుటీఁద పర్వఁగా । నలరులకారు లీల భవదాగమనంబిటుఁ గల్గ రోషపా । టలమగు నీకనుంగడలడాలు నగున్ జిగురాకు నాకృతిన్ ॥ ౬౫ ॥ సీ ॥ నీటిలోఁ జిప్పకక్కనిలిచి క్రమ్మఱు పూనిటఁ గఠినకర్పరపుఁ జుకాటఁ బిగువు । దంష్ట్రనెత్తిన మహీతలపు గాడుపుఁ జీర యురుదారుకలనయందుదయమగుట । పరులకుఁ దనక్కట్లబలిమి మాపు విధంబు పులిమిన నెత్రు గగ్గిలపు నూనె । ద్వీపాంతరమునకుఁ

బాణములు పడుట యనెడి మదజలధారలు కాఱుచుండఁగా. గ్రాలు=ప్రకాశించునట్టి. దోర్దుర్వారణరాజున్ = భుజములయందు బలిష్ఠులైన మేరుగులరాజును. కొల్చి=పురికొలిపి. దశవక్త్రముఖాంబుజవాటిన్ = రావణునివైన ముఖములనెడి కమలములవరుసను. బృందారకహృత్సరోజములు — దేవతలమనస్సులనెడి కలువలు. వికాసమూసరాకారతన్ — వికాసముచేత అతిశయించిన యాకృతి కలిగి నట్టి నమును. ప్రగల్భత — నేర్పరితనము ॥ ౬౨ ॥ వికట = వంకరై. ఉత్తంభిత = మీఁదికెత్తఁబడిన. సీరభోగపటలీ = నాగేలనెడి పడగలయొక్క సమూహముచేత. విస్ఫూర్తిమత్ = ప్రకాశించుచున్న. మూర్తి = ఆకృతి. కంచుకనిర్మోకభయానకంబు = కుబుసము విడుచుటచేత భయంకరమైనది. వికృతాశుక్ష్వేళము — వికృత = వికారమైన. ఆశు = వడితోడి. క్ష్వేళము — విషముకలది; సింహనాదముగలదిఅని అర్థాంతరము. అగ్నిచ్ఛటావికిరత్క్రూరనిరీక్షణంబు — నిప్పులసమూహమును వెదచల్లునట్టి క్రూరమైన చూపుగలది. శేషానుకారి = శేషునిఁబోలుచున్న. కళన్ — ప్రకాశముచేత. గ్రాలదె = ప్రకాశింపదా. క్రోలదే = త్రాగదా. సమదవైరిప్రాణవాతూలములు — మదముతోఁగూడిన శత్రువులప్రాణవాయువులను ॥ ౬౩ ॥ లుంచనపురాయిడిన్ — ఊడిపోవునట్టి యుపద్రవముచేత. నెట్టనన్ — మిక్కిలి. పుఱ్ఱపుతమంచున్ — అనుచు. కుఱుబోడతలన్ — కురుచనైన బోడితలయందు. సతమగన్ — శాశ్వతముగ. శిఖిపింఛవల్లిన్ — తీఁగవంటి నెమలిపురిని. సౌగతమతధుర్య — బుద్ధఁడా. పట్టము — వస్త్రము ॥ ౬౪ ॥ కలిహిమవేళన్ — కలియుగమనెడి మంచుకాలమునందు. శోభనపుఁగమ్మవిరులు — మేలులనెడివాసనతోడి పువ్వులను. డుల్చి — రాల్చి. భూవలయవనంబున్ — భూమండలము అనెడి అడవిని. వర్తిలు — ఉండునట్టి. జాడ్యపుటీఁద — మూర్ఖత్వమనెడి చలిగాలి. పర్వఁగాన్ — వ్యాపింపఁగా. అలరులకారులీలన్ — వసంతఋతువువిధమున. అటన్ — అంతట. రోషపాటలము — కోపముచేత ఎఱ్ఱనైనది. కనుంగడలడాలు — కడకన్నులకాంతి ॥ ౬౫ ॥ కర్పరపు — వీఁపు(జిప్ప)యనెడి. గాడుపుఁజీర — గాలికి ఎత్తెడు చాఁపగుడ్డ. దారుకలనయందున్ — ప్రమాణిపొందునందు. చేమట్టు — ఆయుధమైన. జీనుతగులు — లంగరుతగిలించుట. సాగరాగ్రమహాళిమిశాస్త్రిసరణి — బౌద్ధమతాగమమనెడి ఓడనడ

డెగునన్మోఁజను పెంపుచేయుట్టువాఁ గంటిజీను తగులు । సాగతాగమమహాలిమిశాస్త్ర
సరణి । వల్గువల్గనదిత్రధావనము గల్గు । నిన్నుఁ దరిఁ జేసి భవవార్ధి నిస్తరించి । దరిఁ
దఱియకున్నఁ గల డెమోదము మురారి ॥ ౬౬ ॥ చ॥ లలితకళావళీమృదుపలాశప
రీతసుధామదందపి । చ్ఛిలసుషమాప్రబోధగుణ జృంభితపూర్ణసుధాంశుబింబవు ।
షట్కలసితపుష్కరాయుతన షట్చరణేంద్రనవేంద్రనీలక । జ్జలజలజాప్తజాజలనిజ
ద్యుతివంచకకాంతికంచుకా ॥ ౬౭ ॥ క॥ ఉత్పత్తిస్థితివిలయా । ద్యోత్పాదకవిట్ఠలా
హ్వయోన్నత సత్రా । జితపుత్రికాసత్పృష్ఠద్వ । గుప్తిబసుఖదాప ఘనపయోధర
శాలీ ॥ ౬౮ ॥ స్రగ్విణి॥ అండజాధీశ వాహాజగద్దేహదో । ర్దండచండాసినిర్దారి
తారీనతా । ఖండలాఖండరింఖన్మణీకుండలా । పుండరీకేక్షణాప్రోన్నసత్ సుక్ష
ణా॥ ౬౯॥ చ॥ అలికులభాగకుంతలములుం దనపుముద్దుమొగంబుఁ జేరలం । గొలువఁగవ
చ్చుకన్నులుఁ జిగుర్నగుమోవి మెఱుంగుఁ జెక్కులున్ । వలమురియట్టి లేమొసలివాగ
డపోఁగులు లోఁతుపొక్కిలిన్ । మొలచిన తెల్లదమ్మిబలుమూఁపులు నీలవినీల దేహమున్
౭౦॥ చ॥ కలిగినవాని ప్రాఁబలుకుఁ గమ్మనియూర్పులవాని యొందునే । వెల్గుఁగునుగాని
పెన్వెలుఁగు వెంబడిఁ బెంజనువానినంతటన్ । వెలసినవానినిన్ గనని వెంబరపుట్టువృణాతి
పుట్టువుం । బలెగతి గాన లేనుయతిమానసహంసకకంసహింసకా॥ ౭౧॥ ఉ॥ ఛత్రిత

పుశాస్త్రరీతి. వల్గువల్గనదిత్రధావనము — చక్కనైనవల్గితమనెడివిచిత్రమయిన గుఱ్ఱముఁదవుడుపా
టుట. తరిన్ — ఓడను గా. నిస్తరించి — దాఁటి దరిఁదఱియకున్నన్ — గట్టు చేరకుండిన. మోదము —
సంతోషము — ఈ పద్యమునందు స్కృనిదశావతారములను ఓడపరికరములుగా వర్ణింపఁబడియున్న
ది అందులకు అనుగుణముగా అర్థాంతరము ఊహించుకొనవలెను॥ ౬౬॥ లలిత... ఆయసన — ఒప్పిద
ముతైనకళలసమూహము నెడి మెత్తని యాకులచేత చుట్టఁబడినయమృతము నెడి పూఁదేనెచేఁగడయొ
క్క మేలైన కాంతివిశేషమును తోఁపించెడి గుణము చేత రేఁకినఁ డుచంద్రుని బింబము యొక్క కాంఁ
త లేని తెల్లనైనజలప్రదేశము (పాలసముద్రము) యిల్లుగాఁ గలవాఁడా. షట్చరణేంద్ర... కంచుకా —
శ్రేష్ఠమైనతుమ్మెద నూతనమయిన యింద్రనీలమణి కాటుక యమునానదియందలి జలము వీనినితన
కాంతిచేత తక్కువపఱచునట్టి దేహకాంతియనెడు కవచము గలవాఁడా॥ ౬౭॥ ఉత్పాదక — కలి
గించునదియైన. ఉన్నత — అధికుఁడా సత్రాజి... శాలీ — సత్యభామ యొక్క ఆశతోడి చూపులకు
నిక్షేపనము చేయుటవలని సుఖము నిచ్చునట్టి దేహమనెడి మేఘము చే నొప్పునవాఁడా॥ ౬౮॥ జగద్దే
హ — లోకమే యిల్లుగాఁ గలవాఁడా దోర్దండ... తారి — కత్తిలవంటి చేతులయందలి వాఁడియైనచ
క్రము చేత తెగనడకఁబడిన శత్రువులు గలవాఁడా. నతాఖండలా — మ్రొక్కినయింద్రుఁడుగలవాఁ
డా. గండరింఖన్మణికుండలా — చెక్కిళ్లయందు నటించుచున్న రత్నముల చెవిపోఁగులు గలవాఁడా.
సుక్షణా — మంచి యుత్సవము గలవాఁడా॥ ౬౯॥ అలికుంభాగకుంతలములు — తుమ్మెదలను బోలినముం
గురులు. చిగుర్నగుమోవి — చిగురును పరిహసించునట్టి పెదవి. వలమురియట్టి — శంఖము వంటి మెడ.
లేమొసలివాగడపోఁగులు — క్రొత్తనైనమకరకుండలములు. తమ్మి — తామర॥ ౭౦॥ వెంబర — పుట్టుని
యొక్క. యతిమానసహంసక — యతులయొక్క మనస్సులనెడి మానససరస్సునకు హంసరూపమైనవాఁ
డా॥ ౭౧॥ ఛత్రితశేష — గొడుగుగాఁ జేయఁబడిన శేషుఁడు గలవాఁడా. అయ్యెదవేక్ — అయ్యెదుప

శేష నామొడఁ బ్రసన్నుఁడ నయ్యెద వేఁ గృతోగ్రశ । త్రుతాపమైనయీలలితరూప
ముతో నిచటన్ వసింపుమీ । క్షేత్రము నెట్టితీర్థమును జెందనియున్నతిఁ బొందుగాక
యీ । క్షేత్రముతీర్థమున్ గడుఁబ్రసిద్ధి మదాహ్వయలబ్ధిఁ బొందుచున్ ॥ ౨౨ ॥
తే ॥ క్షేత్రకులరాజమైనయీ క్షేత్రమునకుఁ । దీర్థకులరాజమైనయీతీర్థమునకు ।
నిఖిలసురనాథకర్తృత్వనియతిఁ బొదలి । యీ నివసించుటయ వరంబిచ్చుటనుడు ॥
౨౩ ॥ సీ ॥ అనుకంపపెనుమోవుగన సొంపునకువింత చెలువంబుమొలపింపఁ జిగురు
మోవి । పవడంపుఁగొన దంతపఙ్క్తిప్రభలు ప్రస్ఫితముగాఁగ హరిపలుకు ధరణిది
విజ । నివహవరేణ్యు నోఁ ఖిలధర్మధురీణుఁ డగునట్లు భవదాహ్వయము వహించు ।
ని తీర్థమునవసియించెదవఁడు చక్కి — నీకుఁ జేతఃప్రీతి నెలకొనంగ । భీమఘర్మాంబుసం
భూత భైమినీరు । క్షేత్రమునుదీర్థమునునిజోత్థృష్టసలిల । వేణిసంప్లావితమ్ముగా
వింపఁగలదు । నాకునెంతయునిష్టమొనర్పఁగడఁగి ॥ ౨౪ ॥ వ ॥ ప్రకటసుప్తాకారంబునఁ
బశ్చిమాభిముఖుండనై సర్వోత్తమస్వంబు నిర్వహింపనేనిచ్చటముచ్చటం దవిలి వర్తిం
చెద. సకలక్షేత్రశ్రేష్ఠోత్తమంబులగు నీక్షేత్రతీర్థంబులుం బౌండరీకంబులై పాండు
రంగాహ్వయుండనగు నాకునెక్కాలంబును శ్వేతద్వీపసుధాసాగరంబులకంటెఁ
బ్రియంబులై నిత్యనివాసంబులై యత్యంతవిభవంబుల నభిరామంబులయ్యెడు. నీకో
రినయట్లయిచ్చితి నని యచ్చతుర్భుజుండు పుండరీకునిఁ జేకొనియె ॥ ౨౫ ॥ శా ॥ శీతా
హార్యకుమారి విస్మితులు లక్ష్మీజానివాచంయమి । వ్రాతశ్రేష్ఠునకున్ వరంబొసఁ
గి సాంద్రప్రీతినచ్చోటను । త్యతీర్థంబుననున్నవాఁడిపుడుభుక్తిన్ ముక్తినీఁజాలువి ।
ఖ్యాతిం దాల్చి విచిత్రరత్నవయరత్యస్వర్ణహర్మ్యంబునన్ ॥ ౨౬ ॥ చ ॥ నలువమొ
గంబులెల్లు సృజనప్రథమాహమునందు కిర్చెన । న్నలువున సిద్ధసాధ్యనరనాగవరు
ద్వరయోగిమండలీ । కలకలగు భితంబులయి కాంచనచారువులైననాల్గువా । కిటుల
వెలుంగుచున్న తనికేతనరాజమునం బ్రసన్నుఁడై ॥ ౨౭ ॥ తే ॥ పుండరీకుండు క్షేత్ర
పాలుండుగొలిచి । యుండవ వ్యక్తముఖ్యసంయుక్తుఁ డగుచుఁ । బాండురంగండు
భక్తకల్పద్రుమలీల । నిష్టఫలసిద్ధిఁ దోరహత్తించునింతి ॥ ౨౮ ॥ క ॥ ఆకంబులలితకరు

తు యున. కృతోగ్రశత్రుతాపము — చేయఁబడిన క్రూరశత్రువులభయము కలది — క్రూరులైనశత్రువు
లకుభయమును కలుగఁ జేయునది. మదాహ్వయలబ్ధిన్ — నా పేరు కలుగుటను ॥ ౨౨ ॥ ౨౩ ॥ అనుకంప —
దయ. వింత చెలువంబు — క్రొత్తయందము. చక్కిన్ — చోటను. చేతఃప్రీతి — మనస్సంతోషము. భీ
మఘర్మాంబుసంభూత — శివుని చెమటనీటివలనఁ బుట్టినది. నిజో... సంప్లావితమ్ము — తనదైనమంచినీటి
పాయచేత చక్కఁగాఁ గడుగఁబడినదానిఁగా ॥ ౨౪ ॥ సుప్త — నిద్రపోయినవాని. తవిలి — ఆసక్తుఁడ
నై ॥ ౨౫ ॥ శీతాహార్యకుమారి — హిమవంతునికూఁతురు. లక్ష్మీజాని — విష్ణుదేవుఁడు. వాచంయమివ్రా
త — మునులసమూహమునందు. భక్తిన్ — ఇహలోకసుఖమును ॥ ౨౬ ॥ అన్నలువునన్ — అవిధమున.
మరుత్ — దేవతలు. మండలి — సమూహముయొక్క. గుంభితంబులు — కూడినవి. కాంచనచారువు
లు — బంగారుచేతమనోహరములు. నికేతనరాజమునన్ — శ్రేష్ఠమైనయింటియందు ॥ ౨౭ ॥ ౨౮ ॥ కం

బుధ । లోకంబులపాలి హేళిఁ గొలుతు రబలలు । ల్లోకంబులవారలుఁ బరి । పాకంబుల నాత్మసుకృతపరికర మొప్పన్ ॥ ౪౯ ॥ వ ॥ అర్ధయోజనవిస్తారంబును దదర్ధాయామసంయుతంబును నై కంబుకంధరునకు నాకుం బ్రియజనకంబై సనకసనందనాది సజ్జనచింతితార్థప్రదంబై యమ్మహాక్షేత్రరాజంబు పుష్కరంబునకంటెఁ ద్రిగుణంబును కేదారంబునకంటె షడ్గుణంబును వారణాసికంటె దశగుణంబును శ్రీశైలంబునకంటె ననంతంబును నై పుండరీకుని పేరం బౌండరీకంబును మహీమండలమణికుండలంబగుచు నుండు నప్పరమధామంబు నే నధిష్ఠించి ॥ ౫౦ ॥ ఉ ॥ ఆయదుభర్త నాహలధరానుజు నానవనీతచోరునేఁ । బాయనిభక్తితోఁ గొలుతుఁ బ్రత్యహముం గృహదైవతంబుగా । నోయరవిందకోరకసహోదరచారుపయోధరాధ్యని । శ్రేయసకాంక్షఁ దక్కొరులు చేరి భజింతురనంగ నేటికిన్ ॥ ౫౧ ॥ క ॥ ఇతరక్షేత్రస్థితదై । వతపూజలఁ గలుగుఫల మవశ్యము గలుగున్ । శతదశకగుణిత మైయూ । ర్జితమతిఁ దత్క్షేత్రపూజ సేయునరునకున్ ॥ ౫౨ ॥ క ॥ నరుఁ డయుత దివేలేఁడులి । తరదైవతదర్శనమునఁ దాఁ గనుఫలమున్ । బొరయును నలవోకవలె శాం । కరి యాక్షేత్రోత్తమంబుఁ గనుఁగొన్నంతన్ ॥ ౫౩ ॥ క ॥ సకలక్షేత్రనివాసము । నకంటె నందునికి యొప్పు నరునకు మృగడిం । భకనయన యేకదినవా । సకృతికి వే దొరకుఁ గాన సాయుజ్యంబున్ ॥ ౫౪ ॥ సీ ॥ దొరకు జన్మమునకుఁ బరమభైషజ్యమౌ మాతృశుశ్రూషాసమాధి యొకటి । చిలువాయనపువేల్పుఁ గొలముఁ గొల్వక వాసుదేవు నారాధించు తెలివి యొకటి । దుర్వాసనలఁ బెట్టు దోసంగులు విడదన్ని యధ్యాత్మవాసన నలరుటొకటి । యన్నిజీవులకెల్ల నదయించి యుదయించితుది మర్త్యుఁడై పుట్టుపదవి యొకటి । కాలమున వచ్చునర్థంబు కాంక్ష యెఱిగి । తృప్తి నొందింపఁగలుగంగఁ దిరుగుటొకటి । దుర్లభం బెట్టులట్లతిదుర్లభంబు । మగువ తత్క్షేత్రవాసంబు మానవులకు ॥ ౫౫ ॥

బుకలితకరున్ — శంఖము చేతబట్టుచున్న చేయిగలవానిని. బుధలోకంబుల — విద్వాంసులనెడి చక్రవాకపక్షులు. హేళిన్ — సూర్యుని. పరికరము — ఉపకరణము ॥ ౪౯ ॥ ఆయాము — వెడల్పుతోడ. చింతితార్థప్రదంబు — కోరిక దానినిచ్చునది. త్రిగుణంబు — మూడంతలు. షడ్గుణంబు — ఆఱంతలు. అనంతంబు — తుదలేనిది. ధామంబు — ఆలయము. అధిష్ఠించి — ఉనికిచేసికొని ॥ ౫౦ ॥ అరవింద...రాధ్య — తామరమొగ్గలను బోలిన యొప్పిదములగు స్తనములుగలదానా. నిశ్శ్రేయసకాంక్షన్ — శుభమును దలియపేక్షచేత. తక్కొరులు — తక్కినయితరులు. భజింతురు — సేవింతురు ॥ ౫౧ ॥ శతదశగుణితము — వేయింతలుగా పెరుగునది. ఊర్జితమతిన్ — స్థిరబుద్ధితో ॥ ౫౨ ॥ పొరయున్ — పొందును. అలవోకవలెన్ — అనాయాసముగ. శాంకరి — ఓ పార్వతీ ॥ ౫౩ ॥ మృగడింభకనయన — జింకపిల్లకన్నులవంటికన్నులుగలదానా. ఏకదినవాసకృతికిన్ — ఒకదినము వాసము చేసినవానికి. సాయుజ్యంబు — మోక్షము ॥ ౫౪ ॥ దొరకు — కలుగు. భైషజ్యము — మందు. చిలువాయనపువేల్పుఁగొలము — చిల్లరదేవతలసమూహమును. దుర్వాసనలఁబెట్టుదోసంగులు — దుష్టములయిన విషయాపేక్షలనెడిగొప్పయాపదలను. అధ్యాత్మవాసనన్ — తత్త్వవిచారాపేక్షచేత. అలరుట — ఆనందించుట. పదవి — భాగ్యము ॥ ౫౫ ॥

చ॥ వినవె యజస్రమున్ గుతపవేళ క్షుధార్తులకోటిఁ గూర్చి నే। తనెసరువెట్టి వండు కల
ధౌతపుఁగూడు పసిండిపళ్ళెరో। జనమిడి యొండుచోఁ బడయఁజాలెదు పుణ్యమగ
ణ్యమై ఘటి। ల్లు నెలఁత పౌండరీకమహిలో మెదుకొక్కటి పెట్టువానికిన్ ॥ ౬౫ ॥ మ॥
నీరూఢిం బాతికమెత్తు కాంచనముగా నీ వెండిగా నీజగ। త్త్రయపూజ్యా బహుపాండు
రంగవసతిన్ దానంబుగావించు పు। ణ్యయుతుం డుండు నఖండలీలఁ గలధౌతాహార్యవ
ర్యాత్మక। ప్రియగేహంబులలో భవాంతరమునన్ బృథ్వీధరేంద్రాత్మజా ॥ ౬౬ ॥
శా॥ ప్రావారాజినరాజిఁ గంబళతతిన్ బట్టాంబరాళిన్ దయా। ప్లావస్నిగ్ధమతిన్
జలిన్ గృపణవిప్రశ్రేణిపైఁ గప్పుఁబో। యే వాఁడేని యుఁ బౌండరీకమహి వాఁడిందు
ప్రభాకందళశ్రీవిభ్రాజియశంబులం బొదలు ధాత్రీదిఙ్నభస్సీమలన్ ॥ ౬౭ ॥ ఉ॥ వృత్రవి
రోధిముఖ్యులగు వేల్పులుఁ బుట్టఁ దలంతు రోలి తా। గ్రత్రివిష్టపస్థితిసుఖంబులు గా
వసికర్మభూమిపైఁ। బత్త్రరథాధినాథరథుబాంధవవత్సలుఁ బౌండరీకసుక్షేత్రపతిన్
భజించి తమ చెన్నఁటి పుట్టువు సేఁగు కోరికన్ ॥ ౬౮ ॥ సీ॥ పితరులుబ్బుదురు హృద్గతుల
నాత్మకులోద్భవుఁ డెవ్వఁడైనను బౌండరీక। మునకు నేఁగ కయున్నె యనియందు నా
సఁగు హవ్యము కవ్యమున మేయమై ఫలించు। నవదరించఁగ లేరు సాత్త్వికంబగు భావమే
నొక్కఁడును దక్కఁ సివులనవుల। భక్తులెవ్వరు రజఃప్రకృతిఁ దాల్తురె కాని పౌండరీకే
శు శాంబరికతమునఁ। దలఁప మానసమునఁ గల్గు కలుషముడఁగు। పొగడు మాటలనఘ

అజస్రమున్ — ఎల్లప్పుడును. కుతపవేళన్ — అపరాహ్ణసమయమునందు. క్షుధార్తకోటికిన్ — ఆఁకలిబాధగలవారిసమూహమునకు. నేతన్ — నేతితో. కలధౌతపుఁగూడు — వెండియన్నము. పసిండి — బంగారు. ఒండుచోన్ — ఇతరస్థలమునందు. అగణ్యమై — ఎంచరానిదై. ఘటిల్లున్ — కలుగును. పౌండరీకమహిలోన్ — పుండరీకక్షేత్రమునందు ॥౬౫॥ కాంచనము — బంగారు. వసతిన్ — ఉనికిపట్టునందు. కలధౌతాహార్యవర్యాత్మకప్రియగేహంబులలోన్ — శ్రేష్ఠమైన వెండికొండగల (అనఁగా) వెండికొండను బోలిన ఇష్టములైన యిండ్లయందు. భవాంతరమునన్ — ఇంకొకజన్మమునందు. పృథ్వీధరేంద్రాత్మజా — పార్వతీ ॥౬౬॥ ప్రావారాజినరాజిన్ — తోలుఉత్తరీయపుసమూహమును. పట్టాంబరాళిన్ — పట్టువస్త్రములసమూహమును. దయాప్లావస్నిగ్ధమతిన్ — మిక్కిలి దయగల స్నేహబుద్ధితో. చలిన్ — చలికాలమునందు. కృపణ — దరిద్రులైన. ఇందుప్రభాకందళశ్రీవిభ్రాజియశంబులన్ — వెన్నెలమొలకలకలిమిచేత వెలుఁగునట్టికీర్తిచేత. పొదలున్ — వర్ధిల్లును. ధాత్రీదిఙ్నభస్సీమలన్ — భూమియొక్కయు దిక్కులయొక్కయు ఆకాశముయొక్కయు మేరలయందు ॥౬౭॥ వృత్రవిరోధి — ఇంద్రుఁడు. త్రివిష్టపస్థితిన్ — స్వర్గమునందలి యునికిచేత. కావు — కలుగవు. పత్త్రరథాధినాథరథున్ — గరుడవాహనుని. చెన్నఁటి — వ్యర్థమైన. సేఁగు — తొలఁగు ॥౬౮॥ ఉబ్బుదురు — సంతోషింతురు. హృద్గతులన్ — మనసులందు. ఆత్మకులోద్భవుఁడు — తమకులమునందుఁబుట్టినవాఁడు. ఉన్నె — ఉండునా. హవ్యమున్ — దేవతలకియ్యఁదగిన యన్నమును. కవ్యమున్ — పితృదేవతలకియ్యఁదగినయన్నమును. అమేయము — ఇంతమాత్రమని యూహించి చెప్పరానిది. నవదరించఁగలేరు — వహింపఁజాలరు. సాత్త్వికంబు — సత్త్వగుణంబువల్లనైనది. రజఃప్రకృతిన్ — రజోగుణభావమును. శాంబరి — మాయ. కతమునన్ — కారణముచేత. కలుషము — కలవరము. అఘంబులు — పాపములు. ఉ

దోషములఁ దోలంగ । నెనఁగొనఁగఁ జేకఁ జెట్టునఘంబులుడుగు । సమ్మహాక్షేత్రమున నకునె యవ్యాజసమంబు ॥ ౯౦ ॥ సీ॥ కుఱుచలై గుమురులై గొనబులై లేఁబాపకొమ్మఁ బుట్టిన జడల్ గుమురుకొనఁగ । మెఱుఁగులై మిట్టలై మిక్కిలి బటువులై క్రాలు కన్నుల జెన్ను గబ్బు దేరఁ జిక్కనై చెలువమై చిన్నదిగ్గెయొప్పు మోము దంష్ట్రాటంకములఁ దలిర్ప । నీలమ్మినిబిడమై నిద్దమై నింగి క్రిందుగ నున్న బలుమేనిపొగరు మెఱయఁ । బత్త్రిపతికేతనునిఁ బురఃక్షేత్రమూఁది । యున్నశ్రీక్షేత్రపాలకు యోగిలోక । రమణు ముప్పదిరెండక్షరములమంత్ర । రాజము జపించి కొల్వవారకు శుభములు ॥ ౯౧ ॥ ఉ॥ శారిచసూక్తుల్ చిలుకఁ జేఁ జదివించుచు నక్షమాలికా । ధారిణియై తనుప్రభలు దట్టపువెన్నెలపండు పండఁగాఁ । తూర్పువాకిటన్ వెలయు తోయజగర్భునిరాణి వాణి నీ । హారమయూఖజిహ్మముఖి దశాక్షరమంత్రము నింగ నందగున్ ॥ ౯౨ ॥ ఉ॥ శ్రీరమణీమనోరమణుచేఁ బ్రతిష్ఠితుఁడై యటదక్షిణ । ద్వారమునందు లింగతనువైభవ మొప్ప షడక్షరీవిధుల్ । గోరి భజించువారలకుఁ గొంగుధనంబయి వేణుముద్రతోఁ । నారదుఁ డున్నవాఁడు రదనచ్ఛదభర్త్సితసాంద్రవిద్రుమా ॥ ౯౩ ॥ ఉ॥ శౌరి భజించుచున్ భుజగసద్మమునన్ విహరించు వాఙ్మనోహారిణులై దుగోష్ఠులు మహామహిమాన్వితులర్థి దక్షిణ । ద్వారమునన్ విహారరతి వర్తిలియున్న వ్యాఘ్రుఁ జేరి యున్నవాఁడో । యాఁ తతులిచ్చి నారఁటత దాయతధామము నేఁడుఁ బర్వెడున్ ॥ ౯౪ ॥ క॥ చేడియ యా ద్వారమునందు । చూడామణి క్రీడలాడుచోటమ్మ హితా । క్రీడనభూస్థలి హరిఁగూ । డాడుఁ జూమీ యమునఁ గల్ల భావళి నేఁపున్ ॥ ౯౫ ॥ ఉ॥ సేచనముఖ్యకర్మముల సేఁతకు నూతనమైన యుప్పటన్ । శ్రీచరణంబులున్న యవి సింగము వెన్నున నంటి వానికిన్ । వేచని మొక్కి పూజనము నేమముతో రచియించె నేని శ్రీ । తాచలపుత్త్రి పూరుషుఁ డిహంబుఁ బరంబుఁ

ఁడుగున్ = మానును ౯౦॥ గుమురులు = గుబురులు. గొనబులు = అందములు. బటువులు = గుండ్రనైనవి. క్రాలు = ప్రకాశించు. జెన్ను = అందము. గబ్బుదేరన్ = గర్వమునతోఁ బెంపఁగా. చిక్కన = సళ్లలేమి. చెలువమై = అందమై. మోము = ముఖము. దంష్ట్రాటంకముల్ = కాసెయులవంటికోఱలచేత. తలిర్పన్ = ప్రకాశింపఁగా. నిబిడము = దట్టము, నిద్దము = నిగనిగలాడునది. నింగి = ఆకాశము. బలుమేనిపొగరు = గొప్పదేహముయొక్క నిక్క. పత్త్రిపతికేతనుని = గరుడధ్వజముగల పాండురంగవిట్ఠలుని. పురఃక్షేత్రము = ఎదుటిప్రదేశమును. ఊఁది = అవలంబించి ౯౧॥ ధారిణి = ధరించినది. తోయజగర్భునిరాణి = బ్రహ్మయొక్క పట్టపుదేవి. నీహారమయూఖజిహ్మముఖి = చంద్రునిబోలు చక్కని ముఖముగలది ౯౨॥ లింగతనువైభవము = లింగదేహముయొక్క కలిమి. రదనచ్ఛదభర్త్సితసాంద్రవిద్రుమా = పెదవిచేత తిరస్కరింపఁబడిన పగడపుఁబ్రాఁకు గలదానా ౯౩॥ భుజగసద్మమునన్ = నాగలోకమునందు. వాఙ్మనోహారిణులు = మాటలచేత మనోజ్ఞులగువారు. రతిన్ = ఆసక్తిచేత. వర్తిలి = ఉండి. తదాయతధామము = దానిదైన విశేషప్రకాశము. పర్వెడున్ = వ్యాపించుచున్నది ౯౪॥ చూడామణి = కృష్ణుఁడు. అమ్మ హితా క్రీడనభూస్థలిన్ = తెన్నగా క్రీడించుటకుఁ దగిన ఆ పూజ్యమైన ప్రదేశమునందు ౯౫॥ సేచన = స్నానము. సేఁతకున్ = చేయుటకు ౯౬॥ మరలఁ

గరంబునఁ గొనన్ ॥౯౬॥ చ॥ పరలఁగఁ బట్టఁ గట్టఁగ సమస్తమరుత్కరిఁ దన్నుఁ గూ
ర్చి మెయి | చ్చురికఁ ధరింపఁ బోలు ననశాతముఖాంకుశపాశముల్ వికస్వరరుచిఁ దాల్చి
పశ్చిమపువాకిటఁ బొల్చుఁ గృతిమంత్రనిరూపభా | స్వరభువనాధినాయిక లసద్రసనాయి
క యొప్పు నెప్పుడున్ ॥ ౯౭ ॥ ఉ ॥ హారిపథాధిరూఢమహిషాసురకీకసవర్గదుర్గ
నాగరిమ సింహపవాహ్య సదక్షరమంత్రవిశేష యుత్తర | ద్వారమునందునుండు
నిరతంబును దాఫలపూపపాయసా | హారము లందుచుం దెలచు నయ్యలదొడ్డికి వేల్పుగి
డ్డియై ॥ ౯౮ ॥ క ॥ ఇవి నాలుగు ద్వారంబులు | ధవళేక్షణ ద్వారదేవతలు నవ్వారు
వీ | రవధానబుద్ధి నేత | త్పవిశేషార్చన మొనర్పు సంపదలొదవున్ ॥ ౯౯ ॥ తే ॥ స
మరసన్నద్ధరక్షోనిశాతహేతి | పాతజాతక్షతవ్రాతఘాతిఁ దనరు | పరమపదనా
థు నెమ్మెనఁ బరఁగు వర్ణ | రాజి నఖిలంబు శ్రీమంత్రరాజమబల ॥ ౧౦౦ ॥ మ ॥ అహరా
రంభమునందు రక్తుఁడయి మధ్యాహ్నంబునన్ శుభ్రుఁడై | గ్రహరాడస్తమయంబు
నఁ దసితుఁడై గానఁ ద్రియుంబోలి య | య్యహిపర్యంకుఁడు మూఁడుమూర్తులకు నిమ్మై
యొప్పుఁ బూజింతుర | న్వహముం గోమలి మూఁడుమంత్రముల నిత్యానంద కాంక్షన్ ము
నుల్ ॥ ౧౦౧ ॥ క ॥ మూర్తిత్రితయము మయిత్వ | స్ఫూర్తిన్ వర్తించు చిహ్నములు
మంత్రముశ్రీ | భర్తకృపనే నెఱుంగుదు | కార్తికరాకాసుధాంశుకమనీయముఖీ ॥
౧౦౨॥ మ॥ గదసారించి త్రిదశప్రణాముఁ డగురక్షఃపాలుఁ డొక్కండు బి | ట్టదరుల్
పాఱ నుఱరొమ్మెడ్మ బరిన్ వ్రేయన్ దానసద్ధికఁబో | చ్చెదళింపంబడియున్ దదుగ్రహ
తిగాసిన్ దప్పులు కాధిక్యమున్ | మృదుసంరంభముతోడఁ దవ్వుచును దుష్మన్ వానినద్దే

గఁబట్టన్ = తిరుగఁబట్టుటకును. కట్టఁగన్ = కట్టివేయుటకును. సమస్తమరుత్కరిన్ = ఎల్లదేవతలలోను ఏనుఁగైన — ప్రధానదేవతయైన. తన్నున్ = పాండురంగనిని. శాతముఖాంకుశపాశములు = వాఁడి మొనగల అంకుశమును త్రాటిని. వికస్వరరుచిన్ = వికాసముతోఁడి ప్రకాశముతో. భువనాధినాయిక = లోకములనేలిక సాని. లసద్రసనాయిక = ఒప్పిదములైన రసములకు నాయకురాలు — సరస్వతి ॥ ౯౭ ॥ హారి = మనోహరమయిన. కీకసవర్గ = ఎముకలరాశిగలది. నాగరిమ సింహపవాహ్య = సింహమనెడి రాజవాహనముగలది. పూప = పిండివంట. పాయస = పరమాన్నము. తెలచు = ఆరాధించు. అయ్యలదొడ్డికిన్ = ఉత్తమజనుల సమూహమునకు. వేల్పుగిడ్డి = కామధేనువు ॥ ౯౮ ॥ అవధాన = ఎచ్చరికతోడి ॥ ౯౯ ॥ సమర... ఘాతిన్ = యుద్ధమునకు సిద్ధపడిన రాక్షసుల వాఁడియైన ఆయుధముల పాటువలన నైన గాయముల సమూహము యొక్క కలిమిచేత. వర్ణరాజి = అక్షరముల పజ్క్తి ॥ ౧౦౦ ॥ అహరారంభమునందు = ప్రాతఃకాలమునందు. రక్తుఁడు = ఎఱ్ఱనివాఁడు. శుభ్రుఁడు = తెల్లనివాఁడు. గ్రహరాడస్తమయంబునందున్ = ప్రొద్దుగ్రుంకునప్పుడు. అసితుఁడు = నల్లనివాఁడు. అహిపర్యంకుఁడు = విష్ణుదేవుఁడు. ఇమ్ము = ఉనికిపట్టు. అన్వహమున్ = ప్రతిదినమును ॥ ౧౦౧ ॥ స్ఫూర్తిన్ = తోఁపికచేత. కార్తికరాకాసుధాంశు = శరత్కాలమునందలి పున్నమనాటి చంద్రుని వలె. కమనీయ = సుందరమయిన ॥ ౧౦౨ ॥ సారించి = చాఁచి. బిట్టు = మిక్కిలి. అఱరులు = ప్రక్కపలు. పాఱన్ = ప్రవహింపఁగా — రాఁగా. బరిన్ = ప్రక్కను. వ్రేయన్ = కొట్టఁగా. దళింపఁబడియున్ = కొట్టఁబడియును. తదుగ్రహతిగాసిన్ = అక్రూరమయిన దెబ్బలసబాధ

వుడు॥౧౦౩॥ సీ॥ ధాత్రీధరాత్మజ క్షేత్రాత్మయునఁగఁ దీర్థాత్మయునఁగను మూ
ర్త్యాత్మయునఁగ। ద్రివిధమూర్తులు దాల్చి దీపించునతఁ డుమూన్నెలవుల యెడఁ బూ
జసేయుఁడగుటఁ। గంబళకౌశేయకలధౌతకాంచనగంధసింధురతురంగమశతాంగ।
కర్ణికాగ్రైవేయకటకకన్యాగంధకాశ్మీరకస్తూరికాగవాజ్య। ధాన్యదానాదిబహు
పదార్థంబులచటఁ। బెద్దలకు వేదవిదులకుఁ బ్రీతినొసఁగ। క్షేత్రమయమూర్తియగు దే
వకీసుతునకుఁ। బాండురంగాధిపతికిని బ్రమదమొదవు॥౧౦౪॥ఉ॥ చేడియతీర్థమూర్తి
కడఁ జేయఁదగున్ మనుజుండు సేచనా। క్రీడనముల్ మహీదివిజకేసరులన్ బరమాన్న
శర్కరా। పాడబగోఘృతేక్షురసశాకములన్ ఫలపానకాదులన్। వీడెములన్ బ్ర
మోదపదవీమదలిప్సఁ జెలంగఁ జేయుచున్॥ ౧౦౫॥ క॥ ప్రణుతమతి నస్త్రపూజార్ప
ణమునఁ దత్తీర్థమూర్తి భజియించు సుధీ। మణులకు నభిముఖమతి బ। ర్హిణబర్హాకల్పుఁ
డొసఁగు నిహముం బరముఁ॥ ౧౦౬॥ వ॥ అని మూర్త్యర్చనావిధానకథనోన్ముఖుం డై
పంచముఖుండు శిఖరినందనతోఁ నిట్లనియె॥ ౧౦౭॥ సీ॥ మంత్రపూతముగాఁగ మజ్జనం
బొనరించి ప్రసన్న శుభ్రాంబరములు గట్టి। ఘనసారమిశ్రితగంధసారమలంది పరి
మళంబుడివోని విరులు ముడిచి। సిగరలతోడ గోక్షీరపూరముతోడ బహువిధంబగు ఫల
ప్రతతితోడ। పిండివంటలతోడ ఖండశర్కరతోడ నేతులతోడ తేనియలతోడ।దధు
లతోఁ గూడఁదగు నివేదనలతోడ। వనధివసధాముఁ బీతాంబరు రమాకు। చరజనివి
లిప్తు శిఖిబర్హధరు మఖాంశ। భోక్తఁ బూజింపఁదగుఁ జైత్రమున శుభాంగి॥౧౦౮॥సీ॥
గంగఁగాటుకకొండ గప్పునొప్పిదము దళ్కొత్తు నావుల పాలనోలలార్చి। బలితంపు పసు

చేత. క్షుల్లకాధిక్యముఁ—అయల్పుస్వై. కొంచెము. మృదుసఁగంభముతోఁ — కొంచెపు త్వర
తో. నవ్వుచున్—ఎగతాళిచేయుచు. కుస్మెన్—చంపెను ॥ ౧౦౩ ॥ ధాత్రీధరాత్మజ—ఓపార్వ
తీ. దీపించున్—ప్రకాశించును. మూన్నెలవులయెడన్—మూఁడుస్థానములయందు. కౌశేయ—ప
ట్టు. కలధౌత—వెండి. గంధసింధుర—మదపుటేనుఁగు. శతాంగ—రథము. కర్ణిక—చెవికమ్మ.
గ్రైవేయ—మెడలోధరించెడి యాభరణము. కటక—కడియము. గవాజ్య—ఆవునెయ్యి. దాన—
ఇచ్చుట. ప్రమదము—సంతోషము. ఒదవున్—కలుగును ॥ ౧౦౪ ॥ సేచనాక్రీడనములు—
జలకమాడుటలు. కేసరులన్—శ్రేష్ఠులను షాడబ—ఆఱురసములతోఁగూడిన పదార్థములు ఇక్షు—
చెఱుకు. శాకములన్—కూరలచేతను. ప్రమోదపదవీమదలిప్స—సంతోషమార్గముచేత మత్తకోనున
ట్టియిచ్ఛ. చెలంగన్—అతిశయింప॥ ౧౦౫॥ బర్హిణబర్హాకల్పుఁడు—నెమలికుంచె యలంకారము
గాఁగలవాఁడు—కృష్ణుఁడు॥౧౦౬॥౧౦౭ ప్రసన్న—మనోజ్ఞమైన. గంధసారము—మంచిగంధము
ఉడివోని—తగ్గని. సిగర—తాలింపు చేసిన మజ్జిగ. పూరము—ప్రవాహము. వనధివసధామున్—స
ముద్రజలము ఉనికిపట్టగువానిని. రమాకుచరజనివిలిప్తునిన్ — లక్ష్మీదేవి బొమ్మలమీఁది పసపు
చేత పూయఁబడినవానిని. శిఖిబర్హధరున్ — నెమలికుంచెను ధరించినవానిని. మఖాంశభో
క్తన్—యజ్ఞభాగమును భుజించువానిని ॥ ౧౦౮ ॥ ఓలలార్చి—అభిషేకముచేసి. ధార్తరాష్ట్ర
ములన్—నల్లనిముక్కుకాళ్లుగల హంసలు. మున్నీటిన్—సముద్రమును. కమిచి—కప్పి. శాద్వలమహ

రుచిజాంపము ధాత్రరాష్ట్రింబుఁ జుట్టినక్రియఁ దెల్లపట్టుఁ గట్టి । ముదురువెన్నెలయొప్పు
ముస్సిఁడిగమిచి పట్టినలీలఁ గ్రాలఁ జందనముఁ బూసి । పడగండ్లుపోవ వుశాద్వలమహీఁ
బొల్చుపొల్పుగ మల్లెపువ్వులఁ బూజచేసి । మండు వేసవివాసవిమనుపు కాపు । విబుధతతి
పాటిపీడరవెల్లప్రాఁకు । భక్తసులభుని దెలిచి పూర్వోక్తభూరి । భక్ష్యభోజ్యాదుల
ర్పింపభద్రమొదవు ॥ ౧౦౯ ॥ సీ ॥ వృష్టిగా శుద్ధాంబుశేణి మజ్జనమార్చి శిఖరి
మేఘముగ మంజిటి ఘటించి । కరకపాతంబుగా విరిగొజ్జెఁగలఁ బూన్చి క్షమపంకిలతగఁ
గుంకుమముఁ బూసి । మఘవగోపములుగా మణిహారమర్పించి పలుమెఱుంగులుగలదీప
మ్ములెత్తి । గర్జితంబులుగ శంఖధ్వానములు చూపి పచ్చికగా ధూపపటలిఁ బెనిచి । యు
ర్విబంటులభక్తిగా నుష్ణతైల । పక్వగుడమిశ్రపిష్టసూపపరమాన్న । రాసులొసఁగఁ
గఁదగుఁ గారురాకహరికి । నట్టిబొయిశుధర్మములు చూపుచందమొంద ॥ ౧౧౦ ॥
సీ ॥ మహానాలపాండిమ మ్మరముగాఁ బ్రభవింపనవనవోజ్జ్వలదధిస్నానవిధియు ।
శుభ్రాభ్రపట్టంబులభ్రంబుపైఁ బర్వఁగఁ దౌతవిష లచేలములకప్పు । సితకుశేశయ
కాశ శశధరద్యుతి హెచ్చ దొరికెనయుచితంపువిరులపూజ । శాలిపాకస్ఫూర్తిఁ గా
లగోరోచనాసంమిశ్రచర్చిక్యసంఘటనము । వ్రజభుజభుజుల భోజనావళులవంట
కములుగా వింప గోధూమఖండఖండ । శర్కరాఢ్య సుపక్వ భోజ్యములు నెఱపి ।
విష్ణుఁ బూజింపఁదగు శరద్వేళయందు ॥ ౧౧౧ ॥ సీ ॥ పాథోధి విహృతి
సంభవ తనూజాడ్యంబు సంతప్త గోఘృత స్నపన రచనఁ । దులసి దండము
కాని కలుగసితకురువ మరువక కుందకట్మల సమృద్ధిఁ । గఱ్ఱనకచ్చురపీతకౌశేయ

—పచ్చిక నేల. పీడరవెల్లప్రాఁకు—ముంగిటనుండెడి కల్పవృక్షము. తెలచి—మొక్కి. భూరి—అధికమైన. భద్రము—మేలు ॥ ౧౦౯ ॥ శుద్ధాంబుశేణిఁ—తేటనీటిధారచేత. మజ్జనమార్చి—స్నానము చేయించి. మంజిటి—పీతాంబరము. కరకపాతంబుగాఁ—వడగండ్లుపడుటగా. విరిగొజ్జెఁగలఁ—విరిసినగొజ్జంగిపూవులను. క్షమపంకిలతగఁ—నేలబురదగా. మఘవగోపములు—పట్టుపురుగులు. ధ్వానములు—ధ్వనులు. ఉష్ణతైలపక్వగుడమిశ్రసూప—కాఁగిననూనెలో వండఁబడిన బెల్లము కలిపిన పిండివంటలు పప్పు. కారు—వర్షాకాలము ॥ ౧౧౦ ॥ మమ్మరముగాఁ—అధికముగా. నవనవోజ్జ్వల—మిక్కిలి క్రొత్తదై ప్రకాశించునట్టి. శుభ్రాభ్రపట్టంబులు—తెల్లని మేఘములనెడి పట్టువస్త్రములు. లఘు—తేలికైన. ధౌత—మడుఁగైన. సితకుశేశయ...ద్యుతి—తెల్లదామరలయు తెల్లుపువ్వులయు చంద్రమామయు కాంతి. శాలిపాకస్ఫూర్తి—వరివంటయొక్క ప్రకాశము. చర్చిక్య—పచ్చగంధపుపూఁత. వ్రజభుజభుజుల—గొల్లవారి భోజనమును భుజించువారియొక్క. వంటకములు—అన్నములు. గోధూమఖండ—గోదుమనూక. ఆఢ్య—కలిగిన. పక్వభోజ్యములు—వండఁబడిన భుజించువస్తువులు. శరద్వేళ—శరత్కాలము ॥ ౧౧౧ ॥ పాథోధివిహృతి—సముద్రమునందలి విహారము. జాడ్యంబు—జడత్వము. సంతప్త—కాఁగిన. స్నపనరచనఁ—స్నానముచేయించుటచేతను. కుందకట్మల—మొల్లమొగ్గలయొక్క. కచ్చుర—ముతికెయైన, పీతకౌశేయనిర్బంధము—పచ్చపట్టుకట్టు. చిత్ర—నానావర్ణమైన. ముదురువెన్నెలఁ—పూర్ణచంద్రునికిరణముల చేత—అమృతముచేత. నవ్య—క్రొత్తయై. దివ్య—మనోజ్ఞమైన. ఉజ్జగింపించి—కదిలించి. డెంద్రానకుఁ—మనస్సునకు. ఉబ్బు—సంతోష

నిర్బంధమభిరామచిత్రాంబరార్పణమున । ముమురువెన్నెలఁజేయు నుదగపోషణ
వృత్తినవ్యదివ్యాన్నపానప్రశస్తి । నుజ్జగింపించిడెందానకుబ్బొనర్చి । నిశలఁగుం
కుమమగరులుమైనిండనలఁది । గేహమునధూపధూమమెక్కించికుధర । ధరునిహేమం
తమునఁగొల్వదొరకుముక్తి ॥ ౧౧౨ ॥ క ॥ శశిరాగమవాసరముల । యశోదగారా
బుపుట్టినర్చింపఁదగున్ । శశిముఖితత్కాలోచిత । కుశకుసుమపటాంగరాగకర్పూ
సాదిన్ ॥ ౧౧౩ ॥ క ॥ ఋతువులనాఁటిసక్రియఁ । బ్రతిదినముభజింపఁబరమపద
నాథుఁడువాం । ఛితశతములొసఁగిభక్తి । ప్రతతులవన్నించుభక్తపరతంత్రుండై ॥
౧౧౪ ॥ తే ॥ మురవిభంజనుశ్రీక్షేత్రమూర్తిఁదీర్థ । మూర్తిమూర్తులకడనేమమున
నొనర్చు । నర్చభాగవిశేషంబులానుపూర్వి । వినుము వినుపింతుఁబరమాణువిభవ
మధ్య ॥ ౧౧౫ ॥ తే ॥ పరమపదనాథుఁడరిగిరానిరువదేను । చేతులప్రమాణమునఁ
గల్గుభూతలంబు । ముక్తికరమైన శ్రీక్షేత్రమూర్తియందు । నర్చభాగంబుసుమ్ము
చంద్రార్ధనిటల ॥ ౧౧౬ ॥ క ॥ సకలోత్కృష్టోన్నతిఁబా । యకయెయ్యదికీర్తివడయు
నతీర్థమపా । ల్తుకయర్చాభాగంబై । యకుటిలగతిఁదీర్థమూర్తియందు వెలుంగున్ ॥
౧౧౭ ॥ క ॥ ఏనేలమూర్తియుండ । ర్చానియమవిభాగమునఁబ్రశస్తంబగునా । స్థానము
నర్చింపకయె । వ్యాఖ్యకెవాఁ జేయుపూజనమ్ముగుఁజుమ్మీ ॥ ౧౧౮ ॥ వ ॥ కావున క్షేత్ర
మూర్తితీర్థమూర్తిమూర్తిమూర్తులయందలియర్చాభాగంబులెఱింగి యర్చించుచు
ననుచితాచరణవిముఖుండగు పుణ్యాధికసుముఖుండై పాండురంగుండఖండానందం
బాపాదించుననియాపరమేశ్వరుండు పార్వతితో వెండియునిట్లనియె ॥ ౧౧౯ ॥ మ ॥
హరిపశ్చద్దిశనూఱువిందులప్రమాణాసక్తికల్మిన్ శుభో । త్కరపద్మంబగుపద్మతీ
ర్థమనుతీర్థంబొప్పునచ్చోనసు । స్థిరతన్ శంఖముపద్మమన్నిధులువర్తించుం దపో
దీపితుల్ । నరనారాయణులున్నవారచటబాలాపిప్పలాకారులై ॥ ౧౨౦ ॥ సీ ॥ సమ
ధికజ్ఞానవిభ్రమముతోఁగూడంగ హరిమేననవతారమైనవారు । వదమువోవఁగనిం
డుమనసుతోఁగూడంగ బ్రహ్మచర్యముచిక్కఁబట్టువారు । పరపురుషార్థసంపదతో
డఁగూడంగధనురాదిశస్త్రముల్దాల్చువారు । దుష్టనిగ్రహవిధాధురతోడఁగూడఁగఁ
బూర్ణాక్షరోన్నతిఁబూనువారు । సహితగాంభీర్యధైర్యసాంద్రతోడఁ । గూడసా

టీ. నిశలన్ = రాత్రులందు. అగరు = అగరుగంధము. ఎక్కించి = అతిశయింపఁజేసి. కుధర
ధరునిన్ = విష్ణుమూర్తిని ॥ ౧౧౨ ॥ పటాంగరాగకర్పూరాదిన్ = వస్త్రములు గంధపుపూఁతలు
కుంకుమములు (అరచొక్కాలు) మొదలగువానిచేత ॥ ౧౧౩ ॥ ౧౧౪ ॥ అనుపూర్విన్ = మొదటనుండి
క్రమముగా ॥ ౧౧౫ ॥ కరి = సాక్షి. అర్చభాగంబు = పూజించుభాగము. నిటల = నొసలుగలదానా ॥
౧౧౬ ॥ నేల = చోటు. వమ్ము = వ్యర్థము ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ ఆపాదించున్ = కలిగించును ॥
౧౧౯ ॥ శుభోత్కరపద్మంబు = శుభసమూహములనెడిపద్మములుగలది. పిప్పలాకారులు = రావి
చెట్టురూపము వొందినవారు ॥ ౧౨౦ ॥ విభ్రమముతోన్ = విలాసముతో. చిక్కఁబట్టు = పరి
గ్రహించు. దుష్టనిగ్రహవిధాధురతోడన్ = దుష్టులనుశిక్షించుటయనుభారముతో. సాంద్రతన్

జన్యరవఁ గూడియాడువారు । ఘనప్రతిబింబనిభులు సహస్రకవచ । కవచనిర్భేదను
లువారు ధనుశ్శతానన॥ ౧౨౧॥ క ॥ పపట్టునఁ జూపట్టుదు । రాపట్టున మూడుకో
టులమరాంగనల । ష్టాపదపాత్రనిహితమణి । దీపకళికలగుచు శ్రీపతిఁ బూజింతుర్ ॥ ౧౨౨॥ ఉ॥ దోశ్శమితారికారితనతోద్ధ్వనకుండలములన్నిజభూమిం । తచ్ఛిలలో
న దాంతఁ బ్రమదాయొకతీర్థము కుండలాఖ్యమై । దుశ్శకునాదిసంజనిత దోషశతంబు
హతంబు సేయునం । భశ్శుచితన్ ప్రసిద్ధమగు బన్నగశాయికి నీశుదిక్కునన్ ॥ ౧౨౩॥
క ॥ నరసింహమత్స్యయచ్చో । నరసింహుఁడు కుంజరాశనతఁ దాల్చుటన । చ్చే
రువ దేవుఁడు నిజమం। త్రరాజపూజైకతానతాయుతుఁ బ్రోచున్ ॥ ౧౨౪॥ క॥ ఓరా
జవదనయచటన। నీరాజనలబ్ధభూషికిన్ నున్నా । రేరాళము హరివల్లభ । లారా
మలఁగొల్వఁగల యనయకాములకున్ ॥ ౧౨౫ ॥ శా ॥ అంశేందూద్వహదేవహ్రీం
కృతిధ్రువంబై యున్నయచ్చోటికిన్ । త్రింశచ్చాపమితోర్వను త్తంమునందీపించుతీర్థం
బునన్ । భ్రీంశంబొందక వెన్కదప్పలిలధారం గూడెంబుష్పావలీ । సంశుద్ధాంబు
వులామెడ దగుజపస్నానార్ఘ్యదానక్రియన్ ॥ ౧౨౬॥ సీ ॥ భరమానుతటిదోడు
పడనచ్చుగతిఁ జేవితోఁ గరమూలజద్యుతులసాఁగ । నెలకులంబులచేవ్వ నేర్చునవా
రాకాంశులనఁ గపోలములపీపాంశులఁ టఁ। గోడిఁబుట్టు కాళిమాంకురపు మేఘము లకు
మెఱుఁగులై చూపుఁ గ్రొమ్మించులలర। స్నేహంబుపాత్రనిక్షిప్తమాటకున బ్బుపగిది
పొలిండ్లు సిబ్బరము స్నికర । హరికిఁ బలువంకలనుదగనగ్రవీధి । నిలిచి శతకోటిసంఖ్య
లనియమపరత । నారతులొసఁగు దివ్యకన్యకలు ధన్య । మతులు గ్రీడింతురయ్యుత్తమ

— మంచితనపుకలిమిని. ఘనప్రతిబింబనిభులు — సూర్యబింబమును బోలినవారు. నిర్భేదనులు — చక్కగా భేదించువారు॥ ౧౨౧ ॥ పట్టు = స్థానము. చూపట్టుదురు = కనఁబడుదురు. అష్టాపదపాత్రనిహిత = బంగారుపళ్లెరములయందుంచఁబడిన॥ ౧౨౨ ॥ దోశ్శమితారి = భుజములచేత అణఁచఁబడిన శత్రువులుగలవాఁడు. నిజభూమింతచ్ఛిలలోన్ = తనభూమిలోని రాతియందు. అంభశ్శుచితన్ = నీటిపరిశుద్ధతచేత. ఈశుదిక్కునన్ = ఈశాన్యపుదిక్కునందు ॥ ౧౨౩ ॥ కుంజరాశనతన్ = అశ్వత్థత్వముచేత. ఏకతానతా = ఇతరవిషయములందు బుద్ధిఁ బోరనియ్యకుండుట — ఏకాగ్రత॥ ౧౨౪ ॥ నీరాజనలు = అరతులు. ఏరాళము = లెక్కలేనివారు. అనయకాములకున్ = మేలుకలిమినికోరువారికి॥ ౧౨౫ ॥ అంశేందూద్వహ = కళామాత్రమయిన చంద్రునివహించిన. హ్రీంకృతిన్ = హ్రీంకారముచేత. ధ్రువంబై = శాశ్వతమై. త్రింశచ్చాపమితోర్విన్ = ముప్పదివిల్లుపట్టుకొలఁదినేలను. పుష్పావలీసంశుద్ధాంబువులు = పువ్వులసముదాయముచేత పరిశుద్ధములయిన జలములు ॥ ౧౨౬ ॥ భరము = బరువు. తోడ్ = వెంబడిని. కరమూలజద్యుతుల్ = చంకలనిగనిగనివెలుఁగులతో. సాఁగన్ = నడచిరాఁగా. నెలకులంబుల = చంద్రసమూహములయొక్క. చేవ్వ = చల్లఁదనమును. నవారాకాంశులు = క్రొత్త (ఉదయకాలమునందలి) సూర్యకిరణములు. కపోలములన్ = చెక్కిళ్లయందు. గోడిన్ = దీపపుశిఖయందు. కాళిమాంకురపు = నల్లఁదనపుమొలకలనైడి. మెఱుఁగులై = మెఱపులై. క్రొమ్మించులు = క్రొత్తమెఱపులు. అలరన్ = ప్రకాశింపఁగా. స్నేహంబు = మైత్రి; నూనె. పాత్రము = యోగ్యము. గిన్నె మొదలగునది. నిక్షిప్తము = ఉంచఁబడినది. ఉబ్బు

స్థలమున ॥ ౧౨౭ ॥ ఉ ॥ గోపికతొల్లి యోర్తు హరిఁగూర్చి తపంబొనరింప దానిని
ష్టాపరతన్ మదింగరఁగి శ్రాగ్గి యుదోఁచినఁజూచి వేడుకతో । నాపసిగావుపూపవ
యసాకెంద్రిలోకవిమోహనక్రియా । రోపనిరూపణంబగుసరోరుహలోచను రూ
పుఁజూచుచున్ ॥ ౧౨౮ ॥ తే ॥ వైషమేషవవిషమేషుశోషణమున । వేషమొకరీతి
గానిర్నిమేషనయన । యగుచునెరగొంటఁగదలనిపొఁగరుమీను । దోయిఁజూపట్టు
సప్తసింధువునుబోలె ॥ ౧౨౯ ॥ తే ॥ క్లేశపాశంబుతోఁగూడఁగేశపాశ । మురుల
బర్హావతంసుండు కరుణనిచ్చ । నీవివాహుఁగకయొకింతనీవిజాఱఁ । దచ్చరణము
లుమదినంటకచ్చెకంటి ॥ ౧౩౦ ॥ సీ ॥ ఊఁకుండినఁజూచియొకింతనగికృష్ణుఁడిది
యేమినీవన్నె నిందువదన । కుంచితావయవభంగురవృత్తిఁదనర్పుదబిసరుహంబులు
కేలబిగియఁబట్టి । మచ్చిత్తహారములుమఘవైరినీపాదవనరుహంబులువీనివదలఁజా
ల । వీనిలావణ్యమీవేషభూషణముగ నాకస్మికార్థితంబగుటనడుగఁ । గవయిదిస
లాంఛనంబగుఁగాతయనుడు । నట్లయగుఁగాకసర్వంబునతివనీవ । నంబరవుముక్త
కేశివినిఖిలభూష । ణాంచితాంగివినై యుండుమనియెశౌరి ॥ ౧౩౧ ॥ ఆ ॥ అవియు
నట్లయగుచునభిరామమూర్తియై । తనపసిండిజడలుదలఁగఁద్రోచి । యానతార్ధమూ
ర్తియైక్షేత్రమునకునీ । శాన్యమునవసించుచంద్రవదన ॥ ౧౩౨ ॥ క ॥ ఆమహానీయక్షేత్రశి
ఖామణిపైఁబిదపంబర్వేఁగామినినానా । భూములనునిగిడివఁదగజ । భైమిబహుళలహ
రిగహనభయదాకృతియై ॥ ౧౩౩ ॥ సీ ॥ జలధిచల్లినగంధవాడినేత్రములఁబడ్డగళిఁదామ
రపరాగంబుగ్రమ్మ । తదితరక్షేత్రములతమయందునిలుమన్నవొడ్డించుటలువోలెనూ
ర్మలెసఁగఁ । బంకదంభమునఁబాపములఁబ్రమింగి నీటిపెద్దనవ్వులలీలఫేనములరఁ । పెర

—సంతోషించు—ఉబుకు. పాలిండ్లు—స్తనములు. నిబ్బరము—మిక్కిలి. అగ్రవీథిన్—ఎదు
టను ॥ ౧౨౭ ॥ ఓర్తు—ఒకతె. తోఁచినన్—ప్రత్యక్షముకాఁగా. ఆపసిగావుపూపవయసాకె
—ఆగొల్లపడుచు ॥ ౧౨౮ ॥ వైష...మునన్—వైషమేషవ—మన్మథునియొక్క. విషమేషు—వేసిబా
ణములవలని. శోషణమునన్—చిక్కుటచేత. నిర్నిమేషనయన—రెప్పపాట్లులేనికన్నులుగలది.
ఎరగొంటన్—ఆహారమునతీసికొనుటచేత. పొగరుమీనుదోయిన్—మత్తుగొన్నచేపలజంటతో.
సప్తసింధువున్—ఏడవసముద్రమును—శుద్ధోదకసముద్రమును ॥ ౧౨౯ ॥ క్లేశపాశంబుతోన్—త
పస్సువలనిశ్రమనునైక్రొటితో. కేశపాశము—వెండ్రుకలముడి. ఉరులన్—జాఱఁగా. బర్హావతం
సుండు—కృష్ణుఁడు. ఈవి—దానమును—కోరికను. నీవి—కోఁకముడి. తచ్చరణములు—ఆకృష్ణుని
పాదములు ॥ ౧౩౦ ॥ కుంచితావయవభంగురవృత్తిన్—వంపఁబడినఅవయవములయొక్కవంకర
తోడివ్యాపారముతో. బిసరుహంబులు—కమలములను. ఆకస్మికార్థితంబు—ఉన్నట్టుండికోరఁబడినది.
అడుగఁగవయిది—ఈపాదములజంట. సలాంఛనంబు—గురుతుతోఁగూడినది. అనంబరవు—వ
స్త్రములేనిదానవు. ముక్తకేశివి—ముడివీడినవెండ్రుకలుకలదానవు. అంచిత—ఒప్పిదమైన ॥ ౧౩౧ ॥
౧౩౨ ॥ జలధి—సముద్రము. పరాగంబు—పుప్పొడి. ఒడ్డించుటలు—చాఁచుటలు. ఊర్మలు—
అలలు. దంభమునన్—నెపముచేత. లీలన్—విధమున. పెరవాహినులమీఁదన్—ఇతరనదులమీఁ
ద. మత్సర—ఈర్ష్యయొక్క. గాఢ్రాహవిక్రుతులు—ప్రాఁదికొంసచేయుకృత్యములవికారములు.

వాహినులమీఁదఁ బెరిగినమత్సరావేశంబులనగ్రాహవిక్రుతులఁడర। భానుభూమైకజని
భూమి భైమినడచి। యష్టపఁక్షేత్రమటఁ దాసి యధికభీతిఁ। జొరక గిరిరుద్ధగతియైనకర
ణేఘూర్ణనంబునొందుమఱ్ఱి శ్రీజగన్నాథుఁ డెఱిఁగి॥ ౧౩౪॥ ఉ॥ పటిగఁ జింపి పలుకు విను
మేటికిఁ సిఁభాను మోశుభాంగిరమె। ప్పాటభవత్సమానమగు పాటిసరిన్నికరంబు లేదు
వాః। పాటవమొప్పమత్పదము పైఁ బ్రవహింపుము దాజ్ఞ నన్నన। చ్చోటన పాటమైకడలి
జోటి యయ్యెఁ గొల్పె జప్రవాహముల్॥ ౧౩౫॥ తే॥ క్షేత్రమున భైమిసల్పి పొల్పన ప్రదేశ
మున జనాభీష్టదమనాఁ దృఢమునఁ జతుర్ము। ఖాదిసేవ్యంబునగు నృసింహాఖ్యతీర్థ। మమరు
త్రింశద్ధనుఃప్రమాణము నమెఱసి॥ ౧౩౬॥ సీ॥ ఉక్కుఁగంబము వ్రచ్చి యుదయించెనే దే
వుఁ డరణినుద్భవమొందు నగ్నికరణి। వాలారుగోరుల వ్రేల్ గాలాము చేసెనే జేజే హిర
ణ్యాసుశిశుకమునకు। భక్తవృద్ధుఁడు గాఁగ బాఁటించెనే వేల్పు ప్రహ్లాదుఁ గడుబాల
పండ్లవాఁడ। నిజసింహతనుఁ దగ సుజనహృద్గుహలందుఁ గ్రీడించెనే త్రిలోకినియంత।
యా నృహర్యక్షవర్యుఁడు యక్షపక్షి। ఖవరగంధర్వకిన్నరగ్రామణీశి।రోమణిఘృష్టిచ
రణసరోజుఁ డందునుండుమునుప్పని రెంపుబాహులనుగలిగి॥ ౧౩౭॥ శా॥ ఆకుంభప్రభ
వుండాకాన్నోక శపంబత్యుగ్రతం జేసి ము।న్నోహకుంభస్తనియా జలాంతరమునందున్నం
గనేఁతివ్యాప్తిం। గాకారంబున నిల్చునట్టి దెయిగ స్త్యాఖ్యాకతీర్థంబు త।ద్వ్యాకోచాకృతి
సప్తసప్తకరాయామాపృతిన్ జెన్నగున్॥ ౧౩౮॥ వ॥ నవనీతప్రియుఁ గొల్చి విఘ్నప
తిన్ సన్ముత్రాంగకంటం దాల్చె నే। యవధిం బోనగణాధిపత్యపదవిన్ బ్రాపించియద్దాని
చెంౕ। తవసింపంగఁ దపోవ్రయంబున గణాధ్యక్షత్వమానట్టితీ।ర్థవతంసంబున గస్త్య
తీర్థమునకా వ్యంబంబుడుంవి ద్యాధికల్॥ ౧౩౯॥ సీ॥ నగప్రతియట్టి గాణాపత్యతీర్థంబున
కుఁ బూర్వమైన జన్యంబొసర్చు। వారిక వరివారి వారికి నపవర్గవర్గంబు నీఁ జాలు వారికలి

అడరన్ = అతిశయింపఁగా. భానుభూమైకజనిభూమి = సూర్యునియొక్క (లేక) ప్రకాశములయొక్క ఆధిక్యమునకు ముఖ్యమైన జన్మస్థానము. భైమి = భైమీనది. దాసి = సమీపించి. గిరిరుద్ధగతి = కొండచేత అడ్డగింపఁబడిన గమనముగలది. ఘూర్ణనంబున్ = తిరుగుడుఁబాటును. ఒందుచున్ = పొందఁగా॥ ౧౩౪॥ ఏప్పాటన్ = ఏవిధముచేతను. సరిన్నికరంబు = నదీసమూహము. వాః పాటవము = జలసమృద్ధి. సపాటము = పట్టము. కడలిజోటి = ఏఱు. కొల్పెన్ = వ్యాపింపఁజేసెను ॥ ౧౩౫ ॥ పొల్పన = ఒప్పు. జనాభీష్టదము = జనులకోరికలనిచ్చునది. త్రింశద్ధనుఃప్రమాణమునన్ = ముప్పదివిండ్లపట్టు కొలఁదిని ॥ ౧౩౬ ॥ వ్రచ్చి = పగులఁగొని. అరణిన్ = నిప్పుతెచ్చెడుసాధనమునందు. వాలారుగోరు = వాఁడిమొనచేఁ అతిశయించునగోటిని. జేజే = దేవుఁడు. హిరణ్యాసుశిశుకమునకు = హిరణ్యకశిపునిప్రాణమనెడి యాలుచమీనునకు. త్రిలోకినియంత = మూఁడులోకములను దాయమునునియమించువాఁడు. నృహర్యక్షవర్యుండు = నృసింహోత్తముఁడు. గ్రామణీ = శ్రేష్ఠులయొక్క. ఘృష్టి = వెలుఁగులుగల॥ ౧౩౭ ॥ కుంభప్రభవుఁడు = అగస్త్యుఁడు. తద్వ్యాకోచాకృతి = దానివికాసముతోడియాకారము. సప్తసప్తకరాయామావృతిన్ = డెబ్బదియేడుచేతులవిరివిగల యావరణముచేత. చెన్నగున్ = అందగించును ॥ ౧౩౮ ॥ నవనీతప్రియున్ = కృష్ణమూర్తిని. అవధిన్ = మేరను. ప్రాపించి = పొంది ॥ ౧౩౯ ॥ పూర్వము = తూర్పు. అపవర్గంబు = మోక్షము. త్రిమ్మటమైన్ =

గీ.| యుచటసంకర్షణాహ్వయతీర్థరాజంబు వెలయు నచ్చో మును హలధరుండు | తీర్థ
యాత్ర యొనర్చి క్రమ్మఱ నటవచ్చి యవగాహకేళిఁ బ్రఖ్యాతుఁడైన | పాండురంగాధిపతి
కృపఁ గడసి తద్ద్వారాప్తి౯ నిజనామము తీర్థ మధిగమింపఁ | జేసి కార్తార్థ్యమునఁ బొందె౯ శ్రీస
ఖుండు నందె యంతర్హితుండయ్యె నద్భుతముగ ||౧౪౦|| శా|| ఆసంకర్షణతీర్థరాజమున
కాద్యంబై నమత్స్వదసి | శ్వాసంబై తనదైర్ఘ్య మంతయును బంచాశద్ధనుర్మేయమై |
భాసిల్ల౯ నిజవారిమజ్జనఖలప్రాణీప్సితత్యాగదీ | క్షాసన్నద్ధమనం ప్రసిద్ధిఁ బడయు౯
జాబాలితీర్థంబిల౯ ||౧౪౧|| క|| అత్తీర్థము నంతరమున | వృత్తస్తని బ్రహ్మతీర్థ విభవభిను
తిసఁ | పత్త్రి విలసిల్లు శతదో | ర్వృత్తాకృతి కాంత దాని వృత్తం బెల్ల౯ ||౧౪౨|| క|| అందువ
సియుంచు నగదు కుల | నందనసేవావిధాననందన్మతిగా | కుందవిశదరదనశతా | నం
దుఁడు వాణీవధూసనాథుండగుచు౯ || ౧౪౩ || తే|| బ్రహ్మతీర్థంబునకు దండపాణియా
శ | కులశిఖరిపుత్రి దీపించుఁ గలశతీర్థ | మేను బారలనిడుపున దీను మిగిలి | యదియు నయ
వృతా మహోదపికాస్పదంబు || ౧౪౪ || తే || బ్రహ్మతీర్థంబు కలశతీర్థంబుఁ బొగడ |
నేరరెవ్వరు చంద్రికాగౌరమయ్యెఁ | దత్పయోధరము క్షితిధామమునకు | నంజనచ్ఛా
యమై తోఁచుటద్భుతంబు || ౧౪౫ || ఉ || తామరసాక్షి యందునకు దక్షిణదిక్కున
సప్తదోర్మితా | యామమ యాతయామగుణమై యెసఁగు౯ బిల్వతీర్థ మచ్చట౯ | దా
నొనరించు దానములుఁ దానములు౯ గయఁ జేయు సత్క్రియా | స్తోమములై పితృప్రి
యముఁ జొన్పు సుఖింపు రెల్లవారలు౯ ||౧౪౬|| ఉ|| దానికి దక్షిణాశ వసుధాధరనంద
నయొప్పు౯ బ్రహ్మవి | ద్యానిధి సేవితంబు నవహస్తమితంబగు చక్రతీర్థము | చ్చో నలవోక
యుంబలె విశుద్ధజలంబులఁ గ్రుంకి మాధవ | ధ్యానము సేయుమానవులకు నబ్రములే యప
వర్గదుర్గముల్ ||౧౪౭|| క|| చక్రస్తనితజ్జలములఁ | జక్రాలంకృతశిలానిచయము దయిం
చు౯ | శక్రముఖాఖిలమఖభు | క్చక్రముగొనియాడుఁ దత్ప్రశస్తగుణంబుల్ ||౧౪౮|| శా||

క్రమ్మఱతో. అవగాహ—స్నానముచేసెడి. తద్ద్వారాప్తి౯—ఆయనవలనివరమును పొందుటచేత. అధిగమింప౯—పొంద. కార్తార్థ్యమునఁబొందె౯—కృతార్థత్వమును పొందెను. అంతర్హితుండు—అంతర్థానము నొందినవాఁడు ||౧౪౦|| దైర్ఘ్యము—నిడివి పంచాశద్ధనుర్మేయము—ఏఁబది విండ్లపట్టుకొలఁదిగలది. మజ్జత్—స్నానముచేయుచున్న. ఈప్సిత—కోరికలను. దీక్షాసన్నద్ధము—నియమముచేత సిద్ధపడినది ||౧౪౧|| అంతరమున౯—నడుమ. శతదోర్వృత్తాకృతి—నూఱుచేతుల మేరగుండ్రనియాకారము. వృత్తము—ఉనికి ||౧౪౨|| నందన్మతి—సంతోషించుచున్న బుద్ధిగలవాఁడు. కుందవిశదరదన—మొల్ల మొగ్గలవలె స్వచ్ఛమైన పలు (వరుస) గలదానా. శతానందుఁడు—బ్రహ్మ. సనాథుండు—కూడినవాఁడు ||౧౪౩|| దండపాణియాశ—దక్షిణదిక్కు. కులశిఖరిపుత్రి—కులపర్వతము కూఁతురా. దీపించు౯—ప్రకాశించును. దీను—మనోజ్ఞత ||౧౪౪|| చంద్రికాగౌరము—వెన్నెలవంటి తెలుపుగలది. అంజనచ్ఛాయ—కాటుకవన్నె ||౧౪౫|| సప్తదోర్మితాయామము—ఏడుచేతులకొలఁది నిడివిగలది. అయాతయామ—విడువఁబడని. తానములు—స్నానములు ||౧౪౬|| ఆశ౯—దిక్కునందు. అలవోకయుంబలె—స్వేచ్ఛగా. అబ్రము—వింత. అపవర్గదుర్గములు—మోక్షమనెడి పొందరానికోటలు ||౧౪౭|| మఖభుక్చక్రము—దేవతాసమూహ

ఆతీర్థంబునకుం గృతాంతదిశ నాద్యంబార్తివైద్యంబుల । క్ష్మీతీర్థంబన నొక్కతీర్థము
ప్రకాశించుం గరమా దేవివీ । తాతంకస్థితి నచ్చటం దపము సేయుం జేర్చి కాంతోల్లియా ।
వైతేయారిభుజాంతరాళమణిసౌధంబెక్కఁ బెన్మక్కువన్ ॥౧౪౯॥ సీ॥ ధూతాఘ
మై నలక్ష్మీతీర్థమునకు దక్షిణమునఁ గా మోదకీయును బద్మ । మును శంఖమును జక్రమును
నిజనామచిహ్నములుగా వెలయు తీర్థములు వొలుచు । మెలఁతయీ వాల్గు లక్ష్మీతీర్థము
నఁ గూడి శక్తిపంచకనామసంప్రయుక్తిఁ । దళుకొత్తు వీని విస్తారంబు షష్టిహస్తప్రమా
ణంబనఁ జాలియుండుఁ । బరమపావనంబు పాపకర్మూల । నైకకర్మఠంబు లోకనుత
ము । తత్ప్రభావమసురదమనునకీవేను । ప్రాణధనముల గుదుఁ బ్రణుతివడయు ॥౧౫౦॥
ఉ॥ ఆమఘవైరిదివ్యతనువై సకలోన్నతమూర్తినై దశ । వ్యామవిశాలమై పరమమై ఘ
పనత్రిశయాభిగమ్యమై । యీముసువిన్నతీర్థములకెక్కువచూపుచుఁ బౌండరీకముఁ ।
క్షౌమగుణాభిరామమనఁగా విసఁగాఁగనఁగాదగుందగుఁ ॥ ౧౫౧ ॥ సీ ॥ నిమువాలు
గనుచూపు నిగిడినచో నెల్ల బీఱెండ రేయెండఁ బెడ్డీయాడ । నిశ్వాసపవనంబు నెఱకొ
న్నచో నెల్ల ప్రామినుక్కనెత్తావులానుకవియఁ । బొక్కిటితమ్మిపుప్పొడి యొలుక్కచో
నెల్ల బ్రహ్మాంకురంబులు పొదుకొనగ । నడుగులేఁజిగురాకులంటినచో నెల్ల వివిధతీర్థ ।
శ్రేణి వెల్లివొడువ । బద్ధమణిబంధమావెల్లువచ్చవెదురు । గ్రచ్చకాయలతిత్తియుఁ
గంబుశక్తి । గలిగి విహరించుఁ బౌండరీకంబునందు । నందులేఁబట్టి పాపలేయునగము ప
ట్టి ॥ ౧౫౨ ॥ వ ॥ అఖిలతీర్థరాజంబగు నమ్మహాతీర్థంబునకు జముదిక్కునధిక్కృ
తావిముక్తంబగు ముక్తకేశితీర్థంబఖిలార్థప్రదంబై యుండు. మున్నట్లు వెన్నునివల
న దీర్ఘాపత్యంబును ముక్తిదాయిత్వంబునుం గాంచిన యమ్ముక్తకేశియు నచ్చోట
నచ్చవెన్నెలందొచ్చెంబుచేసి మెఱుగు నిసుకదిన్నెలపైనున్నయది యట్లగుటం జేసి॥
౧౫౩॥ క॥ పులినోపరితలగతనా । తలదరిశిథిలవసనధమ్మిల్లము బాలా । జ్జ్వల

ము ॥ ౧౪౮ ॥ కృతాంతదిశన్ — దక్షిణపుదిక్కునందు. వీతాతంకస్థితిన్ — పోయినభయముగల యునికితో. భుజాంతరాళమణిసౌధంబు — ఱొమ్మనెడి రత్నాలమేడ ॥ ౧౪౯ ॥ ధూతాఘము — తొలఁగింపఁబడినపాపములుగలది. పొలుచున్ — కలవు; సంప్రయుక్తిన్ — కూడికతో. షష్టి — అఱువది. కర్మఠంబు — కార్యమునందు నేర్పుగలది. ఏను — అయిదు. ప్రణుతి — పొగడ్త ॥ ౧౫౦ ॥ దశవ్యామవిశాలము — పదిబారలపరిపు గలది. అభిగమ్యము — పొందఁదగినది. క్షౌమ — నిర్మలమైన ॥ ౧౫౧ ॥ వాలు — వాఁడియైన. బీఱెండ — తీక్ష్ణమైనయెండ. రేయెండ — వెన్నెల. నెఱకొన్న — నిలిచిన — ఉన్న. ప్రామినుక్కనెత్తావులు — వేదవాసనలు. ఆనుకవియన్ — ఆవరించుకొనఁగా. పొక్కిటితమ్మి — బొడ్డుతామర. ఒలుకు — చిందు. బ్రహ్మాంకురంబులు — బ్రహ్మలయొక్క మొలకలు. వెల్లివొడువన్ — ప్రవహింపఁగా ॥ ౧౫౨ ॥ జముదిక్కునన్ — దక్షిణదిక్కునందు. ధిక్కృతావిముక్తంబు — తిరస్కరింపఁబడిన కాశిగలది. ముక్తిదాయిత్వంబు — మోక్షమునిచ్చుతనము. తొచ్చెంబు — తుచ్ఛముగా ॥ ౧౫౩ ॥ పులినోపరితలగతన్ — ఇసుకదిన్నెమీఁదనున్నదానిని. శిథిలవసనధమ్మిల్లన్ — వీడిన వస్త్రమును కొప్పును గలదానిని. నిశ్చలపదవిప్రాన్ — చలింపని మార్గము నిచ్చుదా

భూషణభూషితసి । శ్చలపదవిప్రద భజింపఁ జను గుహాజనసీ ॥౧౫౪॥ శా ॥ భక్తుం
డెవ్వఁడు ముక్తకైశికపయఃపానంబు గావించినని । ర్ముక్తక్లేశకుముక్తకేశికి గరంబుల్
మోడ్చి సత్యాత్మన । స్సక్తుం గన్గొను వాఁడు గన్నగతి నిర్జన్మంబు మేదాల్చి
యుఁ జే । ముక్తుండాతఁడు భావికాలజననంబుల్ వానికిం బూజ్యముల్ ॥౧౫౫॥ చ॥
హరిమును సంగమాహ్వయమహాసురు నాసురవృత్తిఁ ద్రొబ్బిపే । రురవడి వానిపైనడు
గులూఁదఁ దదంకము లెట్టిచోటఁగో । చరమగుచూడ్కిఁ జొస్తలము సన్నిధిపెన్నిధి వాని
పేరిటం । బరఁగె మతీర్థ మొప్పుఁ గలభాషిణి యీషణశోషణస్థితిన్ ॥ ౧౫౬ ॥ క ॥
ప్లావితభూతలయగు పు । ష్పావతియను నేఱు గలయఁ బావనమైయో । దేవీ సంగమ
తీర్థం । బావిర్భూతాఖిలాద్భుతార్థత వెలయున్ ॥ ౧౫౭ ॥ సీ ॥ ఆతీర్థమునకు నాగ్నే
యమున సోమతీర్థంబు సోమలోకావాససుఖకరంబు । దానికి దేవతీర్థము పూర్వమై యుండు
దేవతాభోగోపదేష్టయగుచు । నందున కటమున్న యవతరించిన సూర్యతీర్థంబు సౌర
సిద్ధిప్రదంబు । తత్తీర్థమునకుఁ బ్రాక్తనము సరస్వతీ తీర్థంబు వాఙ్మయోద్దీపకంబు । వీన
నాల్గింట నాడినవీని మహిమఁ । బ్రస్తుతించిన వీని వైభవము గన్న । సార్ష్టిసాయుజ్య
సామ్రాజ్యపూజ్యభూరిభోగములు పంచజనులకుఁ బొదలుఁ గొల్ల ॥౧౫౮॥ స్రగ్ధర ॥ పూ
ర్వద్వారస్థన్ సితాంగిన్ భువనవినుతనంభోరుహభ్రూణురాణిన్ । బర్వేందుస్పర్ధివ
క్త్రిన్ భగవతి నఖిలప్రాణిధీమూర్తి వాణిన్ । దూర్వాశ్రీపత్రమల్లీతులసిదళశమీ
ధూపదీపాదులం బూ । జార్వాఙ్భక్తిన్నరుల్ గొల్చినఁ జొరఁగొరుకోర్కుల్ ఫ
లింపున్ ॥ ౧౫౯ ॥ స్రగ్విణి ॥ తరణ్యయుతజిత్వరిభాధగధగాయితాశాంతరుం । డరణ్య
ఖ్యగభూమికావ్యధితదానవస్వాంతుఁడా । హిరణ్యకశిపుద్రుహుం డెపుడు నుండున
మస్సరణ్యావనపన్నుఁడై చలదళాకృతిస్స్వాకృతిన్ ॥ ౧౬౦ ॥ క ॥ నీకడిగినఁ జెప్పి

కని ॥ ౧౫౪ ॥ ముక్తకైశికపయఃపానంబు — ముక్తకేశతీర్థమునఁ దలిజలము నద్రాగుటను. మే —
దేహమును. పూజ్యములు — సున్నలు ॥ ౧౫౫ ॥ పేరురవడిన్ — మిక్కిలియైన వేగముతో. ఊఁ
దన్ — మోపఁగా. తదంకములు = అడుగుజాడలు. సన్నిధిపెన్నిధి — దగ్గఱయుండెడిగొప్పనిధి. ఈ
షణశోషణస్థితిన్ = ధనాదులయందలి యిచ్ఛను తొలఁగించునట్టి యునికితో ॥ ౧౫౬ ॥ ప్లావిత — త
డుపఁబడిన ॥ ౧౫౭ ॥ సౌరసిద్ధిప్రదంబు — సూర్యలోకసిద్ధి నిచ్చునది. ప్రాక్తనము — పురాతనము.
వాఙ్మయోద్దీపకంబు — వాగ్రూపమై ప్రకాశించునది. ఆడినన్ — స్నానము చేసినను. ప్రాజ్య .. భోగ
ములు — ప్రాజ్య = అధికమైన. సాయుజ్య — భగవంతునితోడి కూడిక యనెడి. సామ్రాజ్య — మండలే
శ్వరత్వమనెడి. పూజ్య — గౌరవింపఁదగిన. భూరి — విశేషమయిన. భోగములు = సుఖానుభవ
ములు. పంచజనులకున్ — మనుష్యులకు. కొల్ల — కొల్లఁగా. ఒదవున్ — కలుగును ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వ
ద్వారస్థన్ — తూర్పువాకిటనుండుదానిని. అం. భోరుహభ్రూణురాణిన్ — సరస్వతిని. పర్వేందుస్ప
ర్ధివక్త్రిన్ — పున్నమనాటిచంద్రునెదిరించెడిముఖముగలదానిని. ధీమూర్తిన్ — బుద్ధియే రూపముగాయి
నదానిని ॥ ౧౫౯ ॥ తరణ్యయుతజిత్వరిభా — పదివేలసూర్యులను గెలుచునట్టి తేజస్సుచేత. ఆశాంతరుఁ
డు — దిక్కులమధ్యప్రదేశము గలవాఁడు. భూమికా — వేషముచేత. హిరణ్యకశిపుద్రుహుఁడు —
హిరణ్యకశిపుని శత్రువు. నమస్సరణ్యావనపన్నుఁడు — నమస్కరించువారికి పొందఁదగిన పాదపద్మములుగల

శీనో । దెవిచతుర్ముఖముఖులకుఁ దెలియఁగరాదీ । దైవతతీర్థక్షేత్రమ । హావిర్భా
వము లచింతితార్థప్రదముల్ ॥౧౬౧॥ ఉ॥ ఈచరితంబు విన్నఁ బఠియించిన వ్రాసినఁ
బుత్రపౌత్రలక్ష్మీచతురాంగవాటికవిశేషములిమ్మెయిఁ గాంచి సొంపుదటన్ । జూచినరుం
డు ప్రాముఁనులు చూడని చక్కనియక్కసిక్కమో । మేచకమేఘసంసదుపమేయశిరో
జసరోజదృక్కృపన్ ॥౧౬౨॥ క॥ అసిశివుఁడు సుధరకన్యకు । వినిపించిన యట్టిసరణి ని
పించెను మహా । మునులకు ననుపమితతపో । ధనులకుఁ గథకుండు తత్ప్రితుయు మోదనమున్ ॥
౧౬౩ ॥ క॥ వినిపించిన విని శౌనక । మునిప్రముఖ నిఖిలమునుల మోఘూనందంబున
మనముల దాల్చిరి నెల । కొను నిజతనుఫలకపులకకులకలనమునన్ ॥౧౬౪॥ క॥ ఆశౌ
నకుండు సమ్ముదితులేశగతలి మోపధానలీలాలోల । స్వాశయుఁడు పరమపదబ
ద్ధాశయుఁ డున్నై రోమహర్షణాత్మజుఁ బలుకన్ ॥౧౬౫॥ చ॥ దమనిధిఁ ద్గలేశ్వరుఁడు దై
వతరత్నము భైమితీర్థర । త్నమునలపౌండరీకవసుధాతలమన్నది క్షేత్రరత్నమీ । త్రి
తయము సూక్తిసూత్రవితతింగుదిగ్రుచ్చి తిమచ్ఛ్రివోవిధే । యమగుచు నసిక్కనక్షవల
యాకృతిసీకృతియొప్పు నెప్పుడున్ ॥ ౧౬౬ ॥ క ॥ చతురభవదుక్తి ముకుర । ప్రతి
ఫలదశిలేశగుణపరంపరకలుషో । జ్జితమగు నంతర్దృష్టిన్ । సతతము నీక్షింపఁ దనివి
సనదు మహాత్మా ॥ ౧౬౭ ॥ మ ॥ హరియాద్యుండఖిలాండనాయకుఁడు నందాపత్య
మేల య్యెఁద । చ్చరితంబె య్యదిరాధ మెవ్వతెతది చ్చాభృత్తి యేరీతి శం । కరుదేహం
బున భైమి యెట్లొదవె శ్రీకాంతాంగజాతాత్మురో । తక్కిర మేమఁ ప్రరహస్యమింత
యునువ కాక్కిణింపు మూకింపుగన్ ॥౧౬౮॥ ఉ॥ నావుడు సూతుఁ డిట్లనియె నారదమా
నికిఁ గున్న మేచక । గ్రీవుఁడు పుండరీకునిచరిత్రము చెప్పెఁ దదర్థ వైభవం । బేవినిపింతు
పీరు వినుఁ డిందఱు సందియ మెల్లఁ డిందల । క్ష్మీవిభుదివ్యలీలలఁ బచేతఁ గనందగుదీన

వాఁడు. చలదళ — అశ్వత్థము యొక్క ॥ ౧౬౦ ॥ మఖులకున్ — మొదలగువారికి. చింతితార్థప్ర
దములు — కోరిన కోరికల నిచ్చునవి ॥౧౬౧॥ ఇమ్మెయిన్ — ఈదేహమునందు — ఈజన్మమునందు.
చక్కనియక్కన్ — మంచిచోటును. మేచకమేఘసంసదుపమేయశిరోజ — నల్లమబ్బు. కూటువఉప
మేయముగాఁగలతలవెంట్రుకలుగలదానా. సరోజదృక్ — విష్ణుదేవుని యొక్క ॥ ౧౬౨ ॥ కుధర
కన్యకన్ — పార్వతికి. సరణిన్ — విధమును ॥ ౧౬౩ ॥ నిజతనుఫలకపులకకులకలనమునన్ —
తమదేహములనెడిపలకలయందు గగుర్పాటుకూటమితోడి కూడికతో ॥౧౬౪॥ బిలేశయతలిమోప
ధానలీలాలోలస్వాశయుఁడు — పాముపానుపునుదిండునుగాఁగల విష్ణుదేవుని లీలలయందు ఆసక్త
మయిన తన మనసుగలవాఁడు ॥ ౧౬౫ ॥ దమనిధి — ఇంద్రియనిగ్రహమునకు ఉనికిపట్టయిన
వాఁడా. సూక్తిసూత్రవితతిన్ — మంచిమాటలనెడి దారములచేత. గుదిగ్రుచ్చి — గుత్తిగా కూ
ర్చితిని. మచ్ఛ్రవోవిధేయము — మా చెవులయందు పొందినది ॥౧౬౬ ॥ భవదుక్తి... పర-పర — నీ
మాటలనెడి యద్దము నందు తోఁచుచున్న సర్వేశ్వరుని గుణముల సమ్మేళము. కలుషోజ్ఝితము — పాప
ము చేత తొలఁగింపఁబడినది. అంతర్దృష్టిన్ — లోచూపుచేత. తనివి సనదు — తృప్తి కాదు ॥ ౧౬౭॥
నందాపత్యము — నందుని బిడ్డ. వక్కాణింపు — చెప్పుము ॥౧౬౮॥ మేచకగ్రీవుఁడు — శివుఁడు. డిందన్

దీనుగన్ ॥౧౬౯॥ క॥ అనిసూతుఁడు వెండియు న। ర్జునసూతువిహారముఁ బ్రసిద్ధోక్తుల వి। న్ననువొప్పఁ జెప్పఁ దొణఁగెన్। మును వేదవ్యాసువచనముఁ నవినియునికిన్ ॥౧౭౦॥

చ॥ ధనపతిమిత్రుఁ డట్లు ప్రమదాప్రమదార్థముగా నుపన్యసిం। చినవచనామృతంబు శ్రుతిసీమలఁ గాదిగి బోధభూజసే। వనమొనరించుటన్ సఫలసంభ్రము లై సమయూరరాజవా। హనముగ మానుఁబ్ధిజలమానుఘనంబుల లీల నేఁగఁగన్ ॥౧౭౧॥ సీ॥ జాలపాదమునంఘ్రిఁ గీలితంబగు సితాబ్జము భాతిఁ గుంచెహస్తము సగాత్రిల। బిరుదంబుఁ బొంగ మ్ముశ్రీశ్వరుశంఖమనఁ జాఁ తన్నామముఖరకంధరదనర్ప। రజతాద్రికూటగర్జ త్కాళీ కాకృతి బృహదంసము నసిద్ధమహతి పలుక। సిగిడిసుషమ్న యౌని పిల్లవెలుఁగులవడువు నెరసుజజడలు నికరముఁ। దిగినచుక్కధరణికి నేతెంచుకరిణిఁ। దరణిజిత్ప్రభతో మేఘసరణిఁ డిగ్గి। నందసీటశతానందనందనుండు। మజ్జనంబాడి బాలేందుమౌళిఁ బాడి॥ ౧౭౨॥

చ॥ తటపుటబిల్వభూరుహవితానలతానవపుష్పనిష్పత। జ్జటిలమధూళి ధూళిభవసౌరభమౌరభ్రమింపఁ జొచ్చెని। చ్చటవనదేవతోద్ధతకుచద్వితయచ్యుతయక్షకర్దమ। చ్చటలఁ దటాలునన్ వెడలుసారవుఁ దావులు ద్రోవలాఁగుచున్ ॥౧౭౩॥ తే॥ ఉచితనేపథ్యయుతలయ్యనురగసతులు। నిఘ్నానిజమౌళిమణిఘృణివిఘ్నలబ్ధి। నభికసంకేతములకు రేలరిగియరిగి। తిరుగుమొగమైన చిక్కులతెరువులివిరి ॥౧౭౪॥ ఉ॥ వ్యాళకరాళకుంభములు ప్రచ్ఛుట ప్రగుచ్ఛుటఁ బోలెఁ బద్ధిము। త్యాలునఖాగ్రధారలకు నాభరణాచరణంబొనర్పనీ। శైలగుహాగృహాస్థలులఁ జల్పెడు సిద్ధురలౌరగట్టు రా। చూలివయాళివాఘ్రరముసూమకుఁ బట్టుమహోగ్రసింహముల్ ॥౧౭౫॥ సీ॥ కాఁబో

—తీఱఁగా. దీనన్—ఈచరిత్రమును వినుటచేత ॥౧౬౯॥ విన్ననువు—నేర్పు ॥౧౭౦॥ ప్రమదాప్రమదార్థముగాన్—భార్యయొక్క సంతోషముకొఱకు. ఉపన్యసించిన—చెప్పిన. శ్రుతిసీమలఁ గాన్—చెవిమార్గములగుండ. బోధభూజసేవనము—జ్ఞానవృక్షముయొక్క తడుపుటను. సమయూరరాజవాహనముగన్—కుమారస్వామితోఁగూడ అను—త్రాఁగునట్టి ॥౧౭౧॥ జాలపాదము—హంస. కీలితము—కూర్పఁబడినది. ముఖర—మొరయుచున్న. కంధర—మెడ. కూట—శిఖరమునందు. గర్జత్కాళీ కాకృతిన్—ఉఱుముచున్న నల్లమబ్బులసమూహమువిధమున. బృహదంసము—పెద్దమూఁపు. ఎఱ్ఱసంజజెడలు—ఎఱ్ఱనిసంధ్యారాగకాంతిగలజడలు. తరణిజిత్ప్రభతోన్—సూర్యునిజయించునట్టివెలుఁగుతో ॥౧౭౨॥ నిష్పతత్—పడుచున్న. జటిల—ధారారూపమైన. మధూళి—పూఁదేనెయొక్క. ధూళి—తుంపరలవలన. భవ—పుట్టిన. సౌరభము—పరిమళము. ఉద్ధత—నిక్కిన. యక్షకర్దమచ్ఛటలన్—కర్పూరాదులతోఁ జేయఁబడిన కలపముల తెగలచేత. ఆఁగుచున్—అడ్డగించుచు ॥౧౭౩॥ నేపథ్యయుతలు—వస్త్రములు మొదలగు నలంకారములతోఁ గూడినవారు. నిఘ్న—స్వాధీనమై యుండెడి. నిజమౌళి—తమతలలయందలి. మణిఘృణివిఘ్నలబ్ధిన్—రత్నకాంతులవలని విఘ్నము కలుగుటచేత. అభిక—కాముకులయొక్క. తెరువులు—మార్గములు ॥౧౭౪॥ వ్యాళకరాళకుంభములు—దుష్టగజములయొక్క విశాలములయిన కుంభస్థలములను. ప్రచ్ఛుట—భేదించుట. నఖాగ్రధారలకున్—గోటికొనలమొనలకు. గిట్టురా... మహోగ్రసింహములు—పార్వతీదేవియొక్క విహారమునకైన వాహనమగు సింహముతోఁ బరో

లునివిగణగ్రామణికల్పితానల్పవిహారగేహాంగణములు। కాంచోలునివిచరత్ఖచరచా
రుస్త్రీసమ్మర్దగళితభూషాస్రజములు। కాంచోలునివిదక్షకన్యాంఘ్రివిన్యాసధన్యస
కృతశ్లాఘ్యగుహలు। కాంచోలునివిమోదకప్రియప్రబలదంతప్రాసనిర్భిన్నధాతు
ఖనులు। తెలియఁగాఁ జోలునివివహ్నితిలకచలక। పర్దనిర్దోషసురసరిద్బహుళలహరి।
గహనకుసుమాయమానశీకరనిపాత। శీతలక్ష్మాతలోత్థద్రుమపోతకములు॥౧౬॥ తే॥
రాజతాహార్యగో రాజరాజమునకుఁ। జంద్రశేఖరవరకకుచ్చారువునకు। నీమహాసిం
ధువుపకంఠసీమనిగిడి। డాలుదీపించెనిదెగంగడోలుఁ బోలె॥౧౭॥ ఉ॥ ఈపృథివీధ
రంబుననిభేంద్రకటోదితదానధారలై। ద్వీపవతీతరంగతటవిస్ఫుటశైవలకందళంబు
లై। తాపసబాలికాశ్రవణదత్తయవాంకురభూషణంబులై। రేపుదమంబుఁ జేయు
శబరీకబరీనిబిరీసనీలిమల్॥౧౮॥ క॥ ఇటులనుచుఁ ద్రోచిచనిముం। దటమునఁ గ
నుఁగొని యావేల్పుదళములుఁ గొలువన్। ఘటవటుకప్రముఖమహా। జటిలులతో వచ్చె
నా భుజగభుగ్వాహున్॥౧౯॥ మ॥ కనియే కారణమేగుదెంచిరొకొ యీకామా
ధరుఁ డీమునుల్। కనుఁజిత్రంబగుఁ గంటికంటిస్వకృతసాంద్రోక్తియందావహిల్లి
నసందేహముఁ దంత్రికేఁ దెలియు హాళిన్వీరిఁ దోకొంచుఁ గ్రాం। చనగోద్భేదియువ
చ్చెనిట్లగుటకన్ శంకింపనింకేటికిన్॥౨౦॥ క॥ శరవణభవయుతులగునీ। పరమ
మునులు శ్రోతలఁట యఘపారప్రజ్ఞా। కరుఁడు నిశాకరశిశుశే। ఖరుఁడు హరుఁడు వక్త
యుఁట యగమ్యముఁ గలదే॥౨౧॥ తే॥ అతిరహస్యంబు శుద్ధంబు నాజవంజ। వా
ర్తిహరణంబునగు నెద్దియడిగెనాఁకొ। కొడుకు సర్వజ్ఞు విజ్ఞానకుశలు ధర్మ। వర్మనిర్ణ

ధింపఁదగినభయంకరములయినసింహములు ॥౧౫॥ గణగ్రామణి—గణాధిపతి అంగణములు—ముంగిళ్లు. చర... స్రజములు—సంచరించుచున్న గంధర్వస్త్రీలరాయిడివలనరాలిన అలంకారములైనహారములు. దక్షకన్యా...గుహలు—పార్వతీదేవి అడుగులు పెట్టుటచేత కృతార్థములగు నొకానొకప్పుడు క్రీడించెడి శ్లాఘ్యములయినగుహలు. మోదక ... ఖనులు—వినాయకునియొక్క మిక్కిలి బలముగలదంతములనెడియీఁటెలచేత భేదింపఁబడినమణిసిలమొదలగువానిగనులు. వహ్నితిలక... కములు—శివునియొక్క కదలుచున్నజడముడియందలి దోషములేనిదైన గంగయొక్క మిక్కుటమైన ప్రవాహమునందలి అడవిలోనిపువ్వులవలెఁ బోఁచుచున్న తుంపరలు పడుటచేత చల్లనైన నేల యందుఁబుట్టినచిఱుచెట్లు ॥ ౧౬ ॥ కకుత్—ఎద్దుమూఁపురము. సింధువు—ఏఱు. ఉపకంఠసీమన్—సమీపప్రదేశమునందు. గంగడోలు—ఎద్దుమెడక్రింద వ్రేలాడెడుతోలు ॥ ౧౭ ॥ ఇభేంద్రకటోదితదానధారలు—శ్రేష్ఠములైనయేనుఁగులయొక్క చెక్కిళ్లయందుఁ బుట్టినమదపునీటి ధారలు. ద్వీపవతీ—ఏఱు. విస్ఫుట—ప్రకాశించునట్టి. శైవలకందళంబులు — పాచిమొలకలు. శ్రవణదత్త—చెవులయందుఁ బెట్టఁబడిన. రేపు—రేపటివేళ. శబరీకబరీనిబిరీసనీలిమలు — బోయపడుచులకొప్పులవలనిమిక్కుటమైననల్లఁదనములు ॥ ౧౮ ॥ త్రోచి—ముందుమించి. ఘటవటుక—అగస్త్యుఁడు జటిలులతోన్—జడలుదాల్చినమునులతో ॥ ౧౯ ॥ కామాధరుఁడు — కుమారస్వామి. హాళిన్—ఆసక్తిచేత ॥ ౨౦॥ శ్రోతలు—వినువారు. వక్త—చెప్పువాఁడు. అగమ్యము—తెలియరానిది ॥ ౨౧॥ ఆజవంజవార్తిహరణంబు—సంసారదుఃఖమును మాన్పునది. వాజ్మ

యమవాఙ్మయమహితుఁ దంఘ్రి ॥ ౧౮౨ ॥ మ॥ మనువుల్ పైఁ బ్రకృతిం దపంబునఁ బ్రజాం
బుఁ సత్త్వముఁ సాఁగనం। మిసిలిం పాదులు దామసాత్మకులు మర్త్యుల్ రాజసుల్ సా
త్త్వికుల్ । దనుజద్వేషణులందుఁ బూజ్యులుని తాంత ఖ్యాతి నాజానుజుల్ । ఘనుఁడం
దింద్రుఁడు పేంద్రుఁడీశుఁడమరుల్ గా రెవ్వరుం దత్సముల్ ॥ ౧౮౩ ॥ ఉ ॥ డక్కిన
విష్ణుభక్తియు దృఢంపు విరక్తియుఁ గల్గునమ్మరు । ద్భృకుటకుఁ భజించుమతివృట్టక
కంపలబడ్డ కాకినై । యుకుటమోసపోయితిఁగదా పెసుత్రిమ్మట నెంతవారికిన్ । జి
కుటనె ముఖ్యసౌఖ్యము విశిష్టజనంబుల సఖ్యమందమిన్ ॥ ౧౮౪ ॥ స్రగ్ధర ॥ ఐనం గా
నిమ్ము వన్నీ యతిగురుఁడు వివండా ప్రభృత్యుల్ఘగా స । న్నానాథీనుఁడుగా నైష్ణవసు
ఖుఁడుగా మత్కృపాపాత్రభూతుం । డౌ నచుఁ బ్రోచిగోప్యంబగునది తెలుపన్
బ్రార్థితుం డైమురారి । ధ్యానానూనాశయుల్ తుల్యదృశులు దమశిష్యాలి భావింతు
రెందున్ ॥ ౧౮౫ ॥ క ॥ కావున శరణము వేఁడెద । నా వైష్ణవసార్వభౌము నడిగె
దనాకున్ । గావలసిన యర్థములా । దేవుఁడు నుడెలుపు తేటతెల్లముగాఁగన్ ॥
౧౮౬ ॥ క ॥ అనినిశ్చలతరనిశ్చయు । మునవారదుఁడరిగె సురసమూహావాసం । బు
నకున్ గైలాసమునకు । ననుబింబితశాంభవాట్టహాసంబునకున్ ॥ ౧౮౭ ॥ సీ ॥ నగధన్వ
వాహనంబగు గోవృషము లుక్కెలనఁ బొల్చుసుటామహోక్షములు । హరశిరశ్శశిరే
ఖ యుపరావతారంబు లనఁ బొల్చు సేవాగతాబ్జముఖులు । కాద్రవేయాకల్ప కంఠ
మూలచ్ఛాయ లనఁ బొల్చు నగరుధూపాయతంబు । లీశాన భూషణాహిస్ఫటామణి
కాంతు లనఁ బొల్చు గత్నదీపాంకురములు । ఖండపరశుతనుప్రభాఖండదుగ్ధ । జలధి
జలశీకరములనఁ బొలుచు వేల్పు । టేకికలు చల్లుపూవ్రదోయిళ్లుగలుగు । నగము ముని
ముఖ్యనకుఁ దృగానందమొసఁగె ॥ ౧౮౮ ॥ సీ ॥ ఆకొండనెత్తాన హైమసాలావళీ వేల్లి
తంబగు బలుపీడు గాంచె । నాపీటినడుమ చక్కినభిరామ శుభవిభా ధగధగాయిత మొ
క్కనగరు గాంచె । నామహాప్రాసాదమల్లనల్లన డాసి వాకిట నొక్క కేశవదనుఁ గాంచె ।

యమవిలుఁడు = మాటలయొక్క కుహిమగలవాఁడని ॥ ౧౮౨ ॥ ౧౮౩ ॥ మరుద్భృకుటకున్ = సర్పాభరణములు గలశివుని. భజించుమతి = కొలుచునట్టిబుద్ధి. త్రిమ్మటన్ = త్రిప్పటచేత ॥ ౧౮౪ ॥ యతిగురుఁడు = యాపసనకు ఆచార్యుఁడు. సన్నానాథీనుండు = సన్మానించుటకుఁ దగినవాఁడు. పాత్రభూతుఁడు = పాత్రమైనవాఁడు. గోప్యంబు = రహస్యము. మురారిధ్యానానూనాశయులు = విష్ణుధ్యానమునందు తక్కువపడని మనసులుగలవారు. తుల్యదృశులు = సమదృష్టిగలవారు ॥ ౧౮౫ ॥ తేటతెల్లము = మిక్కిలి స్పష్టము ॥ ౧౮౬ ॥ నిశ్చలతర = మిక్కిలి చలనము లేని. అనుబింబిత = మ్రోయుచున్న. శాంభవ = శివునిదైన ॥ ౧౮౭ ॥ నగధన్వ = కొండధనుస్సుగాఁ గలవాఁడైన శివునియొక్క. మహోక్షములు = గొప్పయెద్దులు. కాద్రవేయాకల్ప = సర్పభూషణములుగల శివునియొక్క. స్ఫటామణి = పడగలయందలి మణులయొక్క. దుగ్ధజలధి = పాలసముద్రమునందలి. వేల్పుఁజేటికలు = దేవతాప్రభువులు. దృక్ = చూపులకు ॥ ౧౮౮ ॥ నెత్తానన్ = విశాలమైన సమప్రదేశమునందు. హైమసాలావళీవేల్లితంబు = బంగారు ప్రాకారముల పఙ్క్తులచేత ప్రకాశించునది. బలుపీడు = పెద్దపట్టణము. చక్కిన్ = స్థానమునందు. ఆమహాప్రాసాదము = ఆగొప్పనగరు. కేశవదనన్ =

నాకపిలపనుచే ననుమతుండై చొచ్చి చని యొకర్తు ముత్యాలచవికఁ గాంచె । నందు విధు
కాంతవేదికాభ్యంతరమున । ద్వీపిచర్మోపరిస్థలదీపితాంగుఁ । గోటిశభమైనయొకని ని
రాఘాటనిరఘ । నిరుపమప్రభఁ గాంచె నిర్నిమిషదృష్టి ॥ ౧౮౯ ॥ ఉ ॥ కాంచి విరిం
చినందనుఁడు కన్నులు బిమ్మిటి నొందఁ డిందియై । కించుక కొంకుఁ జీకఁటి యొందఁ దుద
గ్రమ హేమాగ్రదీప్తిలోఁ । బంచముఖున్ శిఖిక్షణవిభాసిలలాటు ద్యుధునీధరున్ । సం
చితసత్కృపారసవశంవదు నాదికపిన్ వృషాకపిన్ ॥ ౧౯౦ ॥ చ ॥ విడువసివైర
వృత్తిఁ దటివేచి రతీశుఁడు చేతికత్తి నా । కుఱుచ రభసంబునన్ శిరసు గ్రద్దిన నవ్వ్యాలుఁ గా
ల్లబోయిలో । నడఁగ బహిస్థతత్సరుపథార్పితసూకరదంష్ట్రకైవడిన్ । జడముడిఁ
జంద్రరేఖ వెదచల్లఁగఁ జల్లని చిన్ని వెన్నెలల్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఉ ॥ కుంకుమపంకశోణయ
గు కొండలమండలనాథుపట్టి వా । మాంకము దాఁకఁగన్ ఘణఘణారవ ఘాంటికపాల
మాలికా । లంకృతులోంకృతుల్ నొడువులాగు దరన్ దటవిద్రుమద్రుమ । క్రేంకృతి
కారిసారసపరీతసుధానిధిరీతిఁ గ్రాలుచున్ ॥ ౧౯౨ ॥ చ ॥ ఉమ పసుపాడి మోముత
డియొత్తినహత్తిన తన్నిశాంకదృ । క్కమలదశాంజనాంకకులకంబుగ నిమ్మగుచేలఁ
గేళివి । భ్రమరతిఁ గప్పినాఁడనఁగఁ బచ్చనినల్లనిచాయలన్ మనో । రమమగు ద్వీపిరా
డజినరత్నముయజ్ఞముమీఁదఁ దాల్చుచున్ ॥ ౧౯౩ ॥ ఉ ॥ దండనమస్క్రియాభిరతి
దండములై బలభిన్ముఖామరుల్ । తండము సువర్ణదండముఖ తాడనభిన్నకిరీటులయ్యు

—కోఁతిమొగముగలవానిని. కపిలపనుచేన్ — కోఁతిమొగమువానిచేత. అనుమతుఁడు — అంగీకరింపఁబడినవాఁడు. విధుకాంతవేదికాభ్యంతరమునన్ — చంద్రకాంతపురాళ్ళ అరుఁగునడుమ. ద్వీపి — పెద్దపులి. నిరాఘాటనిరఘనిరుపమప్రభన్ — మేరలేనిదియు దోషములేనిదియు ఈడులేనిదియునైన ప్రకాశమును. నిర్నిమిషదృష్టిన్ — ఱెప్పపాటులేనిచూపుతో ॥ ౧౮౯ ॥ బిమ్మిటి — సంకోచము. డింది — పరవశత్వమునొందినవాఁడై. కొంకు — సంకోచము. శిఖీక్షణవిభాసిలలాటున్ — నిప్పుకంటిచేత ప్రకాశించెడినొసలుగలవానిని. ద్యుధునీధరున్ — దేవనదిని ధరించినవానిని. ఆదికపిన్ — ప్రధానమైసన్యమైనవానిని. వృషాకపిన్ — శివుని ॥ ౧౯౦ ॥ తలివేచి — సమయము కనిపెట్టి. రభసంబునన్ — వేగిరపాటుతో. బహిస్థతత్సరుపథార్పితసూకరదంష్ట్ర — బయటనుండెడి దానిపిడి తొలియందుంచఁబడిన పందికోఱ. వెదచల్లఁగన్ — వ్యాపింపఁజేయఁగా. (దీనికికర్మపదము వెన్నెలలను) ॥ ౧౯౧ ॥ కుంకుమపంకశోణ — కుంకుమపువ్వుకలపముచే ఎఱ్ఱనైనది. కొండలమండలనాథుపట్టి — పార్వతి. దాఁకఁగన్ — చేరఁగా. ఓంకృతులు — ఓంకారములు. నొడువులాగు — చెప్పినట్టివిధము. అడరన్ — అతిశయింపఁగా. క్రేంకృతికారి — క్రేంకారముచేయునది — క్రేం అని ధ్వనించునది. సారసపరీత — తామరలచేత చుట్టఁబడిన. సుధానిధిరీతిన్ — చంద్రునివిధమున ॥ ౧౯౨ ॥ ఉమ — పార్వతి. పసుపాడి — పసుపుపూసికొని స్నానముచేసి. హత్తిన — అంటిన. తన్నిశాంకదృక్కమలదశాంజనాంకకులకంబుగన్ — ఆ పసుపుగుఱుతులతో డి తామరలవంటి కన్నులయందలి కాటుకగుఱుతులకు మేలిమిగా. చేలన్ — వస్త్రమును. విభ్రమరతిన్ — విలాసేచ్ఛచేత. ద్వీపిరాడజినరత్నము — శ్రేష్ఠమైనపెద్దపులితోలు ॥ ౧౯౩ ॥ దండనమస్క్రియాభిరతిన్ — కఱ్ఱవలె సాగిలఁబడి మ్రొక్కుటయందలి ప్రియాసక్తిచేత. దండములై — గుంపులై. బలభిన్ముఖామరులు — ఇంద్రుఁడు మొదలగు దేవత

బన్ । పండినసంపూనన్ మిగుల సందడిచేయు పుణ్యోచ్ఛ్రితాగ్రుపంబు । డివసించుఁ జూపుషయిః బర్వఁగ వారలగారవింపుచున్ ॥ ౧౯౪ ॥ తే ॥ చరణపీఠోపకంఠసంషణ్ణ వృషభ । రాజకకుదర్పితాంఘ్రిసరోజుఁడగుచు । నిందుకోలున్న దేవతామండలేశు । నిరుపగ్రశిరోమణిక్రియాయోగీశ్వరుండు ॥ ౧౯౫ ॥ క ॥ కనదధరకాంతిపల్లవ । మునుదశనద్యుతిలతాంతమును గా వాక్ప్రా । జనమొనరించెఁ బురారికి । దనివిసనకమానికులవతంసుఁడు వేడ్కన్ ॥ ౧౯౬ ॥ తే ॥ కాళరాత్రిశుండగు నీకుఁ గడిఁది తమము । పుండరీకాభుఁడగు నీకు భూరిరజము । సత్కృపాంభోధియగు నీకు సత్త్వభృతియు । ననుగుణంబులు పూర్తిత్రయైకనిలయ ॥ ౧౯౭ ॥ ఉ ॥ వేదవివాదగోష్ఠిబడి వృద్ధులబుద్ధులఁ గొల్పవచ్చు శ్రీ । గాదిలినైమెలంగఁగల కాలము గ్రాలఁగ వచ్చు నిచ్చలుం । బ్రోదిడు నవ్యభవ్యసుఖముల్ మఖమూల్యములొందవచ్చుఁగా । కేదారకేటికిందొరకునే పుణిపాగ్న్యుల నానఁబెట్టుటన్ ॥ ౧౯౮ ॥ క ॥ అనిపలుకు సిద్ధసంయమిఁ । గనుఁగొని కృపమీఱ సిలకంఠుఁడు రార । మ్మని కూర్చుండుటకుం దగ । ననుజ్ఞ గావించె హాససాంద్రాధరుఁడై ॥ ౧౯౯ ॥ క ॥ కలహాశనముని చెన్నగు । నలికేక్షణు సవిధవసుధ నాసీనుండై । వలిమలపురోధరిత్రిన్ । మొలచిన ప్రత్యంతకుధరమునకుఁ దరంబై ॥ ౨౦౦ ॥ చ ॥ హరుఁ కృపనిట్లు గన్గొని తదాననదత్తనిరీక్షణాబ్జుఁడై । సురముని పల్కె నో పురనిషూదన నీయనుజీవి నేను మీఁ । దగయక మోసపోయితి గుహాస్వాతులైన మునుల్ గృహేడసు । స్థిరమతి మీరు తత్త్వము నెఱింగెదు చో నిట నుండఁగల్గమిన్ ॥ ౨౦౧ ॥ తే ॥ సాధుజనులతోడి సంసర్గము రిపిన । హాని భయముల్లేశమావహిల్లు । నెంతవారికైన నిది నిక్కము నుమాట । నన్ను మోచివచ్చె నాగహార ॥ ౨౦౨ ॥ తే ॥ దండితానంగ నీదండ నుండియుండి । యిప్పుడు నేఁజన్న నింతలో ఋషులువచ్చి । యెద్ది ప్రార్థించిరో మీరలేవిధమున । నుత్తరంబిచ్చితిరో వారియుక్తులకును ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ కాలీఁచవడఁ జరింపుదు నీలోకము

లు. పండిన = ఫలించిన. పర్వఁగన్ = వ్యాపింపఁగా ॥ ౧౯౪ ॥ చరణ...సరోజుఁడు = పాదపీఠమునకు సమీపమందుండెడి నందియొక్క మూఁపురమునందుంచఁబడిన పాదకమలములుగలవాఁడు ॥ ౧౯౫ ॥ కనత్ = ప్రకాశించుచున్న. దశనద్యుతిలతాంతము = దంతకాంతియనెడి పువ్వులుగలది. వాక్ప్రాశనము = మాటలచేతఁ బూజించుట ॥ ౧౯౬ ॥ కడిఁది = అసాధ్యమయిన. తమము = చీఁకటి; తమోగుణము. రజము = పుప్పొడి; రజోగుణము. సత్త్వభృతి = బలమును దాల్చుట; సత్త్వగుణమును దాల్చుట. అనుగుణంబులు = యుక్తములు ॥ ౧౯౭ ॥ గాదిలి = ప్రియము. నిచ్చలున్ = నిత్యమును. ప్రోదిడు = వృద్ధిపొందించునట్టి. మఖమూల్యములు = యజ్ఞము పెట్టఁగాఁగలవి ॥ ౧౯౮ ॥ సిద్ధసంయమిన్ = నారదుని ॥ ౧౯౯ ॥ అలికేక్షణు = శివునియొక్క. సవిధ = సమీపమునందలి. వలిమలపురోధరిత్రిన్ = మంచుకొండయొక్క ముంగరి ప్రదేశమునందు. ప్రత్యంతకుధరమునకున్ = దగ్గఱనుండు చిన్నకొండతోడ. తరంబై = పోల్పఁదగినదై ॥ ౨౦౦ ॥ తదాననదత్తనిరీక్షణాబ్జుఁడు = అతనిముఖమునందుంచఁబడిన చూపులనెడి కమలములుగలవాఁడు. అనుజీవిన్ = అనుసరించి బ్రతుకువాఁడను ॥ ౨౦౧ ॥ సంసర్గము = కూడిక. ఉరివినన్ = విడిచినను. మోచి = వహించుకొని ॥ ౨౦౨ ॥ దండన్ = సమీపమునందు ॥ ౨౦౩ ॥ ఈఁచవడన్ = నిస్సత్త్వమును పొందఁగా. పొలుపు

నందునెల్లనీహితబోధ । శ్రీలాభబుద్ధినెవ్వరుఁ। బోలరుతత్త్వంబుఁ దెలుపఁ బోలుదు ననిన్నుఁ ॥ ౨౦౪ ॥ ఉ॥ కావునఁ గ్రౌంచభేదియునగస్త్యుఁడు దక్క మునుల్ త్రిలోకర । భావశబుద్ధి నిన్నడిగి కాంచిన యర్థములాన తిచ్చినన్ । బ్రోవఁగఁ జాడిమట్లగుటఁ బోష్యులు శిష్యులునైన వారలన్ । దేవరవంటివారలఁ దదీర్చి కృపారసవృష్టిఁ దేల్చురే ॥ ౨౦౫ ॥ క॥ అని పలికి యూరకుండిన । మునిముఖ్యుని వినయవాక్యములకలరి వసం । బునఁ గృష్ణుని లిపిపురమ । ర్దనుఁ డిట్లనుఁ దత్కథాకథనలాలసుఁడై ॥ ౨౦౬ ॥ చ॥ వినుమునినాథ నన్ బుషులు వేఁడిన యర్థము బోధతీర్థము । త్యనఘమనంతపుణ్యఫలదానని దానమనశ్వరంబు వి । శ్వనుతము దీని పెంపుఁ గనఁ జాలరు తక్కిన వారలెవ్వరుం । దనుజరిపుప్రసాదజనితప్రతిభాసిధి నేను దక్కఁగన్ ॥ ౨౦౭ ॥ సీ॥ తరిద్రాడు సీదంపుబొరలంటి గాలిచే జడియుచందమునంచలుఁ భ్రమింప । సురలు బంతులు సాగి సుధమిథస్స్పృహఁ ద్రాగు తీండ్రఁ దేటులు బుఫ్రావు దేనెలాన । నా మహావిషమాను నామూర్తులనజంబు ఫలము లందెల్లచిలుకలు భుజింప । నా శ్రితాభ్రములభ్రమతిని గూఁకలు వెట్టుక్రీగమయూరంబులు కెరలి పలుక । నబ్ధిమధియింపనొక్కటనవతరిల్లు । నాటిసిరివాల్పు బాడ్పువనవనవర్తు । లక్ష్మిఁ దిలకింపమదికి నుల్లసనమొసఁగు । మందరంబున మున్నెనునుమయుఁగూడి ॥ ౨౦౮ ॥ ఉ ॥ లాలితలీలనైందవశిలాస్థలినాస్థలి గుర్వఁ గ్రాలుచో । నాలలితాంగిఁ జూచి వినుమద్రిజ నా మది గూలముద్రుజం । బైలలినిల్చెనీదగు విహారము తోరముగాఁగ వేడుమి । వ్వేళ వరంబులిత్తునిదవేళమనావిని దేవియిట్లనున్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఉ ॥ సేవకకల్పభూరుహము శిష్టసుధాంబుధి భర్త రోహిణ । గ్రావముశైవముఖ్యుఁడనఁ గాఁదగు వేలుపనల్పరక్తిసీ । సేవకురాలి కిట్లు దయచేసిన యావరమిచ్ఛడొల్లనేఁ । గావలెనన్న నాడొసఁగఁ గాఁదగునాఁదగు విన్నపంబునన్ ॥ ౨౧౦ ॥ క ॥ అని పలికి కొంతకాలము । చన నేడు పవనవిహారసమయమునందున్ । మును నాకడ నస్సవరము । కొని వేఁడెఁ గుమారజనని గురుతత్త్వనిధీ ॥ ౨౧౧ ॥ సీ ॥ కాశిగుహాటవియకురుక్షేత్రంబు సైంధవంబును నైమిశంబు పుష్కర । రంబును దండకారణ్యంబు చంపకారణ్యంబు గాంచనారణ్యకంబు । కేదారమును మహాక్షేత్రంబు గంగయమునసరస్వ

నన్ — విధముచేత ॥ ౨౦౪ ॥ అలఁత — శ్రమము ॥ ౨౦౫ ॥ లాలసుఁడు — మిక్కిలియాసక్తిగల... డు ॥ ౨౦౬ ॥ అనశ్వరంబు — చెడనిది ॥ ౨౦౭ ॥ తరిద్రాడు — తరుచునట్టి త్రాడైన. సీదం... బొరలు — పాముయొక్క కుబుసములు. జడియు — చలించు. అంచలు — హంసలు. మిథస్స్పృహ — అన్యోన్యము ఆసక్తిచేత. తీండ్రన్ — చొరవతో. కూఁకలు — కూఁతలు. కెరలి — విజృంభించి. మధియింపన్ — తరుఁవగా. ఒక్కటన్ — ఒక్కసారిగా. తిలకింపన్ — ప్రకాశింపఁగా. ఉల్లసన — ఉల్లాసము ॥ ౨౦౮ ॥ ఐందవశిలాస్థలిన్ — చంద్రకాంతపు రాళ్ళ నేలయందు. ఆస్థలు — కో...లు. కూలముద్రుజంబు — గట్టునొరయునది — మిక్కుటమయినది. లలిన్ — ఒప్పిదముగా. తోరము — ...కము. వైళము — శీఘ్రముగా నే ॥ ౨౦౯ ॥ రోహిణగ్రావము — రత్నపర్వతము. అనల్పరక్తిన్ — ... చ్ఛవయను రాసముతో ॥ ౨౧౦ ॥ చనన్ — కడచఁగా ॥ ౨౧౧ ॥ వేనవేలు — అనేకములు. సై— ...

గూడిమొనసి మెలఁగుఁ । నెలవును మొదలుగాఁగల క్షేత్రములు వేనవేలుర్విఁ బొగడాం
బుధీనిలోనఁ । గాపురము సేయఁగొన్నిటఁ గలుగు మేలు । మహిమ గొన్నిటఁ జేకుఱు
నైనఁ గాంగ । నిట్టిక్షేత్రంబులకు నెక్కుడెద్ది యెద్ది । యన బరంబిచ్చు నీక్షేత్రమునకె నీ
కు॥ ౨౧౨॥ సీ॥ సిరజగర్భుండు నీవు నింద్రుండు భాస్కరుఁడు చంద్రుఁడు బృహస్పతియు దక
క్షు । ముఖ్యప్రజేశసమూహంబు మన్వాది చక్రవర్తులు మునుల్ సాధ్యసిద్ధ । మనుజ
సురోరగదనుజసరీసృపపశుకీటమృగపక్షిపరికరంబు । స్థావరజంగమాత్మకము
గు భౌతికం బెవ్వనిచేఁ బుట్టు నెవ్వనికృప । నిలుచు నెవ్వనికినుక చే విలయమొందు । నమ్మ
హాశక్తిసంపన్నుఁ డమ్మహాత్ముఁ । డమ్మహానందుఁ డీచోట నధివసించు । నెట్టివాఁడ
మ్మహాపుష్కరేందుమకుట ॥ ౨౧౩ ॥ క॥ గంగాదితీర్థమహిమము । హింగాదనుతీ
ర్థ మెద్దియున్నాఁడు సదా । సంగతి నెచ్చో నుండున । నంగాహిత దీని నెఱిఁగి యానతియీ
వే॥ ౨౧౪ ॥ మ॥ అని దాక్షాయణి వేఁడ నుత్తరము నెయ్యంబొప్ప నీ నున్నయం । తనగ
స్యానులుగోవ్వవచ్చ శిఖిమోదంబొప్పి సేనాని యే । ననుపక్షసహాందపురాణమమ్మ
నుండుక వ్యాఖ్యానముఁ జేయుచుఁ । చనివారల్ శ్రుతతీర్థులై యదియుఁ గాంక్షఁ వేఁ
డఁ దాఁగానమిఁ॥ ౨౧౫ ॥ తే॥ వచ్చి శ్రీక్షేత్రతీర్థదైవతచరిత్ర । మన్ముఖంబున
మాసిసమన్వితముగ । నెఱిఁగి వారలు దానిప్పుడిట్లు యరిగె । నంతనీ వేగుదెంచితివజత
నూజ ॥ ౨౧౬ ॥ ఉ॥ నావిని శంకరుం బలుకు నారదుఁడో మదనారిభూరికా । ర్యావ
హాబుద్ధిఁ గోలె భువనాళి నిహాళిఁ జరింతు భ్రాంతియఁ । కావిరి వావిరిం దగిలి కాళులధా
వతియ య్యక్షేత్రముఁ । దేవుఁడు దీర్ఘమొక్కొకడ. దీవ్రతరప్రభ సిల్బుటేఁగనఁ॥ ౨౧౭॥
తే॥ క్షేత్రదైవతతీర్థచారిత్రమెప్డు । గరళకంధరయొకచోటఁగలసి యునికి । యా
నతి మొసంగ నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయు । మనఁ దమఁగలమోళిఁ బలుకు నమ్మనసిజారి॥ ౨౧౮॥
చ॥ తనమది వల్చ భామినికి దక్కినని క్కపు మోహిఁబోలెనే । మనుజుఁడు బుద్ధి నిల్పి
మురమగ్నుఁ దివ్యకథానుబుద్ధినై । యునిశము మత్క్రియుండ తఁడయట్లగుటఁ వినిపిం
తునీకు నేఁ । గనివిని యున్నగోప్యము నగమ్యమునై నయధఃప్రపంచముఁ॥ ౨౧౯ ॥ ఉ॥
ఈ సముదగ్రశక్తిపదమన్నొకరుండ నెఱుంగుదుఁ సరో । జాసనుఁ డొక్కరుండెఱుఁ
గుఁ బ్రజేసుజాజముక తైఖుంగున । వాగ్వనపుఁడొక్కరుండెఱుఁగు వాజ్ఞనుభోగిపతా

హాను. తోలుగిఁ—నిడుపఁగా. పరంబు—మోక్షము ను॥ ౨౧౨॥ భౌతికంబు—భూతసమూహము.
క్షినుకా—కోపము చేత. అధివసించుఁ—ఉండును॥ ౨౧౩ ॥ సంగతిఁ—చేరికతో. అనంగాహి
త—మన్మథునికి శత్రువైన శివుఁడా॥ ౨౧౪॥ నెయ్యంబు—స్నేహము. శిఖి—నెమలి॥ ౨౧౫ ॥ ౨౧౬॥
భువనాళిఁ—లోకపఙ్క్తియందు—అన్నిలోకములందును హాళిఁ—ఆసక్తితో. కావిరి—నలుపు
—చీఁకటి వావిరిఁ—క్రమముతో. ధావతి—త్రిప్పట ॥ ౨౧౭ ॥ కలహాశక—నారదుని. మనసి
జారి—శివుఁడు ॥ ౨౧౮॥ వల్చు—కోరు. మోహి—మచ్చికగలవాఁడు. అనుబంధి—సంబంధముగల
వాఁడు. అనిశము—ఎల్లప్పుడు. అగమ్యము—దుర్లభము. అధఃప్రపంచముఁ—కడచిన సమాచార
ము ను॥ ౨౧౯॥ లబ్ధిసూబ క్ష్మీదేవి. వాజ్ఞనుభోగిపతాద్యులు—సరస్వతి మనువు ఆదిశేషుఁడు గ

ష్ఠ్యలాత్మఁ బ్రా । గ్వాసనమై నెఱుంగుదురుగాని తదన్యులెఱుంగ నేర్వరుఁ॥ ౨౨౦ ॥
తే ॥ డాఁపఁదగువానిమిక్కిలి డాఁపఁగలిగి । క్షేత్రములకెల్లఁ బరమమై కీర్తి వడయు। నిమ్మహాక్షేత్రరాజంబు నెఱుఁగఁజాలు । ప్రాజ్ఞుఁడగువాఁడుమునఁగఁడు పాపజలధి ॥ ౨౨౧ ॥ క ॥ పుడమికి వితస్తిమాత్రపుఁ । బొడవున నాక్షేత్రరాజము విరాజిల్లుఁ । నడుమన జ్యోతిర్యానము। వడువునఁ దేజోమయాభివర్తితమూర్తిఁ॥ ౨౨౨ ॥
క ॥ ఆక్షేత్రమునకు సురసద్మక్షితిపాతాళములసముంబై బుధలో । కక్షేమంకరమగునది । యేక్షేత్రముగాక యుండు నిద్ధవిభూతిఁ ॥ ౨౨౩ ॥ క ॥ ఏవంవిధబహుమహిమై । కావాసంబైనయమ్మహాక్షేత్రమునం । దేవసియింపుదు వినువసు। దేవసుతా ర్చావిధేయధీయోగములఁ॥ ౨౨౪ ॥ సీ ॥ సహ్యపాదోద్భూతసరిదన్వయమునకు నేను ధాతయు నులక్ష్మీశ్వరుండు। నభిమానులముగా ననందుఁ గృష్ణఁడు కృష్ణ బ్రహ్మాగౌతమి నేను భైమిగాఁ బి। యధివసింతుము దండకాటవిమొదలు పంపతుద గాఁగల క్షేత్రపటలనెల్ల। నజునకు హరికి నాకాయత్తమై హత్తు భైమివిష్ణుక్షేత్రభూమిఁ బఱచి। వైష్ణవియనంగఁ దగునందువలన నాదు । క్షేత్రమునఁ నిశ్చిశైవి నాధాత్రి వెలయుఁ। దామరససంభవక్షేత్రతలమునందు । బ్రాహ్మియై యొప్పు నిప్పాట బ్రహ్మపుత్ర॥ ౨౨౫ ॥ తే॥ పుణ్యగుణగణ్య పాతకారణ్యహేతి। బహుళపుణ్యద్విజవ్రజపిహితకూల। దీపితాకృతి బుధబోధదీపకళిక । యఖిలలోకవిపచ్ఛాంతియా స్రవంతి ॥ ౨౨౬ ॥ తే ॥ నడచి భగవంతు క్షేత్రంబు నడుమఁ జొచ్చి । విరజయన సింధు వెచ్చోట విడిసియుండు। నృహరి ప్రత్యక్షమై యుండు నట్టిచోట । నట్టిచోటను వైష్ణవియనఁగఁ బరఁగు॥ ౨౨౭ ॥
తే ॥ కృష్ణవేణి ప్రకాశించు నెంత మేర । నంత మేరమదీయమై యతిశయిల్లు । భైమియాటమున్న జలజసంభవునియదియ। కానమూర్తిత్రితయమయాకారయయ్యె॥ ౨౨౮ ॥
సీ ॥ చలిడిదిచికిలి పుజిల్లుసాలుమ లాఁగుసుపై నాయ్యారము గపింఛమొయ్యఁ జెరివి ।

రుత్తముండు. ప్రాగ్వాసనమైఁ—పూర్వవాసన చేత॥ ౨౨౦ ॥ పరమమై—శ్రేష్ఠమై॥ ౨౨౧ ॥ వితస్తిమాత్రపుబొడవునఁ—జేనెడుకొలఁది పొడుగున. విరాజిల్లుఁ—ప్రకాశించును. జ్యోతిర్యానము—వెలుఁగయిన వాహనము. వడువునఁ—విధమున ॥ ౨౨౨ ॥ సురసద్మ—స్వర్గము. బుధలోకక్షేమంకరము—పండితసమూహమునకు మేలు చేయునది. ఇద్ధ—ప్రసిద్ధమైన ॥ ౨౨౩ ॥ ఏవం...వాసంబు—ఈవిధమయిన అనేక మహిమలకు ఉనికిపట్టు. ధీయోగములఁ—బుద్ధితోడికూడికతో॥ ౨౨౪ ॥ సహ్య...దన్వయమునకుఁ—సహ్యపర్వతము వెంబడి చిన్నకొండలయందుఁ బుట్టిన నదుల సముదాయమునకు ధాత—బ్రహ్మ. క్షేత్రపటలము—క్షేత్రములసమూహము. ఆయత్తమై—అధీనమై హత్తుఁ—చేరును. పఱచి—ప్రవహించి ॥ ౨౨౫ ॥ పుణ్యగుణగణ్య—మంచిగుణముల చేత ఎన్నఁదగినది. పాతకారణ్యహేతి—పాపములనెడి అడవికి అగ్ని. పిహితకూల—కప్పఁబడిన తీరముల చేత. బుధబోధదీపకళిక—పండితుల తెలివికి దీపజ్వాల. అఖిలలోకవిపచ్ఛాంతి—ఎల్ల జనుల యాపదలను అణఁచివేయునది. స్రవంతి—ఏఱు॥ ౨౨౬ ॥ విడిసి—ప్రవహించి ॥ ౨౨౭ ॥ కృష్ణవేణి—నల్లనినీటిపాయ ॥ ౨౨౮ ॥ మలాఁగుసు—అల్లిక. ఒయ్యఁ—తిన్నఁగా. చెరివి—చెక్కి. అంశులు—కిరణములు. శ్రేలు—శ్రేలా

భాస్కరాంశులు దూలి పాలుద్రెళ్వీనుల వెలలేని మకరకుండలములునిచి। మోచేతివం
పుగా ముడిచి పట్టిన కేలవరదాభయంబులా వటము చేసి। పొరలేని యరఁటుల నిరసించు
మృదులోరుయుగళి మధ్యమున గోయష్టిఁ లిపి। నిగమనూపురములు మ్రోయ నిరుకుళము
గ। సిగ్గువాసిన కటిప్రకాశించు పసురము। కెంపులేయెండ గ్రక్కఁ జెక్కిళ్లనగవు। మొ
లవ తీర్థమున నిల్చి పొల్చుఁ జక్రి॥ ౨౯॥ తే॥ తీర్థసారంబునకు వాసుదేవమూర్తి। నీల
తరళాకృతి స్ఫూర్తి నెలవుకొనఁగ। నత్తొడవునకు సంగమాఖ్యాకతీర్థ। తలముదళుకొ
త్తుహత్తినకొలికిఁ బోలె ॥ ౩౦ ॥ చ॥ ఖరనఖరాగ్రనిర్దళితకర్బురరాజభుజాంత
రుండు శ్రీ। నరహరియుండు సంగమమునం జలమాడి నృసింహునంఘ్రిపం। కరుహ
యుగంబు గాంచిన తక్కినమాత్రము దానమిచ్చు నే। నరుఁడా కపూటవాఁడును గనం
గలఁడా విమవిష్ణుధిష్ణ్యముల్ ॥ ౩౧॥ క॥ కలుషవనప్లోషదవా। నలకీలావలయ
మైన నగహరిక్షేత। స్థలపుణ్యము హిమ లెన్నినఁ। గలుగుల్ సుక్షేత్రముఖ్యగమనఫ
లంబుల్ ॥ ౩౨ ॥ తే॥ అపునరావృత్తి శాశ్వతవిపులసౌఖ్య। సిద్ధి ప్రహ్లాదునికిద
య చేసినట్టి। యా నృహర్యక్షవిభుక్షేత్ర మధిగమించు। జనుఁడు పాపంబువలన మో
చనముగాంచు ॥ ౩౩ ॥ శా॥ ఆ క్షేత్రస్థలి క్రోశపంచకమితంబై యుండుఁ దత్రత్యు
ల౯। వీక్షించు౯ దివినుండి వేల్పుగమి దిగ్వేదండతుండాకృతా। రక్షుద్రేతరదోశ్చ
తుష్టయులఁగా రాజీవరాజీవస। చ్చక్షూరమ్యులఁగా హిరణ్మయపటీసక్తోరులంగా
మహి౯ ॥ ౩౪ ॥ ఉ॥ వంచనయింతలేక బహువారము లెంతయు ఘోరచిత్తుఁడై।
పంచజనుండు పంచవిధపాతకముల్ మును చేసె నేనియు౯। బంచత శ్రీనృసింహుకు
డిభాగమునం గనుఁబుణ్యమొక్కఁడు౯। గాంచిన జాలు విష్ణుపదగామియగు౯ గుల

డు. వరదాభయంబులు — వరమిచ్చుటవలని భయములేములు. ఆవటము చేసి — పొందుపఱిచి. నిర
సించు — తిరస్కరించు. మృదుల — మిక్కిలి మెత్తనైన. ఊరుయుగళి — తొడలజంటయొక్క. గోయ
ష్టి — ఆవులను తోలెడికఱ్ఱ. నిరుకుళముగ౯ — అడ్డములేక. లేయెండ — ప్రాతఃకాలమునందలియెం
డ. పొల్చు౯ — ఉండును ॥ ౨౯ ॥ తరళ — నాయకమణియొక్క. స్ఫూర్తి — ప్రకాశము.
అత్తొడవునకు౯ — ఆయాభరణమునకు. తళుకొత్తు౯ — ప్రకాశించును ॥ ౩౦ ॥ ఖరనఖరాగ్ర
నిర్దళితకర్బురరాజభుజాంతరుండు — గోళ్లయొక్క తీక్ష్ణములైన కొనలచేత భేదింపఁబడిన రాక్షసరా
జైన హిరణ్యకశిపుని రొమ్ము గలవాఁడు. జలమాడి — స్నానము చేసి. ధిష్ణ్యము౯ — స్థానమును ॥
౩౧ ॥ కలుషవనప్లోషదవానలకీలావలయము — పాపములనెడి అడవిని కాల్చునట్టి కార్చిచ్చుయొక్క మం
టలఆవరణముగలది ॥ ౩౨ ॥ అధిగమించు — పొందునట్టి. మోచనము — విడుపు ॥ ౩౩ ॥
క్రోశపంచక — అయిదుకోసుల. తత్రత్యుల౯ — అచ్చటివారిని. దిగ్వేదండతుండాకృతా రక్షుద్రేతర
దోశ్చతుష్టయులఁగా౯ — దిగ్గజముల తొండములుగాఁ జేయఁబడినవడిగల విశాలములైన నాలుగు
చేతులుగలవారిని గాను. రాజీవరాజీవసచ్చక్షూరమ్యులఁగా౯ — తామరలపంక్తికి ఉనికిపట్టులగు క
న్నులచేత అందగించువారిని గాను. హిరణ్మయపటీసక్తోరుల౯ — బంగారుపట్టువస్త్రము చేత మనో
హరములైన తొడలుగలవారిని గాను॥ ౩౪॥ బహువారములు — పలుతడవలు. పంచజనుండు — మ
నుష్యుఁడు. పంచత౯ — చావును. ఒకఁడు౯ — ఒక్కఁడే॥ ౩౫॥ ఊడ్చిన౯ — విడిచినను. సా[illegible]

కోటితోఁడుతఁగన్॥ ౨౩౫॥ ఉ॥ దేవునివామభాగమున దేహమునూఁడ్చినసార్వభౌముఁడా । దేవునివెనుకఁ మేల్కనినన్ తేనుపగ్గై కొనినాకవాసియా । దేవునిముందు దక్షిణపుదిక్కునసీల్గినయేనిముక్తుఁడౌఁ। గావునసానవుండెపుడుగావుగ మా వెడఁజేయఁగాఁదగున్ ॥ ౨౩౬ ॥ క ॥ యతిపతి యేతత్క్షేత్రోర్జితచరితంబ్రకటనంబుచేయఁగఁదగున । య్యితిహాసమొకటిగలదది । శ్రుతిపేయము చేయుమనుచు రుద్రుఁడుపలుకున్ ॥ ౨౩౭ ॥

శా ॥ అంభోరాశిగభీరభీరహితచిత్తాభోగభోగావళీ । సంభారామరరాజరాజకృతపూజాయోగ్యయోగ్యర్థిమి । త్రాంభోజాహ్వధామధామహితనిత్యావాసలక్ష్మీసము । జ్జృంభాలంకృత వక్త్రవక్త్రభీముఖరవా శ్రీమద్గుణప్రాభవా ॥ ౨౩౮ ॥

క ॥ శఠమర్షణవంశవర్ధన । కఠినకుఠారాగ్రదళిత గర్వితవిద్వి । డ్జ్వరమునితుల్యవితరణ । పఠనకళాభ్యాసవిభవపారీణమతీ ॥ ౨౩౯ ॥

ముఁడు — చక్రవర్తి. మేల్కనినన్ తేనపు — మేలుపొందుటవలని త్రేఁపు — చావు సీల్గినయేనిన్ — చచ్చినపక్షమున. ముక్తుఁడు = మోక్షమునుపొందినవాఁడు ॥ ౨౩౬ ॥ యతిపతి — ఓ నారదుఁడా. ఏతత్క్షేత్రోర్జితచరితన్ — ఈ క్షేత్రముయొక్క శ్లాఘ్యమైనచరిత్రమును. ప్రకటనంబు — ప్రసిద్ధము. ఇతిహాసము — పూర్వకథ. శ్రుతిపేయము చేయుము — వినుము ॥ ౨౩౭ ॥

అంభోరాశిగభీర — సముద్రముయొక్క గాంభీర్యమువంటి గాంభీర్యముగలవాఁడా. భీరహితచిత్తా — భయములేనిమనసుగలవాఁడా. ఆభోగ... రాజ — విశేషములైనభోగములను అనుభవించుటయందు ఇంద్రుఁడా. రాజకృతపూజాయోగ్య — రాజులచేతఁ జేయఁబడు పూజలకుఁదగినవాఁడా. యోగ్యర్థిమిత్రాంభోజాహ్వధామ — యోగ్యులు యాచకులు స్నేహితులు వనెడి తామరలకు సూర్యుఁడా. ధామహితనిత్యావాసలక్ష్మీసముజ్జృంభాలంకృతవక్త్ర — ఇంటికిమేలై యెల్లప్పుడువసించునట్టిలక్ష్మియొక్క విజృంభణముచేత అలంకరింపఁబడినముఖముగలవాఁడా. వక్త్రిభీముఖరవా — ముఖమునందు భయము మొదలగువానిని గలిగించెడిధ్వనిగలవాఁడా.— అర్పుటగలవారికిభయము పుట్టించుట మొదలగు లక్షణములుగలమాటలుగలవాఁడా అనుట. శ్రీమద్గుణప్రాభవా — సంపద్గుణములతోడి ప్రభుత్వముగలవాఁడా ॥ ౨౩౮ ॥

శఠమర్షణవంశవర్ధన — శఠమర్షణగోత్రమును వృద్ధిపొందించువాఁడా. కఠినకుఠారాగ్రదళితగర్వితవిద్విడ్జ్వరమునితుల్యవితరణ — కఠోరమయిన గండ్రగొడ్డలిమొనచేత ఖేదింపఁబడిన గర్వించిన శత్రువుల కడుపులుగల మునియైన పరశురామునితోఁ బోల్పఁదగినదాతృత్వముగలవాఁడా. పఠనకళాభ్యాసవిభవపారీణమతీ — చదువుటవలని శాస్త్రాభ్యాససంపత్తిచేత పారమునుపొందినబుద్ధిగలవాఁడా ॥ ౨౪౦ ॥

మాలినీ ॥ కవిశుకసహకారా కల్పవృక్షావతారా । సవినయనిజమూర్తీ సర్వదిగ్వ్యాపికీర్తీ । భువనహితచరిత్రా పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా । నవరసికవతంసా నవ్యసూక్తిప్రశంసా ॥ ౨౮౦ ॥

గద్యము ॥ ఇది శ్రీపరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాకపరి
చిత సరసకవితాసనాథ రామకృష్ణ కవినాథ ప్రణీతంబైన
పాండురంగమాహాత్మ్యంబను పరమభాగవత
చరిత్రంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

కవిశుకసహకారా—కవులనెడి చిలుకలకుతియ్యమామిడియైనవాఁడా. సర్వదిగ్వ్యాపికీర్తీ—ఎల్లదిక్కులనుగ్రహించునట్టికీర్తిగలవాఁడా—ఎల్లదిక్కులందువ్యాపించినకీర్తిగలవాఁడా. భువనహితచరిత్రా—లోకమునకుమేలైననడవడిగలవాఁడా. పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా—ధర్మము మోమోటమున నెడిమిత్రులుగలవాఁడా. నవరసికవతంసా—తొమ్మిదిరసములు తెలిసినవారిలోశ్రేష్ఠుడా - లేక - నవీనులైనరసికులలోశ్రేష్ఠుఁడా. నవ్యసూక్తిప్రశంసా—శ్లాఘ్యములైన మంచిమాటలపొగడ్తగలవాఁడా.

శ్రీ పాండురంగస్వామినే నమః.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

తృతీయాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీరమ్యచరణతల లా | క్షారసరాగాభిరమ్యశంకావహదృ | గ్ధారసమారాధితరఘు | వీరా రామానుజయ్యవేదాద్రీశా ॥ ౧ ॥ వ ॥ ఆకర్ణింపుము మాయర్ణవతూణీరుండు వీణాముని నింగనుంగొని యిట్లనియె ॥ ౨ ॥ ఉ ॥ ప్రాసఁగు విత్తువంటి నెఱపాఱు కొలంబునఁ బుట్టి వేదముల్ | వ్రాసినగాదె శాస్త్రములు పుట్టినయిల్లు కళాకలాపముల్ | డాసినరచ్చ యెంచు నఖిలంబు దనుం గొనియాడ నొప్పు న | ద్భాసితభాసితద్యుతిసభాపతి నా నొకఁ డాహితాగ్నియై ॥ ౩ ॥ ॥ వ ॥ అతండు కళింగదేశాభరణంబగు పీఠికాపురం బధిష్ఠించి సకలమహీసుపర్వశ్రేష్ఠుండై వెలయునంత ॥ ౪ ॥ తే ॥ ఆమహీసురు లేమకు నతిథినిష్ఠ | నింగివేల్పుల నేలకు నేలవేల్పు | కొలము నింగికిఁ దెచ్చుచుఁ గొలువఁ బుత్రుఁ | డొకరుఁ డుదయించెఁ దత్ప్రాగభ్యుదయమహిమ ॥ ౫ ॥ మ ॥ వనితామానససూనసాయకుఁడు జీవత్రాత పాఱుండు భూ | జనసన్మాన్యవిశుద్ధవర్తనుఁడు దంచత్త్యాగశీలుండు చం | ద్రుని పెన్నిద్దిసమగ్రకాంతిమహిమన్ నూనూఁగుమీసాలలే | గొనబుం బ్రాయపుఁ దేజుకూనయతఁ డుత్కోచుండు వాచాలతన్ ॥ ౬ ॥ వ ॥ అజ్జగతీసుపర్వసంభవునకుఁ బితృదత్తంబగు నిగమశర్మాభిధానంబు ప్రసిద్ధంబై ఘనుఁడు వెండియు ॥ ౭ ॥ తే ॥ అతఁ డనూచానసంతతి నవతరిలియు |

లాక్షారస = లత్తుకవలని. రాగ = ఎఱ్ఱఁదనముచేత. దృగ్ధార = కంటిగీఱలుగలవాఁడా ॥ ౧ ॥ అర్ణవతూణీరుఁడు = సముద్రములు అమ్ములపొదులుగాఁగలవాఁడు. వీణామునిన్ = నారదముని ॥ ౨ ॥ ప్రాసఁగువిత్తు = రాజనపువరివిత్తనము. నెఱపాఱుకొలంబునన్ = ఉత్తమబ్రాహ్మణవంశమునందు. కలాపములు = సమూహములు. డాసిన = సమీపించిన. రచ్చ = సభ. ఉద్భాసిత = మీఁదికివెలిఁగింపఁబడిన. భా = వెలుఁగుచేత. సితద్యుతి = చంద్రుఁడు. ఆహితాగ్ని = ఎల్లప్పుడు అగ్నిహోత్రములు చేయువాఁడు ॥ ౩ ॥ పీఠికాపురంబున్ = పిఠాపురమును. అధిష్ఠించి = ఉనికిచేసికొని. మహీసుపర్వ = బ్రాహ్మణులలో ॥ ౪ ॥ లేమకున్ = భార్యకు. నింగివేల్పులన్ = ఆకాశమునందలి దేవతలను. నేలవేల్పుకొలమున్ = బ్రాహ్మణసమూహమును ॥ ౫ ॥ సూనసాయకుఁడు = మన్మథుఁడు. జీవత్రాత = బ్రతికియున్న తండ్రిగలవాఁడు. పాఱుండు = బ్రాహ్మణుఁడు. విశుద్ధవర్తనుఁడు = పరిశుద్ధమయిననడవడిగలవాఁడు. లేగొనబుంబ్రాయపుఁదేజుకూన = లేఁతదియు మనోజ్ఞమునైనయౌవనపుతేజస్సుగలబిడ్డ. ఉత్కోచుఁడు = అధికుఁడు. వాచాలతన్ = మాటకారితనముచేత ॥ ౬ ॥ ౭ ॥

సకలనిగమశిఖారహస్యములు గనియు । మనసుఁ దార్తీయపురుషార్థమునకెఁ దార్చె।
దైవఘటనావశంబున నోవశీంద్ర॥ ౮ ॥ చ॥ తలఁగడుగంగమర్దనము ధౌతపటావర
ణంబు సంస్కృతో । జ్జ్వలకలమాన్నభోజనము చందనచర్చ ప్రసూనదామకం। బు
లకపురంపువీడ్యమును భూషణపఙ్క్తులు కల్గి నిచ్చలున్। బులకడు గంగఁబడ్డ నను మాన్య
మఁబోలుచు వాలుచుం బురిన్ ॥ ౯ ॥ సీ॥ కలదు లేదను వాదములకోర్చె మీనమీస
మువంటి యొంటిజందెము మెఱవఁగ। బహుసంకుమదపంకపాణింధమంబైన తాళిగో
ణముఁ జుంగు నేలజీరఁ। గడలేనివీడ్యంపుఁగప్పు చందురుకావిమోవి పల్లొత్తులముసుఁగు
దన్న। స్తనతాఁకుల గల్గు సూనాస్త్రశంఖంబు గతి నఖరేఖాంకగళము దనర। సఖు
లు పరిహాసకులు వెంటఁ జనఁగ యువతి। భుక్తనిర్ముక్తపరిధానయుక్తుఁడగుచు। నగర
ఘంటాపథంబున నగుపడఁ దిరుగు। నొఱపుగల ఠీవి జాతిమాత్రోపజీవి॥ ౧౦ ॥ తే॥ భా
ర్యపాలిండ్లు రిక్తకుంభములు రోయి। వెలఁది చనుదోయి నిండుకుండలు కులంబు। తరు
ణీఫాలంబు చవితిచంద్రుఁడు వేశ్య। నుదురు వానికిఁ బ్రతిపదిందుండు నయ్యె॥ ౧౧ ॥ సీ॥
ఉష్ణాన సౌహామాగ్నియూఁదనొల్లఁడుగాని విరహజ్వరార్తుఁడై వెచ్చనూర్చు।
సంధ్యకుఁ బ్రార్థనాంజలి ఘటింపఁడుగాని యెరఁగు నీర్ష్యాకషాయితలకర్థి। నాగమవా
దంబు లౌఁగాదనఁడుగాని విటవాదములు దీర్చు వేగి లేచి। కంబుభృత్పాదోదకంబుఁ గ్రోలఁ
డుగాని యౌవతాధరసీధు వానిచొక్కుఁ। బుణ్యచిహ్నంబు లపఘనంబున ఘటింప।

అనూచాన — అంగములతోడ వేదాధ్యయనము చేసిన బ్రాహ్మణునియొక్క. అవతరిలి — పుట్టి. నిగమశిఖారహస్యములు — వేదాంతరహస్యములను. తార్తీయపురుషార్థమునకె — మూడవపురుషార్థమైన కామమునకె. తార్చెన్ — చేర్చెను ॥౮॥ తలఁగడుగు — తలకునూనెయంటి స్నానము చేయుట. ధౌతపటావరణంబు — మడుఁగువస్త్రముకట్టుకొనుట. సంస్కృతోజ్జ్వలకలమాన్న — పక్వము చేయుటచే ప్రకాశించునట్టి వరియన్నము. ప్రసూనదామకంబులు — పూవుదండలు. నిచ్చలున్ — ఎల్లప్పుడును. ఫలు — (ముత్యముల) ముఱికి. వాలుచున్ — మీఱుచు — అతిశయించుచు ॥౯॥ సంకుమద — జవ్వాజిచేనైన. పాణింధమంబు — కొలిమితిత్తియైనది — వ్యాపింపఁజేయునది. తాళిగోణము — మూలగోఁచి. చందురుకావిమోవి — సిందూరవర్ణముగల పెదవి. పల్లొత్తులన్ — దంతక్షతములచే. ముసుఁగుదన్నన్ — ముసుఁగుపడఁగా. నఖరేఖాంకగళము — గోటినొక్కులగు గుఱుతులుగల మెడ. యువతిభుక్తనిర్ముక్తపరిధానయుక్తుఁడు — యౌవనస్త్రీలు అనుభవించి విడిచిన కట్టువస్త్రముతోఁ గూడినవాఁడు. ఘంటాపథంబునన్ — పెద్దబాటయందు. ఒఱపు — చక్కఁదనము — అందము. ఠీవిన్ — వైభవముతో ॥౧౦॥ పాలిండ్లు — స్తనములు రోయి వెలఁది — భోగముది. కులంబుతరుణి — పెండ్లాము. ప్రతిపదిందుండు — పాడ్యమినాటిచంద్రుఁడు ॥౧౧॥ ఆర్తుఁడు — పీడింపఁబడినవాఁడు. ఘటింపఁడు — చేర్పఁడు. ఎరఁగున్ — నమస్కరించును. ఈర్ష్యాకషాయితలకున్ — ఇతరసాంగత్యమును ఓర్వలేక కన్నులెఱ్ఱచేసికొన్న స్త్రీలకు. అర్థిన్ — ప్రీతితో. ఆగమవాదంబులు — వేదవాదములు. వేగి — తెల్లవారి. కంబుభృత్ — శంఖమును బూనిన విష్ణుదేవుని. క్రోలఁడు — త్రాగఁడు. యౌవతాధరసీధువు — యౌవనస్త్రీసమూహముయొక్క మోవితేనెను. ఆని — త్రాగి. అపఘనంబునన్ — దేహమునందు. శర..క్షతాంకములు — చేతిగోటివాఁడిమొనలు గ్రుచ్చుటవలనఁ గలిగిన క్రొత్తగాయపుగుఱుతులను. ఆరజము — ఇంపు. దుర్విటశిరోమణి — చెడ్డనడతలుగలవారిలో అందగించువాఁడు ॥౧౨॥ బుద్ధ్యర్థగాథన్ — అబద్ధపుక

 గ్రంథాలయము
పేరు సంఖ్య 3Σ
82

సిగ్గుపడుఁ గాని ఖరనఖశిఖరలిఖిత । జాతనూత్నక్షతాంకదేహీతల కమ్మనెరచు । నాఁడె
యమ్మిరి యాదుర్వ్యవహారహారి ॥ ౧౨ ॥ తే ॥ నిగమశర్మాభిధానంబు నేతిబీర । కాయయు
నుబోలె నర్థగాథఁ దాల్చె । వైదికాచారదూరప్రవర్తనముల । వీటవిహరించు
చుండు నవ్వీటిప్రోగు ॥ ౧౩ ॥ క ॥ వెడవెడ దుర్వ్యవహారవు । నడవడి గడి చేటి గురు
జనము శిక్షింపఁగ । గడుసువడి విప్రతనయుఁడు । సడికోరిచి వంకపరకచాటునఁ దా
నై ॥ ౧౪ ॥ తే ॥ తాతముత్తాతతండ్రులు తరతరంబు । చీమవలెఁ గూడఁబెట్టియా
ర్జితము సేయు । విత్తము డివ్వోయెఁ దత్కరాయత్తమగుచు । నురగదష్టుని సెట్టువు
నుబోలె ॥ ౧౫ ॥ సీ ॥ దినవెచ్చమునకునై తనమేనఁ గలసొమ్ము కొదుకక బచ్చెఁటఁ గుదు
వవైచు । నిందు గీసినరీతి నించుకించుక చేరి గిలుబాడుఁ దల్లి పైఁగలపసిఁడి । తండ్రికిసిడ్డప
త్రములు దొంగిలి పోయిపోయిన నంతపసిచ్చిపోరయువిత్త । * మిడ్డవడ్డికి నోర్చిమృత్యు
రూపము లైనసాహుల చే బుణగ్రాహియగుచు । గుడ్డవృత్తులు వృత్తులు గోలుడు గు
త్త । చేలు గ్రామాంశములు నాఁడి నేల తెల్లఁ । జనవరులకమ్మఁ జూపుని చ్చావిహార । వర్తివాఁ
డేమిగా నున్నవాఁ డామీఁద ॥ ౧౬ ॥ క ॥ అతఁడు కళింగోద్భవుఁడగు । కతమున నవో
ద్వేలఁ జూపఁగ సుగందకయో । గ్యతమస్వీకారమునకు । నితరుండై యుండుమనికు లే
శ్వరపింటే ॥ ౧౭ ॥ తే ॥ పొందుఁబట్టులనప్పులుపొడిచి పొడిచి । దొరతనంబున జూ
ట్టాలదిరిసితిరిసి । నలఁగి శిశ్నోదరపరాయణత్వమునకు । బాసమెఱుఁగక తిరుగు వాఁడా
స్మాణుఁడు ॥ ౧౮ ॥ చ ॥ తనచెలులిండ్లయందదవద్రాఘుడు త్రావుచునింటి కెన్నఁడున్ ।

ధను. పీటిప్రోగు—కొల్లలరాశి— దుర్వ్యయము మిక్కిలి చేయువాఁడు ॥ ౧౩ ॥ వెడవెడ—కొంచెము
కొంచెము. గురుజనము—తండ్రి మొదలగు పెద్దవారు. గడుసువడి — అసాధ్యుఁడై. సడికై—
నిందకు. వంకపరక—వంకరపుల్ల ॥ ౧౪ ॥ ఊర్జితము—దృఢము—నానాటస్థిరపడినది. ఉడివో
యెన్—ఉడిగిపోయెను—నశించెను. తత్కరాయత్తము—వానిచేత చిక్కినది. దష్టుని—కఱవఁబడి
నవాని ॥ ౧౫ ॥ కొదుకక—సంకోచపడక. ఇందుగీసినరీతిన్ — చిల్లగింజరాచినవిధమున. గిలుబా
డున్—అపహరించును. పోయినంతకున్—ఎంతధనమునకు ప్రచ్చుకొందురో అంతధనమునకు; పా
రయున్—పొందును ఇడ్డవడ్డికిన్—ఎంతయెచ్చువడ్డియేర్పఱిచినను అంతవడ్డికిని. సాహులచేన్—
సాహుకారులచేత. బుణగ్రాహి—అప్పుతీసికొన్నవాఁడు. గుడ్డవృత్తులు—చేనిసేద్యపుఁబనులు.
వృత్తులు—మాన్యపుఁజేలు. కొలుచు — ధాన్యము. గుత్తచేలు—ఒకరివద్ద ధాన్యపు గుత్తకు
తీసికొన్నచేలు. గ్రామాంశములు—ఊరిలోనిభాగములు. చనవరులకున్ — అధికారులకు ॥
౧౬ ॥ కళింగోద్భవుఁడు — కళింగదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు. వేలఁజూపఁగన్—చూచిన
వారెల్లను వీఁడిట్టివాఁడని వేలితో నితరులకుఁ జూపుచుండఁగా. కసుగందక — కొంచెమయిన
నుజంకక. యోగ్యతమస్వీకారమునకున్—మిక్కుటమయినయోగ్యులయొక్క అంగీకారమున
కు. ఇతరుఁడు—అన్యుఁడు—సరిపడనివాఁడు ॥ ౧౭ ॥ పొందుఁబట్టులన్—సరిపడిన తావులందు.
పొడిచి—తీసి. తిరిసి—యాచించి—అడిగి. పారము—దరి ॥ ౧౮ ॥ చెలులిండ్లయందున్—స్నేహి
తులయిండ్లయందు. ఆదవదాగ్రుడు—స్థిరములేనిత్రాగుట. దురోదరార్జితము — జూదమున

* మిండవడ్డికి నని పాఠాంతరము. మి.డ—అధికము.

జనకమురోదరార్జితము చౌర్యహృతంబన్యతోపపన్నమున్ । జెనఁటి పిసాళి వెచ్చముఁ జేర్చుచు దొల్లిటి వైభవంబులె । ల్లనడఁగ నవ్వెడంగు కడు లాఘవవృత్తికిఁ జొచ్చె నిచ్చలున్ ॥ ౧౯ ॥ క ॥ మితిగడచిన బుణ్యదాతలు । వెతవెట్టఁగ నూరుచొరక వెలవెలఁదనుగున్ । దతిగూడు లేకయాఁకటఁ । గుతిలపడున తండు గువ్వఁగుత్తుకతోడన్ ॥ ౨౦ ॥ క ॥ పలువకుఁ గూటికినైనని । చులకేడం బోడచొరవఁ జొచ్చునతఁడు పూ । వులు ముడిచిన యంగళ్లనె । కలకలవీడెల్ల నవ్వఁగ గట్టెలు మోసెన్ ॥ ౨౧ ॥ తే ॥ పదను దివిసిన కస్తూరి ప్రాఁచియలరు । పాయఁబాఱిన కూరమ నీర్వట్టు మడుఁగు । గళితమణియగు సొమ్మునై కానఁబడియె । దుర్విదగ్ధుండు గౌరవదూరుఁడగుచు ॥ ౨౨ ॥ క ॥ ఆలో నొకనాఁ డాదుః । శ్శీలరతుని యక్కయొఱుత్తు శిక్షించెదనీ । బాలిశు ననితనముగన్ । బాలురఁ గొని వచ్చె మాతృభవనంబునకున్ ॥ ౨౩ ॥ వ ॥ ఇట్లు పంచయోజనమాత్రదూరంబగు తనయూరనుండి వచ్చి పితృభవనంబు చొచ్చి యచ్చటం గొన్ని ప్రొద్దులు గడపి కొడుకు చెడునడవడికి నడలుకడలింబడి సుడివడియెడు తల్లిదండ్రులం దీండ్రఁగల వచనరచనాచమత్కారంబుల నుదారముదారోపణకరణోపచారంబులఁ గొంతకొంత వంతకుం దొలంగించుచు మందిరముకుందారాధనాతిథిసంతర్పణంబులు నేర్పునం బచరింపించుచు జనయిత్రీదర్శితంబగు మూలవిత్తంబు నష్టావశిష్టంబగు నది గుప్తంబు సేయుచుఁ బహుశిశుదాసదాసీజనంబులఁ దనవారింగా మెలంగించి నలంకువలకుం దొలంగించుచుఁ బుస్తకభాండాగారంబు నిజభర్తృహస్తాంతరంబున నాశుశుక్షణిశిథిలబంధన యాచకప్రముఖోపద్రవంబుల వలనం బాఁచి ప్రోచుచు విగళితసన్నాహంబగు గేహంబు యథాపూర్వనిర్వాహణామనోహరంబుగా ననుసంధింపించి చదువుసంత సాగించి నడపించుచు నిజానుజు

సంపాదింపఁబడినది. చౌర్యహృతము—దొంగతనముచేత అపహరింపఁబడినది. అన్యతోపపన్నము—బొంకుచేతలభించినది. చెనఁటి—వ్యర్థము. పిసాళి—దొంగయెత్తుగలది. వెడంగు—అవివేకి. లాఘవవృత్తికిన్ — తక్కువవ్యాపారమునకు ॥ ౧౯ ॥ మితి = గడువు. వెత—వ్యథ — శ్రమము. తతిన్ — సమయమునందు. కుతిలపడున్ — బాధపడును. గువ్వకుత్తుకతోడన్—హీనస్వరముతో ॥ ౨౦ ॥ బోడచొరవన్ — సన్యాసిచొచ్చునట్టి చొరవతో ॥ ౨౧ ॥ పదను—తడి. తీసిన — తీసిన—పోయిన. ప్రాఁచి = ప్రాఁతదైన. నీర్వట్టు — నీరుఇంకిన తొట్టి. గళిత—జాఱిన. దుర్విదగ్ధుఁడు—దుర్వ్యాపారములందు చొరవగలవాఁడు ॥ ౨౨ ॥ బాలిశున్—మూర్ఖుని. మాతృభవనంబునకున్—తల్లియింటికి ॥ ౨౩ ॥ ప్రొద్దులు—దినములు. అడలుకడలిన్—దుఃఖసముద్రమునందు. సుడివడియెడు — కలఁతపడునట్టి. తీండ్రి—చొరవ. ఉదారముదారోపణ కరణోపచారంబులన్—మిక్కిలి సంతోషమును హెచ్చించునట్లు చేసెడియుపచారములచేతను. వంతకున్— దుఃఖమునకు. ముకుందారాధన—విష్ణుపూజ. పచరింపించుచున్—చేయించుచు. జనయిత్రీదర్శితంబు — తల్లిచేత చూపఁబడినది. విత్తంబు —ధనము. నష్టావశిష్టంబు—నశించినదిపోఁగా మిగిలినది. గుప్తంబు — దాఁచఁబడినది. నలంకువలకున్—కష్టములకు. భాండాగారంబు—బొక్కసము. ఆశుశుక్షణి— నిప్పు. పాఁచి — తొలఁగించి. విగళితసన్నాహంబు—తొలఁగిన ప్రయత్నముగలది—పక్కఁబడిపడ్డదనిది. అనుసంధింపించి—జతపఱ

దుర్వ్యసనంబులన గాసింబొందని రాజానుగ్రహలబ్ధంబులగు నేకభోగగ్రామంబు లాత్మాధీనంబులుగా ననుసరించుచుఁ దప్పిదారిన మడిమట్రచేనుచెట్లున్నట్లరసి తనపట్టులం గావువెట్టుచు గుట్టికనలంగియు నత్తమామలచిత్తంబు వచ్చునట్లు భక్తిశక్తులుమెఱసి పాటులంబడుచుండఁ దలి సౌందర్యంబు ననివార్యజృంభణంబగు యౌవనారంభంబును వనచంద్రికావైభవంబును వనకేళిపలాశదోహదంబునగుటకువగచివగచి తెగచి కడుపుచుమ్మలుచుట్టి కన్నీరుట్టిపడఁ బొట్టుపొరలగుచుండు నంతంజుక్కతెగిపడినవడువున నెక్కడనుండియో యాకస్మికంబుగ నింటికిఁ జలిదివంటకంబుఁ గుడువంజను డెంచి తన్నుం గాంచి డెందంబునం గొంచియుం బోరాక చేరి నమస్కరించి తలవంచికొనియున్న తమ్ముసింగని కదిసి కొదమనెలవంకలవంకలొత్తుచు నెత్తురులు చిలుకుచుం గుకవిపదబంధంబునుంబోలెనసకలప్రవృత్తంబులై మదోన్మత్తమత్తకాశినీదత్తంబులగు నఖాంకంబులకతన కర్కశంబగు నతనిశరీరంబు గౌఁగిలింప నంగలించి శంకించి యాసీమంతిని యొక్కింత ఋజుస్వాంతయై యాదుర్విదగ్ధవిదగ్ధాలాపంబులాలయ సీమంతపుంబెండ్లికొడుకవుగమ్మని హేతుగర్భితంబుగా నాశీర్వదించి యాతండుతమకంబుగమకంబునం బోవనుంకించిన వానిసోఁకోర్వమి యెఱింగి తరంగితవినయ సౌహార్ద్రమార్దవ మధురంబులగు మాటల తేటలం బందిరివెట్టి యిందుబింబంబునుంబోని నిజనందనుం జీఱి తవాని మేనల్లుని నిందవని చంకకిచ్చి యెచ్చటికేగెదవు మీబావబంతి నారగింతువు గాక శాకపాకంబులు నిమిషంబులోనం గావింతునని నిలిపి వెనుకదెస నెడగలసియున్న తత్కళత్రంబునకు నేత్రసంజ్ఞయొ

చుట్టుచేసి. దుర్వ్యసనంబులనన్ — దుష్టవిషయమునందలి యపేక్షవలన. ఆత్మాధీనంబులు — తనకు ఆధీనమైనది. తప్పిదారిన — పొరపాటుచే తప్పిపోయిన. మట్ర — మళ్ళలోవీలికగా నేర్పడిన పాది. పట్టులన్ — బిడ్డలను. కావు — కావలి. గుట్టిక — రహస్యము బయలుపఱుపక. నలంగియున్ — శ్రమనొందియు. అనివార్యజృంభణంబు — అడ్డగింపరాని విజృంభణముకలది. యౌవనారంభంబు — క్రొత్తప్రాయము. వనచంద్రికావైభవంబు — అడవిగాసిన వెన్నెలకలిమి. దోహదంబు — అకాలమునందు చిగిర్చి పూచుటకై చెట్లకు చేయు క్రియ. తెగచి — తెగించి. చుమ్మలుచుట్టి — వేదనపడి. ఉట్టిపడన్ — కాఱఁగా. పొట్టుపొరలగుచుండు నంతన్ — సంకటపడుచుండఁగా. వడువునన్ — విధమున. ఆకస్మికంబుగన్ — తటాలున. వంటకంబు — అన్నము. కుడువన్ — భుజింపను. కొంచి — జంకి. కొదమనెలవంకలన్ — బాలచంద్రరేఖలను. పదబంధంబు — పదములయొక్క కూర్పు. మత్తకాశినీ — కొవ్విన స్త్రీలచేత. నఖాంకంబుల — గోటినొక్కుల. కర్కశంబు — బిఱుసైనది. అంగలించి — పూని. సీమంతిని — ముత్తైదువ. ఋజుస్వాంత — సరిగ్గైనమనసుగలది. విదగ్ధాలాపంబులు — నేర్పుమాటలు. హేతుగర్భితంబు — లోపల నణఁగిన హేతువుగలది. తమకంబుగమకంబునన్ — మోహముయొక్క ప్రయత్నముచేత — మోహసంబంధమైన పేరేపణచేత. ఉంకించి — యత్నించి. సోఁకోర్వమి — తాను చెప్పిన మాటను విన సహింపమి. తరంగిత — హెచ్చింపఁబడిన. సౌహార్ద — స్నేహముతోడి. మార్దవ — సులభోచ్చారణముగల. ఇందుబింబంబుఁబోని — చంద్రబింబమువంటి. శాకపాకంబులు — కూరవంటలు. ఎడగల

సంగుటయును ॥ ౨౪ ॥ క ॥ ఆప్పైదలి ప్రాణేశ్వరు । శ్రీపాదద్వయము గడిగె శీతలవారిన్ । వ్యాపృతనిజనిశ్వాసజ । తాపంబునఁ గొంతకొంత తప్తముగాఁగన్ ॥ ౨౫ ॥ క ॥ విను వేల్పునకును మెచ్చొల । యనిబలువిందునకుఁ బోలె నఖిలాన్నంబుల్ । కనుగీటినంతలోననె । యనుజునకుఁ దదగ్రజాత యమరించెఁ గన్ ॥ ౨౬ ॥ చ ॥ తలఁగడిగించి ధౌతపరిధానముఁ గట్టఁగ నిచ్చి తెచ్చి సొంపలరఁగ । నలకలయందుఁ గల్గుతడి యాఱిచి క్రొవ్విరులావటించి మై । మలయజచర్చ సేసి గృహమాధవదత్తమనోజ్ఞభోజనం । బులొసఁగెఁ దల్లి తండ్రి నిజపుత్రుఁడు భర్తయుఁ దోఁ భుజింపఁగన్ ॥ ౨౭ ॥ ఉ ॥ ఇష్టములైన వంటకములిట్లు భుజించి యతండు వార్చి సం । తుష్టమనస్కుఁడై తనదు తొయ్యలి వీడ్యము చుట్టియీ మహా । శిష్టముఁ బోలె దిన్నెపయి విర్ణగవొప్పఁగఁ గూరుచున్నఁ జూ । పుష్టిసమస్తముం గడపి పుచ్చి తదగ్రజ పూర్ణచిత్తయై ॥ ౨౮ ॥ క ॥ ఇంతలు నంతలు నగు తన । సంతానముఁ దంటవెంట సందడిసేయన్ । బ్రాంతమున నిలిచి సమ్ముని । కుంతలబంధంబు విడిచి కుశలాశయనై ॥ ౨౯ ॥ తే ॥ ఎలయు సీతాకరములఁ దోడవిళ్లు గుశ్శి । యంటుసంటులు పరికించి యంట్లు బాడిచె । గోరుముక్కలదిగ దువ్వితూఁచు పెత్తి । నెఱుఁ గలిగిన పేలనన్నింటిఁ దిగిచె ॥ ౩౦ ॥ క ॥ మెడ మన్ననలఁ బియులకలు । ముడిగొని నిజపాణిపద్మములు గరగరగాఁ । గడుగుకొని తనకు మరదలు । విడెమొసఁగుచుఁ బసిమి పసిఁడి పీవనవీవన్ ॥ ౩౧ ॥ తే ॥ చేటికానీతపీఠికాసీనయగుచుఁ । బద్మకర్ణికఁ గొలువున్న పద్మవోలెఁ । గుడివలననింత యోరగాఁ గొమరుమెఱసి । బిడ్డచనుఁ దార్చి నిట్లను బిసరుహాక్షి ॥ ౩౨ ॥ శా ॥ ప్రారంభించిన వేదపాఠమునకున్ ప్రత్యూహమావంచునో । యేరా తమ్ముఁడ నన్నుఁ జూడఁ జనుదే వెన్నాళ్ళనోయుండి చ । క్షూరా

సి — ఎడమై. తత్కళత్రంబునకున్ — వానిభార్యకు ॥ ౨౪ ॥ పైదలి — ఇల్లాలు. వ్యాపృత... బునన్ — వ్యాపింపఁజేయఁబడిన తననిట్టూర్పు వలని తాపముచేత. తప్తము — వెచ్చచేయఁబడినది ॥ ౨౫ ॥ మెచ్చొలయని — మెచ్చులేని. బలువిందునకున్ — గొప్ప చుట్టమునకు. కనుగీటినంతన్ — కన్నుఱెప్పి వంతలోపల. అగ్రజాత — అక్క ॥ ౨౬ ॥ ధౌతపరిధానము — ఉదుకుఁగు నోవతి. అలకలయందున్ — తలవెండ్రుకలయందు. క్రొవ్విరులు — అప్పుడు పూఁచిన పువ్వులు. ఆవటించి — పెట్టి. గృహమాధవదత్త — ఇలువేలుపైన విష్ణుదేవునకు నివేదనచేయఁబడిన ॥ ౨౭ ॥ వార్చి — ఆచమనము చేసి. తొయ్యలి — ఆఁడుది — పెండ్లాము. పుష్టిన్ — నిండుకొన్న తనముచేత ॥ ౨౮ ॥ ప్రాంతమునన్ — వెంబడిని. కుంతలబంధంబు — తలవెండ్రుకలముడి. కుశలాశయ — మంచిమనసుగలది ॥ ౨౯ ॥ అట్లన్ — అంటుపేలను. నెఱుఁ న్ — చుట్టవెండ్రుకలందు ॥ ౩౦ ॥ గరగరగాన్ — నిర్మలముగా ॥ ౩౧ ॥ ఆనీత — తేఁబడిన. పీఠికా — పీటయందు. పద్మకర్ణికన్ — తామరదుద్దునందు. పద్మ — లక్ష్మీదేవి ॥ ౩౨ ॥ ప్రత్యూహము — విఘ్నము. చక్షూరాజీవయుగంబు — కనుఁదామరలజంట — రెండుకన్నులును. నీరాకరంబున్ — సముద్రమును ॥ ౩౩ ॥ ఉత్సేకంబు — ఎత్తు — ఆధిక్యము. ఉద్వేలస్ఫూర్తిన్ — అధికప్రకాశము చేత. తలిర్చు — అతిశయించునట్టి. పోలున్ — తగును. భవాదృశుండు — నీవంటివాఁడు. ఇతరుఁడు — అన్యుఁడు — అక్రమప్రవర్తకుఁడు ఖనిన్ — గనియందు ॥ ౩౪ ॥ ఏనమ్ముదున్ — ఏనమ్మకమును. తత్సూనులు — వారికొడుకులు —

జీవయుగంబు వాచెనుఁ గ్నోడుఁ గిఱ్ఱమి బావయుఁ గన్ । నీరాకల్ మఱఁగోరు చంద్రుఁ బా
డుప్పన్ నీరాకరంబుం బలెన్ ॥ ౩౩ ॥ శా ॥ శ్రీలాలిత్యము నిత్యశుద్ధియుఁ గళోత్సే
కంబునుం గల్గియు । ద్వేలస్ఫూర్తిఁ దలిర్చు తండ్రియను సద్విజంద్రుఁ డై తోఁచినన్ । బో
లుం గాక భవాదృశుం డిటు రుఁద్రై స్వర్ణ్యంబులం బాసినన్ । సాలగ్రామఖనిం జనించు నె
కదా జాత్యల్పపాషాణముల్ ॥ ౩౪ ॥ క ॥ ఏనమ్ముడు గడవఁగఁ ద । తూర్పానులు కసు
గందుల గ్రజుండవు నీవి । క్లైనతటి నెంత దుఃఖము । యూనిప్రోపాసపడెదు నిరుగురు
పులకన్ ॥ ౩౫ ॥ సీ ॥ పరమేష్ఠినుండి నీతరముదాఁక విశుద్ధతరమైన వంశంబు దలఁచవైతి ।
దరిద్రోక్తి యున్న యీతల్లిదండ్రులఁ జాలఁ బట్టవై సంతోషపఱుచవైతి । యగ్నిసాక్షి
గఁ బెండ్లియాడిన యిల్లాలి నిల్లాలి తాకారనొల్లవైతి । ధర్మశాస్త్రార్థవిత్తములవిత్తము
లచే నలరించి విఖ్యాతిఁ నందవైతి । శీలమఖిలంబు నిట్టిల్లి శిలవ నుచుఁ । జదువులెల్లఁ
జిలిఱ్ఱల చదువులనుచుఁ । దోడివారలు నవ్వ నాతోఁడ యేల । బేలవైతివి యీగుణం బేల
నీకు ॥ ౩౬ ॥ వ ॥ అని తదీయ దురాచరణస్మరణసంతప్తస్వాంతనై యుత్కంఠీరవ
మధ్య యమర్షోత్కంఠ కలకంఠ కులకంఠ రకాకలీ పాకలీలాపహంబగు నెలుంగు చెలం
గం గలంగి కుంఠితప్రబోధుండగు నాశుంఠునిం గెరలి పలికియు నలుక మఁగిడించియు
దంచితప్రయోజన ఘటనాపారవశ్యంబున సామరస్యంబు మీఱ నిట్లనియె ॥ ౩౭ ॥ చ ॥
పడఁబడఁ బాఱుచున్ వడఁకు పట్టిన తల్లిని దండ్రి నేలలో । వెడలని తమ్ముఁ గుఱ్ఱల నవీనకు
లాంగన నోరు లేసి యీ । తోడుకుల బంటుఁ బైదవిడఁ ద్రోవక ప్రోవఁ గనెందు నిక పాల్ప
డిన దికర్ణునాదలనె భారతసంహిత నిల్పుచాద్పునన్ ॥ ౩౮ ॥ ఉ ॥ నాదుసహో
దరుండు సుజనస్తవనీయ నయప్రసక్తి బ । హ్మాదుల మెచ్చఁ జేనతని యజ్ఞమునం గడుఁ

తక్కిన కొడుకులు. కసుఁగందులు—మిక్కిలి పసిబిడ్డలు. ప్రోపు = పోషణమును. ఇరుగురువులకున్ — తల్లిదండ్రులిద్దఱకును ॥ ౩౫ ॥ విశుద్ధతరము — మిక్కిలి పావనము. దరిద్రోక్తి — (చావు) సమయమును సమీపించి. పట్టవు — అల్పుఁడవు. ఇల్లాలి తాకారన్ — ఈమనోజ్ఞమైనయాకృతిగలదానిని. ధర్మశాస్త్రార్థవిత్తములన్ — ధర్మశాస్త్రములయర్థములు తెలిసినవారిలో నధికులగువారిని. విత్తములచేన్ — ధనములచేత. నాతోడ — నాసహోదరుఁడా. బేలవు — మూఢుఁడవు ॥ ౩౬ ॥ దురాచరణస్మరణసంతప్తస్వాంత — చెడుపనులు చేయుటను తలఁచుటచేత సంతాపమునొందిన మనసుగలది. క. ఠీరవమధ్య — సింహము నడుమువంటి నడుముగలది. అమర్ష — కోపమువలని. ఉత్కంఠ — గొంతెత్తి పలుకుటచేత. కలకంఠకుల — కోవెలలసమూహముయొక్క. కంఠ — గొంతును బోలి. కాకలీ — సూక్ష్మమైన యవ్యక్తమధురధ్వనియొక్క. పాక — పరిపాకముయొక్క. లీలా — విలాసమును. అపహము — తొలఁగించునది. చెలంగన్ — మ్రోఁగఁగా. కుంఠితప్రబోధుండు — మొక్కపోయిన తెలివిగలవాఁడు. శుంఠునిన్ — మూఢుని. కెరలి — కోపించి. అలుక — కోపము. ఉదంచితప్రయోజనఘటనాపారవశ్యంబునన్ — మేలైనప్రయోజనముయొక్క సమకూర్పుటయందలి పరవశత్వముచేత. సామరస్యంబు — సమరసత్వము ॥ ౩౭ ॥ తోడుకులన్ — ఆవులను. బంటుఁ బైవన్ — కొలువుఁడు కాండ్రను బిడ్డ. పా॥ ౩౮ ॥ నయప్రసక్తి — నీతియొక్క కూడిక ॥ ౩౯ ॥ కేదారంబులు — వరిమళ్లు. నిర్దారుండవే — ...

బూజ్యురాలనై । వేదియలంకరింతునని వేడ్కరి లోఁగలనాడుకొందునీ । వేదయులేక
సర్వగుణహీనుఁడవౌటయెఱుంగఁ దమ్ముఁడా ॥ ౩౯ ॥ శా ॥ వీరావేశము దాల్చి స
ర్వధనము న్వెచ్చింతు గాకేమియు । కారుణ్యంబు మునఖండసేతువృతముల్ కాశ్మీ
రఖండంపుఁగే । దారంబుల్ తెగనమ్మఁగా జనునె నిర్ధారుండవే వెన్కనె । వ్వా
రుఁ లేరె సహోదరాదులు కులధ్వంసంబునీక్ష్మామే ॥ ౪౦ ॥ ఉ ॥ కామవికా
రమాత్మనవగాఢతఁ దాల్చిన యేసినిర్భర । శ్రీమెఱయుం గరూపగుణశీలకులోన్నతిగల్గు
విప్రక । న్యామణులన్ సహస్రమయినన్ వరియించి రమించరాదె యే । మీమును నై
గృహస్థులు రమించుట యెగ్గె కులాంగనాతతిన్ ॥ ౪౧ ॥ శా ॥ లోలత్వంబున మత్తకా
శినుల కిల్లుం బొల్లు నం జెల్లఁగా । నేలా వెచ్చను సేయు నెవ్వలన మన్నీలాధ్యులుం జాల
రే । కోలంబో జనియించు వేఁడిననువీడోకలాభ మోతం డ్రిదు । శ్శీలాగారము వార
యావతము నిస్సీ మేటి వాటించునే ॥ ౪౨ ॥ సీ ॥ నర్మగర్భోక్తులు నకటకటలు విం
త నయగారములు బహు నాటకములు । పిలుపిచ్చవిద్యలు పీకవన్నియలును బెలుచఁద
నంబులు ప్రేలడములు । వక్రభావంబులు వలకారి బాగులు వలసి యొల్లములును వట్టిప
సలు । కేరడంబులు సాళగింపులు కిల్బిషాక్రీడనంబులు నడకించువగలు । బాసపోసనము
లు విడంబములు ప్రబలు । లేని మచ్చికకవియాంత్రిమైన వివిధ । దుర్గుణంబుల ప్రోవులు
ద్రోహమతులు । వారకాంతల దడవినవచ్చుఁ గీడు ॥ ౪౩ ॥ చ ॥ విడుమిఁక నైన
నిట్టియవివేకము మామకబుద్ధిపద్ధతిన్ । నడువుము నీకుఁ గావలసె నా హరికౌస్తుభమై
నఁ దెచ్చెదన్ । గడుసరియుచ్చకూళపలు గాకుల వీడుము చేయి మీఁదుగా । నడచిన పూ
ర్ణకాముఁడవు నాయనుజన్ముఁడ విట్లు సేయుదే ॥ ౪౪ ॥ తే ॥ అకట యీరీతి నయ
ము ప్రియంబుగలుగ । నానతిచ్చిన సద్బుద్ధి నాదరించెఁ । జాలదినముల నుండి యు
మైలపడిన । బడుగుగావున వాఁడన్నపానకాంక్ష ॥ ౪౫ ॥ సీ ॥ రాజాలయమున
కురాకపోకలు సేయు మానిన చదువులు మరలఁ జదువు । నిర్వాళ్ల నెచ్చెలులెదురైన
తలవంచు కులవధూరత్నంబుఁ గుస్తరించు । నాచార్యజనము ప్రత్యహము సంభా

ఘ్లామ లేనివాఁడవా ॥ ౪౦॥ అవగాఢతన్—అతిశయమును. నిర్భరశ్రీ—నిండినసంపద ॥ ౪౧ ॥
మన్నీలు—రాజులు. కోలంబు—ఆట. దుశ్శీలాగారిము — చెడ్డనడతకు ఉనికిపట్టు. వారయావతము
—భోగము పడుచులగుంపు. ఇస్సీ—ఛీ ॥ ౪౨ ॥ నయగారములు — మోసపుమెత్తదనములు. పిలు
పిచ్చ—మిక్కిలి సీదము. పీకవన్నియలు—పైపైమెఱుఁగులు. పెలుచఁదనము—కఠినత్వము. ప్రేల
డము—పలవరించుట. వలకారి బాగులు—వలపించునట్టి యలంకారములు. కేరడంబులు—పరిహాస
ములు. సాళగింపులు—కలగలుపు వనములు. కిల్బిషాక్రీడనములు—తప్పుడు ఆటలు. అడకించు—
వంచించు. బాసపోసనములు—పొసఁగని పుమాటలు. తడవినన్—తలఁచినను ॥ ౪౩ ॥ గడుసరి—
కఠినురాలైన. అచ్చకూళపలుగాకులన్—అచ్చపుఁ గ్రూరత్వము గలముష్టురాండ్రను ॥ ౪౪ ॥ బడుగు—ఒక్కి
నవాఁడు ॥ ౪౫ ॥ మానిన—మఱచిన. కుస్తరించున్—ఊఱడించు. సంభావించున్—గౌరవిం
చును. ఉపహారము—కానుక. కుతపవేళ—పగలు రెండున్నరజాముసకు పిమ్మటి కాలము. పసిన్—

వించున ర్చావళికిను పహారమిచ్చి । నర్చించుకుతపవేళాగతాతిథికోటికిని నేమదర్శిం
చుఁ బైరుపచ్చఁ । దండ్రియుద్ధనీయంబు తానెయుండుకు । నత్తికాభర్తతోనవ్వ
నల్పసరణి । గ్రామకార్యంబుదీర్చునంగడికివచ్చి । తేనెపూసినకత్తిథాత్రీసురుండు॥
౪౬ ॥ వ ॥ అత్తఁడొక్కనాఁడు॥౪౭॥సీ॥ గోమేధికోపలాంకురమానితంబులు పుష్య
రాగచ్ఛటాపుంఖితములు । వైదూర్యసంధానవర్ణనీయంబులు హరినీలకీలనాభ్యంచి
తములు । కురువిందసందర్భగురుతరంబులు చతుర్విధవజ్రదళ సమావేల్లితములు ।
మహనీయతరహరిన్మణిపరీతంబులు నకలుషస్థూలమౌక్తికయుతములు । పద్మరాగ
పరీరంభభాస్వరములు । దంతవిద్రుమకృతసముద్గకభృతములు । మాతృభూషలున
త్తికామండనములు । నిజయువతిదాల్చుసొమ్ములన్నియుహరించి ॥ ౪౮ ॥ క ॥ ఒ
కనాటిరాత్రిపడుపడు । కకుఁజెప్పకయిల్లువెడలిగాఢతరతమో। నికరమతనదగుతో
డుగ । నొకరుఁడుఁబేరడవిత్రోవనూడఁబడెన్ ॥ ౪౯ ॥ సీ ॥ శోకించువృద్ధభూ
సురుడాత్మపితృదత్తదర్భముద్రికకుఁజిత్తంబుగలఁగ । నత్తగారిచ్చినహరిసుదర్శనపుఁ
బేసనకుమునైదువవనటఁబొందుఁ। గ్రొత్తగాఁజేయించుకొన్నముక్కరకునైయడలు
దుర్వారగైయత్తయాఁడుబిడ్డ । జామాతవెతఁబొందమవ్యామోహమైనవ్యగ్రహకర్ణవేష్ట
నభ్రమశమునకు । నెంతదుర్బుద్ధియెంతదురాత్ముఁడితఁడహహ । సర్వధనములుఁదస్క
రాచారశీలుఁ। డూచముట్టుఁగనిలుదోఁచియుఁజిక్కిచనుట । మొఱఁగరో గాకతాన్వేళ
మొఱకగలదె ॥ ౫౦ ॥ ఉ ॥ మోదరంబుగానిధనమున్ బెనుమోపుగవాఁడమర్చి
యే । త్రోవయుఁగానిపేరడవిఁదూఱిహుటాహుటినొక్కరుండు పుల్గఁ। జావునకంగ
వించిపెలుచంజనుచుండఁగనొక్కనాటిసం। ధ్యావసరంబునందొకపురాంతికఘోర
వనాంతరస్థలిన్॥౫౧॥వ॥ కరుణాదూరులుచోరులంధతమసాకారుల్ పరార్థాపహ

పసుల మందను. పికున్—గా పాడను. ఉద్ధనీయము—పోషి. అత్తికాభర్తతోన్—తోడఁబుట్టి
నదానిపెనిమిటితో. అంగడికిన్—రచ్చకు ॥ ౪౬ ॥ ఉపల—రాయి. అంకురము—మొలక—పోఁడి.
మానితంబు—గౌరవింపఁబడినది. ఛటా—సమూహము. పుంఖితము—పొదుఁగఁబడినది. సంధాన
—కూర్పుచేత. కీలన—చెక్కడము. అభ్యంచితములు—మిక్కిలి యొప్పినములు. కురువిందము—
ఒకవిధమైన కెంపు. సందర్భము—కూర్పు. సమావేల్లితములు—చక్కఁగా మెలయునవి. హరిన్మణి
పరీతంబులు—పచ్చలచేతఁ బొదుగఁబడినవి. అకలుష—దోషములేని. పరీరంభ—పొదుగుటచేత.
భాస్వరములు—ప్రకాశించునవి. సముద్గకభృతములు—బరిణులందుఁ బెట్టఁబడినవి. అత్తికామండన
ములు—అక్కసొమ్ములు ॥ ౪౮ ॥ గాఢతరతమోనికరము—మిక్కిలి దట్టమయిన చీఁకటియొక్క స
మూహమే. ఊడఁబడెన్—పాలిపోయెను. ౪౯॥ పేసనకున్—హారమునకు. వనట—దుఃఖము.
జామాత—అల్లుఁడు. వెత—వ్యథ—దుఃఖము. కర్ణవేష్టనము—చెవిపోఁగు. ఊఁచముట్టుగన్—
కొంచెమయిన మిగులులేకుండ ॥ ౫౦ ॥ హుటాహుటిన్—మిక్కిలి వేగమున. అంగవించి—సా
హసించి ॥ ౫౧॥ అంధతమసాకారులు—కటికచీఁకటివంటి యాకారముగలవారు. పరార్థాపహృతి
త్వరితాంతఃకరణులు—ఒకరిసొత్తు నపహరించుటయందు పడిగలమనస్సుగలవారు. దురాసదులు—

తిత్వాంతఃకరణులు౯ దురాసదులు విశ్వద్రోహులు ద్వ్యాహులై । తెరువాటకాండ్రమ్మ
డిం(గమ్మిఱొమ్మగలసందీప్తాశుగశ్రేణి నే । సిరి ధాత్రీసురసూనుఁ గార్ముకరవాశ్లిష్టా
శుఁడై యీసున౯ ॥ ౫౨ ॥ క ॥ కాయంబునఁ బెనపెదపలు । గాయంబులు చేసెఁ గాని
కడువాఁడిమిమై । నాయమ్ములమ్మహీసురు । నాయమ్ములు దాఁకవయ్యె నాయుర్మహి
మ౯ ॥ ౫౩ ॥ క ॥ ఒకనెత్తురుఁ బొట్టునకూ । రకయసురులు వేవురొడిసియుఁ గ్రమమున
దొంగల్ । బకనిభులాపత్తునిదొఁ । చికొని రయంబడరఁ జనిరి చెట్టుకొకరుఁడై ॥
౫౪ ॥ క ॥ కాఁపుకొడుకొక్కరుండా । కాపురుషుం దెచ్చెనింటికడ కనుకంపా ।
టోపోద్దీపితబుద్ధిఁ ద । దాపద్వినివారణక్రియాభిముఖుండై ॥ ౫౫ ॥ సీ ॥ పితృపరి
త్యాగవర్ధితకిల్బిషము వోవ నెత్తుకై వడి వేళ్ల నెత్తురొత్తి । కూరుకుఁ బాఱిణముల మే
లొకలుపు చాడ్పున గంట్ల శాకినీకాండంబు సణఁపి మూచి । సమయంబు గాదని శమను
దూతలఁ ద్రోయు జాడమైఁ దుకత్రముల పెట్టి కి । పతయాళువగు బొంది పడకుం
డుటకుఁ గంద్రపురులిచ్చు గతిఁ జాలఁ బొత్తులు నిచి । వట్టికూడు నునే నీళ్లు పెట్టి యొజ్జగలు
గుపిడ్యంబులిప్పించి వలఁతిగ్గాని । వెజ్జునెచరించి యరయించె విప్రసుతుని । కంటవత్తిడు
కొని సైరికప్రభుండు ॥ ౫౬ ॥ క ॥ నిరనిలసంచారస్థల । మరయికసుస్నేహపూర
మాయుస్థితియా । యిరుడెఱఁగుబలిమి దుర్దశఁ । బొరయక దీపమ్ము పగిది భూసు
రుఁ డెసఁగె౯ ॥ ౫౭ ॥ ఉ ॥ తానప్రసంగమున్ దిగిచితత్సరణి౯ దన పెంపు పెద్దగాఁ ।
బూనివచించు నక్కపట పూరుషుఁ డక్కమనమ్మె నెమ్మది౯ । జానపదాగ్రగామితన
జాతియు నాతియుఁ గూడి దేవునిం । గా నిజదేశికోత్తముని గాఁ బరమాప్తునిఁ గాఁ దలం
చుచు౯ ॥ ౫౮ ॥ క ॥ తలలొపల నాలుకపూ । సలలో దారంబు పాలఁ జల్లిన నీరుం । బలెవెలి

అసాధ్యులు. ఒక్కుమ్మడి౯—ఒక్కసారిగా. అగల౯—పగులఁగా. సందీప్తాశుగశ్రేణిక౯—మిక్కిలి వెలిఁగెడి బాణముల పఙ్క్తులను. కార్ముకరవాశ్లిష్టాశులు—ధనుస్సుయొక్క ధ్వనితోఁ గూడిన దిక్కులు గలవారు. దిక్కులందు ప్రతిధ్వని పుట్టునట్టుగా వింటిని ధ్వనింపఁ జేసినవారు. ఈసున౯—కోపముతో॥ ౫౨॥ కాయము—దేహము. ఆయమ్ములు—ఆ బాణములు. మర్మస్థానములు॥౫౩॥ ఒడిసియుఁ గ్రమమున౯—పొంచికమ్ముకొనెడి పద్ధమున ॥౫౪॥ కాపురుషు౯—నీచుని. అనుకంపాటోపోద్దీపితబుద్ధి౯—దయాతిశయము చేత వెలుఁగు పట్టిబుద్ధితో. ఆపద్వినివారణక్రియ—ఆపదను తొలఁగించునట్టి వ్యాపారము॥౫౫॥ వర్ధితకిల్బిషము—వృద్ధినొందింపఁబడిన పాపము. కూరుకు—నిద్రించు. గంట్ల౯—గాయములందు. శాకినికాండంబు౯—వస్తుల సమూహమును. సణఁపి—చొప్పించి. పతయాళువు—పడునట్టి స్వభావము గలది. బొంది—దేహము. గంద్రపురులు—ఊఁతకోలలు. పొత్తులు—పొత్తిగుడ్డలు. ఒజ్జ—శారము. వెజ్జు౯—వైద్యుని. ఎచరించి—ఎచ్చరించి—ఎచ్చరికచేసి. కంటవత్తిడుకొని—ఏమఱక. సైరికప్రభుండు—కాఁపుదొర॥౫౬॥ నిరనిల—గాలిలేని. అరయిక—విచారణ. సుస్నేహపూరము—(మొదటియందలి) మంచిచమురుయొక్క సమృద్ధి. దుర్దశ౯—చావును. పొరయక—పొందక. ఎసఁగె౯—అతిశయించెను ॥ ౫౭ ॥ పెంపు—పెంచుట. జానపదాగ్రగామి—పల్లెపట్టులయందుండువారిలో ముఖ్యుఁడు—కాఁపువాఁడు. జాతి—కులమువారు—చుట్టములు. నాతి—పెం

మెఱుఁగకమనసులు । గలసియభేదమునఁ గాఁపుగడనతఁడుండెన్ ॥౫౯॥ క॥ కలదా
శూద్రవసతిశశికలదానఁ జాలునొకవికారపుఁగోడన్ । చలదాలోలకటాక్షాం।చ
లదామనిబద్ధతరుణజనఖంజనయై ॥౬౦॥ ఉ॥ ఇంటికినడ్డమాఁకయొకయింతయులేక చ
రించువానిచే । నంటినఁ గందుగెందళుకు లంగమునం గలవానిమిక్కిలిం । గంటికి
నించువానిఁ జెలికన్నులవానిఁ బిసాళిఁ బాఁపనిం । బంటదిగోరుచారుకుచపంజరకీరము
గారవింపఁగన్ ॥౬౧॥ సీ॥ పలుపికారంబులఁ గలగల్పుఁ బూవులరాకపోకలబయల్
పాఱఁగఁ జేయుఁ । దనకంబు గమకంబు దత్తఱంబును హత్తి మనసు సాఁగినపజ్జఁ జొనుపఁ
గోరి । కుదురుపాలిండ్లపైఁ గొంగుజాఱఁగఁ గొప్పు వీడనుఱాకనవ్వు వెట్టినవ్వు । నే
రాలిపట్టిబిట్టొత్తిచెక్కిలినొవ్వఁగ నవివాఁడేచ్చినఁ గౌఁగలించు । దండసకిమెడఁబుం
జాలదండఁ బెట్టుఁ । బిట్టుమెట్టెలు బిగువంచుఁ దెగికళాదు । వనితచిన్నారిపొన్నారి
వయసువాని । విప్రనందనుఁ గన్నంతవెకలియగుచు ॥౬౨॥ క॥ దుర్గలితాతనువి
లసన । నిర్లజ్జాస్వాంతకాంత నేఁగుపుమెఱయన్ । జెల్లాటమాడుమోహము । తే
ర్లయివర్తిల్లనమ్మహీసురుతోడన్ ॥౬౩॥ తే॥ దృష్టిపాతంబుగాడివివ్వైఁ జెరలఁబ
ట్టు । ఘాలపట్టికఁ గనుపట్టుబాలచేల । నిజీయఁదలఁ గట్టియొకమూలనొఱగు నేల । గ్రు
డ్లనీరుట్ట బఱచినకొంగుపీఁద ॥౬౪॥ ఉ॥ తేలెడుకన్నుదోయువడదేలెడుముద్దుమొ
గంబుసారెకుఁ గ్రై । వ్రాలెడుగొప్పకొప్పువసివాడెడునన్నువకౌనుకాఁకలం । దూలె
డులేఁత మేనునయితో ట్రిలునమ్మగనాలివానిబా । గాలఘువర్తనుండరసియంగజబా
ధితగాఁ దలంచుచున్ ॥౬౫॥ క॥ ఎవ్వనికివలచెనోకోయీ । జవ్వనియసిరవ్వమీ
ఱుసరసోక్తులులే । నవ్వులుముడిచినపువ్వుల । రువ్వులఁ దనయందె సమధిరూఢము

ల్లాము. దేశికోత్తమునిఁగాన్ — గురుశ్రేష్ఠునిఁగా ॥ ౫౮ ॥ ౫౯ ॥ వసతిన్ — ఇంటియందు.
శశికల — చంద్రకళ. చలదా... ఖంజన — చలించుచున్నవియు అంతట తిరుగుడుపడునవియునైన కడ
కంటిచూపులనెడి యురులచేత కట్టఁబడినయౌవనపురుషులనెడి కాటుకపిట్టలుగలది ॥ ౬౦ ॥
అడ్డ — నిర్బంధము. కందు — వర్ణహీనమగు తళుకులు — తళతళకాంతులు. ఇంచు — ఇంపగు. పిసాళి
— వంచకుఁడైన. కీరమున్ — చిలుకను ॥ ౬౧॥ కలగల్పు — ఐకమత్యము. తమకంబుగమకంబు —
మోహముయొక్క అధిక్యము. హత్తి — పొంది. పజ్జన్ — ప్రక్కను. పాలిండ్లు — స్తనములు.
పెరాలిపట్టన్ — తోడికోడలిబిడ్డను. బిట్టు — మిక్కిలి. దండసకిమెడన్ — దగ్గఱనుండెడిచెలికత్తె
యొక్క మెడను. పుంజాలదండ — మెడను ధరించెడియొక విధమయినయాభరణము. తెగి — తెగఁ
బడి. కళాదున్ — అగసాలెవానివి. చిన్నారిపొన్నారి — మనోజ్ఞము. వెకలి — ఆసక్తురాలు ॥ ౬౨ ॥
దుర్గలితాతనువిలసననిర్లజ్జాస్వాంత — దుష్టమయినయొయ్యారముతోడియున్మత్తోద్రేకముచేత, లజ్జలే
నిమనసుగలది. చెల్లాటము — పరిహాసము ॥ ౬౩ ॥ గ్రుడ్లన్ — కనుగ్రుడ్లయందు. ఉట్టన్ —
కాఱఁగా ॥ ౬౪ ॥ వడ — తాపము (లేక) బడలిక. వసివాఁడు — మిక్కిలివాఁడు. అన్నువకౌను —
సూక్ష్మమయిననడుము. కాఁక — తాపము. నాలి — కుత్సితము. లఘువర్తనుఁడు — నీచప్రవర్తన
ముగలవాఁడు ॥ ౬౫ ॥ రవ్వ — అల్లరి. రువ్వు — విసరివాటు. సమధిరూఢములు — చక్కగా ఎక్కి

లగుటన్ ॥ ౬౬ ॥ మ ॥ బళిరా తేరకుఁ జేరదక్కెనటు లీబంగారుకుండంబుఁ జంకలు
దాటించుచుఁ గెంపుమోవి దోఁచుకొంగాఁ గుబ్బపాలిండ్లు బి । ట్టలమంగా ముఖగంధపా
రణము సేయంగాఁ గటీసీమను । న్వలపత్రీశిఖ ఘటింపఁగాఁ దిప్పురు మిత్రద్రోహి
మోహాంధతన్ ॥ ౬౭ ॥ సీ ॥ తలపుండ్లు గడిగించి తనుఁ బ్రతికించెఁ గాయడవిఁ జోరా
హతుండైనఁ దెచ్చి । కన్నబిడ్డలకన్న గారవంబునఁ జనవిచ్చెఁ గా నిచ్చలు నింటిలోన ।
గ్రాసవాసక్లేశకశ్మలత్వ ముడుచి యనురక్తిఁ బెనిచెఁ గా ననుదినంబు । గురువుగా
వేల్పుగాఁ గూర్చుచుట్టంబుగా భావించికొలిచెఁ గా భక్తియుక్తి । నెవ్వఁడా రెడ్డియిం
టికి నెగ్గుఁ బాలఁ । జేయుగుడి యుండి గుడి ద్రాళ్లు దీయుకరణిఁ । గపటనటనానటుఁడు ద్రా
టఁ గట్టుబోఁడు । కాయజామేయసాయకాఘాతభీతి ॥ ౬౮ ॥ చ ॥ కరఁగిన డెంద
ముల్ విముపు గాననికోర్కులు పారవశ్యముల్ । బొరసిననిట్టచూపులు గుముర్గొను
ముత్పులకాంకురావళుల్ । చిరిఁగిన సిగ్గు లంగలిక చీఁకటి వేఁకటి రేలఁ జాలవా । లిటిఁ
దలి రాకఁ బోఁడియు నళీకవిశిష్టుఁడు దుష్టచేష్టలన్ ॥ ౬౯ ॥ క ॥ మతి బాపమనక ప్రా
ణాత్యయకరమగు తెగువకతఁడు చొరఁబడె నరకే । సతి కోదోషో మరణే, సతి కింభయ
మన్నచదువు వంచోలుచున్ ॥ ౭౦ ॥ ఉ ॥ అర్ధమరేయి దాఁక పొలమారసి మారశిలీ
ముఖాహతిన్ । నిద్దురఁ గాచియున్న మగనిన్ జగసీలి పిసాళి జంతయు । మ్మద్దియ సేవసేయు
దొకముచ్చటయాడదు మూఁగబోలె నే । సుద్దియు లేక కన్మొగిచి చూచు వనోగతిఁ దోఁ
చు చెల్వునిన్ ॥ ౭౧ ॥ సీ ॥ పొన్నాకుపై తేనె సన్నచంద్రిక మోవి మాధుర్యమనక వే
మాఱుఁ బొగడి । యామని బుగబుగలంగ చంపకదామగంధంబనక పెక్కుగతుల నె
న్ని । పడనున్న సడ్లసంపద పెంపు పాలిండ్లబీరంబనక సారెసారెఁ దలఁచి । తెలియనభ్రి
చ్ఛాయ వలమానకచభరప్రకటనంబనక మాటికిని మెచ్చి । దినదినంబును గసికాటు చెన

న॥ ౬౬ ॥ తొడుకంగాన్ — గ్రహింప. అలమంగాన్ — ఆక్రమింపను — పట్టను. తిప్పురున్ — ఉత్సాహము ॥ ౬౭ ॥ చనవు — స్వాతంత్ర్యము. గ్రాసవాసక్లేశకశ్మలత్వము — అన్నవస్త్రములకై కష్టపడుటయనెడి క్లేశము. కూర్చు — ప్రియమైన. కాయజామేయసాయకాఘాతభీతిన్ — మన్మథునివైన మేరలేని బాణముల దెబ్బలవలని భయముచేత ॥ ౬౮ ॥ డెందములు — మనసులు. పారవశ్యము — చొక్కు. నిట్టచూపులు — చలింపని చూపులు. ముత్పులకాంకురావళులు — సంతోషమువలని గగ్గురుమొలకలపఙ్క్తులు. చిరిఁగిన — చినిఁగిన — పోయిన. చీఁకటి వేఁకటి రేలన్ — చీఁకటిగల రాత్రులందు. వాలిరిన్ — వాలాయముగ. అళీకవిశిష్టుఁడు — కపటమైన యోగ్యతకలవాఁడు ॥ ౬౯ ॥ ప్రాణాత్యయకరము — ప్రాణముపోవునట్లు చేయునది. నరకే సతి — నరకమగుచుండఁగా. కోదోషః — ఏమిదోషము. మరణే సతి — చావు అగుచుండఁగా. కింభయమ్ — ఏమిభయము ॥ ౭౦ ॥ అర్ధమరేయి — అర్ధరాత్రము. జగసీలి పిసాళి జంత — మిక్కిలి మాయచేష్టలను వ్యాపింపఁజేసెడి ధూర్తురాలు. చెల్వునిన్ — విటుని ॥ ౭౧ ॥ చంద్రిక మోవి — ఎఱ్ఱఁదనముగల యధరము. ఆమని — వసంతఋతువు. బీరంబు — బిగువు. అభ్రిచ్ఛాయ — మబ్బునీడ. వలమానకచభరప్రకటనంబు — వట్రువగాఁ జుట్టఁబడుచున్న కొప్పుయొక్క ప్రసిద్ధి. కసికాటు — [illegible] — కొంచెపు అనుభవము. చెనకు — తా

కువలన । దప్పిదీఱసితమకంబు దెప్పరంబఁ । బాపసమకట్టిజాఱుఁడప్పాటుఁడసతి । నె త్తుకొనిపోవనిందంపు నెడరువేచె ॥ ౭౨ ॥ క ॥ అతతాఁదన్నగరీపతి । జాతరసాటిం చెంబకు విసరమనితరసా । ధ్యాతతవాతామయుని । ర్ఘాతాహతిఁమూలగాలిగంగలకె ల్లన్ ॥ ౭౩ ॥ సీ ॥ గోర్వెచ్చచమురంటుకొనిరిమస్తకములజలకమాడిరినిశామిళిత వారి । కట్టిరిచిఱుతచౌకములక్రొంబుట్టముల్ కాటుకదీర్చిరికన్నుఁగవల । దిద్దిరిసిం దూరతిలకంబుబటువుగానకౌఁగొప్పులవిరుల్ గ్రుక్కిరిదిద్ది । నింబప్రవాళమాల్యం బులవైచిరిచిట్టిపొట్టిధరించిరిట్టినట్టు । తరుణాభావనధగధగద్దశనమణుల । హత్తు కొలిపిరిలేఁతపీడ్యములడాలు । పర్వదినమునఁబామరప్రమదలుదిత । నియమసంభా వనారంభనిభృతబుద్ధి ॥ ౭౪ ॥ క ॥ ఎడ్డైతనపుఁగయిసేఁతల । రడ్డులుపడవిరిపుర స్సరదార్భర్యముగా । గుడ్డంబుచక్కఁగట్టం । బడ్డమహాశక్తి దివ్యభవనంబునకున్ ॥ ౭౫ ॥ వ ॥ అమ్మహోత్సవంబజప్రధానంబగుట విబుధ సభయుంబోలియు మహాసు రోద్దారంబును, తమోవిక్రృతివిధేయంబగుట విధుబింబంబునుంబోలియుఁదారావి యోగముదితంబును, బహుళధ్వని పరీతంబగుట సత్కవిత్వంబునుబోలియు నసా ధువర్ణసంబాధబంధురంబయ్యెనయ్యెడ ॥ ౭౬ ॥ సీ ॥ అంభోధరముక్రిందనసియా డునైరావతియుఁబోలెనసిడిక్రొవ్వెలఁదెఱవయొర్తు । చెందమ్మికొలనరంజిల్లునంచయుఁ

కుట. తమకంబు దెప్పరంబు — మోహాతిశయమును. అసతిన్ — అంకులాఁడియగునా కాఁపుదానిని. ఎడరు — సంకట. వేచెన్ — కనుపెట్టెను ॥ ౭౨ ॥ అనితర...హతిన్ — అనితరసాధ్య — ఇతరముచేత సాధింపరాని. అతత — విశేషమయిన. వాతామయ — గాలికుంటుతెవులనెడి. నిర్ఘాతాహతిన్ — పిడుగుదెబ్బచేత. గాలిగంగలకున్ — పిశాచరూపిణులైనక్షుద్రస్త్రీదేవతలకు ॥ ౭౩ ॥ నిశామిళిత — పసుపుకలసిన. బటువుగాన్ — వట్రువగా. నింబప్రవాళమాల్యంబులు — వేఁపచిగురుదండలను. చిట్టిపొట్టి — చిన్నచిన్నసొమ్ములను. తరుణధావనధగధగద్దశనమణులన్ — సమయమునందుఁదోముకొనఁబడినదగధగప్రకాశించెడిరత్నములవంటిపండ్లయందు. హత్తుకొలిపిరి — కూర్చిరి. డాలు — కాంతి. పామరప్రమదలు — గ్రామ్యస్త్రీలు. నిభృత — దిద్దఁబడిన ॥ ౭౪ ॥ ఎడ్డైతనపుఁగయిసేఁతన్ — మోటుతనపుఅలంకారములతో. పురస్సరదార్భర్యముగాన్ — ముందునడుచుచున్న భార్యలుకలుగునట్టుగా. గుడ్డంబుచక్కన్ — చేనివెంబడి ॥ ౭౫ ॥ అజప్రధానంబు — మేఁకపోతులుముఖ్యముగాఁగలది; బ్రహ్మముఖ్యముగాఁగలది. విబుధసభ — దేవసభ. మహాసురోద్దారంబు — అధికమైనకల్లుచేతహెచ్చినది; గొప్పయసురులచేతదొడ్డది. తమోవిక్రృతివిధేయంబు — తమోగుణవికారమునకులోనైనట్టియినది; చీఁకటివికారముచేతలోఁకువైనది. విధుబింబము — చంద్రబింబము. తారావియోగముదితంబు — కంటిగ్రుడ్లమెఱఁపాటుచేత సంతోషించినది — అనఁగాకన్నులు తేలవేయుటచేత సంతోషించినది; తారకలతోఁ బాటుచేతసంతోషించినది. బహుళధ్వనిపరీతంబు — అధికధ్వనిచేతఆవరింపఁబడినది. సత్కవిత్వము — మంచికవిత్వము. అసాధువర్ణసంబాధబంధురంబు — నీచజాతులగుజనులయొరపిడిచేతఒప్పిదమైనది; తప్పుఅక్షరముల నింపుచేత ఒప్పిదమయినది ॥ ౭౬ ॥ అంభోధరము — మబ్బు. ఐరావతి — మెఱపు. సిడిన్ — సిడిమ్రానియందు. చెందమ్మి — ఎఱ్ఱతామర. నిప్పుటెటన్ — నిప్పులమేటియందు. తొలు

బోలెసివ్పుచేటఁ జరించె నెలఁతయోర్తు । తొలుసంజయందవర్తిలుసంచయమును బోలె
నీఁగెఁ బందిరిగుండమింతియోర్తు । జలనీలిపైనెక్కకలువమొగ్గయుఁ బోలెననటాకున
ర్తించెనతివయోర్తు । కాంతయొకర్తు మూఁపునఁగండలిచ్చె । మారుగాలిచ్చె నొక
సుధామధురవాణి । లలనయొకర్తు నోరితాళఁబులిచ్చె । శక్తిజాతరసద్భక్తిశ
క్తులెసఁగ ॥ ౭౭ ॥ క॥ బత్తులు సునువాకత్తుల । మొత్తిరి పశుసమజమ్ముండములు చండము
లౌ । నెత్తురుధారలు ఘోరవి । పత్తిమిరనవారుణప్రభలు ప్రబలంగన్ ॥ ౭౮ ॥ తే॥
పెలువఁగలుచొక్కచెలువలతలకునెక్క । తోనదిక్కలతలకెక్కఁ దోడఁగాఁ దప
ము । దేవిగుడిలోన నొక్కొక్కదివియ దోఁపఁ । దోన నొక్కొక్కచుక్కయుఁ దోఁ
చెమింట ॥ ౭౯ ॥ క॥ ఎడరగుట దెలిసి పాఱుం । బాడుఁడమ గొనిచని యెమ్మెఱుఁ భూమిక
నటసం । దడి బొమ్మఁడు పెండ్లాడెను । వడువునఁ గసుగాఁపుఁబూపవయసు మిటా
రిన్ ॥ ౮౦ ॥ తే॥ కాఁపుఁగోడలు కంచంత కాఁపురంబుఁ । బాలవంటికులంబుఁ గా
వ్వుటచియటికె । మగని సటువెట్టి రెండవమగని వెంట । నువిదలకు బుద్ధి పెడతలనుం
డుఁగాదె ॥ ౮౧ ॥ ఉ॥ ఆకుమఱుంగుపిందెయయి యంతిపురంబున బోలెనన్నరా।
కాకుముదప్రియాస్య భయగాఢతరత్వర నేగుఁగానిలో । నాఁకలిదప్పియున్ రవికరా
త్రియు నెన్నదు మన్మథాస్త్రకీ । లాకులతప్తచిత్తలకు లక్ష్యమెటక్కిన నొప్పెవ్వి
యున్ ॥ ౮౨ ॥ సీ॥ కఠినకంఠీరవాక్షతనఖక్షతజరత్కరిశిరశ్శుక్తిశార్కరిలతలము ।
లాశాంతజంతుకంఠాసృగుగ్రవ్యాఘ్రముఖగుహాభాంకారముఖరితంబు । లశ్వద్విష

సంజ—ప్రాతఃకాలము. ఈఁగెన్—చొచ్చెను. పందిరిగుండము—పందిటిలోని నిప్పులగుండము. జలనీలి—పాఁచి. అనఁటాకున ర్తించెన్—అరఁటియాకు వేసి దానిపై నాట్యము చేసెను ॥ ౭౭ ॥ బత్తులు—భక్తులు. సునువాకత్తులన్—సున్నపైన వాడరగలకత్తులచేత. పశుసమజముండములు—పసులగుంపుల తలలు. చండములు—భయంకరములు. ఘోరవిపత్తిమిరనవారుణప్రభలు—భయంకరములైన యాపత్కాలమునందలి క్రొత్తవియగు ఎఱ్ఱని కాంతులు. ప్రబలంగన్—అతిశయింపఁగా ॥ ౭౮ ॥ పెలువన్—అధికముగా. తమము—చీఁకటి ॥ ౭౯ ॥ పాఱుంబాడువఁడు—దుష్టబ్రాహ్మణుఁడు. కొనన్—తీసికొని. బొమ్మఁడు—బ్రాహ్మణుఁడు. కసుగాఁపుఁబూపవయసు మిటారిన్—పసిదియు ప్రౌఢవలెను నొజ్జకుఁయిన వయసుగలదియునైన కాఁపుపడుచును ॥ ౮౦ ॥ కాడ్పటిచి—చెటిచి. ఉటికెన్—పాటిరోయెను. పెడతలన్—వెనుకటితలయందు ॥ ౮౧ ॥ రాకాకుముదప్రియాస్య—నిండుపున్నమనాటి చంద్రునివంటి ముఖముగలది. భయగాఢతరత్వరన్—భయముచేత మిక్కిలి హెచ్చయిన త్వరచేత. రవికరాత్రి—ఎండతలసి బాధ. మన్మథాస్త్రకీలాకులతప్తచిత్తలకున్—మన్మథుని బాణములవలని మంటలచేత కలఁతపడి తపించుచిట్టి మనసుగలవారికి ॥ ౮౨ ॥ కఠిన...తలములు—కఠిన—కఠోరములైన. కంఠీరవ—సింహములయొక్క. అక్షత—మొక్కపోని. నఖ—గోళ్లచేనైన. క్షత—గాయములుగల. జరత్కరి—ముసలియేనుఁగులయొక్క. శిరః—తలలయందలి. శుక్తి—ముత్తెపుఁజిప్పలచేత. శార్కరిల—గులకగలవియైన. తలములు—ప్రదేశములును. ఆశాంత...ముఖరితంబులు—ఆశాంత—దిక్కులకొనలయందలి. జంతు—జంతువులయొక్క. కంఠ—మెడలవలని. అసృక్—నెత్తుటిచేత. ఉగ్ర—భయంకరములయిన. వ్యాఘ్ర—పెద్దపులులయొక్క.

ద్విషాణాగ్రనిగ్రహావహత్ప్రస్తరప్రసవసౌరభమయంబు । లజ్ఞాతరవికరవ్యాపార
భూరుహచ్ఛాయానపాయాతిశైత్యఖనులు । గహనఘంటాపథంబులుగడచినడఁ ।
యొక్కపక్కణమీక్షించి యాఁబడిల్లి । యపరవర్ణస్నుషయు బ్రాహ్మణాధముండు ।
బోయకులమునఁగలసి పోలుపుదక్కి ॥ ౮౩ ॥ తే ॥ ఎన్నిజన్మంబులేనియుఁ జన్న
పిదపఁ । గానిప్రాపింపరానిధరానిలింప । జాతిగడెలోనపాపజాతి తొలఁగి ।
కల్లుపెల్లాని వేఁటాడు గరుసునారసై ॥ ౮౪ ॥ క ॥ స్వపురీణానిలసౌరభ । మాపూరి
ణింపఁగ మదాకులాఖేటరతిన్ । వ్యాఘ్రాదికభయదాటవి । శీఘ్రగతిన్ మెలఁగునస
తిచెలువుఁదురఁదానన్ ॥ ౮౫ ॥ మ ॥ గతిమధ్యస్తనకుంతలస్తబకవీక్షాగర్వదుర్వార
యై । సతిచేమానమెయానమవ్యానికనిస్సారంబుపాలించుదా । ల్బుతగుల్ గా
దనిరోసియావృషలివాలుందూపుఁగ్రొమ్మంటకా । హుతియాబగ్గినృగేంద్రకుంభిచ
మరీయూథంబు నేణంబులున్ ॥ ౮౬ ॥ సీ ॥ జళుకులువారకెస్నగదంచి వెదురుబియ్య
మునబువ్వలవలెనఁ గంచిలోవి । వార్చిడించినక్రొత్తవంటకంబతిమాత్రధౌతశరావ
పాత్రమునఁజాల । వడ్డించిపలువన్నెవన్యామిషంబులుచుట్టువాఁడుంగనుంచిచొక్కట
ముగఁ । గాఁదినగురునెయ్యిచేచాఁచఁజాలినంతయుఁగుమ్మరించితత్క్రపూర । మొ
కయలాబుశలాటుఖండోదరమునఁ । బూన్చియటుడించి తానునుబొత్తుగలసి । సామి

ముఖగుహా — నోళ్ళవలన వెడలెడి. ఘాంకార — ఘాంఅనెడి; స్వనములచేత. ముఖరితంబులు — మ్రోఁగునవి — ప్రతిధ్వనులిచ్చునవి. అశ్వద్విష...మయంబులు — అశ్వద్విషత్ — గాడిదెనుబోతులయొక్క. విషాణ — కొమ్ములయొక్క. అగ్ర — మొనలచేత. నిగ్రహ — భేదింపఁబడుటచేత. వహత్ — వహించుచున్న. ప్రస్తరప్రసవ — రాతిపువ్వులయొక్క. సౌరభమయంబులు — పరిమళవికారములుగలవి. అజ్ఞాత...ఖనులు — అజ్ఞాత — తెలియఁబడని. రవికర — సూర్యకిరణములయొక్క. వ్యాపార — వ్యాపారముగల. భూరుహ — వృక్షములయొక్క. ఛాయా — నీడలచేత. అనపాయ — అపాయములేని. అతిశైత్య — మిక్కిలిచల్లఁదనమునకు. ఖనులు — గనులు — స్థానములు. గహనఘంటాపథంబులు — అడవులపెద్దబాటలు. కడచి — దాఁటి. పక్కణము — బోయపల్లె. అపరవర్ణస్నుష — శూద్రునికోడలు. పోలుపు — ఒప్పిదము ॥ ౮౩ ॥ ప్రాపింపక — పొందను. ధరానిలింపజాతిన్ — బ్రాహ్మణకులమును. పాపజాతి — దుర్జనుఁడు. తొలఁగి — విడిచి. గరుసు — మేర ॥ ౮౪ ॥ మదాకులాఖేటరతిన్ — కల్లుచేతకలఁతనొందినవారిదైనవేఁటాడుటయందలి యాసక్తిచేత ॥ ౮౫ ॥ గతి...దుర్వార — గతి — నడక. మధ్య — నడుము. స్తన — చనులు. కుంతలస్తబక — కొప్పు. వీక్షా — చూపు. గర్వ — వీనివలనిగర్వముచేత. దుర్వార — నిలుపరానిది. తాల్చుతగులు — ధరించుటయందలియాసక్తి. కాదు — తగదు. వృషలి — శూద్రస్త్రీ. వాలుందూపుఁగ్రొమ్మంటకున్ — అతిశయించినబాణములయొక్క క్రొత్తమంటకు. బగ్గి — నైపుణి. కుంభి — ఏనుఁగు. ఏణంబులు — జింకలు ॥ ౮౬ ॥ జళుకులు — పొట్టు. అంచిలోవిన్ — చిన్నవంటకుండయందు. అతిమాత్రధౌతశరావపాత్రమునన్ — మిక్కిలి చక్కగా కాఁగి దుగఁబడిన మూకుడియందు. వన్యామిషంబులు — అడవిమృగములమాంసములు. చొక్కటముగన్ — స్వచ్ఛముగ. గురునెయ్యి — గవయమృగముయొక్కనెయ్యి. అలాబుశలాటుఖండోదరమునన్ — వెల్తిసొరకాయచిప్పలో. సామిదష్టాన్నకబళములు — సగముకఱచిన అన్నపుముద్దలు.

దష్టాస్యకబళముల్ సామికొసఁగు । నగుచుఁజవులెచ్చరించుచునిగురుఁబోఁడి ॥ ౮౭ ॥
శా ॥ కాఁపుంగొంజికు రాకుఁబోఁడిపరలోకంబుం దప్రాపింపుడున్ । వ్యాపాదంబున
నాతఁడొందుఁగడరూపాజీవరాజాననం । దాపింఛచ్ఛదగుచ్ఛసచ్ఛవిమదాంధన్ బం
ధురశ్రోణిపీ । ణాపాణింధమపాణినొక్కప్లవకన్యంగూడిక్రీడింపఁగన్ ॥ ౮౮ ॥ వ ॥
అపవిత్రంబగు పుత్రలాభంబు దక్కళత్రంబునందు సంభవించె నిట్లానష్టపూర్వద్వి
జన్ముండుకష్టమార్గంబున నెలసి నెంతయుం దానును బ్రాలుమాలి మృణాళనాళ
పేశలంబగు ఫణాధరపరివృఢ ఫణాఫలకతలిమతలంబున నంటసిలంబడ నెసనెడం బె
క్కుపాతకంబులుపార్జించుచు వర్తించివర్తించియొక్కనాఁడొక్కరుండునంగురుక్క
రకుమారయుగళంబుఁ గుపితశరభసంభంబగు దాసిగళగళాయమాన గళనిగళనియమి
తంబుగఁ గేలఁగీలించియొంటిపాటున వేఁటపైఁగలతివుట నాటాడుచు సమీపాట
వీమధ్యంబుఁజొచ్చియాస్ఫోటించి పిక్కచెదరక దిక్కులు పరిభ్రమించి యదభ్రవి
భ్రమ భూయిష్ఠంబులగు మృగంబులం దెగఁజూచి యేచి కన్నిచ్చకువచ్చు పెక్కు
నంబుడులు చేవడించక కావడించి ప్రొద్దస్తమించునంతకు నిజనిశాంతంబునకుఁ బ
ఱతెంచునప్పుడు ॥ ౮౯ ॥ మాలినీ ॥ కుపితశమనచక్షుః క్రూరదుర్వారకీలా । స్థపుటి
తముగువహ్నిన్ దద్దివాకీర్తియిల్లు । గ్గపడియెమధుపానక్షీబజాయాతనూజా । త
పరిజనయుతంబై దైవదుర్భావదృష్టిన్ ॥ ౯౦ ॥ వ ॥ తనగృహమిట్లుపవ్యాపశుదారధనా
దులతోఁడ్రమ్మగ్గఁగాఁ గనివెఱఁగందిక దిక్కునుగ్రంతలముం తలఁబోసినట్లుబోరనఁగ
డుబాష్పపూరములుగ్రమ్మఁగఁ నేడ్చుచుమూర్ఛపోయియ । ల్లనఁదెలిసెన్ వినిందిత

సామికిన్ — ప్రియునికి ॥ ౮౭ ॥ వ్యాపాదంబునన్ — ద్రోహచింతచేత — వంచనచేత. రూపాజీవరాజాననన్ — బోగముదానిని. తాపింఛచ్ఛదగుచ్ఛసచ్ఛవిన్ — చీఁకటిమ్రానియాకుగుత్తులయొక్క మంచి కాంతివంటి దేహకాంతిగలదానిని — కటికెసలుపైఁ దేహకాంతి గలదానిని. బంధురశ్రోణిన్ — ఒప్పిదమయినపిఱుఁదులుగలదానిని. వీణాపాణింధమపాణిన్ — వీణావాద్యముచేతఁగలదానిని. ప్లవకన్యన్ — మాలపడుచును ॥ ౮౮ ॥ ఎలసి — కూడి. పేశలంబు — ఒప్పిదమైనది ఫణాధర... తలంబునన్ — ఫణాధరపరివృఢ — శ్రేష్ఠమైనగొప్పపాముయొక్క. ఫణాఫలక — పలకవంటిపడగయనెడి. తలిమతలంబునన్ — పానుపుయొక్క ప్రదేశమునందు. అంటసిలంబడన్ — అంటునట్లుపడుటకు. ఉపార్జించుచున్ — సంపాదించుచు. కుపిత — కోపించిన. గళనిగళ — పిడగొలుసులచేత. తివుటన్ — పూనికచేత. ఆస్ఫోటించి — చప్పట్లుచఱచి. పిక్కచెదరక — ఏబాధయునులేక. అదభ్రవిభ్రమభూయిష్ఠంబులు — మిక్కుటమయిన త్రిప్పటచేనిండుకొన్నవి — మిక్కిలిత్రిప్పటచేత అలసినవి. తెగఁజూచి — చంపి. ఏచి — అతిశయించి. చేవ — బలము. కావడించి — కావడికట్టి. నిశాంతంబునకున్ — ఇంటికి ॥ ౮౯ ॥ కుపిత...స్థపుటితము — కుపిత — కోపించిన. శమన — యముని దైన. చక్షుః — కన్నులవలని. క్రూర — క్రూరమయిన. దుర్వార — నివారింపఁగూడని. కీలా — మంటలచేత. స్థపుటితము — ఆక్రమింపఁబడినది. తద్దివాకీర్తియిల్లు — ఆచండాలునియిల్లు. ప్రుగ్గి — కాలి. మధుపాన...పరిజనయుతంబు — కల్లుత్రాగుటచేతమత్తుగొన్న పెండ్లాము బిడ్డలుపనివాండ్రు వీరితోఁడఁగూడినది. దైవదుర్భావదృష్టిన్ — దైవముయొక్క కడ్డనపు చూపుచేతను ॥ ౯౦ ॥ కంద—

కులవ్యవహర్త మనోబలంబునన్ ॥ ౯౧ ॥ క ॥ ఇలఁ జడికిలఁబడి పలుమఱు । వలదోర్చుచు వికృతవశగు వదనమున లాలా । జలములు తీఁగెలు సాఁగఁగఁ । బలుకుసతండాలి గుణించి పరిచితరక్తిన్ ॥ ౯౨ ॥ ఉ ॥ ఎల్లరు నెల్లబోధనము లిచ్చి మృగాత్ములఁ గొంద్రు గానిగో । పల్లవపాణి యేఁ బరమపావనవంశము నిచ్చి కొంటినీ । నల్లని రూపు నిక్కముని నమ్మి ధ్రువంబది గాక నేడు వి । ద్యుల్లతికాధికాభినయ ధూర్వహమౌట మెఱుంగనింతయున్ ॥ ౯౩ ॥ ఉ ॥ సన్నపుసెబ్బెముల్ గలుగు చన్నులఁ బయ్యెద కొంగు వాలఁగాఁ । గిన్నెరవీణె మోపి శ్రుతి కీలొనరన్ సారెలు చక్కనొత్తియు । ద్యన్నఖరప్రఘాణములఁ దంత్రులు మీటుచు నాలపించుచున్ । తిన్నని మెల్లువా చెవులఁ దేనియలొల్కఁ జవుల్ దలంచెదన్ ॥ ౯౪ ॥ ఉ ॥ ఈకడజాతినాతికి మహీమహదేవ్యఁడు విక్రయించుచున్ । రాకకుఁ బోకకున్ జనపరంపర కెంపగుచూడ్కిఁ జూచియుం । బూకృత మాచరించుటకు బుద్ధిఁ దలంక కలంకముక్తచం । ద్రాకృతిఁ బొల్చు నీముఖమునం దమృతస్థితి గాంచి మించుటన్ ॥ ౯౫ ॥ ఉ ॥ పుత్త్రులు లేరె యెవ్వరికి భూమి మదన్వయవర్ధనుల్ భవ । త్పుత్త్రులఁ బుట్టువారు మునుపుట్టరు గాక తదాస్యకాంతిత । ద్గాత్రవివృద్ధి తద్భుజము గస్ఫురణంబు తదుక్తిలక్ష్మి త । న్నేత్రసరోజపత్రరమణీయత చూపఱఁ జొక్కఁ జేయవే ॥ ౯౬ ॥ క ॥ అనితనయానిసిదనయా । తనిగని మఱి కానికుడువ వలెఁ గూడు జలం । బును ద్రావవలె ననుచు నన । శనమున నతఁ డేఁగఁ జొచ్చె జనరహితమహిన్ ॥ ౯౭ ॥ క ॥ కాఁగల పుణ్యుఁడు దుఃఖపు । వ్రేఁగు వహించుట నెపో లెవిష మాటవిలోఁ । దూఁగుచుఁ దూలుచు నీరము । లీఁగుచుఁ దలవాంచి యురక యేగుచునుండెన్ ॥ ౯౮ ॥ తే ॥ నీచవనగు మేను పాఱంగ వైచుకరణిఁ । బడి సరోరుహనేత్రున పారకరుణ । నధమలోకంబు విడిచి యయ్యమరపథముఁ । జూచుటకుఁ బోలెఁ దనుతానె లేచునతఁడు ॥ ౯౯ ॥ వ ॥ ఇట్లనుద్దిష్టప్రయోజనుండై బహుయోజనంబులు నిర్భోజనుండు నిరంబుభజనుండునై యాకుజనుండు పెక్కుదినంబు లాక్రాంత మహాగహనవిహారణుండై యచ్చోట నిశాటపతి

[illegible]పించి. విని. దిశకు. వ్యవహర్త — మిక్కిలి నిందింపఁబడిన కులవ్యవహారముగలవాఁడు ॥ ౯౧ ॥ తలదోర్చుచున్ — తలవేలవేయుచు. లాలాజలములు — జొల్లునీళ్లు ॥ ౯౨ ॥ ధ్రువంబు — శాశ్వతము. విద్యుల్లతికాధికాభినయధూర్వహము — మెఱపుతీఁగకంటె హావయుక్తమైన అభినయభారమును వహించినది — మెఱుపుతీగకన్నను తళుకులొలికించునది. ఇంతయున్ — కొంచెమైనను ॥ ౯౩ ॥ సెబ్బెములు — పొడలు. కీలొనరన్ — కూడఁగా. సారెలు — వీణమెట్లు. ఉద్యన్నఖరప్రఘాణములన్ — ఎత్తఁబడిన గోటికొనలచేత. ఆలపించు — ఆలాపనచేయు ॥ ౯౪ ॥ ఆబూకృతము — ఉమియుట. అమృతస్థితిన్ — అమృతముయొక్క ఉనికిని ॥ ౯౫ ॥ సరోజపత్రరమణీయత — తామరరేకులవలె నొప్పుట. చూపఱన్ — చూచువారిని ॥ ౯౬ ॥ అనశనమునన్ — అన్నము లేమిచేత ॥ ౯౭ ॥ వ్రేఁగు — భారము. ఊరములీఁగుచున్ — పాదములు దూఱుచు. ఉరక — ఊరక ॥ ౯౮ ॥ ౯౯ ॥ అనుద్దిష్టప్రయోజనుండు — ఉద్దేశింపని ప్రయోజనముకలవాఁడు. నిర్భోజనుఁడు — భోజనము లేనివాఁడు. నిరంబుభజనుఁడు — నీళ్లు త్రాగనివాఁడు. నిశాటపతి — రాక్షసరాజు. విఘటన — భేదించుటయందు.

వక్షఃకవాటపుటీఘటనపటుపటులఘటనఖరముఖరత్నాభరణాయమానత్రిభువనభరణుండగు నృసింహుండుపసంహృత వైకుంఠనగరనివాసుండై విజయంచేసియుండునప్పుణ్యప్రదేశంబుం బ్రవేశించి ॥ ౧౦౦ ॥ ఉ॥ చేరుఁ జేరువై కడుంబచేళిమమైతనడాయుపూర్వసం । సారతపఃఫలంబునభజద్వృజినావలినాశకృన్నృకం। ఠీరవదేవనిత్యసదనీకృతసంగమతీర్థరాజవా । ర్ధారలనాడితత్పరమధామపతిన్ బలుమాఱుఁ జూచుచున్ ॥౧౦౧॥ సీ॥ ఒకయింత తెప్పవేయక చూచుఁ జెఱువారి తలఁగొట్టుకొని దుఃఖజలధిఁ జుమ్ముఁగను। ఓలము తెలుపుమంచుఁ బృథివిలోఁ జొరఁ బాఱు సమధికస్తంభోద్భవము గమించు । తిరియు వాఁ డసను బోలెదెసలకుఁ జెయిచాఁచుఁ దొరఁగు నస్రాంబుధిఁ దొప్పదోఁగు । హావిరియితే సునియఱమభార్యగుఱించి బహువిధాసక్తివిభ్రాంతిఁ బొందుఁ । జేరఁగారానిదర్శనస్థితిఁ వహించు । బాడబస్ఫూర్తిలోఁ గొన్నపగిదినుండు । దానవారాతికాంచూనితదవతార । దశకమునుమున్నెతాల్చెనాధరణిసురుఁడు ॥ ౧౦౨ ॥ క॥ ఉడుగనిపస్తులఁ జెవులను । గడియలువడమేనువడఁకఁగాలము గడపం । బడమిఁబుడమి వేలుపువడి । చెడిపుడమింబడి మెవిగతజీవుఁడునయ్యెన్ ॥౧౦౩॥ ఉ॥ ఈవిధమయినయయ్యధముహీనపుమేనపుడెత్తఁ గాకఘూ । కావలి వావకీలలగువాలఱులుముంగలమొలఱులెత్తదం । తావళిజాలనీలమగుదండధరానచరాగ్రణీబలం । బావలఁ ద్రోలెఁ దివెనయాతనపుందనువాఁగిరేఁగఁగన్ ॥ ౧౦౪॥ సీ॥ లలనాధరోష్ఠలాలాజలాస్వితముగఁ గ్రోలెమద్యము పేరికలము నెల్ల । వావివర్తనల తావావంతదలఁపక కన్నిచ్చఁ డరేఁచెఁ గామవికృతి । జనులుపుత్రిఁవ్వఁగఁ దిట్టసడికోర్చి యార్జించెఁ బశ్యతోహరవృత్తిఁ బసిఁడిపోగు । కన్నపెట్టియుఁ ద్రోవగాచికొట్టియుఁ జంపెలెకఱకుమిగులుభూమీశ్వరుల । మఱియునిరీతికూరులమైత్రివడసె । నితరపాతకములుచేసెనెన్నియేని । వీనిఁ బొందువుఁ డుకట్టుడు బ్రేయుఁడనుచు । జము

పటు — సమర్థమైన. భరణుండు — భరించువాఁడు. సంహృత — నిలుపఁబడిన. విజయంచేసి — ప్రవేశించి ॥౧౦౦॥ పచేళిమము — పక్వము. భజద్వృజినావలి — చేసినపాపపఙ్క్తి. నాశకృత్ — నాశముచేయుచున్న. నృకంఠీరవదేవ — నృసింహదేవునికి. నిత్యసదనీకృత — శాశ్వతమయినయిల్లుగాఁ జేయఁబడిన. వార్ధారలన్ — నీటిదారలయందు. ఆడి — స్నానముచేసి. తత్పరమధామపతిన్ — ఆపరమపదనాయకునికి. గమించున్ — గమనించును — తలఁచును. తిరియు — తిరిపమెత్తు. తొరఁగు — కాఱు. అస్రము — కన్నీరు, నెత్తురు. తొప్పఁదోఁగున్ — మిక్కిలిమునుఁగును. విభ్రాంతి — భ్రమ. మత్తు. దర్శనస్థితి — చూపుయొక్కయునికి; మతముయొక్కయునికి. బాడబస్ఫూర్తిన్ — బడబాగ్నియొక్కతోఁపికను; గుఱ్ఱముయొక్కతోఁపికను॥ ౧౦౨॥ గడియలువడన్ — అడుచుకొనఁగా ॥ ౧౦౩ ॥ వావకీలలు — కార్చిచ్చుమంటలు. ముంగలన్ — ముందుగా. అఁచి — అఁగించి. యాతనపుందనువు — యాతనాదేహము॥౧౦౪॥ లాలాజలాస్వితముగన్ — జొల్లునీటితోఁగూడ. కన్నిచ్చ — కంటియిచ్ఛ. పుత్రివ్వఁగన్ — పుచ్చునట్లు. సడికిన్ — నిందకు. పశ్యతోహర — చూచుచుండఁగా దొంగిలించువానిదైన. పసిడి — బంగారు. కన్నపెట్టి — కన్నము వేసి. భూమీశ్వరులన్ — బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులను. బడిసి — భయప

నిమూఁతలు బాధింపఁజేసి చనియెడు॥౧౦౫॥ క॥ ఆక్రోశం బొనరించె దిశాక్రామన్నాదము
గవిశంకటగతినీ । త్వత్క్రమమగు నామెయి విని । సక్రోధాక్రమణనిపుణసంరంభేద్ధ
మడరన్॥౧౦౬॥ మ॥ అమరద్రోహివిరోధి మున్నుచటరత్నార్థంబుగా నిద్ధచక్రము వి
క్రాంతి వహించి భాస్కరసహస్రక్రూరమై నచ్చిను । య్యమదూతావళిహావళిం జెదర
లవిపాశాధీనబంధప్రతా । నము ఖండించె నఖండితారశిఖసన్నాహంబు దిగ్గ్రాహిగన్॥
౧౦౭ ॥ క ॥ శీకులును గాందిశీకులు । నై కాలానుగులు గుసుకన పుడరు డెంచెన్ । శ్రీ
కాముకపారిషదా । నీకములు సుదర్శనాదినీరజములతోన్ ॥ ౧౦౮ ॥ క ॥ అరుదెం
చి జముపురికిం జను । తెరువున మరలించి తెల్లదీవి తెరువు ననన్ । హరిభృత్యులు నడపించిరి ।
గరుడాంచితయానమున నిగమశర్మాఖ్యున్ ॥ ౧౦౯ ॥ సీ.॥ ఉత్తాలఫణిభుగ్గరుత్తాల
వృంతానిలాశాంతఘర్మాంబువయ్యె మేను । ప్రత్యగ్రముక్తాతపత్రీభవచ్ఛేషవారితా
తపమయ్యెఁ జారుమౌళి । సూత్రవతీశదోర్వేత్రదత్తావకాశామరంబయ్యెఁ గటాక్షవి
హృతి । భృగుభరద్వాజప్రభృతికృతస్వస్తివాగ్భరముఖరములయ్యెఁ బార్శ్వతలము ।
అరుణకిరణసహస్రాభ్రమభ్రగంబు । నగువిమానంబుపై నెక్కి నిగమశర్మ । తీవ్రదన
బుండ్రేక్షుకోదండుతండ్రిఁ బోలి । పరమధామంబునకుఁ బోవుపథమునందు ॥౧౧౦॥ సీ॥
ఆజానుదీర్ఘంబులై హరిన్మణిచయ స్తంభంబులకుఁ గులస్వాములగుచు । దివ్యగంధ
ములనుద్రేకించి విద్యుదంకురరేఖలకు జోడుకోడెలగుచు । దలచుట్టుఁ దిరిగిరాఁగలిగి
పాండురపద్మపత్రంబులకుఁ బ్రాణబంధులగుచు । సకలంబు వెలిఁగింపఁ జాలి బాలార్క-

---

డి ॥ ౧౦౫ ॥ ఆక్రోశము—మొఱ. దిశాక్రామన్నాదముగన్—దిక్కులనాక్రమించుచున్న ధ్వని కలుగునట్లుగా. విశంకట—మిక్కుటమయిన. అడరన్—అతిశయింపఁగా ॥౧౦౬॥ ఇద్ధన్—ఉంచిన. విక్రాంతి—విక్రమము. క్రూరము—భయంకరము. హావళి—ఉపద్రవము. చెదరన్—తొలఁగునట్లు. ప్రతానము—సమూహమును. అఖండితారశిఖన్—ఖండములుగాని అంచుమొనచేత దిగ్గ్రాహిగన్—దిక్కులనుబట్టినది ॥ ౧౦౭ ॥ శీకులును—హింసకులవారును. కాందిశీకులును—భయపడి దిక్కులనుజూచి పరుగెత్తినవారును. కాలానుగులు—యమునననుసరించినవారు—యమునికింకరులు. గుసుకన్—మెల్లమెల్లనతొలిపోఁగా. శ్రీకాముకపారిషదానీకములు—శ్రీకృష్ణదేవుని పార్శ్వవర్తులయిన దూతలసమూహములు. సుదర్శనాదినీరజములతోన్—సుదర్శనచక్రములతోను శంఖములతోను ॥ ౧౦౮ ॥ తెరువునన్—మార్గమునుండి ॥ ౧౦౯ ॥ ఉత్తాల...బువు—ఉత్తాల—ఉన్నతమయిన. ఫణిభుక్—గరుత్మంతునివైన. గరుత్—ఱెక్కలనెడి. తాలవృంత—విసనకఱ్ఱవలని అనిల—గాలిచేత. ఆశాంత—అంతటనుశమించిన. ఘర్మాంబువు—చెమటనీరుగలది. ప్రత్యగ్ర... ఆతపము—ప్రత్యగ్ర—క్రొత్తదైన. ముక్తాతపత్రీభవత్—ముత్యాలగొడుగుగానగుచున్న. శేష—ఆదిశేషునివలన. వారిత—నివారింపఁబడిన. ఆతపము—ఎండగలది. సూత్ర...అమరంబు—సూత్రవతీశ—విష్వక్సేనునియొక్క. దోః—చేతులయందలి. వేత్ర—ప్రేముచేత. దత్త—ఇయ్యఁబడిన. అవకాశ—ఎడముతోడి. అమరంబు—దేవతలుగలది. కటాక్షవిహృతి—కడకంటిచూపుయొక్క విహారము. స్వస్తివాగ్భరముఖరములు—మేలు అనుమాటలయతిశయముచేత మ్రోఁగునవి. తలములు—ప్రదేశములు. అభ్రగము—ఆకాశమునందుఁబోవునది. తీవ్రదన్—తేజస్సుచేత. పుండ్రేక్షుకోదండుతండ్రి—విష్ణువు ॥౧౧౦॥ హరిన్మణి—పచ్చ. ఉద్రేకించి—అతిశయించి. జోడుకోడెలు—సమానము

బింబములకు ననుబింబపఙ్క్తులగుచు । నాల్గుకేతులుగాఁ జనన గునవాలి । కలువేడఁ
దకన్నులాస్యపఙ్క్తులుశైలంగ । కుముదుఁడను పేరఁబరమేశుఁ గొలిచినిలిచి । యున్న
వాఁడాతఁడిప్పుడునో మునీంద్ర ॥ ౧౧౧ ॥ తే ॥ పుండరీకుండు శంఖకర్ణుండు వామ ।
నుండు కుముదాఖ్యుఁడును విజయుండు జయుఁడు । సర్వనేత్రుండనను పార్షదవరులు
లోన । హరికిఁ గుముదుండు మాననీయతవహించు ॥ ౧౧౨ ॥ క ॥ అమృతమయమూర్తి బు
ధహిత । విమలవిభోద్భాసిమసృణవిలసనశుభల । క్ష్మమహితవత్సుఁడు విధుఁడట ।
కుముదానందప్రదానకుశలుఁడు గాఁడే ॥ ౧౧౩ ॥ శా ॥ ఏవంభూతమహాప్రభావ
నిధి లోకేశుం జితక్లేశుమం । దావిర్భవహాసైకమాత్రదళితోద్యద్దైత్యగర్వాంధకా ।
రావేశున్ నరకేసరిన్ గొలిచి నిత్యప్రీతను న్నారు వా । గ్దేవీవల్లభముఖ్యనిర్జరులు తత్తే
త్రాధిరాజంబునన్ ॥ ౧౧౪ ॥ క ॥ ఆనెలపున నర్ధనిశల । వీనులకుం దోఁచు నేచివిధి
నందనవై । మానికనాయకకృతఘం । టానాదము నృహరిభిగుపునగ పుంబోలన్ ॥
౧౧౫ ॥ క ॥ ఆక్షేత్రంబున నృహరికి । దక్షిణదిశ నేవసింతు తత్పరమతినీ । యక్షు
లతోఁ బ్రమథా । ధ్యక్షులతో నీనగేశ్వరాత్మజతోడన్ ॥ ౧౧౬ ॥ క ॥ మాతృవధ
ను పితృవధమును । భ్రాతృవధము గురువధంబు ప్రకటించియు యో । ధాతృసుతయల్గి
సురపుర । నేగ్రిఁ జెలివొందు నెట్టినీచుఁడు నచటన్ ॥ ౧౧౭ ॥ క ॥ కావున నరులకుఁ దత్తే ।
త్రావాసము సర్వనైహికాముష్మికముల్ । చేవలఁతులగుచుఁ దలకొను । నావుడు నా
మృడుఁ గుఱించి నారదుఁడనియెన్ ॥ ౧౧౮ ॥ క ॥ దేవభవత్కృపనరమృగ । దేవమహాక్షే
త్రమహిమ దెలిసితినన్ను । ద్భావము ప్రమోదమేదుర । భావముగై కొనియెఁ జనియె
భ్రమునన్ తమమున్ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ దైవము తీర్థము క్షేత్రము । నావాచంయములు
గుహుఁడునడిగిన పిదపల్ । భావించి తెలుపు తత్త్వము । నావీనులఁ జొనుపుమనుపు నను ఁ

టి. పాండుర — తెల్లని. అనుబింబపంక్తులు — అనుసరించిన బింబముల వరుసలు ॥ ౧౧౧ ॥ ౧౧౨ ॥ బుధహిత ... వత్సుఁడు — బుధ — పెద్దలకు; దేవతలకు. హిత — మేలైన. విమల — నిర్మలమయిన. విభా — విశేషకాంతిచేత. ఉద్భాసి — ప్రకాశించునట్టి. మసృణ — మెఱుఁగులు దేరునట్టి. విలసన — ప్రకాశముగల. లక్ష్మ — చిహ్నముచేత. మహిత — పూజ్యమయిన. వత్సుఁడు — లేమ్మగలవాఁడు. విధుఁడు — చంద్రుఁడు; విష్ణువు. కుముదానందప్రదానకుశలుఁడు — కలువలకు సంతోషము నిచ్చుటయందు నేర్పరి; కుముదునికి సంతోషము నిచ్చుటయందు నేర్పరి ॥ ౧౧౩ ॥ ఏవంభూత — ఇటువంటిదైన. జితక్లేశున్ — జయింపఁబడిన దుఃఖములు గలవానిని. మందా ... వేశున్ — మంద — కొంచెముగా. ఆవిర్భవ — పుట్టుచున్న. హాస — నవ్వు ఏకమాత్ర — ఒకటిచేతనే. దళిత — భేదింపఁబడిన. ఉద్యత — నిక్కుచున్న. దైత్య — రాక్షసులయొక్క. గర్వ — అహంకారమనెడి. అంధకార — చీఁకటియొక్క. ఆవేశున్ — ఒల్లెయుఁగమిగలవానిని. నరకేసరిన్ — నరసింహుని ॥ ౧౧౪ ॥ అర్ధనిశలన్ — సగమురాత్రులందు. ఏచి — అతిశయించి. విధినందన — నారదుఁడా. వైమానికనాయక — ఇంద్రుని దైన ॥ ౧౧౫ ॥ తత్పరమతిన్ — ఆసక్తమయిన బుద్ధితో ॥ ౧౧౬ ॥ నేతృతన్ — ప్రభుత్వముచేత ॥ ౧౧౭ ॥ చేవలఁతులు — హస్తగతములు. తలకొనున్ — కలుగును — లభించును. మృడున్ — శివుని ॥ ౧౧౮ ॥ నరమృగదేవ — నృసింహదేవుని. మేదుర — అతిశయించిన ॥ ౧౧౯ ॥ వాచంయములు —

బురవైరీ ॥ ౧౨౦ ॥ తే ॥ అనుడు నుడురాజమకుటుఁడిట్లు నృసింహ । తీర్థమునకు భిదేళిమదిశఁ గాన నందు । సిద్ధసూనవవినుతప్రసిద్ధి వెలయు । నాద్యమైపుర్మవీరామహాస్రవంతి ॥ ౧౨౧ ॥ తే ॥ తీర్థసార్థావతంసమై తీర్థమభిమ । తార్థదశ్రీలఁ జంద్రభాగాఖ్యనందు । నందుఁదపమాచరించి మునీంద్రుఁడొందె । నమరతటిలోనరుంద్రభోగాతిశయము ॥ ౧౨౨ ॥ ఉ ॥ తైర్థికులర్థిఁ గొల్వఁదగు దానికి యోజనమాత్రభూస్థలిన్ । తీర్థపదాస్పదంబఖిల దివ్యనుతిశ్యామహారియోగ్యమై । ప్రార్థసమర్థనక్షమము నైతమముఁ బవిత్రయించుఁ బాతకా । నర్థము పౌండరీకవననర్థము దూషితరోషభూషణా ॥ ౧౨౩ ॥ శా ॥ నక్షత్రంబులకున్ క్షపాధిపతికిన్ నాకున్ ద్రియామాచరాధ్యక్షద్వేషికి భానుపుత్రికి మరుత్కల్లోలినీవేణికిన్ । బక్షిశ్రేణికిఁ బక్షివల్లభునకున్ భాసిల్లుచానన్ సమ । స్తక్షేత్రంబులలోననూనమగు నేతత్క్షేత్రమీక్షింపఁగన్ ॥ ౧౨౪ ॥ క ॥ ఇదమిత్థమ్మని యేమను । మదిమితి సేయంగ నేరమానీశ్వరత । ద్విదిశప్రభావ మోపిన । విధమున విసిపింత నీకు విను దృఢబుద్ధీ ॥ ౧౨౫ ॥ తే ॥ జమునిచెలియలు నిర్ఝరశైవలినియు । బెరసిమెఱసిన నడుచక్కిఁ బేరుగ్రుచ్చి । ఋషులు తెల్పిన తీర్థముల్లెల్లఁ బొండ । రీకషోడశకళఁ బోలలేకజడియు ॥ ౧౨౬ ॥ సీ ॥ పాతకవ్రాతభూజాతజాతానలం బాశ్రితాభీష్టపాకావసరము । విపధిరాట్పర్యంకవిహరణస్థానంబు నిఖిలపుణ్యక్షేత్రముఖముకురము । నమదస్త్రదాదినానామరున్నాథంబు వర్ణితాఖిలపుణ్యవైజననము । దైత్యభిన్నగరయాత్రావరస్థానంబు వాఙ్మానసామేయవైభవంబు । శంకువామదేవవాల్మీకివరతంతు । గర్గగాధిపుత్రగౌతమాత్రి । జహ్నుజామదగ్న్యజాబాలిజైమిని । ప్రీతకరంబు పౌండరీకమనఘ ॥ ౧౨౭ ॥ మహాస్రగ్ధర ॥ కననీగోడాలిబిడ్డన్ గగనకుసుమమున్ గల్గనీరాయి మాటల్ । వినని మెక్కుండు వెండిన్ విపులఁ బొడమనీపింటివా పాండురంగా । వనిఁ బౌనఃపున్యజన్మవ్యవహృతిఁ గన వేవంక దు

ముసాలు. మనుష—రక్షింపుము ॥ ౧౨౦ ॥ ఉడురాజమకుటుఁడు—శివుఁడు. భిదేళిమ—ఇతరమయన—ఎదుటిదైన. స్రవంతి—ఏఱు ॥ ౧౨౧ ॥ తీర్థసార్థావతంసము—తీర్థసమూహములలో శ్రేష్ఠము. అభిమతార్థదశ్రీలన్—కోరికలనిచ్చుటయందలి కలుములచేత. అందున్—పొందును. రుంద్ర—విశేషమయిన ॥ ౧౨౨ ॥ తైర్థికులు—తీర్థయాత్ర చేయువారు. సమర్థనక్షమము—తగురీతిని నెఱవేర్పఁజాలినది. అనర్థము—కీడు. దూషితరోషభూషణా—దూషింపఁబడిన కోపము గలవారికి అలంకారమైనవాఁడా, కోపము నణఁచినవారి నేలువాఁడా ॥ ౧౨౩ ॥ క్షప—రాత్రి. త్రియామాచరాధ్యక్షద్వేషికిన్—విష్ణువునకు. భానుపుత్రికిన్—యమునానదికి. మరుత్కల్లోలినీవేణికిన్—గంగాప్రవాహమునకును. అనూనము—తక్కువ కానిది—ఎచ్చు ॥ ౧౨౪ ॥ ఇదమిత్థమ్—ఇది యిట్లు ॥ ౧౨౫ ॥ శైవలిని—ఏఱు. బెరసి—కూడి. పేరుగ్రుచ్చి—పేరు చెప్పి. జడియున్—తొలఁగును ॥ ౧౨౬ ॥ భూజాతజాతానలంబు—కారుచిచ్చు. పాకావసరము—పంటకాలము. విపధిరాట్పర్యంక—సముద్రరాజు పడుకగాఁగల విష్ణునికి. ముకురము—అద్దము. అస్త్రదాది—నేను మొదలుగాఁగల. మరున్నాథంబు—దేవతాప్రభువులుగలది. వైజననము—ప్రసవించు కాలము. దైత్యభిత్—విష్ణుని దైన. వాఙ్మానసామేయ వైభవంబు—వాక్కుచేతను మనసుచేతను మితి యేర్పఱుపరాని విభవము గలది ॥ ౧౨౭ ॥ వెండిన్—మరల. విపులన్—భూమియందు. పొడమనీ—పుట్టనిమ్ము. పౌనఃపున్యజన్మవ్యవహృతిన్—మరల

ష్పంకశంకల్ | వనరాశిఁ జొచ్చునేర్లై వడివడి యడఁగుఁగాక వారిజభూగృహిణీసూక్తీ ।
౧౨౮ ॥ తే ॥ క్షితిఁ గురుక్షేత్రముఖమహాక్షేత్రతతుల | లందుఁ జేయు ననశ్వరంబగు
చు నిగుడు | దురితతతి గిట్టి నిజశక్తిఁ దనుముగాన | మేటి యీ క్షేత్ర మొకపరిపాటి గాదు ॥
౧౨౯ ॥ క ॥ దానస్నాననిధనవాః | పానాదులఁ జేయు నెట్టిఫలములు పెంపుం జో | నా
నపి సకలముఁ జేకుఱు | మానవులకు నందు నిమిషమాత్రమునందున్ ॥ ౧౩౦ ॥ శా ॥
భర్మస్తేయము బ్రహ్మహత్యయు సురాపానంబు గమ్యారహః | కర్మంబుల్ గృహదాహ
ధేనువధవాక్పారుష్యముల్ మున్నుగా | దుర్మార్గుల్ప్రచరించు దుష్కృతతతుల్ దూ
లున్ మృగేంద్రధ్వనిన్ | మార్గోముల్ విడు లేటిమూఁకలనఁ దన్నామంబు వాక్రుచ్చి
నన్ ॥ ౧౩౧ ॥ సీ ॥ ఉరసిజాదృతవీణ సరసిజాసనురాణి పూర్వకోటిగ మహాద్భుత
చరిత్ర | గజవైరివాహ దుర్గాదేవి పశ్చిమకోటిగ లస్తకక్రోడసీమ | భువననాయకి గాఁ
గఁబొలుపొందె యోజనార్ధము విస్తృతియుఁ దదర్ధంబు నిడుపు | కలిగిన తత్క్షేత్రకార్ము
కంబు ధరించి జగదేకధన్వి శ్రీశార్ఙ్గపాణి | తీర్థశరములు దొడివి యుదీర్ణకలుష | విషమ
లక్ష్యపరంపరల్ విఱుగ నేయుఁ | గాన నదియ శరణ్యమై దీను మిగులు | నైహికాముష్మి
కాకాంక్షులగు నరులకు ॥ ౧౩౨ ॥ తే ॥ ఆత్మ నామవసచ్చతుశ్చతురముల | యందుఁ బు
రుషార్థములు నాల్గు ననఁగి పెనఁగి | తలలు ముదిరిన దురితదంతావళములఁ | బౌండరీ
కంబు హరిలీలఁ జెండి వెలుచు ॥ ౧౩౩ ॥ శా ॥ ఆక్షేత్రంబుననుండు నట్టనడుమన్ యత్సా
త్సకేళీ రతుం | డక్షోభ్యుం డజరుం డనాదినిధనుం డక్షామరక్షామయుం | డీక్షామా
త్రకృతాఖిలుండు నవశక్తీశుండు కృష్ణుండు ప్ర | త్యక్షంబై యొనుపున్ మరుస్మని

మరలపుట్టుటయను వ్యవహారము చేత. కనవు — పొందవు. ఏవంకన్ — ఏతట్టును. దుష్పంకశంకలు — శిష్టపాపములనెడి సందేహములు. వడివడి — వేగముచేడి. వారిజభూగృహిణీసూక్తీ — బ్రహ్మకుమారుఁడా ॥ ౧౨౮ ॥ అనశ్వరంబు — నశింపని స్వభావము గలది. నిగుడు — అతిశయించు. పరిపాటి — పర్యాయము ॥ ౧౨౯ ॥ నిధనవాఃపానాదులన్ — చచ్చుట నీళ్లు త్రాగుట మొదలగువాని చేత. జో — కలుగునో ॥ ౧౩౦ ॥ భర్మస్తేయము — బంగారు దొంగిలించుట. అగమ్యగహ. కర్మంబు — పొందరాని దానితోఁ గలయుపని. గృహదాహ — ఇల్లు కాల్చుట. ప్రచరించు — జరపు — చేయు. దూలున్ — నశించును. లేటిమూఁకలు — జింకలగుంపులు ॥ ౧౩౧ ॥ ఉరసిజాదృతవీణ — స్తనముల చేత ఆదరింపఁబడిన వీణ గలది. కోటిగ — కొనయందు పొందినది. లస్తకక్రోడసీమన్ — వింటి నడుమైన లోపలి ప్రదేశమునందు. కార్ముకంబు — విల్లు. ధన్వి — విలుకాఁడు. శరములు — జలములనెడి బాణములు. తొడివి — తొడిగి — సంధించి. ఉదీర్ణ — గొప్పవైన. విషమ — సమముకాని. లక్ష్యపరంపరలు — గుఱులబారులను. దీను — బాగు. మనోజ్ఞత. ఆకాంక్షులు — కోరువారు ॥ ౧౩౨ ॥ వసత్ — ఉన్న. అనఁగి పెనఁగి — కలసి మెలసియుండి. దురిత — పాపములనెడి. హరిలీలన్ — సింహమువిధమున. చెండి — నఱికి ॥ ౧౩౩ ॥ అత్సకేళీరతుండు — వాదమునందాసక్తుఁడు. అక్షోభ్యుండు — కలపరానివాఁడు. అజరుండు — ముదిమిలేనివాఁడు. అనాదినిధనుఁడు — పుట్టుచావులు లేనివాఁడు. అక్షామ — కఱవులేని. వీక్షామాత్రకృతాఖిలుండు — చూపుమాత్రము చేతనే చేయఁబడిన సమస్తమును గలవాఁడు ఎల్లలోకములను చూపు చేతనే కలుగఁజేయువాఁడు. నవశక్తి + ఈశుండు — తొమ్మండ్రు శక్తులకును భర్త. మరుస్మని — దేవము

యునారాధించుచుండెనట్లన్॥ ౧౩౪॥ క॥ అద్భుతమయ్యెదునిఖిలజ । గద్భరితుండు
యోగిహృదయగమ్యుండచ్చో । నుద్భవమొందుటకీకథ । సద్భద్రాకారుడుప్రసుప్రస
న్నాత్మనుడున్ ॥ ౧౩౫ ॥ ఉ ॥ ఆపురవైరిపల్కెఁగలహాశికిఁగుశేశయపాత్రవిష్ణు
మున్ । ద్వాపరముజ్జగిల్లుతఱిదాంతుఁడుశాంతుఁడుహృద్విపక్షశి । క్షాపటుశక్తి
విష్ణుపదసంభృతభక్తియునైజనించెని । ష్పాపుఁడుపుండరీకుఁడనుబ్రాహ్మణుఁడక్క
రుఁడక్కజంబుగన్॥ ౧౩౬॥ సీ॥ పాతకంబులపంచబంగాళముగఁజేయుఁగనఁగొన్న
మాత్రమోక్షంబునొసఁగు । ముమ్మణ్గుప్రఖ్యాతిరంబునకునల్లణ్గుఁబంపకునిదియనఁదగఁ
బ్రకటమహిమ । బిందుసరఃప్రతిబింబమై స్వర్గద్వారమునకంటెఁగరముమేటి । యా
గుఁజంద్రభాగమహాపుష్కరిణితటంబునఁజూతఖర్జూరపనసజంబు । కాంచనామ్రతం
బునృత్యచ్ఛిఖండికూజ । దిష్టపరపుష్టగాయదళీంద్రజుష్ట । మలసకల్హారపవనసమా
గ్రదళము నైనయాశ్రమముమరించియిందునతఁడు॥ ౧౩౭ ॥ సీ॥ నిందుమనంబునను. దునా
రాయణుండెఱిఁగించెనోనీటవఱలునన్నికి । నోసలిలోపలిచక్కినెసఁగుచంద్రుఁడుది
ద్దెనోమింట్రవేలెడుదీమసంబు । మూలాలవాలస్థలీలేలిహానంబుగోలిపెనోపవనంబు
గోరిబునేర్పు । కమలంబులిరుమూడుగఱపెనోసూర్యావలోకనంబునకాత్మలోఁగ
నిధృతి । యనఁగదత్తత్క్రియలయందునలంతలేక । భూరికైవల్యసామ్రాజ్యభోగ
కాంక్ష । బాధనిష్ఠానురక్తిఁదపంబొనర్చు । కుదిసిముల్లోకములునుగగ్గోలుపడఁగ ॥
౧౩౮॥ తే॥ భక్తిసంయుక్తిననుపోఁతపాలనొయ్యఁ । జెట్టుకట్టుచుమునిశాఖిఁకట్ట
చూప । నిజమనోమార్గసంవసన్నీలవర్ణ । కైతవంబునలోఁజేగగలయనూరె॥ ౧౩౯ ॥
తే ॥ పుండరీకాఖ్యుఁడగుటనోపుండరీక । నేత్రభృంగంబు తనలోననెలవుకొనఁగ ।
క్షితిసురేంద్రుండుతపమిట్లుచేయుచున్న । కాలమునసేగిధరవిష్ణుఁగనుగొనంగ ॥

ని = నారదుఁడు॥ ౧౩౪॥ హృదయగమ్యుండు — మనస్సులందుఁబొందఁదగినవాఁడు. సద్భద్ర —
మంచిమేలుగలవాఁడా॥ ౧౩౫ ॥ కలహాశిన్ — నారదునిగూర్చి. కుశేశయపాత్ర — తామరవంటి కన్నుల
వాఁడా. ఉజ్జగిల్లుతఱిన్ — తొలఁగునట్టి సమయమునందు — ముగియునప్పుడు. హృద్విపక్షశిక్షాపటు
శక్తి — తనలోనిశత్రువులగు కామక్రోధాదులనుశిక్షించుట (అణఁచుట) యందుసమర్థమయినశక్తిగ
లవాఁడు. సంభృతభక్తి — పూర్ణమయినభక్తిగలవాఁడు. అక్కజంబుగన్ — ఆశ్చర్యముగా॥ ౧౩౬ ॥
పంచబంగాళముగన్ — శూన్యముగా. ముమ్మణ్గు — మూడంతలు. నృత్యచ్ఛిఖండి — ఆడుచున్న నెమళ్లు
గలది. కూజదిష్ట పరపుష్టగాయదళీంద్రజుష్టము — కూయుచున్న యిష్టములైన కోవెలలచేతను.
పాడుచున్నగండుతుమ్మెదలచేతను సేవింపఁబడినది. అలసకల్హారపవనసమాగ్రదళము — మెల్లని
సౌగంధికములమీఁదిగాలిచేత వంగినమీఁది ఆకులుగలది॥ ౧౩౭ ॥ వఱలు — ఉండు. చక్కిన్ —
ప్రదేశమునందు. దిద్దెనో — నేర్పెనో. దీమసంబు — ఉపాయము. మూలాలవాలస్థలీలేలిహానంబు —
వేళ్ళతోడిపాదునందుండెడిపాము. గోలిపెనో — సరిపఱిచెనో — బోధించెనో. క్రోలు — త్రాగు. ఇరు
మూడు — ఆఱు. లోఁగని — తగ్గని. బాధ — దృఢమైన. కుదిసి — అణఁగి. గగ్గోలుపడఁగన్ — కలఁత
నొందఁగా॥ ౧౩౮ ॥ ఒయ్యన్ — తిన్నఁగా. చెట్టుకట్టుచున్ — చెట్టుగానేర్పడుచు. మునిశాఖి — ముని
యనెడివృక్షము. నిట్ట — నిక్కను. సంవసత్ — ఉన్న. నీలవర్ణకైతవంబునన్ — విష్ణుదేవునిమిష
చేత. తేగ — తీవ॥ ౧౩౯ ॥ నెలవుకొనఁగన్ — ఉనికిచేయఁగా. ధర — భూమి ॥ ౧౪౦ ॥ అలఁత

౧౪౦ ॥ తే ॥ డెందమునఁబుట్టునలఁతముకుందువలనఁ । దీర్పనూహించి చనుమహీచే
విశ్రాసఁగె । కలశపాథోనిధానంబుగన్నుఁగవల । తెలివిబలితంపునమృతవర్తియు
నుబోలె ॥ ౧౪౧ ॥ సీ ॥ నీరజోదరయోగనిద్రావరణసీమ చతురంబుసితసామజప్రభు
నకు । పానలుబ్ధాబ్దప్రపాకల్పనముసూతికానికేతనముఁబుష్కరసదనకుఁ । గామధు
క్స్యందానసీమధ్యదేశంబురసవతీదేవతావిసరమునకు । గోత్రభిల్లోకచకోరదృగ్గోత్రం
బుమందురాస్థానమమర్త్యహరికి । కాయమానంబుబలిగృహాంగణవసుధకు । సకల
వాహినులకుజనాంతికపదంబు । సారలోహారరముభూధ్రవైరిబద్ధ । బుద్ధిఁజొరఁబొం
చియున్నదంభోళికబ్ధి ॥ ౧౪౨ ॥ చ ॥ అమితపిశాచభర్తృత్రిపురాంతకుఁడొందినరా
జశేఖర । త్వముఁబెనుగొల్లఁడచ్యుతుఁడు దాలుచుశ్రీపతిభావముఁ గ్రమ్మఱ । తఱిమను
లుకూటిపేదలటుగాక సహాయమ్మృతాన్నభోజులౌ । క్రమముసుధాబ్ధిపుణ్యమునఁగ
ల్గినవంచునుతించులోకముల్ ॥ ౧౪౩ ॥ ఉ ॥ ధేనుగజాశ్వరత్నసుదతీప్రముఖాఖిల
వస్తుకోటివై । మానికభర్తమున్గొనియుమచ్చరమారఁబయోధిలోఁతుగై । కొనసె
సకొల్పెనోబలుమొగుళ్ళవిప్లుష్టకరీషపిండరే । ఖానిభవృత్తినత్తెఱఁగుగాకలసీరవిద్రా
వనేటికిఁ ॥ ౧౪౪ ॥ శా ॥ అంతర్మగ్నదిగంతదంతికటనిర్యద్దానధారాఝరా । క్రాం
తంబుల్ నిజవేగభగ్నవపురుగ్రగ్రాహముల్ మేఘఘో । షాంతేవాసివిశంకటధ్వను
లునాగావాసగాహుల్ పయ । స్సంతానంబులుగ్రాలుపాలకడలిఁ జాగ్రత్ప్రచా
రంబులై ॥ ౧౪౫ ॥ శా ॥ మాణిక్యంబులుమున్నుగానిగుడుభ్రామ్యద్భంగసత్వంబుల ।
క్షీణశ్రీగెరలఁ జలద్విపకరచ్ఛిన్నప్రవాళద్రుమ । శ్రేణింగర్వముడిగ్గియౌర్వదవసంశ్రీ

—శ్రమము. పాథోనిధానంబు — సముద్రము. తెలివి — తేటఁదనమునైడి ॥ ౧౪౧ ॥ చతురంబు —
ఏనుఁగులుండుశాల. సితసామజప్రభునకుఁ — ఐరావతమునకు. పానలుబ్ధాబ్దప్రపాకల్పనము —
త్రాగనిచ్ఛగల మేఘములకుఁ జలిపందిరిగాఁ జేయుట. సూతికానికేతనము — పురిటిల్లు. పుష్కరస
దనకుఁ — లక్ష్మీదేవికి. కామధుక్స్యందానసీ — కామధేనువుయొక్క దామెనత్రాటిదైన. రసవతి — ర
సముగలది. గోత్రభిల్లోకచకోరదృగ్గోత్రంబు — గోత్రభిల్లోక — ఇంద్రలోకమునందలి. చకోరదృక్
— స్త్రీలయొక్క. గోత్రః బు — వంశము — జన్మస్థానము. మందురాస్థానము — లాయము. అమర్త్యహ
రికిఁ — ఉచ్చైశ్శ్రవమునకు. కాయమానంబు — పందిరి. జనాంతికపదంబు — రచ్చపట్టు. సారలోహా
రరము — దృఢమయినయినుపతలుపు భూధ్రవైరి — ఇంద్రుఁడు. దంభోళికిఁ — వజ్రాయుధమున
కు ॥ ౧౪౨ ॥ ౧౪౩ ॥ వైమానికభర్త — దేవేంద్రుఁడు. మచ్చరము — పగ. ఎసకొల్పెనో — పేరేపించె
నో. మొగుళ్ళఁ — మేఘములను. విప్లుష్టకరీషపిండరేఖానిభవృత్తిఁ — మిక్కిలి కాల్పఁబడిన యెండు
పేఁడముద్దవిధమును బోలిన వ్యాపారముతో ॥ ౧౪౪ ॥ అంతర్మగ్న — లోపల మునిఁగిన. కట — చె
క్కిళ్ళనుండి. నిర్యత్ — కాఱుచున్న. ఝర — సెలయేళ్ళచేత. ఆక్రాంతంబులు — ఆక్రమింపఁబడిన
వి. భగ్నవపురుగ్రగ్రాహములు — చెడినదేహములుగల భయంకరములయిన ప్రాణిహింసకమత్స్య
ములుగలవి. నాగావాసగాహులు — పాతాళమునందు మునిఁగినవి. పయస్సంతానంబులు — జల
చరములసమూహములు. జాగ్రత్ప్రచారంబులు — ఎచ్చరికతోడి సంచారములుగలవి ॥ ౧౪౫ ॥
భ్రామ్యత్ — చలించుచున్న. భంగసత్వంబులు — అలలలోని ప్రాణులు. కెరలఁ — రేఁగఁగా. జలద్విప
— నీరేనుఁగులయొక్క. ఔర్వదవ — బడబాగ్నియనైడి కార్చిచ్చుచేత. సంకీర్ణంబులు — మిక్కిలి చెడి

ర్ణంబులై కానన । శ్రేణులఁ బోలెదలిర్చు నిచ్చలు సుధాకూపార పారస్థలుల్ ॥ ౧౪౬ ॥

క ॥ తరుణప్రవాళశోణో । దరతలమై శంఖచక్రధరమై వరపు । ష్కరపుష్కలమై హరికర । సరసీరుహమునఁ గఁగఁ గలశజలనిధి చెలఁగున్ ॥ ౧౪౭ ॥

తే ॥ నూత్నవీచుల సముపోఢరత్నపుష్ప । నికరసబిరీసమగు నీరునించి తెచ్చి । యబ్ధి వేలాసమాభ్యాగతాతురాచ । లార్థులకు నర్ఘ్యఁ బాదార్ఘ్య మాచరించు ॥ ౧౪౮ ॥

తే ॥ వార్ధి నావర్తగర్తప్రవర్తులగుచు । నుదరరత్నాంశువులు గ్రమ్మ త్రిదశులవర । తరులనటకొంగఁ దమ్ములతలను లమృత । సేకమున వెండి చిగిరించు చిగురులనఁగ ॥ ౧౪౯ ॥

వ ॥ ఇట్లగణితగుణాభిరామంబగు నమ్మినధామంబు సంగ్రామాభీరుండగు శూరుండునుంబోలె బెనువాలుగంటులంగను పట్టికుశలభటవిముక్తంబగు విశిఖంబునుంబోలె నెల్లకందువలనుమీఱి పాటలస్ఫురితంబై జరఠవిలోచనంబునుంబోలె నీరుపాపలం బొదువ్పుటగలిగి పేదపడినపుడమివేలుపుంబోలె బలియింటివాకిటనడంగి వీరభద్రగదావిదారితంబగు పూషారుకవదనగహ్వరంబునుంబోలెఁ బలువగుసబిగి దెరలనొరలి మతంగకులకన్యకయుంబోలెఁ బలుకందకలుకడదాల్చి విభావరీవిరామసమయంబునుంబోలె వెల్లదీవియలమించుటకుగుఱియై మఱియు నొక్కొక్కచోటఁ గుముదోదర విశదంబులు నొక్కొక్కయెడ నీలోత్పలమాలికా మేచకంబులు నొక్కొక్కకడ శుకచంచూపుటపాటలంబులు నొక్కొక్కచక్క శుక్తిశబరోదరంబులు నరుణోపల పట్టంబులం బొట్టవెంచుచు నిట్టలంబుగ మిట్టించు వేలానిలసముద్ధూతనూతనశీకరనికరంబులవలన నలినభవాండంబునకుఁ గర్పూరకరండభావంబును దెప్పదించుచు నుత్తాలకాలస్కం

నవి. తలిర్చున్ — చిగిరించును. నిచ్చలు — ఎల్లప్పుడు. పారస్థలులు — గట్టుప్రదేశములు ॥ ౧౪౬ ॥ శోణోదరమై — ఎఱ్ఱని లోపలిభాగము గలదై. వరపుష్కరపుష్కలమై — మంచిజలముచేత సమృద్ధమై. కలశజలనిధి — పాలసముద్రము. చెలఁగున్ — ప్రకాశించును ॥ ౧౪౭ ॥ నూత్నవీచులన్ — క్రొత్తలగు నలలయందు. సముపోఢరత్న — మంచిపండువోఁకవంటి రత్నములనెడి. నిబిరీసము — నిండినది. ఆతుర — శ్రమనొందిన ॥ ౧౪౮ ॥ ఆవర్తగర్త — సుళ్ళనెడి బొక్కలయందు. అంశువులు — మెఱుఁగులు. అమృతసేకమునన్ — అమృతముతో తడుపుటచేత ॥ ౧౪౯ ॥ మినధామంబు — సముద్రము. అభీరుండు — భయపడనివాఁడు. వాలుఁగంటులన్ — కత్తిగాయములచేత; చేఁపలసంబంధములచేత. కుశల — సమర్థుఁడైన. విశిఖంబు — బాణము. కందువలను — జాడలచేతను; సంకేతస్థలములచేతను. పాటలస్ఫురితంబు — పండఁబాఱుటను తోఁచించునది. జరఠ — ముసలివాని. నీరుపాపలం బొదువుట — నీటిమనుష్యుల పొదువుట; జలముకంటిపాపలపైకమ్ముట. బలి — బలవంతుఁడు; బలిచక్రవర్తి. పలువగుసబిగెతెరలన్ — పండ్లనరుసబిగువు వదలఁగా; అనేకములైన పరుసలుగల బిగువుతోడియలలచేత. ఒరలి — ధ్వనించి. పలుకన్ — నిందింప; చెప్ప. విభావరీ — రాత్రి. వెల్లదీవియలమించుటకున్ — తెల్లఁబాఱిన దీపములచేత మించుటకు; శ్వేతద్వీపము నాక్రమింపఁజేయుటకు. విశదంబులు — తెలుపులు. మేచకంబులు — చామనచాయలు. పాటలంబులు — ఇంచుకయెఱుపులు. చక్కన్ — చోట. శబరోదరంబులు — చేఁపకడుపులు; నీటిలోపలిభాగములు. ఇట్టలంబుగన్ — అధికముగ. మిట్టించు — మీఁదికెగయు. కరండభావంబు — బరణివిధమును. ఉత్తాల...వంబులు — పొడవైన చీఁకటిప్రమాణయాకుల

ధవళాశ్మశిలాసితద్యుతికూలంకషంబులగు బాలశైవాలవల్లీమతల్లికలనల్లిబిల్లిగొనుకల్లోలప్రవాళశాఖాశిఖలవలననుదవాసక్లేశంబుననుడ్డుకుడిచి వెలుపటికిం బుటమెగయుచు నుద్దావధూమఘోరణీవ్యాజంబునం దలలువీచ నీడాడంబొడచూపు నిబిడబడబానలకీలాకలాపంబులశంకనంకురితంబు సేయుచు సలిలకరటిచటులతరరదనశిఖరవిఘటితగర్భగిరిగైరికసంక్రమణారుణంబులగు మృదుసముదితతరంగకిశోరంబులచేత పిహితావకాశంబై లక్ష్మీనారాయణశరీరారూఢవిస్పృమరఘుసృణరజోరంజితంబును తదీయవిలుంఠనావిర్భూతవ్రీడాపీడనంబున గుతలిమతలంబు విలసనంబు వశీకరించుచు సాత్త్వికక్రియావిధువిజృంభణముదితంబును పంటకారుపగిదిం బ్రసన్నశరీరంబును సత్యలోకంబు నాకృతింగమలభూయిష్ఠంబును విలాసినీకరంబు కరణి వివిధమణికిరణపుంజరంజితోర్మికంబును పరబ్రహ్మంబువిధంబున నహార్యపదంబునై యొదవు నావకడలి పుడమిముద్దియకుఁ దద్దయుఁ బ్రియంబు పుట్టించె నిత్తెఱంగున ॥ ౧౫౦॥

ఉ ॥ ఎన్నఁగ నింత రత్నచయ మింత గభీరిమ యింత దానసం। పన్నత యింత శుద్ధి యని
బ్రహ్మయు నోరు మెదల్పలేని యు । త్యున్నతిగన్న పెన్నడలి నుత్థితమై వెలిదీవిచెన్నగున్ ।
వెన్నెలయేటిలోనఁ బ్రభవించిన కప్పుఁగొండకైవడిన్ ॥ ౧౫౧ ॥

శా ॥ ధూతాతంకము పేతపంకము బుధస్తుత్యంబు నిత్యంబు వి । ఖ్యాతంబాతపశీతవాతసహసాంద్రానందయోగీంద్రసం । కేతంబాతతభూతి భూతిలకలక్ష్మీకారి తోరంబునై ।

ముంచినల్లని కాంతిచేత గట్టునొరయుచున్నవి. బాలశైవాలవల్లీమతల్లికలన్ — ప్రశస్తములైన లేఁత పాచితీఁగలతో. అల్లిబిల్లిగొను — పెనఁగొను. ఉల్లోలప్రవాళశాఖాశిఖలవలనన్ — పెద్దయలలోని పగడపుఁదీఁగలకొనలవలన. ఉదవాసక్లేశంబునన్ — నీళ్ళ నుండుటవలని శ్రమచేత. ఉడ్డుకుడిచి — ఓపిక తప్పలేక శ్రమపడి. పుటమెగయుచున్ — దాఁటుచు. ఘోరణి — వరుస. ఈడాడన్ — ఇక్కడక్కడ. అంకురితము — మొలచినది. సలిలకరటి — నీరేనుఁగులయొక్క. చటులతర — మిక్కిలి వాఁడులైన. రదనశిఖర — దంతములకొనలచేత. విఘటిత — భేదింపఁబడిన. సంక్రమణ — చేరికచేత. మృదు — తిన్నని. సముదిత — పుట్టిన. తరంగకిశోరంబులచేతన్ — చిన్నయలలచేత. పిహిత — కప్పఁబడిన. ఆరూఢ — ఎక్కిన — పూయఁబడిన. విస్పృమరఘుసృణరజోరంజితంబు — ప్రసరించునట్టి కుంకుమపుప్పొడిచేత ఎఱ్ఱవారినది. విలుంఠనావిర్భూత — పొరలికవలనఁ బుట్టిన. తలిమతలంబు — పాన్పుగలచోటు. వశీకరించు — వశముచేయు. విధు — చంద్రునియొక్క, విష్ణువుయొక్క. విజృంభణముదితంబు — విజృంభణముచేత సంతోషించునది. పంటకారు — శరత్కాలము. ప్రసన్నశరీరము — తేటపాఱినదేహముగలది. కమలభూయిష్ఠంబు — బ్రహ్మకుఁ బ్రియమయినది, కమలములచేత అతిశయించినది. కిరణ — కాంతులచేత. ఊర్మికము — ఉంగరములుగలది, అలలుగలది. అహార్యపదంబు — అచలస్థానముగలది, కొండలకుస్థానమయినది ॥ ౧౫౦ ॥ గభీరిమ — గాంభీర్యము. శుద్ధి — పరిశుద్ధత. పెన్నడలిన్ — పెద్దసముద్రమునందు. ఉత్థితము — మీఁదికిలేచినది. కప్రము — కర్పూరము ॥ ౧౫౧ ॥ ధూతాతంకము — తొలఁగింపఁబడిన భయముగలది. అపేతపంకము — పోయిన పాపములుగలది. సహ — సహించునట్టి. సాంద్ర — అధికమైన. సంకేతంబు — గుఱుతుగలది. ఆతతభూతి — విశేషసంపదగలది. భూతిలకలక్ష్మీకారి — భూమికిబొట్టుకలిమిని జేయునది. తోరంబు — గొప్పది. దీపితంబు — ప్రకాశించునది. జగత్సేవైకభవ్యోన్నతిన్ — లోకములచేత సేవింపదగిన

శ్వేతద్వీపము దీపితంబగు జగత్సేవ్యైకభవ్యోన్నతిన్ ॥ ౧౫౨ ॥ ఆ ॥ వణఁకుగుబ్బ
లికిని పైఁ దూర్యశృంగంబు । మొలచినట్లు మిన్ను మోచియున్న । తెల్లదీవియందు దీపిం
చు వైకుంఠ । పురము కనకవప్రపరివృతంబు ॥ ౧౫౩ ॥ ఉ ॥ సారసువర్ణనీరమున
సాలవిశాలము నీలవర్ణసం । చారచమత్క్రియాచరణశాలియునై పురి చెన్నుఁగన్
మహా । మేరువుకౌఁగిటం బొలుపుమీఱిమహాతటకూటసంచర । ద్వారణరా
జమై సొబగుదాల్చిన రోహణశైలమో యనన్ ॥ ౧౫౪ ॥ సీ ॥ త్రైవిక్రమాంఘ్రి
ముక్తాతవిలిపీడిఁ పద్మజాండఖండము లీలనలరుఁ గోట । పలుమాఱు గమఠాధిపతి పూని
డించు మందరముల ఛాతి సౌధములు వెలయు । నిజవిహారార్థంబు నృహరి యై హరి చేయు
వసతులో యనఁ గేళివనము లెసఁగు । శాంబరీమత్స్యసంభావోచితాపర శరధుల క్రియ
పద్మసరసు లమరు । నఖిలభువనాంతరాళపురాధిదేవ । తావితానంబు తత్సేవ కైచ
రించు । సరణిఁ బూపట్టు దుగుశరత్సముద్యపూర్ణ । రాజవదనలు వైకుంఠరాజధాని ॥
౧౫౫ ॥ సీ ॥ జలధివీచీవాత్యఁ బలిదాఁకెఁ గాయని యక్కునఁ దందడయు నలమి యల
మి । ప్రాతివత్నీయాకొత్తి గాయుడిఁ బొండెఁ గాయని సన్నపొత్తులనిడియునిడి । వా
పోయివాపోయి పసివాడి యాఁకట వెఁడెఁగాయని యగ్గలెత్తి పెట్టి । పెనుజీఁకటు
లుగ్రమ్మ పెన్ బైట పసియింపు చి తెలచెఁ గాయని ఫుల్లపిటిచి పిటిచి । నంచిలకుణముల
ఫుట్టుమచ్చవాఁడు । నేత్రమలువిప్పవట్టియా నేత్రుగందు । పలుబనే తెంచె నెవ్వారి
వాఁడో యనుచు । విలయహరిఁదెచ్చి పెనుచురవ్వీటిసతులు ॥ ౧౫౬ ॥ వ ॥ నటియు
నప్పురంబు పలుతెరలు తిరిగివచ్చుట నాఖేటస్థలంబును నర్తనప్రదేశంబునుం బోలె
లెస్సవారిం గలిగి గజగ్రహణసంవిధానంబును, సుజనునిం బోలె పెక్కుపట్టులం గనుప
ట్టికురువిందమందిరంబును, కశ్యపమునీశ్వరుం బోలె హరికిగిరిగుహయును, మాధవునకు
నుపవనవిశేషంబును, చక్రికి శ్రీఖండతరుకోటరంబునునై యడరంబు డమినిడువాలుగంటి

ముఖ్యమనుమేలైనదియును గౌరవముచేత ॥ ౧౫౨ ॥ వణఁకుగుబ్బలికిన్ — హిమవత్పర్వతమునకు. మోచి—ఆఁటి. కనకవప్రపరివృతంబు—బంగారుకోటచేతఁ జుట్టఁబడినది ॥ ౧౫౩ ॥ సాలల—ప్రాకారముచేత. నీలవర్ణ—కృష్ణుదేవుని. కూట—శిఖరములందు. సొబగు—అందము. రోహణశైలము—రత్నపర్వతము ॥ ౧౫౪ ॥ త్రైవిక్రమ—త్రివిక్రమదేవునిదైన. లీలన్—విధమున. ఛాతిన్—విధమున. వసతులు—ఉనికితావులు. శాంబరీమత్స్య—మాయచేఁపకు—కృష్ణుని అవతారమునకు చేఁపకు. శరధులక్రియన్—సముద్రములవలె. పద్మసరసులు—తామరకొలఁకులు. శరత్సమయపూర్ణరాజవదనలు—శరత్కాలపు నిండుచంద్రునిఁబోలిన మొగములుగలవారు—స్త్రీలు ॥ ౧౫౫ ॥ వీచీవాత్యన్—అలలమీఁది సుడిగాలిచేత. అక్కునన్—రొమ్మునందు. అలమి—చేర్చి. రాయిడి—ఒరపిడి. పొత్తులన్—పొత్తిగుడ్డలమీఁద వాపోయి—ఏడ్చి. పసివాఁడి—మిక్కిలివాఁడి. ఫుల్లపిటిచి—ఫుల్లులువిటిచి, మంత్రించి. నేత్రుగందు—నెత్తురుమద్దవంటి లేఁతబిడ్డ ॥ ౧౫౬ ॥ తెర—తెరచీర; మృగములనుపట్టెడి సాధనవిశేషము. ఆఖేటస్థలంబు—వేఁటాడుచోటు. నర్తన—ఆటాడునట్టి. లెస్సవారిన్—మంచిపల్లమును; మంచిజలమును. సంవిధానంబు—కబళము; మంచియాజ్ఞగలది. పట్టులన్—చోట్లయందు. హరి—సింహము, విష్ణువు. మాధవుఁడు—వసంతుఁడు, విష్ణువు. చక్రి—పాము, విష్ణువు. శ్రీఖండతరువు—గంధపుమ్రాను. కోటరము—తొఱ్ఱ. నిడువాలుగంటి—నిడుపు

తడవు మెచ్చుచుం జొచ్చి వియచ్చరసంబాధబంధురంబు నిసర్గశృంగారతరంగితంబు నగు
రాజమార్గంబునఁ జని చని ముందట నేత్రసన్నిహితజగత్త్రయంబునుం బోలె బహువి
ధజనాకీర్ణంబై యుదీర్ణమై భవంబున వర్ణింపందగి బృందారక ద్విరదంబుచందంబున వ
లభిదారూఢోపరిభాగంబును జాంగలక్షేత్రంబువై చిత్రిణి యవనికామహితంబు నా
టకసంధానంబునకై వడిశుద్ధమిశ్ర విష్కంభ సంభృతంబును దధీచి శరీరంబుకరణిసు
రభిగోముఖావిద్ధంబునై యొప్పు గూఢపదతల్పు దివ్యభవనంబు దఱిసి విరసజనహృ
దయంబులందగులువడని బ్రహ్మవిద్యయుంబోలె నజిహ్వప్రకారంబున సప్తకక్ష్యాంత
రంబులతిక్రమించి ముందట ॥ ౧౫౭ ॥ సీ॥ నవసుధా పరిఖాంబునివహము బ్బెడు
చోట మెఱుంగుఁబుత్తడికోట మించుచోట। నిగిడియాగులకెంపునెలకట్టుగలచోటఁ గ
ల్వకావిరికారుక్రమ్ముచోట। నలుగునమ్మునలకట్టావులూరెడుచోటఁ గెలఁకుం గొలఁ
కులు దొలఁకుచోట। గంధర్వగాంధర్వగంధమింపగుచోట గరుడకేతనములు గ్రాలు
చోటఁ। బరమయోగివరేణ్యానిర్భరసమాధి। సౌఖ్యసంపదనిరపాయసంప్రదాయ।
సిద్ధి దులకించుచోట నశేషభువన। వివిధధర్మంబులావిర్భవించుచోట॥౧౫౮॥ క॥ బహు
యోజనవిస్తీర్ణము। బహునారీజనయుతంబు బహువిధమహిమా। వహమునగు నా
కస్కేళీ। గృహమున నానందకోరకితమానసుఁడై ॥ ౧౫౯ ॥ మ॥ కలదోఃకంకణ
ఝంకృతంబుల మరుత్కన్యల్ సుధాబిందుపి। చ్ఛిలనీహారమయూఖబింబసదృశస్వి
న్నాననశ్రేణివ। ర్తిలనొయ్యొయ్యన నూఁపనూఁగుఁ ఫణభృత్పేంఖోళికన్ లచ్చిని।
ట్టలపుంజన్గవఁబోలు మున్నొరగువాఁడాఁ జేసి యుల్లాసియై॥ ౧౬౦ ॥ క॥దీపించు వానిఁ

సుమనోజ్ఞము నైనకన్నులుగలది—స్త్రీ. వియచ్చరసంబాధబంధురంబు — దేవతలచే ఇఱుకటమై
యొప్పినది. నిసర్గ—స్వభావముచేఁ గలిగిన. ఉదీర్ణ—మిక్కుటమైన. ద్విరదంబు—ఏనుఁగు. వలభి
దారూఢోపరిభాగంబు—ఇంద్రుడెక్కినమీఁదిభాగములుగలది; ముంజూరుపట్టెమీఁద పొందినమీఁ
దిభాగముగలది. జాంగలక్షేత్రంబువై చిత్రిణ్ — మెట్టపొలమువిధమున. యవనికామహితంబు —
ఓమముచేత పూజ్యమయినది, తెరచీరచేత దొడ్డది. విష్కంభసంభృతంబు—విష్కంభమనిడియం
గముచేత చక్కఁగా భరింపఁబడినది, కడ్రానిచేఁ జక్కఁగా భరింపఁబడినది. సురభిగోముఖావిద్ధం
బు—మనోజ్ఞమయినవ్రాయుభఫ్ఫుమొనచేతొలువఁబడినది, మంచివాసనద్రవ్యములచే అలుకఁబ
డినది. గూఢపదతల్పు—శేషశాయియైనవిష్ణునియొక్క. తఱిసి—సమీపించి. అజిహ్వప్రకారంబు
నన్—నాలుకలేనిదానివలె. కప్పువిధమున. సప్తకక్ష్యాంతరంబులు — ఏడుతొట్టికట్లు ॥ ౧౫౭॥
నవసుధా—క్రొత్తసున్నముతో. పరిఖాంబునివహము—అగడ్తనీటిసమూహము. పుత్తడి— బంగారు.
ఈగులకెంపు—చింతామణి. నెలకట్టు—ప్రాతికట్టకపునేల. కావిరి—నలుపు. కట్టావులు—మిక్కిలి
శ్వాసములు. తొలఁకు—తొనుకు. గాంధర్వగంధము—పాటవలనివాసన. గ్రాలు—ప్రకాశించు.
నిర్భర—హెచ్చైన. తులకించు—ప్రకాశించు. ఆవిర్భవించు—పుట్టు ॥ ౧౫౮ ॥ కోరకిత—మొలకలె
త్తుచున్న ॥ ౧౫౯ ॥ కలదోఃకంకణ—అవ్యక్తమధురములైన చేతికడియములయొక్క. మరుత్క
న్యలు—దేవతాస్త్రీలు. పిచ్ఛిల—పేరిన. స్విన్న—చెమటపట్టిన, ఒయ్యొయ్యనన్ —మెల్లమెల్లఁగా
ఫణభృత్పేంఖోళికన్ —పాముఉయ్యాలయందు—శేషశయ్యయందు. నిట్టలపుంజన్గవన్—ఎచ్చైన
స్తనములజంటను. మున్నొరగు—ముందటికొరగుదిండు. మున్ డాచేసి—ముందటికట్టానించు
కొని ॥ ౧౬౦ ॥ వీక్షాపాత—చూపుయొక్కపాటుచేత, అవధ్యాంతప్రవాహుఁడు—అవదలనైది

త్రిభువనవిపత్కరుఁడగువానిఁ జంద్రదినకరమయూఖ। తాపాతదళితనిజభ। క్తాపద్ధ్వాంత
ప్రవాహుఁడనఁదగువానిన్ ॥ ౧౬౧ ॥ తే ॥ నగవునురుచులుమణిపూరనలినహంసి।
కుంతలగ్రాహములు నేత్రకుముదరుచియుఁ। గలుగుతనుకాంతికాళిందిఁ గన్నతరుణ।
తరణియునుబోలెనియురమున రత్నంబువాని॥ ౧౬౨ ॥ తే ॥ పుండరీకతపోజాతభువనపీఠ।
విన్నపముసేయు సజునంసవీధిఁ గేలు। సాచి హేమాద్రికంధరాసక్తమేఘ। మాలి
కంబగు గగనంబుఁ బోలువాని ॥ ౧౬౩ ॥ తే ॥ లలితలక్ష్మీనఖాంకురలాలనమునఁ। గ
న్రకల్హారదళగంధగౌరవమున। నతులనైపథ్యరత్నచంద్రాతపమున। నొప్పుమీరి
నననుసేసకొప్పువాని ॥ ౧౬౪ ॥ తే ॥ ఊరుయుగళంబుమీఁదఁ జెల్వారునడిమి।
తానవంబునెపంబున దనుజసూన। నిర్మితస్తంభసంభవనిజపురాణ। పురుషహరిలీ
లఁ దెలిపెడుపొలుపువాని ॥ ౧౬౫ ॥ తే ॥ అభినవాయాతుఁ డనవ్రశ్రునజునిఁ గాంచి।
సంతసంబున నాభినేశంతజలజ। ముబ్బి వెలిగ్రాయు పుప్పొడిమొలపునెలపు। హాళఁది
పట్టంబు కటిసీమ నమరువాని॥ ౧౬౬ ॥ తే ॥ అడుగునడుగులఁ బొడముచిహ్నంపుఁ బ్రసూ
ల। మేనిచిప్పలు వోలె నానానిచింప। కనకకోటీరహీరాగ్రఘృష్టణమున। మెఱుఁ
గువచ్చిననఖపఙ్క్తిఁ గ్రమించువాని ॥ ౧౬౭ ॥ తే ॥ ఆద్యుఁ బ్రణవస్వరూపు వేదాంతవే
ద్యు। మోక్షవిద్యోపదేష్టనిర్ముక్తజనను। విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు నిత్యవర్ధిష్ణుఁ గాంచి। మ్రొ
క్కె నారీజనోచితంబుగ ధరిత్రి। ౧౬౮ ॥ క ॥ మ్రొక్కి వినుతించెఁ దనమది। నెక్కొనుసెగు
ల్ల నెలనెలఁచుకకన్నీ। రొక్కొక్కటఁ బొట్టుమెఱుఁగుం। జెక్కులదిగజాఱఁ గోరఁ
తెమ్ముచు హరికిన్ ॥ ౧౬౯ ॥ క ॥ బలుబ్రేఁగునొప్పి నిమ్మై। నిలవలికినపలుకుకతన హృదయ
ముగలఁగెన్। నలినోదరునకు విలయా। నిలయాతాయాతచలితనీరధివోలెన్॥ ౧౭౦ ॥
వ ॥ ఇవ్విధంబున నమ్మధుమథనుండు వసుంధరమీఁదం గల కనికరంబునం దరంగితం
బగునంతరంగంబు తదభిరక్షణంబునకభిముఖంబు గావించి యటమున్న యకాండప్రళ

చీఁకట్లవ్యాపనము గలవాఁడు॥ ౧౬౧॥ గ్రాహములు—మొసళ్లు. తరుణతరుణి—లేఁతసూర్యుఁడు॥ ౧౬౨ ॥ అజునంసవీధిన్—బ్రహ్మయొక్క మూఁపుప్రదేశమునందు. కంధరాసక్తమేఘమాలికము—కొండయందంటినమబ్బుచాలుగలది ॥ ౧౬౩ ॥ నైపథ్య—అలంకారమువలని. చంద్రాతపమునన్—వెన్నెలచేత. సేసకొప్పు—కొండెసిగ ॥ ౧౬౪॥ తానవంబు—సూక్ష్మత్వము. పురాణపురుషహరి—పురాతనుఁడైననృసింహుఁడు। ౧౬౫॥ అభినవాయాతున్—క్రొత్తగావచ్చినవానిని. నాభివేశంతజలజము—బొడ్డుమడియయందలితామర. వెలిగ్రాయు—బయటనుమిఁయు. ఒలపు—అందము. హాళఁదిపట్టంబు—పసుపువన్నెవస్త్రము ॥ ౧౬౬ ॥ హీర—వజ్రమణులయొక్క. ఘృష్టణమునన్—ఒరపిడిచేత ॥ ౧౬౭ ॥ ఉపదేష్ట—ఉపదేశించువాఁడు ॥ ౧౬౮ ॥ నెక్కొను—పాదుకొను. సెగులు—దుఃఖము ॥ ౧౬౯ ॥ బలుబ్రేఁగునొప్పిన్—అధికభారమనెడివ్యాధిచేత. నలినోదరునకున్—విష్ణుదేవునికి. యాతాయాతచలితము—పోకరాకలచేతచలించినది॥ ౧౭౦ ॥ మధుమథనుండు—విష్ణువు. తదభిరక్షణంబునకున్—దానిసంరక్షణమునకు. అటమున్న—అంతకుమునుపే. అకాండప్రళయంబు—కాలముగాని కాలమునవచ్చుప్రళయము. తపోదహనంబు—తపస్సనెడియగ్ని. దురవగాహంబు—అరశిఁపుచేసికొనశక్యముగానిది. త్రిభువనదాహదోహలంబు—మూఁడు

యంబగు పుండరీకుతపోదహనంబు దురవగాహంబును ద్రిభువనదాహదోహళంబు నగుసనివిన్నపంబుచేసిడాసి యున్నవిరించిం గించిత్ప్రహసితాననుండై కనుంగొనుచు ॥ ౧౭౧ ॥ సీ ॥ శాంభరీకచ్ఛపేశ్వరకంఠసందీప్తతాపింఛవల్లిమతల్లియనఁగ । బవనపారణపతిస్ఫాటికస్తంభజంభద్విషన్మణిసాలభంజియనఁగ । సవనవరాహదంష్ట్రాఖనిత్రప్రోత కనకాద్రిఘనకాలఖండమనఁగ । గకుబంతకరివరస్కంధసింధుద్వీప సాంసారికాసితహంసియనఁగ । భూరిభూభృచ్ఛిఖోద్యన్మయూరియనఁగ । నృగుభగీరథభరతాదినృపభుజాగ్ర । ఘటితకాలాగరుస్థాసకంబనఁగ । దగు వసుంధరఁగృపఁబలుకఁదైత్యభేది॥ ౧౭౨ ॥ శా ॥ ఓయంభోరుహపత్రనేత్ర మదనీయుద్వేగముఁ జూనకై । తేయప్రాయనృపాన్వవాయములమర్దింతుం భవద్భాగమునఁ । బాయంద్రోయుదుఁజేయుదుం సుఖులుగా మద్భక్తియుక్తాత్ములన్ । మాయామానుషమూర్తినై పొడమి నానావిక్రమక్రీడలన్ ॥ ౧౭౩ ॥ సీ ॥ క్రూరాసిధారావిదారితద్విపకుంభ కూటముక్తాశుక్తిగోస్తనములఁ । బటుగదాపాతనిర్భగ్నసైంధవశిరస్స్రవదస్రకుంకుమస్థాసకముల । శరలూనరథకేతుసౌవర్ణకింకిణీకుసుమగుచ్ఛచ్ఛటాగుంభనముల । ముసలమర్దితపదాతిసహస్ర భూపానవీనరజఃపటీవేల్లనముల । విజయలక్ష్మికి నైపథ్యవిభవమొసఁగి । చటులరోషకషాయితాశయవిరోధి । యూథమథనక్రియాహేతుయుద్ధకేళిఁ । జెలిసికిత్తునానందమోలతాంగి॥ ౧౭౪॥ వ ॥ మత్కృతంబులు మదీయరచితంబులు నగు నగణితాహవక్రీడనంబుల సక్రోధ విరోధివధంబొనరించి తదీయకంఠనాళకరాళ రుధిరధారాసారంబుల నీకుం దాపో

లోకములను గాల్చుటకు సమర్థమయినది. డాసి—సమీపించి ॥ ౧౭౧ ॥ శాంబరీకచ్ఛపేశ్వర—మాయతాఁబేటిరాజుయొక్క. తాపింఛవల్లి—చీఁకటిమ్రానిరెమ్మ. పవనపారణపతి—సర్పరాజు. జంభద్విషన్మణి—ఇంద్రనీలము. సాలభంజి—పుత్తడిబొమ్మ. సవనవరాహ—యజ్ఞవరాహముయొక్క. ఖనిత్రిక—గుద్దలిచేత. ప్రోత—గ్రుచ్చఁబడిన. కాలఖండము—కసువులోనయిన యవశేషము. కకుబంతకరి—దిగ్గజము. సింధుద్వీప—ఏటినడిదిబ్బయందలి. అసితహంసి—నల్లని ఆఁడుహంస. భూరిభూభృచ్ఛిఖోద్యన్మయూరి—విస్తారమయిన కొండలనెడి శిఖలుపుట్టుచున్న ఆఁడునెమలి. కాలాగరుస్థాసకము—నల్లయగరుతోఁ జేరిన కుంకుమపువ్వు మొదలగువాని పూఁత॥ ౧౭౨ ॥ ఉద్వేగముఁ—మనోవ్యథను. దైతేయప్రాయ—రాక్షసులను బోలిన. అన్వవాయములఁ—వంశములను ॥ ౧౭౩ ॥ అసి—కత్తి. కూట—శిఖరములందలి. ముక్తాశుక్తి—ముత్తెపుఁజిప్పలచే నైన. గోస్తనములఁ—నలువదిపూసలహారములచేతను. పాత—పాటువలన. నిర్భగ్న—మిక్కిలిభంగము నొందిన. సైంధవశిరస్స్రవదస్రకుంకుమస్థాసకములఁ—గుఱ్ఱముల తలలయందుండి కాఱుచున్న నెత్తురనెడి కుంకుమ పుష్పతోడి పరిమళచందనపు పూఁతలచేతను. శరలూన—బాణములచేతఁ దెగఁబడిన. సౌవర్ణ—బంగారుమయములైన. గుంభనములఁ—కూర్పులచేతను. నవీనరజఃపటీవేల్లనములఁ—క్రొత్తధూళియనెడి చాలరులచేతను. నైపథ్యవిభవము—అలంకారవైభవమును. చటుల—చలించెడి. రోషకషాయిత—కోపముచేత ఎఱ్ఱవారిన. ఆశయ—మనసుగల (లేక) స్థానమయిన ॥ ౧౭౪ ॥ క్రీడనంబులు—ఆటలు. సక్రోధ—కోపముతోఁగూడిన. కంఠనాళ—గొంతుక్రోవులందలి. ఆసారంబులఁ—ఎడతెగని ధారలుగల వానలచేత. ఆపాదించెదను—కలిగించె

పశమంబాపాదించెదం బాపకారిసిరసనంబు నాకునవశ్యకృత్యంబగుట యెఱుంగ
వేయుత్తరంబగుభవద్వాక్యంబు త్రోలంగించుటయుకాదు సముత్పాదితత్రిభువనో
పప్లవంబగు పుండరీకతపోదహన విసారంబువారించు తలంపునన్నియది యున్నలు
వ యిప్పుడిటమున్న తన్నిమిత్తంబని పనివిన్నవాఁడ నెన్నికదినంబులనిన్నియుఁ శు
భోదర్కంబులయ్యెనని ప్రమదముపడఁతి యాడలుడిపి సగౌరవంబుగా వీడుకొలిపిపర
మపురుషుఁడంతర్ధానంబునొందె. శతానందుండును సానందంబుగయథాస్థానంబున
కుంజనియెనిట్లు ॥ ౧౭౫ ॥ ఆ ॥ పుండరీకుతపముభూదేవిభాగంబు । ఫలమునందఁజే
యుఁదొలఁగఁద్రోయఁ । గోరిమర్త్యుఁడయ్యెశౌరిపరార్థమై । పురుషవరులువిశ్వపో
రయుటొక్కొ ॥ ౧౭౬ ॥ సీ ॥ వసుమతీభార నిర్వాపణోద్యుక్తదుర్ద్దిశయాదవా
న్వయపయోధి । దేవకీవసుదేవశేవధినందమందిరరసాలావాసపరభృతంబు । పూ
తనాప్రాణసంఘాతవాతూలాహిశకటాంగవిఘటనచటులబుద్ధి । సమదనృశావర్త
సంవర్తసమవర్తి పాతితార్జునపాదపద్వయుండు । వత్సహృత్సాయకంబభివ్యథిత
బకుఁడు । మర్దితాఘుండుకాళీయమానభేది । నిష్ఠురానలపారణనైష్ఠికుండు । కృ
ష్ణుడాశ్రితలోకవర్ధిష్ణుఁడౌరు ॥ ౧౭౭ ॥ సీ ॥ కనుగట్టిగాంగేయుగర్భుడాఁగురు
మూఁతలాడించెవత్సాపహరణవేళ । నాలమందలఁబోవశైలమెత్తెడిపూనికఁ గే
లిమైకందుకక్రీడసలిపెఁ । బాటించెఁగంబాలయాటరాసక్రీడ నాభీరభీరుమధ్యాంక
పాళి । వెలయించెయక్షవిహరణంబలకాధిరాజుకింకరశిరోరత్నరాజిఁ । దన్న
బిల్లాడెనంగుష్ఠదళితసర్ప । తనుసుదర్శననామవిద్యాధరేంద్ర । కఠినజఠరచ్ఛలమున
నగ్రజుఁడుదాను । నందసూనుఁడుబృందావనంబునందు ॥ ౧౭౮ ॥ వ ॥ ఇవ్విధం
బునమ్మధుకైటభవిరోధిమాయామానుష విగ్రహంబునంగీకరించియు నమానుషం
బులగు విక్రమవిశేషంబులం బ్రవర్తించుచుండె నంతనటమున్నయవ్వెన్నునకు వసః
ప్రీణనంబుగావింపందలంచివిరించిసఖిలభువనమోహినియగునొక్కశక్తిఁబుట్టించుట

దను. పాపకారిసిరసనంబు — పాపముచేయువారిని చంపుట. ఉత్తరంబు—అధికము. సముత్పాదిత—కలుగఁజేయఁబడిన. ఉపప్లవంబు—ఉపద్రవముగలది. నలువ—బ్రహ్మ. ఇటుమున్న—ఇంతకుముందె. పనివిన్నవాఁడు—వచ్చినవాఁడు. శుభోదర్కంబులు—శుభముగాఁగలకాలములు. ఆడలు—దుఃఖము. ఉడిపి—మాన్పి. వీడుకొలిపి—పంపి. అంతర్ధానంబు—కనఁబడకపోవుటను. శతానందుఁడు—బ్రహ్మ ॥ ౧౭౫ ॥ వికృతి—వికారమును. పొరయుట—పొందుట ॥ ౧౭౬ ॥ నిర్వాపణ—నశింపఁజేయుటయందు. శేవధి—నిధి. రసాల—తియ్యమామిడిచెట్టునందు. పరభృతంబు—కోకిలము. వాతూల—గాలికి. అహి—పాము. సంవర్త—నాశమునకు. సమవర్తి—యముఁడు. వత్సహృత్సాయకంబు—వత్సాసురుని హృదయమునకు బాణము. అభివ్యథిత—బాధనొందింపఁబడిన. మర్దితాఘుఁడు—మర్దింపఁబడిన అఘాసురుఁడుగలవాఁడు. నిష్ఠురానలపారణనైష్ఠికుండు—క్రూరమయినదవానలమును భక్షించునట్టినిష్ఠగలవాఁడు ॥ ౧౭౭ ॥ గాంగేయగర్భుఁడు—బ్రహ్మను. ఆభీరభీరు—గోపికాస్త్రీలయొక్క. అంకపాళిక—కౌఁగిలింతయందు. యక్షవిహరణంబు—కుబేరునిమా అను ఆట; అంగుష్ఠదళితసర్పతను—బొటనవ్రేలితోఁబోఁగొట్టఁబడినపాము దేహముగల ॥ ౧౭౮ ॥ అమానుషంబులు—మనుష్యవిషయములు కానివి. వెన్నునకు—విష్ణునకు. ప్రీణనంబు—

యనమ్మత్తకాశిని తదాదేశంబున నందుమఃలందియగు శతగోపుండను గోపాలునకుం
గూరిమిపుత్రియై పెరుగుచుండె నంత దంతావళమరాళశిఖావళగమనంబుల గమకంబు
దమకుం దోడవగుచు నిగుడునడవడుల బెడంగారి బంగారంపుమెట్ట కెందమ్ములకు నె
త్తురుం బొత్తుచుట్టంబుల నంజూపట్టు చిగురుటడుగులును, దారలగౌరవంబును ముత్తి
యంబుల క్రొందళుకును చంద్రమండలంబున ఖండలావణ్యంబును సేవగించు చరణ
నఖముకురంబులును, మకరధ్వజ శరధిశాలి గర్భ గోపుచ్ఛ కాహళా సందర్భంబుల
సౌభాగ్యంబు నావరించు చిఱుతొడలును, వలుదతనంబున సలపందనంబులు నిద్దం
పుఁదనంబును తద్దయుం గలిగి కరికరాకారంబులై కరభనిభంబులై కనకకదళీ మృదు
లంబులునైన పెందొడలును, కరటిశిరః కఠినంబును రథాంగరమాధురంధరంబును
పులినఘనంబునగు జఘనంబును, ఆవర్తవర్తులంబును నితాంతపున్నాగలతాంత
కాంతంబును నతిగంభీరంబునగు నాభిసరోవరంబును, అసితబిలేశయ బాలికంబున
కు నెలకయై చలిచీమచాలునకుం బోలికయై శైవాలవల్లికిం దల్లియై చెలువారు నూగారు
ను, అగడపలం గడవవై వీచీరేఖలం బోఁద్రోచి కుసుమనారాచు కేళాకూళిం గలజా
ళువాసోపానంబులఁ బ్రతిఘటించు త్రివళీవిభాగంబులును, కమలకోరక కనకకలశ
కరికుంభ ప్రముఖంబులగు నుపమాద్రవ్యంబుల క్రొవ్వడంచి పచారించి పిక్కటిల్లి పె
రిగి సిక్కి కక్కసించి కవజక్కవలఁ బెక్కువలలం బెట్టుచుఁ జూపట్టు దోర్మూలకూలం
కషంబులగు కుచలికుచంబులును, ప్లక్షపల్లవవల్లభంబును చపేటపుట పరిస్ఫుటంబు
ను నగు వేదీమధ్యనిభమధ్యంబును, ఫణిఫణాఫలక భాసురంబులును తాంబూలీదళ

తృప్తిని. భువనమోహిని—లోకమును మోహింపఁజేయునది. మత్తకాశిని—ఉత్తమస్త్రీ. తదాదే
శంబునన్—ఆయనదైనయాజ్ఞచేత. శిఖావళి—నెమలి. గమకము—మనోజ్ఞత. తోడవు—అభర
ణము. బెడంగారి—అందగించి. కెందమ్ములకున్—ఎఱ్ఱతామరలకు. చూపట్టు—తోఁచు. లావణ్యంబు
—కాంతి. సేవగించు—రోయు. ముకురంబులు—అద్దములు. మకరధ్వజశరధి—మన్మథుని యమ్ము
లపొది. శాలిగర్భ—వరిపొట్ట. గోపుచ్ఛ—ఆవుతోఁక. కాహళ—తుత్తార. సందర్భంబుల—కూ
ర్పులయొక్క. సౌందర్యంబున్—చక్కఁదనమును. వలుదతనంబులు—లావుఁదనములు. సలపం
దనంబులు—రాను రాను లావు తగ్గియుండుటలు. నిద్దపుఁదనంబులు—నునుపుఁదనములు. కరభ
నిభంబులు—చిటికెనవ్రేలి మొదటినుండి మణికట్టు దాఁకనుండు అఱచేతిలోపలి పార్శ్వభాగమును
బోలినవి. మృదులంబులు—మెత్తనివి. రథాంగరమాధురంధరంబు—చక్రసంపద్భారమును వహిం
చినది. జఘనంబు—మడికట్టు. ఆవర్తవర్తులంబు—సుడివంటి గుండ్రఁదనము కలది. పున్నాగలతాంత
కాంతంబు—పొన్నపువ్వువంటి మనోజ్ఞత గలది. గభీరంబు—లోఁతుగలది. అసితబిలేశయబాలికం
బునకున్—నల్లత్రాచుపిల్లకు. చెలువారు—అందగించు. అగడపలన్—దొంతిమబ్బులను. వీచీరేఖ
లన్—అలలచాళ్ళను. కేళాకూళిన్—క్రీడాసరస్సునందు. జాళువాసోపానంబులన్—బంగారుమెట్ల
ను. ప్రతిఘటించు—ఎదిరించు. త్రివళీ—కడుపునందిమూఁడు ముడుఁతలయొక్క. కమలకోరక—తా
మరమొగ్గ. ఉపమాద్రవ్యంబుల—సరిపోల్పువస్తువుల. పచారించి—వ్యాపించి. పిక్కటిల్లి—కదిసి.
కక్కసించి—బాధించి. దోర్మూలకూలంకషంబులు—చంకలపార్శ్వముల నొరయునవి. లికుచంబు
లు—గజనిమ్మ (పండ్లు) ప్లక్షపల్లవ—జువ్విచిగురునకు. వల్లభంబును—ప్రియమైనదియు. చపేట

తరుణంబులునునై నిగనిగనిపసిండితగవుం దెగడు కరమూలంబులును, కందర్పకళల చెన్నునం బూవుటెత్తులవెత్తున సోగనిగలబాగునబుజగరిగినబుజంబులును, కలువ తేకులచెలువున జోకమీఱువాలారు కొనగోరులును, పవడంపుం జివురులపగిదిగలరక్తాంగుళి ప్రవాళంబులనుంగలిగి నెత్తురుట్టిపడుకరతలంబులును, కంబుబిబ్బోకావహంబును క్రముకతరుకమనీయంబును కోమలాంశుమత్ఫలాముకుళ మోహనంబునగుకంధరాభోగంబును, సమ్మిశ్రవటఫలద్వయశోభాద్వైగసిబిడంబగుచిబుకంబును, చకోరలధికరించితేనెలంబోనాడి చెఱకురసంబుల నిరసించి మధురిమ నమరునధర బంధుజీవ ప్రసూనంబును, మొల్లలనుల్లసంబాడి యాణిముత్తియంబుల నుత్తరించిసుధాబిందువులం బలువరుసల సరసంబాడుపలువరుసయు, సంధ్యారాగరంజితంబగు కళారాజరేఖ పొత్తువడయు నుత్తరోష్ఠపుటంబును, పరిస్ఫుటనాసికాసుగంధనిశ్వాసధారాధోరణీ నిశితమార్గంబునుంబోనియయ్యూర్ధ్వోష్ఠబింబ ఫలంబుమీఁదినిమ్నభావంబును, సూనసాయకుదోనివిల్లును పల్లవకరవాలులాంగలాయుధంబును సామివికసిత చంపకకోరకంబును నవ్వంబువ్వనునవ్వుచునివ్వటిల్లు నుల్లసిత నాసికాశిఖరంబును, సితమయూఖరేఖా సఖంబగునాసలును, నింబకిసలయంబుల కపనయంబొందించు ముకురాను నరంటిమొక్క మొదలియాకు తొక్కులనెక్కసక్కెంబుసేయుచుం గాయజుసింగిణుల వంగడంబగునెలవంక కన్నుబొమల కొమలును

పుటము — వాంఛిన వ్రేళ్లుగల అఱచేతిలోపలిభాగమువలె. పరిస్ఫుటంబు — ప్రకాశించునది. వేదీమధ్య — యజ్ఞవేదికనడిమిభాగముతోడ. ఫలాఫలక — పలకవంటిపడగవలె. తాంబూలీదళ — తమలపాకులయొక్క. పసిండి — బంగారు. తెగడు — తిరస్కరించు. కరమూలంబులు — చంకలు. పూవుటెత్తుల — పువ్వులసరముల. ఎత్తునక — విధమున. సోగ — నిడుపైన. బుజ — నత్రువతనము. జోక — అందము. వాలారు — వాఁడులైన. ప్రవాళంబులు — చిగుళ్లు. కంబుబిబ్బోకావహంబు — శంఖమునకు అందమును కలిగించునదియు. క్రముకతరుకమనీయంబు — పోఁకమ్రాని మనోహరత్వముగలది. కోమలాంశుమత్ఫలాముకుళమోహనము — మృదువైనయరఁటి మొగ్గవలె మోహమునుబుట్టించునది. కంధరాభోగంబు — మెడయొక్క వైశాల్యము. చిబుకము — గడ్డము. పోనాడి — నిందించి నిరసించి — తిరస్కరించి. మధురిమక — తియ్యఁదనముచేత. బంధుజీవప్రసూనంబు — మంకెనపువ్వు. ఉల్లసంబాడి — పరిహసించి. అణి — గుండ్రదనముగల. ఉత్తరించి — దాఁటి — మీరి పలువరుసలక — బహు విధములయిన పావ మాట మొదలగు వరుసలచేత. రంజితంబు — ఎఱ్ఱనైనది. కళారాజరేఖ — కళా మాత్రమైన చంద్ర రేఖ. పొత్తు — స్నేహము. ఉత్తరోష్ఠపుటంబు — పైపెదవి. సుగంధనిశ్వాస ధారాధోరణీనిశితమార్గంబు — మంచివాసనతోడియూర్పుల ప్రసరణముయొక్క అడ్డములేనిచొఱవుగలదారి. పోని — వంటి. బింబఫలంబు — దొండపండు. నిమ్నభావంబు — పల్లము. దోనివిల్లు — అల్పధనుస్సు. పల్లవకరవాలు — మన్మథునియొక్క. సామి — సగము చంపకకోరకంబు — సంపెఁగమొగ్గ. ఉల్లసిత — మీఁదికినిక్కిన. నాసికాశిఖరంబు — ముక్కుమొన. సఖము — మిత్రము. ఎక్కసక్కెంబు — పరిహాసము. వంగడంబు — వంశము. తారసంబు — తలపడుట — అతిశయము. ఒఱపు — అందము. కోపు — విధము. విసూత్రితత్వంబులు — సూత్రములేనివి. పత

చకోరంబుల ప్రకారంబును జేరలతీరును సారసంబుల దారసంబును మీలమేలును మెఱుపులమెఱుపును వరుతూపుల కోపును నుత్పలంబులయొప్పును కైరవంబులగౌరవంబును నేణనేత్రంబుల వైచిత్రియు విసూత్రితంబులుగావించి మించుశ్రవణపుటకూప పతయాళువులగువిలోలవిలోచనంబులును, దర్పణంబులదర్పంబును సరోజంబులరోజయు సుధాకలశంబుల విలసనంబును నంబురుహబింబంబుల మదంబునుం బోషించి యశేషకళాకలాపపాణింధమ స్వర భాస్వరంబగు వదనవలయంబును, శ్రీకారంబులజోకయుఁదొమ్మిదింటి లెక్కలయొమ్మికయు మోదుగు విరులసిరులు నుబోసరించి వాసివడయు శ్రుతిశష్కులికలును, నిష్కలంకంబులై నిబిడంబులై నిద్ధంబులై నీరంధ్రంబులై నీలంపు గుంపులసొంపు లామతించుమంచి నెఱికురులునుం గలిగి వలరాజునెత్తపలకతళుకునం గనుపట్టుపేఁపున నేపారి యాపారిజాతామోదమేదురవిలాసంబులభాసిల్లి వెండియు ॥ ౧౮౯ ॥ ఆ ॥ వివిధయువతికోటివేమఱుసృజియించి । యవ్వధూటిఁ జేయ నజుఁడు తలఁచి । కేలుదోయిగడుగ వ్రేళుల తుదనంటు । జలకణంబులే మొనసితినఖాళి ॥ ౧౯౦ ॥ తే ॥ అంబుజాననపెందొడలరఁటులగుట । దానఁగలిగిన లావణ్యనూనభరము । వలనిపైపైతేకులాకరెండు వ్రాలిబోరగిలఁబడినరీతి పిఁగాళులలరుసతికి ॥ ౧౯౧ ॥ క ॥ మదిరాక్షిజంఘలంగజు । గదలగుసూహింపఁగావుకాహళులైన । న్నదుకువడకగీపెట్టక । పదనుదివిసిరాగి జేఱిపలుకకయున్నే ॥ ౧౯౨ ॥ తే ॥ కరికరంబులుత్వగ్దోషకల్మషంబు । నపనయింపంగ సతియూరువులైపొడమియుఁ । బుష్కరంబులతగులంబుఁ బూనెచరణ । దంభమునఁ బూర్వవాసన తలఁగుటెట్లు ॥ ౧౯౩ ॥ తే ॥ బిసరుహాననకటిసీమ పృథివియగుట । నిక్కమటుగాకయున్నఁ బైనెలవుకొనునె । కాంచియునుమధ్య మాయయుఁగ్రమనాభి । లక్ష్మియును ద్వారవతియు సలక్షణముగ ॥ ౧౯౪ ॥ తే ॥ సకియనాభియమునుండిజవ్వనంపు । బాలకృష్ణుండు వెడలింపబయలుపడిన । కాళియఫణీంద్రుఁడేమొ రోమాళిమధ్య । పిష్ణుపదమున నణఁగిన విధముగలిగె ॥ ౧౯౫ ॥ ఉ ॥ మానవతీల

యాళువులు—పడునట్టి స్వభావముగలవి. విలోల—మిక్కిలిచలించెడి. ఓజ—విధము. విలసనము—ప్రకాశము. పాణింధమ—ఊఁదుతిత్తి. అంబురుహబింబంబుల=చంద్రబింబముల. జోక—విధము. ఒమ్మిక—ఇమిడిక. పోసరించి—బలిసి. శ్రుతిశష్కులికలు—చెవులనెడిచక్కిలములు. నిబిడంబులు—నిండుకొన్నవి. నిద్ధంబులు—మెఱుఁగుగలవి. నీరంధ్రంబులు—సందులేనివి. సొంపులు—అందములు. ఆమతించు—పూజించునట్టి. నెఱి—వంకరగల. వలరాజునెత్త పలకతళుకునన్—మన్మథుని సొగటాలాపు పలకయొక్క ప్రకాశముచేత. ఏపారి—అతిశయించి. ఆమోదమేదుర—పరిమళాతిశయముయొక్క. భాసిల్లి—ప్రకాశించి ॥ ౧౮౯ ॥ ౧౯౦ ॥ నూనభరము=పూగుత్తి ॥ ౧౯౧ ॥ ౧౯౨ ॥ త్వగ్దోషకల్మషంబున్—తోలుకలనిదోషమయినమలికెని. పుష్కరంబుల—తామరల; తొండపుఁగొనల. తగులంబున్—ఆసక్తిని—సంబంధమును. దంభమునన్—నెపముచేత. తలఁగుట—తొలఁగించుట ॥ ౧౯౩ ॥ కాంచి—మొలనూలు; ఒకపట్టణము. మాయ—ఇంద్రజాలము—లేమి, ఒకపట్టణము. ద్వారవతి—ద్వారములుగలది, ఒకపట్టణము ॥ ౧౯౪ ॥ రోమాళి—నూఁగా

లామతనుమధ్యమునకున్ గజవైరి యులికెఁ ద । ద్యానమరున్మదావళము యౌవనపుంబొ
దరిల్లుదూఁటఁగాఁ । గానఁగవచ్చు కుంభములుగావున దాకుచకుంభయుగ్మకం । బౌ
నటులైన వల్లభనఖాంకుశరేఖలుగల్గి మీటఁగన్ ॥ ౧౮౬ ॥ తే ॥ వళులు లావణ్యవా
రిధివలననిగుడు । వీచిలతికలు కాఁబోలు వెలఁది కేలు । విపులకంకణ మంగుళీవిద్రు
మంబు । మత్స్యరేఖాంకితమునగు మహిమకలిమి ॥ ౧౮౭ ॥ తే ॥ ముదితకరపూ
లములయొప్పు మెచ్చిలిందు । యాఁకయుండిననొకొంక నాళికభవుఁడు । ఫణిగణంబు
లందద్భోగపద్మరాగ । యోగమునజాలు మోపించుచున్నవాఁడు ॥ ౧౮౮ ॥ ఆ ॥
కంబుపాణి తనకుఁ గాంతుండుగాఁగల్గు । బెఱిఁగి కంఠకంబు నింతి దాల్చె ; నొకొం
యొప్పుగాదె యుత్తమసతులకుఁ । బతులుపూనినట్టి వ్రతము దాల్ప ॥ ౧౮౯ ॥ ఉ ॥
సోమబింబాస్యదశనవాసోమతల్లి । యొప్పచంద్రికనెఱడాలు గుప్పళించి । జిలుఁగుఁ
బలుచని వాసోవిశేషములకుఁ । జెన్నొసఁగుఁ గాదె మెటుఁ కంటికన్నెకలిమి ॥ ౧౯౦ ॥
తే ॥ అలరుఁ జేనియ నానిచి మొలకఁ గట్టి । శర్కరాబీజములు సుధాశాదభూమి । భా
వజుఁడు విత్తు మొలచినపైరు పేర । వెడవిలాసంబు పూఁబోఁడి పెదవిపదవి ॥ ౧౯౧ ॥
తే ॥ దాడిమీబీజరాజికె దళుసు మొల్ల । మొగ్గలపిసాళము నుమత్యములసుపాణి ।
తమ్మిపువ్వింటఁ గోలువున్న నెమ్మిపడయు । దంతురాలకసుస్నిగ్ధదంతపఙ్క్తి ॥ ౧౯౨ ॥
తే ॥ క్షీరకంఠంబులకు బ్రహ్మవారువముల । గంటసంబాడునడగల్గు కిసలయోష్ఠి । సుస్వ
రము లెకరగననోటుసూపినిత్య । పల్లవగ్రాహిపాండిత్య పరభృతములు ॥ ౧౯౩ ॥
క ॥ వదనారవిందదళమున । మృదుగతిజనుమందహాసమిషచంద్రికల । న్మదదంతా
వళగమనకు । నుదధిశయానదృక్చకోరయుగహర్షదముల్ ॥ ౧౯౪ ॥ తే ॥ యువమ
నోజాంగలక్షేత్రము త్తరించి । గరుసువడదున్ను మదనలాంగలికుహాలము । కామినీమ
ణిముకురటుగాకయున్న । నాసికాభరణప్రఁగట్టు నాటునోటు ॥ ౧౯౫ ॥ క ॥ బిస
రుహరజమునఁ బైకం । దుసిమినదగదగ వెలుంగునుదు రాజుక్రియన్ । బిసరుహపాణి

రు. విష్ణుపదమునన్—విష్ణుని పాదమునందు; ఆకాశమునందు ॥ ౧౮౫ ॥ ఉలికె—భయపడి. మరున్మదా
వళము—దేవతలయేనుఁగు. ॥ ౧౮౬ ॥ కంకణము—నీటిబొట్టు; ముంజేతికడియము. విద్రుమంబు
—చిగురు; పగడము. మత్స్యరేఖ — చేఁపరేఖ; జేఁపలచాలు ॥ ౧౮౭ ॥ ౧౮౮ ॥ కంబు
పాణి—విష్ణువు ॥ ౧౮౯ ॥ దశనవాసోమతల్లి—మేలిమైన పెదవి. చంద్రిక—వెన్నెల; కుసుంబా
వర్ణము. గుప్పళించి— వ్యాపింపఁజేసి. జిలుఁగు — సూక్ష్మమైన. వాసోవిశేషములకున్ — వస్త్ర
విశేషములకు. కన్నెకలిమి—నూతనసంపద ॥ ౧౯౦ ॥ శాదభూమి—అకుపునేల. వెడ—విత్తనా
లుజల్లి ముననుండు దిగవిడుచుట ॥ ౧౯౧ ॥ కెందళుకు—ఎఱ్ఱని మెఱుపు. పిసాళము—వికాసము.
సుపాణి—స్వచ్ఛమయిన మెఱుఁగుసీరు. దంతురాలక—నొక్కులపాడి వెంట్రుకలుగలది ॥ ౧౯౨ ॥
గంటసము—పరిహాసము. ఓటు=ఓటమి—అపజయము. పల్లవగ్రాహి—చిగుళ్లనుగ్రహించునది;
విటు నుగ్రహించునది. పాండిత్య—నేర్పుగల. పరభృతములు—కోకిలములు ॥ ౧౯౩ ॥ ౧౯౪ ॥
జాంగలక్షేత్రము—బీడుపొలము. గరుసు—మెట—మెత్తని. నాటునోటు—నాటునా ॥ ౧౯౫ ॥ రజము
: న్—పుప్పొడిచేత; దుసిమినన్—తోమికడిగి వేయఁగా. జృంభించున్—విజృంభించును ॥ ౧౯౬ ॥

ముఖాంబుజ । మసమాయుధసాధకుంభమై జృంభించున్ ॥ ౧౯౬ ॥ క ॥ ఆవృత్తోర్ములులితరా । జీవములకుమరుపతాకజీవంబునకున్ । జీవంజీవంబులకా । జీవంబులుచెలువకన్నుసిరులమెఱుంగుల్ ॥ ౧౯౭ ॥ తే ॥ వాసుదేవాదినవశక్తివైభవంబు రుక్మిణీసత్యభామలరూపరేఖ । యిదియెవహించుననల్పయిడినపదునొ । కొంటిలెక్కనఁగనుబొమ్మలువిదకమరు ॥ ౧౯౮ ॥ చ ॥ పడతిముఖాంశునిష్క్రములుభాసురవర్ణ లలాటపత్రకం । బిడిబుణలిలఁగ్రైకొనియె నిందుఁడునద్దముసాటిగాఁగనె । న్నఁడాజలజాతమప్పుజతనంబుగఁ దీర్పనిబల్మినొక్కొ పే । రమునననీటనెండనిల నాఁగినదూఁగిననోర్చుచుండుటల్ ॥ ౧౯౯ ॥ తే ॥ సితకరశ్రీఁబయోరుహశ్రీనిజేయు । కాంతమొగమనిశ్రుతిప్రతీకైతవమున । నలువవ్రాసినశ్రీకారములయుగంబు । వర్ణనాతీతరుచిమించుకర్ణయుగళి ॥ ౨౦౦ ॥ సీ ॥ ముఖమంబురుహమని ముమ్మరంబుగనప్పళించుతేనియదిండితెంకలనగ । నాననచంద్రునియంకకర్దమమొకకడకోసరించినపాడవనంగ । నధరసుధాపూరితాస్యహేమకలశిమూసినసిలంపుమూకుడనఁగ । వదనపద్మనిధిపైవ్రాలినయువమనో మోహాంధకారసమూహమనఁగఁ । గలకుఁదనముఁజాలఁదలచుఁదనంబును । నెరులసిరులుగలిగివిరులపేరి । కీర్తిబుగులుకొనఁగఁగిసలయాధరగొప్ప । కొప్పుకప్పుమీఱియొప్పటొప్పు ॥ ౨౦౧ ॥ క ॥ వలరాజుకేలివాలుం । బలకయుబలెనలరువేణిపాణింధమమై । లలితాంగివెన్నుపట్టియ । ధళధళమనుకందనంపుఁ దగడుఁదెగడున్ ॥ ౨౦౨ ॥ శా ॥ ఈధారన్ భువనైకమోహనకళాహేలావిలాసంబులన్ । రాధాకన్యకధన్యకాంతిఁదనరారన్ దద్వశాశారతిన్ । గోదుగ్ధ్వాలకదివ్యమూర్తియగుశ్రీగోవిందుఁ డంభోజినీ । మాధుర్యంబునకగ్గలించునళిసమ్రాడాకృతింగైకొనన్ ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ ఆరాధామాధవులకుఁ । గోరికలన్యోన్యహృదయకోటరములనం । కూరితములయ్యెదినముఖ । వారిజగర్భములనుబ్బువాసనలక్రియన్ ॥ ౨౦౪ ॥ ... ... ✻

లులిత— చలింపఁజేయఁబడిన. మరుపతాకజీవంబులకున్ — మత్స్యములకును. జీవంజీవంబులకున్—చకోరములకును ॥ ౧౯౭ ॥ నవశక్తులు—ఇచ్ఛాశక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియాశక్తి, ఉత్సాహశక్తి, ప్రభుశక్తి, మంత్రశక్తి, సత్త్వశక్తి, రజశ్శక్తి, తమశ్శక్తి ॥ ౧౯౮ ॥ నిష్క్రములు—వరహాలు. పత్రకంబు—పత్రము. ఆఁగినన్—అడ్డగించినను. దూఁగినన్—ఊఁగినను ॥ ౧౯౯ ॥ ౨౦౦ ॥ ముమ్మరంబునన్—అధికముగ. అప్పళించు—కప్పునట్టి. తేనియదిండితెంకలు—తుమ్మెదబంట్లు. ఓసరించిన—తొలఁగించిన. పాడవు—ఆకృతి. హేమకలశి— బంగారుకలశము. విరులపేరికీర్తి— పువ్వులనెడికీర్తి. బుగులుకొనఁగన్—వ్యాపింపఁగా ॥ ౨౦౧ ॥ వాలున్—కత్తియు. పలకయున్—కేడెమును. పాణింధమమై—చీఁకటియై. తెగడున్—తిరస్కరించును ॥ ౨౦౨ ॥ ఈధారన్—ఈవిధమున. హేలా—ఒయ్యారముగల. గోదుగ్ధ్వాలకదివ్యమూర్తి— గొల్లపిల్లవానియొక్క అప్రాకృతమయినయాకారముగలవాఁడు. అంభోజినీ— తామరయొక్క. అగ్గలించు—ఉత్సహించు. అళిసమ్రాట్—తుమ్మెదరాజుయొక్క ॥ ౨౦౩ ॥ కోటరములన్—తొఱ్ఱలయందు. అంకూరితములు—మొలకలెత్తినవి. దినముఖ—ప్రాతఃకాలమునందు ॥ ౨౦౪ ॥

శా ॥ చాణక్యప్రథిత ప్రభావసుషమాసర్వస్వపుష్పాస్త్రశ్రీ । వాణీనిత్యనివాసనేత్రముఖసేవాసావధానాఖిల । క్షోణీనాథచమూపనందనభుజాకోదండలంకారియౌ । క్షీణోదర్కుఁ జితార్కుఁ సూనృతలతాశృంగారచైత్రాగమా ॥ ౨౦౭ ॥

క ॥ సకలాస్థానసరోవర । నికరమరాళాయమాననిజకీర్తివిభా । ముకురప్రతిఫలితదయా । సుకృతవితరణప్రతాపశుభముఖ్యగుణా ॥ ౨౦౮ ॥

మాలిని ॥ వితరణరణదక్షా వేదవేద్యాసపక్షా । చతురమతివిశేషాసారసంగీతపోషా । క్రతుభుగధిపభోగాకాంక్ష్యదత్తానురాగా । ప్రతిభయభుజగర్వాభక్తికాభ్యాసశర్వా ॥ ౨౦౯ ॥ ... ... *

గద్యము ॥ ఇది శ్రీ పరమపదనాథనిరవధికకృపాపరిపాక పరిచితసరస
కవితాసనాథ రామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన పాండురంగ
మాహాత్మ్యంబను పరమభాగవతచరిత్రంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

ప్రథిత—ప్రసిద్ధమయిన. సుషమాసర్వస్వ—మనోజ్ఞతయొక్క సమస్తమునుగల. భుజాకోదండలంకారి—చేత విల్లుపట్టుటయందు శ్రీరాముఁడా. అక్షీణోదర్క—తక్కువ కానిభవిష్యత్ఫలములుగలవాఁడా. జితార్క—(తేజస్సుచేత) జయింపఁబడినసూర్యుఁడుగలవాఁడా. చైత్రాగమా—వసంతుఁడా ॥ ౨౦౭ ॥ ౨౦౮ ॥

సపక్ష—సమానపక్షముగలవాఁడా క్రతుభుగధిప—దేవేంద్రునియొక్క. ప్రతిభయ—శత్రువులకు వెఱపునుగలుగఁజేసెడి. భక్తికాభ్యాసశర్వా—సేవకాభ్యాసమునందు శివుఁడా ॥ ౨౦౯.]

పాండురంగమాహాత్మ్యము

చతుర్థాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీద్యుతిసువర్ణరేఖా । విద్యోతితసదననికషవిద్వదనీక । ప్రద్యోతనసద్
గుణశత । వేద్యారామానుజేంద్రవేదాద్రీశా ॥ ౧ ॥ వ ॥ ఆకర్ణింపుమా నిలింపనదీకి
రీటుండు హాటకగర్భసంభవునితో నిట్లనియె. అట్లు దినదినప్రవర్థమానంబగు ననురా
గంబుచిగురు గొమ్మనుం జేగమై కొనసాగుచు నికిందనికి రాధ మాధవుం దనకు నధినా
థుంగాఁ గోరి గోవర్ధనాచల సమీపవర్తియగు ఋణవిమోచనతీర్థంబునం దపంబు
సేయం గడంగి ॥ ౨ ॥ సీ ॥ ననలక్రొందొడిమయొత్తినగంటగిలుమస్తకంబెట్టులోర్చె
నోకలికుజడలు । కస్తూరితిలకంబు గాలివాతిననేర్చు నోసలెట్లుననిచెనో భసిత
మునకు । వజ్రాలనూలు నోర్వని కటీతటియెట్లు తాళెనో పటుదర్భదామకాంచి ।
జిలుఁగుదువ్వలువింత బెళకినగరుదాల్చు తనువెట్టులోర్చెనో ధాతువస్త్రా । భరణ
మునకంచుజనములచ్చెరువునొందఁ । గొమ్మగావించెఁ దపమట్టిక్రూరనిష్ఠ । కడలికం
పించుక్రియజగంబడలివణఁకఁ । దత్సమయజాతహేమంతతరుణవాత్య ॥ ౩ ॥ శా ॥
తత్తాదృక్షదజృంభమాణతరుణీతారుణ్యసంపద్దశా । ప్రోత్తుంగస్తననిమ్నలోష్ణకవచం
బుల్ పూనఁగా నోఁచుటల్ । చిత్తానందముగల్గుభోగులకు నిస్త్రింశోగ్రసంపాతమై ।
యుత్తాలంబగు సీతుకందువకరంబుద్వేగమొందింపఁగన్ ॥ ౪ ॥ తే ॥ చంద్రబింబా
స్యకువశైలజన్మభూమి । గానరారూపుఁబోలెనకటా డిఁదిచలికి । నించుకంతయుఁగం
పింపదివముకొనుచు । మజ్జగంబులుపచరింపమూటిలెకటా ॥ ౫ ॥ తే ॥ పారదం

[విద్యోతిత—ప్రకాశింపఁజేయఁబడిన. నికష—సానఱాయియైన. విద్వత్—విద్వాంసుల
యొక్క. అనీక—సమూహముగల. ప్రద్యోతన—సూర్యుఁడా— విద్వాంసులయొక్కచేత నొ్ప్
చేసి సానపెట్టఁబడిన సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించువాఁడా. సుతగుణశత వేద్యా—పొగడఁబడినయ
నేకసద్గుణములచేతఁ దెలియఁదగినవాఁడా ॥ ౧ ॥ నిలింపనదీకిరీటుఁడు—శివుఁడు. హాటకగర్భ
సంభవునితోన్—నారదునితో. చేగ—చేవ. తనికి—ప్రకాశించి. సమీపవర్తి—దాపుననుండునది ।
౨ ॥ ననలక్రొందొడిమయొత్తిరన్—పుష్పములక్రొత్తతొడిమయొత్తగానినను. కంటగిలు—నొచ్చుకొను.
ఏర్చు—మండు. ననిచెనో—అనురాగమునొందెనో. నూలు—పూలనూలు. దర్భదామకాంచి—
దర్భత్రాటిమొలనూలు. జిలుగుఁదువ్వలువ— సన్ననికట్టుకోక. ఇంతబెళకినన్— కొంచెము ఒక
ఱిన్నను. గరుదాల్చు—గగుర్పాటునొందు. ధాతువస్త్రాభరణమునకున్—కాఁకోక కట్టుకొను
టకు. కొమ్మ—స్త్రీ—రాధ అడలి—శోకించి. తరుణవాత్యన్—చక్రాగాసుడిసిపీచునట్టి గాలిచే
త ॥ ౩ ॥ తాదృక్షదజృంభమాణ—దానివంటిపదముచేతవిజృంభించుచున్న. ప్రోత్తుంగ—మిక్కిలి
యున్నతమైన. భోగులకున్—భోగపురుషులకు; సర్పములకు. నిస్త్రింశోగ్రసంపాత—కత్తియొ
క్కభయంకరమైనపాటు. ఉత్తాలము— అధికము. సీతుకందువ — చలికాలము. ఉద్వేగము—
భయమును ॥ ౪ ॥ కడిఁది—అసాధ్యమయిన. ఇవతుకొనుచున్—చలిగొనుచు ॥ ౫ ॥ పారదంబు

బునఁదోఁచినపసిఁడిఁ త్రేఁగ । పగిదిరాజిల్లెరాధచంపకసువర్ణ । వర్ణమగుమేనుకుముదధవళతుషార । పటలకంచుకవేల్లనఘటనకలిమి ॥ ౬ ॥ తే ॥ నవ్యకాలాగరూద్వర్తనములసతుల । చన్నుఁగొండలనుష్ణాగ్నిసంభవించె । మతిసవగ్రుగులుధూమానుమానకల । నగ్నిసాధింతు రచలంబులందు నెప్పుడు ॥ ౭ ॥ తే ॥ సురలుకళలెల్లఁగ్రోలినసోముతనువు । కప్పురముఁగుమ్మరించినఁగనకక్రోలి । పుష్పఁదేసియచనినయంభోరుహంబొ । యనఁగమంచింకిబ్రంహ్మాండమగలెఁజలిని ॥ ౮ ॥ క ॥ అగలుంగుంకుమపుష్పను । దొంగరుంజేలలును సీతుఁద్రోవంగలవే । పొంగలేనిమఃక్ష్మరంబులు । మగువలపాలిండ్లుభోగమహనీయంబుల్ ॥ ౯ ॥ క ॥ పైనిగుడుమంచుతువ్వర । వానలచేఁదడిసికమలవనలక్ష్మిహరి । ధ్యాననిమీలితలోచన । యానలరాధావధూటికనుగలమయ్యెన్ ॥ ౧౦ ॥ తే ॥ కాలుఁగాలునుగేలునుగేలుమోవి । మోవియునుదార్చిభోగిసమూహామమరె । నూహసేయంగభోగిసమూహమునపుఁ । బొసఁగమసకంపుఁబెనఁకువలెసఁగుఁగాదె ॥ ౧౧ ॥ క ॥ శ్యామలకాలాగురునవ । ధూమమెదకుసుఖమొనర్పఁదోరపుఁగన్నుల్ । వేమొగుచుకరణసౌధ । స్తోమమునగెఁగప్పఁబడినసోరణగండ్లన్ ॥ ౧౨ ॥ క ॥ అంతవసంతముజితహే । మంతముదీపించిమత్తమధుకరకలభా । క్రాంతమురుపుష్పరసవే । శంతముసకలద్రుములఁబిసాళముఁజెలఁగన్ ॥ ౧౩ ॥ ఉ ॥ కెంజిగురాకుడాలు దులకించినధాతుపటంబుచాయఁజే । యంజదుకెక్కుపుప్పొడులనంటినతేఁటులుభూతిభృజ్జటా । పుంజముఁబోలఁగావిపినభూములలో మధులక్ష్మిపొల్చెనీ । లాంజనవర్ణుగోఁరితపమట్లొనరించుమృగాక్షికైవడిన్ ॥ ౧౪ ॥ క ॥ ఆవిర్భవించెనీల । గ్రీవాలికకీలికీలకేవలసఖమై । పూవులకారుడివోవం । గావేసవ

నన్—పాదరసమునందు. కుముద ధవళ—తెల్లగలువ తెలుపుగల. తుషారపటల—మంచుసమూహమనెడి. కంచుక—కవచముయొక్క. వేల్లన—చుట్టుకొనుటతోడ. ఘటన—కూడిక. కలిమిన్—కలుగుటచేత ॥ ౬ ॥ ఉద్వర్తనము—నలఁగు ॥ ౭ ॥ క్రోలి—క్రాగి. అగలెన్—భేదిల్లెను ॥ ౮ ॥ అగలు—అగరు. చేలు—వస్త్రములు; సీతు—చలిని. మఃక్ష్మరంబులు—కుమ్ములు. పాలిండ్లు—స్తనములు ॥ ౯ ॥ అనుగలయు—అనుకూలము ॥ ౧౦ ॥ మసకంపుఁబెనఁకువలు—సంభోగమునందలియిచ్చకొనఁగులాడుటలు ॥ ౧౧ ॥ శ్యామల—చామనిచాయగల. తోరపు—విశాలమగుయున్. సోరణగండ్లన్—కిటికీలచేత ॥ ౧౨ ॥ జితహేమంతము—గెలువఁబడినహేమంతఋతువుగలది. మత్తమధుకరకలభాక్రాంతము—మత్తుగొన్న కొదమతుమ్మెదలచేత ఆక్రమింపఁబడినది. ఉరుపుష్పరసవేశంతము—అధికమయిన పూఁదేనెపడియలుగలది. సకలద్రుములన్—అన్నివృక్షములందును. పిసాళము—వికాసము. చెలఁగన్—అతిశయింపఁగా. దీపించెన్—ప్రకాశించెను ॥ ౧౩ ॥ డాలు—కాంతి. తులకించిన ధాతుపటంబు చాయన్—ప్రకాశించిన కావికోకచాయను. చదుకెక్కు—ఋకదలుదేఱునట్టి. భూతిభృజ్జటాపుంజమున్—భస్మమును ధరించుచున్న జడలసమూహమును. మధులక్ష్మి—వసంతఋతుసంపద. నీలాంజనవర్ణున్—నల్లకాటుకవన్నెగలవానిని—కృష్ణుని ॥ ౧౪ ॥ ఆవిర్భవించెన్—పుట్టెను. నీలగ్రీవాలికకీలికీలకేవలసఖము—శివునినొసటియగ్నిజ్వాలకుమిత్రము. పూవులకారు—వసంతఋతువు. ఉడివోవంగన్—ఉడిపోఁగా. వేసవి—గ్రీష్మఋతువు

విహాసవిపులఖరకరమగుచున్ ॥ ౧౫ ॥ వ ॥ అప్పు డప్పటుగభస్తిహస్తియుంబోలె పద్మినీప్రమోదావహకరప్రచారుండై, దవదహనంబు కురుమహీవిభుండునుంబోలె స్వగోత్రనిర్భేదనిపుణంబై, మల్లియలపెల్లు కన్నడకవితావితానంబునుంబోలె షట్ప దవృత్తవిలాసభాసురంబై, సరసులుసరసులుంబోలె వనితావిహారమహనీయంబులై రహివహించె. అంచలంచలం జంచలాచపలంబులును విపులంబులగు పడమటిపవ నంబులు పొరుగులయుపవనంబులం బెరుగుకరువలివారువంబులకు గమనాధ్యయన గురువులుంబోలె వడిమెఱసి సుడిసి యసితయగు వసుధఁగాఁడి నెఱియలువాఱినంద దుదర విస్ఫురితాంత్రలతామతల్లికలపెల్లునం బాతాళవ్యాళంబులు గానవచ్చె. పె చ్చువెరుగు ఖరకరకరనిపాతంబుల నాతప్తంబులగు నెలవులం దొరఁగిపఱఁగు వెలఁ దివెన్నెల నీర్వట్టు వెన్నెలపిట్టలు పొట్టలునిండ నాస్వాదించె. రక్కసజవ్వనులుమ వ్వంపుమచ్చికలనిచ్చలు గ్రీడింప నాప్రీడావతుల యతులనాభీ వివరంబుల నింకినవి యుంబోలె నదులయుదకంబు లింకె. విచికిలమాలికాలంకృతమౌళిభాగులును నారం జితధాతుపటల పగభాగులునగుభోగులబాగునగ్రుడ్డు మోచు నెఱచీమలచాలు చెమ్మ యిమ్ములం గ్రుమ్మరందొడంగె. వ్యావహారికసత్యత్వంబు ప్రకటించు ప్రపంచంబుచే తవంచితులగు నెఱుకలేనికరటులకరణిహరిణంబులు మరీచికావీచికాపానవివశంబు లై దిశలఁబరిభ్రమించె. ముంచుకొనుసంపెఁగల సౌరభంబునకుం వాళనిరోలంబం

హాసవిపులఖరకరము — తేజరిల్లుటచే అతిశయించిన సూర్యుఁడుగలది॥ ౧౫॥ పటుగభస్తి — సూర్యుడు. పద్మినీప్రమోదావహకరప్రచారుఁడు — తామరతీఁగయందలి వాసనను పొందించుచున్న కరము (తొండము) యొక్క వ్యాపనముగలవాఁడు. తామరతీఁగకు సంతోషమును కలుగఁజేయుచున్నకిరణములవ్యాపనముగలవాఁడు. కురుమహీవిభుఁడు — దుర్యోధనుఁడు. స్వగోత్రనిర్భేదననిపుణము — తనవంశమునుభేదించుటయందుసమర్థము; తనదైనపర్వతమునుభేదించుటయందుసమర్థము. షట్పదవృత్తవిలాసభాసురంబు — షట్పదము అనెడివృత్తముయొక్క ప్రకాశముచేత ప్రకాశించునది; తుమ్మెదలయొక్కవర్తనవిలాసముచేత ప్రకాశించునది. సరసులు — కొలఁకులు. రహిన్ — బాగుగను. అంచలంచల — ప్రతిపార్శ్వమునందును. చంచలాచపలంబులు — మెఱుపులవలెఁ జలించునవి. కరువలివారువంబులు — జింకలు. అసిత — నల్లనిది. కాఁడి — నాటి. నెఱియ — పగులు. తదుదర — వానిలోపలిభాగమనెడికడుపులోని. విస్ఫురిత — ప్రకాశించుచున్నట్టి. అంత్రలతా — ప్రేఁగులతీఁగెలయొక్క. మతల్లికల — శ్రేష్ఠముల. పెల్లునన్ — అతిశయముచేత. వ్యాళంబులు — పాములు. ఖరకరకరనిపాతంబునన్ — సూర్యునికిరణములపాటుచేత. ఆతప్తంబులు — అంతట తపింపఁజేయఁబడినవి. వెలఁది — స్వచ్ఛమయిన. నీర్వట్టువెన్నెలపిట్టలు — దప్పిగొన్నచకోరపక్షులు. ఆస్వాదించెన్ — త్రాగెను. రక్కసజవ్వనులు — వయసుగలరాక్షసస్త్రీలు. మవ్వంపుమచ్చికలన్ — కోమలములైన యాసక్తులచేత. నిచ్చలు — ఎల్లప్పుడు. ప్రీడావతి — సిగ్గుగలది — ఆఁడుది. నాభివివరంబులన్ — బొడ్డుబొక్కలయందు. విచికిల — మల్లెపువ్వులయొక్క. అరంజిత — అంతటను ఎఱ్ఱవాఱిన. బాగునన్ — విధమున. చెమ్మయిమ్ములన్ — తడిగావులందు. కరటులకరణిన్ — మూఢులవిధమున. మరీచికా

బులలీల వియోగిలోకంబులు విషయవిముఖంబులయ్యె. ఇసుకమెదువు నేలవులంబన్నిన పసుపుటాకుంజప్పరంబులలోనం గుప్పళించిన కప్పురంబుతోడి కురువేరుపరిమళంబులును జాజిపిరులవలవునువట్టివేళ్ల వాసనలుంగల ప్రపాపాలికాపఘన వర్జితంబులగు కలశోదకంబులు గ్రోలి సేదదేఱి తెరువరులు తాలవృంతానిలంబులబలువు కొలిపి మున్ను పరిక్షీణంబులగు ప్రాణపవనంబులం బోసరింపంజేసిరి తత్కాలంబున. ౧౬ ॥

క ॥ ఆపద్మిని దినకరకర । తాపమునకు నోర్చి ఘోరతపమొనరించెన్ । శ్రీపతియదుగులగోడుగుల । ప్రాపొదవినవారిఁదాపభర మేలఁటుచున్॥ ౧౭॥

తే ॥ ఇట్టులత్యుగ్రమగు గ్రీష్మ మేసరేఁగి । కాలవశమునఁదనఁదానదీలుపడియెఁ । పెచ్చు పెరుగట్టిదియు హెచ్చు పేర్చు పెల్ల । గ్రస్గుటకె యనిలోకోక్తి చాటుఁగాదె॥౧౮॥

క॥దీపమణఁగఁజేఁకటియును । గోపమడుగ శాంతిగుణముఁగోల్కొను క్రియనా । టోపోద్భటమగు వేసవి । కైపు సడిలఁదోఁచెఁ గారుకాలము దళమై॥౧౯॥

క॥ ఆకాశతత్వతనుఁడగు । కాకోలగ్రీవుకంఠకాళిమయనఁగాఁ । కోకిలనీలము జలధర । పాకము వర్యాయవృద్ధిఁ బ్రబలఁదొడంగెన్ ॥ ౨౦॥

సీ॥ ధళుధళుక్కనినింగిఁ దాటించెఁ బలుమారు నీరాళ్ల గొందిఁగన్నుయమెఱుంగు । పౌలస్త్యపవనసంపాతజాతప్రీతిని విరినమార్చకులకెలమిపచ్చెఁ । ప్రథమోదబిందుసంభారంబుమందుగానియయ్యెఁ బగిలిన నేలమేని । కుఱుమువంతురసానియనుబోలెఁగనిపించెఁదోరంపు నులవిదూరభూమిఁ । గరలిసకిలించె షణ్ముఖుమెఱుపమావు । పరిమళముచూచెఁగరిశుపక్కపల్వలంబుఁ । గడిమిచిగిరించె గ్రాజవంగడమునని చె । నఖిలహితమైన మేఘోదయంబునందు॥ ౨౧॥

తే॥ కారుచిచ్చను భృగురాముకారణమునఁ । బెటిలినిర్వంశమైన భూభృత్కులంబు । క్షేత్రములవంశవృ

వీచికాపానవివశఁబులు—ఎండమావులయలలను త్రాగుటకై పోలినవి. మెదువు—మెత్తని. గుప్పళించిన—నిండించిన. వలపు—వాసన. ప్రపాపాలికాపఘన వర్జితంబులు—చలిపందిరులనుండు పడుచులదేహములనుండి విడువఁబడినవి. సేద—బడలిక. బలువుకొలిపి—బలముకలుగఁజేసి. పోసరింపన్—బలియ ॥ ౧౬ ॥ పద్మిని—పద్మినీజాతిస్త్రీ, తామరతీఁగ ॥ ౧౭ ॥ ఏసరేఁగి—మిక్కిలి విజృంభించి. దీలుపడియెన్—బలముతగ్గినదాయెను. పేర్చుట—అతిశయించుట. గ్రస్గుటకె—తగ్గుటకె ॥ ౧౮ ॥ కోల్కొను—వర్ధిల్లు. కైపు—విజృంభణము. సడిలన్—సళ్ళఁగా—తగ్గఁగా. కారుకాలము—వానకాలము ॥ ౧౯ ॥ కాళిమ—నల్లఁదనము. జలధర—మేఘములయొక్క. పర్యాయవృద్ధిన్—క్రమముగా నగునట్టివృద్ధిచేత ॥ ౨౦ ॥ నింగి—ఆకాశము. కన్నియమెఱుంగు—క్రొత్తమెఱుపు. పౌలస్త్యపవనసంపాతజాతప్రీతిన్—ఉత్తరపుగాలిసోఁకుటవలనఁబుట్టిన ప్రీతిచేత. విరిన—ఎండిన. ఎలమి—వికాసము. ప్రథమోదబిందుసంభారంబు—తొలకరివానచినుకులసమూహము. కుఁతురసాని—కుంత్రసాని కుఱువమావు—మూఁగిగుఱ్ఱము. పల్వలంబు—అకుసుపడియ. వంగడము—వంశము — సమూహము. ననిచెన్—పూచెను. మేఘోదయంబునందున్—వానకాలమునందు ॥ ౨౧ ॥ పెటిలి—పెట్లి. నిర్వంశము—వంశములేనిది, వెదుళ్లులేనిది. భూభృత్కులంబు—రాజకులము, పర్వతసమూహము. క్షేత్రములన్—భార్యలయందు, పొలములయందు. వంశవృద్ధి

ద్ధిరాజిల్లెన జేయు । జలధరోదయవిప్రప్రసాదలబ్ధి ॥ ౨౨ ॥ తే॥ ప్రబలు వడగండ్లు నింద్ర గోపములు జంబుఫలములు నుబొల్చెఁ బచ్చికపట్టులందు । వనధినీరానఁ జెరలు నమ్మణులనెల్ల । నంబుదంబులు వెలిగ్రాసెనటుగ కసఁగ ॥ ౨౩ ॥ తే॥ మోవిచెలువంబు గేదంగిపూవుఱేకు । సోయగము నూఁపుకన్నులసొబగు జికుర । బర్హిబర్హప్రభయుఁ జూపి ప్రతిఘటించె । నంబుధరకాలసౌభాగ్యమంబుజాక్షి ॥ ౨౪ ॥ క॥ సలిలంపు వృద్ధజలధరములు పూనినయూఁతకోలమొత్తములక్రియఁ । దొలువానకాళులెసఁగెఁ । గలహంసకులంబులెల్లఁ గలఁగంబడఁగ ॥ ౨౫ ॥ శా॥ అద్రిగ్రావములుర్విరాల బలఘోషాడంబరంబుల్ విరో । గిద్రోహంబానరింప వారినిధికెంగేలంటఁగా వాహినుల్ । భద్రేభప్రతిమానమూర్తియగుచుఁ బాథోధరశ్రేణికుం । భద్రోణంబులు గుమ్మరించె విపులాంభఃపూరధారావళిన్ ॥ ౨౬ ॥ క॥ పాపటతెఱువు నడిగినా । సాపుటముక్తాఫలప్రచారంబై రా । ధాస్పృథుకచోరుహముల । పైపైఁ బథమోదబిందుపటలము నిగిడెన్ ॥ ౨౭ ॥ సీ॥ పెరిగి సూచీముఖాభేద్యంబులగు నంధకారధారాచ్ఛటల్ గాఱుకొనినఁ । గర్ణజ్వరాపాదకంబులై దంభోళిగంభీరరవములు గడలుకొనిన । మాజ్జగంబుల ముచ్చముణఁగింపఁగాఁ జాలునీఁదగాడుపులు బిట్టెదురుకొనిన । దుర్దమకర్దమస్తోమసంఛన్నభూములసోనవానలు ముంచుకొనినఁ । జెదగకఱకాలఁ గన్నువచ్చినవిధాన । నాథసంకేతములకేగు నడికిరేలు । కాయసంభవబాధాసహాయమగుచు । స్వైరిణీకోటిని

—వంశముయొక్క వృద్ధి, వెదుళ్ల వృద్ధి. లబ్ధిన్—పొందుటచేత ॥ ౨౨ ॥ పొల్చెన్—ఒప్పెను. ఆనన్—త్రాగఁగా. చెరలు—బందలు వెడలు, అఱుగక—జీర్ణింపక ॥ ౨౩ ॥ మోవి—అధరము, ఒకానొకపండు. గేదంగి పూవు ఱేకు—పచ్చమొగలిపూఱేకు, మొగలిఱేకనెడి యాభరణము. సోయగము—అందము. ఊఁపుగన్నులసొబగు—చలింపఁజేయునట్టికన్నులయొక్క యందము. చలింపఁజేయఁబడునట్టి నెమలిపురికన్నులయొక్క యందము. బర్హిబర్హప్రభ—నెమలికుంచెయొక్క ప్రకాశము, దర్భపోచలయొక్క ప్రకాశము. ప్రతిఘటించెన్—ఎదిరించెను. అంబుధరకాలసౌభాగ్యము—వర్షాకాలముయొక్క మనోజ్ఞత్వము ॥ ౨౪ ॥ సలిలంపు—నీళ్లుగల, ఊఁతకోల—ఊనుకొనుకఱ్ఱ. వానకాళులు—వానచినుకులధారలు ॥ ౨౫ ॥ గ్రావములు—రాతిగుండ్లు. విరోగి—విరహి, తనవారినెడబాసినవాఁడు. ద్రోహంబు—చెఱుపును. కెంగేలు—ఎఱ్ఱడాలుగలచేయి. వాహినులు—నదులు. పాథోధర—మేఘములయొక్క. కుంభద్రోణంబులు—కుండలుతూములును గా. అంభః—నీళ్ళయొక్క ॥ ౨౬ ॥ ౨౭ ॥ సూచీముఖాభేద్యంబులు—సూదిమొనచేతను భేదింపరానివి. ఛటలు—సమూహములు. గాఱుకొనినన్—నిండుకొనఁగా. ఆపాదకంబులు—కలుగఁజేయునవి. దంభోళిగంభీరరవములు—వజ్రాయుధముయొక్క వెలితిలేనిధ్వనులు. ముచ్చముణఁగింపఁగాన్—మిక్కిలి ముడుఁగుకొనునట్లు చేయను. ఈఁదగాడుపులు—శీతవాయువులు. బిట్టు—శీఘ్రముగ. దుర్దమ—అణఁపరాని. కర్దమ—బురదయొక్క. సంఛన్న—చక్కఁగాఁ గప్పఁబడిన. సోనవానలు—ముసురువానలు. నాథసంకేతములకున్—ప్రియులయేర్పాటుతావులకు. నడికిరేలు—అర్ధరాత్రములందు. కాయసంభవ—మన్మథునియొక్క. స్వైరిణీకోటి—అంకుటాండ్రసమూహ

ర్భయస్వైరధాటి॥ ౨౮ ॥ క॥ త్రిదశగురుప్రతిమానులు । నిదిపగలిది రాత్రియనుచు నే
ఱుపఱుపలే । రుదళితహరినీలమణి । చ్ఛదనీలము మొగులు సూర్యచంద్రుల మ్రింగన్॥
౨౯॥ క॥ తరణిలయానంతరమునఁ । గరమమరు దిగంతములను ఖద్యోతంబుల్ । మరల
గఁ దైజససృష్టికిఁ । బరమాణుచయంబు గూడఁ బడుచందమునన్॥ ౩౦॥ సీ॥ ఇంద్రచా
పంబు గాదిది మౌళితలమున సవరించు బర్హిపింఛంబు గాని । భిదురఘోషంబు గాదిది
పాంచజన్యసంజాతగంభీరఘోషంబు గాని । యాశ్రయించినబలాకావళి గాదిది హా
రిముక్తాహారయష్టి గాని । యుదికోలమెఱుఁగు గాదుదిరిబంగారంపుఁ బసిమి గ్రమ్మెడు
పచ్చపట్టు గాని । వృష్టి గాదిది కరుణాంబువృష్టి గాని । నీలమేఘంబు గాదిది నీలవర్ణుఁ ।
డౌఁగనా ప్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె ననుచు । హర్షపులకితతనువయ్యె నవ్వధూటి॥ ౩౧ ॥
వ ॥ ఇట్లనవరతధ్యానధారాప్రవాహమగ్నహృదయయగు నాగగనావలగ్నకు నఖి
లజగద్వలయంబును విష్ణుమయంబై తోఁచె నంత భక్తవత్సలుండగు శ్రీవత్సవత్సుం
డు॥ ౩౨॥ సీ ॥ అరచంద్రులా నిచిహ్నాంశంబునుం బోలె నుదుటఁ గస్తురిబొట్టు పదను
కొనఁగ । గగనంబునందలి ఖరమరీచియుం బోలె నురమునఁ గౌస్తుభం బొలుపుమీఱ । సు
రభూజశాఖఁ జుట్టు తేఁటులుఁ బోలెఁ గేలఁ బచ్చలకడియాలు మెఱయఁ । గోదమసం
పెఁగ మొగ్గతుద బొన్నవిరివోలె ముకుళనముంగఱ ముత్యమమర । నీలగిరిగప్పువెన్నె
లనిగ్గు బోలె । నవకమగు మేనహరిచందనంబు వొదువ । వివిధమణిభూషణప్రభల్
వెలయ ఫలిత । కల్పతరులీల రాధయగ్రమున నిలిచి॥ ౩౩॥ ఉ॥ శ్రీదనరన్ గృపారసము
చిల్కఁ దపోనలజాయమానహృ । త్ఖేదము మాన్పించి తిన కేలను గేదమలించి నిర్భరా ।
హ్లాదమెలర్ప నయ్యువతి నర్ధశరీరము నట్లు ప్రోచెన । య్యాదవరాజవంశమణి యు

ము. స్వైర—యథేచ్ఛమయిన ॥ ౨౮ ॥ ప్రతిమానులు—సమానులు. మొగులు—మేఘము ॥ ౨౯॥
తరణిలయానంతరమునన్—ప్రొద్దుగ్రుంకినపిమ్మట. ఖద్యోతంబులు—మిడుఁగుఱుఁబురుగులు. తై
జస—తేజస్సుగలవానియొక్క॥ ౩౦ ॥ బర్హిపింఛము—నెమలిపురి. భిదురఘోషఁబు—పిడుగుచప్పు
డు. బలాకావళి—కొంగలచాలు. హారి—మనోజ్ఞమయిన. యష్టి—సరము. కోలమెఱుఁగు—వం
కరలేనిమెఱపు. ఉదిరి—అపరంజి. ప్రోలన్—ఎదుటను. హర్షపులకితతనువు—సంతోషముచేతఁ గ
గుర్పాటునొందిన దేహముగలది॥ ౩౧ ॥ అనవరతధ్యానధారాప్రవాహమగ్నహృదయ—ఎడతెగ
నిధ్యానముచేయు ధోరణియనెడిప్రవాహమునందు మునిఁగినమనసుగలది— ఎడతెగక ధ్యానముచే
యునది. గగనావలగ్నకున్—ఆకాశమువంటి నడుముగలదానికి— రాధకు. జగద్వలయము—
వలయాకారమయిన లోకము. శ్రీవత్సవత్సుఁడు—శ్రీవత్సమనుమచ్చ ఱొమ్మునందుఁగల కృష్ణమూ
ర్తి ॥ ౩౨ ॥ పదనుకొనఁగన్—చెమ్మగిల్లఁగా. ఖరమరీచి—సూర్యుఁడు. ఒలుపు—అందము. సుర
భూజ—కల్పవృక్షముయొక్క. కోదము—లేఁతదైన. విరి—పువ్వు, ముంగఱ—ముక్కఱ. నిగ్గు—తే
లినకాంతి. నవకము—మృదువైనది. హరిచందనంబు—పచ్చగంధము. అగ్రమునన్—ఎదుట॥
౩౩ ॥ చిల్కన్—ప్రసరింపఁగా. జాయమాన—పుట్టుచున్న. ఖేదము—శ్రమము. తెమలించి—

గ్రజనోన్నతశైలిఁ బ్రోలికన్ ॥ ౩౪ ॥ క ॥ రాధాసంగముదితుని । మాధవుఁ గని యోటు
వడిన మదిఁ దెరలె శం । పాధరము తన దువర్ణము । బాధితమగు నేని వెలుకఁ బాఱు
ఘనుండున్ ॥ ౩౫ ॥ క ॥ నీలాంజనవర్ణుఁడు రా । ధాలీలావతిని పెనఁగి తనరెడు కర
ణిన్ । గాలము శరత్సమాగమ । హేలాసౌభాగ్యమహిమ నేపు వహించెన్ ॥ ౩౬ ॥ సీ ॥
కలఁకనీ రెంతయు గతకల్మషముఁ జేసెఁ గతకాఫలము రీతిఁ గలశసూతి । పాపటదీర్చె
భూభాగంబు నాస్యాన శాదంబు శకటౌఘచక్రధార । శిఖితాండవము కళాసికఁ జేసి
సడలించెఁ గలకటీకలపేరికా సెబిగువు । ఉడిగిన జడివానలుదయించె వెండియుఁ గ
రిఘటామదవృష్టికైతవమున । తెల్లఁ జోభిల్లె నంకెనలుల్లసిల్లెఁ । గాలకంధరవాహంబు
గజ్జ రేఁగె । ముదితశతగోపకన్యకా వదనతులిత । లలితరుచిఁ బొల్చె రాకానిశాధ
రుండు ॥ ౩౭ ॥ క ॥ చనుమొలకలుగల కన్యా । జనములఁ బురుడించెఁ బద్మసరసీరేఖల్ । న
నవిలుతుమిట్టకోలలు । వనరుహముకుళములు గానవచ్చుటకతనన్ ॥ ౩౮ ॥ క ॥ అలరాధి
కాధరాధర । దళములయదుభర్తనిలుచు దంతక్షతరే । ఖలు బోలెఁ గ్రొత్తమంకెన ।
యలరులపైఁ జేటులమరెనా సమయమునన్ ॥ ౩౯ ॥ తే ॥ పాంచజన్యంబు రాధికా
చంచలాక్షి । కంధరమునోడి యెచటనో క్రాఁగిపోవఁ । దద్గతధ్వనిఁ దద్భర్త దాయ
యనియెము । చేరె వృషభంబు కంఠకుటీరవాటి ॥ ౪౦ ॥ తే ॥ పుండరీకు నిరక్షింప భూమి
భార । మణఁప నవనీతలంబున నవతరిలిన । కల్లునిగుణించి వచ్చు దుగ్ధాబ్ధి యనఁగఁ ।
జంద్రికా పాండుజలధరచ్ఛాయ వొదలె ॥ ౪౧ ॥ సీ ॥ కలుగకుండిన నేమి కడిమిపువ్వుల
తావి ననిచిన మరువమెంత టికినోప । దోదవకుండిన నేమి వదకేకినటనంబు చాలద
యంచలసంభ్రమంబు । మెఱుఁగకుండిన నేమి మెఱుఁగులపొలపము మేతస్వాత్రము శాలి
ధళధళములు । సుడియకుండిన నేమి సోనవానల నెల్లఁ గజవానవృష్టికిఁ గడమ కలదె । కా

కదలించి. ఎఱర్పన్ — అతిశయింపఁగా. ప్రోచెన్ — పోషించెను ॥ ౩౪ ॥ సంగము — చెరికచేత ముదితుఁగన్ — సంతోషించినవానిని. ఓటువడిన — జయింపఁబడిన. తెరలెన్ — చలించెను. శంపాధరము — మేఘము. వెలుకఁబాఱున్ — వెలవెలఁబోవును. ఘనుండు — గొప్పవాఁడు, మేఘుఁడు ॥ ౩౫ ॥ పెనఁగి — కలసిమెలసి. తనరెడు — అతిశయించెడు. శరత్సమాగమ — శరత్కాలము రాకయొక్క. హేలా — విలాసముయొక్క. ఏపు — ఆధిక్యము ॥ ౩౬ ॥ కతకాఫలము — చిల్లగింజ. కలశసూతి — అగస్త్యుఁడు. భూభాగంబు నాస్యనశాదంబు — భూప్రదేశముయొక్క ముఖభాగమునందలి చిగురదను. శిఖి — నెమలి. కళాసిఁ జేసి — నాట్యక్రియావిశేషముచేత. కరిఘటా — ఏనుఁగుగుంపులయొక్క. కైతవము — నెపము. కాలకంధరవాహంబు గజ్జరేఁగెన్ — వృషభముయొక్క మదము అతిశయించెను. నిశాధరుఁడు — చంద్రుఁడు ॥ ౩౭ ॥ ననవిలుతుమిట్టకోలలు — మన్మథునివైన కలుకుబాణములు. వనరుహముకుళములు — తామరమొగ్గలు ॥ ౩౮ ॥ ౩౯ ॥ కంధర — మెడ. క్రాఁగి — తపించి. దాయ — శత్రువు. కుటీరవాటిన్ — గుడిసెచాలునందు ॥ ౪౦ ॥ అవతరిలిన — పుట్టిన. ౪౧ ॥ ననిచిన — చిగిరించిన. పొలపము — ప్రకాశము. శాలి — వరిపైరుయొక్క. సోన — ముసురు ॥ కడమ — తక్కువ. కారుకాలానన్ — వర్షఋతువునందు. ఉరిలి — వదలి. ఓసరిలినన్ — తొలఁగఁ

మకాలానఁగలిగినగౌరవంబు । చౌకమైతోఁచె శరదృతుసౌష్ఠవమున ।సురివితొల్లిటి యధికారియోసరిలిన । వెనుకయధికారియయిన కావెవిభవకళలు॥౪౨॥ ఉ॥ పాఁడియుఁ బంటయుఁగలిగి పంకవిహీన మనోహరాంబువుల్ । వేఁడిన నెల్లచోటఁ బ్రభవింపఁగ భానుఁడు శీతభానుఁడున్ । గాఁడిన మేఘకాళిమవికారము దూరముసేయ నెంత యున్ । నాఁడెముచూపె శారదదినంబులు నిర్మలవాక్కృతిన్॥౪౩॥ సీ॥ రతుఁగట్టి రిమహీరమణులశ్వములకు భూరినీరాజనపూర్వకముగ । ఫలకగ్రహణముఁ జౌపద ములఁగరిమంబుఁ బరఁగ బాలకులకు గురువు లిండ్ల । దుమికి చిచ్చుబుతోరణములు దూఁటిన వారు దూబరైరి కృతాంతుతోరణములు । భుజియించెఁ బ్రజభుజాభోజనంబులు సిగ బంటగాఁ దొలిక్రొత్తవంటకముల । నఖిలదిగ్జయకాంక్షఁ బుష్పాయుధుఁడు । వెలిగు డారంబులో వచ్చి విడిసి చేసె । మురళి మోయించెఁ ద్రిభువనీమోహనముగ । రాధ కింపుగ నాదినారాయణుండు॥౪౪॥ వ॥ ఇట్లు నిజజలనిమజ్జజ్జంతుజాలంబులకు ఋ ణత్రయవిమోచన హేతువగు నా ఋణవిమోచనతీర్థంబు నందపంబుచేసి రాధకృ తార్థయయ్యైనయ్యాదవకిశోరంబును కృశోదరీసహాయుండై మాయాశబలితుండగు జీవపురుషుని పరసునవివిధభోగపరాయణుండై పరఁగుచుండె నయ్యెడఁ బుండరీకుని ప్రకారంబాకర్ణింపుము॥౪౫॥ క॥ ఉపమింపఁగ రానితప । స్తపమునఁ గడువాఁడిమీరు ధరణీసుమన । స్తపనుఁ డుకవలవికాసం । బెపుడును నుడివోని తావిసింపు వహింపన్॥ ౪౬॥ క॥ ఆద్యశివాధిష్ఠితమై । యుద్యజ్జ్యోతిర్విలాసయుతమై స్వశిరః। పద్మోద్భవమై శతనన । పద్మమునొదశశతారవనజమునందున్॥౪౭॥ చ॥ జోటజోలధారగావడి యుమంగడలెత్తుసుధారసంబు గ్రుం। గుటగుటనప్పటప్పటికిఁ గ్రోలుచు నాలుగు రెండు మూలలన్ । గుటిలతదాల్చు భోగిని గగుర్పొడమించుచు దక్షిణశ్రవ । స్తటవిసరత్ప యోదనినదంబునఁ జొక్కుచు మబ్బుగ్రక్కుచున్॥౪౮॥ ఉ॥ విచ్చినకమ్మదమ్ములకువిందు

గా॥౪౨॥ పంకవిహీనమనోహరాంబువులు—బురదలేని తేటయైన మనోహరజలములు. వేఁడినన్—కోరినను. శీతభానుఁడు—చంద్రుఁడు. కాళిమ—నల్లఁదనము యొక్క. శారద—శరత్కాలమునందలి ॥ ౪౩ ॥ నీరాజన—ఆరతులు. ఫలకగ్రహణము—పలకపట్టించుట. చౌపదముల—చిందులు త్రొక్కుటలయొక్క. చిచ్చుబుతోరణములు—నిప్పుగుండముంచాల్లు. సిగబంటిగాన్—తిలమునఁగ. వంటకములు—అన్నములు. మురళి—పిల్లనగ్రోవి ॥ ౪౪ ॥ నిజజలనిమజ్జజ్జంతుజాలంబులకున్—తననీటియందు మునిఁగిన ప్రాణిసమూహములకు. ఋణత్రయవిమోచనహేతువు—దేవఋణము ఋషిఋణము పితృఋణము నను మూఁడువిధములయిన ఋణములను తీర్చుకొనుటకు కారణము. ఆయ్యాదవకిశోరంబు—ఆయదువంశస్థుఁడైన పిల్లకాయ—కృష్ణుఁడు. మాయాశబలితుఁడు—మాయచేత పలురూపములఁ గనఁబడినవాఁడు. పరుసునన్—విధమున॥౪౫॥ ఉపమింపఁగన్—సరిపోల్పను. తపస్తపమునన్—తపస్సనెడి తేసంగియందు. ధరణీసుమన స్తపనుఁడు—బ్రాహ్మణుఁడనెడి సూర్యుఁడు. ఉడివోని—మానని॥౪౬॥ ఉద్యత్—వెలుఁగుచున్న. స్వశిరఃపద్మోద్భవము—తనశిరోమార్గమునందుఁ బుట్టినది. శతశతారవనజము—సహస్రారకమలము॥౪౭॥ కడలెత్తు—అలలుకొట్టు॥౪౮॥ కిలికిల్లైము—

లుపెట్టు వెడందకన్నులున్ । బచ్చనిపట్టుఁ బేరురముఁ బ్రాఁకినమచ్చయుఁ బిలినెట్టెమున్ । బచ్చికచాయయుంజెలుతపాయముగల్గువెలుంగునిచ్చలో । రచ్చయొనర్పనందలిపరాకునఁ దేలుచు వేడ్కఁ నేలుచున్॥ ౪౯॥ చ॥ గురుజనభక్తియుంగపటగోపకుమారపదాబ్జసక్తియున్ । దరలఁగఁ జాపభూరుహవితానములీనముగాఁ జెలంగుభా। స్వరతరయోగసీధువునసౌఖ్యము నొందుచుఁ జిద్విసాంకురా । హరణమొనర్చి భూమిసురహంసముచాలఁ బ్రశంసనొందఁగన్ ॥ ౫౦ ॥ సీ ॥ తనమొగంబును బ్రాఁతమినుకుమానికములగములుద్భవిల్లెడుగనులుగాఁగఁ। దనకమండలువారిదనుజారిపాదార్ఘ్యమలవరించుటకూటచెలమగాఁగ। దనమదినెద్దిదోఁచిననదియొక్కొక్కరూపాంతరంబునఁ బ్రోదివడకుఁ । దనకట్టునజినరత్నముసృష్టిదీక్షకై కప్పినయదివో లెఁ గప్పుదేర । వీచువీవనచేఁబూనివెనుకఁ దనకుఁ । జెలుతచనుదోయియొరగుగాఁ జేసిపలుకుఁ । జెలువగోలువంగఁ దోలుకారుకలఁకవులుఁగు । మావురాహుత్తునిలిచె బ్రాహ్మణుని మ్రోల॥ ౫౧ ॥ చ ॥ నిలిచినిలింపలోకతటినీతటినీరజహేమనీరజో।జ్జ్వలబిసనాళఖాదనమువంకనపొంకముమీరు క్రొవ్వునన్।గళముగదల్పలేనితురగంబుధటాలునడిగ్గినప్రమత్తా। కలితశరీరునిందిగిచికొంగిటఁ జేరిచెఁ బుండరీకునిన్॥ ౫౨॥ఉ॥ చేరిచి సేమమే సితకుశేశయలోచనగోచరాత్మనీ। వారికిసేకునన్నవిని వారిరుహాసనుఁ బలుకన్నమ్మహా । దారుఁడమేయభద్రసముదాయనిదానమసీవువచ్చుటన్ । సారసగర్భయుంగఁగొనసాగుఁజుమీకుశలంబుమాదెసన్॥ ౫౩॥క ॥ అనిపరమాసనమిడిత । స్ననిమిషులర్చించునట్టులర్చించెజగ । జ్జననస్థితిలయకారణ। జననజనిన్సుజనమతిరజనిరజనీశున్।౫౪॥ క॥ అర్చించినిలిచిచేతులు। గూర్చిపురస్థ్సలికిఁ జాఁచిగోవిందపదా । బ్జార్చారసపానవిధుఁడ। నర్చిగతదితరుఁడుక్షితిసురాగ్రణిపల్కున్॥ ౫౫॥ సీ॥ విజ్ఞానవంద్యుఁడవీశ్వనిర్మాతయాత్మారాముఁడ త్రిలోకాధికారి । భూరిమధ్యజనితగుద్రుండమహామతియజ్ఞాతచర్యుఁడ ప్రాజ్ఞతముఁడు । సర్వావయవజప్రజాప్రజుండ వే

పికిలిపిట్టయీఁకలుచెక్కినశలపాగ. ఇచ్చలోన్—మనస్సునందు. రచ్చయొనర్పన్—కొలువుచేయఁగా—వసింపఁగా॥ ౪౯॥ తరలఁగన్—చలింపఁగా. భాస్వరతర—మిక్కిలివెలుఁగునట్టి. చిద్విసాంకురాహరణము—జ్ఞానమనెడి తామరతూఁడుమోసునుభుజించుట॥ ౫౦॥ ప్రాఁతమినుకుమానికములగములు—వేదములనెడి రత్నసమూహములు. ప్రోది—రక్షణము. అజినరత్నము—శ్రేష్ఠమయినచర్మము. ఒరగు—అనుకూలనెడిదిండు. పలుకుఁజెలువ—సరస్వతి. తోలుకారుకలఁక లుఁగు రాహుత్తు—బ్రహ్మ. (తోలుకారుకలఁకపులుఁగు—వర్షాకాలముకలఁతనొందుపక్షి; హంస. మావు—గుఱ్ఱము. రాహుత్తు—రౌతు) ॥ ౫౧ ॥ నీరజ—రేణువులులేని. బిసనాళఖాదనమువంకన—తామరతూఁడలనుతినెడిప్రక్కనే ॥ ౫౨ ॥ సితకుశేశయలోచనగోచరాత్మ—విష్ణుఁడువిషయముగానమనసుకలవాఁడా॥ ౫౩॥ జనిన్—పుట్టుకగలవానిని. రజని—రాత్రికి. రజనీశున్—చంద్రుని॥ ౫౪॥ ౫౫॥ సర్మాత—నిర్మించువాఁడు. భూరిమధ్యజనితరుద్రుండు—కనుబొమలనడుమఁబుట్టినరుద్రుఁడుఁగ

ల్పముశ్యాత్ముఁడీత్రయీమూలభూతి । దక్షాదికప్రజోద్భవ హేతువీయయ్యుకర్తైక
సాక్షియీసిద్ధముండు। శాంతుఁడీతఁడు వాఙ్మనఃకాంతుఁడీతఁడు। ననఁగ వెలుఁగొం
దునీవు నాకతిథివైతి। వేనుతోలు మీనఁ జేసిన దెట్టినోము॥ ౫౬ ॥ మ॥ అరుణావిష్కృ
తిభాస్కరోదయముఁ బద్మామోదమంభోరుహ । కరముల్ వేలుపువిల్ ప్రవర్ణనము
నోంకారంబు మంత్రాక్షర। స్ఫురణంబుల్ ప్రకటింపఁగా మొదలను ద్భూతంబులైన
ట్టులీ । శ్వరుఁడే తెంచుటకున్ దివ్వదాగమము హా సంసూచకంబయ్యెడున్ ॥ ౫౭ ॥ ఉ॥
తత్త్వదృశులందు నందకము దాలుచువేల్పు వసించునట్టుల । ర్చాదులనూఁదియుండఁడ
సియాడు దుఁరట్లగుటన్ సమస్తవ । స్తూదయహేతుభూతివెలుఁగొందెదు మ్ఫురిటకిట్లువ
చ్చుటన్। శ్రీదయితాగమంబుకదుఁ జేరువయౌనని నిశ్చయించితిన్॥ ౫౮ ॥ క ॥ నాపని
నగుమొగమునన। ద్దేవజ్యేష్ఠుఁడు వాసుదేవప్రియుసం । భావించి సజలజలధర । రా
వనిభగభీరకంధరధ్వనిఁ బలుకున్॥ ౫౯ ॥ చ ॥ ఒసఁగదనీకు వేఁడువర మోపరమవ్రత
మొద్దియేనియున్। మసలక యున్న నన్నయసమన్వితుఁడిట్లనునట్టిదేనియున్ । బిసరుహ
గర్భదుర్భవవిభేదను పైఁ దలఁపుం దదీయసం। గసుఖమఖండధర్మపరికర్మముఁగూర్తి
నాసంగునాకొగిన్॥ ౬౦ ॥ చ ॥ అనవుడు నట్లు మెచ్చి కమలాసనుఁడాశమశాలిఁ బల్కె
నో । మునివరనీవు సేయుతపముల్ జపముల్ బెరరేఁప నెల్లనే । టనభవదగ్రవీధికిఁగ
డారపటుండిటవచ్చు మున్నె యా । యనని నునేలినాఁడు చరితార్థుఁడవీవు చతుర్ధసంప
దన్ ॥ ౬౧ ॥ క ॥ నీయీ క్షేత్రమునోముని । నాయకదేవర్షి నరగణప్రార్థితని । శ్రే
యసవదాన్యమగునని । పోయెం బయోజాతసూతి పోయిననతఁడున్॥ ౬౨॥ ఉ॥ ధా
తఁదలంచి మ్రొక్కియవదాతసరోజదళాక్షుఁ గాంచిలో । బ్రాఁతి పెనంచియున్నలు
వపల్కులు సత్యములౌకొల్ల వాక్కథా। ప్రోతముకుందుఁ డెందునను బోఁటికిదక్క
నైదక్కకేమిభ । క్తాతురతాపహారిదనుజారియనావినమే బుధోత్తమల్ ॥ ౬౩॥ సీ॥
అవచూడబర్హిబర్హా మునన్నొండొంటి సిక్కులంటి చర్ద్దిచిక్కులుదలిర్పఁ । బంటకా
ర్వెలిదమ్మిదంటగెంటసమాడు వెడఁదకన్నులకాంతి వెల్లివాఁడువ। మెఱుఁగుఁ జెక్కుల

లవాఁడు. త్రయీ—మూడు వేదముల సముదాయము. వాఙ్మనఃకాంతుఁడు—సరస్వతికి ప్రియుఁడు॥ ౫౬ ॥ అరుణావిష్కృతి—అరుణోదయము. హా—శోభ ॥ ౫౭ ॥ ఊఁది—అవలంబించి. శ్రీదయితాగమము—విష్ణుదేవునిరాక ॥ ౫౮ ॥ కంధరధ్వనిన్—కంఠధ్వనితో ॥ ౫౯ ॥ మసలక—ఆలస్యముచేయక. దుర్భవవిభేదను పైన్—చెడ్డజన్మములను చెఱుచువాఁడైన విష్ణునియందు ॥ ౬౦ ॥ బెరరేఁపన్—ప్రేరేపింపఁగా. కడారపటుండు—గోరోజనపువన్నెవస్త్రముగలవాఁడు—విష్ణుఁడు. చరితార్థుఁడవు—కృతార్థుఁడవు. చతుర్థసంపదన్—మోక్షము కలిమిచేత॥ ౬౧ ॥ నిశ్రేయసవదాన్యము—మేలునిచ్చునది ॥ ౬౨ ॥ అవదాత—తెల్లని. బ్రాఁతి—ప్రేమ. వాక్కథాప్రోత—మాటలచేతను కథలచేతను కూర్పఁబడినవాఁడగు ॥ ౬౩ ॥ అవచూడ—సిగయందలి. పంటకారు—శరదృతువు. వెలిదమ్మిదంటన్—శ్రేష్ఠమయిన తెల్లదామరను. గెంటసమాడు—పరిహసించు. వెల్లి

మీఁద మిట్టించి మొసలివాగడమద్దికాయలతళుకులమర । వక్షస్థ్సలమునఁ గ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతులిందిరతోడివంతువడయ । నిమ్ననాభియుఁద్రివళివల్గితజఠరము । కరకలితచిత్రభస్త్రశంఖములునమర । మన్ననంబున నేప్రొద్దుమలయుచున్న । ధూర్తబాలుఁడు నాముందరఁదోఁచునొక్కొ ॥ ౬౪ ॥ క ॥ అనియాగతిమీమాంసాపావనిమానసమృగముద్రిపు వైష్ణవరత్నం । బునకునిజదక్షిణేక్షణ । వనజచ్ఛదమదరెకుభస్త్రివహాపిశునంబై ॥ ౬౫ ॥ తే ॥ నాడుమఱునాడునవ్విప్రనందనుండు । ధాతమాటలచందంబుదానవారి । తనకడకువచ్చురాములుదలఁచితలఁచి । ముచ్చటలమేటితరఁగలమునిఁగిమునిఁగి ॥ ౬౬ ॥ వ ॥ మూడవనాడుయథాకాలప్రబుద్ధుండై స్వాశ్రితసిద్ధాశ్రమంబునబద్ధపద్మాసనాసీనుండై ॥ ౬౭ ॥ క ॥ కరివదనదేవతామిళ । దరుణాభచతుర్దళాఢ్యవాదిమసాంతా । ధరయుతమగునాధారాం । బురుహంబునఁగలుగువలపుబుగులుకొనంగన్ ॥ ౬౮ ॥ క ॥ పూనఁదటిత్ప్రభషడ్దళ । మైనలువవసింపబాదిలాంతాక్షరసం । ధానస్ఫుటమగుస్వాధి । ష్ఠానాబ్జమునందువెడలుసత్సౌరభముల్ ॥ ౬౯ ॥ క ॥ డాద్యము ఫాంతికమునునీ । లద్యుతియుఁబురాణపురుషలాలితముసుధీ । వేద్యమునగుదశపత్రస । ముద్యన్మణిపూరకమునమొలవఁగదావుల్ ॥ ౭౦ ॥ క ॥ శైవముద్వాదశదళరే । ఖావళితకఠంబుకమ్రకనకచ్ఛాయా । శ్రీవహ

వాడువఁగ — ప్రవహింపఁగా— అతిశయింపఁగా. మిట్టించి — మీఁదికెగిరి. మొసలివాగడమద్దికాయలతళుకులు — మకరకుండలముల కాంతులు, వంతు — సామ్యము. నిమ్న — లోఁతైన. త్రివళి — మూడుముడుఁతలచేత. చిత్రభస్త్ర — నానావర్ణములుగలతిత్తి. మలయు — తిరుగు. ముందరన్ — ఎదుట ॥ ౬౪ ॥ మీమాంసాపావని — పరబ్రహ్మప్రతిపాదకశాస్త్రమునైదిభూమియందు. దక్షిణేక్షణవనజచ్ఛదము — తామరరేకువంటికుడికన్ను. పిశునంబు — తోఁపించునది ॥ ౬౫ ॥ ౬౬ ॥ ప్రబుద్ధుఁడు — మేలుకొన్నవాఁడు ॥ ౬౭ ॥ కరి...యుతము — విఘ్నేశ్వరుఁడు దేవతయు మించుకయెఱ్ఱనికాంతియు నాలుగురేకులును గలదియు వశషసవర్ణములతోఁగూడినదియును. ఆధారాంబురుహంబు — ఆధారకమలము. వలపు — వాసన. బుగులుకొనంగన్ — నిండుకొనఁగా ॥ ౬౮ ॥ తటిత్ప్రభన్ — మెఱుపుయొక్క వెలుఁగువంటివెలుఁగుతో. షడ్దళము — ఆఱురేకులుగలది. నలువ — బ్రహ్మ. బాదిలాంతాక్షరసంధానస్ఫుటము — బభమయరలవర్ణములకూర్పుచేత ప్రకాశించునది. స్వాధిష్ఠానాబ్జము — స్వాధిష్ఠానకమలము. సత్సౌరభములు — మంచివాసనలు ॥ ౬౯ ॥ డాద్యము — డవర్ణము మొదటిది గాఁగలది. ఫాంతికము — ఫవర్ణము కడపటిది గాఁగలది. అనఁగా డఢణతథదధనపఫవర్ణములుగలది. నీలద్యుతి — నల్లనికాంతిగలది. పురాణపురుషలాలితము — విష్ణుదేవతాకముగుటచే మనోజ్ఞమైనది. సుధీవేద్యము — పండితులచేఁ దెలియఁదగినది. దశపత్రసముద్యన్మణిపూరకమునన్ — పదిరేకులచే వెలుఁగునట్టి మణిపూరకకమలమునందు. మొలవఁగన్ — పుట్టఁగా. తావులు — పరిమళములు ॥ ౭౦ ॥ శైవము — శివుఁడు దేవత గాఁగలది. ద్వాదశదళరేఖావళితకఠంబు — పండ్రెండు రేకులచేత చుట్టఁబడినకఠవర్ణములాద్యంతములు గాఁగలది— అనఁగా కఖగఘఙచఛజఝఞటఠవర్ణములుగలది. కమ్రకనకచ్ఛాయాశ్రీవహము — ప్రకాశించునట్టి బంగారువన్నెయొక్క కలిమినివహించినది. బంగారువన్నె

మునౌననాహత । మేవేళం జెడనిగఁ ధమిఘరొత్తింపఁగ ॥ ౨౧ ॥ క॥ పదియాఱుఱే
కులందును । బదియాఱుసొరంబులుండఁ బరమజ్యోతి । ష్పదమై సురమునివశతన్ ।
బొదలు విశుద్ధమునఁ బొంకముగఁ బరిమళముల్ ॥ ౨౨ ॥ క॥ దళయుగమునహాం
క్షంబులు । పొలుపొందఁ జిదంశమగుచు భూరిమణివిభా । వళిఁ దగు నాజ్ఞాపురమునఁ
గలవాసన లేసరేఁగి కడలుకొనంగన్ ॥ ౨౩ ॥ ఉ॥ ఇంతకు నూర్ధ్వమై శిరసునిక్కనధో
ముఖమూర్తిఁ బొల్చియ । త్యంతవికాసశాలియయి యాద్యశివాశ్రయమై సహస్రప ।
త్రాంతరచిత్సుధారసమహోర్ఝరదుర్దినమాచరించున । ద్దాంతరపుష్పమం గలుగు
తోరపుఁగంపులు పెంపుమీఱఁగన్ ॥ ౨౪ ॥ చ॥ కనదరుణప్రభావిభవగర్వమఖర్వము గా
నొనర్చుచుం । దనువు తళుక్కనన్ మెఱవఁ దత్సరసీరుహపఙ్క్తి పేరిమిన్ । బైనవడి నె
క్కొని నిజజిహ్వకఁ జాఁచి లలాటమధ్యసం । జనితసుధామయూఖసుధ సర్వపురం
ధ్రిక గ్రోలి సోలఁగన్ ॥ ౨౫ ॥ క॥ హృన్మణిసూత్రాకృతియగు । చిన్మూర్తిఁ బురాణపు
రుషు శేషావాసుం । గన్నాఁగిఁ బిలోని చూపున । సన్మాన్యుఁడతండు చూచుసమయము
నందున్ ॥ ౨౬ ॥ దండకము॥ కడిఁదియసుర ధేనుకున్ ధేనుకుత్కీలదంభోళిసంస్తం
భిదోస్తంభ సంభూతశౌర్యాగ్నిచేఁ గాఁచి గోలోకముం గాచి గోవర్ధనక్షోణిభృ

గలిగి ప్రకాశించునది. అనాహతము—అనాహతకమలము. ఇగురొత్తింపఁగ—చిగురుచ్చునట్లు చేయఁగా—అతిశయింపఁజేయఁగా॥ ౨౧॥ పదియాఱుసొరంబులు—ఆకారము మొదలుగాఁగల పదియాఱు అచ్చులును. పరమజ్యోతిష్పదము—మేలయిన వెలుఁగునకు చోటు. సురమునివశతన్—నారదుఁడు అధిదేవతగాఁగలదియగుటచేత. పొదలు—వర్ధిల్లునట్టి విశుద్ధమునన్—విశుద్ధకమలమునందు. పొంకముగన్—పొందికైనదికాఁగా॥ ౨౨॥ దళయుగమునన్—రెండు ఱేకులచేత. హాంక్షంబులు—హాం క్షం అనువర్ణములు. పొలుపొందన్—పొందుపడఁగా. చిదంశము—జ్ఞానాంశమైనది. భూరిమణివిభావళిన్—విశేషమయిన మాణిక్యకాంతిపఙ్క్తులచేత. తగు—ఒప్పునట్టి. ఆజ్ఞాపురమునన్—ఆజ్ఞాచక్రమయిన కమలమునందు. ఏసరేఁగి—మిక్కిలి రేఁగి. కడలుకొనంగన్—అతిశయింపఁగా॥ ౨౩॥ ఇంతకున్—ఈ చెప్పఁబడినవానికన్నిటికి. ఊర్ధ్వమై—మీఁదై. శిరసునిక్కన్—మూర్ధస్థానమునందు. అత్యంతవికాసశాలి—మిగుల వికాసముచేత ఒప్పునది. ఆద్య—మొదటివాఁడైన. సహస్ర... దుర్దినము—సహస్రపత్ర—వేయిఱేకులుగల సహస్రారకమలముయొక్క. అంతర—లోపలి. చిత్—జ్ఞానరూపమైన. సుధా—అమృతముయొక్క. రస—జలముచేనైన. మహోర్ఝర—పెద్దసెలయేటివలన దుర్దినము—మబ్బుకమ్ముటచే సూర్యరశ్మి లేనిదినమును. ఆచరించునద్దాంతరపుష్పమున్—చేయునట్టి యాదాంతిపుష్పమందు. తోరపుఁగంపులు—అధికపరిమళములు. పెంపుమీఱఁగన్—వృద్ధిచేత అతిశయింపఁగా ॥ ౨౪ ॥ అఖర్వము—తక్కువ కానిది. మెఱవన్—వెలుఁగఁగా. జిహ్వకన్—నాలుకను. సుధామయూఖసుధన్—చంద్రునియందలి యమృతమును. సర్వపురంధ్రిక—ఉత్తమురాలైన సర్వస్త్రీ॥ ౨౫ ॥ చిన్మూర్తిన్—జ్ఞానస్వరూపుని. మొగిచి—మూసి॥ ౨౬ ॥ కడిఁది—అసాధ్యుఁడైన, ధేనుకుత్కీల—గోవర్ధనపర్వతముచేత. దంభోళిసంస్తంభి—వజ్రాయుధమును నిలిపిన. దోస్తంభ—స్తంభమువంటి భుజమునందు. సంభూత—పుట్టిన. శౌర్యాగ్నిచేన్—శూరత్వపునిప్పుచేత.

తఱుందరక్షోణిఁ గ్రీడించు విన్నాణిపెన్నాటకంబైన క్రాల్గన్నులఁ గల్గుపెందళుకు లఁ జల్లడఁ జిలుకు నెమ్మోము జాబిల్లి శోభిల్ల నుత్ఫుల్లగల్లద్వయిఁ హత్తి మిత్తిల్లి నర్తించుచుఁ మొకరాకార రేఖాభిరామంబులౌ కుండలంబుల్ సమగ్రప్రభామండలంబుల్ చలింపఁ నిలింపాశుగాసాకృతిఁ మాసరంబైన మాయూరపింఛంబుతో నైక్యముంబొందు నికరుంబుచే గొప్పమైకొప్పు గప్పట్టఁ గప్పట్టఁగాఁ గోరివెంటఁ మహాఫాలపట్టంబుపై నెట్టుకో, నిగమకమలగంధముల్ సంధింపఁజేయు నాసాపుటిఁ బ్రస్ఫుటస్ఫూర్తిఁ వర్తింపదృష్యద్ధను స్సంపదల్ పెంపుమీరంగ రంగద్రుచిఁ శాక్వరస్కంధబంధుత్వగంధంబు రూపింపు మోఁవుల్ పురాయింపనింపారు రేఖాత్రయీమైత్రి నేత్రప్రియంబిచ్చుచుఁ గంబుపాకంబునం బంధురంబై వలత్కంధరంబొప్పఁ గప్పైకఱనీలంపుఁ గంబంబులం బోలుబల్గేలు లీలావిభూషావళిం జాలభాసిల్ల నుల్లోకసౌందర్యధుర్యస్థితిఁ విస్తృతంబౌనురస్సీమ జీమూతమై హారవర్షోపలశ్రేణి రాణించు మించుంబురాణింపఁగాఁ జేయు సచ్చోనయుచ్చాన జానుచ్ఛవిఁ దుచ్ఛముం జేసి కంజాతవాసాంఘ్రి కంజాతలాఞ్ఛాంకశంకావహంబైన పంకేజరాగంబి గుర్పంగ, శ్రీచరణయుగళి హాటకంబై కనద్ధాటికోద్వృత్తులా కోటులూటాడుచుఁ జాటువాచాటతం జాటిముప్పేటగాఁ జుట్టినఁ దీగచుట్టుల్ గటిఁ సంఘటిల్లఁ దటిల్లేఖ లేఖర్షభుం జేసి రంజిల్లు వాసుల్లలత్కాంతి గోయష్టి యుత్కృష్టమై హెచ్చఁగా

క్రాంచి — కాల్చి. గోలోకముఁ — గోవులసమూహమును. క్షోణిభృత్ — కొండయొక్క. కంధరక్షోణి — గుహాప్రదేశమునందు. విన్నాణి — నేర్పరి. పెన్నాటకంబు — మిక్కిలి చలించుటగలది. క్రాలు — ప్రకాశించునట్టి. పెందళుకులఁ — అధికమయిన తళతళయను కాంతులను. చిల్కు — వ్యాపింపఁజేయునట్టి. ఉత్ఫుల్లగల్లద్వయిఁ — వికాసముగల చెక్కిళ్ళజంటయందు. హత్తి — అంటి. మొకరాకారరేఖాభిరామంబులు — మొసలియాకృతివంటియాకృతిగలరేఖలచేత మనోజ్ఞములయినవి. సమగ్రప్రభామండలంబులు — కొఱఁత లేని వెలుఁగుల సముదాయముగలవి. మాసరంబు — అతిశయించినది. మాయూరపింఛంబు — నెమలియీఁకలకుచ్చు. శాక్వరస్కంధబంధుత్వగంధంబుఁ — ఎద్దుమూఁపురమునుబోలి నిక్కుగల గర్వమును. పురాయింపఁ — విజృంభింపఁగా. కంబుపాకంబునఁ — శంఖము పిఁదమున. బంధురంబై — నిమ్నోన్నతములుగలదై. వలత్కంధరంబు — గుండ్రనిమెడ. ఉల్లోక — లోకాతీతమయిన. విస్తృతంబు — విరివియైనది. జీమూతము — మేఘము. హారవర్షోపలశ్రేణి — ముత్యాలపేరులనెడి వడగండ్లచాలు. రాణించు — ప్రకాశించునట్టి. మించుఁ — మెఱుపు. పురాణింపఁగాఁ — వర్ధిల్ల. ఉచ్చాన — దట్టమయిన. జానుచ్ఛవిఁ — మోకాళ్ళకాంతిని. కంజాతవాస — లక్ష్మీదేవియొక్క. లాఞ్ఛాంక — లత్తుకగుఱుతులనెడి. శంకా — సందేహమును. ఆవహంబు — కలిగించునది. పంకేజరాగంబు — పద్మరాగము — కౌస్తుభమణి. ఇగుర్పంగఁ — చిగిరింపఁగా — ప్రకాశింపఁగా. హాటకంబు — బంగారు. తులాకోటులు — అందెలు. ఊటాడుచుఁ — కదలాడుచు. చాటు — చాటించు. వాచాటతఁ — మాటకారితనమును. కటిఁ — మొలను. తటిల్లేఖ — మెఱుపుతీఁగ. లేఖర్షభుఁ — ఇంద్రుని. ఉల్లలత్ — తళతళలాడుచున్న. గోయష్టి — అర్రులనడో

నిచ్చలున్ వచ్చుచుఁ గచ్చకాయల్ కరాధిష్ఠితాజాండషండంబులో నాఁగఁ దుర్జిత్రభద్రంబునన్ నిల్చినం బొల్పుగాఁ గల్పకస్వచ్ఛగుచ్ఛంబు సత్యార్థమై నిత్యముం గ్రొత్తగాఁ బూనియున్నాఁడనన్ భవ్యశంఖంబు సవ్యాగ్రహస్తంబునం దిమ్ముగా దివ్యభూషావిశేషార్భటుల్ గ్రమ్మ లేఁదెమ్మెరల్ గ్రమ్మఁగా నమ్రదిక్పాలకమ్రస్తుతుల్ స్వస్థలంబంటగా నంటఁగా రాక రాకాసుధాభానుభానూజ్జ్వలజ్జ్వాల కీలాకులప్రోధరీధాకృదారూఢ గాఢత్విడోఘంబు మోఘంబుగా మేఘవీథిం ధరాధో జగద్ధోరణిన్ దోరణల్ గట్ట, యాదవరమణుండు నాభిసంజాతకంజాత జాతుండఖండాంఘ్రిపీఠీభవద్విశ్వవిశ్వంభరాభాగుఁ డాభోగవద్భోగి భోగాసనుం డాసవామోదమాఘుర్యధుర్యాసురస్త్రీకపోలద్వయీ పత్రరేఖాపకారక్రియా క్రూరచక్రాంకుఁడోంకారసర్వస్వ నిర్వాహకుం డుర్విచే దుర్వహాంగప్రభాగుర్విచేనోషధుల్ గన్న పృథ్వ్యృక్ష్యపృథ్వీశముఖ్యుండు పుండ్రేక్షుకోదండలక్ష్మాభుఁ డంచద్దరస్మేరసారుం డుదారుండు దారోత్తమల్ నీలయున్ బాలయున్ లక్ష్మియున్ పద్మలాక్షీశిరోరత్నమున్ భూమియున్ భామయున్ బ్రేమఁ గామించి వెన్నాడఁ గామించి పంచాబ్దుఁడయ్యున్ గడున్ బ్రోడలౌ బోడలుం జూడఁగా లేసపెన్నిక్కరా నిక్కరంబయ్యావిష్కృతిం జూపి దీపించియుండెన్ ॥ ౭౭ ॥ క ॥ కనుఁదెఱచి తనదు లోనం । గనుఁదేజము ప్రమోలఁగాంచి కమలాసనుఁడా । డిన యట్లని కిరమ్యోనె । వినఁగననిద్రక్రొత్తయనుచు వెసనుత్థితుఁడై ॥ ౭౮ ॥ సీ ॥ చామరధ్వజశంఖచాపప్రముఖచిహ్న లక్షిత పదార్పణాలంకృతమహీ । దళితోపరిత్వగుజ్జ్వలదంశుమత్ఫలా స్తంభాభిరామోరుదండ

లిదుకట్టి. కరాధిష్ఠిత—చేతియందుంచుకోఁబడిన. షండంబులు—సమూహములు. లేఁదెమ్మెరలు—లేఁతవాయువులు. నమ్ర—వంగిన. కమ్ర—మనోజ్ఞమైన. సుధాభాను—అమృతకిరణుఁడు—చంద్రుఁడు. ఉజ్జ్వలత్—వెలుఁగుచున్న. జ్వాలాకీలాకుల—మంటల లేశముచే కలతనొందిన. రీధాకృత్—అవమాన పఱుచుచున్న. ఆరూఢ—మీఁదికి ప్రసరించిన. గాఢత్విడోఘంబు—అధిక కాంతిసమూహము. మోఘంబు—కొట్టుపడినది—వ్యర్థము. అధోజగద్ధోరణిన్ = క్రిందిలోకము విధమున. దోరణల్గట్టు—బారులుదీర. నాభిసంజాత కంజాతుండు—బొడ్డునందుఁబుట్టిన బ్రహ్మగలవాఁడు. పీఠీభవత్—పీఠముగాఁ జేయఁబడిన. విశ్వ—సమస్తమయిన. విశ్వంభరాభాగుఁడు—భూప్రదేశముగలవాఁడు. ఆభోగవత్—పరిపూర్ణత్వమువంటి. భోగిభోగాసనుండు—పాము దేహము పీఠముగాఁ గలవాఁడు. ఆసవ—మద్యము యొక్క. ఆమోద—పరిమళము యొక్క. పత్రరేఖా—మకరికాపత్రపురేఖలకు. చక్రాంకుఁడు—చక్రము గుఱుతుగలవాఁడు. దుర్వహాంగప్రభాగుర్వీ—వహింపరాని అవయవముల కాంతిచేత గొప్పది. పుండ్రేక్షుకోదండలక్ష్మాభుఁడు—మన్మథుల యొక్క లక్ష్మిని బోలినవాఁడు. అంచద్దరస్మేరసారుండు—ఒప్పుచుయిన చిఱునవ్వు యొక్క సత్తుగలవాఁడు. దారోత్తమలు—ఉత్తమురాండ్రయిన భార్యలు. పద్మలాక్షి—స్త్రీ. వెన్నాడఁగాన్—వెంటనంటిరాఁగా. బోడలు—ఏకదండిసన్యాసులు. పెన్నిక్కరాన్—దొడ్డకాపునందు. ఆవిష్కృతిన్—అవతరించుటను ॥ ౭౭ ॥ ప్రోలన్—ఎదుట. ఉత్థితుఁడు—లేచినవాఁడు ॥ ౭౮ ॥ పదార్పణ—అడుగులు పెట్టుటచేత. దళిత—భేదింపఁబడిన—ఒలువఁబడిన. ఉపరిత్వక్—మీఁదితోలువ

యుగళు । వరదానముద్రాబ్జధరణభూషితకటిన్యస్తకుంచితసమున్నతభుజాఢ్యు ।
సింహావలగ్నలక్ష్మీపరిహాసితోయజగర్భగర్భవృత్తావలగ్ను । జలదసంకాశుని ర్వ్రీ
డజఘనదేశుఁ । గోటికందర్పలావణ్యగుణశరణ్యు । విష్ణు నిజభక్తసద్ధిష్ణుఁ గృష్ణుఁ
గాంచి । పఱచె సాక్రోశుఁ డగుచు నా బ్రాహ్మణుండు ॥ ౮౯ ॥ చ ॥ పఱచిన దేవకీసు
తుఁ డప్పఱచిన నవ్విప్రుఁ గ్రమ్మఱిల్లి మైఁ। దళుకఁగ రోమహర్షణము దంచితభక్తిభరాకు
లత్వ మే । ర్పఱచుచుఁ గేల్మొగిచ్చి పలుపల్కులఁ దళ్కుల సన్నవెన్నెలన్ । బఱపుచుఁ బ్ర
స్తుతించె ముని బంధవిభంజను భక్తరంజనున్ ॥ ౯౦ ॥ మాలిని ॥ విధిశివసనకాదుల్ వేద
ముల్ గూడి నిన్నో । మధుమథన యితం డిట్లాడిరా వాఁడంచు నెన్నన్ । విధురులయిన
చోటన్ నేర్చునే గాఢమోహా । బుధివడిఁ బలుకుచున్నా బోఁటి నీవాటమెన్నన్ ॥ ౯౧ ॥
తరల ॥ హరిహయోపలభూధరాకృతి నందమొందిన యట్టినీ । యురుభృగుస్తుతిపా
త్రమున్ గటకోజ్జ్వలంబు నఖాఘుర । త్నరుచిమిత్రము నైన పాదము నందు నించెన నం
గ నిత్యరతిం బూని తలంతుఁ దాపనిదాఘవృత్తినివృత్తికిన్ ॥ ౯౨ ॥ భుజంగప్రయాతము ॥
స్ఫురన్నాభిగర్తప్రభూతాంబుజాతో । దరత్ప్రోణిలో వేల్పుతాతన్ విధాతన్ । ని
రాతంకసర్గైకనిర్ణేతఁ గంటన్ । హరీ తాతకుం దాతవై యుంటయొప్పున్ ॥ ౯౩ ॥ స్రగ్వి
ణి ॥ నీతిమై వైన్యభూనేత వైరత్నసం । ఘాతదివ్యౌషధిగ్రామముల్ భూతహృత్ప్రీ
తిగ న్బట్టవే స్ఫీతహర్షోత్కటన్ । భూతధాత్రీగవిన్ బూతనాఘాతనా ॥ ౯౪ ॥ లయ
గ్రాహి ॥ ఆగమసముద్ధరణ రాగరసలంపటను ధాగమనియామకరసాగరిమకారీ ।
భోగపదవీనిహితభాగవతభూగగనభాగపరిపూర్ణపరభాగవపురగ్రా । త్యాగగు

లన. ఉజ్జ్వలత్—వెలుఁగుచున్న. అంశుమత్ఫలాస్తంభ—అరఁటికంబములవలె. ఊరుదండ—దండా
కారమయిన తొడలయొక్క. అబ్జధరణ—కమలమును ధరించుటచేత. కుంచిత—వంచఁబడిన. స
మున్నత—మిక్కిలిపొడవులైన. సింహావలగ్నలక్ష్మీపరిహాసి—సింహమునడుముయొక్క యందము
నుపరిహసించునది. వృత్త—వట్రువైన. జలదసంకాశున్—మేఘమునుబోలినవానిని. నిర్వ్రీడజఘన
దేశున్—సిగ్గువిడిచిన మొలగలవానిని — దిగంబరుని. సాక్రోశుఁడు—తిట్టుటతోఁ గూడినవాఁడు॥
౮౯॥ క్రమ్మఱిల్లి—వెనుకకుతిరిగి. రోమహర్షణము—గగుర్పాటు. భక్తిభరాకులత్వము—భక్త్యతిశ
యమువలనికలఁతపాటు. తళ్కుల—తళతళలాడుచున్న. పఱపుచున్—వ్యాపింపఁజేయుచు. బంధవి
భంజనున్—మోహబంధములను చెఱుచువానిని॥౯౦॥ విధురులు—వికలత్వము నొందినవారు. నీవా
టము—నీమహిమను ॥ ౯౧ ॥ హరిహయోపల—ఇంద్రనీలమణుల. భృగు—చఱియ; భృగువ
నెడిముని. కటక—కొండమీఁది చదరపునేల; కడియము. పాదము—కొండపెంబడి చిన్నకొండ;
అడుగు. తాపనిదాఘవృత్తి—తాపత్రయమనెడి వేసఁగికాలముయొక్క ప్రవర్తనము ॥ ౯౨ ॥
నాభిగర్తప్రభూత—బొడ్డుబొక్కయందుఁ బుట్టిన. నిరాతంక—భయములేని. సర్గ—సృష్టికి. తాత
—బ్రహ్మ; తండ్రి ॥ ౯౩ ॥ వైన్యభూనేత—వైన్యుఁడను రాజు— పృథుచక్రవర్తి. దివ్యౌషధిగ్రా
మములు—ఒప్పిదములైన ఓషధులసమూహములు. స్ఫీత—అధికమైన. ఉత్కటన్—మదించినదానిని.
భూతధాత్రీగవిన్—భూమియైన ఆవును ॥ ౯౪ ॥ లంపట—అత్యాసక్తిగల. పదవీ—మార్గమునం

ణధుర్యమునియాగపరిరక్షక హాలాగతసమిద్విజయసాగతమతార్హా । రోగకలికా
లకలుషాగకులిశాంకకోనసాగినకృప నీ మనువురయోగిహితమమ్మా ॥ ౮౫॥ సీ॥ విధా
నంబులు సిద్ధమంత్రములు చంద్రజ్యోత్స్నికల్ సన్మణి । ప్రవరశ్రేణులు భేషజ
తుల్ పాథోధరంబుల్ సుధీ । భవనిస్తారక సేమమిద్విజగముల్ దాటించు మర్త్యావ
నీ । యవతారంబుల శేషలోకహితచర్యాధుర్యసంచారముల్ ॥ ౮౬ ॥ ఉ ॥ అంజన
పుంజనవ్యతరమై తగునీతిరుమేని కప్పుక । కంజాలుకంగ జేకుటుఁ జుమీ కమలేక్షణ
సూక్ష్మదృక్కులో । గంజభవాదివృద్ధులకు గాథత రాతురలక్ష్మి యెందుఁగా । సంజ
నుఁగాదె కప్పుకతనన్ మును దోషనియక్షరస్థితుల్ ॥ ౮౭ ॥ క॥ కమిచియును రేణుతృణ
కా । ష్ఠములంబరిపూర్ణవృత్తిసమకూరెనునీ । యమితమహామహిమాబ్ధికిఁ । గమ
లభవప్రముఖులెన్నఁగా బుద్బుదముల్ ॥ ౮౮ ॥ పృథ్వి ॥ జగత్పతిభవత్పదాబ్జయుగభ
క్తిసంయుక్తితో । నగుర్వొడువనన్యథాగతియెయుంగ కెవ్వాఁడునీ । యగణ్యగుణకీ
ర్తనంబధిగమించుటన్ మించె నే । నగాధభవసాగరంబతఁడు దాఁటునొక్కొత్తునన్ ॥
౮౯॥ క॥ భవదంఘ్రిదూరునకుఁబు । ణ్యవసతిసులభంబె వెలుతునన్యభవంబుల్ । స
వరింపయుష్మదర్చా । ప్రవణమతిం జేయునన్నుఁ బరధామపతీ ॥ ౯౦ ॥ క ॥ జయ
విజయపూర్ణపార్శ్వవి । జయజయకల్పనధురీణ సమదదనుజరా । డ్జయసంరక్షి
తభువనా । జయజయసగుణాగుణాత్మ జయశార్ఙ్గధరా ॥ ౯౧ ॥ సీ ॥ నడతునీ
క్షేత్రంబునకుఁ జేయిచాఁచియర్చింతు నీ నమ్మిన సేవకులను । మ్రొక్కుదునీపాదము
లకు జిహ్వవీధినీ నామములు వక్కాణింతు నెపుడు । నర్పింతునీసేవకై సర్వదేహంబుఁ
జింతింతునీలీలఁ జిత్తసరణిఁ । దనివోకనీచక్కఁదనము సంవీక్షింతునీయవధానంబు నె
మ్మివిందు । బ్రహ్మరుద్రాదులకుఁ గానఁబడనినీవు । నేడునామ్రోలనిలిచితినీలవర్ణ ।
వర్ణనాతీతమత్ప్రాగ్భవప్రవృత్త । పుణ్యపరిపాకమేరికిఁబోగడఁదరమె ॥ ౯౨ ॥ శా ॥

దు. నిహిత—ఉంచఁబడిన. వప్రరగ్రా—దేహముకొనగలవాఁడా. హాలాగత — నాఁగటివలనవ
చ్చిన. సమిద్విజయ — యుద్ధమునందలి గెలుపుగలవాఁడా. సాగత—బుద్ధునిదైన. కలుషాగకులి
శాంక—పాపములనెడి కొండలకువజ్రాయుధ చిహ్నముగలవాఁడా. మనువు—రక్షింపుము ॥ ౮౫ ॥
జ్యోత్స్నికలు—వెన్నెలలు. భేషజ—మందులయొక్క. పాథోధరంబులు—మేఘములు. సుధీభవని
స్తారక—విద్వాంసులను జన్మములవలననుండి తరింపఁజేయువాఁడా ॥ ౮౬ ॥ అంజనపుంజ—
కాటుకరాశికె. నవ్యతరమై—మిక్కిలిశ్లాఘ్యమై. తిరుమేని—శ్రీపచిదేహముయొక్క. వృద్ధులకున్
—పెద్దలకు ॥ ౮౭ ॥ కమిచి—గ్రహించి—లోపలనణఁచుకొని. బుద్బుదములు—నీటిబుగ్గలు ॥ ౮౮ ॥
సంయుక్తి—కూడిక. అధిగమించుటన్—చదువుటచేత. అగాధ—మిక్కిలిలోఁతైన. ఒక్కొత్తు
నన్—ఒక్కపూనికతో ॥ ౮౯ ॥ వసతి—ఉనికిపట్టు. సవరింపన్—పొందను. ప్రవణ—అభిముఖ
మైన. పరధామపతీ—పరమపదము నేలువాఁడా ॥ ౯౦ ॥ ౯౧ ॥ వక్కాణింతున్—వక్కాణింతు
ను—చెప్పుదును. తనివోక—తృప్తిలేక. అవధానంబు—ఎచ్చరిక—ఎచ్చరికతోచేయుప్రసంగము
నెమ్మి—నెమ్మది. ప్రాగ్భవ—పూర్వజన్మమునందలి ॥ ౯౨ ॥ నిత్యస్ఫూర్తిసనాథులు—శాశ్వత

నిత్యస్ఫూర్తిసనాథులై రి విధికంఠేకాలముఖ్యుల్ కృత । క్షిత్యానందయనాదిమూ
ర్తిఁ గనీ చేఁదత్సనాథత్వసం । పత్త్యావిష్కృతినాకునుం గలుగుఁదత్ప్రాయుండనే
కానసే । మృత్యుక్రూరభయంబుఁబాసితి నిజుమ్మీ నీదయాసంపదన్ ॥ ౯౩ ॥ మ ॥ అ
నిలోకత్రయమోహనుండగురమాప్రాణేశునెమ్మోమునం । దనచూడ్కుల్ నిగుడం
గ భూమిసురరత్నంబూరకన్నంతనే । మునుగా ధాతృసమన్వితాఖిలమరున్ముఖ్యుల్
తగన్ మ్రొక్కెడి మో । డ్పునకేలింపఁగనమ్మునీశ్వరుగుణంబుల్ సారెఁగీర్తించినన్ ॥
౯౪ ॥ క ॥ వినిముగ్ధహాసరుచిరా । ననుఁడైతనచుట్టునున్న నానామరరా । జనికా
యముతోఁ బలుకున్ । దనుజారి మహీసురాస్యదత్తేక్షణుఁడై ॥ ౯౫ ॥ సీ ॥ దాంతుండుస
త్యసంధాధురంధరుఁడు మద్భక్తుండు పితృహితోద్యముఁడునైన । యిద్ధరామరసూతి
కీప్సితంబొసఁగ నేవచ్చితిమి రెల్ల వారు నితని । కర్మిలి సాహాయ్యమాచరించుటకు
నై యేతెంచినారు గావున నెవ్వరేని । హితులు వారలపను లెల్లమీయవికానపరతాపతప్త
లుపరము డేక । ముదితులస్మత్ప్రశంసాభిముఖులునైన । వారు నాభక్తులగువారి
వారియందుఁ । బ్రీతిగలవారి నేనుద్ధరింతుఁగీడు । వలనవారలకంటెను వశ్యమగుట ॥ ౯౬ ॥
క ॥ సద్భక్తసేవచేతన్ । మద్భావము తుష్టిగన్న మాడ్కిఁ దరుశిలా । ద్యుద్భూత
ప్రతిమార్చల । ముద్భరితము గాదు నిక్కముగఁ దలపోయన్ ॥ ౯౭ ॥ మ ॥ వలనా యే
టికి నాశ్రయించిమనఁగా వానీరముల్ నీరముల్ । దలవెత్తెప్రచరింప నేటికి సమిద్ధానం
బు దానంబున । చ్ఛలమా యేటికి నెత్తిఁ గొట్టుకొనఁగా సన్న్యాసము న్యాసముల్ । గ
లిఁ జేజాలు మదీయభక్తిరుచిభక్తశ్రేణికిఁ గ్రాంతముల్ ॥ ౯౮ ॥ తే ॥ సర్వధర్మవిహీన
ప్రచారుఁడైన । నాత్మమద్భక్తిగలవాఁడేని యతఁడ చూవె । నాకునత్యంతహితుఁడు సు
శ్లోకరతుడు । నిఖిలధర్మప్రవర్తననిశ్చితుండు ॥ ౯౯ ॥ ఆ ॥ అస్మదంకధారియగు భక్త
వరుమేను । నాకుఁగూర్చినట్లు నాకులార । వదలకేవసించు వైకుంఠనగరంబు । నందు
గొలుపదంతరంగమునకు ॥ ౧౦౦ ॥ క ॥ నాయందు భక్తుఁడుండున్ । బాయక మే
నధివసింతు భక్తునియందున్ । మాయిరువురకుం గలుగున్ । గాయప్రాణానుకూల్య

తైవస్ఫురణతోఁ గూడినవారు. విధికంఠేకాలముఖ్యులు—బ్రహ్మశివుఁడు మొదలగువారు. క్షిత్యానం
ద—భూమిని సంతోషింపఁ జేయువాఁడా. తత్సనాథత్వసంపత్త్యావిష్కృతి—అకూడుకొన్నతన
పుకలిమియొక్క వెలయుట ॥ ౯౩ ॥ ఇంపఁగన్—ఇంపు రాఁగా ॥ ౯౪ ॥ ముగ్ధహాసరుచిరాన
నుఁడు—మనోజ్ఞమయిన చిఱునవ్వు [illegible]ఁగునట్టి ముఖముగలవాఁడు ॥ ౯౫ ॥ దాంతుఁడు—
ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాఁడు. ఉద్యమ[illegible]ము—ప్రయత్నముగలవాఁడు. అర్మిలిన్—ప్రేమతో. పర
ముడేక ముదితులు—ఇతరుల సంతోషము ఒకటిచేతనే సంతోషించినవారు ॥ ౯౬ ॥ తుష్టిన్—సం
తోషమును. ముద్భరితము—సంతోషమును పొందినది ॥ ౯౭ ॥ వానీరము—ప్రబ్బలిచెట్టు. సమి
ద్ధానంబు—సమిధలనిచ్చుట—హోమము. అచ్ఛలము—ఆగ్రహము. న్యాసము—ధనమును దాచి
పెట్టుట ॥ ౯౮ ॥ సుశ్లోకరతుఁడు—మంచికీర్తియందాసక్తుఁడు. నిశ్చితుఁడు—నిశ్చయింపఁబడిన
వాఁడు ॥ ౯౯ ॥ అంక—చిహ్నమును. నాకులార—దేవతలారా. కొలుపదు—సరిపడదు ॥ ౧౦౦ ॥

కౌశల్యంబున్ ॥ ౧౦౧ ॥ ఆ ॥ మహితపుణ్యులైనమద్భక్తవరులకుఁ । గానివాఁడునా
కుఁగానివాఁడు । భాగవతులనన్ను భావించియొకటగాఁ । గన్నవాఁడునన్నుఁగన్న
వాఁడు॥ ౧౦౨॥ క॥ మీయెడమద్భక్తిగుణో । చ్ఛ్రాయముఁగనుఁగొంటినేనుసత్యం
బుబహూ। పాయంబులమద్భక్తుని । కైయుటకేతెంచుటన్వియచ్చరులారా॥ ౧౦౩॥
మ ॥ సురకర్షందిహిరణ్యదైత్యసుతువ్యాసుఁడ్ శౌనకుఁడ్ శ్రీపరా । శరురుక్మాంగదు
నంబరీషు సరమాజానిఁడ్ వసిష్ఠుఁడ్ బురం । దరపుత్త్రుఁడ్ శుకుదాల్భ్యభీష్మవెలుఁ
గొందంజేయుమద్భక్తిత । త్పరుఁడీపుణ్యుఁడుపుండరీకుఁడితనిఁడ్ భావింతుమేలివ్రేఁడ్॥
౧౦౪॥ఆ॥వినుఁడుమీకునేనిఁగనరానియీహితం । బీతపస్వివరునికిత్తునేడ । వెద్ది వేఁ
డెభక్తుఁడద్దియయొసఁగంగ । గట్టినాఁడఁగేలఁగంకణంబు ॥ ౧౦౫ ॥ క ॥ అనిదేవ
కిసమారుఁడు । మునివదనముఁజూచిపలుకు మోదాంబుదగ । ర్జనమనఁబ్రసాదసా
గర । జనితధ్వనియనఁగనిగుడుసరసారభటిఁడ్॥ ౧౦౬॥ఉ॥ నీపితృభక్తినీతపమునీవని
శంబునొనర్చునర్చయు । దీపితహర్షుఁజేసెజగతీసురనందననన్నునీకునా । రూపము
భక్తిమత్సదనరోహణశైలముచాలదకట్టఁగాం । తాపరిపూర్తిగావరమొసంగెద
వేఁడుముధారుచిప్రభఁడ్॥౧౦౭॥క॥ భాగ్యవనై యుహపరపరి । భోగ్యార్థమనైయ
గణ్యపుణ్యమనైవై । రాగ్యజ్ఞానోన్నతులగు । యోగ్యతములపాలవాలియుండు
దుఁజుమీ॥ ౧౦౮ ॥ వ ॥ విశేషించినీయెడంబ్రసన్నుండనై యున్నవాఁడనభీష్టవృష్టిఘ
నాఘనంబగుమదీయఘృణాగుణంబునకు భాజనంబవైతివి జగజ్జాలంబునవస్తుజాలం
బునీకుదుర్లభంబులేదనిపలుకుయదువల్లభువలనం బ్రబోధితుండై॥ ౧౦౯ ॥ సీ ॥పుం
డరీకుఁడుపలుకుబుద్బుదాభముఁలైనసిరులునిఁడ్ గామింపఁజేరికల్ప । విటపిగుల్మాష
ముల్ వేఁడుపెట్టెగలాఁడెసిఖిలదుర్లభుఁడగునీవునన్నుఁ । గరుణింతువరమిత్తుఁగాతు
నీడేరుతుననియునిట్టిభయమేదియద్భుతార్థ । మర్థింతునిపుడున్నయట్లయస్మన్నామ
చిహ్నితై తన్మహాక్షేత్రతీర్థ । మధ్యతలమునసనిలువునామనవిఁజేసి । సకలజనులకు
మోక్షరాజ్యమునొసఁగుచు । నిదియనాకోర్కిజగదేకహితమునిదియ । దీనిమీఁదిన

---

౧౦౧ ॥ ౧౦౨ ॥ ఉచ్ఛ్రాయము—ఆధిక్యము ॥ ౧౦౩ ॥ సురకర్షంది—నారదుఁడు. సరమా
జాని—విభీషణుఁడు. పురందరపుత్త్రుఁడు— అర్జునుఁడు. మేలివ్రేలన్—శ్రేష్ఠమయిన దానముల
చేత ॥ ౧౦౪ ॥ ఈహితము—కోరిక ॥ ౧౦౫ ॥ మోదాంబుదగర్జనము — సంతోషరూపమయిన
మేఘముయొక్క యురుము. ప్రసాదసాగర—అనుగ్రహమనెడిసముద్రమునందు ॥ ౧౦౬ ॥ రో
హణశైలము—రత్నపర్వతము॥ ౧౦౭ ॥ పరిభోగ్యార్థము—చక్కగా అనుభవింపఁదగిన వస్తువు.
పాలి—అతిశయించి ॥ ౧౦౮ ॥ అభీష్టవృష్టి ఘనాఘనంబు—కోరికలను కురియునట్టి వానకాలపు
మబ్బు. ఘృణాగుణంబు—దయాగుణము. భాజనంబు—పాత్రము. ప్రబోధితుఁడు—మేలుకొనం
బింపఁబడినవాఁడు ॥ ౧౦౯ ॥ కల్పవిటపి—కల్పవృక్షము. గుల్మాషములు—గుగ్గిళ్లు. కలాఁడె—కలఁడా.
ఉన్కి—ఉండుట. ఏది—చెడి. అద్భుతార్థము—వింతయైన విషయమును. అర్థింతుఁడ్ — కోరెదను.
అస్మన్నామచిహ్నితైతన్మహాక్షేత్రతీర్థమధ్యతలమునన్ — నాపేరిచేగుఱుతింపఁబడిన యీగొప్పక్షే

సిరియొల్ల దేవదేవ ॥ ౧౧౦ ॥ వ ॥ అని వెండియునతండు చాపలాతిశయంబునం జర్వి
తచర్వణంబుగా సర్వసుపర్వదుష్ప్రాపంబగు నీరూపంబు కృపాపరతంత్రంబగుచు
నాకునగపడుటకుఘాతవ్రాతంబులు ప్రభూతాద్భుతరసమసృణ మానసంబులగు
చున్నయవి భవదీయంబగు నకారణ సుకృతత్వంబునకు నియంతయుంగలండే-
యుత్తరంగంబగు సంసారతరంగమాలిమునుంగుచుఁ బొనుంగుపడి యనంగీకృతవి
జ్ఞానజ్ఞానవిలాసులై దోసంబులజేసినకరువులనందగు నలసులకు వెలసులభంబు సధి
కఫలంబునునగుయుష్మద్దర్శనంబుభవభయకర్శనంబు నుపసర్గజలదవర్గస్పర్శనంబు
నపవర్గదర్శనదర్శనంబునునగుఁగాక. పవిత్రేతరంబు నీయాజ్ఞనశేషక్షేత్రవిశేషోత్తం
సంబగుంగాక- ఈతీర్థంబు నస్మన్నామాంకిత సమర్థంబున నుత్తమంబగుంగాతమ
ని॥ ౧౧౧॥ ఉ ॥ ఆనతమౌళిస్సైయిటులుప్రార్థనసేయుమునీంద్రు శాంబరీ। మానుష
వేషధారిదయమానమనస్థ్సితిబిగ్గనవ్వుచుౝ । వీనులఁదాఁకుగన్నడలవేమఱుచూచు
చుఁబల్కెఁజిల్కఁపూఁ । దేనియసోనవెల్లువలఁదెప్పలఁదేలెడు మేలిపల్కెలౝ ॥
౧౧౨ ॥ సీ ॥ అతిదుర్లభంబువేఁడితిదుర్లభుఁడనైననేనీకుదక్కెటమౌనివర్య । త్వ
త్ప్రియార్థముగనీస్థలమునపరివారయుక్తుండనైనిల్చియున్ననన్ను । సేవించువారెల్లఁ
జిరపుణ్యవంతులునిహపరసుఖలాభహృష్టమతులు। కలికాలకల్మషగరళకూటాటోప
కాకోలకంఠులుగళితభవులు । నమ్యోదముసర్వదివ్యోత్తమాస్మదాజ్ఞఁ । బూనియీ
క్షేత్రమునుతీర్థమునుసమస్త । భువనవర్ణితవిఖ్యాతిఁబొదలుగాత । నెల్లపుణ్యస్థల
ములకునెక్కుడగుచు ॥ ౧౧౩ ॥ క ॥ త్వన్నామచిహ్నితంబగు । నిన్నెలవెల్ల
దీవిమేనుండుటకుౝ। మన్నించిభక్తవాంఛా। భ్యున్నతులొసఁగుటయెనాకుయుక్తవ్ర
తముౝ॥ ౧౧౪ ॥ సీ ॥ వినుధాతృసుతయప్పుడనిమిషులసురారికృపకునచ్చెరువొంది

త్రమునకునుతీర్థమునకునునడిమితావునందు॥ ౧౧౦॥ చర్వితచర్వణంబుగాౝ — నమలినదానినేన
మలుటగా — చెప్పినదానినేచెప్పి. దుష్ప్రాపంబు — పొందరానిది. అద్భుతరసమసృణమానసంబు
లు — ఆశ్చర్యరసముచేతచిక్కనైన మనసుగలవి. నియంత — నియమించువాఁడు. ఉత్తరంగము —
లేచినఅలలుగలది. తరంగమాలి — సముద్రము. పొనుంగుపడి — తేజస్సుచెడి. కరువులు — పోఁతపో
సెడియచ్చులు. అలసులు — మందులు. భవభయకర్శనంబు — జన్మములవలనిభయమును క్షీణింపఁజే
యునది. ఉపసర్గజలదవర్గస్పర్శనంబు — ఆపదలనెడి మేఘసమూహములకుగాలి. అపవర్గదర్శనద
ర్శనంబు — మోక్షమునుజూపుటకుఁదార్కాణము. అశేషక్షేత్రవిశేషోత్తంసంబు — ఎల్లవిశేషించి
నక్షేత్రములలోనుత్తమము. సమర్థనంబునౝ — నైలవేర్పుటచేత ॥ ౧౧౧ ॥ శాంబరీమానుషవేష
ధారి — మాయామనుష్యవేషముధరించినవాఁడు. దయమాన — దయగలదిగాఁజేయఁబడు
చున్న. బిగ్గ — గట్టిగా. వీనులౝ — చెవులను. కౝగడలౝ — కడకన్నులచేత. చిల్కు — కురియుచు
న్న. సోన — వానవలని. తెప్పలఁదేలెడు — ఈఁదులాడుచున్న॥౧౧౨॥ దక్కెటౝ — అధీనుఁడనగు
టచేత. హృష్ట — సంతోషించిన. కలికాల...కంఠులు — కలికాలము నందలి పాపములనెడి విషస
మూహముకొఱకు విజృంభణమునకు శివులైనవారు. గళితభవులు — తొలఁగిన జన్మములుగలవారు॥
౧౧౩॥ చిహ్నితము — గురుతుపెట్టఁబడినది॥ ౧౧౪॥ ధాతృసుత — నారదుఁడా. అపవర్గము —

కేలు మొగిచి । పరమేశయోభక్తపరతంత్రభావానువర్తిపరబ్రహ్మవరదనిన్ను । నరచే
తిమణిఁ జేసియువనివారలకెల్లనపవర్గ మొసఁగునీయయ్యనెట్లు । వేలువిశ్రాణనసాలం
బుయాచకకాంక్షితమాత్రప్తికారణంబు । నీకెతగునీతనికెతగుఁ ఖిలగమ్య । పూ
జవడయుంగఁబూజించిపోఁగఁ వడయ । ననిమురద్వేషిఁబుండరీకునిఁబొగడుచుఁ । జని
రిసమ్మర్దముగనిజస్థానములకు ॥౧౧౫॥ ఆ॥ పొగడిరఖిలమునులుజగములానందించె । నా
టపాటచూపిరమరరమణు । లాదినంబుసుదినమయ్యెదుర్దినమయ్యె । విబుధవరులతాం
తవృష్టిగురియ ॥౧౧౬॥ సీ॥ శిఖిపింఛధారియైచేదోయికటిసల్పిహస్తితీర్థమునఁబశ్చిమా
భిముఖుఁడు । క్షేత్రంబునందుఁబ్రాగ్గిగభిముఖుండునై రెండుమూర్తులుదాల్చుచుండు
నతని । పదపీఠమైయొప్పుఫణిభర్తరమగోల్చుహీయునశ్రీయనరెండుగడలఁ । జామ
రహస్తయైఛందోమయాకృతి ఖగలోకనాథుఁడగ్రమునవెలయు । దక్షిణంబునసనక
ప్రధానమునులు । దానుబొగడుచుసేవించుఁదమ్మిచూలి । యేనురుద్రులుసేవింతుమె
డమవలన । వెనుకనుండుదురింద్రాదివిబుధవరులు ॥౧౧౭॥ వ॥ వత్సా శ్రీవత్సలాంఛను
భక్తవత్సలత్వంబునీవు నెఱింగినయదియకదా వినుమత్తెఱంగున. మెఱుంగుటొల్లియు
గొల్లదొర కరకలితచిత్రభస్త్రజలజశక్తియు విరచితవినతముక్తియుఁ గుటిలకో
మలవినీలకుంతలనికరుండును నపరిమితకరుణాకరుండును, గటితటఘటితదోస్తంభ
యుగళుండునుజటులనిశాటగళనిగళుండును, మకరకుండలమండితకపోలఫలకుండు
నుయదుకులతిలకుండును, క్షుల్లకాశక్యసఖ్యాభిరామమృగులోరుద్వయుండునునద్వ
యుండును, బుండరీకప్రభృతిమునిజనసేవ్యమానుండును ననూనుండును, అఖండజ్ఞా
నానందైకవిగ్రహుండునువిదళితజగన్నిగ్రహుండునై పంచాబ్దంబునుపంచశరసహ
స్రాతిశాయివిలసనసరసంబును నిచ్చాదిగంబరంబును నైన ప్రాయంబును నవరత్న
సానుప్రాయంబును, బాహ్యాభ్యంతరికద్వారాష్టకవిస్పష్టంబు నదభ్రంబునభ్రంక
షంబును శరదభ్రశుభ్రంబునునగుమహాప్రాసాదంబునందువాసవవైశ్రవణవైవస్వ

మా.కు. విశ్రాణనసాలంబు—కల్పవృక్షము. యాచకకాంక్షితమాత్రప్తికారణంబు—అడిగిన
వారికోరికలనుమాత్రముపొందించుటకుహేతువు, సమ్మర్దముగన్—సంతడిగా ॥౧౧౫॥ దుర్దినము—
చెడ్డదినము; మబ్బుఆవరించుటచేసూర్యరశ్మి కానరానిదినము. లతాంతవృష్టి—పూలవాన. ఫణిభర్త
—సర్పరాజు—శేషుఁడు, ఛందోమయాకృతిన్—వేదస్వరూపముతో. తమ్మిచూలి—బ్రహ్మ ॥౧౧౭॥
శ్రీవత్సలాంఛనుభక్తవత్సలత్వంబు—శ్రీవిష్ణుదేవునిభక్తులయందుప్రేమగలిగినతనము. మెఱుంగు
టొల్లియ—మెఱయుచున్నవస్త్రము, జలజశక్తి—శంఖము నైడి ముత్తెపుఁజిప్పగలవాఁడు. కుటిల—
వంకరైన. చటులనిశాటగళనిగళుఁడు—క్రూరులైనరాక్షసుల మెడలకుసంకెలయైనవాఁడు. మం
డిత—అలంకరింపఁబడిన. కపోలఫలకుఁడు—పలకలవంటి చెక్కిళ్లుగలవాఁడు. క్షుల్లక—నీచులకు.
అద్వయుండు—తనకురెండవదిలేనివాఁడు. అనూనుఁడు—తక్కువలేనివాఁడు. విదళితజగన్నిగ్ర
హుండు—ఖండింపఁబడినలోకముల భయముగలవాఁడు. అతిశాయి—మించిన. సానుప్రాయం
బు—కొండచఱియనుపోలినది. విస్పష్టంబు—విడువఁబడినది. అదభ్రంబు—అల్పముకానిది.

త్ప్రముఖమఖభుగలఘుకిరీట మణిగణఘృణిమంజరీపింజరీకృతంబగు శేషపీఠంబున ధిష్ఠించి చరణద్వయాంతరాళోపలాలిత గోయష్టి లతామతల్లియై భువనత్రయకామిత కల్పవల్లియునైన తినయాకృతి యవికృతభావంబునం బ్రభవింపఁ దత్తత్తీర్థమధ్యంబుల నంగీకృతాధ్యాసీనుండై వాసుదేవాదివ్యూహంబులు జ్ఞానక్రియాదిశక్తులు వసురుద్రాదిత్యాదిమరుద్విశేషంబులు నశేషనిగమంబులు నఖిలశుద్ధాంతంబులు సమస్తతీర్థసార్థంబులు సకలమంత్రరహస్యంబులు సర్వగంధర్వస్వరసారస్యంబులు విశ్వవిశ్వాధికైశ్వర్యంబులు ననశ్వరసంపదలం బొదలి సేవింపఁ బెంపు మెఱసియుండె నని వెండియుఁ గుండలికుండలుం డిట్లనియె ॥ ౧౧౮ ॥ క ॥ నారదధృతహేమరసా । సారచ్ఛురితంబు విష్ణుసదనంబది వే । దీరచితారాత్రికతతి । భూరమణీమణికిరీటముం బురుడించుఁ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ అలతీర్థస్థలితక్షేత్ర । స్థలిలీలావిగ్రహద్వితయయుతుండై భా । సిలు పాండరీకవల్లభుఁ । దలచినఁ గనుఁగొన్నఁ గరగతములిహపరముల్ ॥ ౧౨౦ ॥ క ॥ వినఁబడఁడు చెవులఁ గన్నుల । గనఁబడఁ డత్యుగ్రనారకవ్యథచేతన్ । బొనఁగుపడి జడియ వైష్ణవుఁ । డనవధిదురితప్రవర్తియయ్యుఁ గుమారా ॥ ౧౨౧ ॥ చ ॥ ఇరుగడలన్ ద్విరూపములఁ గృష్ణుఁడు దైత్యనిరాకరిష్ణుఁడ । ప్పరుసున నుండ నన్నడిమి భాగమునందు వసింతు రెవ్వరా । నరులు మనుష్యరూపధరణంబునఁ గ్రీడయొనర్చుచుండు కి । న్నరగరుడోరగద్యుచరనాథులు గాఁ గొని మ్రొక్కఁగాఁ దగన్ ॥ ౧౨౨ ॥ ఉ ॥ ఎయ్యది దివ్యసేవ్యతర మెయ్యది మానిమనోభిగమ్యమా । నెయ్యది నీవు నేనభజియింపఁగ నింపగు నెల్ల నాడు నా । దయ్యపు వెల్గు సుమ్ము సతతస్థితి వెల్గెడు పుండరీకవా । గ్ధాయ్యలఁ బ్రజ్వరిల్లు మజగత్త్రయదుష్కృ

అభ్రంకషంబు—ఆకాశమునొరయునది. ప్రాసాదంబు—నగరు. మఖభుక్—దేవతలయొక్క. అలఘు—దొడ్డవైన. ఘృణిమంజరీ పింజరీకృతంబు—కాంతిసమూహముచేత ఎఱుపు మించిన పసుపు వన్నెగలదిగాఁ జేయఁబడినది. అధిష్ఠించి—ఆశ్రయించి—చేరి. అంతరాళ—నడుమ. ఉపలాలిత—బుజ్జగింపఁబడిన—నిలుపఁబడిన. గోయష్టి—సెలగోల. లతామతల్లి—శ్రేష్ఠమయిన తీఁగ. భువనత్రయకామితకల్పవల్లి—మూఁడులోకములవారికోరికలనిచ్చుటకు కల్పవృక్షము. అవికృతభావంబు—వికారములేనితనము. అధ్యాసీనుఁడు—కూర్చున్నవాఁడు. వ్యూహంబులు—స్వరూపరచనలు. నిగమంబులు—వేదములు. శుద్ధాంతంబులు—ఏకాంతస్థానములు. సార్థంబులు—సమూహములు. సారస్యంబులు—సరసభావములు. విశ్వ—సమస్తమైన. అనశ్వరసంపదలు—చెడనికలుములు. కుండలికుండలుఁడు—శివుఁడు ॥ ౧౧౮ ॥ హేమరసాసారచ్ఛురితంబు—బంగారునీటివానకురియునది. ఆరాత్రికతతి—ఆరతులసమూహము. పురుడించున్—పోలును ॥ ౧౧౯ ॥ కరగతములు—చేతిని బొందినవి—చేతిలోనివి ॥ ౧౨౦ ॥ పొనఁగుపడి—తేజోహీనుఁడై. జడియ—తొలఁగునట్టి. అనవధిదురితప్రవర్తి—మేరలేని పాపములను చేసినవాఁడు ॥ ౧౨౧ ॥ నిరాకరిష్ణుఁడు—తిరస్కరించువాఁడు. పరుసున—విధమున. ద్యుచరనాథులు—గంధర్వశ్రేష్ఠులు ॥ ౧౨౨ ॥ సేవ్యతరము—మిక్కిలి సేవింపఁదగినది. అభిగమ్యము—పొందఁదగినది. దయ్యపువెల్గు—దేవజ్యోతి. వాగ్ధాయ్యలన్—వాక్కులనెడి అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేసెడిబుక్కలచేత. ప్రజ్వరిల్లుచున్—మిక్కిలి వెలుఁగుచు. దుష్కృతదాహద

నదాహదక్షమై ॥ ౧౨౩ ॥ మ ॥ అలసంబుల్ మునిరాట్ప్రణీతములు ప్రాయశ్చిత్తముల్ పాతకం । బులనిర్జింపఁగవిష్ణుభక్తియుతగుణంబో దానికింబూనఁబా । ముల పల్గాటుల్ చీరలందుడిచినంబో నేర్చునే మాంత్రికా । కలితాహిప్రతివీరమంత్రపదరేఖాశ్లాఘుచేతంబలెన్ ॥ ౧౨౪ ॥ సీ ॥ జగదధిష్ఠానంబు సచ్చిదానందాత్మకము నందనందనాత్మకము క్షేత్ర । తీర్థస్థితము పృథగ్దీపితంబు నృసింహ రామమత్స్యాదివిగ్రహములెట్టి । యవియైన దగియుండు నట్టిదయగు దాని హేతికు లఘుతమఃప్రోతమతులు । గాంచియుర్చులయ్యుం దొకటిగాఁగఁదలఁచి వికత్థనంబొనరించి గరుసులేని । రౌరవంబుల డిందిపారంబులేక । వనరుదురుగాని విజ్ఞానవంతులైన । వారు శిలగాఁగఁదలఁచరె వ్వాని దృష్టి । గోచరబ్రహ్మమని చూచి కొలిచియునికి ॥ ౧౨౫ ॥ శా ॥ ఆవాణీరమణుండు ప్రార్థనము సేయన్ దేవకీదేవియం । దావిర్భావమునొంది యేగికినలభ్యంబైన రేవన్ జగ । జ్జీవాతుస్థితినుండు నిందు దొరవిస్మేరాననున్ నిత్యసం । సేవందెల్పు జితేంద్రియుండు తమముం జించుం గనుండత్త్వమున్ ॥ ౧౨౬ ॥ తే ॥ భక్తిగద్గదరీతి వాగ్ఝరములొలయ । నటనమునఁగూడి గోపికానాథు మ్రోల । నిలిచి కీర్తించు పుణ్యుండు నళినబంధు । దళనమొనరించి తత్త్వపదమునకరుగు ॥ ౧౨౭ ॥ క ॥ హారిసోపహారలక్ష్మీ । శ్వరు నెవ్వరు చూతురట్టివారలు సకలా । మర పూజ్యులు వారందునఁ । బొరసిన పుణ్యములగణ్యములు గుణజలధీ ॥ ౧౨౮ ॥ క ॥ ఇతిహాస పురాణకథా । శ్రుతిస్మృతులు నందగోప సుతుకైదురన్ । సతతము పఠియించు మహా । మతి పరమపదంబునందు మతిమన్ముఖ్యా ॥ ౧౨౯ ॥ క ॥ తీర్థమున నాడి బ్రహ్మో । భ్యర్థిత లీలావతారు భక్తాధారున్ । బార్థసఖుఁ గొల్వఁగలమో । క్షార్థులకున్ గలవు సచ్చిదానందంబుల్ ॥ ౧౩౦ ॥ సీ ॥ భ్రూణహయుండును సురాపుఁడు బ్రహ్మఘాతియు గురుతల్ప

త్తము — పాపములను గొల్పఁజాలినది ॥ ౧౨౩ ॥ అలసంబులు — మాంద్యముగలవి. పూనన్ — సరియగుటకు. పల్గాటులు — పండ్లునాటిన గాయములు ॥ ౧౨౪ ॥ సచ్చిదానందాత్మకము — సత్తుచిత్తుల స్వరూపము ఆనందము గాఁగలది. నందనందనాత్మకము — కృష్ణుఁడు స్వరూపము గాఁగలది. పృథగ్దీపితంబు — వేఱుగా వెలుఁగునది. హేతికులు — ఆయుధములు పూనినవారు. అఘతమఃప్రోతమతులు — పాపములనెడి చీఁకట్లను భేదించుబుద్ధిగలవారు. వికత్థనము — అబద్ధము. గరుసు — మేర. డింది — అణఁగి. వనరుదురు — దుఃఖింతురు ॥ ౧౨౫ ॥ రేవన్ — విధమున. జగజ్జీవాతుస్థితిన్ — లోకమునకు ప్రాణరక్షణమైనయునికితో. విస్మేర — చిఱునవ్వుతోడి. తెల్పు — అర్చించు; మ్రొక్కు ॥ ౧౨౬ ॥ వాగ్ఝరములు — మాటలయతిశయములు. నళినబంధుదళనము — సూర్యబింబము యొక్క భేదించుటను. తత్త్వపదమునకున్ — పరబ్రహ్మస్థానమునకు ॥ ౧౨౭ ॥ సోపహారిన్ — కానుకతోఁగూడినవానిని. అందునన్ — ఆదర్శనము వలన. పొరసిన — పొందిన ॥ ౧౨౮ ॥ మతిమన్ముఖ్యా — బుద్ధిమంతులలో ప్రధానుఁడా ॥ ౧౨౯ ॥ ఆడి — స్నానముచేసి. అభ్యర్థిత — వేఁడఁబడిన. సచ్చిదానందంబులు — శాశ్వతములయిన జ్ఞాన సంతోషములు ॥ ౧౩౦ ॥ భ్రూణహయుండు — కడుపులోనిపిండములను చంపినవాఁడు. గురుతల్పగ — గురుభా

గస్తేయగోవధోప । జీవిపిశునద్రోహిశిశుహంతపరదారగతుఁడునిందకుఁడుసర్వస్వ
భోక్త । సత్యరిక్తుండును సర్వాభిమర్శిహేతికుడు సర్వాపలాపకుఁడశుచియు । సి
జనస్మృతివిద్వేషినీచుండుపాషండప్రవణుఁడు స్వేచ్ఛావిహారహారి। కృతమెఱుంగనివాఁ
డుసూనృతములేని । వాఁడునమ్మినఁగీడుఁజూచువాఁడుమొదలు । పాపకారులకేని
యుఁబౌండరీక । తీర్థహరిమూర్తియుఁగమిచ్చుదివ్యపదము ॥ ౧౩౧ ॥ చ ॥ అలఁతి
పిసాళినవ్వు మధురాధరబింబఫలంబుతమ్మితే । కులనగుసోగకన్నులుప్రకుంచితకుం
తలచారుఫాలముల్ । బలుచనిచెక్కులుంగలయఁబర్వినకుండలరత్నకాంతులున్ । గ
లశిఖిపింఛలాంఛను మొగంబుగనందగు ధూపవేళలన్ ॥ ౧౩౨ ॥ క ॥ క్షణముక్ష
ణార్ధమైనఁద్రి । క్షణలలితంబగుపయోధిశయనువదనమీ । క్షణమొనరించుకృతికినా।
క్షణమునఁగలవఖిలసుకృతజాతఫలంబుల్ ॥ ౧౩౩ ॥ సీ ॥ ముప్వంకమురువుతోముర
ళియొక్కొకవేళ మోయించుభువనైకమోహనముగఁ । గ్రీడించునొకవేళఁదోడి
బాలురఁగూడి యక్షిణగతిఁగుబేరాక్షకేళి । సవరించునొకవేళ జలవిహారముచాలఁ
బ్రేమభీమరథీగభీరవారి । కొలువుండునొకవేళ నలినసంభవపుండరీకాస్మదాదులు
ప్రీతిఁగొలువ । నురగరిపువాహనముననొక్కొకవేళ । వేడ్కవేంచేసిమెఱయుఁ
దిర్విధులందు । నెన్నికల్పంబులరిగిననేనయేండ్ల । వెలయుప్రాయంబుగలకొయ్య
విట్ఠలయ్య ॥ ౧౩౪ ॥ శా ॥ శ్రీరంగంబున ద్వారకన్ గయఁ గురుక్షేత్రంబునన్నై
మిశా । ఖ్యారణ్యాంజనశైల పుష్కర మహేంద్రా నంతశయ్యాహరి । ద్వార
శ్రీపురుషోత్తమంబుల నయోధ్యన్ సేతుగంగాభిసం । గారూఢస్థలిఁబౌండరీకము
న దైత్యారాతియుండుంగడున్ ॥ ౧౩౫ ॥ క ॥ హరియుత్తరభాగంబునఁ । బురు
షుఁడుదాఁబాపమైనఁబుణ్యంబైనన్ । సురకానియంతచేసినఁ । బరిణతమైమేరుకు
ధరభారముఁజూపున్ ॥ ౧౩౬ ॥ సీ ॥ సమ్మార్జనమునధ్వాంక్షము నుపలేపనంబున
మరాళము రంగమునవిచిత్ర । శుకముఁదీపాంకురప్రకటనంబునఁ బాముపదపద్మతీ
ర్థానుభవముకతన । సరఘయు నూధస్యపరిషేచనంబున ధేనువుమోక్షంబుతెరు

ర్యనుపొందినవాఁడు. స్తేయ — దొంగ. గోవధోపజీవి — ఆవులను జంపి బ్రతుకువాఁడు. శిశుహం
త — పసిబిడ్డలను జంపువాఁడు. పరదారరతుఁడు — అన్యునిభార్యను బొందువాఁడు. నిందకుఁడు —
ఒకరినినిందించువాఁడు. సర్వస్వభోక్త — ఎల్లసొత్తును భుజించువాఁడు. సత్యరిక్తుఁడు — నిజ
ములేనివాఁడు. సర్వాభిమర్శి — అన్నిటినంటువాఁడు. హేతికుఁడు — కొండెపెట్టువాఁడు.
సర్వాపలాపకుండు — సర్వమును దాఁచుకొనువాఁడు. ప్రవణుఁడు — ఆసక్తుఁ
డు ॥ ౧౩౧ ॥ అలఁతి — అల్పము. పిసాళి — మనోజ్ఞము. సోగ — దీర్ఘము. ప్రకుంచిత —
మిక్కిలి వంకరయిన. కలయఁబర్విన — అంతటవ్యాపించిన. శిఖిపింఛలాంఛను — కృష్ణుఁడైన ॥
౧౩౨ ॥ కృతికిన్ — కృతార్థునికి ॥ ౧౩౩ ॥ ముప్వంకమురువు — మూడువంకలతోడి మనోజ్ఞత. కుబే
రాక్షకేళి — వెన్నెలకుప్పలయాట. ఏన — అయిదే ॥ ౧౩౪ ॥ ౧౩౫ ॥ పరిణతము — నేలపేంటి
నది ॥ ౧౩౬ ॥ ధ్వాంక్షము — కాకి. సరఘ — తేనెటీఁగ. ఊధస్యపరిషేచనము — పాలచేఁపడు

పుగనిరి । గానసేతత్పరికల్పనంబునఁ బాండురంగాధినాథుఁ జేరంగవలయు । ననిన
నారదుఁడిట్లనునభవజ్ఞాన । విరహితంబులు జడములువీని కెట్లు । మనుజకృత్యంబుచే
కూరెమధువిరోధి । యెట్లువరమిచ్చెనని వేఁడనీశుఁడనియె ॥ ౧౩౭ ॥ ఉ ॥ మూర్తి
మదిక్షుకార్ముకసముజ్జ్వలకీర్తియుఁబోనిచంద్రికా । స్ఫూర్తివెలుంగఁజేయుచున
భోవనకేసరిచంద్రుఁడుబ్బగాఁ । గాఢికాకపూర్ణిమన్ యదుశిఖామణిమున్నొకనాఁడు
చూళికా। నటితాతపింఛగుచ్ఛలసనంబునభీమరథీతటంబునన్ ॥ ౧౩౮ ॥ మ ॥ సుర
లీలావతులున్ నరాంగనలుచక్షుశ్శ్రోత్రకన్యల్ స్మర । జ్వరపీడాశయలై తనుంగో
లువరాసక్రీడఁబెన్పొంగిడమై । కదళీనోర్మికలంగుళీచలన రింఖత్తాళవృంతులై క్రాలఁ
గా । మురళీనాదవినోదకేళిఁదవిలెన్ మోదంబుసాదంబుగన్ ॥ ౧౩౯ ॥ క ॥ ఆ
నాదముదన్వనజగ । తీనివసన్మానికామధేనువుకటిసాం । ద్రానందమొదవవిని
తన । మేనుమఱచికురిసెనపరిమితదుగ్ధంబుల్ ॥ ౧౪౦ ॥ ఉ ॥ కాననగంధవాహ
వశగంబగుటన్ వెసనొండుతత్పయః । ఫేనకణంబువచ్చిమురభేదను మౌళినలంక
రించెశ్రీ । జానియుఁబాటమానినిజసౌధమునందుసుఖించుచుండెనా । ధేనువులెస్స
గాముదిసిదేహమునూడ్చిభవాంతరంబునన్ ॥ ౧౪౧ ॥ క ॥ హరిమౌళిపతితనిజదు
గ్ధగసోతసౌర ఫేనకణకృతపరమసుకృత । స్ఫురణంబుననొకవైష్ణవ । వరునకుఁదను
జాతయగుచు వసుధంబుట్టెన్ ॥ ౧౪౨ ॥ వ ॥ సుశీలాభిధానయగు నబ్బాలగుణభా
స్వరమై యథోచితకాలంబున ॥ ౧౪౩ ॥ ఉ ॥ తాళివిభుండుగట్టినమొదల్ పతిదేవ
త యాసుశీలపైన్ । గోలతనంబునన్ మగఁడు కొట్టినఁదిట్టినరట్టుచేసినం । దాళిది
నంబుఁదచ్చరణ తామరసంబులుగొల్చుచేలయున్ । బోలునెయీపెకంచుఁగృతబు
ద్ధులువృద్ధులుప్రస్తుతింపగన్ ॥ ౧౪౪ ॥ సీ ॥ రూపహీనుఁడుమహాక్రోధనుఁడతిలో
భి బద్ధమత్సరుఁడన్యబుద్ధిమాయి । చంచలస్వాంతుఁడుసకలబంధువిరోధి బహుశప
థోక్తిలంపటుఁడుశఠుఁడు । సంతతావిశ్వాససస్యప్రరోహుండు గర్వపర్వతమస్తక

పుట ॥ ౩౭ ॥ మూర్తిమత్—స్వరూపముగల. ఇక్షుకార్ముక—మన్మథునియొక్క. చూళిక—పిల్ల
జుట్టు. లసనంబునన్—ప్రకాశముచేత ॥ ౧౩౮ ॥ చక్షుశ్శ్రోత్రకన్యలు—నాగకన్యలు. స్మరజ్వర
—మన్మథతాపమువలని. పెన్పొంగిడ—మిక్కిలినేర్పరి. కదళీనోర్మికలు—చేతియాడఁదగిన యుంగ
రములు. రింఖత్—చలించుచున్న. సాదంబుగన్—గతికాఁగా ॥ ౧౩౯ ॥ నివసత్—ఉన్న. సాం
ద్రానందము—అధికసంతోషము. దుగ్ధంబులు—పాలు ॥ ౧౪౦ ॥ గంధవాహ—గాలియొక్క.
తత్పయఃఫేనకణంబు—ఆపాలనురుఁగుచుక్క. శ్రీజాని—లక్ష్మీభర్త. భవాంతరంబునన్—జన్మాంత
రమునందు ॥ ౧౪౧ ॥ ౧౪౨ ॥ ౧౪౩ ॥ తాళి—తాలిబొట్టు. గోలతనంబునన్—ఏమితెలియని
తనముచేత. రట్టు—అల్లరి. తాళి—ఓర్చి ॥ ౧౪౪ ॥ మహాక్రోధనుఁడు—మిక్కిలికోపముగలవాఁ
డు. బద్ధమత్సరుఁడు— మిక్కిలిచలముగలవాఁడు. మాయి — కపటముగలవాఁడు. శపథోక్తిలం
పటుఁడు—ఒట్టుపెట్టుకొనుటయందాసక్తుఁడు. అవిశ్వాససస్యప్రరోహుఁడు—అపనమ్మకము నాటి

స్థితుండు। కలహాశనుండుతరకుక్రియాకుశలుండుసంగతోన్మాదోత్తమాంగకుండు। నగుననమ్మేనియునట్టువంటి మగనితోడఁ। గాపురముసేయుసతిదొడ్డగరితయగుచు। గసిడికోఁతకునోర్చిలోవిసిగికొనక। ధాతదూఱకతంత్రసేఁతకునవగవక॥ ౧౪౫॥ శా॥ ఆత్రివ్రాంశుని వేఁడికోర్చిమనుఛాయాదేవియుంబోలెన। త్పాతివ్రత్యగుణాభిరామయగునాభామాలలామంబుసం। ప్రీతింజేయునసహ్యదర్శనములన్బిర్వీఁకులంబెట్టుదు। ర్జాతున్వీతదయానయున్దదుచితాచారంబులన్నిచ్చలున్॥౧౪౬॥ ఉ॥ కొన్నిగోఁజెంగికొన్నినిసికొన్నితుటారములాడిమానరా। కెన్నకనిన్నినాళ్లకివియున్నని తూటికిఁచిచ్చపాటిగో। మ్మన్నమహాప్రసాదమనిహర్షరిసోల్లసదాననాబ్జయై। యన్నలినాక్షిభర్తయిడునన్నియుఁగైకొను ముక్కుధాన్యముల్ ॥ ౧౪౭ ॥ సీ ॥ చతురసమ్మార్జనాచరణంబుతోఁలువాటి ప్రాఁచివన్నియతోఁ బ్రవఁటగాఁగ। గోమయగోముఖశ్రీ ముంగిటఘటించుటలుముఖమజ్జనకలనగాఁగ। గమనీయపూర్ణకుంభములపూజాక్లృప్తికువలికుచాకల్పరచనగాఁగ। నన్నసంపాదనార్థాగ్నిఁబుట్టిన ధూమపటలిసంస్కారధూపంబుగాఁగ। విఘటితకవాటకద్వారవిశదనయన। యుర్చితాధరగేహళికాధరోష్ఠ। భాండగోపనయవనికాంబరపరీత। యింతిగృహలక్ష్మినత్యంత కాంతిఁదనరు॥౧౪౮॥ సీ॥ ప్రస్తుతంబనిపదార్థములురాజులవేఁడికొని తెచ్చియమ్మించుకోమటింట్ల। మూసిముల్లడిచిగుమ్ములకొల్చుపైమెత్తులూన్వఁడుపస్తైననుండుగాని। మొట్టిచుట్టంబేనియింటికేతేర రెండవసూతకముదెల్పియవలఁజొనుపు। మునుప్రతిశ్రుతముచేసినపైఁడిరాకున్న ముచ్చిచ్చునను వేఁగువచ్చుదనుక। వనరుశాకాయలవణాయవాయటంచుఁ। బెనగుధూళిఃపరగృహాదపియనునాస। ముంచియొఁగకుఁగాటుపాముననుబలియు। నొసఁగఁడనిభర్తకైపొక్కునువిదమదిని ॥ ౧౪౯ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విధుబింబవదన వివిధకుటిలాచార చతురుండగు జీవితేశ్వరునీశ్వరుం

పైరునుమొలపించువాఁడును. సంగతోన్మాదోత్తమాంగకుండు — కూడినపిచ్చికితలయైనవాఁడు. కసిడికోఁతకున్ — రాపాడుటకు. చేఁతకున్ — పనికి ॥ ౧౪౫ ॥ త్రివ్రాంశుని — సూర్యుని. పిర్వీఁకులంబెట్టు — బాధించు. నిచ్చలున్ — ఎల్లప్పుడు ॥ ౧౪౬ ॥ తుటారములు — అంత్యపుమాటలు చిచ్చపాటి — గొంచెపాటి. ముక్కు — ప్రాఁతగిలి సారముచెడిన ॥ ౧౪౭ ॥ సమ్మార్జనాచరణము — కసవూడ్చుట. గోముఖశ్రీ — అలుకసట్టియలంకారము. క్లృప్తి — నియతి. ఆకల్పరచన — వస్త్రాదివ్యలంకారముచేసికొనుట. యవనికాంబరపరీత — తెరచీరచేఆవరింపఁబడినది ॥ ౧౪౮ ॥ ప్రస్తుతంబు — వివాహాది కార్యము. గుమ్ములకొల్చు — బొట్టెలలోనిధాన్యము. రెండవసూతకము — మృతాశౌచము. ప్రతిశ్రుతము — ఒకరియధీనము. పైఁడి — ధనము. వనరున్ — దేవురించుచుయాచించును. శాకాయలవణాయవా — కూరకైనను ఉప్పునకైనను. ధూళిఃపరగృహాదపి — పొరిగింటనుండిదుమ్మయినను కానిమ్ము. పొక్కున్ — దుఃఖించును ॥ ౧౪౯ ॥ విధుబింబవదన — చంద్రబింబమువంటిమొగముగలది — స్త్రీ. కుటిలాచారచతురుఁడు — వంకరనడతలయందు నేర్పరి. జీవితేశ్వరున్ — పెనిమిటిని.

గాఁదలంచుచుఁ దదుపాసనంబు తనకునిహపర సిద్ధిసంపాదకంబుగ నిండుడెందం
బునం గోచరింపం జేయుచుఁ గీర్తితచరిత్రంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండునంత ॥ ౧౫౦ ॥
క ॥ అటనొకనాఁడాభూసుర । కుటుంబినీసదనమునకుఁ గుహనావటువున్ । బటుక
గు మైజిగిఁ దెగడున్ । బటువగు నొకవడుగు వచ్చె భుక్త్యాపేక్షన్ ॥ ౧౫౧ ॥ వ ॥ వ
చ్చినసమ్మచ్చకంటి గెంటని నెయ్యంబు లియ్యంబగు నంతఃకరణంబున నడలుఁ గడలుకొన
గ్రామాంతరాసక్తుండగు ప్రాణనాథుఁడు తనుంబిలిచిన యట్లయిన లోనింటి బోనపు
నితోంగి చూచుతఱిం బాడకట్టి బొట్టునకు మేదావి మేదునలవాటునం గందిన యంగు
ళీద్వయంబు దేఁటి గుట్టినం బృథగ్వర్ణమూర్తులగు సంవర్తికలుగల జలరుహంబునఁ
బ్రశస్తంబగు హస్తంబెత్తి స్వస్త్యస్తు తేయని యాశీర్వదించుటయుఁ గృతనమస్కా
రయైయాసారసామోద మృదులస్వరంబున నిట్లనియె ॥ ౧౫౨ ॥ సీ ॥ ఎందుండి రా
కయుండె తేరఁగ తేమిఁ గ్రాసార్థిభావంబుగా నవచ్చె । నగు నన్న నట్లేని మొగసాలనుం
డుఁడాయన యూరలేఁడు యామార్థమునకై । కావింతు నన్నసంస్కారంబు మీరా
రగింతురుగాని వేగిరమెయనుడు । మాణవకుఁడు పలుకు మగువ నేఁడె న్నాళ్లనుండియు
గుడువఁగూడదవకునికి । వేఁడియుగుదాఁక నోరువమాఁడుగలిగెఁ । బులిసినది
గశ్లైనన్నంబు పోఁకయంత । యొసగితుత్తార్పు వెసచల్ది మెసవనైన । పాపముఁడిపించు
కొందుఁదపంబుకలిమి ॥ ౧౫౩ ॥ తే ॥ అనుడు నెలనాగ యిట్లను ననఘ నీకుఁ । జలిదిమే
నెట్టులిడ నేర్తు క్షణములోన । వంటగావింతు భుజియించి వలయునెడకు । నేగునా
వినిసతిఁ బలుకు బాఁగవడుగు ॥ ౧౫౪ ॥ తే ॥ క్రోవగమియించు చోటనో పూవుఁబోఁడి
యవరవర్ణసమాచారమైనఁ జెడదు । బ్రాహ్మ్యమీతడ వేటికిఁ బ్రాణరక్ష । నెఱపు మొ
కయింత మెదుకిన్ని నీళ్లనొసఁగి ॥ ౧౫౫ ॥ తే ॥ వాఙ్మనఃకాయకర్మప్రవర్తనముల ।

ఉపాసనము—పరిచర్య. నిండుడెందంబునన్—కొంతలేనిమనసుతో. కీర్తిత—పొగడఁబడిన ॥ ౧౫౦ ॥ కుటుంబిని—ఇల్లాలు. కుహనావటువున్—కపటబ్రహ్మచారియైనవామనుని, పటువు—మిక్కుటము. మైజిగిన్—దేహకాంతిచేత. తెగడుంబటువు—తిరస్కరించునట్టి ప్రౌఢిమకలవాఁడు—చక్కఁదనముగలవాఁడు. వడుగు—బ్రహ్మచారి. భుక్త్యాపేక్షన్—భోజనముచేయు నపేక్షతో ॥ ౧౫౧ ॥ గెంటని—తొలఁగని. లియ్యంబు—ఐక్యము. అంతఃకరణంబునన్—మనసుతో. అడలు—భయము. కడలుకొనన్—అతిశయింపఁగా. బోనమాని—వంటచేయుటావునుండి. పాడకట్టి—కనఁబడి. మేదావి—ఔపాసనముచేసిన నిప్పుమసి. మేదు—మెదుపునట్టి. అలవాటునన్—వాడుకచేత. పృథగ్వర్ణమూర్తులు — వర్ణముమాటిన స్వరూపముగలవి. సంవర్తికలు—క్రొత్తరేకులు. స్వస్త్యస్తు తే—నీకు మేలగుఁగాక. సారసామోద—తామరవాసనవంటి దేహవాసనగలది ॥ ౧౫౨ ॥ ఏతేరన్—రాను. గ్రాసార్థిభావంబు—అన్నముగోరినవానితనము. మొగసాలన్—ఇంటిముందటి చవికలో. మాణవకుఁడు—పిన్నవాఁడు. ఏన్నాళ్ళనుండి—అయిదుదినములనుండి ॥ ౧౫౩ ॥ బాఁగవడుగు—ధూర్తుఁడైన బ్రహ్మచారి ॥ ౧౫౪ ॥ గమియించుచోటన్—నడచునప్పుడు. అవరవర్ణసమాచారము—శూద్రునియాచారమువంటి యాచారము. బ్రాహ్మ్యము—బ్రాహ్మణధర్మము ॥ ౧౫౫ ॥ అభ్యాగత

సంభవించినపాపంబుసంహరించి । యతిథిగృహమేధికిచ్చు శాశ్వతసుఖములు । వినవెయభ్యాగతస్స్వయంవిష్ణువనఁగ ॥ ౧౪౬ ॥ తే ॥ అతివతీర్థాదరత్వరనరుగుదెంచి । త్రోవనాఁకటివేళకుదొరకకునికి । కాంచనీయానమేఁగూటికలనజరఠ ।వహ్నినాకయేనకాదెట్టివాఁడునెరియు ॥ ౧౪౭ ॥ వ ॥ నాతోడంగూడియాడువడుగులుబడుగులయ్యును వడికెడకకడఁకమెలసియేముసంకల్పించి మున్నేతెరసమకట్టినపుండరీకంబునకుఁ బాండురంగసేవా సావధానులైచనిరి నేనుకూటిబీద తోఁడుదప్పినతెఱంగుననిచ్చటందడసితివెండియువినుము ॥ ౧౪౮ ॥ క ॥ తరుణిక్షుధాతురాణాం । నరుచిర్నచకాలమనుచునరులాడుటలో । నరసివివేకింపఁగఁదగు । తెరువరులకుఁబాయసంబుతిరిసినఁగలదే ॥ ౧౪౯ ॥ ఆ ॥ ఎంతభాండశుద్ధిమెటువంటిగృహశుద్ధి । మెట్టిచిత్తశుద్ధియుచటచలిది । కూడుచిక్కనెడఁబురోడాశమునకునో । యమ్మసాటివచ్చునదియుఁగాక ॥ ౧౫౦ ॥ క ॥ అనుచితశతములొనర్చియుఁ । దనువులురక్షించుకొనరెదమశమతేజో । ధనులగుగాధిసుతాదులు । తనప్రాణముసిలుపు కన్నధర్మముగలదే ॥ ౧౫౧ ॥ తే ॥ తొలుతనేవేఁడినప్పుడుచలిదినీకు । ననఘనేనెట్టులిడుదాననంటిగాన । యశనశేషస్థితికిసందియంబువలదు । చాలుఁజాలదొయను వృథాశంకవిడువు ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ సతియాత్మస్తుతియతిగ । ర్హితమనినాపెంపుదెలుపనేనొకఁడమనో । గతిఁదృప్తిఁగనినభువన । త్రితయమ్మునకుఁబరితుష్టితిలకించుఁజుమీ ॥ ౧౫౩ ॥ వ ॥ అనియంతనిలువక ॥ ౧౫౪ ॥ క ॥ పెట్టకపోననియాఁకటఁ । దొట్టిగిలంబడుచుఁబడుచుమరదురఁజనివే । నట్టింటఁగూరుచుండిన । నెట్టుననంజాలకమ్మృగేక్షణభీతిన్ ॥ ౧౫౫ ॥ సీ ॥ పరిహరించుటకీడుతెరువరిఁ బసిబిడ్డ నర్థినాఁకటిచేతనలయువానిఁ । బర్యుషితమునునర్పణసేయఁజాలఁబాపమురాదెయుపచారపరతమెలఁగ । మినుకొకటిచ్చిపొమ్మనినఁబోవునాపోవఁడధ్వప్రయాసవిహ్వలుఁడితండు । చాలునోచాలదోచలిది

స్స్వయంవిష్ణుః—అభ్యాగతుఁడుతానేవిష్ణువు ॥ ౧౪౬ ॥ ఎరియుఁగ—కాలును—తపించును ॥ ౧౪౭ ॥ బడుగులు—చిక్కినవారు. కడఁక—పూనిక. ఏతేరఁగ—పోను. సమకట్టిన—యత్నించిన. సావధానులు—ఎచ్చరికతోఁగూడినవారు. తడసితిఁగ—జాగుపడినిలిచితిని ॥ ౧౪౮ ॥ క్షుధాతురాణామ్—ఆఁకటిబాధగలవారికి. రుచిః—చవి. న—లేదు. కాలంచ—కాలమును. న—లేదు. తిరిసినఁగ—బిచ్చమెత్తినను ॥ ౧౪౯ ॥ పురోడాశము — పవిత్రమైనయన్నము ॥ ౧౫౦ ॥ అనుచితశతములు— అనేకములగునతగనిపనులు. దమశమతేజోధనులు—ఇంద్రియనిగ్రహము శాంతిమొదలగుతేజస్సేధనముగాఁగలవారు. నిలుపు—నిలుచుట ॥ ౧౫౧ ॥ అశనశేషస్థితికిఁగ—భుజింపఁగామిగిలియుండుటకు. చాలుఁగ—చాలునో ॥ ౧౫౨ ॥ గర్హితము—నిందింపఁబడినది. పెంపు—ఘనత. మనోగతిఁగ—మనసునందు. కనినఁగ—పొందినను. పరితుష్టి—తృప్తి. తిలకించుఁగ—ప్రకాశించును—కలుగును ॥ ౧౫౩ ॥ ౧౫౪ ॥ తొట్టిగిలంబడుచుఁగ—తత్తఱపడుచు. పడుచు—పిల్లకాయ. దురదురఁగ—శీఘ్రముగా ॥ ౧౫౫ ॥ పరిహరించుట—వదులుట— లేదుపొమ్మనుట. పర్యుషితము—చల్ది. మినుకు—చిన్నదగునాడిబంగారునాణెము. అధ్వప్రయాస విహ్వలుఁడు—దారిబడలికచేత అవయవ

యమదభ్రస్త్రపాథేయశేషశల్యంబె యగుటఁ । జాలఁ డుండిన నగుఁ జెట్ట బాలుఁ డితఁ
డు । కొసరి గొంతెమకోరికల్ కోరఁ డేని । యిడకపోఁ బోల పిడఁ బోల పీరు దివియఁ ।
బెను రాకున్న తైర్థికుల్ వెళుచలండ్రు ॥ ౧౬౬ ॥ తే ॥ వంటయగుదాఁక నుండఁ డిన
డుగుబండి । మీఁదఁ బోవుచున్నాఁడు మేటిధాటి । నైనదయ్యేడఁ గాకేమి యప్పటికి
ని । మీఁదు గడగట్ట నేలంచుమించుఁ బోఁడి ॥ ౧౬౭ ॥ శా ॥ రారయ్యా యసిశుద్ధిమ
చ్చరణు గోత్రాదేవతాపుత్రు వి । స్ఫేరాగ్నిప్రభుఁ గూరుచుండఁ డిడి ప్రోక్షైపట్టుగా
వించి నీ । రారంబుండిన ప్రాంతరాజనపుదివ్యాన్నంబు నొక్కింత వా । ర్ధారాధౌతముఁ
గుండయాఢ్కి యొసఁగెఁ గరంభాపలాశంబునన్ ॥ ౧౬౮ ॥ తే ॥ ఒసఁగి యవ్యంజ
నంబు దధ్యోదనంబు । నారగింపుఁ డుశ్శుమియింపుఁ డనుచుఁ బలికి । ముదితమది తత్త్మ
భావసంపదయుఁ బోని । సలిలపరిపూర్ణమగు గిండి నిలిపి చనిన ॥ ౧౬౯ ॥ క ॥ చేనా
పోశనమున్నపు । ధ్యానంబొనరించి యతఁడు తగు ననుమతిఁ జం । ద్రాననచేఁ గొని మె
సఁగున్ । బ్రాణాహుతి విరచితముగఁ బర్యుషితంబున్ ॥ ౧౭౦ ॥ తే ॥ తిరిగి మూ
చినయంత నాత్రిమ్మరీఁడు । సిక్థమొక్కటి యేని యుఁ జిక్కనీక । ప్రింగి మీఁదులు చూ
చు పవ్వదులఘణితిఁ । బిలిచి యిట్లను శరదిందుబింబముఖిని ॥ ౧౭౧ ॥ తే ॥ చూడు
మీ సారిభాండమో శోభనాంగి । భిస్సటంబొండొకటి తప్పినది యొండెఁ । గలుగు లేకుం
డ నూడ్చి తెమ్ము లఘుజఠర । జాతవేదంబు హెచ్చె నీస్వల్పభుక్తి ॥ ౧౭౨ ॥ చ ॥ అను
టయు సంభ్రమంబడర నంగన త్రొట్టి ఘాటి యామినిం । దనకని వండి డించికొని నాథుఁ
డు పల్లియకేగు నెంజిలిం । దనికి భుజింపఁ దుస్సిరభరితంబయి గట్టుకనట్టుకట్టియు । పృ
నభినవోదనంబొసఁగెఁ బూనిత దాక్షిణ్యు శ్రావమూఁకుటన్ ॥ ౧౭౩ ॥ తే ॥ ఒసఁ
గి యెడపేర్పులోఁ గాఁగుచున్న యాల । పాలు వడ్డించుట యుమానిపాల వేళ । మవలి

ములస్వాధీనత లేనివాఁడు. పాథేయశేషము—దారికి కట్టియియ్యఁగా మిగిలినది. చెట్ట—కీడు. గొం
తెమకోరికలు—కోరరాని కోరికలు. పోలదు—తగదు. తైర్థికులు—తీర్థయాత్ర చేయువారు—బ్రాహ్మ
ణులు. వెళుచులు—విరసపుమాటలాడువారు ॥ ౧౬౬ ॥ ౧౬౭ ॥ శుద్ధిమచ్చరణున్—కాళ్లుగ
డుగుకొన్నవానిని. గోత్రాదేవతాపుత్రున్—బ్రాహ్మణకుమారుని. విస్ఫేరాగ్నిప్రభున్—వెలుఁగుచు
న్న నిప్పువంటి తేజస్సుగలవానిని. ప్రోక్షేపట్టుగావించి—ముందటిచోటు శుద్ధిచేసి. నీరారన్
—నీళ్ళసమృద్ధితో. వార్ధారాధౌతమున్—నీటిదారలచేత పరిశుద్ధముగాఁ జేయఁబడినదానిని, కరం
భాపలాశంబునన్—అరఁటాకునందు ॥ ౧౬౮ ॥ అవ్యంజనంబు—కూరలులేనివి. దధ్యోదనంబు
—పెరుగన్నము. ముదిత—స్త్రీ; సంతోషించినది. సలిల—నీటిచేత. గిండి—చిన్ననోరుగలచిన్న
చెంబు ॥ ౧౬౯ ॥ మెసఁగున్—భుజించెను ॥ ౧౭౦ ॥ త్రిమ్మరీఁడు—యథేచ్ఛముగా ప్రవర్తిం
చువాఁడు. సిక్థము—మెతుకు ॥ ౧౭౧ ॥ భిస్సటంబు—మాఁడు. అలఘుజఠరజాతవేదంబు—అధిక
మగు జఠరాగ్ని ॥ ౧౭౨ ॥ యామినిన్—రాత్రియందు. నెంజిలిన్—విచారముచేత. తనికి—
సంతాపించి. అట్టుకన్—అటుకయందు. అట్టుకట్టి—అట్టుగా నేర్పడి. అభినవోదనంబు—క్రొత్తయ
న్నము—పచ్చి కావనుట. శ్రావమూఁకుటన్—కంచమువంటిమూఁకుటియందు ॥ ౧౭౩ ॥ ఎడపేర్పు

వారలచేతికినందియిచ్చు। వడువునభుజించెవడువిపుర్వాంటకంబు॥౧౩౪॥ క॥ భుజియిం
చిమఱియుఁ బెమ్మని। గజిబిజిసేయుటయు సతియుఁ గలఁగకవికస।న్నిజవదనయగుచుహ
స్తాం। బుజములుమొగిడించిపలుకెభూసురసూతిన్॥ ౧౩౫॥ శా॥ అన్నంబొం
డొకలేదుచల్దియదియిన్నధ్వశ్రమారూఢతే। మ్మన్నంబెచ్చెదసాధుగుప్తములునవ్యాం
బుల్ కజ్జాయంబులిం। బెన్నేనన్నవిక్రాంత్తయట్టికలఁగాదేలేదివార్యుండువే। గన్ని
ర్మించెదఁగూడుఁగూరవఱియుంగ్రైకోలుమేల్ముక్తికిన్ ॥ ౧౩౬ ॥ ఉ ॥ నావినినా
తిఁబుబుకెఁగుహనావటువోవనితామతల్లి యో। పావనశీలతైలపరిపక్వములెన్నియుఁ
బెమ్ముగాదనన్। లేవడినైనభుక్తిగొనిలేవదిగంబడదాఁకలింతయున్। ధావనమాచ
రించుకతనన్ దడపున్నిలఁబోలదిచ్చటన్ ॥ ౧౩౭ ॥ మహాస్రగ్ధర ॥ అనినన్ వర్ధింపఁ
జొచ్చెన్ హరిణనయనసాందారుడెందంబుతో వే। గనభావిపాణినాథాగ్రహసమమ
తితోఁగమ్మనైకారమైనే। తనవండంబొల్చిచేతందడపవినఁదుమురై తాలుటల్ లేకస
ద్యో। జనితంబుల్ వోలెఁజాలంజవులొదవుసమచ్చిండికాపూపపఙ్క్తుల్ ॥ ౧౩౮॥
వ ॥ ఇట్లరుణగ్రహణ ప్రవణపురుషోపధికృతంబులు ప్రాణవల్లభసమ్యగభిరక్షితం
బులు తదుపహితగణనావహంబులు నచ్ఛిద్రముద్రాముద్రితంబులునై సజ్జనవితరణం
బులంగతిమహితభాజననిహితంబులు ననురక్తవధూహృదయంబులపగిది నతిస్నేహ

లోన్ — దాలియందు. అలపాలు — అవుపాలు. వేళము — శీఘ్రముగ. వడువు — బ్రహ్మచారి. ఇపుర్వటకంబు — ఇగురబెట్టినయన్నము ॥ ౧౩౪ ॥ గజిబిజి — తొందర. కలఁగక — కలఁతనొందక. వికసత్ — వికాసమునొందుచున్న ॥ ౧౩౫ ॥ ఒండొక — రెండవయినను. అధ్వశ్రమారూఢ — త్రోవనడచినబడలికహెచ్చినదానా. సాధుగుప్తములు — బాగుగాదాఁచఁబడినవి. నవ్యములు — క్రొత్తవి. కజ్జాయఁబులు — పిండివంటలు. ఎన్నెని — కావలసినన్ని. అట్టికలన్ — అటికెలయందు. కాదేని — అవిసరిపడనియెడల. వార్యుండు — చేయికడుగుకొనియాచమనము చేయుండు. నిర్మించెదన్ — చేసెదను. మఱియున్ — మరల. క్రైకోలు — అంగీకారము. భుక్తికిన్ — భోజనమునకు ॥ ౧౩౬ ॥ తైలపరిపక్వములు — నూనెలోవండినవి. ఎన్నియున్ — ఎన్నియున్నవో అన్నియును. కాదనన్ — కాదనుటకు. లేవడి — దారిద్ర్యము — తక్కువ. దిగంబడదు — తగ్గదు. ఇంతయున్ — కొంచెమయినను. ధావనమాచరించుకతనన్ — పరుగెత్తుటచేత ॥ ౧౩౭ ॥ సాంద్రారు — దట్టమైన. భావిపాణినాథాగ్రహసమమతితోన్ — ముందటిపెనిమిటికోపమునుఓర్చునట్టిబుద్ధితో. చేతన్ — చేతితోనే. పొల్చి — ఒప్పి. తుమురై — పొడియై. తాలుటలు — మఱుఁగుపడుటలు. సద్యోజనితంబులు — అప్పుడుపుట్టినవి ॥ ౧౩౮ ॥ అరుణగ్రహణప్రవణపురుషోపధికృతంబులు — ఎఱుపును అనఁగాకోపమును పొందుటయందు ఆసక్తుఁడయిన పెనిమిటిచేత కపటముగా చేయఁబడినవి. ప్రాణవల్లభసమ్యగభిరక్షితంబులు — పెనిమిటిచేత లెస్సగాఁగాపాడఁబడినవి. తదుపహితగణనావహంబులు — అతనిచేతపెట్టఁబడినలెక్కను పొందినవి. అచ్ఛిద్రముద్రాముద్రితంబులు — సందులేకవాసెనట్టుచేతముద్రవేయఁబడినవి. వితరణములగతిన్ — దానములవలె. మహితభాజననిహితంబులు — గొప్పపాత్రమునందుంచఁబడినవి. అనురక్తవధూ — అనురాగముగల స్త్రీయొ

పిచ్ఛిలంబులు నుపవనంబులయుపమ సురభిష్ఠంబులు నైన పిష్ట వికారంబులునిర్వికా
రుండై భూసురకుమారుండు నిరవశేషంబుగా నాహరించియు వెండియు నవనతా
ననంబగు మిథ్యాలజ్జాభినయంబునం బనబహుభోక్తృత్వంబున నపశ్లోక కలుషితంబగు
ననివిశంకమానమానసుండునుం బోలెఁగానందగు వా పొట్టినెట్టికసీలదిట్టపడుచుకడు
పునిండమి మొఱంగితరంగితాద్భుతాంతరంగుండై యాతురంగనయన యిట్లనివిత
ర్కించు ॥ ౧౨౯ ॥ క ॥ ఇసుమంతగానిలేఁడీ । పసిబాలుఁడుకూడుగూటి పాత్రియ
మువాఁడి । పైసరిబహుభక్ష్యరాసులు । మెసఁగెడివిసువఁడు ప్రతుష్టి మేకొనఁడు
గడే ॥ ౧౩౦ ॥ ఉ ॥ మాయవృబిడ్డ యీశిసువు మానిసిపుట్టువుగాదు దేవతా । నా
యకుఁడో చతుర్ముఖుఁడొ నా భవబంధములూడ్వనున్న నా । రాయణమూర్తియో
మొఱుఁగరాదో కయించుకయుఁ బుభుక్షపైఁ । జేయిదో అంగఁడప్పములు సెల్లెసమస్త
మునంచునవ్వెలఁ ॥ ౧౩౧ ॥ చ ॥ తలఁచుమనంబులోన వసుధామరయాజకధర్మ
పత్నిని । ర్మలకనకావదాతముఁగరాశతరాలఘులీలమాలికో । జ్జ్వలముజగత్త్రి
యాచరణసాక్షిముపక్షిమదంగభాగతా । తిలకితవిభ్రమంబగు సుదీర్ఘమహాత్త్వ
ముదివ్యతత్త్వముఁ ॥ ౧౩౨ ॥ క ॥ సతియోగతిశ్రియమిచ్ఛే । ద్ధుతాశనాత్తనుట
మొఱంగి హుతవహునఖిలే । ప్సితవితరణగుణలీలా । చతురుం బ్రార్థింపఁ దల్ప్రి
సాదనుకఁ డిమిఁ ॥ ౧౩౩ ॥ సీ ॥ ఒకకొన్ని వడియంబు లొకకొన్ని వరుగులు నొకకొన్ని తె
అఁగుల మొలుపఁబప్పు । లొకకొన్ని దబ్బడ లొకకొన్ని తాలింపు లొకకొన్ని విధము

క్క. స్నేహపిచ్ఛిలంబులు — స్నేహముచేఁ జేరుకొన్నవి; నేయి పేరుకొన్నవి. ఉపమఁ — విధమున. సురభిష్ఠంబులు — మంచిపరిమళముగలవి. పిష్టవికారంబులు — పిండివంటలు. నిరవశేషంబుగాఁ — మిగులులేకుంత. ఆహరించి — భక్షించి. అవనతాననంబు — వంచినమొగముగలది. మిథ్యాలజ్జాభినయంబునఁ — అబద్ధపు సిగ్గునుతోఁపించునట్టి చేష్టచేత. బహుభోక్తృత్వంబు — తిండిపోతుతనము. అపశ్లోకకలుషితంబు — అపకీర్తివలనకలఁతనొందింపఁబడినది — అపకీర్తినొందినది. విశంకమాన — మిక్కిలిసంశయించుచున్న. నైష్టికసీలదిట్టపడుచు — నైష్ఠికశీలుఁడైన బ్రహ్మచారియొక్క. తరంగితాద్భుతాంతరంగ — అతిశయించిన యాశ్చర్యమునొందిన మనసుగలది. వితర్కించుఁ — తనలోఁ దానుఆలోచించెను ॥ ౧౨౯ ॥ ఇసుమంత — రవంత. ఎసరి — విజృంభించి. ప్రతుష్టి — తృప్తిని. మేకొనఁడు — పొందఁడు ॥ ౧౩౦ ॥ సిసువు — శిశువు. నివ్వెఱఁ — నిండినయాశ్చర్యముతో ॥ ౧౩౧ ॥ నిర్మలకనకావదాతము — స్వచ్ఛమయిన బంగారమువంటిదియు, తెల్లనిదియు. కరాశతర — మిక్కిలియున్నతమైన. ముదితమతి — సంతోషించినకన్నులుగల. తిలకితవిభ్రమంబు — బొట్టుగలదిగాఁ జేయఁబడినవిలాసముగలది. దివ్యతత్త్వముఁ — అప్రాకృతమయినపరబ్రహ్మమును ॥ ౧౩౨ ॥ శ్రియమిచ్ఛేద్ధుతాశనాత్ — హుతాశనాత్ — అగ్నిదేవునివలన. శ్రియమ్ — సంపదను. ఇచ్ఛేత్ — కోరవలసినది. హుతవహుఁ — అగ్నిదేవుని. అఖి...తురుఁ — అఖిల — సకలమైన. ఈప్సిత — కోరికలను. వితరణ — ఇచ్చునట్టి. గుణ — గుణముయొక్క. లీలా — వ్యాపారమునందు. చతురుఁ — నేర్పుగలవానిని ॥ ౧౩౩ ॥ వడియంబులు — ఒకవిధమయిన భక్ష్య

లయొప్పుచేరు । లోఁకకొన్ని కలకల్పు లొఁకకొన్ని బజ్జులు నొఁకకొన్ని రేఁగుల యొప్పు
వగలు । నొకకొన్ని సిందరలు నొకకొన్ని యుంబళ్లు నొకకొన్ని వహుల ఫూపోశర
రసములు । వివిధఫలకంద మూలంబు లవియుఁగొన్ని । యొరుఁబిండులు నొకకొ
న్నియొకరకొన్ని । యొరుఁగాయలు పచ్చళ్లు నొకరకొన్ని । పెరుగుపాత్రైన నే
తులుపెచ్చువెరుగ ॥౧౮౪॥ చ॥ అమితముతై మహానసము నందపుడద్భుతమొందు మన్న
ద్యు । న్నములు సుపక్వగంధములనందములై ఘటువొవుచోటన । య్యమరతరుప్ర
సూనతతులంగనపైఁగురియుఁగఁబుట్టుగం । ధములిటుడిగ్గచోటఁదగుఁదద్ద్వితయార
చితోపగూహముల్ ॥ ౧౮౫॥ శా॥ ఆనీలావతి నిత్యసత్యశమధైర్యౌదార్యసంశుద్ధ
లం। జాలన్ మెచ్చివటుత్వముం దొలఁగి సాక్షాత్కారముం బొందెను । ద్వేలాలో
లక్షపాజపాప్రసవకాంతిభ్రాంతికృల్లోచనా । బ్జాళిందాశ్రితరాధికాసురతరాగాం
కూరుఁడాశౌరియున్ ॥ ౧౮౬ ॥ సీ॥ నీలంబు భక్తానుకూలంబు హరిదంతచేలంబు న
నసితచోరమాది । మూలంబు గరుడాలవిశాలంబు కృతజగజ్జాలంబు శ్రితలతాలవాలమ
మర । మేలంబు భవవనోత్కీలంబు తల్పితవ్యాళంబు శిక్యావచూళమమిత । లీలం
బుహృతమరుత్సాలంబు శశిసఖఫాలంబు వరదానశీలమఖిల । కాలజంఘాలమసుర
కృత్తక్ష్వేళమరిక । రాళమాపత్పయోదవాతూలమునగు । యదుకులసరోమరాళంబు
నతివగాంచి । నతియునుతియునొనర్పనన్నగధరుండు ॥ ౧౮౭ ॥ ఉ॥ ఆసతిఁబలుక
నీహృదయమారయఁగోరెదు యిట్లొనర్చితిన్ । గాసికుశేశయాననలు గల్గిరయేని
యుఁగల్గనిమ్మునీ । చేసినభాగ్యమేసతియుఁ జేయదునీయెదుటన్మునీశ్వరా । భ్యా
శదురాసదంబగుమదాకృతియీగతినుల్లసిల్లుటన్ ॥ ౧౮౮ ॥ క॥ సుచరిత్ర నేడునీ

ములు. ఒజ్జ—ఆకారముగల. ఊర్పు—పిండిమిరియము. సిగరి—తాలింపుమజ్జిగ. వహుల—విధముల॥ ౧౮౪॥ మహానసము—వంటయిల్లు. ఉపగూహములు—ఆలింగనములు ॥ ౧౮౫ ॥ ఔదార్య—ఇచ్చునట్టిస్వభావము. వటుత్వము—బ్రహ్మచారితనము. సాక్షాత్కారము—ప్రత్యక్షము. ఉద్వేల—మిక్కిలి. అలోల—అంతటచలించిన. జపాప్రసవ—దాసానపుష్పము. భ్రాంతికృత్—భ్రమనుచేయుచున్న. ఆళింద—ముంగిటిని. ఆశ్రిత—ఆశ్రయించిన. అంకూరుఁడు—మొలకలుగలవాఁడు॥౧౮౬॥ హరిదంతచేలంబు—దిగంబరము— దిసమొలగలది.. ఆలవాలము—పాదియైనది. అమరమేలము—దేవతలకూడికగలది. భవవనోత్కీలంబు—జన్మములనెడి వనమును తెల్లగించునది. తల్పితవ్యాళంబు—పానుపుగాఁ జేయఁబడిన పాముగలది. శిక్యావచూళము— (వల్లి) చిక్కముతోడిసిగగలది. హృతమరుత్సాలంబు—అపహరింపఁబడిన దేవతలచెట్టు (పారిజాతవృక్షము) గలది. అఖిలకాలజంఘాలము—ఎల్లకాలమును వడిగనడచునది. అశనకృత్తక్ష్వేళము—అన్నముగాఁజేయఁబడినవిషముగలది. అరికరాళము—పగవారికి భయమును పుట్టించునది. ఆపత్పయోదవాతూలము—ఆపదలనెడి మేఘములకుగాలి. నతి—నమస్కారము ॥ ౧౮౭ ॥ కుశేశయాననలు —తామరలవంటి మొగములుగలవారు — స్త్రీలు. అభ్యాశదురాసదంబు — సమీపమును పొందఁగూడనిది ॥ ౧౮౮ ॥ పచరణ—కపటనటనము. ఉల్లసిల్లుటన్—బాగుగా. ద్రోవది—ద్రౌపది ॥ ౧౮౯ ॥

చే । తిచలిదిభుజియింపఁ జాలదృష్టియొదవెడిం । బచరంగాదిమ్ములమును । రుచి
యింపదు శబరివిందుద్రోవదివిందన్ ॥ ౧౪౯ ॥ క ॥ అతిమానుషమసిధారా । వ్రత
మగు మనువఁట నిశ్చవంటిదిదియనన్ । బతిదేవతవై మననీ । గతిభావారూఢమయ్యెఁగా
జగములకున్ ॥ ౧౫౦ ॥ చ ॥ తనుశతకోటులెత్తి బహుధవళవిసర్జింపఁ బేర్మిఁ గాంచి
నన్ । ననుఁ గనలేని లేఁతలకు నాతియ భోగ్యము భాగ్యమీవు ప్రా । గ్జననమునందో
సర్పిదివాకరానాకయర్చన నన్నుఁ గూర్చిదా । ననసనకరూరెఁజమ్ము సుజనవ్రజనందితచ
ర్యనీ జెసన్ ॥ ౧౫౧ ॥ తే ॥ అతివ తొల్లింటిపుట్టువునందు నాకట । మాని వేలిమిజ
న్నివై మన్ననాఁడు । నావధురవేణునాదంబున మదిగరఁగి । తొరఁగఁ జేసితి సుస్నిగ్ధ
దుగ్ధరసము ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ ఆపాలను రువుపవన । వ్యాపారముచేతఁ దొలివచ్చిని
లిచెలీ । లాపింఛచ్ఛవిభర్త్సిత । తాపింఛమదీయమౌళితటిఁ గుచలికుచా ॥ ౧౫౩ ॥
క ॥ దానఁ బయస్సంతానము । దానంబున నన్నుఁ దనుపు దానవయతివం । ద్రానసతల్ప
లమునఁ గా । దానీకు నుదక్కితిన్ ముదమున మదిఁ బొదలన్ ॥ ౧౫౪ ॥ ఆ ॥ ఒకటఁడ
కృతసత్క్రియుండను విప్రుండు । గలఁడు ఘోరదీక్షకలుషబుద్ధి । వసుధయెల్లఁ దిరు
గు వసుధానువను పేరి । పట్టణమున నుండుఁ బట్టువడుగు ॥ ౧౫౫ ॥ సీ ॥ ధనవంతుఁ
డయ్యు నుద్వాహంబు దొలఁగి మాతులు నాకు పెఱవితంతువులఁ దగిలె । కులవంతుఁ
డయ్యుఁ బెద్దలఁ బాసి విహరించుఁ బాషండషండానుబంధియగుచు । మతిమంతుఁడయ్యు
నామ్నాయముల్ చెవిఁ బెట్టఁ డశ్లీలఖేలనవ్యసనమెసఁగి । స్థితిమంతుఁడయ్యు లక్ష్మికిఁ
గాకత్రిమ్మరుపలుగూడు మరిగి యాఢ్యులభజించి । తలఁచు బ్రహ్మస్వ దేవస్వము
లను నెగ్గు । కుప్పఁ జిచ్చిడి పేలాలుకొలుకఁ దివురు । గ్రహణకాలంబులందు మున్గఁడు
జలముల । సెబ్బచెంచడమా బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు ॥ ౧౫౬ ॥ వ ॥ వాఁడొకకందు
వనొకటవెలయాలికిం జిక్కి మహీమండలకుండలం బగు పౌండరీకంబునఁ గొండొక
కాలంబుండి యొక్కటపెనుఁబండువునఁ గన్నుల పండువగు మదీయనైవేద్యప్రకల్పనంబు
ధూపోత్సవానంతరంబున నెడముగాచి చూచి తనవలయుతెఱంగున జనిబహువి

మనువు—బ్రతుకు ॥ ౧౫౦ ॥ లేఁతలు—అల్పులు. ఆభోగ్యము—అనుభవింపఁదగనిది. ప్రాగ్జనన
ము—పూర్వజన్మము ॥ ౧౫౧ ॥ వేలిమిజన్నివు—హోమధేనువు. మన్న—బ్రదికిన. సుస్నిగ్ధ—
మిక్కిలిచిక్కనైన ॥ ౧౫౨ ॥ లీలాపింఛచ్ఛవి—విలాసరూపమైన నెమలియీఁకలకుచ్ఛాకాంతి
చేత. భర్త్సిత—తిరస్కరింపఁబడిన. తాపింఛ—చీఁకటిమ్రానుగలది ॥ ౧౫౩ ॥ పయస్సంతా
నము దానంబునన్ — పాలసమూహమునిచ్చుటచేత. పొదలన్—వర్ధిల్లఁగా ॥ ౧౫౪ ॥ ౧౫౫ ॥
ఉద్వాహంబు—పెండ్లి. వితంతువులన్—విధవలను. షండ—నపుంసకులతోడి. అనుబంధి—సం
బంధముగలవాఁడు. అశ్లీలఖేలన—అసభ్యపుమాటలాడుటయందు. స్థితి—ఉనికి—కలిమి. ఆఢ్యు
లన్—ధనవంతులను. కుప్పన్—పెంటదిబ్బయందు. తివురున్—యత్నించును. మున్గఁడు—స్నాన
ము చేయఁడు. సెబ్బచెంచడము—బిడ్డడేఁగ—బిడ్డడేగవలె ప్రాణిహింసచేయువాఁడు. బ్రాహ్మణ
బ్రువుండు—నీచబ్రాహ్మణుఁడు ॥ ౧౫౬ ॥ కందువన్—సమయమునందు. పెనుఁబండువునన్—

ధంబగు కాలంబునని ముదిసితనువు విడిచి యుత్తమంబగు వరామరవంశంబునం
బుట్టి పుట్టిన నాటను డియుc జనవు చదువునన చతురుండై నిండు ప్రాయంబునని
మ్నాం జెట్టవట్టించి యిట్లున్నవాcడు వినుము ॥ ౧౯౭ ॥ తే ॥ తరుణి మద్భక్తదర్శ
నోత్సవసుకృతము । పాపవహ్నికిసలిలమై భద్రమొసcగెc । గాక లేకున్ననితcడు
ప్రాగ్జనినొనర్చు । కల్మషములకు నిష్కృతిగలదె యెందు॥ ౧౯౮ ॥ వ ॥ అవ్విధంబు
గసోపహారంబగు మదీయరూపంబు నాకిస్సికంబుగc గనుంగొని భస్మసాత్కృతదు
ష్కృతనీరసయవసరాశియై భూసురకేసరికిశోరంబై వాసివడసియు నతండుకట్టిc
డి గుటకుc గారణంబు వినుము ॥ ౧౯౯ ॥ క ॥ నీభావశుద్ధియారయ। శోభనచా
రిత్ర యేనుజువ్వెయుతనికిc । లోభక్రోధములమనః। క్షోభముగావించి బాలిశుం
డనిపింతుc ॥ ౨౦౦ ॥ క ॥ పతికొట్టినcబతిదిట్టినc। బతినిదరయుcడగుచు నెట్టిపా
టుపడిచినc । మతినన్యధాత్వమొందరు। పతిదేవతలతివనీకుcబ్రతియగువారల్॥
౨౦౧ ॥ తే ॥ నిష్ఠురత్వంబుతొలcగించి నేటనుండి। నీకుననుకూలుcడయ్యెడునీవిభుం
డు । మత్పదద్వయభక్తిసమగ్రులైన। సుతులనేవురcగాంచె మూర్జితవిభూతి॥ ౨౦౨॥
తే ॥ పిండిcబైcడిద్రవ్వితండంబుగా మేలి। కూడుcబాcడి యుంటcగొలcదిమీర। నోము
లెల్లనోcదినూతేండ్లుబ్రదికినీ । భర్తతోడcబరమపదముగనుము॥ ౨౦౩॥ ఉ॥ మన్న
నచేసి రాcడుమురమర్దనుcడంచునహంకరింపకో।కిన్నరకంఠి యిట్లు నగుcగీడొదవుc
వినుతొంటికన్నన । స్సన్నిహితాంతరంగవయి సత్యసమార్జవశుద్ధిలక్ష్మికిc । సన్ని
ధి పెట్టుమీమహాతవ్రతకీర్తులునిర్వహించుచుc॥ ౨౦౪ ॥ క ॥ తృష్ణారహితులు
మత్పద । నిష్ణాతులు నిత్యసత్య నిరతులు నగుశ్రీ। వైష్ణవులcగాంచిననుcగా। విష్ణు
పదవలగ్నగారవించికొలువుమీ ॥ ౨౦౫ ॥ క । అనివరమిచ్చిన హీసుర । వనితc
మన్నించిభక్తవత్సలుcడాగం। దననెలవునకుసుధారస । మునcగుముదినిcదేర్చియ
రుగుపూర్ణేందుcడనc ॥ ౨౦౬ ॥ తే ॥ అటసుశీలమగcడునరుదెంచియొకకొన్ని।
దివసములకుదొరలcదిరియునాస । గోసితనకులంబువాసియువన్నెయుc । దలcచు

శాస్త్రయుత్సవమునందు. చదురుcడు—చతురుcడు—నేర్పరి ॥ ౧౯౭ ॥ ప్రాగ్జనిc — పూర్వజన్మ
మునందు. కల్మషము—పాపము. నిష్కృతి—ప్రాయశ్చిత్తము ॥ ౧౯౮ ॥ సోపహారంబు—నైవేద్య
ముతోcగూడినది. భస్మసాత్కృత—బూడిదయైన. నీరసయవసరాశి—ఎండినగడ్డిప్రోగు. భూసు
రకేసరికిశోరంబు—బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునిబిడ్డ. వాసి—ఘనత. కట్టిcడి—కట్టుతప్పినవాcడు — అక్రమ
మైననడవడిగలవాcడు ॥ ౧౯౯ ॥ బాలిశుండు—మూర్ఖుcడు ॥ ౨౦౦ ॥ ౨౦౧ ॥ ఊర్జిత—ఎ
న్నcదగుచెడని ॥ ౨౦౨ ॥ త్రవ్వితండంబు—అపరిమితము ॥ ౨౦౩ ॥ తొంటికన్నc—మునుప
టికంటెను. అస్సన్నిహితాంతరంగవు—నాయందుంచcబడినమనసుగలదానవు. సమార్జవ—మం
చిఋజుభావముకొఱకు ॥ ౨౦౪ ॥ నిష్ణాతులు—నిష్ఠగలవారు. విష్ణుపదవలగ్న— ఆకాశమువంటి
నడుముగలదానా— సూక్ష్మమైననడుముగలదానా ॥ ౨౦౫ ॥ కుముదినిc—కలువతీcగను. పూ
ర్ణేందుcడు—నిండుచంద్రుcడు ॥ ౨౦౬ ॥ తిరియు—యాచించు. గోసి—నఱికి—విడిచి ॥ ౨౦౭ ॥

గొనుచుఁ డెబ్బదిమొలకలెత్త ॥ ౨౦౭ ॥ తే ॥ అతనిఁ దమసొమ్ము సేసి మున్నాఁగియున్న । మోహముఖులైన జ్ఞాతులమూలఁ ద్రోచి । సంహృతాసురులైన నిర్జరులకరణి । మదివివేకాదివర్గ మభ్యుదయమయ్యె ॥ ౨౦౮ ॥ క ॥ కోపంబునాఁగి మిక్కిలి । పాపమునకుఁ లోఁగి బుద్ధి పశ్చాత్తాపా । టోపశిఖిఁ ద్రాఁగి కరుణా । ద్వీపవతీలహరిఁ దోఁగి విప్రుఁడు మతియుక్ ॥ ౨౦౯ ॥ సీ ॥ కాలిచపడ నిండ్లకడకేగి వసరుచుండెడువాఁడు వైరాగ్యనిష్ఠుఁడయ్యెఁ । గయ్యాలక్రచ్చయై కాలుద్రవ్వుచు సదా మందువాఁడతిశాంతిమహితుఁడయ్యెఁ । గసరి మొంగిలి చేతఁ గాకి వేయనివాఁడు సతతాన్నదానప్రశస్తుఁడయ్యె । బ్రహ్మకల్పము దాఁక బ్రతుకఁ గడకట్టువాఁడస్థిరముగ విశ్వముఁ దలంచెఁ । బాటిగాఁ గొనకాపద్మభవునినైన । నీరసము సేయువాఁడు వినీతుఁడయ్యె । నొరులలచ్చికి ముచ్చిరియుడుకువాఁడు । సర్వసముఁడయ్యె విష్ణుప్రసాదమహిమ ॥ ౨౧౦ ॥ ఉ ॥ పాళముమీరు పెద్దపెదపాళములై బలితంపుఁగాఁగులక్ । మూలుగుచున్న ప్రాఁబసిఁడిముంచి ధనార్థులకిచ్చు విష్ణుదే । వాలయసుప్రతిష్ఠలకునై యొసఁగుక్ సతికేలనించు నా । నాలఘుకర్మనిర్మితికి నగ్రకులేంద్రుఁడనుగ్రహంబునక్ ॥ ౨౧౧ ॥ క ॥ ఆయాలుమగలు విష్ణుప । రాయణులై పెక్కుగతులవ్రతములు తఱితోఁ । జేయుచునుండఁగ నటనిశ్శ్రేయసపదమైన పౌండరీకక్షోణిక్ ॥ ౨౧౨ ॥ మ ॥ యమరొద్ధూతశిఖావతంసము చిరప్రాణంబు దూరప్రియా । గమశంసిస్ఫుటకాకలీకలన మేకప్రక్రియాపాతదీ । క్షముశీతర్తుబలీయ మొక్కబలిభుగ్రాజంబు రాజిల్లు శ్రీ । రమణాగారపురోద్ధరోత్థచలపత్రస్థూలశాఖాశిఖక్ ॥ ౨౧౩ ॥ శా ॥ తాతల్తండ్రులు మామలల్లురునుము

ఆఁగి—అక్రమించి. మోహముఖులు—మోహుఁడు మొదలగువారు — మోహము మదము మొదలగునవి. జ్ఞాతులక్—దాయాదులను—తనలోనిశత్రువులను సంహృతాసురులు—చంపఁబడినరాక్షసులుగలవారు. అభ్యుదయమయ్యెక్—వృద్ధినొందెను ॥ ౨౦౮ ॥ ఆఁగి—అణఁచి. లోఁగి—వెనుదీసి. కరుణాద్వీపవతీలహరిక్—దయయనెడినదీప్రవాహమునందు. తోఁగి—మునిఁగి ॥ ౨౦౯ ॥ ఈచపడక్—చచ్చిపోఁగా. వసరు—దేవురించు. కయ్యాలక్రచ్చ — జగడగొండి. కాలుద్రవ్వుచుక్—కలహమునకుయత్నించుచు. మందువాఁడు—కోపవికారమును జూపునట్టివాఁడు. కసరి—కోపించి. కడకట్టు—నిర్ణయించు. పాటిగాక్—లక్ష్యముగా. ముచ్చిరి—దుఃఖపడి. ఉడుకు—తపించు ॥ ౨౧౦ ॥ పాళము—కొర; కడ్డి. బలితంపుఁగాఁగులక్—మిక్కిలిపెద్దవైన బానయందు. మూలుగుచున్న—స్థిరముగాకదలకయున్న. ప్రాఁబసిఁడి — బహుదినములనాటిధనము. నిర్మితికి—చేయుటకు ॥ ౨౧౧ ॥ నిశ్శ్రేయసపదము—మోక్షస్థానము ॥ ౨౧౨ ॥ చిరప్రాణము—బహుకాలము బ్రదికియుండునది. దూర...శంసి—దూర—దూరమునందలి. ప్రియ—ఇష్టవస్తువుయొక్క. ఆగమ—రాకను. శంసి—కోరునది. స్ఫుటకాకలీకలనము—స్ఫుట—స్పష్టముగావినఁబడెడి. కాకలీ—సన్నని కంఠస్వరముతోడ. కలనము—కూడినది. ఏకప్రక్రియాపాతదీక్షము — ఒకవిధమైన పాటునందలిదీక్ష (నియమము) గలది. బలిభుగ్రాజంబు—శ్రేష్ఠమయిన కాకి. శ్రీరమణా...శిఖక్—శ్రీవిష్ణుదేవళపుగుడి యెదుట మొలచి పెరిగిన రావిచెట్టుయొక్కలావైన కొమ్మకొనయందు ॥ ౨౧౩ ॥ సహ

త్రాతల్ సహాయుల్ సహ । శ్రోతల్ భ్రాతలు సేవకుల్ హితులు మిత్రుల్ పు
త్రులోలిం దివా । భీతాభీతములై తనుం గ్రోలువఁగాఁ బెన్మాఁకు వాయస ।
వ్రాతశ్రేష్ఠము గ్రాలు రేలు వగలుం బ్రాంతాగమాంతంబులన్ ॥ ౨౧౪ ॥ చ ॥ అవి
యొకనాఁడు విఠ్ఠలగృహాంగణభూబలిపీఠవర్తులై । మెదుకులు మేయఁ గన్నిడి యు
మేయఁగఁ దిన్ బలవన్ దదాకృత । చ్ఛదభవభూరిమాయకవశంబున నయ్యెడ ధూళి
వోవన । ధ్యుదితములయ్యె వానఁ గుడియాఁక్చినఁ గల్గునగణ్యపుణ్యముల్ ॥ ౨౧౫ ॥ వ ॥
ఇట్లు పరిక్రోపన్నంబగు పన్నగశయన సదనసమ్మార్జన సముదితసుకృత పరిపా
కంబునఁ గాకంబు నతిలోకంబయ్యె వినుము ॥ ౨౧౬ ॥ క ॥ కలహంసమొకటి
యదుకుల । కలహంసముగుడిఁ జరించుఁగుసుమాయుధకీ । ర్తిలతాగుచ్ఛము ప్రైకవ
డి । జలరుహసంభవమరాళసంకాశగతిన్ ॥ ౨౧౭ ॥ వ ॥ ఇట్లు వర్తించి వర్తించి ॥ ౨౧౮ ॥
మ ॥ కుతుకంబెంకకకుంకుమద్రవమిళద్గోరోచనాపంకని । ర్మితపత్త్రాంకకళంకితాం
బుధికుమారీహారివక్షోరుహా । ద్వితయాస్ఫాలనలోలనోచితపయోవిస్ఫారకాసా
రసం । తతినానీడభవంబు క్రీడసలుపున్ దద్దివ్యధామంబునన్ ॥ ౨౧౯ ॥ సీ ॥
మొనరెండు గాఁగఁ ద్రెవ్విన విద్రుమద్రుకందము నేలు ముక్కునఁ దడవి తడవి । మొగ
విచ్చు పసిండి గేదఁగి తేకుగమి మించు విశదచ్ఛదములను విద్రిచి విద్రిచి । నగుమొగంబు
లదాసనపుఁ గ్రొవ్విరుల నవ్వ చిగురాకు నడుగులఁ జిమ్మి చిమ్మి । సిద్దంపుఁబండు వెన్నెల
గుత్తికడకొత్తిమలయు మైముంపులఁ గలఁచి కలఁచి । శార్ఙ్గిసౌధప్రఘాణకాసారసార ।
సారసామోదమేదురవారిఁ దేలి । వల్చియాయంచ గుడిలోను జొచ్చెనాకట । నాడుప
వలింటిబీతెండ వేఁడిఁదలఁకి ॥ ౨౨౦ ॥ క ॥ అవితన దేహంబచ్చట । విదలింపంబక్షు

శ్రోతలు — తన తోడివినికి గలవారు. దివాభీతాభీతములు — గ్రుడ్లగూబవలని భయము లేనివి. భ్రాంతాగము — రావిచెట్టు కొమ్మ ॥ ౨౧౪ ॥ బలిపీఠవర్తులు — బలిపీఠము నందుండునవి. అమేయ — కొలఁది పెట్టరాని. ఛద — ఱెక్కలవలన ॥ ౨౧౫ ॥ పరిక్రోపపన్నంబు — ఊహింపరాని విధము నఁగలిగినది. సమ్మార్జన సముదిత — ఊడ్చుటవలనఁ బుట్టిన. అతిలోకంబు — లోకాతీతము ॥ ౨౧౬ ॥ కలహంసము — ఉత్తమజాతిహంస; శ్రేష్ఠుఁడు. సంకాశ — పోలిన ॥ ౨౧౭ ॥ ౨౧౮ ॥ పంక — బగ్గడ. పత్త్రాంక — మకరికాపత్త్రచిహ్నములచేత. కళంకిత — కళంకముగలవిగాఁ జేయఁబడిన. హారి — మనోజ్ఞమైన. ఆస్ఫాలన — చఱచుటలచేత. పయోవిస్ఫార — జలములచేత అతిశయించిన. నీడభవంబు — పక్షి. తద్దివ్యధామంబునన్ — ఆదేవాలయమునందు. త్రెవ్విన — తెగిన. కందమున్ — గడ్డను. మొగవిచ్చు — ముఖభాగము విరియునట్టి. విశద — స్వచ్ఛమైన. విద్రిచి — విదలించి. సిద్దంపు — నునుపైన - కొటరైన. మలయు — విజృంభించు. ముంపులన్ — ముంచుటలచేత. ప్రఘాణ — మొగసాలయందలి. కారసామోదమేదురవారిన్ — తామరల వాసనవలన నతిశయించిన జలమునందు. పవలింటి — పగటివేళయందలి. బీతెండ — మిక్కుటమయినయెండ. తలఁకి — భయపడి ॥ ౨౨౦ ॥ విప్రుకములచేన్ — తుంపరలచేత. చాదము — తడి. పాదపెట్టు — కలుగఁజేయునట్టి రజో

సలిలవిప్రుషములఁ జేఁ । జొదుకొదవించుచు గాఁపులు । పొదవెట్టురఁ జోవికారము లు
దూరముగన్ ॥ ౨౨౧ ॥ తే ॥ సలిలఖగమునకేఁ దాచరణమునన । కలిగె నాకస్మి
కంబుగఁ గంబుపాణి । గర్భగేహోపలేపసంస్కారసార । సుకృతపరిపాకనిర
పాయశోభనంబు ॥ ౨౨౨ ॥ క ॥ శుకమొకటి చంచుజితకిం । శుకమై హరిహయ
శరాసనరుచిరవపురం । శుకమై కుసుమాకరకిం । శుకమానందమున నందనసుతుఁగు
డిఁ జేరుగన్ ॥ ౨౨౩ ॥ చ ॥ అలమి త్రిలోకముల్ గెలుచున త్తఱి తేరువహించు దో
చి । లలిఁ బదఁగ దొట్టి సుందరికిలాఁగకయుండినఁ దానతద్భరం । బెలమివహింపమెచ్చి
మరుఁ డిచ్చుమణీమయమాలికాత్రయిన్ । గళమునఁ దాల్చు చిత్రశుకనాథుఁడు రేఖలచే
రనిచ్చుఁ బున్ ॥ ౨౨౪ ॥ క ॥ కీరమదియొక్కటి హరిహరి । చారికచేరికవసించుఁ జదివింపఁగ మే ।
పారసియొసఁగ భవనము । ద్వారాదులవలనఁ దన్ను సంరక్షింపన్ ॥ ౨౨౫ ॥ క ॥
దేవాలయమునఁ గొన్నిని । జావాసమునందుఁ గొన్ని యహములు దగఁ బై । చేపదలక
పాటించుచుఁ । బూవుంబలెఁ బువ్వుబోఁడి పులుఁగుం బ్రోచున్ ॥ ౨౨౬ ॥ మ ॥ పసు
పార్చుం దడిదొత్తు నెండ నెకఁ గంపం బాఁగి మైదువ్వుచున్ । వసయున్ వెన్నయు మేపు
మేపునొసఁగున్ వర్ణించు శ్రీరామనా । మసుధామాధురి సాధురీతి కుచకుంభస్థాయి
గాఁ జేయుచున్ । బిసపుష్పప్రియవాస రాగవమ్ములన్ బింబోష్ఠి రాచిలుకన్ ॥
౨౨౭ ॥ తే ॥ కనకమణిపంజరంబుల నునిచియుంచి । చక్కెరయును నెక్కరయు
సారెగ్రుక్కిగ్రుక్కి । యొలుపుఁ బలుకుబలుకు పలుమారు గలపి కలపి । కలికిచిలుకలకొక్కొకి
రాచిలుకఁ బెనుచు ॥ ౨౨౮ ॥ మ ॥ కలహంసోపమయాన చక్రకుచ ప్రేంఖత్ఖంజరీ
టాక్షిఁ గో । కిలసారస్వరబర్హిబర్హచికురం గీరప్రియాలాపఁ దో । ర్వ్యాళిఁ జాలన్
మరిగెన్ శుకంబది మహీయః ప్రేమగావించుచున్ । బులుఁగుం బొందు ననందిపొందిన
నగతిన్ బోత్రోత్తులన్ హత్తుచున్ ॥ ౨౨౯ ॥ తే ॥ ఆశుకద్విజరాజునకంగఁ గొంత ।
కాలమరుగంగ నొకనాఁడు కలిగె బంధ । మోక్షమాకస్మికంబ నిర్ముక్తికలిమి । యా
శుకద్విజరాజున కద్భుతంబె ॥ ౨౩౦ ॥ సీ ॥ జనియించె నొక్కొక పచ్చనిమొలకలను

వికారములు—దుమ్ము యొక్క ప్రసరించుటలు ॥ ౨౨౧ ॥ ఉపలేపసంస్కార—అలుకుటవలని. సార—శ్రేష్ఠమైన. నిరపాయ—చెడని. శోభనంబు—శుభము ॥ ౨౨౨ ॥ చంచుజితకింశుకము—ముక్కుచే గెలువఁబడిన మోదుగు మొగ్గగలది. అంశుకము—కాంతులుకలది. కుసుమాకర—వసంత ఋతువునఁ దలిరి ॥ ౨౨౩ ॥ ఆఁకమి—ఆక్రమించి. దగ—దాహము—దప్పి. తొట్టి—కలిగి ॥ ౨౨౪ ॥ ౨౨౫ ॥ అహములు—దినములు ॥ ౨౨౬ ॥ పసుపార్చున్—పసుపుపూసి స్నానముచేయించును. సెక—తాపముచేత. బిసపుష్పప్రియవాసరాగములున్—గ్రీష్మఋతు దినముల రాకలయందు ॥ ౨౨౭ ॥ ౨౨౮ ॥ ప్రేంఖత్—ఎగురుచున్న. ఖంజరీటాక్షి—కాటుకపిట్టలవంటి కన్నులుగలది. చికుర—ముంగురులుగలది. మహీయః—అధికమయిన. పొత్రోత్తుల—పొత్తిగుడ్డలచే ఒత్తుటలచేత ॥ ౨౨౯ ॥ శుకద్విజరాజునకున్—చిలుకపక్షి శ్రేష్ఠమునకు. శుకుఁడనెడి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునకు ॥ ౨౩౦ ॥ కొమరు—మనోజ్ఞమ. పొడకట్టెన్—కనఁబడెను. ఇంద్రశిలల — నీలమణుల

నుబుద్ధి గ్రుచ్చినపచ్చలకొమరుఁ గలన । సవకురారెనొకొ దాడిమఫలోద్భ బీజము తిపద్మరాగసామగ్రివలనఁ । బొడకట్టెనొకొ జంబూఫలంబనుమనోభ్రమ మింద్రనీలవిభ్రమమువలనఁ । దోతెంచెనొకొ మధూకపుష్పములను నాసహుర్ష్మంజిముత్యములవలన । దాదియటుపెట్టి పసుపాడఁదలఁగి చనుడు । బరణిమూఁకట నెఁకొన్నబన్నసరము । గలిచికొనిపోవఁజిలుక ప్రగల్భవిటుఁడు । జాలికామూననముగానుపగిదినపుడు ॥ ౨౩౧ ॥ క ॥ బారాదిసౌమ్యుఁ డఁగ । హారము నేకొనుచుఁ జనియె నండజము ప్రియుం । బారయఫలకాముకులగు । వారిఁ గుణవర్ప్రినక్తివదలవిడుతురే ॥ ౨౩౨ ॥ క ॥ అధవళకిరణముఖికిన । సాధుశుకాచరణమపుడసహ్యంబయ్యెఁ । గోధుక్కృతిసతికివనో । బాధకమగుకృష్ణధూర్తబాల్యముఁ బోలెఁ ॥ ౨౩౩ ॥ మ ॥ కటిఁజేలాగ్రముచుట్టి వికిరనది మేనంజుట్టి పాలిండ్లమీఁ దటసంధించుచునార్ద్రదేహలతమాద్యద్వర్షధారావల । త్తటిదాకారముఁ జూపఁద్రోసికొనుచుఁ దమ్మిల్లబంధంబుమం । గిటికిఁ సుస్తనివచ్చెఁ గోస్తనహారత్రిగ్రహవ్యగ్రయై ॥ ౨౩౪ ॥ తే ॥ వర్షధారావశేషాన్వవాయయుక్తి । వాయువశమునఁ దెగలు మువ్వన్నెవిల్లు । వేడ్కవెన్నాడుశశివోలెవెలఁది చాపలమునసరమాహరించుశుకము దవులుచు ॥ ౨౩౫ ॥ మ ॥ గుహమాతృస్ఫటికాకృ సూత్రమసితేక్షుచ్ఛేదగుచ్ఛచ్ఛటా । స్పృహఁ గైకొన్నశుకంబు వేమఱుతటిఁ జేరానపూవాఁగితో । బహిరుడ్డీన కనాడ్డినిల్చు రతిరాట్పట్టాశ్వమోనాఁగన । మ్మహిళావిభ్రమకీర మొప్పను ఖసీమాంగామిముక్తాళియై ॥ ౨౩౬ ॥ వ ॥ ఈదండంబునఁ గందర్పస్యందనంబువినిందితుం

యొక్క. తోతెంచెను—తోఁచెను. హుర్ష్మంజి—ఒకానొకదేశము. తలఁగి—తొలఁగి. మూఁకటన్—మూఁతయందు. నెలకొన్న—ఉన్న. బన్నసరము—రత్నములహారము. ప్రగల్భ—నేర్పుగలైన ॥ ౨౩౧॥ బారాది—అనేకములైన॥ ౨౩౨ ॥ ధవళకిరణముఖి—చంద్రునివంటి మొగముగలది. అసాధు—చెడ్డ. ఆచరణము—పని. గోధుక్కృతిసతికిన్—గోపికాస్త్రీకి ॥ ౨౩౩ ॥ కటికిన్—నడుమునందు. చేలాగ్రము—సగిముకోక- ఆర్ద్రదేహలత—తడిసినతీఁగవంటిదేహము. మాద్యద్వర్షధారావలత్తటిదాకారమున్—దట్టమయినవానచినుకులచేతచుట్టఁబడినమెఱపుయొక్క ఆకారమును. ధమ్మిల్లబంధంబు—కొప్పుముడి. ముంగిటికిన్—ఇంటిమొగసాలకు. గోస్తన...వ్యగ్ర—గోస్తన—రత్నములహారమును. హారత్—ఎత్తుకొనిపోవుచున్న. కీర—చిలుకను. గ్రహ—పట్టుటయందు. వ్యగ్ర—త్వరగలది॥ ౨౩౪॥అవశేష—మిగిలిన అన్వయయుక్తిన్—సమూహముయొక్క కూడికచేత. తెగలు—బయలువెడలు మువ్వన్నెవిల్లు—ఇంద్రధనుస్సును. వెన్నాడు—వెంబడించు. తవులుచున్—వెంబడించుచు ॥ ౨౩౫ ॥ గుహమాతృ—పార్వతియొక్క. సితేక్షుచ్ఛేదగుచ్ఛచ్ఛటాస్పృహన్—తెల్లచెఱకుముక్కలగుదెలయొక్క సమూహమునందలి యపేక్షచేత. బహిరుడ్డీనతన్—బయట ఎగురునట్టి స్వభావముతో. ఒడ్డి—అడ్డగించి రతిరాట్పట్టాశ్వము—మన్మథుని పట్టపుగుఱ్ఱము. అమ్మహిళావిభ్రమకీరము—ఆ యాఁడుదానివినోదపుఁజిలుక. ముఖసీమాగామిముక్తాళి—ముక్కునంచుతగులుకొన్న ముత్యాల సరముగలది ॥ ౨౩౬ ॥ కందర్పస్యందనంబు—చిలుక. వినిందితుం

డన మందమంద ప్రచారంబును మలిమ్లుచుండన దుర్గమప్రవేశనిపుణంబును నవివేకి
యన శిథిలీకృత స్వపక్షంబును దనుజగృహీతజనకజయన రామానుసరణ సముచి
తంబును నై యున్మత్తుపోలికం జంచుచుంబితలలంతికావ్యాజంబున లాలగ్రక్కుచుఁ
బుష్పవద్బింబంబు విధంబున శరీరప్రభాదంభంబున నంభోధరంబులచేతఁ గప్పంబ
డుచు యోగిబాగున విచ్ఛిన్నచరణశృంఖలాచ్ఛలనంబున పాశచ్ఛేదంబు సేయుచుఁ బ
రవధూపయోధరంబుపగిదిఁ బట్టరాక నీతివిదుహృదయంబుగతి దూరదర్శనయోగ్యం
బై కరువలిమురుపునం బొడమి యడంగుచుఁ బరబ్రహ్మంబుచాడ్పున నగోచరంబ
య్యును దదీయమాయావిలసితంబును నై సకలంబును నిజప్రతిభాసంబున యాథా
ర్థ్యభూమికనభినయించుచు శశాంకశిలా సౌధవిటంకంబుల నునుకువగొన్న తటిశ
రన్నీరద వశంవదంబగు శునాసీరశిలాశకలంబన మెఱుంగుచు నంతరిక్షమహాప్లక్షం
బునకు నక్షోభ్యచంచుపుట ప్రవాళఖండ ప్రభాహిండనంబునం దొరలి సఫలవిట
పలక్ష్మి నావహించుచుఁ బ్రమాదవిగళితంబగు నగభిరోధికోలున్న వీవనయచ్చరల
పచ్చల కడియంబువడువున నిరాలంబన స్థలంబునం బఱుమఱు చక్రచంక్రమణ చమ
త్కారంబు సూపుచు సమీపారామశ్యామల పలాశపటల గర్భంబునందు ముకుంద
విగ్రహంబునందు భక్తిసమగ్రుండగు పురుషశ్రేష్ఠుండునుం బోలె నేర్పుఱుపరాకడిందు
చుం దందందజాతిపులుంగులు వినుజగంధధురంధరంబగుటకు జగడంబు దిగిచినం గినిసి

డు — మిక్కిలి నిందింపఁబడినవాఁడు. మలిమ్లుచుండు — దొంగ. దుర్గమ — పోను వల్లపడని తావు. శిథిలీకృత — సడలింపఁబడిన. స్వపక్షంబు — తన ఱెక్కలుగలది; తనవారుగలది. రామానుసరణ — స్త్రీయొక్క అనుసరించుటకు; శ్రీరాముని ననుసరించుటకు. లలంతికా — హారము. లాల — చొంగ. పుష్పవద్బింబంబు — సూర్యచంద్రుల మండలము. బాగునన్ — విధమున. విచ్ఛిన్నచరణశృంఖలాచ్ఛలనంబునన్ — తెగిన కాలిగొలుసుల కారణముచేత; కట్టివేసిన కాలిగొలుసులు వీడిపోయినందున. పాశచ్ఛేదంబు — త్రాటిని త్రెంచుట; ఆశలను త్రెంచుట. పయోధరము — స్తనము. దూరదర్శనయోగ్యంబు — దూరమునందుండి చూచుటకుఁ దగినది; దీర్ఘాలోచన చేయుటకుఁ దగినది. కరువలిమురుపునన్ — గాలిరీతిని. పొడమి — పుట్టి. చాడ్పునన్ — విధమున. అగోచరము — కానరానిది; ఇంద్రియములకు విషయము కానిది. మాయ — మోసము; ప్రకృతి. ప్రతిభాసము — నీడ; తోఁపిక. భూమిక — వేషము. విటంకంబులన్ — ముంజూరుసందులిగూండ్లయందు. ఉనుకువ — ఉనికి. శరన్నీరదవశంవదంబు — శరత్కాలమేఘము వశమణఁగినది. శునాసీరశిలాశకలంబు — ఇంద్రనీలమణిఖండము. ప్లక్షంబునకున్ — జువ్విచెట్టునకు. అక్షోభ్యచంచుపుటప్రవాళఖండప్రభాహిండనంబునన్ — తెల్లఁబాటులేని ముక్కుపుటము అనెడి పగడపుపలుకు కాంతియొక్క వ్యాపనముతోడ. దొరలిన — కలసిన. ఫలవిటపలక్ష్మిన్ — పండ్లతోడికొమ్మకలిమిని. విగళితంబు — జాఱినది. నగభిరోధి — ఇంద్రుని. వీవన — విసనకఱ్ఱలుగల. వడువునన్ — విధమున. నిరాలంబన — నిలువ నాధారములేని. చంక్రమణ — దాఁటునట్టి. శ్యామలపలాశపటలగర్భంబునందున్ — నలుపెక్కుచున్న పచ్చనియాకుల జొంపముయొక్క లోపలిభాగమునందు. డిందుచున్ — అణఁగుచు. అందంద —

విస్పృమరతనూరుహాదంతురకపోలాంతరంబును విఘూర్ణనపిక్కృతవీక్షణంబునై తను వంబువదలుచు వలపుతలంబగు రతియువతిముంజేటి రీతిం జెలువడరు మెడనిగిడించి పగుడంబడి కాకుప్రకార వికారస్వరంబుగ వానినిరాకరించుచుం బలుచనప్పు అమ్మంజి లంగరంగినయది వోలె నయ్యన్ను వెన్నాడం బెన్నాటకంబై బోటికత్తియ లుత్సంగ కచోత్సంగ సంగతకురంగలాంఛన కళావలోకనంబున మసిముసినగవులు నెలి యు గోరువంక గాన వచ్చెం గాని కీరంబుగూరంబయ్యెంగదె యనిగర్భోక్తివైదర్భిం గూడి యాడుచుం బాడుచు పంజరంబునుజిలుక చాలు తెరయును చేరిక చేసి మెలయిం పనియించుచు నడితెకత్రిగికి చెంచుచు నొకటొండగాలు వాడివిముకుటనన కటంతపరతరళంబునొకటుచుంజికెటంజికెటనికటడనికటడనకటయకటనిచేటి కానికరంబు పోలసిన పులుంగెజెంగి మెఱుంగు మెఱసి తొలంగిన తెఱంగున డా యువచ్చినట్టుల మాయాంబగు మాయలేటిపాటిం బోవంబోవ దూరంబగుచునుండు నెడమాపులమాడిక దివియనచ్చటనటించి మువ్వలోనిరాయిసోయగంబున నొ కటంత వడిపట్టువపటపచరించి ప్రచురరయంబున ఖచరపురప్రాసాదంబులు మో వంబూనునెగసితిరిగి పెలితెరువునంబఱతెంచి పాండురంగాయతనంబు మధ్యరం గంబుచొచ్చి యచ్చట నిచ్చం దనయిచ్చనుండు దండియుంబు పైప్రవాల నిచ్చట॥ ౨౩౭ । సీ॥ మదఘూర్ణ దురుసంకుమదమలీమసకుచ ద్విపమహోద్ధతింగొనుం దీంగనులియు । ఘనసారపుండ్రకగ్లానిబనికట ఘర్మహిమావ్తి మోముదామర చ లింప । నాసికానూత్న గంధఫలియూరుప్పుదావి నధరదంతపదవత్రాళివిరియం । గింకిణీక్వణనశంకిత గర్జితస్రస్తకాంచిచంచలగతి యంచజడియు । బంధనిర్ముక్తశుక సక్తభావయగుచు । నలపరాశరసుతుచంద మధిగమించు । మించునంబోడిచం దంబు మేలుకనిన । వాండుతలపోయుగలలోనివార్తయయ్యె ॥ ౨౩౮ ॥ తే॥ కకట-

---

టీక. విస్పృమరతనూరుహాదంతురకపోలాంతరంబు — ప్రసరించుస్వభావముగల(నిక్కుచున్న) మేనివెంట్రుకలచేత మిట్టపల్లములగునట్టి చెక్కిటిప్రదేశము కలది. విఘూర్ణన — తిరుగుపడుచు న్న. చెలువడరు — అందగించు. పలుచ — పలుచ — చెడ్డ. అన్ను — స్త్రీ. వెన్నాడగా — వెంబడింపం గా. పెన్నాటకంబు — పెద్దయాట. ఉత్సంగ — మీందిభాగమునందు. గోరువంక — ఒకపక్షి; నఖ క్షతము. గర్భోక్తివైదర్భిగా — అర్థాంతరముతోంచునట్టిమాటలరీతిని. ఎలయింపగా — దగ్గఱకురప్పిం ప. తరళంబు — నాయకమణి. పులుంగు — జాడ. పాటిగా — విధమున. దివియగా — తీయ. మువ్వ — పెద్దగజ్జె. సోయగంబునగా — విధమున. పచరించి — నటించి. ప్రచుర — అధికమయిన. మోవగా — తాంకునట్లు. పూంపునగా — పూనికతో. ఆయతన — దేవళము ॥౨౩౭॥ ఘూర్ణత్ — తిరుగుడుపడు చున్న. మలీమస — మాసిన. నులియగా — చలింపంగా. పుండ్రక — బొట్టుచేత-గ్లానింబ — చంద్ర బింబముయొక్క. గంధఫలి — సంపెంగ. దంతపద — పలునొక్కు. స్రస్త — జాఱిన. జడియగా — బెదరంగా. శుకసక్త — చిలుకయందుంటిన, శుకునియందుంటిన. అధిగమించు — పొందు ॥

సపువంకగోరులఁ ద్రోక్కి త్రోక్కి । కలకుముక్కునఁ దందడగఱచి కఱచి । పూసయొ
కటియుఁ బోఁగునఁ బొందనీక । శారి పెనుత్యాలపేరు విచ్చికపుఁబులుఁగు ॥ ౨౩౯ ॥
క ॥ బహువిధరచనోజ్జ్వలమగు । మహిళామణిమణిసరంబు మణులన్నియు న । య్యా
హిళయనుసదనశరధికి । నహీనరత్నాకరత్వమను సంధించెన్ ॥ ౨౪౦ ॥ క ॥ శుకమున
కొదవెనయత్న । ప్రకటితమణిరంగవల్లిపరికల్పనకో । రకితసుకృతానుకృతి దా । ని
కిమెచ్చెఁ బౌండరీకనిలయుం డాత్మన్ ॥ ౨౪౧ ॥ క ॥ గిరికానుషక్తబుద్ధిను । పరిచ
గునిం బోలు నొక్కపన్నగ మొకనా । డురవడి నెచ్చటనుండియొ । మురమర్దను దివ్యభ
వనమునకే తెంచెన్ ॥ ౨౪౨ ॥ వ ॥ ఆసమయంబున ॥ ౨౪౩ ॥ క ॥ యమదండచం
డమగుభుజ । గమునకు వెఱచఱచి యాఖుకన్యక కమలా । రమణాంఘ్రిఁ జేరె గురుభీ ।
తమతికి నాముక్తమాల్యదకు నెనయగుచున్ ॥ ౨౪౪ ॥ క ॥ హరిపదపీఠస్థితిగల । స
రియనుచిట్టెలుక దాఁగె సంవర్తహతిన్ । దెరలిమృకండూద్భవుఁడా । తురతం దజ్జరఠపే
టిఁదూఱి ప్రభాతిన్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఆ ॥ వీడిపడినగాజు వెదకంగ వెదకంగ । బద్మరాగ
మొదవుపగిది నహికి । దొరకె నెలుక నూఁజి తొలఁగిన తెఱి రమా । కమనచరణకైతక
ప్రసవము ॥ ౨౪౬ ॥ చ ॥ చరణసరోరుహప్రసవశైవలినీనివసద్బిసాంకురా । హ
రణవనీషఁ జేరినబిసాశనశాబము నాఁగ బొల్చుసా । గరశయపూజనాచరణకైత
కకోరకమున్ భజించెమ । తక్కరవరకంకణంబు మిహికాఘృణి రాహువుగప్పునాప్ప
నన్ ॥ ౨౪౭ ॥ తే ॥ మధురమదిరారసామోదమైత్రినలరు । పొలఁతినెమ్మోముప
లపానభోగిఁ బోలె । హరిపదాబ్జమధూళిమయంబుఁ గ్రోలె । జాతిగేవంగి తా విభు
జంగభర్త ॥ ౨౪౮ ॥ క ॥ అలరునలరు చిరమతుక్కం । డలము పయిన్ నిలిపె సవ్యన
ఖరపదముపై । నలరునిజకంటకతుత । విలసనమును విటుని మేన వేశ్యయుఁ బోలెన్ ॥
౨౪౯ ॥ సీ ॥ సరసిజాకల్యాణసమయార్హజతులక్ష్మి కలిగించుఁబదనఖాగ్రమునఁ గ
పిలి । తళుకొత్తుమిన్నేటి తెలిసీటి దెమలునముదురు చెందొవచాలు మొలవఁబెట్టు । సీ
మంతసీమాంతసిందూరరుచిఁ జేయుప్రముక్కిలేవనిచతుశ్శ్రుతిసతులకుఁ । బీరరూపం

౨౩౮॥ కక్కసపు—కఠినమైన. విచ్చికపు—దుష్టమైన॥ ౨౩౯॥ శరధికిన్—సముద్రమునకు॥ ౨౪౦॥ కోరకిత—మొలకలెత్తిన ॥ ౨౪౧ ॥ గిరికానుషక్త — చిట్టెలుకయందాసక్తమయిన; గిరికాదేవియందాసక్తమైన ॥ ౨౪౨ ॥ ౨౪౩ ॥ చండము—భయంకరము. ఆఖుకన్యక — ఎలుకపిల్లను॥ ౨౪౪॥ సరియన్—సందునందు. సంవర్తహతిన్—ప్రళయకాలపుదెబ్బచేత ॥ ౨౪౫ ॥ రమాకమన—విష్ణుదేవునియొక్క. కైతకప్రసవము—గేదఁగిపువ్వు॥ ౨౪౬॥ బిసాశనశాబము—హంసపిల్ల. కోరకమున్ — మొగ్గను. మిహికాఘృణిన్ — మంచువెలుఁగును—చంద్రుని ॥ ౨౪౭ ॥ మదిర—మద్యము. వలపు—వాసన ఆను—గ్రాగు. మధూళి—మధువు — తేనె. భుజంగభర్త—పాములరాజు; విటశ్రేష్ఠుఁడు ॥ ౨౪౮ ॥ రుచిర—ప్రకాశించునట్టి ॥ ౨౪౯ ॥ జతులక్ష్మిన్—లక్క కలిమిని. తెమలునన్ — చలనమునందు. చెందొవ — ఎఱ్ఱగలువ. సీమంత సీమాంత—

బునఁ బెట్టిన శేషనిఫణరత్నఘృణులకుఁ బ్రాఁకువెట్టు । కైటభాంతకపూజనాకైతవక
ప్ర । సవనవామోదపారణాసౌఖ్యముదిత । భుజగరాజస్ఫటాభోగభూరిమణిస।
మాజరాజన్నిభాపుంజమంజిమములు ॥ ౨౫౦ ॥ క ॥ వ్యాపించుతిమిరహరమై ।
దీపించునిజోత్తమాంగదివ్యమణిరుచిన్ । దీపావళిహరికిచ్చుచు । నా పుణ్యఫలాను
భవమునయ్యహిఁ గనియెన్ ॥ ౨౫౧ ॥ క ॥ అతఁడి నాకకందువన । వాతాశనశయను
కేళివనవసుమతినుం । డే తెంచెన్ సరఘాసం । ఘాతము తమ పెరకుఁ గడువిఘాతంబ
గుటన్ ॥ ౨౫౨ ॥ క ॥ కాయమ్ము తిజిడ్డుకొనఁగ । నాయీఁగలమొత్తమాశ్రితాఖిల
దిశమై । యామెడఁ బ్రైలతటాక । న్యాయంబొనరించె జలధరాధ్వంబునకున్ ॥ ౨౫౩ ॥
శా ॥ ఆమండోద్భవబీజషండ రుచినయ్యాటించు చున్ మక్షికా । స్తోమంబాతతప
క్షగుచ్ఛ మగుచున్ దోతేరగా శ్మశ్రులం । బైమిన్నొప్పుతదంగసంగతిమధువ్యామో
హము౦ జేయుదో । ద్యోమర్త్యాలికిఁ దద్విహారకలితద్రుస్కంధవీరుచ్ఛిఖల్ ॥ ౨౫౪ ॥
క ॥ ఆమధుమక్షికలటఁ జని । దామోదరమందిరాగ్రతలగతసిర్తా । ల్యామోదా
మేదురమధు । ప్రేమాకులబుద్ధి మెఁజరింపఁగ నంతన్ ॥ ౨౫౫ ॥ క ॥ అందున్ నాకసరఘ
గ్రోలెము । కుంచపదార్ఘ్యంబు బిందుగుంభితమమనో । మందమకరందశీకర ।
మందీర్ఘస్వార్థము ల్సమున్నతి వెలయన్ ॥ ౨౫౬ ॥ క ॥ కలిగె మధుమక్షికమునకుఁ ।
దలఁపనితలఁపస్మదాదిధార్యనుగంగా । జలచలమానముయదుకుల । తిలకాంఘ్రిస
రోజదివ్యతీర్థము గ్రోలన్ ॥ ౨౫౭ ॥ తే ॥ దానసంభవించెఁ జనియ యీఁగకు ।
సోమపానరతుల సుకృతఫలము । భాగ్యమొదవె నేని ప్రాపించుతనుఁ దాన । పుణ్య
లక్ష్మినిధియుఁ బోలెఁ బురుష ॥ ౨౫౮ ॥ సీ ॥ జనియించెనే సాధ్వి జాతిస్మరత్వసంప
దకల్మి నిజకులాభరణమగుచు । వర్తించెనే పతివ్రత కాటిమెడటి తపమైన తనువునఁ

పావటకొనయందలి. ప్రాఁకు — (తీఁగలకుఁ బెట్టునట్టి) యల్లుడుకట్టి. పారణ — ఒక ప్రొద్దున్న దిన మునకుమఱునాటిభోజనము — ఇక్కడ భోజనమని యర్థము. స్ఫటా — పడగయొక్క. ఆభోగ — వి శాలప్రదేశమునందలి. రాజత్ — ప్రకాశించుచున్న. మంజిమములు — మనోజ్ఞతలు ॥ ౨౫౦ ॥ దీపిం చు — వెలుఁగునట్టి. ఉత్తమాంగ — తలయందలి. రుచిన్ — ప్రకాశముచేత. దీపావళిన్ — దీపముల వరుసను ॥ ౨౫౧ ॥ కందువన్ — సమయమునందు. వాతాశనశయను — శేషశాయియొక్క. సరఘాసంఘాతము — తేనెటీఁగలగుంపు. పెరకున్ — తేనెతెట్టెకు ॥ ౨౫౨ ॥ జిడ్డుకొను — మెఱుఁగు దేఱు. ఆశ్రితాఖిలదిశము — ఆశ్రయింపఁబడినయెల్లదిశలుగలది. జలధరాధ్వము — ఆకాశము ॥ ౨౫౩ ॥ ఆమండోద్భవబీజషండరుచిన్ — ఆముదాలరాశివిధమును. నయ్యాటించు — పరిహసించు. తోతేరఁగాన్ — తోఁచఁగా. శ్మశ్రులము — గడ్డమీసములుగలది. ద్రుస్కంధవీరుచ్ఛిఖలు — చెట్లమొదళ్లయందలిచిగురుఁగొమ్మలకొనలు ॥ ౨౫౪ ॥ ౨౫౫ ॥ సరఘ — తేనెటీఁగ. గుంభిత — కూర్పఁబడిన ॥ ౨౫౬ ॥ ధార్యము — ధరింపఁదగినది. చలమానము — కదలుచున్నది. గ్రోలన్ — త్రాగను ॥ ౨౫౭ ॥ ౨౫౮ ॥ జాతిస్మరత్వసంపదకల్మిన్ — పూర్వజన్మజ్ఞానముకలిమి కలుగుటచేత.

దాల్మిమిగిలి । నెలకొల్పెనేఁడుపాంసుల మానసమునందుఁ బరమవైష్ణ వధర్మపా
టవంబు । మెప్పించెనేసతియపౌండరీకతీర్థవిభునిష్టాన్నవిశ్రాణనమున । నా సుశీల
కునకాఁకహంసచిత్ర । శుకభుజంగమసరఘులుసురథసులభ । సుముఖసువ్రతసుకృ
తినామములువరుసఁ । దాల్చిజనియించెశు క్తిముత్యాలువోలె ॥ ౨౫౯ ॥ క ॥ భూ
లేఖకులులకేయే । కాలంబుననెట్టి మెట్టికర్మమొనర్పం । బోలుందత్తత్కృత్యము ।
లోలింబిత్పకృత్యములయి గుణోన్నతిఁబెనుపక్ ॥ ౨౬౦ ॥ శా ॥ శాణోత్తేజితర
త్నలక్ష్మిగురుశిక్షావతిఁకాశోరాకృతిక్ । రేణుక్షాళనశారిమూర్తి కలభశ్రీదోహ
దోద్యన్నవ । శ్రోణీజప్రభముక్తకంచుక ఫణిస్ఫూర్తిక్ సుధీబాంధవ । శ్రేణిప్రీణ
నకారణోజ్జ్వల కళోత్సేకాఢ్యులై రేవురుక్ ॥ ౨౬౧ ॥ చ ॥ ఒకఁడునిరూఢకృష్ణ
రుచియొకఁడు నిర్మలమానసప్రియుం । డొకఁడుప్రయత్నయోగ్యఫలుఁడొకఁడ
నాదృతబంధకంచుకుం । డొకఁడురసానుకూలమటియుక్తుఁడునై విలసిల్లిగంతవు । ప్ర
కటంబనెట్టివారలకుఁదప్పనెతొల్లిటిజన్మవాసనల్ ॥ ౨౬౨ ॥ ఉ ॥ లౌకికవైదికాచ
రణలాలసులై హరిభక్తిచుత్తమ । శ్లోకులువీరనందగిరిసూనృతలక్ష్మికిఁబట్టుగొమ్మలై ।
యేకడసర్వభూతదయయే తమసొమ్ముగదీనమానస । వ్యాకులతాపనోదనధనా
ఢ్యులనక్ విలసిల్లి రేవురుక్ ॥ ౨౬౩ ॥ క ॥ అత్తొలుగొలమలరులసర । మెత్తిఁక్రియఁ
బాలుపొంగునెసవికసితమా । నెత్తమ్మికొలనిచెలువునఁ । దత్తత్సౌభాగ్యములను
దాత్తంబయ్యెక్ ॥ ౨౬౪ ॥ ఉ ॥ కేసరిశాబశోభిగృహకర్తయుభానుమదంశవిస్ఫు
ర । ద్వాసరలక్ష్మివైభవముఃవారిధిలగ్నసవఃగ్రవేలయు । ల్లాసముదాల్చియొప్పెమ
హీశాతిలకంబుపతిప్రసాదవి । న్యాసముచేతఁ జేకుఱినసందనురేవురు నందమందఁ

అపాంసుల—అంకుటాలుకానిది—పతివ్రత. విశ్రాణనమునక్—ఈవిచేత ॥ ౨౫౯ ॥ భూలేఖకు
లులకుక్—బ్రాహ్మణకులముగలవారికి॥ ౨౬౦ ॥ శాణోత్తేజిత—సానయందుమెఱుఁగిడఁబడిన.
ముక్తకంచుక—కుబుసమువిడిచిన. ప్రీణన—తృప్తినొందించుటకు. ఉత్సేకాఢ్యులు—అతిశయముగ
లవారు ॥ ౨౬౧ ॥ కృష్ణరుచి—నల్లనికాంతిగలవాఁడు; కృష్ణునిబోలినవాఁడు. నిర్మలమానసప్రి
యుఁడు—నిర్మలమయినమానససరస్సనందుఁబ్రియముగలవాఁడు; నిర్మలమయినమనసుగలవారి
కిఁబ్రియుఁడు. ప్రయత్న యోగ్యఫలుఁడు — ప్రయత్నమునకుఁ దగిన పండు గలవాఁడు; ప్ర
యత్నమునకుఁదగిన ప్రయోజనముగలవాఁడు. అనాదృతబంధకంచుకుఁడు—ఆదరింపఁబడనికట్టు
యినకుబుసము గలవాఁడు; ఆదరింపఁబడని సంసారబంధమనెడి కవచముగలవాఁడు. రసాను
కూల—రసమునకు అనుకూలమయిన; భూమికి (లోకమునకు) అనుకూలమయిన॥ ౨౬౨॥ పట్టు
గొమ్మలు—ఆధారములు. అపనోదన — తొలఁగించుటయనెడి ॥ ౨౬౩ ॥ అత్తొలుగొలము—
అబ్రాహ్మణవంశము. ఎసక్—అతిశయముతో. చెలువునక్—అందముతో. ఉదాత్తము—హెచ్చినది
॥ ౨౬౪ ॥ కేసరిశాబశోభి—సింహపుపిల్లవలె (స్వచ్ఛముగా) ప్రకాశించునట్టి. భానుమదంశు
విస్ఫురద్వాసరలక్ష్మి—సూర్యప్రకాశముచేత వెలుఁగునట్టిపగటి సంపద. లగ్న—అంటిన. విన్యా

గన్ ॥ ౨౬౫ ॥ తే ॥ అఖిలకల్యాణగుణశీలయాసుశీల । పెట్టెఁ జేమీఁదుగా నెల్లచు
ట్టములకు । భర్తతోఁ గూడ ముత్తాటిపండు దినియె । నెత్తుమన్మనుగుబ్బల నెందఱేని ॥
౨౬౬ ॥ ఉ ॥ ఆనలినాయతాక్షి ప్రసవాపగమంబునఁ బండఁబాఱుచున్ । బ్రాణవిభూ
పలాలనము ప్రౌఢుఁ గొఱ్ఱెఁగనిశ్చితన్మసం । తానమొనర్చుప్రోదిజరద్దైన్యము
నాఁగ నతీతవర్షను । ద్యానతరౌషధిప్రవహదంబు సమీపనిగూఢఁ బోలదే ॥ ౨౬౭ ॥
క ॥ సకలాగమజ్ఞయగుని । ప్రకులాంగనయొక్కఁడు నాడు పలుకుసిజకుమా । రకులఁ గని
మునుమదాలస । శుకతుల్యులఁ గూర్మియాత్మజులఁ బలుకుక్రియన్ ॥ ౨౬౮ ॥ మ ॥ అ
నుభూతాఖిలభోగపోషిత సమస్తార్యంకృతానేకకాం । చనముఖ్యోచితదానదృష్టి
గతయుష్మత్త్రైవజీవత్ప్రకిన్ । జనతామాన్యనశీతివృద్ధనను నీసంసారదుర్వారబం ।
ధననిర్బంధమునందుఁ బాపుటకు యత్నంబింకఁ జేయందగున్ ॥ ౨౬౯ ॥ క ॥ సభవజ్జన
కంబుగఁ జని । ప్రభవజ్జగదండషండపరిపూర్ణతనున్ । శుభదాయిఁ బౌండరీక । ప్ర
భునారాధించి కాంతుఁ బరమపదంబున్ ॥ ౨౭౦ ॥ క ॥ ఒకబుద్ధి వినుండొండొ । డకసక
లాగమమతంబు దక్కఁ దెలిసిమీ । కకుటిలవృత్తి నెఱిఁగింతు జ । నకసనకశుకాదులెఱిఁగి
న తెరువుఁ దెలియన్ ॥ ౨౭౧ ॥ సీ ॥ అమితభోగాయతనము దేహమనుసర్వముగ్రకృ
త్యము లేల యుడిగియుండు । ధాతుమయంబు గాత్రమను ధాత్రీధరంబి యేల రాగం
బు నవ్వులఁ ద్రోయు । నిచితనానాగుణప్రచురమీతనువనుఫల మేల చిరుఁగకపదిలమొం
దు । నూర్మివరంపరాయుతమంగమనువార్ధి యేజీవనభ్రాంతి యేలయుడుగు । నార్జ
వంబు చాలదతికరి నాశము । మెప్పుడు మైలవిడువ దెండుఁ జివుకఁ । బటికిఁ డాకక దీనిఁ బా
టింపరె ప్పాట । లక్షియేనియును మముక్షుజనులు ॥ ౨౭౨ ॥ ఉ ॥ మాయయు జీ
వుఁ డుం బెరసి మైత్రియొకానొకఁ డాచరించుచుం । బాయకయుండఁ బాటుమగ పా
టువడన్ వివిధత్వమొందిప । ల్చాయలఁ బొంచభౌతికవుఁ బైరుదయించి తలిర్చ ప్రమో

సము—ఉంచుట. చేకుఱిన—కలిగిన ॥ ౨౬౫ ॥ మున్నన్నగుబ్బలన్—మనుమలకు కొడుకులైనబిడ్డ
లను. ముత్తాటిపండుదినియెన్— ముత్తైదువతనమువలని ఫలమును అనుభవించెను. ఎందఱేనిన్—
ఎందఱినో—అనేకులను ॥ ౨౬౬ ॥ ప్రసవాపగమంబునన్—కానుపులుడిగిపోవుటచేత; పూ
వులుడిగిపోవుటచేత. ప్రోది—రక్షణము. ఆఁగన్—త్రోసివేయఁగా ॥ ౨౬౭ ॥ ౨౬౮ ॥ అను
భూత—అనుభవింపఁబడిన. అర్యంకృత—యోగ్యముగాఁజేయఁబడిన. ముఖ్య—మొదలగు. దృష్టి
గతన్—చూపునుబొందినదానిని. అశీతివృద్ధన్=ఎనుబదియేండ్లముసలిదానిని ॥ ౨౬౯ ॥ సభవ
జ్జనకంబుగన్—మీతండ్రితోఁగూడ. ప్రభవత్—పుట్టుచున్న ॥ ౨౭౦ ॥ ౨౭౧ ॥ ఆయతనము—
ఇల్లు. రాగంబున్—అనురాగమును; ఎఱుపువన్నెను. నిచిత—వ్యాపింపఁజేయఁబడిన. చిరుఁగక
—చినుఁగక. ఊర్మి—తరఁగము; అల. జీవనభ్రాంతి—బ్రదుకునందలిభ్రమ; నీటివలనితిరుగుడు ॥
ఆశయము—చోటు ॥ ౨౭౨ ॥ పెరసి—చేరి. కళంగరీయములు— కాలుగట్టియున్నట్టియెడ్లు

డుగా । మేయుజరామయవ్యసనమృత్యునియుక్తకడంగరీయముల్ ॥ ౨౬౩ ॥ శా ॥ అంతర్వాణికుశేశయద్యుమణిఁ బద్మాక్షున్ మదిన్ నిల్పి దు । ర్దాంతానంతభవాంధకూపతరణప్రౌఢిన్ దృఢస్థేమఁ బా । టింతుర్పెద్దలు తద్దసమ్మినుయి దాఁటే వానికిన్ జింత యా । కంతైనం గడమేనియుం గడమగా దాయంచునూహించుచున్ ॥ ౨౬౪ ॥ క ॥ తల ముచ్చుట్టులుదిరిగిన । తలపోయఁగ నొరిలోనిద ముకడియన్న । ట్లిలనే తెలుఁగులఁదిరిగినఁ । గలుగదు గతివిష్ణుసేవ గావింపకయున్ ॥ ౨౬౫ ॥ మ ॥ పురుషశ్రేష్ఠులు గొందఱాత్మచరితంబుల్ జ్ఞానవైరాగ్యభా । స్వరముల్ గావిహరించుచున్ గురుకృపాసంపన్నులై సాధనాం । తరమంత్రాంతరదేవతాంతరములందరిఁ గాంచి క్షీరోదక । స్ఫురణంబొప్పముకుందలీనతనులై పొందర్పునర్జన్మముల్ ॥ ౨౬౬ ॥ సీ ॥ విషయాంకురముఁ గిల్లివేయని వారికి నినుపకచ్చడము నకెంతదవ్వు । తెగఁగొని కసటుఁగడుగని వారికి త్రిషవణంబునకు నెన్నిచాళ్లపట్టు । చింతలన్నియు మోదు సేయని వారికి బోడయాదలలకు నేడకేడ । మేనుతత్త్వంబులు నెఱుఁగని వారికి నెఱుకకు నేయూరికేది తెరువు । తమమొగంబుఁ జూడు తముఁ జూడు మేనుంగు । మీఁదనున్నవాని మురమీరి । సున్నమదుగఁ జూచుచున్నారు హరిభక్త । గవ్యధామకాంతుఁ గర్మపరులు ॥ ౨౬౭ ॥ సీ ॥ పరదారపరధనాహరణవైముఖ్యంబు వశవర్తిగావించువారుదక్కఁ । బరగుణపరమాణుపర్వతీకరణంబు వ్రతముగాఁ బాటించువారుదక్కఁ । బరుఁడైనఁ గొడుకైన సరియాదచెడసత్వము నశీకు యొనర్చువారుదక్కఁ । బరమసంపదల నాపద్వేళ సత్యంబు వదలక భాషించువారుదక్క । దూఁకమగుకోరిక్కఁగోరని వారుదక్కఁ । గ్రూరకర్మంబులుడివోవువారుదక్కఁ । బూరుషార్థపరతఁ గ్రాలువారుదక్కఁ । దక్కఁ వారెల్ల భవవహ్నిదక్కఁ వారు ॥ ౨౬౮ ॥ క ॥ పలువేల్పులబడినడవక । యిలువేలుపు గాభజింపఁ జీమీరలువి । ట్రలు శిక్యగదధిరసగం । ధిలకేశుం బౌండరీకతీర్థాధీశున్ ॥ ౨౬౯ ॥ ఉ ॥ మస్తకిరీటపాటకసమంచితకుంభయుతంబు పీవరో । రస్తటిరత్నదీప్తిరుచిరంబు రమాసమసాలభంజికా । శస్తము నైనశార్ఙ్గితనుసౌధము నెక్కఁ సుఖించు బుద్ధికిన్ । నిస్తులభక్తిగౌరవమనిశ్చ్వసనస్థైర్యమైవ ననిచ్చుమీఁదికిన్ ॥ ౨౭౦ ॥ క ॥ మీరునుగృహస్థధర్మము । మేరకుఁ జలమీటిచనక

---

౨౬౩ ॥ అంతర్వాణికుశేశయద్యుమణిన్ — విద్వాంసులనెడి తామరలకు సూర్యుని. స్థేమన్ — బలమును. కడమ — తక్కువ ॥ ౨౬౪ ॥ ముచ్చుట్టులు — మూడుచుట్లు ॥ ౨౬౫ ॥ భాస్వరములు — వెలుఁగునవి. తరిఁగాంచి — విచారించి. లీన — ఐక్యమైన ॥ ౨౬౬ ॥ కసటు — ముఱికి. త్రిషవణంబు — త్రికాలస్నానము. బోడయాదల — బోడితల. తెరువు — మార్గము. గవ్య — పొందఁదగిన ॥ ౨౬౭ ॥ ఉడివోవు — ఉడుగు. గ్రాలు — ప్రకాశించు ॥ ౨౬౮ ॥ బడిన్ — మార్గమున. శిక్యగ — ఉట్టిఁబొందిన. గంధిల — వాసనగొట్టుచున్న ॥ ౨౬౯ ॥ మస్త — తల. పీవర — బలిసిన. ఉరస్తట — రొమ్ముప్రదేశమునందలి. శస్తము — శ్లాఘ్యము ॥ ౨౭౦ ॥ మేరకున్ — మర్యాదకు. తలమీటి —

మిత్రామాత్యా । దారహితదారదారక । వారకములతోఁ జదీర్ఘవాసరులరై ॥
౨౮౧ ॥ క ॥ కోమలతులసీపల్లవ । దామాంచితవత్సలక్ష్మధాములు బయోద । శ్యాములు
బదద్వయనుతసు । త్రాములు మన పౌండరీకధాములు గోలువుండీ ॥ ౨౮౨ ॥ క ॥ అను
చుండ నరకనిభమగు । ననిమిషయానంబు దెచ్చి హరిపార్శ్వచరుల్ । కొనిచని రిసభ
ర్తృకముగ । ఘనశీలసుశీలవిష్ణుగాథాలోలన్ ॥ ౨౮౩ ॥ తే ॥ ఆవునఁ నీసురుం
డు వాయసమునంచ । రాజకీరంబు పాముసరఘయునిట్లు । ముక్తికేగినకథవినుభక్త
తతికిఁ । బర్వతాగ్రశిలాబ్జసంభవము భవము ॥ ౨౮౪ ॥ వ ॥ అని వెండియు నిందు
ధనుండు శతానందనందనుతో నిట్లనియె ॥ ౨౮౫ ॥ సీ ॥ నీలమో కాలాభ్రజాలమో బా
లశైవాలమో యీసిద్ధవరునికాంతి । కెంపులో పవడంపుగుంపులో యీ రెండసొంపు
లో యీమేటిజోగిజడలు । హారమో హీరమో నీహారమో ఘనసారకర్పూరమో యీయాది
పురుషునగవు । మెఱపులో వజ్రంపుటొఱపులో శశిరేఖ తళుకులో యీకూటస్థము
నికోలు । లనఁగ శార్ఙ్గికి నాదికుటుందునిలిచి । క్షేత్రభూతనిశాచరపీడఁ డంచి । క్షే
త్రరక్షణదక్షుఁడై క్షేత్రపాలుఁ । డుండు విభునాజ్ఞ తలమోచి యోమునీంద్ర ॥ ౨౮౬ ॥
క ॥ శిక్యావచూడు నాజ్ఞా । వాక్యార్థము సేయు భోగివలయు ప్రభావా । ధిక్యంబు
మీఱి మోసికి । శక్యమె తత్క్షేత్రమునఁ బ్రచారమొనర్పన్ ॥ ౨౮౭ ॥ చ ॥ చెఱుగులవి
ష్ణుభక్తి నిరసించు దురాత్ముల మోక్షలక్ష్మిచే । పడుటకుఁగాని హీనులఁ బ్రభావతిర
స్కృతలోకపాలుఁడా । బుడిబుడి తాల్పుడందునొకబూఁటయునుండఁగ నీక త్రోచి
పో । నడుచుఁగలంచు డెందములనాగటపెట్టు మహాగ్రమూర్తినై ॥ ౨౮౮ ॥
ఉ ॥ పువ్వునుబూఁతపుట్టమును భూషయుదివ్యములై చెలంగ లే । జవ్వనులర్థిఁ గో
ల్వనొకచకటనిఖేచరుఁడొకఁడు నాఁడుము । నవ్వనమాలిహాటకమయావసథోపరివీ
ధి దిమ్మరున్ । గ్రొవ్వెసఁగన్వమానరుచికోకనదప్రియరోచియొప్పఁగన్ ॥ ౨౮౯ ॥ ఉ ॥
పధితయావనోత్థమతి నెద్దిసుమింతెఱుఁగంగలేకవి । ద్యాధరుఁడాతఁడాత్మరుచినాక

అతిక్రమించి. ఉదార—తిన్నఁదనముగల. దారకవారకములతోన్— పిల్లకాయలసమూహముల
తో ॥ ౨౮౧ ॥ వత్సలక్ష్మ—శ్రీవత్సమనెడి చిహ్నముగలు ॥ ౨౮౨ ॥ అనిమిషయానము—విమా
నము. సభర్తృకముగన్—పెనిమిటితోఁగూడుకొనునట్టుగా. విష్ణుగాథాలోలన్—విష్ణునికథల
యందాసక్తురాలైనదానిని ॥ ౨౮౩ ॥ ౨౮౪ ॥ శతానంద— బ్రహ్మయొక్క ॥ ౨౮౫ ॥ బా
లశైవాలము—లేఁతపాఁచి. ఈరెండ— కొంచెపుఎండ. జోగి—యోగి. హారము—ముత్యాలసరము.
హీరి—మనోజ్ఞమై. వజ్రంపుటొఱపులో— రవలవెలుఁగులో. తళుకులో—ముదురుదనములో.
మోచి—వహించి ॥ ౨౮౬ ॥ శిక్యావచూడు— చిక్కముసిగయందుఁగలవానియొక్క. ప్రచా
రము—సంచారము ॥ ౨౮౭ ॥ నిరసించు—తిరస్కరించు. బుడిబుడితాల్పుడు— బాలచంద్రునిధరించి
నవాఁడు— క్షేత్రపాలుఁడు ॥ ౨౮౮ ॥ ఖేచరుఁడు—విద్యాధరుఁడు. వనమాలి—విష్ణుదేవునియొక్క.
ఆవసథోపరివీధిన్—ఆలయముమీఁదిమార్గమున. ఎసఁగన్—అతిశయింపఁగా. కోకనదప్రియరో
చి—వెన్నెలవెలుఁగువంటి వెలుఁగు ॥ ౨౮౯ ॥ ఏధిత—పెరిగిన. యావనోత్థమతిన్—ప్రాయమువల

సహుఁడ గనకప్రియూనరా। జీధరణాభిరామముగఁ జేయుచుఁ ద్రిమ్మఁ దేజఃత్రిపాలుఁ
డు। తోఁక్రుధరసోగ్రమూర్తియయి కోపనియార్చినభంబుఁ జూచుచున్॥ ౨౯౦॥
సీ॥ కనువిచ్చి చూచుటగాక దిగ్గున లేచెనమిత సమాధిస్థిరమునికులము। గ్రుడ్డులఁ బొ
దువు మక్కళించుటగాక పొదలాడెఁ జెట్లపైఁ బులుఁగుమూఁక। పులుమేయు
తమకంబు పోలఁగుటగాక విహ్వలబుద్ధిమైఁ దాఁటె హరిణకులము। ప్రజ గేలఁ గర్ణ
రంధ్రములు మూయుటగాక పవిశంక నరసుతి ప్రవణమయ్యెఁ। బద్మనాభగృహోపా
పరిభాగసంచారి కృష్ణఖేచరదగ్ననోద్రిక్తహృదయ। కాలభైరవభైరవోద్వేలకంఠరు
హారనిష్ఠ్యూతరోషనిర్ఘోషవిహ్వ॥ ౨౯౧॥ ఉ॥ మానని కోపమిట్లు మది మల్లడిగొ
ల్పఁగ మింటికిన్ మహా। శ్యేనము పోలె బిట్టెగసి మెక్కడు నుక్కున నుగ్రవిగ్రహుం
డై నెఱిఁ దగ్గనగ్గనయాయి విమానముఁ ద్రొక్కి భగ్నముం। గానొనరించుచుం దిరిద
శగాయక వాయకుఁ డుర్విఁ గూలుడున్॥ ౨౯౨॥ ఉ॥ కోలుమసంగి మోఁగి బలుగో
ఱుఁ దీటుచు గ్రుడ్లు ద్రిప్పుచున్। క్ష్వేళలొనర్చుచున్ మొగము జేవురుమద్ద విధంబు
నన్ మహా। భీలముగాఁగ వ్యాళవిభుఁ బెన్పులి గ్రిచ్చిన మాడ్కి నీడ్చెన। బ్బాలిశుఁ గా
లభైరవుఁడు పైకొనుఁ బెంచి పోరువెత్తఁగన్॥ ౨౯౩॥ క॥ ఈవడువునఁ బులి దొడి
కిన। యావు పసిగ నుసురువోక కాసన్నుండౌ। నావిద్యాధరు భైరవ। దేవా వృతు
గాంచి వాసుదేవుఁడు పలుకున్॥ ౨౯౪॥ శా॥ నాగాకల్ప యహో పురే నిఁక వి
మానభ్రష్టుఁడై నేలపై। నీగంధర్వుఁడు కూలి దర్పముడివోయెన్ జంపఁగాఁగాదు గా।
ఢాగఃకర్ముఁడు డేనియున్ జదువువాఁడై యుండ నర్థిన్ మహా। భాగుల్ చంపమి నీవె
యుంగుదువు కోపంబాఁపుమీపట్టునన్॥ ౨౯౫॥ క॥ అని శ్రీపతి యానతియు। చ్చి
న మందల విడిచె నతని సిద్ధవిభుఁడు వాఁ। డును గులగులలై లావగ। లిన మై విదలించుకొ
నుచు లేచెఁ గిదుకుచున్॥ ౨౯౬॥ ఉ॥ లేవి యతండు గాంచెఁ గదలీవృదులో రుయు

నఁబుట్టినబుద్ధితో. ఉత్క్రుధరసోగ్రమూర్తి—మిక్కుటమయిన కోపరసముచేత భయంకరమైన రూ
పముగలవాఁడు॥ ౨౯౦॥ పొదలాడెన్—పర్విడెను—అతిశయించెను. పులు—గడ్డి. పవిశంకన్—పిడు
గు అనుభయముచేత. ప్రవణము—ఆసక్తము. ఉద్రిక్త—రేఁగిన. భైరవ—భయంకరమైన. ఉ
ద్వేల—అతిశయించిన. నిష్ఠ్యూత—వెడలింపఁబడిన. నిర్ఘోష—ధ్వనియొక్క॥ ౨౯౧॥ మల్లడి
గొల్పఁగన్—కలఁతనొందింపఁగా. బిట్టు—శీఘ్రముగా. ఉక్కునన్—బలముతో. ఉగ్రవిగ్రహుఁ
డు—భయంకరమయిన యాకృతిగలవాఁడు. నెఱి—అందము॥ ౨౯౨॥ కోలుమసంగి—మిక్కి
లి విజృంభించి. క్ష్వేళలు—సింహనాదములు. జేవురు—ఎఱుపుయొక్క. మహాభీలము—అతిభయం
కరము. అబ్బాలిశున్—ఆమూర్ఖుని. పోరువ—పోర॥ ౨౯౩॥ తొడికిన—పట్టిన. ఆవు పసిగన్—
గోవు కాఁగా. ఉసురు—ప్రాణము॥ ౨౯౪॥ నాగాకల్ప—పాములు సొమ్ములుగాఁగల భైరవుఁ
డా. పురే—బళీ. ఉడివోయెన్—ఉడిగిపోయెను. గాఢాగఃకర్ముఁడు—ఎచ్చైనతప్పుపని చేసిన
వాఁడు. మహాభాగులు—దొడ్డవారు॥ ౨౯౫॥ మందల—మనుదల—జీవముతో. లావు—బలము.
అగలిసన్—వెల్లగిలఁగా—నశింపఁగా. కిదుకుచున్—బాధచేమూల్గుచు॥ ౨౯౬॥ మేచక మే

గున్ హాసన్ముఖున్ । మేచకమేఘమూర్తిదినమిత్రసమానసమరత్నభూషితున్। లోచనధిక్కృతాంబుజదళున్ శతకోటిసుధాకరాగ్నిరు । గ్వివిపరంపరోపమనవీననఖప్రభుయాదవప్రభున్ ॥ ౨౯౭ ॥ వ ॥ ఇట్లుసచ్చిదానందకందంబగునచ్చిందం బుదాల్పు ననల్పాద్భుతరసనిర్మగ్నుండై కనుంగొనుచునవతీర్ణగర్వవిద్యాధరుం డైయవ్విద్యాధరుండిట్లనివితర్కించు ॥ ౨౯౮ ॥ శా ॥ ఈపుంగ్రామణియెవ్వఁడో కోరాహారియిట్లొప్పెందె సందేహమే । లాపద్మాక్షుఁడెయంచులోఁదెలిసి యోలక్ష్మీశయేఁద్వన్నివా । సోపర్యభ్రచరద్విమానగుఁడనై యుండుండియుష్టాఁకఁయు। తోఁపోదగ్రుఁడుగూల్పఁగ్రొవ్వడఁగి కన్గొంటిన్ సురేశున్నిన్నున్ ॥ ౨౯౯ ॥ క ॥ నిర్మదులకుఁదోఁచినక్రియ । దుర్మదులకుఁదోఁపవీవెదుటననుచున్నో । మర్మరవాఁబడిమనుజ । ధర్మభటుఁడుతత్పదద్వితయస్కృతమతినై॥ ౩౦౦ ॥ స్రగ్ధర ॥ పాపోహంపాపకోపప్రవణమతిరహం బాలిశోహంసుధీదు । ష్ప్రాపోహందుష్టకష్టప్రకృతిరహమహంపామరాత్మాస్మి నానా । రూపద్రోహాపచారార్బుదనిహితధీయుఁక్రోధినంమామవత్వ । చ్ఛ్రీపాదాసక్తియుక్తఁశివకరయనుచున్ జిష్ణుఁగృష్ణున్నుతించెన్॥ ౩౦౧ ॥ వ ॥ అనిమఱియును ॥ ౩౦౨ ॥ చ ॥ యదుకులనాథయీప్పుడిటఁదాగ్రహవృత్తినాసర్పునిగ్రహం । బిదియననుగ్రహంబయగునింద్రియరాజికిబంటుసేయుశ్రీ । మదమునణంచి నీయడుగుమానిసిగాననుఁజేసెఁగానసం। పదగలగర్వనిర్మమునిమాడ్కినినుంగనికొల్వఁజాలునే ॥ ౩౦౩ ॥ క ॥ మహాఘుఁడననఁబోవ్రుమహ । ద్రీభకునకఁజొరకనామతివెలయుతదయా। గాథత్వాజ్ఞవిమానా। రూఢుఁడనై జగములందిరుగువాఁడహరీ॥ ౩౦౪ ॥ చ ॥ సురసదనంబునందయినఁక్షోణీతలంబునయందునైననీ । కరసరయంబునందయినఁగర్మవశంబుననుండునామది। బొరయునుగాతఁగాతరసముద్ధరణోచితకార్యధుర్యత్వ । చ్చరణసరోరుహద్వితయసంతతసంస్మరణానుషంగముల్ ॥ ౩౦౫ ॥ క ॥ అనివలగొనియాయదునం। దనునిరుపమదివ్యరూపదర్శనమునలోఁ । దనియుచుఁజొక్కుచుమొక్కుచుఁ । జనియెన్ విద్యాధరుండు శతధృతితనయా ॥ ౩౦౬ ॥ క ॥ మధుమథనునాజ్ఞనేవం। విధ

ఘు—నీలమేఘమువంటి ॥ ౨౯౭ ॥ కందము—దుంప. చిందంబు దాల్పు—శంఖమునుధరించినవాఁడు—కృష్ణుఁడు. నిర్మగ్నుఁడు—మునిఁగినవాఁడు. అవతీర్ణ—దిగిన—పోయిన ॥ ౨౯౮ ॥ పుంగ్రామణి—పురుషశ్రేష్ఠుఁడు. అభ్రచరత్ — ఆకాశమునందుఁదిరుగుచున్న ॥ ౨౯౯ ॥ మర్మరవాక్ — కమ్మనివియందు ॥ ౩౦౦ ॥ సుధీదుష్ప్రాపః—విద్వాంసులకుఁబొందరానివాఁడను. పామరాత్మాస్మి — మూఢమనసు గలవాఁడనైతిని. మామవ — నన్ను రక్షింపుము ॥ ౩౦౧ ॥ ౩౦౨ ॥ అడుగుమానిసి—పాదసేవకుఁడు. నిర్మమునిమాడ్కిన్ — మమతలేనివానివిధమున ॥ ౩౦౩ ॥ మహద్రిభకున్—పెద్దలయవమానమునకు ॥ ౩౦౪ ॥ కాతర—భయపడినవారియొక్క. అనుషంగములు—కూడినవి ॥ ౩౦౫ ॥ వలగొని—ప్రదక్షిణముచేసి. శతధృతి—బ్రహ్మయొక్క ॥ ౩౦౬ ॥ ఏవంవిధమహిమన్— ఈవిధమయినమహాత్మ్యముచేత ॥ ౩౦౭ ॥

వహించఁ దలిర్చుత్రైతశిఖశ్రైరవదే । పృథరాధోభువనస్వ । ర్గధామమతుఁగాంచి
కిదపఁగనఁదగుఁగృష్ణా ॥ ౩౦౭ ॥

శా ॥ సాహిత్యాపరకాళిదాసహరిపూజాగౌరవవ్యాసగం । గాహల్లో
హలవాగ్విలాసరిపువర్గత్రాసకృత్ప్రాసకాం । తాహర్షావహదృగ్విలాసశ్రుతిప
ద్యాయోజితాభ్యాసహో । మాహాత్మ్యపమధైర్యధుర్యపదవిన్యాసావిధేయారసా ॥

క ॥ షడ్దర్శనపారగకవి । రాడ్దత్తానుగ్రహాభిరవ్యసుధాంధద్విడ్దంతిసిం
హవహిత । త్విడ్దశశతకిరణహృదయధృతహరివరణా ॥ ౩౦౯ ॥

మాలిని ॥ వినతజనయసముద్రావిశ్రుతోల్లాసముద్రా । జననుతగుణజాలా
శత్రురాణ్మీనజాలా । ధనదసదసమానాధన్యధీభాసమానా । ఘనవద్రుచిరనరాగా
కావ్యదత్తానురాగా ॥ ౩౧౦ ॥

గద్యము ॥ ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథనిరవధికకృపాపరిపాకపరిచితస
రసకవితాసనాథరామకృష్ణకవినాథప్రణీతంబైన పాండు
రంగమాహాత్మ్యంబను పరమభాగవత చరిత్రంబు
నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ పాండురంగవిట్ఠలస్వామినే నమః.

హల్లోహల— ప్రవాహమువంటి. శ్రుతిపద్యాయోజితాభ్యాస— వేదమార్గమునందుఁగూర్పఁబడిన అభ్యాసముగలవాఁడా ॥ ౩౦౮ ॥ షడ్దర్శనపారగ— ఆఱుశాస్త్రములసుతుదముట్టనెఱిఁగినవాఁడా. సుధాంధద్విడ్దంతిసింహ— దేవశత్రువులైన రాక్షసులనెడియేనుఁగులకు సింహమైనవాఁడా. మహితత్విడ్దశశతకిరణ— అధికతేజస్సుచేత సూర్యుఁడా ॥ ౩౦౯ ॥ శత్రురాణ్మీనజాలా— శత్రురాజులనెడిచేఁపలకు వలయైనవాఁడా. ధన్యధీభాసమానా— కృతార్థమయినబుద్ధిచేత ప్రకాశించుచున్నవాఁడా ॥ ౩౧౦ ॥]

పాండురంగమాహాత్మ్యము

పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీషణ్ముఖజననీమహి। భాషానిభనిజవధూశుభప్రదలీలా। భూషితకల్యాణోజ్జ్వల। శేషారామానుజేంద్ర వేదాద్రీశా॥౧॥ వ॥ ఆకర్ణింపుము॥ ౨ ॥ క॥ అనియాక్రియనానతియి। చ్చినహెచ్చిన సంతసంబుచిత్తముతోడం। బెనఁగొననని మిషమునియి। ట్లనునజ్జగదేకనిధికిఁబ్రాంజలియగుచున్॥ ౩ ॥ తే॥ క్షేత్రమాహాత్మ్యమునుమహాక్షేత్రపాల। దివ్యచరితంబు నందుండుదేవదేవు। గుణకలాపంబుఁబుండరీకునిమహిమయు। వింటిభవబాధముల వీడుకొంటిదేవ॥ ౪ ॥ తే॥ ఎన్ని ద్వారంబు లయ్యాయి యెడవసించు। ద్వారదేవత లెందఱాస్థలమునందుఁ। బ్రబలుక్షేత్రాదిపుణ్యవైభవముపేర। నొండుగలదేనియానతి యిండుమఱియు॥ ౫ ॥ క॥ అనినారదుండుప్రార్థిం। చినఁబద్మదళాయతాక్షుఁ జిత్తాంభోజం। బునసిల్పి యతనిఁబలుకున్। మనసిజమర్దనుఁడుమధుర మధురారభటిన్॥ ౬ ॥ క॥ సుఖమూలికాతరంగిణి। సఖియైభీమరథిఁగూడి చనునెచ్చటన। త్సుఖకరమచ్చోటువదు। ర్ముఖముఖనతమాదితీర్థ మునునైవెలయున్॥ ౭ ॥ క॥ పూర్వద్వారంబగునది। దర్వీకరసార్వభౌమ తల్పునగరికిన్। సర్వసుపర్వార్చితపద। గీర్వాణితవసించునచటఁగృష్ణునియాజ్ఞన్॥ ౮ ॥ క॥ శ్రీమహితముసిద్ధేశ్వర। నామాంకముపంకజలసనాధము లక్ష్మీ। కాముకనిహితముఖచరా। లీమాన్యమునైనశంభులింగముతోడన్॥ ౯ ॥ క॥ తగుదక్షిణంపువాకిలి। నగధరునగరునకుభీమనందనపొందుం। దగిలినయది యచ్చోటన। యగమ్యపుష్పావతీమహానదియనఘా॥ ౧౦ ॥ క॥ దానస్నానాదిహృతా। జ్ఞానానలదాహమైన సంగమతీర్థం। బానెలవునవిఖ్యాతం। బైనదిసురలుండుదురుశిలాకృతినందున్॥ ౧౧ ॥ వ॥ అదిభవదీయాశ్రమంబగుట నీవెఱుంగుదు వదియునుంగాక॥ ౧౨ ॥ చ॥ కలఁడొకభోయతన్నికటకాననభూమినతండువిల్లున। మ్ముఁబుధరియించికల్మష సమూహముల్తెత్తినమేనుబోలెఁబే। రలుకవహించెనేని హృదయంబుగలంగుధరాధరస్థలీ। నిలయవసత్కిరీంద్రులకు నిక్కమతక్క-

---

[కల్యాణోజ్జ్వల—చొక్కపుబంగారుచే వెలుఁగునట్టి॥౧॥౨॥ ౩ ॥ ౪॥ ఒండు—ఇతరము॥ ౫॥ అతనిన్—అతనితో. మధురమధుర— మిక్కిలిమధురమైన॥ ౬॥ ౭॥ దర్వీకరసార్వభౌమతల్పు—విష్ణునియొక్క. గీర్వాణిత—సరస్వతి ॥ ౮ ॥ సనాథము—కూడుకొన్నది. లక్ష్మీకాముకనిహితము—విష్ణునిచేతనుంచఁబడినది. ఖచరాలీ—దేవతాసమూహమునకు॥ ౯ ॥ అగమ్య—దాఁటశక్యము కానిది॥ ౧౦॥ ౧౧॥ ౧౨ ॥ నికట—సమీపమునందలి. పేరలుక—అధికకోపము ॥ ౧౩ ॥ ...

మృగంబు వోర్చునే ॥ ౧౩ ॥ చ ॥ అడవికి వేటమై నరిగి యాతఁ డొకానొక నాఁడొకిం
తయున్ । మెడమలఁగింపలేక తనమేపొడలొందును రెండునేకమై । పొడమఁగబీద
కన్నుఁగడి బూడిదపండునుబోలె బూఁదుపా । రెడునొకదుప్పికింగవియఁ బ్రేలిభయ
జ్వరతప్తచిత్తమై ॥ ౧౪ ॥ తే ॥ ఆచమూరువుయూథంబుఁ దోఁచిపఱచె । వింటన
మ్మెచ్చి బోయవెన్నాఁటఁదఱుమ । లోలజిహ్వాకరాళవిశాలముఖత । నోలిభీతెందు
మృగశాబమోయనంగ ॥ ౧౫ ॥ ఉ ॥ ఆరురువీగతింబఱచి యగ్రమహింబడిలేచి వెం
డియున్ । భూరిరయంబునం జని వపుర్వ్యథసంగమతీర్థతీరవి । స్ఫారలతానికుంజ
ములు బల్వడిదూఱు నెడంగిరాతుఁడున్ । గ్రూరశిలీముఖంబు దొడిగుండియ గాఁడఁగ
నేసె నేసినన్ ॥ ౧౬ ॥ సీ ॥ ఆశరముఖనిభంబాశరమటు దాఁకఁ బవనాభిహతిఁ మూ
లుబంధుజీవ । కుంజంబుపువ్వులఁ గూలించువిధమున నవనవక్షతజబిందువులు దొ
రఁగఁ । జేయుచువివృతాస్యసీమఁ బ్రాణానిల ప్రస్థానపటహోగ్రరవమనంగ ।
నార్తనాదము గ్రమ్మ నదియేటి తెలినీటి తెమలునను ఱికి దేదీప్యమాన । హాటకవిమానమె
క్కి విద్యాధరేంద్రుఁ । డగుచు లావణ్యపుష్పాస్త్రుఁ డగుచుఁ జంద్ర । సాంద్రతను
కాంతియగుచు నతీంద్రమహిమ । గగనమున కేఁగెఁ దొలుమేను గానఁబడదు ॥ ౧౭ ॥
శా ॥ చిత్తంబద్భుతమంద నమ్మృగవధాజీవుండు లోలోనఁ ద । ద్వృత్తంబున్ బలు
మాఱు మెచ్చి నిజదుర్వృత్తిన్ విసర్జించుచున్ । దత్తీర్థాంబువు నాడి క్రోలి విగతాతం
కాత్ముఁడై శుద్ధిదళ్కొత్తన్(?) ముక్తశరీరుఁడై కనియె దివ్యుల్ మెచ్చ నుచ్చస్థితిన్ ॥ ౧౮ ॥
క ॥ కావునఁ దత్తీర్థంబున । సేవలనఁ బరాసులగు విహీనమతులకున్ । కైవల్యసిద్ధి
యగునన । నీవలెనతిశుద్ధమతుల నేటికి నెన్నన్ ॥ ౧౯ ॥ సీ ॥ సంధ్యలు మూఁటనిచ్చ
నివాళులిచ్చుచు బిరుదాంకమాలికల్ పేరుకొనుచు । లోచూపు దివ్వటనాలోకించి చూ
కరంచుఁ(?) బులకాశ్రుగాద్గద్యములఁ బొరయుచు । శ్రుతులెట్టులట్ల సంస్తుతు లాచరించు

లఁగింపన్—త్రిప్ప. బీదకన్ను—భయదృష్టి. బూఁదుపారెడు— బూఁజుపట్టినట్టుకానవచ్చెడు. భయజ్వరతప్తచిత్తము— భయమువలనితాపముచేత తపించినమనసుగలది ॥ ౧౪ ॥ చమూరువు—దుప్పి. తోఁచి—దాటి. ఏర్చి—కూర్చి. లోల—చలించెడి. కరాళ—భయంకరమైన. శాబము—పిల్ల ॥ ౧౫ ॥ రురువు—దుప్పి. అగ్ర—ఎదుట. వపుర్వ్యథన్—దేహబాధచేత. విస్ఫార—మిక్కిలిగొప్పవైన. బల్వడిన్— అధికవేగముతో. తొడి—తొడిగి ॥ ౧౬ ॥ ఆశరముఖనిభంబు—అగ్నిముఖమునుబోలినది. కుంజము—చెట్టు. కూలించు—రాల్చు. నవనవక్షతజ—క్రొత్తక్రొత్తనెత్తురులయొక్క. వివృత— తెఱవఁబడిన. ప్రస్థానపటహ— ప్రయాణకాలమునందలి తప్పెటయొక్క. తెమలునన్—చలనమునందు—ప్రవాహమునందు. అతీంద్రమహిమన్—ఇంద్రునిమహిమనుమీఱిన మహిమతో ॥ ౧౭ ॥ మృగవధాజీవుండు—బోయవాఁడు. వృత్తంబున్—వృత్తిని. ఆడి—స్నానముచేసి. క్రోలి—త్రాగి. గతాతంకాత్ముఁడు — పోయినభయముతోడిమనసుగలవాఁడు. కనియెన్—పొందెను. ఉచ్చ— ఉన్నతమైన ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ నిచ్చ—ఎల్లప్పుడు. నివాళు—ఆరతులు. దివ్వటన్—దీపికతో. గాద్గద్యము—గద్గదభావము — గొంతుపండిమాటవెడలని. పొరయుచు—

చు వీనులఁ దత్కథావితతి వినుచుఁ । గరతాళగతులఁ జొక్కుటయు గానాదుచు నావే
శమూర్ఛలనలంతఁ గనుచు । విష్ణుసేవింతురచటనవ్విబుధవల్లి । భాజనంబులుతత్కృ
పాభాజనంబు । లమ్మహాక్రీడనస్థలినాచరించె । లంఘనాక్రీడనముదొల్లి లచ్చిమగఁడు॥
౨౦ ॥ మ । వినుముశ్శౌనకినోడి సంగమమరుద్విద్వేషి యెచ్చోటికో । చని వెం
టంజనుదెంచి యచ్చట శిలాసంఛన్నదేహంబుతో । డోలాగర్భమునందు దాఁగఁగ
ని గాఢక్రోధుఁడై దేవకీ । తనయుండాశిల గ్రొచ్చివైచి మెదిపెన్ దద్దైత్యుఁ జూర్ణం
బుగన్ ॥ ౨౧ ॥ క ॥ వృష్ణులు శశంద్రియచ్చట । మువ్వంకమురువున మురళి మోవి
యుంచె మనం । బువ్విళులూరఁగ శ్రుతులకు । నవ్విధమతఁడీయుపదయుగాంకముదె
లుపన్ ॥ ౨౨ ॥ క ॥ మహానేవంవిధచిత్రా । వహమగునద్దక్షిణంపువాకిటమహి
మల్ । బహుముఖములవినుతింపఁగ । నహిపతియుంజాలఁడనిననన్యులవశమే ॥
౨౩ ॥ సీ ॥ తనకటాక్షములుసంతానచింతారత్ననిర్మాణపరమాణునికరమనఁగఁ ।
దనవిలాసంబుశంబరనిషూదనపాలితపురఃపతాకయనఁగఁ । దనమనస్సర
సీసంతతచిదానంద వైభవమరాళముకునికిపట్టనంగఁ । దనప్రసాదంబుభక్తశరణ్య
దుర్గతితమఃశమనోచితచంద్రగోళియనఁగ । వెలయునేదేవియాదేవివిద్రుమద్రు । కద్రు
నిర్ణిద్రతనుకాంతిభద్రపరమ । మాయభువనేశ్వరిపసింపఘువిరోధి । ధామమునఁ
గల్గుపశ్చిమద్వారమమరు ॥ ౨౪ ॥ ఉ ॥ పోర్మహిషున్ నిజాంఘ్రిగల బొట్టనవ్రేల్తు
దమట్టిపట్టియున్ । పేర్మిఁ దదంగమున్ మెదిపి పెట్టిననెత్తురుబొట్టుఁబోలెజ్యో । తి
ర్మయవీక్షణంబలిక దేహమునంగలదుగ్గస్వర్గదన్ । వార్మణధారినుత్తరపువాకిట
నిల్చినవాఁడుకాపుగన్ ॥ ౨౫ ॥ క ॥ తరణిసుతయుభైమియుమినుబర । స్వరమచ్చటఁగూడి
నిగుడఁబావనమగుతత్ । సరిదంబువునందాడిన । నరునకునవ్వారిచరణనఖమునవెడ
లున్ ॥ ౨౬ ॥ క ॥ ఎవ్వఁడువ్యాధిగ్రస్తుం । డెవ్వఁడుభవవిహ్వలాత్ముఁడెవ్వండ
ధముం । డవ్వాఁడచ్చటిదుర్గం । బువ్వలఁబూజించియిష్టభోగములందున్ ॥ ౨౭ ॥
వ ॥ ఇన్నాలుగునంతర్ద్వారంబులు. ఇంకబహిర్ద్వారంబులప్రకారంబాకర్ణింపుమనిగో
కర్ణకుండలుం డాకర్ణనవశంవదాశయుండగు కుశేశయాసనసూతికిట్లనియె॥ ౨౮ ॥

పాండు. చొక్కుటయు — స్వస్థము॥ ౨౦ ॥ మరుద్విద్వేషి — దేవశత్రువు — రాక్షసుఁడు. గ్రొచ్చి — తొలిచి — పగులఁగొట్టి. మెదిపెన్ — నలఁచెను॥ ౨౧ ॥ ఉవ్విళులూరఁగన్ — తమకపడఁగా॥ ౨౨॥ చిత్రావహము — వింతపుట్టించునది ॥ ౨౩ ॥ సంతాన — కల్పవృక్షము. శంబరనిషూదన — మన్మథునిచేత. పురఃపతాక — ఎదుటిటెక్కెము. గోళి — గోళము — బింబము. విద్రుమద్రుకద్రునిర్ణిద్ర — పగడపుఁజెట్టు రొక్కగోరోజనపుఁజాయచేత సొలని ॥ ౨౪ ॥ మట్టి — త్రొక్కి. అలికదేశమునన్ — నొసటియందు. వార్మణధారి — కవచసమూహములనుధరించినవాఁడు — విష్ణుఁడు ॥ ౨౫ ॥ నిగుడన్ — ప్రవహింపఁగా. సరిదంబువునందున్ — ఏటినీటియందు ॥ ౨౬ ॥ ౨౭ ॥ గోకర్ణకుండలుండు — పాములకువిభోగులుగలవాఁడు. ఆకర్ణనవశంవదాశయుండు — వినుటయందాసక్తుఁడైన మనసు గలవాఁడు. కుశేశయాసనసూతికిన్ — బ్రహ్మకొడుకునకు ॥ ౨౮ ॥

సీ॥ కలుకురకల సునినాళకల దునిఁజికలఁ గఁ ద్రాక్షల భద్రకాళిక యెందుఁ బ్రస్ఫురించు।
నింపుం డువిధమున నొందు నేవసీయింతు నలలేకకోటీశ్వ రాహ్వయముఁగ । బ్రవ
హించు నెందును నభ్రంకషోర్మ్ములఁ బుణ్యజలయన జలధి యోషామతల్లి । సతజగత్త్రిత
యు శ్రీనారాయణీ దేవి వర్తించు నెందేని వార్తకెక్కి । యట్టియట్టాలతోరణహట్టకు
ట్టి । మస్ఫురద్గోపురై డూకవణిమయోరు । హర్మ్యరమ్యంబు కరవీరమను పురంబు ।
పశ్చిమద్వారము గుజగత్పతి నగరికి ॥ ౨౯ ॥ తే॥ కోణిఁ గృష్ణానదీతీరశూర్పాలాఖ్య ।
తీర్థరాజాధివాసినై తీర్థచరణ । ధామమణిసౌధదక్షిణద్వారమేను । జాగరూకతఁ
బాలింతు యోగివర్య ॥ ౩౦ ॥ శా॥ గర్వోద్రిక్తతరంగసంఘములవీఁకన్ బుష్కరి
ణ్యాపగా । వార్వేణుల్ దనయుత్తరంపు దెసఁ బర్వంగాఁగ దాపాణియై । సర్వాలం
కృతశాలియై వెలయుఁ గంసధ్వంసనాగారరా । ట్పూర్వద్వారమునం ద్రివిక్రముఁడు
మైపొంగన్ బయోదచ్ఛవిన్ ॥ ౩౧ ॥ క॥ కరనఖరదళితరక్షః । పరివృఢవక్షోరు
ణాంబుపరిచితదీప్తా । త్యురుకేసరదోహదుఁడగు । నరకేసరి యుత్తరంబునఁ గవ
నిఁగాచున్ ॥ ౩౨ ॥ క॥ లోనాలుగు వెలినాలుగు । నైనమహాద్వారభూములపవర్గ
శ్రీ । నీనఁగ నీనగరాధ్వరు । శ్రీనగరగణిత విభూతిఁ జెందు మునీంద్రా ॥ ౩౩ ॥ వ॥
అనిమఱియు ననకలఁ జెయు వేల్పు ననల్ప గుణప్రకటనపరుండై యిట్లనియె ॥ ౩౪ ॥
చ॥ అభిముఖసత్త్వశాలి సుకృతాఢ్యుఁడు నౌ చతురాస్యమానస । ప్రభవుఁడు శిష్యసం
ఘముల పారము గాల్వఁగఁ దొల్లి యొకలనా । డిభపురనాథుఁ గౌరవకులేశ్వరు ధర్మ
జుఁ గానఁ బోవ భూ । విభుఁడతఁ డాతనిం దెలిచె నేయి విధంబుల సాధుపూజలన్ ॥ ౩౫ ॥
క॥ అహితాహితకారణవి । గ్రహులును సదను గ్రహప్రకల్పులునగునా । గహన
గృహావాసచర్యా । మహితతపోధనుల సంగమముఁ బొగడొందెన్ ॥ ౩౬ ॥ ఉ॥ తమ్ము
లుఁ దానునప్పుడు పృథాప్రథమాత్మజుఁ డంతరంగమున్ । గ్రమ్మిన శోకవహ్నిహతిఁ
గందుచుఁ గేలు మొగిడ్చి బన్నుచి । త్తమ్మునఁ గల్గుసంభ్రమివతంసముఁ బలుకఁ ఖరాం
శుతాపత । ప్తమ్మగు తేనియం జినుకు తమ్ములఁ బోలసబాష్పనేత్రముల్ ॥ ౩౭ ॥ క॥
పభీసువనై వేఁడెద । నోభద్రప్రదప్రసాద మొసఁగుము నాకున్ । మీభావంబునఁ బోడ
మని । దీభువనత్రయమునందు నింతయుఁ గలదే ॥ ౩౮ । శా॥ చింతాకంతయు వె

కలుకు — దిమురైన. అల — గొలఁత. అభ్రంకషోర్మ్ములన్ — ఆకాశమునొరయుచున్న యలలచేత. జల
ధియోష — నది. అట్టాల — బురుజు. హట్ట — అంగడివీధి. కుట్టిమ — రాతికట్టడపు నేల. ఏడూక —
లోపలయెముకలు చెప్పు త్రిగోడ॥ ౨౯॥ తీర్థచరణ — విష్ణుదేవునియొక్క ॥ ౩౦ ॥ వీఁకన్ — ని
క్కుచేత. వార్వేణులు — నీటిపాయలు. పర్వంగాన్ — పారఁగా. అగారరాట్ — దొడ్డనగరియొ
క్క. పయోదచ్ఛవిన్ — మబ్బుచాయతో ॥ ౩౧ ॥ రక్షఃపరివృఢ — హిరణ్యకశిపుని. దోహదుఁడు
— ఎరువు వేయువాఁడు ॥ ౩౨ ॥ అపవర్గశ్రీన్ — మోక్షసంపదను ॥ ౩౩ ॥ ౩౪ ॥ తెలిచెన్ — సంతో
షపెట్టెను ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ చినుకు — కార్చునట్టి ॥ ౩౭ ॥ ౩౮ ॥ సంక్రాంత — పొందిన. అంతర్వ్యాధి

ఁబఱి వియ్యక కురుక్షేత్రంబునం బాపసం । క్రాంతస్వాంతుఁడవై సుహృత్సుతపితృ భ్రాత్రాదులం జంపియు । నత్యంతద్రోహమొనర్చియుండిరి గదా ప్రాణుఁబుతో మన్న నుం । దంతర్వాణివతంస యెవ్వఁడు గలండాహా వినఁదిఁగాంచఁగన్ ॥ ౩౯ ॥ క ॥ వం గడపు వెదురుఁగోపపు । టింగలమున నేచ్చి కనినయా సిరినిం దా । సంగతిఁబొగ చూఁగె నుద । ద్భంగురమాత్రిక ముదీనఁబసిమియుఁగలదే ॥ ౪౦ ॥ మ ॥ అసిధారావధిలా త్రబంధుభుజనధ్యస్త్వైరనిర్యద్వసన్ । మసలై పుట్టినయమ్మహాదురితము న్మానస్పృష్టి యయున్ నాజిమే । ధసమిద్ధానలభాతిచేను సిమియున్ దప్పింపలేనై తినీ । కసబెప్పా టఁదోలంగు నెట్టులగుదున్ గల్యాణకల్యాత్ముఁడన్ ॥ ౪౧ ॥ క ॥ కర్మముకర్మాంత రహ్య । తరుర్మరము గుదానిఁబూనఁగా నమునిరయాం । తర్మజ్జనాభిముఖునీ । దుర్మ దుఁబజనీకనిలుపు ద్రుహిణప్రభవా ॥ ౪౨ ॥ క ॥ మావంటివారలకుఁబో । పావిల ద్భకుటిలకు ధర్మమారయనియస । ద్భావులకుఁ భవాదృశులగు । శ్రీవైష్ణవవరులెది కుటిచిత్పూర్ణవతీ ॥ ౪౩ ॥ సీ ॥ అనియుధిష్ఠిరుఁడు వలికి నసనందనుఁడాత్మ నలరి యిట్లనుసన మ్మహాత్ముతోడ । నీపాలశాంబరీగోపాలుఁడు గలాఁడు పరమవైష్ణవధర్మపరత మెలఁ గు । నీ మోముగనుఁగొన్న నిఖిలాఘములుఁబోవు నెక దాఁకియుడఁగుతూఁకిలలీల । హరిభక్తియనుగంగ కడ్డమే కలుషపుటిసుక చేఁగట్టిన యసదుఁగట్టు । దురితరాశిమునిం గిశ్రీవరుని భటుఁడు । తోయపద్మదళచ్ఛాయఁ బూయఁబడఁడు । రేయుఁబగలు వృథాచింత సేయ నీవు । ప్రాకృతుండవె భూలోకపాలవినుత ॥ ౪౪ ॥ ఉ ॥ కర్తవు గావు హర్తవును గావు భిరక్షివిగావు నీవు స । త్కీర్తిధురీణ యింతకును గృష్ణుఁడె వూల ముగానవ్యావి । స్ఫూర్తియుఁబాపవైకృతముఁ బూరుషుఁబొందనె యస్వతంత్ర తన్ । వర్తిలుచరిఁద్రెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావలుల్ ॥ ౪౫ ॥ క ॥ పమల కనంబున నేనియు । హరినామమరిదలఁపభద్రమగు ఖలులకుఁదు । న్నిరతస్మరణాచ రణ । స్ఫురణాఢ్యులు నిత్యపదవిఁబొందుట యరుదే ॥ ౪౬ ॥ తే ॥ ధారుణీవల్లభుల కంటెఁ దక్కుచోట । నశ్వమేధంబు నిష్ఫలంబగు విధమున । నర్థవంతంబు గామున త్యాకశతు । సేవకిలఁబూని సేయు పాచితము శతము ॥ ౪౭ ॥ క ॥ భాగ్యపథ

వతంస—పండితశ్రేష్ఠుఁడా ॥ ౩౯ ॥ వంగడము—వంశము. ఇంగలము— అగ్ని. ఏర్చి—కాల్చి॥ ౪౦ ॥ వధిత—నంకఁబడిన. స్వైరనిర్యద్వసన్—యథేచ్ఛముగా కాలుచున్న ప్రవరూపమైన ప్రా ప్యచేత. మసలై—గుంటికి. డసిమియున్—లేమియు. కసటు—పాపము. కల్య—సంపాదిం పఁగోరిన ॥ ౪౧ ॥ నిరయాంతర్మజ్జనాభిముఖున్—నరకములోపలమునుఁగుటకు అభిముఖుని. ద్రు హిణప్రభవా=బ్రహ్మకొడుకా ॥ ౪౨ ॥ అవిల—కలఁగిన. చిత్పూర్ణమతీ—జ్ఞానముచేత నిండుకొన్న బుద్ధిగలవాఁడా ॥ ౪౩ ॥ కలాఁడు—కలఁడు. తూఁకిలలీలన్—దూదియేఁకులవిధమున. అసదు— అల్పమైన. తోయపద్మదళచ్ఛాయన్—నీటిలోని తామరపాకురీతిని ॥ ౪౪ ॥ అభిరక్షివి—కాపాడు వాఁడవు॥ ౪౫॥ ౪౬ ॥ పాచితము—ప్రాయశ్చిత్తము ॥ ౪౭ ॥ ౪౮ ॥ ఉదీర్ణాజవప్రభృతిన్—ఏ

పితృవధాదుల । పాతకములు రావు విష్ణుపదభక్తులకున్ । ద్వైతేయసూనులిరువురి యేతద్వ్యవహారసాక్షులిభపురనాథా । ౪౮ ॥ శా ॥ ఆకంసారిప్రశంసనీయదినుదీర్ఘావిష్కృతింబాల్పఁడై । ల్లాకంపించితొలంగుఁగాక నినుడాయన్ నేర్చునే పాతకానీకంబుల్ రవిఁ గప్పు చీఁకటులనం దేఁగంటి మీవింటిమే । త్కాకాంతాధిపలోకసంగ్రహనీషం జేసితిప్రశ్నముల్ ॥ ౪౯ ॥ క ॥ అటులేనియుఁ జెప్పెదనీ। పాటిపాటితలపోఁతలెల్లఁ బోవనదువుమా । రటముడుగు నెమ్మనమునా । కటిటిగానానరించి గట్టిగావినుమధిపా ॥ ౫౦ ॥ సీ ॥ తలఁపించు నే దేవు తనువునందఖిలాండములు పయోనిధిభంగవిలసనముల । నే దేవు మహిమకు నింతయు దంతీంద్రపదమగ్నతదితరపదసమాన । మే దేవు నిజమాయ నెవ్వాఁడు గడచన నేరఁడు తన మేని నీడపోలె । నే దేవుఁడింతకు నింతన్నైనంతకు నంతన్మైగుణిలేక యతిశయిల్లు । నా జగత్కర్తదుష్టసంహారణబద్ధి । విట్ఠలుండన ధరనుద్భవించి క్షేత్ర । పాలుఁ డనుబుండరీకుండు బలసి కొలువ । నుండు తీర్థంబునకు నేగుము దయకాంతు ॥ ౫౧ ॥ క ॥ పగిమహానదివారిం । దోఁగిహరింగొలువ నిఖిలదురితశ్రేణుల్ । కాఁగినయినుమామిషమని । మూఁగికొనినమక్షికాసమూహంబులగున్ ॥ ౫౨ ॥ తే ॥ బ్రాహ్మణునిఁదల్లిదండ్రినిభ్రాతిదాత । గురుజనంబుల హింసించి క్రూరుఁడైన । శీధుపానాభిరతుఁడు కుక్షీబుఁడైన । పాండురంగాధిపుఁ గాంచి పరమునొందు ॥ ౫౩ ॥ క ॥ నావిసిధౌమ్యాదిమహీ । దైవతములఁ దమ్ముగమియుఁ దనుఁ గొలువఁగ శో । కావహమతిభవదగ్రజు । దీవనగొని చనియె నయ్యతిథిస్థితుఁ డెలమిన్ ॥ ౫౪ ॥ ఉ ॥ ఆకుముదాప్తవంశవిభుఁ డంతఁ గనుంగొని యొక్కవసుంధరా । నాకము నాకపాక శుకనాసశుకాదికసన్నుతిస్తుత । శ్లోకము శోకకర్దమవిశోషణశోకహితప్రభాసము । త్సేకముఁ దాపవహ్నిజలశీకరసేకముఁ బౌండరీకమున్ ॥ ౫౫ ॥ లయగ్రాహి ॥ కంబువునరాళచికురంబులుఁ గటీకృతకరాంబురుహయుగ్మవళికాంబకమునగ్న । త్వంబుఁబసికొల్పువెదురుంబెరుగునుద్ధపొడవుం బదములంబులుకుచుంబొదలుమువ్వల్ । జంబుఫలజిద్రుచిభరంబు మకరాకృతిఁ గరంబమరుగుకుండలములుంబరఁగఁబంచా । బ్దంబులఁ దలిర్చువిసువుం బతిభజించెఁ ద్విజగంబులకు

క్రాలివెల్లడిగా. పెల్లాకంపించి—అత్యంతము వణఁకి ॥ ౪౯ ॥ పాటిపాటితలపోఁతలు — కొంచెపు ఆలోచనలు. పోవనడువుము—పోఁగొట్టుము ॥ ౫౦ ॥ విలసనములన్—ప్రకాశముల చేత. మగ్న—అణఁగిన. కడచనన్—మీఱను. గుణి—కుణక. ఉదయకాంతున్—గౌరవాభిలాష చేత ॥ ౫౧ ॥ దోఁగి—స్నానము చేసి. అమిషము—మాంసము. మూఁగికొనిన—చుట్టుకొన్న. శీధు—చెఱకుపాలచేవండిన సారాయిని ॥ ౫౨ ॥ తమ్ముగమి—తమ్ముల సమూహము ॥ ౫౩ ॥ కుముదాప్త—చంద్రుని. నాకపాక—వాల్మీకి. శ్లోకము—శ్లాఘ్యము. విశోషణ — ఎండించునట్టి. శోకహితప్రభా — సూర్యప్రకాశము చేత. సముత్సేకము—హెచ్చినది. సేకము—తడుపుటగలది ॥ ౫౫ ॥ కంబువు—శంఖము. చికురంబులు — తలవెంట్రుకలు. నగ్నత్వంబు — దిగంబరత్వము. పసి—ఆవులమందను. రొమ్ము—తోలునట్టి. ఉద్ధ—నాలుగు. రుచిభరంబు—ప్రకాశాతిశయము. విసువున్—శిశువును. రోహ

రోహణనగంబగు నగణ్యుఁడన్ ॥ ౫౬ ॥ క ॥ పుష్కరిణిఁ దీర్థమాడియుఁ । బు
ష్కరదళనయను మూర్తిఁ బూజించియు నా । విష్కృతశుభోన్నతియునతి । నిష్క
ల్మషమతియునయ్యె నృపతిమునిపతీ ॥ ౫౭ ॥ క ॥ దానంబునఁ బితృగురుసఖి ।
దానంబున నైన కీడుదలఁగి హరికృపా । దానంబునం దేఁగురుపతి । దానంబున నుద్భ
వంబు దానికిఁ గలదే ॥ ౫౮ ॥ తే ॥ అయుతేందుప్రేంధుబుత్త్విజాండమ్యోవేది । ...మ్యో
శ్రీపౌండరీకమహాస్థలంబు । పాపపశువులవిశసించిభక్తిచరువు । పాండురంగా
గ్నిలో వేల్పు పాండవృసరు ॥ ౫౯ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విధువంశవతంసంబు కంసమ
ర్దనసాక్షాత్కారదర్శనంబు నాపాదించుటఁ గృతార్థుండై పౌండరీకవాస్తవ్యులగు
పుండరీకాదివిద్వత్పుండరీకంబుల నొండొండఁ గీర్తించుచుం బ్రవర్తించి కతిపయదివ
సప్రచారుండై యచ్చటనుండి నిజానుజద్విజసనాథంబుగా గజపురంబునకుం జనుదెం
చి సుఖంబుండె నట్లగుటం జేసి ॥ ౬౦ ॥ క ॥ అదియె మహాఫలమని తన । హృదయం
బునఁ బౌండరీక మెవ్వఁడెఱుఁగఁడా । మెదుకవనునిదియుముక్తిప్రదమని పెరతీర్థమున
కు బహుళిగమనిధీ ॥ ౬౧ ॥ క ॥ వాలినదప్పి వియజ్జ్వర । కూలంబున నుయ్యీద్రవ్యపుకు
మతిగలిగినన్ । శ్రీలలనావిభుఁడుండని । నేలయుక్షేత్రమనియరుగునీచుఁడుగలుగున్ ॥
౬౨ ॥ చ ॥ మసనమునందునైనఁ బురమార్గమునం బడియైన నిటనై । నసకలగర్హిత
స్థలమునఁ బ్లవగేహమునందునైన నా । కసమునఁ నీట నేలపయిఁ గంకటిమీఁదనునైన మా
నవుం । డసువులఁ బాసి నిష్కలుషుఁడై హరి దానగు నమ్మహాస్థలిన్ ॥ ౬౩ ॥ క ॥ పిసు
పతితుఁడైనఁ గానీ । చనితక్షేత్రంబునందుఁ జానోపిపున । ర్జననంబుగనఁడు గావున ।
జనులకు నాస్థలమునందుఁ జనుఁదన వూహ్వన్ ॥ ౬౪ ॥ ఉ ॥ అద్రిభృదుత్తరాశశతహ
స్తమితావనినున్నవాఁడు బో । ధిద్రుమమూర్తియై నృహరితీర్థనివాసులఁ గాచుపూనిక
నో । భద్రవిచారయాభువన భర్తకునుత్తరభాగమూఁదియ । క్షుద్రసుఖోన్నతిన్
వెలయుఁ గుండలతీర్థముతీర్థరాజమై ॥ ౬౫ ॥ క ॥ వెండిఁ దనతోడుగుమణిమయ । కుం

ణనగంబు — రత్నపర్వతము ॥ ౫౬ ॥ పుష్కరదళ — తామరరేకులవంటి. ఆవిష్కృత — ప్రసిద్ధ
మయిన ॥ ౫౭ ॥ దానంబునన్ — ఈవిచేత; నఱుకుటచేత. ఉద్భవము — జన్మము. దానికిన్ — దాన
మిచ్చువానికి ॥ ౫౮ ॥ విశసించి — నఱికి. చరువు — హోమమునందు వేల్చుటకై వండిన యన్నము ॥ ౫౯ ॥
వతంసంబు — సిగను ధరించెడి పువ్వు చెండు — శ్రేష్ఠుఁడు. సాక్షాత్కార — ప్రత్యక్షమైన. వాస్తవ్యు
లు — వాసము చేయువారు. పుండరీకంబులన్ — శ్రేష్ఠులను. ప్రవర్తించి — ఉండి. ప్రచారుం
డు — మెలఁగువాఁడు ॥ ౬౦ ॥ మెదుక — తెలివిమాలినవాఁడు ॥ ౬౧ ॥ వియజ్జ్వరకూలంబునన్ —
ఆకాశగంగగట్టునందు ॥ ౬౨ ॥ మసనము — శ్మశానము. గర్హిత — నిందింపఁబడిన. ప్లవగేహ
ము — మాలయిల్లు. కంకటి — మంచము. అసువులన్ — ప్రాణములను. నిష్కలుషుఁడు — పాప
ములేనివాఁడు ॥ ౬౩ ॥ ౬౪ ॥ అద్రిభృదుత్తరాశన్ — కొండదేవునికి ఉత్తరపుదిక్కునందు. బో
ధిద్రుమమూర్తి — రావిచెట్టురూపముగలవాఁడు. ఊఁది — అవలంబించి ॥ ౬౫ ॥ ౬౬ ॥ వేలు

దలయుగమవటదాఁచెఁగొండగోముగా । నుండునతేఁడనఁగ దద్గుణ । కుండలప
రిపూర్ణకర్ణకుహరుఁడునగుచున్ ॥ ౧౬ ॥ సీ ॥ ఆకుండలాఖ్యతీర్థాంబుధారలనాడినర
కేసరిభజించునరుఁడు రాజ । సూయఫలంబొందుఁజూవెయా వేలుపుఁబేటికఁజుట్టిరా
నేనుచేతు । లవెడల్పునేలవాలాయంబుగాఁగసన్ప్రాప్తియడఁగి భుజించుచున్నజనులు ।
చేతఁబూజలుఁగొను పూతనాభూతనారీహర్తబహుజనశ్రేణులందు । వారుముక్త
లుధ జీవవంతులయ్యు । వారిపితరులున్న పుత్రులైనఁ గలువారు । వారువరియించుచు
న్నయుర్వరయుతెల్ల । దీవివారలపలుకులు దేవకథలు ॥ ౧౭ ॥ తే ॥ అన్యకేసరిభజి
యింతురమరకన్య । లెన్నఁబెక్కండ్రుహారతులిచ్చియిచ్చి । వారిఁగొల్వకగర్వించు
వారుతేత్ర । మండలమునసుస్థితినుండలేరు ॥ ౧౮ ॥ ఉ ॥ ఆనరసింహమౌళి
వృతులైకులకోటిసమన్వితంబుగా । మానవులూర్ధ్వలోకసుఖమగ్నతఁజొక్కుదురె
ల్లకాలమున్ । దానికిగర్వమైన యయుతప్రియపుత్రుఁడె సాక్షియచ్చటన్ । గాని
తెలుంగులన్ మెలఁగుకష్టపుఁదుల్ నిరయైకసంగతుల్ ॥ ౧౯ ॥ ఉ ॥ పంకజపత్రనేత్రు
నకుఁబశ్చిమదిక్కుననుండు నానమ । త్పంకజహాసనాద్యమరపాలమహోలమపద్మ
తీర్థమో । పంకవిదూరకేళిఁగలపద్మమునచ్చట నాఁచినాఁడుమ । కాంక్షుఁడుమన్
త్రిగంష్ట్రమనుజాశననాశనహేతుకంబుగన్ ॥ ౨౦ ॥ క ॥ ఆతీర్థతనువునకుల । స్త్రీ
తరుణీఁల్లఘుండజీవమువృజినో । పేతుఁడునవధిసనో । దూ్భగఫలంబందు నందు
బొందివిడిచినన్ ॥ ౨౧ ॥ ఉ ॥ పావదురాపరూపమగుపద్మసమాహ్వయతీర్థమాళినీ ।
రేఫగుషుండుగ్రోలునొకయించుకయెన్నఁడునేనివానికిన్ । బాపములభ్రపుష్పము
లబంధనముల్ శశశాబశృంగముల్ । తాపవికారముల్ మరుజలంబులుపుట్టువుల
శ్వత్తైలముల్ ॥ ౨౨ ॥ క ॥ ఒకఁడుసుశర్మాఖ్యుఁడుఘూ । తుకుఁడుగలఁడుకల్లుద్రాగుఁ
డునుమధరామ । త్యకులులకఁబదలఁచుంగురు । నకుఁగనకముదొంగిలువినదినము
నజపుత్రా ॥ ౨౩ ॥ క ॥ ఆవృషలీపతియావ । జ్జీవంబుగనంతనంతఁజేసిననానాం । హో
విసరంబులుపటమున । గోవలువడ్రాసిచిత్రగుప్తుఁడుదాఁచెన్ ॥ ౨౪ ॥ శా ॥ ఆసీచుం
డొకనాడువాఁడిమిఁజతుర్వ్యాధిస్వేషుండైపెనుం । గానందెర్వులుగట్టిమేఁగుప్రజ
లంగట్టిండియైవోఁచినీ । రానన్ రోయుచునుండిదప్పిగొనిమధ్యాహ్నాతపాపాతజ ।

పులోమిక — దేవతలరాజు. భూతనారీహర్త — పిశాచస్త్రీని జంపినవాఁడు ॥ ౧౭ ॥ ౧౮ ॥ త్రోలన్ —
ఎదుట. నిరయైకసంగతులు — నరకమునకొకటి నేపొందువారు ॥ ౧౯ ॥ ౨౦ ॥ వృజినోపేతుఁడు
ను — పాపములతోఁ గూడుకొన్నవాఁడును. అనవధి — మేరలేని. బొంది — దేహము ॥ ౨౧ ॥ దు
రావ — పొందశక్యముగాని. శాబ — పిల్ల. మరు — నీళ్లులేనిచోటి. అశ్వత్తైలములు — తాఁబేలూని
నూనెలు ॥ ౨౨ ॥ ఆల — ద్రోహము ॥ ౨౩ ॥ వృషలీపతి — శూద్రదానిమగఁడు. నానాంహో
విసరంబులు — అనేకములైన పాపసమూహములు. కోవలు — దొంతులు ॥ ౨౪ ॥ ఆపాతజ
గ్లాని — అంతటను పడుటవలనఁ బుట్టినబాధవలని బడలికచేత. కాసరము — ఎనుబోతు.

గ్లానిం దస్సమయార్తకాసారముఁ బోలఁ జూచి యాదిదేవుఁ డనెన్॥ ౭౫ ॥ తే ॥ అంతఁ గొంత కాలమునకు గంగమ్మ యొక్కగో । చరత నున్నయా సుశర్మ కడకు । లిఖితతత్కృతాఘలిపి యైనపటముఁ దె । ప్పించి చిత్రగుప్తుఁ డెంచిచూచి॥ ౭౬ ॥ క ॥ దురితశతకోటులందు । క్షరమొకటియుఁ గానలేక కంపవికృతిభం । గురతాయుతుఁ డైజముకడ । కరిగితగం బులుకునతఁడు ప్రాంజలియగుచున్ ॥ ౭౭ ॥ ఉ ॥ దక్కఁగ వ్రాసితిన్ను పటమ్మున యందుసుశర్మపాపముల్ । లెక్క మొఱుంగ రాదులవలేశము దానికినట్టి వ్రాఁతయుం । దక్క జమిప్పుడొక్కటి యునక్షరరూపము లేదు దేవనే । డక్కడితంబు గట్టియిడినట్టు లయున్న దిక్కప్పు దేటుదున్॥ ౭౮ ॥ తే ॥ హాతలతాంతమైనయారామమును బోలె । విగతతారమైనవిన్నుఁ బోలె । గళితవర్ణ మగుటఁ గళితంబు దీనికి । మీరె తెలియవలయుఁ గారణంబు ॥ ౭౯ ॥ క॥ అనిపల్కునమ్మహామతిఁ । గనిజముఁ డిట్లని మొనీవు కవిలిపి నీ వ్రా । సినలిపియున్నదొ లేదో । కనుఁగొను మీ పారి లెస్సగా గణకవరా॥ ౮౦॥ ఆ ॥ అనుడు నట్ల కాక యని చిత్రగుప్తుఁడు । దండధరుని యాజ్ఞ వెండి నేగి । పటము ప్రతిపుటం బుఁ బరికించి యందునీ । క్షించెఁ జక్రపాణి చేతివ్రాఁత॥ ౮౧ ॥ ఉ ॥ ఈతఁడు పద్మతీర్థమున కేగి యొకానొకనాడు తత్పయో । ధూతనిజాంగుఁ డైవనుకతంబున విప్రవధాది పాతక । వ్రాతముఁ దొంటిపుట్టువుల ప్రాప్తములైనయఘంబులున్ మరు । ద్ధూతఘనాఘనావలులతో సరియై సరిపోయె నన్నియున్॥ ౮౨॥ క॥ అనునర్థంబులుగల లిపి । గనిసనిజముఁ బల్కె నతఁడు గానఁబడుదునే । మును వ్రాసినయది యన్యము । కనుపట్టె దు నే లిఖితమొకానివినఁదగున్॥ ౮౩ ॥ సీ ॥ అనియొప్పు కౌతుకజనకాక్షరశ్రేణి వీక్షించి వచ్చితి విద్వదింద్ర । యిది మీర లెఱిఁగింపుఁడే నా టసకృదవగాహనంబున మహాకలుషరాశి । వలనఁ బూరుషుఁ జేరఁదలఁగు పుణ్యపుఁ దీర్థమెన్నఁడు గనవిననీవ దుత్త । లిపిపఙ్క్తి నేకవారపయోభిమజ్జనమాత్రచేననఁ చినమహిమగలుగు । దివ్యతీర్థంబు వైభవ మవ్యయప్ర । సాదమేదురమానసౌజ్జ్వల్యకల్య । వచనరచనల వివరింపవలయు నప్ర।

౭౬॥ లిఖితతత్కృతాఘలిపి — వ్రాయఁబడిన వానిచేత జేయఁబడిన పాపముల వ్రాలుగలది ॥ ౭౭॥ భంగురత — వక్రత ॥ ౭౮ ॥ దక్కఁగన్ — అనుభవమునకు తగునట్లు. అక్కజము — వింత. కడితము — కుసిపూసిగట్టన చేసిన చదరపుగోనిపట్టతోఁ జేసిన లెక్కపుస్తకము ॥ ౭౯ ॥ హాతలతాంతము — కొట్టఁబడిన పువ్వులుగలది. విగతతారము — పోయిన నక్షత్రములుగలది. విన్ను — మిన్ను — ఆకాశము. కళితము — కడితము ॥ ౮౦ ॥ కవిలియ — లెక్కపుస్తకము ॥ ౮౧ ॥ వెండిన్ — మరియును ॥ ౮౨ ॥ తత్పయోధూతనిజాంగుఁడు — ఆనీటిచేత కడుగఁబడిన తనదేహముగలవాఁడు. మరుద్ధూతఘనాఘనావలులతోన్ — గాలిచేత చెదరగొట్టఁబడిన వానకాలపు మేఘసమూహములతో. సరిపోయెన్ — నశించెను ॥ ౮౨ ॥ ౮౩॥ కౌతుకజనక — వేడుకను పుట్టించునట్టి. సకృదవగాహనంబునన్ — ఒకతూరిస్నానముచేత. ఏకవార — ఒకసారి. పయోభిమజ్జన — నీటియందు మునుఁగుట. అవ్యయ — తగ్గని. మేదుర — అతిశయించిన. ఔజ్జ్వల్యకల్య — ప్రకాశత్వముయొక్క చాతుర్య

పన్నదైత్యలతాదాత్ర భానుపుత్ర ॥ ౮౪ ॥ వ॥ అనఘ నవపద్మమిత్ర పుత్రుండు చిత్ర
గుప్తునకిట్లనియె॥ ౮౫ ॥ శా॥ ప్రాశస్త్యంబువహించు దండకమహారణ్యంబు పుణ్యా
ర్థిపం । బాశతోఁ గటివిశాలభూమి ఖలదుష్ప్రాపప్రభావోదయ। శ్రీశుద్ధుల్ గను
దానిగోత్రమిగుణోత్సేకంబు కల్మిన్ హృషీ। కేశావాసము పౌండరీకనిలయంబీరెంటి
గెల్పించుదిక్ ॥ ౮౬ ॥ సీ॥ అరుగండు మెలఁగుటయనిలుండు వీడుటయింద్రుఁడు
వర్షించుటిల జలములు । మునుఁగక తిరమౌటయును నెసంగునెవిఘ్ననాజ్ఞాప్తిచే నెవ్వఁ
డఖిలజగము । బ్రహ్మయై సృజియించుఁ బద్మాత్ముఁడై ప్రోచు మదనారియై శిక్షించుమ
న్వాదిభృతుల । లోకపాలకుల నేలోకేశుకరుణాకటాక్షంబె యధికృతియందునిలుపు ।
నావిభుండెందునుండు మర్త్యమునఁబుట్టి । భూతకోటిననుగ్రహంబునఁ బెనుపుచు ।
నెందుఁగ్రుంకి సుశర్మయుఁ జెందెముక్తి । దానికెనవచ్చుతీర్థమీధరణిఁగలదె ॥ ౮౭ ॥ వ॥
అనిపద్మతీర్థంబు తీర్థచరణవిహరణ చరితార్థంబగు దాని నానాగుణంబులు నగణితప్ర
భావంబులని కొనియాడి ॥ ౮౮ ॥ క॥ పెనుఁగృప సుశర్మఁగనుఁగొని। తనువునిమిరి
యాదరించిదండధరుఁడుచం । ద్రునిలీలఁ జల్లనగుచం। దనభూషణవసనమాల్యతల్ప
తుఁజేసెన్ ॥ ౮౯ ॥ క॥ ఈగతిఁగృతాంతుకృపగని। సాగిచనియెనతఁడు గగనచర
యానమునన్ । నాగనరయక్షసురపున్నాగానీకములు గొలువ నాకంబునకున్ ॥ ౯౦ ॥
మ॥ అమరాధీశుఁడు గౌరవంబెసఁగఁ దన్నర్ధాసనాసీనుఁ జే । యమరుద్భోగములెల్ల
గాంచిధరయందగ్రాన్వయోద్భూతుఁడై। కమలావల్లభు పౌండరీకపతి సాక్షాద్దృ
ష్టముంగొల్చిని । త్యముఁదన్మందిరరాడలంకృతియె చేయంజాలనే లేక్ ధృతిన్ ॥ ౯౧ ॥
శా॥ ఆపంచత్వముగాఁగనిట్లుహరిగేహక్షోణిసమ్మార్జనం । బాపాదింపఘటిల్లు పు
ణ్యమునఁజంద్రావాసముంజొచ్చిహ। ర్షాపూర్ణస్థితిఁబెక్కుభోగములఁ బెక్కబ్దావ
ళుల్ గాంచిధా । త్రీపాలోత్తముఁడై సుకీర్తియననుర్వింబెంపునంబుట్టుచున్ ॥ ౯౨ ॥
క॥ అతఁడధికభక్తితోనా । యతకీర్తి స్ఫూర్తియై వెలసిజగ । త్పతినువితతపూజ
నంబులఁ । బ్రతిఘస్రముఁదెలచు భక్తపరతంత్రుండై॥ ౯౩ ॥ ఆ॥ అతఁడు సన్యసించె నఖి
లభోగంబులు । నిందువయసునాఁడయుండియుండి । నందనందనాంఘ్రినాళీక సేవో
పయోగరాగభోగమొకటిదక్క ॥ ౯౪ ॥ సీ॥ నిలువుననొలిపించె విలువంగడమునెల్ల
శరముల యాయంబుఁ బొరయుటుక్తి పెఁ । దగశబ్దమాత్రపాత్రముఁ జేసె గుణలత

ము.వ. అప్రపన్న—శరణాగతులు కాని. దైత్యలతాదాత్ర—రాక్షసులనెడి తీఁగలకు కొడవలివైన వాఁడా ॥ ౮౪ ॥ ౮౫ ॥ ఖలదుష్ప్రాప—దుర్జనులకుపొందరాని ॥ ౮౬ ॥ తిరము—స్థిరము అధికృతి—అధికారము ॥ ౮౭ ॥ తీర్థచరణ—విష్ణునియొక్క ॥ ౮౮ ॥ ౮౯ ॥ పున్నాగ—పురుషశ్రేష్ఠులయొక్క ॥ ౯౦ ॥ మరుద్భోగములు—దేవతలయొక్క భోగములు ॥ ౯౧ ॥ ఆపంచత్వము గాఁగన్—చచ్చువఱకు ॥ ౯౨ ॥ ఘస్రము—దినము. తెలచున్—సేవించును ॥ ౯౩ ॥ అంఘ్రినాళీక—పాదకమలముల ॥ ౯౪ ॥ వంగడము—వంశము. ఆయంబు — వచ్చుఅది; మర్మస్థానము

మార్కుఁ గట్టించె మాలబలముఁ। గంచుకివశముగా నొంచె సేనానాథుఁ గట్టించె సహ
చరుఁ గటికి నొందఁ। బ్రతిపత్తిభావసంగతుఁ డని హితుఁ జూచె వరకేతనము కీర్తిభరము
దులిపె। ధర్మనిర్మలబుద్ధి సుశర్మఁ గదిసి। కొలువఁగా లేక చని కోపగించి మదనుఁడు
రకతనవాఁ గలతనికి నోడు నని రె। పతికిఁ గీడాటబంట్ల పాపంబు గాదె॥ ౯౫ ॥ క ॥ ఆ
గాజర్షి పదం పడి । క్షీరోదన్యాయమున విచిత్రగతిఁ దల । క్ష్మీరమణుఁ గలసి యేకా ।
కారంబున నలరె ముజ్జగంబులు వొగడన్ ॥ ౯౬ ॥ క ॥ వినమఖిలదురితకులభం । జ
నమజ్జనమమృతనిధిం బ్రబగుట కుఁగా । పుంసర్వజనోపాస్యం । బనూనమతీర్థరా
జమనుపమ మనఘా ॥ ౯౭ ॥ ఉ ॥ భూరిసుఖానుషంగములు పూరుషుఁ బొందవు సోమ
పానసక్తి । దారజలోపయోగములు తత్కలనంబున కెక్కునె త్రిక్ । చేరుశిలాక్ష
తుల్ జఠరపేటికకు ఆర్తవులేల యెందునె। వ్యారికిఁ బద్మతీర్థపతివారికిఁ జేరినఁ గల్గుసౌఖ్య
ముల్ ॥ ౯౮ ॥ చ ॥ కృతమున నేకదంష్ట్రుఁడయి క్రీడ యొనర్చుచుఁ ద్రేతఁ దంష్ట్రికా ।
ద్వితయము చే వెలుంగుచు మదించి త్రిదంష్ట్రిలతోడ ద్వాపరం । బుతఁ జరించు నా కలి
దితిపుత్రుఁడు వృత్రుఁడు వానిఁ బోలఁడ । ద్భుతజనకప్రతాపమున భూరిబలంబున మా
యు పెంపునన్ ॥ ౯౯ ॥ క ॥ ఆహరిహయారిపార్ష్ణి । గ్రాహియన హిరణ్యకశిపు
గాదిలిసుతుఁడై । బాహాబలశిఖిఁ ద్రిజగ । ద్దాహంబొనరించె నేకదంష్ట్రుఁడు దా
నున్ ॥ ౧౦౦ ॥ క ॥ ఆయొంటిపంటివేలువు । దాయం బాలియించె నృహరి దంభో
ళిఁ ట్టు । చ్ఛాయల నూఁగలలూఁపున । ఖాయుధముల వఱదుఁ జీరు వ్యాఘ్రముఁ బో
లెన్ ॥ ౧౦౧ ॥ ఉ ॥ వెండియు రావణాబ్ధిఁ బ్రభవించెఁ ద్రిలోకహలాహలాకృతిన్ ।
మండుచు దంష్ట్రికాయుగమునం బెడఁగై యతికాయనామమా । తండుఁ ధరించి త్రేతఁ ద
లఁ దగ్వేఁదమ్ముగ్ర నిశాటుఁ బట్టివి । ష్ణుండని రాముఁడై విలయసూర్యకరోగ్రశరాగ్రధా
రలన్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఉ ॥ ఆపితబద్ధవైరమతి నంతటఁ బోవక వాఁడు వెండియున్ । ద్వా
పరవేళ నిద్ధరఁ ద్రిదంష్ట్రుఁడు నావదయించి యాదిల । క్ష్మీపతిఁ బౌండరీకవిభుఁ జేరి కనుం
గొని పల్కు మిక్కిలిన్ । గోపను పర్వుటన్ గొలిమి గూఁడుల యాదునఁ గన్నులుబ్బఁ

మాలబలముఁ — మాలబలమును. సహచరుఁ — స్నేహితుని. కీర్తిభరముఁ — కీర్తియొక్క అతిశ
యమును, ఆడుసరియొక్క బరువును ॥ ౯౫ ॥ ౯౬ ॥ అమృతనిధి — సముద్రము ॥ ౯౭ ॥ అనుషంగ
ములు — చేరికగలవి. త్రైవార — పరిమళ్లయంతలి. తత్కలనన్ — దానిచేరికచేత. జఠరపేటిక
కున్ — కడుపుపెట్టెకు. ఆర్తవులు — ఆతెగులు — అవ్యాధి. వారికిన్ — జలమునకు ॥ ౯౮ ॥
అద్భుతజనక — ఆశ్చర్యమును పుట్టించెడి ॥ ౯౯ ॥ హరిహయారి — ఇంద్రుని పగవాఁడు — రాక్షసుఁడు.
గాదిలి — ప్రియమైన. శిఖిన్ — అగ్నిచేత ॥ ౧౦౦ ॥ వేలుపుదాయన్ — రాక్షసుని. పాలియిం
చెన్ — చంపెను. వఱదున్ — నక్కను. చీరు — చీల్చు ॥ ౧౦౧ ॥ రావణాబ్ధిన్ — రావణుఁడ
నెడిసముద్రమునందు. త్రిలోకహలాహలాకృతిన్ — మూఁడులోకములకును హాలాహలవిషమువిధ
మున. పెడఁగై — అందమై. తెర్చెన్ — నఱికెను. ధారలన్ — వాదరలచేత ॥ ౧౦౨ ॥ ఆపిత —

గన్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఉ ॥ ఎక్కడి కేగుడెంచితి వహీనవిహారచికిత్సనీకు నేఁ । జక్కఁగా నర్చెదన్
బెట్టుచఁ జంపితి దొంగిలి మున్ మదీయులన్ । రక్కసులన్ నినుంబోదివి ప్రాణము గొం
దుఁగ డంగి సాదవై । త్రుక్కఁడియున్నఁ బోవిడువఁ దొల్లిటి త్రుళ్లిఁకఁ జెల్లదిప్పటన్ ॥
౧౦౪ ॥ మ ॥ అనిసింహంబు నకల్గు నక్కక్రియ నిట్లాక్షేపముల్ పల్కియు । ద్దనుజుం
డంతకదండభీషణగదాదండంబునన్ వ్రేయువం । చనఁ దూలించెఁ దదుగ్రసాధనముఁ గం
సధ్వంసి తద్ఘోరతా । జనవేగంబున భగ్నమయ్యెఁ గటె పెల్లల్ త్రుళ్లకాశిక్యమున్ ॥ ౧౦౫ ॥
శా ॥ అత్తార్క్ష్యధ్వజుఁ డప్పుడాగ్రహసహావ్యగ్రాత్ముఁడై దానవున్ । మొత్తెన్ మెత్తని
వీఁకఁ దక్షిణకరాంభోజంబునం దానన । మ్మత్తుండున్ గడతేఱె నెత్తురులు గ్రమ్మన్ ము
క్కునన్ వాతఁ బెన్ । మొత్తంబుల్ గొని ప్రస్తుతించి రమరుల్ మోదించి దామోదరున్ ॥
౧౦౬ ॥ క ॥ ఆమెడ మదిక్కుఁ జిక్కం । బోయతివరకాన వచ్చి యున్నది భగ్నం ।
బై యిపుడు మంత్రవర్గ । శ్రీయుతవక్షస్స్థలునకు జితదనుజునకున్ ॥ ౧౦౭ ॥ ఉ ॥
ఆకమలేక్షణుండు తనయక్కునఁ దాల్చిన సిద్ధమంత్రమున్ । నాకు ఘటించినాఁడు మును
నామెడఁ గల్గిన కూర్మి పేర్మి నే । లోకమునందు నెవ్వరికి లోఁబడ నేరదు నాకుఁ గానిత ।
ద్వ్యాకృతి నావుడుం బలుకుఁ బ్రాంజలియై యతఁ డిందుశేఖరున్ ॥ ౧౦౮ ॥ చ ॥ పశు
పతి మమ్ముఁ బోలిన ప్రపన్నులపైఁ గృపచాలి యున్కి త్వా । దృశులకునై జమాటవసుదే
వతనూభవదత్తమంత్రమున్ । విశదముగాఁగ నాకొసఁగ వేనిను వేఁడెద దానఁ జేసి దుః ।
ఖశరధి త్రెవ్వ నీదయను ఖండసుఖస్ఫురణంబు నొందెదన్ ॥ ౧౦౯ ॥ ఉ ॥ నావిని శూలి
పల్కె మునినాయక యీమను వెందు గోప్యమై । తావిలసిల్లు దీని దురితప్రవణాత్ముల
కున్ మురారిసే । వావిముఖప్రచారులకు వైష్ణవమార్గము గానిహీనవుం । దోవఁ జ
రించు సజ్జనవిరోధులకుం దగదింత దెల్పఁగన్ ॥ ౧౧౦ ॥ క ॥ నీవు హరిభక్తియుతుఁడ
వు । గావున నాకెప్పుడుఁ గూర్తుగావున విజ్ఞా । నావాసపూర్ణబుద్ధివి । గావున వినిపిం
తు వినుము కలుషవిదూరా ॥ ౧౧౧ ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణాద్యం సత్యనామాద్యం షష్ఠష
ష్ఠం సదీర్ఘకమ్ । షష్ఠం షష్ఠాదిసత్యాంతం సమారంతం విదుర్బుధాః ॥ ౧౧౨ ॥
క ॥ కృష్ణుఁడు ఋషి గాఁగ మహా । విష్ణుఁడు దేవతగఁ బొల్చి వేమాఖ్యలుత । స్నిష్ణాత

పొందఁబడిన ॥ ౧౦౩ ॥ బెట్టుచన్ — క్రూరముగా. త్రుక్కఁడి — గర్వముడిగి. త్రుళ్ల — గర్వము ॥ ౧౦౪ ॥
౧౦౫ ॥ అత్తార్క్ష్యధ్వజుఁడు — ఆకృష్ణుఁడు. ఆగ్రహసహావ్యగ్రాత్ముఁడు — కోపముతో వేగిరపడు
పట్టిమనసుగలవాఁడు. వీఁకన్ — పూనికతో. కడతేఱెన్ — చచ్చెను. మోదించి — సంతోషించి ॥
౧౦౬ ॥ భగ్నఁబై — భంగమునొందినదై ॥ ౧౦౭ ॥ అక్కునన్ — ఱొమ్మునందు. కూర్మిపేర్మిన్ —
స్నేహగౌరవముచేత. తద్వ్యాకృతి — దానివిశేషాకారము ॥ ౧౦౮ ॥ పశుపతి — శివుఁడా ప్రపన్ను
లపైన్ — శరణాగతులమీఁద. ఉన్కి — ఉండుట. త్వాదృశులకున్ — నీవంటివారికి. శరధి — స
ముద్రము. త్రెవ్వన్ — త్రెగఁగా — నశింపఁగా ॥ ౧౦౯ ॥ మనువు — మంత్రము. గోప్యము — రహ
స్యము. దురితప్రవణాత్ములకున్ — పాపమునందాసక్తమయిన మనస్సుగలవారికి. ప్రచారులకున్
— నడవడిగలవారికి ॥ ౧౧౦ ॥ కూర్తు — స్నేహితుఁడవు ॥ ౧౧౧ ॥ ౧౧౨ ॥ పేర్కొను — ఉచ్చ

బుద్ధిఁ జేర్చుచును । వైష్ణవులకు నీమనువు ధ్రువస్థితి యొసఁగుఁ గాక ॥ ౧౧౩ ॥ ఉ ॥ ఎవ్వఁ డు పౌండరీకమున కేగి మహానదిఁ దీర్థమాడి తా । నవ్విధు లెల్లఁ దీర్చి కమలాక్షున కబ్బ ణమిల్లి నూటయెన । ర్లి స్వరమంత్రవర్తిఁ బఠియించు నతం డఖిలాఘపంకముల్ । దవ్వగ నుగనంగలఁడు తత్త్వమహత్త్వము సత్వరంబుగన్ ॥ ౧౧౪ ॥ క ॥ విధివంతంబుగ విధుస । న్నిధి నిచ్చలు నేఁ బఠింతు నిఖిలభవతమో । వధవిధివిధు వగుదీక్ష । విధినందన తత్ప్రసాదవిభవాపేక్షన్ ॥ ౧౧౫ ॥ వ ॥ సిద్ధేశ్వరాహ్వయంబున సిద్ధలింగంబవై యెందేని నీవుండుదు వాదక్షిణద్వారంబున నధిష్ఠించి యీమంత్రంబు ననుష్ఠించు నిష్ఠాగరిష్ఠులకు నిష్టార్థసిద్ధికరతల స్ఫటికఘుటికయగుటనిగ మార్గంబు. తొల్లి తీర్థయాత్రాచరణనిపుణుండగు నీలాంబరుండు నిఖిలతీర్థంబులును దర్శించుచుఁ బౌండరీకంబు సొత్తెంచి యుత్తుంగతరంగడోలారూఢకలహంసకుల కలకలారావఘుమఘుమితబ్రహ్మాండకుహరక్రోడంబగు భీమరథీనీరంబునం గృతస్నానుండై యనూనమహిమాభిరామంబగు నాక్షేత్రంబునం గల విచిత్రంబులు నేత్రప్రీణనంబుగా నాచరించుచు నచ్చోట సాక్షురుండగు పుండరీకాక్షునీక్షించి వెలుఁగందితదక్షరలక్షణంబు నెఱుఁగ నేరక యూరకుండెను గడియున వ్యేకకుండలుండు చలవకారితనంబున నవ్వర్ణంబులు నిర్ణయింపనుద్యుక్తుండై ॥ ౧౧౬ ॥

మ ॥ కరము ల్మోదికి సాఁచి యమ్ముపులు బిగ్గం బట్టి యంతన్ రిపూ । త్కరముం బోవసదక్ష్మి యట్టి తఱిఁ బద్మంబట్లు మోమెప్పఁగాఁ । జరణాంగుష్ఠనఖావలంబనముతోఁ జండాంశుఁ గన్గొంచు భా । స్వరనిష్ఠం దపమాచరించె నొకమాసం బన్నుఁ దుర్జయ్యంబుగన్ ॥ ౧౧౭ ॥

తే ॥ దానఁ బ్రియమంది దానవధ్వంసి యొసఁగెఁ । గూర్మి యన్నరసింహుఁడు ధర్మకర్మలునకు । నమ్మహామంత్రమా తెండునంతనుండి । యది జపియింపఁ దొణఁగె గాయత్రివోలె ॥ ౧౧౮ ॥ క ॥ భూరిగుణరత్నరాశిఁ గు । మారుఁ గనుం గోనఁగఁ దివురు మమకారములో । నారసియొసంగె మునాం । నీరజనాభుండు రుక్మిణికి నీమనువున్ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ జపియించె నేనుదివసము । లుపవాసపురస్సరముగ నగ్మలినిష్ఠా । నిపుణమతిం బతి దేనిటు । లుపదిష్టంబైన మంత్రము త్సుకమొదవన్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఉ ॥ విస్మయదీయనేత్రశిఖి వేగమునన్ జముఁ గూడఁ జన్నయు । న్మన్మథుఁ డిందుబింబసుకుమారుఁడు భోజతనూజ యందుఁ బు ।

రించు ॥ ౧౧౩ ॥ తీర్థమాడి—స్నానముచేసి ॥ ౧౧౪ ॥ విధు—విష్ణునియొక్క. నిచ్చలు—ఎల్లప్పుడు. భవతమోవధకర్తీన్ — జన్మములనెడి చీఁకటిని నాశము చేయుపనియందు. విధుఁడు—చంద్రుఁడు. విధినందన — నారదుఁడా ॥ ౧౧౫ ॥ స్ఫటికఘుటిక—పటికపు పూస. నీలాంబరుండు—బలరాముఁడు. చొత్తెంచి—చొచ్చి. క్రోడంబు—నడిమిభాగముగలది. ప్రీణనంబు—తృప్తి పుట్టించుటను. ఏకకుండలుండు—బలరాముఁడు. చలవకారితనంబునన్ — ఉచ్చరముకలవానితనమున ॥ ౧౧౬ ॥ చండాంశున్—సూర్యుని. దుర్జయ్యంబు—విడువఁదగినది ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ తివురు—యత్నించు ॥ ౧౧౯ ॥ ఉగ్మలి—స్త్రీ—రుక్మిణి. ఉపదిష్టంబు—ఉపదేశింపఁ బడినది. ఉత్సుకము—ఉత్సాహము ॥ ౧౨౦ ॥ జముఁ గూడఁ జన్న—వచ్చిన. భోజతనూజ—రుక్మిణి. కదింది—అసాధ్యము ॥

ట్టైన మన్మథువైరి దెల్పెఁ గడిందిజపంబు నెపంబునఁ గాంచున। ర్జన్మము నొందె రాగరససంపద నింపు రయు వద్వయీమతిన్॥ ౧౨౧॥ సీ॥ బలభిదారామసంభవలతాంతశ్రేణిఁ బన్నము నాకొక్క చిన్నెతేరు। కాళికింగేని చిలుకలరాజుఁ గొని తెచ్చి నా వెంటఁబడి వాగె నడవఁ బనుపు। గగనచరదారికాణవర్తి మకరంబు బిరుదు టెక్కెముగ వేగిర మొసఁగు। మద నగోపాలుండు మాతండ్రి చే నాకుఁ జెఱకుచే మలిపించుక యకుషల్లు। వనజహితు వేఁడిత మిత్రాపునకుఁ జెమ్ము। దివ్యములఁగాని సాధింపఁ దీరదీశు। నంబ నీవందు రుక్మిణినన ట్టునిట్టుఁ దిరుగు శైశవచాపలార్ద్రితుఁ డుమరుఁడు॥ ౧౨౨॥ చ॥ పలుచని లేఁత కెంజి గురుబత్తళికం బెకలించి తేనియం। గొలిపిన బాసటంబుగల కోవిదరిత్తావులనిత్తు బావుఁడే। గెలుపొనఁగూర్చునా గెలువు కృష్ణునిపట్టపుదేవి రుక్మిణీ। లలనజపించు మంత్రమా బలంబున నైన దిగా నెఱుంగుమీ॥ ౧౨౩॥ క॥ సరసిజభవభవవాయు। స్ఫురితములై త్రిపురదహనములు త్రిజగములన్। బురికొనె నీరసయవసాం। కురసఖముగ నేర్చె మన్నకుంఠితశక్తిన్॥ ౧౨౪॥ సీ॥ పెనుఁగంపతో డుగులీడ్చిన మొలకసనియ్యె గగ నంబుతో రాయు కాననములు। కమలాప్తమానిసి కాళ్ల రాచిన చీమచాలయ్యెఁ బశ్వాదిజంతుపఙ్క్తి। బడెగండ్లనొంటిమై బడిన విఘ్నేశవాహములయ్యె హరిదంతహస్తిపతులు। వనపాలురదుసులోఁ జనగ్రుక్కు తాళీఫలాకృతులయ్యెఁ గులాచలములు। వృదు గోమయపిండసమ్మిళితకార। వెల్లఫలబీజసమమయ్యెఁ బిల్లప్రజలు। కమలసంభవ వరదానగర్వితాసు। రవరపట్టణనిర్భరాక్రమణవికృతి॥ ౧౨౫॥ క॥ ఈరీతిఁ గొంతకాలము। క్రూరగతిన్ సోఁకుమూఁకకుడిదలయూళుల్। గారింపఁగ నేనంతట। వారింపఁగఁగణఁగితిన్ భువనహితబుద్ధిన్॥ ౧౨౬॥ చ॥ అపుడు పినాకముం బసని భాస్త్రములుం గొని యేయఁబూనిత। త్రిపురములొక్కటన్ నిటలదృష్టి కిలక్ష్యము సేయుచోటమ। ద్వపురుదితంబులై నశ్రమవారికణంబులు దిగ్గజాతియు। ద్వపయిగ డన్ పడిన్ దొఱఁగి వెల్లువ చూపిన దిత్వమొందుచున్॥ ౧౨౭॥ క॥ మున్నెను మేననలఁ దిన। ప్రసన్ననిభసితంబున నఁచి శ్రమవారికదున్। జెన్నెసఁగ మంచుమలసంచునా

౧౨౧। బలభిత్ — ఇంద్రుని. లతాంతశ్రేణిన్ — పూలసరము చేత. చిన్న — మనోజ్ఞమైన. పడిఁబగెన్ — ఎక్కుటకాయత్తము చేయఁబడిన యునికితో. చరత్ — తిరుగుచున్న. వర్తి — ఉండెడి. మలిపించు — సరిమెనపట్టి ప్రమ. తీరదు — సరిపడదు. అర్దితుఁడు — పీడింపఁబడిన వాఁడు॥ ౧౨౨॥ బత్తళిక — అమ్ములపొది. బాసటంబు — సహాయము — తోడి. కోవిదరి — కోవిద తావు॥ ౧౨౩॥ త్రిపురదహనములు — త్రిపురములు నైదియగ్నులు. నీరసయవసాంకురసఖముగన్ — ఎండినగడ్డి మొలకపోలిక గా. ఏర్చెన్ — కాల్చెను॥ ౧౨౪॥ సని — పైరు. బడెగండ్ల — పెద్దకలుగులయందు. విఘ్నేశవాహనములు — పందికొక్కులు. హరిదంతహస్తిపతులు — దిగ్గజములు. తాళీఫలాకృతులు — తాటిపండ్లయాకృతిగలవి. పిండ — ముద్దయందు. వీళ్ళ — పట్టణములు॥ ౧౨౫॥ సోఁకుమూఁకకుడిదలయూళులు — రాక్షసులయానికిపట్టులగు పట్టణములు. గారింపఁగన్ — బాధింపఁగా॥ ౧౨౬॥ పవి — వజ్రాయుధమును. వపురుదితంబులు — దేహమునందుఁబుట్టినవి. శ్రమవారికణంబులు — చెమటబొట్లు॥ ౧౨౭॥ ప్రసన్ననిభ — ఒప్పిద

చిక్కఁగఁ బ్రవహించు సురనది పగిదిన్ ॥ ౧౨౮ ॥ క ॥ భీమావ్యయమున వర్తిలు । నా మే నం బుట్టువందిన దిదె వెలసెన్ । భూమిన్ భైమి యనం దగి । భీమరథి యనంగ మాఱు పేరెసఁగంగన్ ॥ ౧౨౯ ॥ శా ॥ ఆభైమీనది విశ్వముం దనిజకృపీటార్ద్రంబుగా వించుచున్ । శ్రీభామావిభుక్షేత్రమండలముం దా సెన్ దాసినన్ వీచిరే । ఖాభీలంబగు దాని పెంపుఁ గని మున్నుగ దుందుడ్రాణుల్ మహా । క్షోభోద్విగ్నమనస్కులై పెలుచ నాక్రోశించుచున్ బెంపఱన్ ॥ ౧౩౦ ॥ క ॥ భూరిభయావృతులై చని । భైరవుమదరాగరుచి క్షృపాపూరితదృ । క్త్కైరవుఁ బలుకు దురవ్వృతా । హారులు హరిఁ బలుకుఁ గ్రియఁ గృతాంజలులగుచున్ ॥ ౧౩౧ ॥ ఉ ॥ మిక్కుటమైన వంకమున మిన్నుల గర్భము గాఁగఁ బొంగినే । డాకమహాస్రవంతి యిదె యుత్తరదిక్కున క్షేత్రసీమపై । నిక్కెల యాబ్ధిఁ బోలె నిట సిల్వఁగ నోపము నాగహార మే । మెక్కుడికేగువారమిఁక నెద్ది తెఱంగిట మీఁద నావుడున్ ॥ ౧౩౨ ॥ సీ ॥ కాళరాత్రి స్తనాగ్రకృశానవకాశమై యురము వెల్మిడిపూఁత యొప్పువెనుప । శిథిలత్వ మొందిన చెంగావి జడముడి చిలుకూడి నెలపువ్వు చెంపనంటఁ । గంకాళమను బుద్ధిఁ గరమున జందెంపుఁ జిలువఁ బట్టిన సది జలదరింప । నెవ్వటఁ బ్రభవించెనే తెద్దియని పలుక సరభసోక్తుల జగజ్జంతులలుకఁ । బాణిపుటశీధుపాత్రంబుఁ బాఱవైచి । కుఱువుపైనున్న కిన్నరను ఉక్కఁ ద్రోచి । యతిరహఃకేళి నుండియు నరుగుదెంచె । భూరిజయగౌరవుఁడు కాలభైరవుండు ॥ ౧౩౩ ॥ ఆ ॥ అరుగుదెంచి యు మ్మహానది నీక్షించి । చేతులెత్తి బెట్టు చిట్టమిడిచి । ఘోరకోపవేగధీరోక్తులిట యుంగఁ । బలుకు నిట్లు క్షేత్రపాలకుండు ॥ ౧౩౪ ॥ చ ॥ నిలునిలు తుంగభంగవగు నిన్నుఁ గనుంగొని సాధ్వసాతివి । హ్వలమతులైరి క్షేత్రతలవాసులు దానికిఁ గోపగించెదన్ । వలమురితాల్పుడిఁక నిట వచ్చుట మానుము మచ్చెకంటి నా । నిలిచిన నించుక న్నదివిషిశ్చితకార్యగతిన్ జగత్పతిన్ ॥ ౧౩౫ ॥ సీ ॥ జగదుద్భవస్థితిక్షయహేతువెవ్వఁడా దేవాది

మయిన. కుల—కొండ. సంచున్—విధమును—అందమును ॥౧౨౮।౧౨౯॥ కృపీట—జలముచేత. వీచిరేఖా—అలలవరుసచేత. ఆభీలంబు—భయంకరము. పెంపు—అభివృద్ధిని. మహాక్షోభోద్విగ్నమనస్కులు—మిక్కుటమయిన కలఁతచేత వెఱపునొందిన మనస్సుగలవారు. పెలుచన్—గట్టిగా. ఆక్రోశించుచున్—మొఱపెట్టుకొనుచు. పెంపఱన్—హీనతనొందఁగా ॥౧౩౦॥ దృక్త్కైరవున్—చూపులు కలువలుగలవానిని. అమృతాహారులు—దేవతలు ॥ ౧౩౧ ॥ స్రవంతి—ఏఱు. నిక్కెన్—వ్యాపించెను. నాగహార—సర్పహారములుగలవాఁడా ॥ ౧౩౨ ॥ వెల్మిడి—విబూది. చిలుకు—ముడి. నెలపువ్వు—స్వల్పమైన చంద్రుఁడు. కంకాళము—కప్పెర. చిలువ—పాము. సరభసోక్తులన్—త్వరతోడిమాటలచేత. కుఱువు—తొడ. రహఃకేళి—ఏకాంతక్రీడయందు ॥ ౧౩౩ ॥ బెట్టు—గట్టిగా. చిట్టమిడిచి—చిటికవేసి. ఉలియంగన్—ధ్వనింపఁగా ॥ ౧౩౪ ॥ తుంగభంగవు—ఉన్నతములైన యలలుగలదానవు. సాధ్వసాతివిహ్వలమతులు—భయముచేత స్వాధీనత తప్పిన బుద్ధులుగలవారు. వలమురితాల్పుడు—శంఖమును ధరించినవాఁడు. కృష్ణుఁడు ॥ ౧౩౫ ॥ గ్రాహసగ్ర

దేవుండు దిక్కు నాకు । గ్రాహునిగ్రహమీఁగి కరిఁగాచె నెవ్వఁడా త్రిభువనాధీశుండు దిక్కు నాకుఁ । దుదిపదంబు నొసంగి ధ్రువుఁగాచె నెవ్వఁడా దృఢదయామతి మూర్తి దిక్కు నాకు । ద్రౌపదిబన్నంబు దలఁగించె నెవ్వఁడా దీనమందారుండు దిక్కు నాకు । నెవ్వనిపదాబ్జమున జనియించు జలము । వజ్జనకుఁడైన శివుఁడాత్మ మౌళి నిల్పె । నమ్మహావిష్ణుఁడా కృష్ణుఁడా గుణాబ్ధి । దేవకీనందనుఁడె యెందు దిక్కు నాకు ॥ ౧౩౬ ॥ తే ॥ శరణమవ్వగమ్మున ద్భయుజ్వరమునడవు । భగ్నవతినైతి కురుకరభర్తకతన । నింక నెవ్వది దిక్కు వక్రాంక నన్నుఁ । బ్రోవుమని పల్కెఁ గృపఁ బల్కె దేవుఁ డేటి ॥ ౧౩౭ ॥

ఉ ॥ రమ్ము గగమ్ము ద్రోచి మధురప్రియభాషిణి నన్నుఁ గన్నమీ । దమ్మటియుక్ భయమ్ముగల దావల దాతురవృత్తి మన్నియో । గమ్మున నీప్రదేశమునఁ గ్రమ్మిన మజ్జనజన్మ జాడ్యపా । శమ్ములఁ ద్రెంపు నీ పుమసి శమ్ము శుభమ్ములు భూతకోటికిన్ ॥ ౧౩౮ ॥

క ॥ అస్మత్త్రేత్రస్థితిభవ । భస్మాంగజగంగకంబెఁ బావనివగుచున్ । భస్మీకరింపు లోకా । పస్మారప్రాయదురితబాధాశతమున్ ॥ ౧౩౯ ॥

చ ॥ అనివనజాక్షుఁడీకరణి నానతియిచ్చినఁ దత్కృపారసం । బను పెనువాన నబ్బి నకి్రియఁ దరయుమారఁ గఁ దత్ప్రదేశమున్ । ధనువున నారిఁ దొమ్ముగిడె దానిశరంబు గరంబు దాఁకినన్ । దునఁగుఁ జినుంగ విల్లుఁ గడుఁ దూలు జగజ్జనన్మలత్యయాన ల్ ॥ ౧౪౦ ॥

క ॥ ఎందుఁ బ్రవహించె నస్మ । న్నందనయుత్తీర్థవిభువు నరసింహాఖ్యం । బెందియ ముదునందనాల్మా । నందమగున్ బద్మగర్భనందనవింతే ॥ ౧౪౧ ॥

క ॥ అదిమొదలుగను సరస్వతి । తుదగాఁగల తీర్థములకు దొరయైనదుమన్ । బాదలఁబుబుషివృషభసేవిత । పదుఁడగు హరిమెచ్చు తీర్థపతిమానివతీ ॥ ౧౪౨ ॥

క ॥ సాక్షాత్కరింబి పద్మద । శాక్షుఁడు వెంచేసియునికి తీర్థకులా । ధ్యక్షము మసారతరళా । లక్షితముక్తావళీలలంతిం బోలున్ ॥ ౧౪౩ ॥

క ॥ వెన్నుఁడు ప్రత్యక్షుండై । యున్న యెడ దక్షిణాశనాకపులినతలం । బున్నది మిన్నది కడగను । నున్నది గన్నది శుభంబులొసఁగంబొసఁగన్ ॥ ౧౪౪ ॥

ఆ ॥ ముందు నందగోపుమందయందుఁ జరించు । రూపధన్యయో ర్తుగోపకన్య । విష్ణుభుక్తముక్తకృష్ణఁ డచ్చట ననిర । మెఱఁగి మేగు దెల్చె నెలుకమించి ॥ ౧౪౫ ॥

క ॥ విప్రవధూచిత శుచివే । షప్రథితశరీరయవ్యోజక్రస్తనిసా । భిప్రాయస్థితవికసిత । దీప్రనిజకపోల

హామున్ — మొసలివలని నిర్బంధమును. ఈఁగి — తొలఁగించి. పదంబున్ — స్థానమును. బన్నంబు — భంగమును ॥ ౧౩౬ ॥ ఉడువుము — హాస్యము. కురుకరభర్త — కుక్కలరాజు ॥ ౧౩౭ ॥ నమజ్జన — మ్రొక్కుచున్న జనుల యొక్క ॥ ౧౩౮ ॥ భవభస్మాంగజ — శివుని విబూదిపూఁతతో దేహమునందుఁ బుట్టినదానా. అపస్మారప్రాయ — దేహస్మృతిలేమిని బోలిన ॥ ౧౩౯ ॥ నారి — అల్లెత్రాడు. శరంబు — బలము; బాణము. ప్రేలున్ — చీలును ॥ ౧౪౦ ॥ ౧౪౧ ॥ ౧౪౨ ॥ ఉనికిన్ — ఉండుటచేత. మసారతరళాలక్షిత — పచ్చలపతకము చేగుఱుతింపఁబడిన. లలంతికన్ — మెడను వ్రేలెడిహారమును ॥ ౧౪౩ ॥ ఆశా — దిక్కునందు. పులినతలము — ఇసుకదిన్నె ప్రదేశము ॥ ౧౪౪ ॥ భుక్తముక్త — అనుభవింపఁబడి విడువఁబడినది ॥ ౧౪౫ ॥ దీప్ర — వెలుఁగుచున్న ॥ ౧౪౬ ॥ కుంతల

యుగుడు దేవుని మ్రోలన్॥ ౧౪౬ ॥ సీ॥ జలధరశ్యామకుంతలకలాపమునకుఁ బాటిం
పమిమొనవప్రసవకలన । దళితనీలోత్పలదళచంచదక్షుల కామిలనంబె కాలాంజనం
బు । కుంభికుంభస్థూలకుచమండలికి జ్ఞానముద్రాకరమె ముక్త్యములసరంబు । గగన
సోదరవలగ్నప్రదేశమునకోడ్యాణబంధంబె యొడ్డాణమిడుట । గాఁగఁదపమాచ
రించునకటా బువకంటి । యింగలతికనిరాకల్ప యయ్యనమదె। శారదారంభవిమలా
భ్రసరణికరణిఁ। బ్రకృతిమధురంబులకు వేషరచన లేల ॥ ౧౪౭ ॥ శా ॥ లోకేశస్థిత
లోకవాసకృతిసాలోక్యంబు నర్చింపల। లక్ష్మీకాంతాంఘ్రియుగంబుఁ జేరుశమిసామీ
ప్యంబు సద్భక్తిర । తత్కారిం దనరూపు గానిలువ్రటన్ సారూప్యముఁ బుద్ధినా। కౌక
శ్శేఖరుఁ గూర్చియుంట-సతిసాయుజ్యంబు నొందుండుదిక్ ॥ ౧౪౮ ॥ శా ॥ స్నానా
నుక్రమవాసితాచల ఝురీసాంద్రాంబువుల్ ధ్యానసం । ధానాధీనవపుర్విలోకనని
తాంతప్రీతసారంగసం । తానంబుల్ మృదుపాదపల్లవతలోద్యత్కాంతిలాక్షార
స । శ్రీసద్ధాచలతుంగశృంగములు మించెం దత్తపస్సంగముల్ ॥ ౧౪౯ ॥ ఉ ॥ ఆభగ
వంతుఁడంతగరుణార్ద్రమతిన్ సని మ్రోలనిల్చెన । భ్రాభమదభ్రమభ్రమమనంత
ము శాంతము కాంతివంతమ । క్షోభమలోభమప్రతిమశోభనశోభియునైన మేనునా।
నాభరణంబులం గుసుమితామరభూజమునోజ రాజిలన్॥ ౧౫౦ ॥ ఉ ॥ ఆశరదిందు
బింబసదృశాననసూనశరాసకోటిసం। కాశురమేచకరాగరసఃశ్శ్యామలగాత్రయుఁ బ్రస్త
నేత్రయుఁ। బేశలబంధకైశికయుఁ బ్రీతిముదశ్రునిపాతముఖ్యచి। త్రాశబలత్వసక్తతను
కంపయునై తనుప్రాంశుదాల్చుచున్॥ ౧౫౧ ॥ తే ॥ పృథులవిజ్ఞానరసపూర్ణభృగు
శుకాది । భావనాదీర్ఘికలయందుఁ బరిణమించు । జలజదళనేత్రు పాదాంబుజములు
గేల । భీతమృగపోతలోచన బిగియఁబట్టె ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ కరకలితనిజపదాబ్జయు।
విరళతరత్రపయునైన విధుబింబముఖిన్ । వరసంభావితఁ జేసెన్ । కరుణాగుణ

కలాపమునకున్—కొప్పునకు. ప్రసవకలన—పువ్వులపొందిక. చంచత్—ఒప్పిదమైన. వలగ్న—నడుము. ప్రకృతిమధురంబులకున్—స్వభావముచేత మనోహరములైనవానికి ॥ ౧౪౭ ॥ నాకౌకశ్శేఖరున్—దేవతాశ్రేష్ఠుని—కృష్ణుని ॥ ౧౪౮ ॥ ఝురీ—సెలయేటియొక్క. సారంగ—తుమ్మెదలయొక్క. సద్ధ—నిక్కిన ॥ ౧౪౯ ॥ అభ్రాభము—మేఘకాంతివంటి కాంతిగలది. అదభ్రము—అల్పముకానిది. అభ్రమము—సీటిసుడిగలది. అక్షోభము—కలఁతలేనిది. అప్రతిమశోభనశోభి—సాటిలేనిశుభములచేత ప్రకాశించునది. ఓజన్—విధమున ॥ ౧౫౦॥ సూనశరాసన—మన్మథునియొక్క. సంకాశున్—పోలినవానిని. శ్యామల—మయిలపడిన. ప్రస్త—చలించిన. పేశల—అందమైన. కైశిక—కీలుగంటుగలది. ముదశ్రు—ఆనందబాష్పములయొక్క. నిపాత—పాటు. శబలత్వ—చిత్రవర్ణముతోడ. సక్త—కూడిన. కంప—వణఁకుగలది. ప్రాంశు—మాంద్యము॥ ౧౫౧॥ భావనాదీర్ఘికలయందున్—మనస్సులనెడినడబావులందు. పరిణమించు—సంతోషించు—వికసించు. పోత—పిల్ల ॥ ౧౫౨ ॥ విరళతరత్రప—మిక్కిలియొదవైన సిగ్గుగలది.

హారిశౌరికన్నులనగుచుఁ॥ ౧౫౩ ॥ సీ॥ తనుఁబూనిశిథిలబంధశిరోజయగుటనవ్యాళి
వదనముక్తకేశాహ్వయంబు। దయచేసితత్ప్రార్థితములైనవరములనొసఁగియప్పని
గాపుటసరబుద్ధి। చిఱుగుబ్బలానితక్షేత్రరాజమునకునీశానుదిక్కునవిరవుపఱిచె।
వెన్నుఁడుతనునదివ్రేపల్లెలోరాకతరిఁగించుఁదౌష్ట్యంబుదలఁచినగుచు। దానికరముల
జేఁబిడితంబులైన। పాండురంగేశుశ్రీపాదపల్లవముల। నంగుళీమధ్యతలరేఖలంటి
యుండు। గంగప్రవహించునీటిడొంకలనుబోలె ॥ ౧౫౪ ॥ క ॥ ఆముక్తకేశదర్శ
న। మోమునికులసార్వభౌమయొసఁగుననేక। శ్రీమూర్తిదానఫలమాఁభామినిశ్రీ
మూర్తిగాఁగఁజాటింపఁదగుఁ ॥ ౧౫౫ ॥ తే॥ అనుడువేలుపుఁదాపసియానుశీల।
పుత్రులేవందమునమోక్షమునకుఁజనిరి। ప్రియుతనందనుఁడెవ్వఁడేపగిదినతఁడు। నృ
హరికృపఁగాంచెననఁబల్కెనీలగళుఁడు ॥ ౧౫౬ ॥ క ॥ మునివరవినుమత్యద్భుత।
జనకచరితన్మొనజననిచనినపిదఁపఁద। త్తనయులుమురభిత్పదవ। త్తనయులుగురువా
క్యకరణతత్పరబుద్ధిఁ ॥ ౧౫౭ ॥ శా॥ భైష్మీతీర్థనివాసురాసకుశలుఁ బద్మేక్షణుఁ
యాదవ। స్వామిన్ సామజవత్సలుం గొలిచిమైశ్వర్యంబునం బొల్చివా। రామీఁదన్
సకళత్రపుత్రముగదివ్యస్ఫూర్తులైతత్తనూ। గ్రామంబెక్కిరినావుడుఁ మఱియునాబ్ర
హ్మిష్ఠిపలుకెఁశివుఁ॥ ౧౫౮ ॥ ఉ॥ హాళిమనంబునంబెరుగనాలయిబిడ్డయిబంటుపైద
లై। మూలధనార్జనంబునిలుముంగిలిమైగళదభ్రదర్పతన్। వాలినవారికొట్టులపవర్గ
ముభర్గముకుందుఁడిచ్చెనిం। కేలకలాసమేలజడలేలకమండలువేలదండముల్ ॥ ౧౫౯ ॥
క ॥ వారలటుగాకకారణ। పూరుషులైయట్టిసతికిఁబుట్టుటనాతుదిన్। జేరిగృహ
స్థులయ్యును। సారసదళనయనుమేనిసాయుజ్యంబున్ ॥ ౧౬౦ ॥ వ॥ అనినాజగదీశ్వ
రుండుసురమునితోవెండియునిట్లనియె ॥ ౧౬౧ ॥ ఉ ॥ హారివిచారనీవనినయట్లపురా
కృతపుణ్యసంపదన్। వారలకావహిల్లెమునివల్లభదుర్లభమయ్యునయ్యమ। ర్త్యారి
విదారిమేనఁగలయంగలపూనికవారమేలమె। వ్వారుగృహస్థధర్మశవర్తులువార
లసామ్యముక్తియున్ ॥ ౧౬౨ ॥ సీ ॥ పరిణతయగునింతిప్రతికూలగాఁజేసితనయుం
డుతనయాజ్ఞదాఁటఁడేని। నిజసహోదరులువినతులయియుమనిరేనికోడలోరుపుదక్కఁ
గొణఁగదేని। కూఁతురిలువునందుఁగొదవచూపదయేనిఋణమనుపాతకంబెనయదేని।

హారి—మనోహరుఁడు ॥ ౧౫౩ ॥ పనిగాపుటసరబుద్ధి—ధూర్తురాలైనగొల్లపడుచుయొక్క. గుబ్బలు—స్తనములను. ఇరవుపఱిచె—ఉంచెను ॥ ౧౫౪ ॥ ౧౫౫ ॥ వేలుపుఁదాపసి—దేవముని ॥ ౧౫౬ ॥ మురభిత్పదవత్తనయులు—కృష్ణుని పాదములవలనరక్షింపఁబడుచున్న కొడుకులుగలవారు ॥ ౧౫౭ ॥ రాసకుశలు—రాసక్రీడయందునేర్పుగలవానిని ॥ ౧౫౮ ॥ హాళి—ఆసక్తి. పైద—పిల్ల. గళదభ్రదర్పతన్—గొంతానినగర్వముచేత. వాలిన—అతిశయించిన. కలాసము—కృష్ణాజినము ॥ ౧౫౯ ॥ ౧౬౦ ॥ ౧౬౧ ॥ హారివిచార—మనోజ్ఞమయిన విచారణగలవాఁడా. అవహిల్లెన్—కలిగెను. అమర్త్యారివిదారి—కృష్ణునియొక్క ॥ ౧౬౨ ॥ పరిణత ॥ [illegible]

తేజోగరిమ పరాధీనతఁ జెడ జేసినిం డాంధకారంబు నెఱయ దేని। న్యాయమున మొల్లము
లపెల్లు డాయు నేని। యతిథిసంతర్పణంబింటనమరు నేని। సముచితాచారమునుగోనసా
గు నేని। కలదె గృహమేధిధర్మంబుకంటె మేలు॥ ౧౬౩॥ క॥ ఏనోహరమొకర్ణయుపా।
ఖ్యానముగల దేతదర్థ మదియును వినినన్। మానవరనీచనంబునఁ నూని సుజనుడుగున
నుచుమ్ముగ్రుఁడు పలుకున్॥ ౧౬౪॥ తే॥ వింధ్యమమరాద్రిపోటికి వివిధతారకములు మొఱ
పూసలుగఁ బెరుగ మదిఁ దలఁచె। నెన్నఁ డటమున్న కాశిలోనన్నఁ గొలిచి। ఘటజమగు
తేజమింపొందు నుటజమునను॥ ౧౬౫॥ వ॥ అస్తంభ తపోధన భావవిజృంభితుండగు
నకుంభ సంభవుండు నజస్రశుశ్రూషా వికస్వర హృదయంబగు శిష్యసహస్రం
బుగల దండు బ్రయుతుండను మునితనయుల యుత నియతు లనువారలప్పారికాం
క్షికిం బ్రేమాస్పదులయియుండి రంత నొకకాలంబున నమ్మునిలోక పాకశాస
నుండు నిజాంతర్గతంబున నిట్లని వితర్కించు ॥ ౧౬౬ ॥ శా॥ ఈ నాశిష్యులలోన వీరి
రువురున్ హృద్యానవద్యోదయ। జ్ఞానానూన విచార వాగ్విభవ తేజః క్షాంతి శాంతిప్ర
థా। సానాథ్యంబునఁ గానిపించెదరు మత్సత్తాశయుల్ వీరిస। న్మానింపం దగుఁ బా
ణిపీడన విధాన శ్రీలవాలాయముల్॥ ౧౬౭ ॥ శా ॥ వాసోనిగ్రహమెన్నరాఁ కలియు
నీర్వట్టున్ గణింపఁ గ్గలల్। మాసెంగాయ నరంగముల్ బడలినం బాటింపరల్లుండనీ।
యాసాయంబుగ నానికాత్యయముగా నామ్నాయముల్ గ్రోల్చుచోఁ నాసీన ప్రచలా
యితంబున లేదా హావితరింపఁగన్ ॥ ౧౬౮ ॥ క ॥ వీరలకుఁ దగిన మగువల। ధా
రుణిఁ బొరయంగ లేర ధాత్రీతనయులు। న్నారఁట సకరగ్రహణలు। గారఁట గాని
యత్తువారికిఁ గమలజు చేతన్ ॥ ౧౬౯ ॥ వ ॥ అని నిశ్చయించి యాసత్యవ్రతుండు సత్య
లోకంబునకరిగి ॥ ౧౭౦ ॥ సీ ॥ శశిరేఖఁగ్గైకొన్న సౌవర్ణగిరిపోలె మినుకుఁ జేడియఁ

తలు—ఆఁకువగలవారు. ఈలువునందున్—మంచినడవడియందు. మొల్లములపెల్లు—ధనాధిక్య
ము—కొఱలేనిధనము॥ ౧౬౩॥ ఏనోహరము—పాపములను హరించునది. జడను—అలస్యము—
సందేహము. ఉగ్రుఁడు—శివుఁడు ॥ ౧౬౪ ॥ ఉటజము—పర్ణశాల ॥ ౧౬౫ ॥ అస్తంభ—నివా
రింపఁగూడని. అజస్ర—ఎడతెగని. వికస్వర—వికసించిన. పారికాంక్షికిన్ — మునికి. మునిలోక
పాకశాసనుండు—మునులన మహాముని శ్రేష్ఠుఁడు. అంతర్గతంబునన్—మనసునందు. వితర్కిం
చున్—ఆలోచించెను ॥ ౧౬౬ ॥ హృద్య—మనోహరము. అనవద్య—నింద్యముకానిదియునై.
క్షాంతి—ఓర్పు. శాంతి—తిన్నఁదనము ప్రథా—ప్రసిద్ధి. సానాథ్యంబునన్—కూడికచేత. మత్సదా
శయులు — నా హితములయందాసక్తులయిన మనస్సుగలవారు. పాణిపీడనవిధానశ్రీకిన్—పెండ్లి
చేయుటవలని సంపదలచేత. వాలాయమున్—అవశ్యము ॥ ౧౬౭ ॥ వాసోనిగ్రహము—వ
స్త్రములేమి. నీర్వట్టు—దప్పి. అసాయంబుగన్—తెల్లవాఱినది మొదలు ప్రొద్దుగ్రుంకు వఱకును.
ఆనికాత్యయముగాన్—ప్రొద్దుగ్రుంకినది మొదలు తెల్లవాఱునంతవఱకును. ఆమ్నాయము
లు—వేదములు. గ్రోల్చుచోన్—వల్లించునపుడును. ప్రచలాయితంబు—కూరుకుపాటు. అహో—
ఓ. ॥ ౧౬౮ ॥ సకరగ్రహణలు—పెండ్లితోఁ గూడినవారు—పెండ్లియయినవారు॥ ౧౬౯ ॥ ౧౭౦॥

గూడిమెలయువాని । ససురేజ్యుం బాటించు హాటకాద్రియుం బోలె నంచ చెంగటనుం
డనలరువాని । శారదాభ్రములంటు ఘూర్జిశైలముఁ బోలె దెలుపుఁ గైసేఁతల వెలయు
వానిఁ । గకుబిభంబులమీఁది కాంచనాగముఁ బోలె వెలితమ్మిగద్దియ వెలయువానిఁ ।
బొడవులన్నియుఁ దనయందపాడమువానిఁ । గడయు నడుమును మొదలు నేర్పడనివాని ।
సచ్చిదానందకందమై హెచ్చువాని । నలువఁ జుళుకితపాథోధి తెలచె నుతుల ॥ ౧౭౧ ॥
క ॥ తెలచిన మొలచిన కృపఁ దనుం । గలఁచిన మదితోడ నతనిఁ గమలజుఁ డగ్ర । స్థలినినిలి
పిపలుకుల పస । ధళధళలు ముఖప్రఘూణతలములఁ బొలయన్ ॥ ౧౭౨ ॥ సీ ॥ హుం
కారములు లేవె యుపపురందరహాసో త్పాటనంబునకుఁ బాల్పడవు గాక । భ్రూ
భంగములు లేవె యాభీలవింధ్యగర్వ స్తంభనమునకు రావు గాక । చులుకాకృతులు లే
వె జలరాశిని శ్శేషశోషణక్రీడకుఁ జొరవు గాక । జారరాగ్నులు లేవె జటితాపివాతా
పితనుదాహమున నెదుర్కొనవు గాక । నిష్ఠ నీమాడ్కి లోకప్రతిష్ఠ గుఱివి । దుష్టనిగ్ర
హశిష్టసంతుష్టిహేతు । రోషభీషణరేఖానిరూఢగాధ । లీలఁ గ్రీడించు ప్రోడలు లేరు
గాక ॥ ౧౭౩ ॥ తే ॥ భువనసంభవదుపసర్గనివహశాంతి । త్వన్ముఖంబునఁ జనఁ బె
ద్దతనముతోడ । నిందుధరుఁడన హరియన నేననంగఁ । బ్రోవుగంటిమి మిత్రావరుణ
కుమార ॥ ౧౭౪ ॥ సీ ॥ అనియాదరించి యమ్మునివచ్చుటకుఁ బ్రయోజనముఁ దద్విశ
దోక్తిసరణిఁ దెలిసి । యీవర్ధియగుటకు నిది యెంతయని శతానందుఁడు మున్నొక్క
నాఁడు నిఖిల । యువతిసృష్టికి నెక్కుడవు గాకయని తన యాత్మ నిర్మించి గాయత్రియని
యు । సావిత్రియని యుఁ బ్రశస్తనామములిడ్డ కూఁతుల నొసఁగఁ గైకొనియతండు ।
వారి నటఁ దెచ్చి తనకూర్చువారిఁ గూర్చి । యయ్యుతని యుతుల కెఱిఁగింప నందునయు
తుఁ । డొల్లఁ డమ్యోనిజోద్యోగ మొల్లకున్న । నియుతునకుఁ బెండ్లి సేసెఁ గన్నియలదో
యి ॥ ౧౭౫ ॥ క ॥ తనయాజ్ఞ గూడ శతధృతి । తనయామణిఁ గైకొనని హతనయాశ
యునిన్ । మును చట్టు వెడల నడిచెను । ముని కనలి కఠోరవర్ణముగఁ బలుకొలయన్ ॥

సౌవర్ణగిరి — మేరుపర్వతము. మిసుకుఁజేడియన్ — సరస్వతిని. అసురేజ్యున్ — శుక్రుని. చెంగటన్ — సమీపమునందు. కైసేఁతలన్ — అలంకారములచేత. కకుబిభంబుల — దిగ్గజముల. వెలి — తెల్లని. గద్దియన్ — సింహాసనమునందు. పొడవులు — రూపములు — ప్రాణులదేహములు. పాడము — పుట్టు. కందము — మూలము. చుళుకితపాథోధి — పుడిసిటఁబట్టిన సముద్రముగలవాఁడు — అగస్త్యుఁడు. తెలచెన్ — సంతోషపెట్టెను ॥ ౧౭౧ ॥ అగ్రస్థలిన్ — ఎదుటిప్రదేశమునందు. ప్రఘూణతలములన్ — తలవాకిటిముందరిగదులందు. పొలయన్ — వర్తింపఁగా ॥ ౧౭౨ ॥ భ్రూభంగములు — బొమముళ్లు. స్తంభనమునకున్ — నిలుపుటకు. చులుక — పుడిసిటియొక్క. జటితాపి — ఋషులను తపింపఁజేయువాఁడైన. ప్రోడలు — నేర్పరులు ॥ ౧౭౩ ॥ ఉపసర్గ — ఉత్పాతములయొక్క. చనన్ — జరఁగఁగా ॥ ౧౭౪ ॥ ఎంత — ఎంతమాత్రము. శతానందుండు — బ్రహ్మ. కూర్చు — ప్రియమైన ॥ ౧౭౫ ॥ శతధృతి — బ్రహ్మ. హతనయాశయునిన్ — కొట్టఁబడిన నీతికి ఉనికిపట్టయినవానిని.

౧౭౬ ॥ సీ ॥ కుటిలాలకములుచీఁకటిప్రోగులగునైనఁ జిచ్చంద్రికాఢ్యముల్ చిత్తగ
తులు । మధురోష్ఠములురాగమహితంబులగునైన భావముల్ వైరాగ్యబంభరము
లు । గురుకుచంబులుగర్వభరితంబులగునైన హృతదుర్వికారంబులాశయంబు । లల
వోకనడలుమాంద్యమయంబులగునైన నంతరంగములుబోధాస్పదములు । పొగరు
జూపులుచపలంబులగునవైన । నిందుమనములుమిక్కిలినిశ్చలంబు । లవుర వీరలకన
నొప్పునతివలందు । నిలిపెనమబుద్ధిప్రియమానినియుతమ్మా ॥ ౧౭౭ ॥ క ॥ అతఁడిటు
లుండమునుపటి । యాతఁడుహృల్లగ్నగురుకృతానాదరుఁడై । శితనగసవిధవసుధకు
నేతెంచిమనోగతముననిటులూహించెన్ ॥ ౧౭౮ ॥ వ ॥ చిలుకలుకమ్మఁదెమ్మెరలుశీత
మయూఖుఁడుఁదేఁటులాదిగాఁ । గలననవిల్తుసాధనని కాయముమేలముపట్టులంగనా ।
కులమటుగానదానివిడఁగొట్టకత్రుట్టకదొట్టపీతరా । గులమనివిట్టుపీఁగొదరుకొంద
ఱుబోడలునానగండలై ॥ ౧౭౯ ॥ క ॥ జడలఁటచుట్టంగట్టం । గడవసమఁటమేనఁగప్పఁ
గాషాయమఁటే । యడవులనవయుతపస్వికిఁ । గడుసౌఖ్యమెకోరుసతికిఁగలయిక
తగునే ॥ ౧౮౦ ॥ సీ ॥ ఉర్వీధరములెక్కియుఱుకనేకుచకుంభయుగమెల్లఁగాక తా
నుఱుకుమనిన । వాఁడికైదువులపైవ్రాలనేనిడుచూపువాలొల్లఁగాక తావ్రాలుమనిన ।
మున్నీటమునిఁగనేనతనాభిఁగననొల్లఁగాక తామునుఁగుమనిన । బెడఁగారు
కాలాహిఁదొమకనేనూఁగారుతోడుసొల్లఁగాక తాఁదొడుకుమనినఁ । జెప్పిగురుఁడే
మిపనిచినఁజేయలేనె । కావెతనసొమ్మమామకకాయకర్మ । గతులుమొట్టోయనం
గలింగంబుగట్టు । జంగమననంగనలఁగూర్పఁజనదుగాక ॥ ౧౮౧ ॥ తే ॥ నెయ్యుఁ
డట్టిపసికినియుతుఁడతగుఁగాక । గృహితకంటెవేఱెకీడుగలదె । గురుహితంబునూఁ
దియురిఁబడనేనోప । ననుచుబ్రహ్మచర్యమయుతుఁడొంది ॥ ౧౮౨ ॥ మ ॥ సుము
ఖాంతికకరణంబుమత్సరమునౌత్సుక్యంబునుంబాసిక్రా । తమణిదర్పణరీతిఁజెన్నుగఁద
దంతర్లగ్నమైయాడిత । త్వముదీపింపఁదపంబొనర్చు జటిలవ్యాఘ్రుంబునాఘ్రాతపు ।
ష్పముచందఁబునకేననూననియమభ్రాష్టాగ్నిఁదగ్గించుచుక్ ॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ సర్వా

చట్టుక్—కప్పుని. కనలి—కోపించి. కఠోర—కఠినమయిన ॥ ౧౭౬ ॥ దిచ్చంద్రికాఢ్యములు—జ్ఞాన
మనెడివెన్నెలలుగలవి. అలవోక—ఒయ్యారమైన. బోధ—తెలివి. పొగరు—వాఁడియైన ॥ ౧౭౭ ॥
హృల్లగ్న—మనసునందుఁబొందిన. సవిధ—సమీపపు. మనోగతమునన్—మనసునందు ॥ ౧౭౮ ॥
కమ్మనిదెమ్మెరలు — పరిమళముతోడిచల్లగాలి. ననవిల్తు — మన్మథుని. మేలముపట్టులు — శిబిర
స్థానములు. త్రుట్టు—ఆశ. ఎకదొట్టక్—ఎచ్చుగా. నానగండలు — సిగ్గులేనివారు ॥ ౧౭౯ ॥
కడవసము—తోలు—కృష్ణాజినము. నవయు—కృశించు. కలయిక—చెలిమి ॥ ౧౮౦ ॥ బెడఁగా
రు—అందగించు. తొడుకనే—పట్టనా. తొడుసు—తగులు ॥ ౧౮౧ ॥ నెయ్యుఁడు—మిత్రుఁడు.
గృహిత—గృహస్థత్వము ॥ ౧౮౨ ॥ ఔత్సుక్యము—తమకము. అంతర్లగ్నము—లోపలనాటినది.
జటిలవ్యాఘ్రుంబుక్—ఋషిశ్రేష్ఠుని. భ్రాష్టాగ్నిక్ — వేఁపుడుమంగలపునిప్పుచేత ॥ ౧౮౩ ॥

తిరిక్తధృతియును । సర్వసురసార్వభౌమానుగ్రతపమునం। బర్వభయజ్వరదాహ
ము । ఖర్వోద్ధతినిఖిలభువనగర్వములందుఁగ ॥౧౭౪॥ క॥ మినుమినుకుమినుకుమని యెఁగ।
బెనుమినుకులబరణిధరణిబిట్టూటాడెఁగ । వననిధులువిరిసెఁగురిసెఁగ।గనగనగనమను
చునిప్పుకలుఁగుప్పలుగన్ ॥౧౭౫॥ ఉ॥ అత్తఱినిప్పుడొక్కఁడనటులెౌదలఁదెల్లా
నినట్టులావయు । వ్వేత్తుగఁద్రావినట్లువిబుధేశుఁడు మాణవకోగ్రనిష్ఠకున్ । జిత్త
మునందపించియతిశీఘ్రగతిన్ క్షితికేగుదెంచెఁద । ద్వృత్తముమానిపింతుననివృద్ధమ
హీసురవేషధారియై॥ ౧౭౬ । సీ॥ జీర్ణైణకృత్తివేష్టితగాత్రుఁడశబళికావారపేటిక
లొకర్‌వటువుపూనఁ। గంబళకటబుసీకాషాయకరకంబులొకర్యంతేవాసియు
ద్వహింపఁ। నామ్లికాఫలసారయవసక్తుకందులసూపములొకర్శిష్యుండు మోవ।స
మిదాజ్యపూరకీచకకుచస్రుక్స్రువచయమొకర్ఛాత్రుండు సంగ్రహింపఁ । దలుగు
దామెనఁబెనఁచినగళముతోడ । జంటవెన్నాడుక్రేపుతోఁజాలసలసి। నడచుధేనువు
నొకవిన్ననడుగురొప్ప । నయుతునాశ్రమవాటమయ్యతిథిఁడాసి ॥ ౧౭౭ ॥ క ॥
శిరసువడంకఁగఁడెల్లఁగ । నరసినగృహమేధినియును నడచెఁదదంగం । బిరవుకొనిప
ట్టుచాలక । జరకొంతవినిర్గమించిచనుదెంచ క్రిఁయుఁ॥౧౭౮॥ వ॥ ఇట్లుకుహనా
హితాగ్నియుఁ దైర్థికవేషాభినయనిపుణుండు నగునాఖండలుండు తపఃప్రభావత
రంగితంబగు తదాశ్రమంబునఁ బటకుటికామండప మధ్యంబుననధ్యాసించిమాధ్యా
హ్నిక క్రియాచరణానంతరంబునం బ్రాణాగ్నిహోత్ర ప్రీణనంబు ననుసంధించి
యతిస్నిగ్ధవర్ణముగ్ధాకృతియుఁ జతురపదవిన్యాస ధన్యాసికయునై కవి కవితయుం
బోలెనున్నహోమధేనువునకుఁబథశ్రమంబునోసరించుచును చితగతినాక్రించుకత
డవువిశ్రమించిసఛాత్రుండైమెత్తమెత్తనవనియొండకండక్రొవ్వుదయుఁగునత్తఱిసరిత్తీ

అతిరిక్తమ — మీఱినది ॥ ౧౭౪ । పెనుమినుకులబరణి — సూర్యుఁడు. విరిసెన్ — పొంగెను॥ ౧౭౫ ॥ తెల్లానినట్టులు — తెలుకుట్టినట్లు. ఉవ్వెత్తుగన్ — మిగులులేకుండ-అధికముగా. మాణవక — బ్రహ్మచారియొక్క. వృత్తము — వ్యాపారము॥౧౭౬ ॥ జీర్ణైణకృత్తివేష్టిత — పాతకృష్ణాజినముచేతచుట్టఁబడిన. శబళికా — నానావర్ణమయిన. బ్రుసి — యతులయాసనము. కరకంబు — కమండలువు. అంతేవాసి — శిష్యుఁడు. ఉద్వహింపన్ — మోవఁగా. సక్తు — పిండి. కీచకకుచ — వెదురుసోల. స్రుక్స్రువచయము — హోమము చేయుకొయ్యగరిటెలసమూహము. ఛాత్రుండు — శిష్యుఁడు. తలుగు — పలుపు. వెన్నాడు — వెంబడించు. క్రేపుతోన్ — దూడతో. వడుగు — బ్రహ్మచారి. రొప్పన్ — తోలఁగా ॥ ౧౭౭ ॥ గృహమేధిని — ఇల్లాలు. పట్టు — చోటు. జర — ముసలితనము. వినిర్గమించి — బయలువెడలి॥౧౭౮॥ కుహనాహితాగ్ని — కపటగృహస్థుఁడు. తైర్థిక — తీర్థయాత్రచేయువాఁడైన. తరంగితము — అతిశయించినది. పటకుటికామండపమధ్యంబునన్ — గుడారపునడిమిప్రదేశమునందు. అధ్యాసించి — కూర్చుండి. ప్రీణనంబు — తృప్తిని. ధన్యాసిక — ధన్యత్వముగలది. ఓసరించుచున్ — తొలఁగించుచు॥౧౭౯॥ అమృతభుక్ — దే

రంబునకు సాయంసంధ్యాసముపాసనార్థంబు నిర్గమింపనుద్యుక్తుండైముక్తసమా
ధియగు నయుతునికడకుంజనుటయు నతండతనికి నాతిథేయంబు ప్రియంబున నాచ
రించిసుఖాసీనుంగావించి యాగమనకారణంబడుగుటయుఁ గృత్రిమముని ధాత్రీసుర
పుత్రునకిట్లనియె ॥ ౧౮౯ ॥ చ ॥ అమృతభుగాస్పదంబు విశదాప్సరముఁ గనవపారి
జాతము । ఖ్యమహీజరాజి రాజిత మనంతఫలాయతనంబునిత్యర । మ్యమునగునా
క్కయాశ్రమము హైమనగోపరిసీమనుల్లసి । ల్లుమదధివాసమైమదములోభముఁ గ్రో
ధముమొల్వదచ్చటన్ ॥ ౧౯౦ ॥ క॥ శ్రీసఖులుసుగుణరత్నా । వాసులుసమవర్తన
ప్రవర్తులునయ్యున్ । నాసరివారలు గనిమనఁ । గాసుఖినై యేనానర్తుఁ గాఁపురమ
చటన్ ॥ ౧౯౧ ॥ తే॥ అఖిలధర్మంబులందు గార్హస్థ్యమెన్న । నుత్కటంబనితన్ని
ష్ఠనోర్పుగలిగి । జగతిఁదీర్థాటరణ బుద్ధిసంచరింతు । ధ్రువతపోగామియామేను
ధ్రువముగామి ॥ ౧౯౨ ॥ ఉ ॥ కంచిభజించి శేషగిరిఁగన్గొనియాదిమురంగధాముఁ
గీ । ర్తించిప్రయాగమాధవునుతించి గయాప్రియుశ్రీగదాధరున్ । గాంచికరిద్విప
న్నగశిఖామణికిన్ బ్రణమిల్లి వార్ధినే । తెంచినకొయ్యవేల్పుఁగనిదిక్కులతీర్థములెల్ల
నాడుచున్ ॥ ౧౯౩ ॥ ఉత్సాహ ॥ వచ్చివచ్చి కల్పకంబు వంటి యొంటివానిఁగ ।
న్నిచ్చవచ్చు గచ్చకాయలెంచియాడువానిమో । విచ్చునచ్చుగంటివానివింటివెన్న
ముచ్చున । పచ్చవిల్తుఁగన్నతండ్రిఁబాండురంగవిట్ఠలున్ ॥ ౧౯౪ ॥ వ ॥ వినియ
ద్దేవాదిదేవు సేవింపఁజనువాఁడనై పైజాడసపరిచ్ఛదంబుగా నేగుదెంచితినీవెవ్వఁడ
వెద్దియభిలషించిభువనభయానకంబగు తపంబాచరించెదు వాచంయమవంశకంఠీర
వంబ యీశరీర సాదంబునకు నాదికారణంబగునీహృదయంబని యుచ్చరించుటన
నోరుపొక్కుచున్నయది యున్నయట్లనాడుమనుడు నవ్వడుపట్లనియె॥ ౧౯౫ ॥ క॥
ప్రయుతుఁడనుమునికుమారుఁడ। నయుతుండనువాఁడనియుతునగ్రజుఁడ గత। స్మయ
విస్మయావహతపో । నియతివెలుఁగుకలశజన్మునికి శిష్యుండన్ ॥ ౧౯౬ ॥ క ॥ కుల
శిఖరినిభులుతనకుం । గలశిష్యులలోననెల్లగారవమారం । గలశీసుతుండుకరుణా।
కలశీతలదృష్టిఁబెరయఁగామముఁజూచున్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఉ ॥ దాతయు దైవముం గురుఁ
డుఁదల్లియుఁదండ్రియునై యభేద్యవి । ద్యాతిశయంబురాఁజొనిపియమ్మునిమున్నా
కనాడుధాతృసం । జాతలసస్మితాస్యజలజాతల జాతలతాంతసాయక। ద్యోత

వత. విశదాప్సరము — తేటనీళ్లసరస్సులుగలది; పరిశుద్ధలయినయప్సరస్త్రీలుగలది. ఆయతనము — ఇల్లు ॥ ౧౯౦ ॥ ౧౯౧ ॥ ఉత్కటము — హెచ్చైనది ॥ ౧౯౨ ॥ ఆదిమున్ — మొదటివానిని. కొయ్యవేల్పున్ — జగన్నాథుని ॥ ౧౯౩ ॥ పచ్చవిల్తున్ — మన్మథుని ॥ ౧౯౪ ॥ సపరిచ్ఛదంబుగాన్ — పరిజనముతోఁగూడ. సాదంబునకున్ — నాశమునకు. వడువు — వడుగు — బ్రహ్మచారి ॥ ౧౯౫ ॥ గతస్మయ — పోయినగర్వముగలవాఁడా ॥ ౧౯౬ ॥ గారవము — ప్రేమము. పెరయఁగాన్ — వ్యాపింపఁగా ॥ ౧౯౭ ॥ ధాతృసంజాతలన్ — బ్రహ్మకొమార్తలను, ద్యోతలన్ — తోఁచుచున్నవా

లనోకరి యిద్దఱుతలోదరులన్ మముఁ జూచి యిట్లనన్ ॥ ౧౯౮ ॥ క ॥ మీకనికొని తె
చ్చితినా । ళీకాసను వేఁడియున్నలినసయనలమీ । రోఁకఱ్ఱలారపాణి । స్వీకృతి జ్యేష్ఠా
నపూర్విఁ జేకొనుఁడనడున్ ॥ ౧౯౯ ॥ క ॥ అవగుణగణశేవధులగు । ధవశాత్రులకి
డుదలఁచిదారాదరణ । వ్యవహృతికిమాటుమొగమిడి । యవ్వుగాదనికొన్నిమాటలా
డితినతనిన్ ॥ ౨౦౦ ॥ క ॥ ఆడినఁగూడినకినుకన్ । వీడినజడముఁడియుఁబొఁగలువెడ
లెడిచూపుల్ । పోఁడిమిగొనునిట్టూర్పులు । వాడిన డెందమునుమేనవడియుఁజెమ
రునై ॥ ౨౦౧ ॥ క ॥ శపియింపఁగఁదలఁచియును । తపసియుఁడిగొఁగఱవఁదలఁచితా
నెయుడుగుపా । ముపగిదిశిఖవిడినంతనె । విప్రులామరవిపులకోపవిషముందిరుగున్ ॥
౨౦౨ ॥ క ॥ నను వెడలనడిచినాత । మ్మునికివివాహంబొనర్చె మునికనకవిభా । జన
కతనుద్యుతివిభవల । వనరుహభవమానసోద్భవలనాకవలన్ ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ సలన
లమనుకలశజువె । గ్గలపుంగినుకయను నెసటఁగలవడివడినా । దలయంటిచూచుకొ
నిమే । నిలువెడలితి నాతుణంబమెత్తినభీతిన్ ॥ ౨౦౪ ॥ తే ॥ విషనిభంబులైనవిష
యాభిలాషంబు । లెల్ల జెల్లఁబెట్టియేనుబ్రహ్మ । చర్యధుర్యవృత్తిసవరించుచున్నాఁ
డ । నుగ్రతపముమోక్షమొందఁగోరి ॥ ౨౦౫ ॥ క ॥ అనుదుదరిహాసరసమునఁ । దన
వదనజరద్విధుండుతారుణ్యముగై । కొనమందాందోళనమే । ళనమునశిరమమరమా
యలాఁడిట్లనియెన్ ॥ ౨౦౬ ॥ చ ॥ ప్రయుతుఁడుమత్సఖుండతని ప్రాభవమున్ భవ
మున్ సుధీజన । ప్రియజనకంబులాగుణ గరిష్ఠుని జ్యేష్ఠతనూజుఁడొటమ । న్నయన
యుగంబుహర్ష సుధనానెనినుంగనుఁగొన్నసాధుబో । ధయుతభవద్విరుద్ధచరితంబు
శ్రవఃపుటసూచియయ్యెడున్ ॥ ౨౦౭ ॥ మ ॥ కులధర్మంబెడలించి శ్రీగురునకున్ గో
పంబుపుట్టించిమి । త్రులసౌభ్రాత్రనివాసదేశములనీతోఁబుట్టులంబాసిసి । శ్చలతన్
ద్రవేలెదవుట్టిగట్టుకొని దుస్సాధంబుసుమ్మీస్మర । జ్వలనజ్వాలికసోఁకనీకనిలుషన్ జ్ఞా
నామృతస్యందమున్ ॥ ౨౦౮ ॥ చ ॥ చలనవిహీనవృత్తిసడిసన్నపరాశరుఁడాదిమైన
య । య్యలయులరాయివంటిహృదయంబులు నీరుగఁజేయుబోయఃపూ । విలుతున
కెంతదొడ్డపనివెన్నెలబిఱ్ఱనికాసినంతలో । లలనకరంగిపొంగు పసిబాలురచిత్తము
మెత్తచేయఁగన్ ॥ ౨౦౯ ॥ మ ॥ లలితాగారవిహారులై మణిమయాలంకారులై

రిని॥౧౯౮॥౧౯౯॥ శేవధులు—నిధులు. వ్యవహృతి—వ్యవహారము ॥ ౨౦౦ ॥ చెమరు—చెమట॥
౨౦౧॥ ౨౦౨॥ విభాజనక—కాంతినిపుట్టించుచున్న. కవలన్—ఆమడలను. ॥ ౨౦౩ ॥ వెగ్గలపుం
గినుక—అధికకోపము. ఎత్తిన—హెచ్చిన॥ ౨౦౪॥ సవరించుచున్నాఁడన్ — జరుపుచున్నాను॥
౨౦౫॥ జరత్—ముదిసిన. మంద— మెల్లని. ఆందోళన — ఊఁగించుటతోడి. కేళనమునన్—
కూడికతో. మాయలాఁడు—మాయకాఁడు॥ ౨౦౬॥ హర్షసుధనానెన్ — సంతోషామృతమున
నుభవించెను. శ్రవఃపుట—దొప్పలవంటిచెవులకు. సూచి—సూది ॥ ౨౦౭॥ ఎడలించి — తొలఁ
గించి. దుస్సాధంబు—సాధింపరానిది. స్మరజ్వలనజ్వాలిక— మన్మథాగ్నిజ్వాల. స్యందమున్—

శీలవ | ల్లలనాలాలితులై యమూల్యమృదుచేలద్యోతితాకారులై | కలమాన్నప్రియు
లై సుగంధధరులై కందర్పునింబోనిభూ | తలనాథుల్ జనకాదులొందిరిక దా తత్తా
దృగానందముల్ ‖ ౨౧౦ ‖ మ ‖ కలరోహా ర్తలువిప్పిచెప్పెదుక్రియన్ గాథాపురా
ణార్థముల్ | దెలుపన్ నేర్తురుగాని నేరరుసుమీ తీవ్రవ్రతాచారత | శష్కులులై యుం
డెడుముండధారులుసుముక్తుల్ డాయఁగాఁజింతకా | యలకజ్ఞాయముతోయమింత
ఁదరంబా తత్పరిష్వంగముల్ ‖ ౨౧౧ ‖ వ ‖ వరసారస్వతపట్టభద్రులు కవుల్ వర్ణించి వ
ర్ణించియున్ | సరసావంతయుఁగానలేరుతుదయోహోవిభ్రమాంభోధికిన్ | విరసాం
తఃకరణుండవై మొటులుగా నిందించెదోయయ్యత | త్స్వరసాకారముదారవన్మథక
ళాసర్వస్వశృంగారమున్ | ౨౧౨ ‖ సీ ‖ కిలారమున నుండి పాలింటికే తేర బహు
ధాన్యములు చేలఁబండియొరగ | నెడనెడఁ బెండ్లిండ్లు వడుగులు వాడవఁగృతార్థులై య
ర్థించు నర్థులలరఁ | బరిచారికాకోటి పనిపాటు పాటింపఁ జుట్టంబు సందడి నెట్టుకొనఁ
గ | గ్రామమెంతయు నిజప్రాభవంబున నసస్యనిష్ఠకుఁడన్న సాక్షిగోర | నిత్యనై
మిత్తికములు నిస్తంద్రబుద్ధి | నాచరించు మహాభక్తుమాత్మభార్య | భక్తినిజభక్తిగా
సుచునిష్కముక్తిగాని | నిదురవంటిది జాతివంటిదియుఁగాదు ‖ ౨౧౩ ‖ క ‖ అనిత
నసీక్రియబోధిం | చినజరఠతపస్వివలుకుఁజిత్తాభోగం | బునఁబెనఁగనీకప్రయతుని |
తనయుఁడు తనయుఁడు బిగివదలకిట్లనియెన్ ‖ ౨౧౪ ‖ ఉ ‖ ఠుక్కిటిరో ఓవరిం జదు
రుపుత్తడిహత్తినపెద్దనైనమీ | రాకొక్కకవేళ పాటవమునొందమిఁ జెందినఁ జక్కఁ
బెట్టువా | రకట యొకొక్కటన్ పెడఁకియాడినఁగీడన నెవ్వఁడోర్చుఁబే | రుకుక్కన నేఱు
నిక్కచన నొక్కఁడు వంకలు నొక్కశక్తుఁడే ‖ ౨౧౫ ‖ క ‖ నిష్కారణముగఁదన్నుబ |
హిష్కారమునొందఁజేయునిల్వలవైగన్ | శుష్కభూతకరణహృ | త్పుష్కరుఁడి
తఁడనఁగనన్నుదూఱందగునే ‖ ౨౧౬ ‖ క ‖ మమకారదూరునకుమి | త్రములుగళత్ర
ములునన్నదమ్ములునను బం | ధములపరిష్వంగముధ | ర్మమె మైకొనవణుఁగుసగము
మైలయు సగమే ‖ ౨౧౭ ‖ తే ‖ గాఢవిజ్ఞానమయమనోగూఢమైన | నిర్మమునిథై

ధారను ‖ ౨౦౭ ‖ సడిసన్న — నిందింపరాని ‖ ౨౦౯ ‖ చేలద్యోతిత — వస్త్రములచేతఁ బ్రకాశింపఁ జేయఁబడిన. కలమాన్న — వరియన్నము నందు. తత్తాదృక్ — దానికిఁ దగిన ‖ ౨౧౦ ‖ శష్కులులు — చక్కిలములు — కృశించినవారు. ముండధారులు — ఏకదండిసన్యాసులు. తోయము — విధము. పరిష్వంగములు — ఆలింగనములు ‖ ౨౧౧ ‖ సారస్వతపట్టభద్రులు — విద్యలందు రాజులు. ఉదార — గొప్పవాఁడైన. కళా — విద్య ‖ ౨౧౨ ‖ కిలారము — మంద. అర్థులు — యాచకులు. అలరన్ — సంతోషింపఁగా. ప్రాభవంబునన్ — ప్రభుత్వముచేత. నిస్తంద్ర — పరాకులేని ‖ ౨౧౩ ‖ జరఠతపస్వి — ముసిలిముని. చిత్తాభోగంబునన్ — మనోవృత్తియందు ‖ ౨౧౪ ‖ ఓవరి — ఉప్పరిగ. చదురుపుత్తడి — సరస్వతి. (పుత్తడి — తెలుబొమ్మ) పెడఁకి — తప్పి ‖ ౨౧౫ ‖ బహిష్కారము — వెలి. హృత్పుష్కరుఁడు — మనఃకమలముగలవాఁడు ‖ ౨౧౬ ‖ పరిష్వంగము — చేరిక. మైకొనన్ — ఒప్పుకొన ‖ ౨౧౭ ‖ నిర్మముని — మమకారములేనివానియొక్క. కరాళ — భయంకరమైన ‖ ౨౧౮ ‖

ర్యానతనుండు నేరఁడు గాన। దానధారాకరాళకాంతారదంతి। కుంభముక్తాపర
ణమొనఁగూడునెట్లు ॥ ౨౧౭ ॥ క ॥ అకుటిలగుణవాసనతో। నకలిగివరువంపు
లేఁగొనయుఁబోలినశ్రీ। శుకునెన్న రేమిసారెజ। నకునెంతురుపరముఖోపనతవి
జ్ఞానుక్ ॥ ౨౧౮ ॥ చ ॥ మనుజజనభాగధేయమగు మోక్షముపక్షములేకపక్షినీ।
వనఘువిచారసారెగొనినూడెడు బూడిదబోట్టువోనియీ। చెనఁటిగృహస్థధర్మను
దిచిమ్మెటసింగమెగాజురత్నమే। కనకశలాటుకాధమముకల్పఫలంబె చలంబురేటి
కిక్ ॥ ౨౨౦ ॥ ఉ ॥ సంపదచేతఁగానికొనసాగవుసువ్వెగృహస్థధర్మముల్। సం
పదపూర్వజన్మవికసత్సుకృతంబునఁగానిచేరదా। సంపదచేరియుక్స్మరవశంవదుఁ
జేయుదుహాత్మునేనియుక్। జంపకునన్నుఁగన్నసిమి చంపుదుముంపుదుబోధగాధ
లక్ ॥ ౨౨౧ ॥ శా ॥ కందర్పాస్త్రములంచునంచిత తటికాఖండంబులంచుక్సు
ధా। మందస్యందములంచుకాంచనలతామత్తల్లులంచుక్సుధీ। బృందంబుల్ ధ్వని
సిందలందెగడుసిబింబోష్ఠులందెల్లనా। నందాభాసమె కాకభాసితచిదానందంబు
పెంపొందునే॥ ౨౨౨ ॥ చ ॥ కురులసిరుల్ మెఱుంగుఁజనుగుబ్బలనిబ్బరముల్ మొ
గంబువి। స్ఫురణములింద్రనీలమణి భూధరశృంగకురంగలాంఛనా। దరవశదృష్టిఁ
బూచెదవుతాపసవంశవతంసలెజ్జరా। భరమునవచ్చు తెల్పుఁబడుపాటువళీవలనం
బునుండఁగక్ ॥ ౨౨౩ ॥ క ॥ కులమొల్లగోత్రమొల్లక్। గలకంఠులనొల్లనొల్లఁగలు
ములుబాధా। నలహూతదుర్భవబాధా। నలమతినై కందునాకధనముచేననుచుక్॥
౨౨౪ ॥ ఒకటికిఁ బదియుఁబదింటికి। నొకసూఱుచుగాఁగదనదు యుక్తులకుఁజ
లిం। పకనోడువువదువృద్ధని। ష్ఠకునలరియుఁబలుకఁగపటసంయమికినుకక్॥ ౨౨౫॥
సీ ॥ పందకుఁబోటులోభగ్రస్తునకునీఁగిబోయకుఁగరుణనపుంసకునకు। నంగనాసుఖ
మునెఱింగించుతెలఁగమ్యె నాబుద్ధినీయందునాటకునికి। నెట్టులైనఁగమ్మునీవిదివో
లునిదివోలదనితెల్పఁడెలియునేయసదుఁబోడువ। నిమ్నాభిముఖమైన నీటినెవ్వాఁ
డోవ్రుత్రిప్పియొప్పగుచోటఁదిరుగఁజేయు। నలమిగుడిగ్రిమిఁగువానికి.దలఁపులప్ప। డ
ములుగాకుండునేయగస్త్యమునిపనుపు। మీఱియూరకిగుర్వసమిన్నుముట్టు। నింత
మేటికినామాటయెంతపాటి॥ ౨౨౬ ॥ ఉ ॥ వ్యాసముతాదులందలఁచివానికిమంగ
లకత్రిమింగదా। సానలనఱ్ఱిచాఁచెదదెయ్యందనిపంటికిబొందితోనక్తై। లాసము

ఉపనత—పొందఁబడిన॥ ౨౧౮ ॥ భాగధేయము—భాగ్యము. చెనఁటి —వ్యర్థమయిన॥ ౨౨౦ ॥
ఉసిమి—పులిమి—కప్పి. ముంపుదు—ముంచునట్టి ॥ ౨౨౧ ॥ తటికాఖండంబులు— మెఱపులస
మూహములు. స్యందములు—ధారలు. మత్తల్లులు—శ్రేష్ఠము. తెగడు—నిందించు ॥ ౨౨౨ ॥
నిబ్బరములు—బిగువులు. వళీవలనంబు—కడుపునందిముడుతలచుట్టుకోలు ॥ ౨౨౩ ॥ ౨౨౪ ॥
౨౨౫ ॥ పంద—పిఱికి. పోటు—యుద్ధము. ఈఁగి—దానము. అసదుఁబోడువ — అల్పదుష్టుఁ
డు. నిమ్నాభిముఖము — పల్లమునకుఁదిరిగినది. పనుపు—ఆజ్ఞ. ఇగుర్పనక — చిగిరించుట

జేరఁజూచెను చలంబవియేమి ఫలంబటంచు నా । భూసురుఁడీసు వెంచిమునిపుత్రికఁ బాసితొలంగి వెండియుక్ ॥ ౨౨౭ ॥ తే ॥ కామధేనుమఃఖంబునఁ గార్యసిద్ధిఁ। బడయనూహించిమాయ బువన్నిచనిరె । వినుమునిశ్రేష్ఠ తపముగావించువారిఁ। గనినదలయేర్చుఁగాదె యాఖండలునకు ॥ ౨౨౮ ॥ సీ॥ ఉద్యదుత్థానసముద్యోగమాత్రావశిష్టచేతస్సారదష్టదగ్ధ। శుతికృదుగ్రధ్వాంతతతినివారణవిధాత్వరమాణవాలాగ్రదంశపిహిత । నాదృతాధశ్శయనారంభవిస్రంభగళకంబళాభోగఁ గాతరాక్షి । నేకపార్శ్వస్థితిస్వీకారనిర్భగ్నచరమోరుకరశల్యసాంద్రబాష్ప। దుగ్ధసేవాసమయబోధముగ్ధవత్స । పీడితాపీనపర్యంతపృథులదామ। వేష్టితగ్రీవనటచూచెవిప్రుఁడాకర్ణి। యర్జుననిజోటజప్రఘాణాంతరమున ॥ ౨౨౯ ॥ క ॥ చూచియిదియల్లమొన్నటి। వాచంయముపెల్మిగిడ్డివడువాఁదెడుసీ । నైచికికినెట్లొకోయీ। నీచతవాటిల్లెనిన్ననేటనెయనుచున్ ॥ ౨౩౦ ॥ చ ॥ మతిఁగృపగ్రమ్మబాడబకుమారశిరోమణియుద్ధరించెభూ। పతితఁదపస్విరోహిణిన పాయుపరంపరఁబాచిసాఁక్రియా। గ్జితబలఁజేయఁగాఁదలఁచిశిష్టహితక్ గలికాలజాతదు। స్థితఁబడుధర్మదేవతశతచ్ఛదలోచనుఁడెత్తుకైవడిన్ ॥ ౨౩౧ ॥ క॥ పడబడఁబాయుచుగడగడ । వడఁకుచుమొదవింతనిలిచెవనజాక్షుఁడుమున్। వెడలింపఁగజలనిధివెలు । వడియించుకదెలియుపుడమిపడఁతియుఁబోలెన్ ॥ ౨౩౨ ॥ చ॥ పదములకొంకుపోఁబసికిప్రక్కలస్రుక్కలదలించిదంశవం । శదమనవృత్తినింపొసఁగి సాస్నన ఖంబుల దువ్వినెత్తురుల్ । చిదికెడుగండ్లభూరజముచిల్కముఖస్థతృణంబుదోఁచియ । మ్మొదవుపృథుక్రియన్ నడపిముంగిటఁబందిటిరాటఁగట్టుచున్ ॥ ౨౩౩ ॥ క॥ చేతోజహాయచ్ఛాయా। పాతాసహమైనమంచిపచ్చికయువిని । ర్ధౌతకలధౌతదండవి। ధాతులితజలంబులందవసిప్రియమెసఁగన్ ॥ ౨౩౪॥ సీ॥ పడఁబడనెత్తఁబాల్పడియునిల్వనాసనాధ్యాసనైపుణశక్తిపట్టువదలె। నులపాంకురముఁ లేర్చియులుపవట్టెడుపూనికఁగుశపల్లవాహృతికంటువడియె । సడలంగమెడరజ్జుగదువడి నిమతమినకుసూత్రావృత్తియువులఁజనియెఁ। బొలయూడ్చితినుటకుఁ బొలయుపుల్గులఁబోవనదలించుహుంకృతిఁజెదరెమంత్ర। మాసలన్నియుమొదలంటఁ

యంప — మొలకెత్తినప్పడే॥ ౨౨౬॥ ౨౨౭॥ తలయేర్చుక్ — తలనొచ్చును ॥ ౨౨౮ ॥ ఉత్థాన — లేచుటకు. దష్ట — కఱచిన. శుతికృత్ — గాయము చేయుచున్న. ధ్వాంతతతి — కాకులయొక్క. విధా — పనియందు. దంశపిహిత — అడవియీఁగలచేత కప్పఁబడినది. విస్రంభ — మైత్రిగల. గళకంబళ — గంగడోలుయొక్క. కాతర — వెఱచిన. చరమోరు — వెనుకటితొడయొక్క. అర్జునిక్ — ఆవును॥ ౨౨౯॥ పెల్మిగిడ్డి — పెలూమఠేయవు. వడువు — విధము. నైచికికిక్ — ఆవునకు ॥ ౨౩౦ ॥ రోహిణిక్ — ఆవును. దుస్థతక్ — పేదతికమునందు — హీనదశయందు. శతచ్ఛదలోచనుఁడు — విష్ణుఁడు॥ ౨౩౧॥ మొదవు — ఆవు ॥ ౨౩౨ ॥ కొంకు — వడ. స్రుక్కు — ముడుఁత. సాస్న — గంగడోలు. గండ్లక్ — గాయములందు. చిల్కు — చల్లి. రాటక్ — కంబమునందు ॥ ౨౩౩ ॥ ౨౩౪ ॥ ఉలపాంకురములు — గడ్డిమొలకలు. ఉలుప — కానుక. కుటుపడియెక్ — గిలిచిపోయెను. పొల —

గోసియున్న । కోఁచికట్టువకటువంటిగాడవగడవ । రాకమెడఁజుట్టుకొనియెనూర
కయుకార్శ్య! కరఁగశీకరకెప్పాటఁగలదెసుఖము॥ ౨౩౫ ॥ చ ॥ విబుధతపోధనేంద్ర
వినువేయువిధంబులనాతఁడేదనే । చిబలవిభేదినై దికివిశ్శృంఖలమైఖలమైత్రిఁబోలెనే।
గబలవిహీనతార్తియుడుగంగడుఁగ్రొవ్వనివ్వటిల్లిబీ । దబిసిబందికాఁడగువిధం
బుఁద్రిమ్మరునమ్మహాటవిన్ ॥ ౨౩౬ ॥ ఉ ॥ గుండువలెన్ బలీయుఁడగు గోడియతో
డఁజరింపనారఁగాఁ । బండినబఱ్ఱవంటి పసిభాసిలు మైసిరిచూడిఁ గొంతయున్।
బండువానర్పనల్పగతిపాలజనింపసమాంసమీనకున్ । వెండియునిల్చెఁజాలుదధిపీచి
మణీఘృణిచొచ్చుచాడ్పునన్ ॥ ౨౩౭ ॥ ఆ ॥ వత్సయుతయుగర్భవతియునై మా
హేయి । పతివ్రతంబునణఁపవార్చియుండెఁ । గంజగర్భతర్ణకయుజగద్గర్భయు
నై నయాసురుఁజెలువుటావుఁబోలె ॥ ౨౩౮ ॥ క ॥ లోచనవికృతిముకురమున । గో
చరమగుపగిదిఁగపటగోచరితముదన్ । మోచినవాచంయమిసుతుఁ । డేచినదె
వ్వగలబొగిలియిట్లూహించెన్ ॥ ౨౩౯ ॥ సీ ॥ వత్సనాభిగంధవహమయ్యెనీయావు
పైగాలినీవారపాకములకుఁ । గరినకద్దాల వక్త్రములయ్యెనీజన్నమును డెక్కల
కందమూలములకుఁ । జటులదవానలచ్ఛటయయ్యెనీగిడ్డికటుజిహ్వబర్హిర్నికాయ
ములకు । నారణోచ్చారణోద్ధతులయ్యె నీతొఱ్ఱికంఠహుంకృతులేణగర్భములకు।
నాకుమొగమోడియాఁగాదనరుతపస్వి । లేలయీమైలపూయకదూలదీని । వత్స
యుతముగ నీవనీవాటమునకు। లాడిగావింతునంతఁదొలంగుదూఱు ॥ ౨౪౦ ॥ ఉ ॥
దండమెదీనివాలధిసుధానిభవాఃకరకంబెదీనియీ । కుండపొదుంగుదీనిముకుఁగ్రొళ్ళు
లుభూమిబిలాంతరంబులే । గండపటంబెదీనిమెడకంబళమంచుఁ ద్యజించెరోసియు।
కొండొకబ్రహ్మచారిమదిగూకులువత్తులునై యసద్గతిన్ ॥ ౨౪౧ ॥ తే ॥ క్రేపువా
పోవఁబట్టిలంకియఁకుఁదార్చి । తోలవియఁగొట్టిమెడనొక్కతుండుగట్టి । గిడ్డివెడలింపఁ
దలత్రాడుకేలఁదొట్టి । మారివెడలించువడువునమాణవకుఁడు ॥ ౨౪౨ ॥ క ॥ ఆధే
నువుతత్కృతబహు । బాధలసక్రోధయగుచుఁబరతత్త్వసము।ద్బోధకబోధకలితుఁ

మాంసము. పొలయు—చుట్టుకొను. కోఁచికట్టునకున్—బ్రహ్మచారికి. గాడవ—దుఃఖము ॥ ౨౩౫ ॥
విరక్—శోషింపఁగా. విచి—బలిసి. విశృంఖలమై—అడ్డములేనిదయి ॥ ౨౩౬ ॥ సమాంసమీ
నకున్—ఏఁటేఁటసినాడి యాయావునకు ॥ ౨౩౭ ॥ మాహేయి—ఆవు. వార్చి — ప్రతిష్ఠించి. త
ర్ణక—లేఁగదూడగలది॥ ౨౩౮॥ ముకురమునన్—అద్దమునందు. గౌత్వగలన్—అధికవిచారములచే
త ॥ ౨౩౯ ॥ వత్సనాభి—వసనాభియనాడివిషము. నీవారపాకములకున్— నివ్వరిపంటలకు జ
న్నె—ఆవు. డెక్కలు—గిట్టలు. గిడ్డి—ఆవు. బర్హిస్సు—దర్భ. ఆరణ—గర్భపాత్రము గలిగించెడి
వేదమంత్రములయొక్క. తొఱ్ఱు—ఆవు. దూల—తీఁటలాడి—బలి ॥ ౨౪౦ ॥ వాలధి—తోఁక.
గండపటంబె — తెరచీరయా. కొండొక—చిన్న. కూకులువత్తులునై—మిక్కిలికలవరము నొం
ది ॥ ౨౪౧ ॥ క్రేపు—దూడ. వాపోవన్—ఆఱవఁగా. లంకియ—పెన. కార్చి—కూర్చి. తొ
ట్టి—పట్టి మాణవకుఁడు—బ్రహ్మచారి ॥ ౨౪౨ ॥ ౨౪౩ ॥ పొదరు—పొద. వల్మీబిలము—పుట్ట

డగు । వాధూలమునీంద్రుఁ డుండువనమునఁ బత్తి యెన్ ॥ ౨౪౩ ॥ క ॥ పులియున్న పొదరు మొసలి కిఁ । నెలవగు బలుమడువు ద్రాఁచు నిచ్చిన వల్మీ । బిలమన నమ్ముని వనమొ । ప్పలనంజొరఁ జనరు వాసవప్రభృతులకున్ ॥ ౨౪౪ ॥ శా ॥ ఆమాయాగవిఘట్టి నట్టడవిలో నత్యుద్ధతిన్ రేసి తు । ధ్యేమార్గంబున నభ్రగర్భితసురాద్రింబోలి వల్మీకరే । ఖామగ్నాకృతి నున్న యున్నతతపఃకౌశల్యశల్యున్ గత । వ్యామోహున్ జిరజీవిదేవ తులితున్ వాధూలవాచంయమున్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఉ ॥ మట్టిన బిట్టు మిట్టిపడి మానిసము ద్ధితుఁడయ్యె మేసి పై । పెట్టినపుట్ట నెట్టవిసి బీఁటలువాఱ శ్రవశ్శకుంతముల్ । చట్టుప లెత్తి ముందఱికి సాఁగఁ దలంపజటాచ్ఛటాచ్ఛవిన్ । దుబ్బైలుఁగట్టి నిద్రలు మరుద్భుగధీశ కులంబు సేలటానన్ ॥ ౨౪౬ ॥ మ ॥ కసవుం దీవలు వావపావకశిఖాఘంబుల్ ప్రకా శింపవె । కఱసన్నైతోఁచినకొండచందమున దీర్ఘశ్మశ్రుచంచచ్ఛటా । విసరక్రోధర సోగ్రమూర్తి యగుచున్ వృద్ధద్రిశ్రేష్ఠుడా । త్మఃమీసస్థితుహస్తముక్తసురభిన్ ద ద్వర్ణి వీక్షించుచున్ ॥ ౨౪౭ ॥ ఉ ॥ ఓరిదురాత్మ యోరివినయోజ్ఝిత యోరిమదాం ధ యెందునే । వారికిఁ జేరరాదనువారికి నావనమీవు చొచ్చితం । భారికృతోపఘాత శతహార్యము గాని మదీయ ఘోరదు । ర్వారసమాధిగౌరవము వమ్ముగఁ జేసితి వాసుర క్రియన్ ॥ ౨౪౮ ॥ తే ॥ వృద్ధుఁ బ్రణిధాననిర్మగ్ను బుద్ధిబలవి । హీనునన్నిట్లు సేసితి గానసీవు । నిట్టిపాపయంబు నీమావు నీవిధంబు । నదటునుడివోయి భేకంబవగుమనవు ము ॥ ౨౪౯ ॥ శా ॥ ఆపృథ్వీసురసూతి తత్పదసరోజానమ్రముండై యిట్లనున్ । గోపా టోపమడంపుఁడీరలిగినన్ గొండల్ వడున్ వారిధుల్ । రూపేదున్ ధరవ్రయ్యు మిన్నా రగుమదూప్రపంబునా నెంతని । ష్ఠాపద్మాసనలెన్నగాఁ దెలిసినన్ శాపాగ్ని జేఁగ్రాఁ పవే ॥ ౨౫౦ ॥ క ॥ తెఱుఁగనిలయశిఖివనినిను । నెఱుఁగుదు వాధూలమునికు లేశనిజ ముగా । నెఱిఁగి యెఱిఁగి తనయాదల । కొఱవింగొని గోఁకదివురుకుమతియుఁగలఁడే ॥ ౨౫౧ ॥ ఉ ॥ ఉద్ధతి దక్కి యొక్కయెడ నూరకయుండఁగ నీనికంధరా । బద్ధమహాహి నీకపిలఁ బాపఁ దలంచితినాండు లేదుదీ । నోద్ధరణాతిసాంద్రకరుణోదధివీచిసమృద్ధి గొనైనసీ । బుద్ధికిఁ జేర్పగాఁదగునె ఘోరిదవానలకీలఖేలమున్ ॥ ౨౫౨ ॥ వ ॥ అనిము నితనయుండు ధేన్వాగమనాది తదుచ్చాటనాంతంబుగాఁగల తనవృత్తాంతంబు విన్న

కలుగు ॥ ౨౪౪ ॥ గవి — ఆవు. మట్టిన్ — త్రొక్కను. రేసి — విజృంభించి ॥ ౨౪౫ ॥ మిట్టిపడి — ఎగిరిపడి. నెట్టు — కప్పు. అవిసి — కరిగి. బీఁటలువాఱన్ — బద్దలుకాఁగా. శ్రవశ్శకుంతములు — చెవియందలి పక్షులు. చట్టుపలు — రెక్కలు. త్రుళ్ళైలుగట్టి — గుమిగూడి. మరుద్భుక్ — పాముల యొక్క ॥ ౨౪౬ ॥ తద్వర్ణిన్ — ఆబ్రహ్మచారిని ॥ ౨౪౭ ॥ హార్యము — హరింపఁదగినది. వమ్ముగన్ — వ్యర్థముగా ॥ ౨౪౮ ॥ ప్రణిధాననిర్మగ్నున్ — ధ్యానయోగమునందు మునిఁగినవానిని ॥ ౨౪౯ ॥ ఈరు — మీరు ॥ ౨౫౦ ॥ లయశిఖి — ప్రళయాగ్ని. దివురు — యత్నించు ॥ ౨౫౧ ॥ కంధరా బద్ధమహాహిన్ — మెడను గట్టఁబడిన పెద్దపామును ॥ ౨౫౨ ॥ ౨౫౩ ॥ ప్రస్ఫుటత్ — వెలిఁగుచు

వించుటయునూహించియుత్తలంగుచిత్తంబునయథార్థంబుగాఁగనుఁగొని ॥ ౨౪౩ ॥
మ॥ భ్రుకుటీభీషణఫాలభాగుఁడుతనుప్రోద్భూతఘర్మాంబుబిందుకుఁడుఁ బ్రస్ఫుటదో
ష్ఠపల్లవుఁడుశ్వేతోభీతికృల్లోలతా । రకఘూర్ణన్నయనుండుగాకశమసార స్మేరుఁడ
వ్యోందప । స్వికులగ్రామణి చిచ్చుచందుప్రోడవై చెన్నొందుచుఁ దంచుఁ బుసఁగ్॥ ౨౪౪ ॥
క॥ సప్రణయుఁడగుచుమునిలో । కప్రవరుఁడాదరించెఁ గనికరమునన । వ్విప్రకు
మారుఁదృణాంచల । విప్రుషములుగావెయవనివిబుధాగ్రహముల్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఉ॥
ఆవసుధామరప్రభవునమ్మునియిట్లనువత్సనిన్నునా । భావపథంబునఁ నినునపావు
నిఁగాఁగనుఁగొంటినాగ్రహ । వ్యావృతచిత్తవృత్తిఁ టులాడితిమీఁదరయంగ లేకనా ।
యీవచనంబుఁదప్పదనయంబెవమూర్ఖతసన్న మోచుటఁ॥ ౨౪౬ ॥ చ॥ వగవకుము
న్నదైవగతివచ్చినకీడుదలంచినెమ్మదిఁ । బాగులకున్నకర్మములపోకకుభోగమె
హేతువన్నవి । శ్వగురుగిరింద్రవత్సలుదివాసిశముఁ దలపోయుమన్నమే । లగుహ
రిభక్తియుక్తులకునాపదరాదుగదన్నయెన్నఁడుఁ॥ ౨౪౭ ॥ సీ॥ జలధరంబననెద్ది
పాలపంబుపుట్టించునిల్లాలిమెఱుఁగులమొల్లములకు । మున్నీరనఁగనెద్దిమొలచుటకావా
లమాణిపూసలువోసియాత్మజులకు । సీడఁబ్రాఁకననెద్దినిలువసీడైతోఁచునాఁకటనుం
డుద్విజావళులకుఁ । వాఁపననెద్దియాధారమాదివిబ్రాఁకుపిశృవర్యులకుఁ గుంటిపిచ్చు
కలకు । నట్టిగృహమేధిధర్మంబునందునీవు । గుత్ససేయుటనీరీతిగొడవయొదవె । నొప్పు
గతినొప్పగనఁగల్గనుద్ధతులకుఁ । గసరిపైవచ్చుజాళ్లపైగాలిమైన॥ ౨౪౮ ॥ క॥ ఏనింత
వాఁడనేనయి । పూనుదునఁటయెద్ది గాకపోయెమునసిసుంతైనఫలమందఁదీరదు । మా
నవులకకాదువినుమమర్త్యులకైనఁ॥ ౨౪౯ ॥ సీ॥ మునులనుష్టుభమునఁదనుఁగొల్వఁ
దగువానిఁ బ్రహ్మాదుఁబ్రోవఁజాల్పడినవాని । ద్వాత్రింశదురుభజాస్తంభాఢ్యుఁడగు
వానినశ్వత్థమూర్తినొయిఁలరువాని । చక్రంబుచేతఁజేతజనముఁబ్రోచెడువానివివిధా
యుధంబులవెలయువాని । నలఘుదివ్యాకల్పములఁజూడఁగలవానిభీషురధ్యాపగాసీ
మవాని । వివిధకథలవానివివిధరూపంబుల । వానినిలిచికొలుచువానివాని । శ్రీనృసిం
హదేవుసేవింపుభేకంబ । వైతదంఘ్రిమూలమధివసించి ॥ ౨౫౦ ॥ తే ॥ దర్దురా
గనయందుసంతానసిద్ధి । నీకునగుఁగొంతకాలంబునిర్గమింప । దాననీదుపితౄణాం

న్న. భీతికృత్—భయమును గలుగఁజేయుచున్న. లోలతారక—చలించుచున్న కనుగ్రుడ్లతో.
ఘూర్ణన్నయనుండు—తిరుగుచుపడుచున్న కన్నులుకలవాఁడు. స్మేరుఁడు—చిఱునవ్వుగలవాఁ
డు. పాదపు—ఆకృతి ॥ ౨౪౪ ॥ సప్రణయుఁడు—ప్రీతితోఁగూడుకొన్నవాఁడు. విప్రుషములు—
తుంపురులు. అవనివిబుధ—బ్రాహ్మణులయొక్క ॥ ౨౪౫ ॥ వ్యావృత—మిక్కిలి యావరింపఁ
బడిన. మోచుటఁ—పొందుటచేత ॥ ౨౪౬ ॥ పోగులకుము—తపింపకుము ॥ ౨౪౭ ॥ పాలపంబు—
వ్యాపనము. మొల్లములకుఁ—ధనములకు. ఆవాలము—పాదు. అణిపూసలు—ముత్యాలు. ద్వి
జావళులకుఁ—పక్షిసమూహములకు; బ్రాహ్మణసమూహములకు. వాఁప—మెట్టు. కుత్స—నింద—
రోఁత. గొడవ—దుఃఖము ॥ ౨౪౮ ॥ సుంత—కొంచెము ॥ ౨౪౯ ॥ ౨౫౦ ॥ దర్దురాంగన—ఆఁడు

బుతొలఁగిశాప । మోక్షసంప్రాప్తియునుగల్గునాతనికిఁ బ ॥ ౭౧ ॥ వ ॥ అనియివ్వి
ధంబున నాధూర్తుండు శాపావధినాఁడివియవ్వేటువు నాశ్వాసించి విశ్వాద్భుతజనకం
బగు నంబురుహప్రియమండలంబు భేదించికొనుచుఁ జని యపవర్గసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనుండయ్యె నిచ్చవియచ్చరధేనువు నేలినవాని పనిసఫలంబు సేసి ఫలోదయంబున నలం
కరించె. ప్రయుతసుతుండును విఫలప్రయత్నుండై యయత్నసంప్రాప్తంబగు నిజవ్య
సనంబున నసురుసురయ్యును సాయంసమయ కుముదంబు చందంబున గొంతకొంత
తచ్ఛాంతివచనంబుల వడదేఱినవాఁడై జగత్త్రితయపవిత్రీకరణంబగు పాండురంగక్షే
త్రంబునకుం జని ॥ ౭౨ ॥ క ॥ భీమరథిదొట్టితీర్థ । స్తోమంబుల నెల్లఁ దనువు దోఁగిం
చి ముని । గ్రామణికుహనాభీరశ । ఖామణి మణిసౌధరాజగర్భాగతుఁడై ॥ ౭౩ ॥
సీ ॥ సురతరుప్రసవరింఛోళిమాళివినీల జలదంబులోని క్రొందళుకు లెసఁగ । మొగ
మువెన్నెల వేఁటిమొగరేటిమగమీలగతిపక్ష్మలాక్షియుగ్మకము మెఱవఁ । గఱియనె
మ్మెను చీఁకటిమాఁకుఁ బాఁకు బంగరుతీఁగ క్రియఁ దూలఁగ ద్రుశాటి । యుడుపథంబు
నజాఱు నురురత్నతతిభాతి మెడహారముల పెనవుడమిఁ దాఁక । నచ్చరలు వీవనలు వీవ
నంగరాగ । వాసనలు భూషణార్చుల సేస లెసఁగఁ । బిఱిఁది దెసనున్న రమ మీఁద నా
రగిధవళ । చలదళచ్ఛాయ నుండు విట్ఠలు నుతించు ॥ ౭౪ ॥ ఉ ॥ ఫాలము చుక్క వంక నెల
పై వెలుఁగొందెడు లోహితాంగునిన్ । సోలఁగఁ గంబుగర్భమునఁ బొల్పగు నీలము లీ
లఁ గంధరా । కాళిమయుల్లసిల్ల విధుఖండము కెంజడకెంపుఁ దమ్మిలో । బాలమరాళ
పట్లలర భాసిలుఁ శూలిలలాటపట్టికన్ ॥ ౭౫ ॥ మ ॥ నలినాసన్నలినాసనాననపు
రాణస్థానముల్ డాయని । స్థూలబల్సాయలబోరుతల్పలధరంబుల్ గొంపువాచూరు
లున్ । గలవిద్వద్వదనాంతరాళ నవరంగక్షోణి రాణించును । జ్వలవజ్రవ్రజశంఖ
సంఘనిభభాషాయోషజిహ్వాస్థలిన్ ॥ ౭౬ ॥ సీ ॥ లలితకుంతలశైవలము ముఖేం
దవబింబ మధరాధరప్రవాళాంకురంబు । చపలస్వభావలోచనమహామీనంబు కమనీ
య కంధరాకంబుకంబు । గర్వితస్తనకనత్పర్వతాభోగంబు విశదత్రివళిభంగవిలసనం

కళ్ళు. సర్గమిఁకన్—కడపఁగా. పిత్ర్యాణంబు—పితృఋణము ॥ ౭౧ ॥ అంబురుహప్రియ
మండలంబున్—సూర్యమండలమును. అపవర్గ—మోక్షమనెడి. వియచ్చరధేనువు—దేవతల
యావు. అసురుసురు—బడలినవాఁడు. కుముదంబు—తెల్లగలువ ॥ ౭౨ ॥ తొట్టి—మొదలు
గాని. తోఁగించి—ముంచి ॥ ౭౩ ॥ ప్రసవసరింఛోళి—పువ్వులసమూహము—పువ్వులచెండు. మొ
గరేటి—ముఖరయనునదియందలి. కఱియ—నల్లని. కద్రుశాటి—పసుపువన్నెవస్త్రము—పీతాం
బరము. ఉడుపథము—ఆకాశము. అర్చుల—వెలుఁగుల. చలదలచ్ఛాయన్—రావిమ్రానినీడ
యందు ॥ ౭౪ ॥ నెలపైన్—చంద్రునిమీఁద. లోహితాంగునిన్—అంగారకుని. కంధరాకాళిమ
—మెడనలుపు ॥ ౭౫ ॥ నలిన్—తగునట్లు. ఆసన్—ఆశతో. నవరంగక్షోణిన్—క్రొత్తఆటచవి
యందు. భాషాయోష—సరస్వతి ॥ ౭౬ ॥ ముఖేందవబింబము—చంద్రబింబము. మధ్యత్వంత

బు । మధ్యస్ఫురదావర్తమహితంబు కటితటిద్వీపంబు పృథులోరుదివిజకరటి । కరమూ
పదకూర్మపృథుకంబులగ్రమ్మనఖర । మణికలాపంబునగుచు నేమగుపరూపు। భూరి
సౌభాగ్యసంపదఁబోలుఁదండ్రి । నాసుధాంభోధిపుత్త్రిబాహాంతరమున॥ ౨౬౭ ॥
మ ॥ సితకీరస్ఫటికాక్షమాలికలు గంజేదోయిసంధించి భా । రతివామాంకతలంబు
నన్ సతతమున్ రంజిల్లఁగల్లోలసం । గతహంసోత్తమఫేనపఙ్క్తియగు గంగా
వాహినిందాల్చుదై । వతశైలంబనఁ జెజరిల్లు నల విశ్వస్రష్టనాభిందగన్॥ ౨౬౮॥ తే॥
రత్నసందర్భగర్భయీరత్నగర్భ । చరణపీఠంబుగానున్న సకలభువన। మయునిని
నుఁగంటి దేవనాభయములుడిగె । ననితపస్స్ప్రీతిఁగంసాభియాతిఁబొగడి॥ ౨౬౯ ॥ క ॥
అటఁజని వటువుత్తరది । క్కటమునఁగనుఁగొని మెఁదరళతరతరుమూర్తిన్। బటువ
ఖరశైత్యమునన్। రటముడిపి సురారి నేలఁగసికున్నసింహున్ ॥ ౨౭౦ ॥ క ॥ శాశ్వ
తకరుణాంబుధిన । వ్విశ్వవిభుం గనుటఁగోలె విప్రుని మదిమా। నీశ్వరకాపవికాగము।
నీశ్వరదుశ్చేష్టితాభినయమొనరింపన్ ॥ ౨౭౧ ॥ శా ॥ నీరప్రాంగణకర్కటీబిలము
లన్ నిద్రింపమృత్స్నామయా। హారంబున్ గబళింపఁ బెల్లుఅవ నిట్టట్టుం బ్లుతంబుల్ గొ
నన్ । దూరాయాస్యదహీంద్రభీతిహతిగొందుల్ దూఱఁగోరున్ మదిన్। సారాపేత
మనోబలంబగు భవిష్యద్భేకము త్సేకమై ॥ ౨౭౨ ॥ క ॥ ఈవదువున శాపవ్యస। నా
వేశము గదిరియును మహాధైర్యముతో । నావిప్రుఁడు సుప్రతిభా। దేవేజ్యుఁడు ప్రస్తు
తించు దితిసుతశత్రున్॥ ౨౭౩ ॥ ఉ ॥ ఆసభనుకుఁగంబమున నాక్రియ నుద్భవమం
దియాసురా । గ్రేసరహృద్విదారణము కించిదుదంచితహాసకృత్యమున్ । గాసమక
ట్టియుం బెనుపఁగాఁగతమే మిపునర్భవస్పృహన్। నీసటలెవ్వరేఁ దెలియనేర్తురె మర్త్య
మృగాధినాయకా॥ ౨౭౪ ॥ ఉ॥ మిమ్మటమైన వాఁడి పవిమిశ్రములై వెలుఁగొందు నీన
ఖా । గ్రమ్ములకున్ మృదుప్రకృతిగల్గుట క్రొత్తరమాకుచాద్రిపా। ర్శ్వమ్ములయందు
నందుఁగల సారగతుల్ నఖరాభిపాతసా । ధ్యమ్ములుగామిగావలయునట్లగుటల్ దితి
పుత్త్రశాత్రవా॥ ౨౭౫॥ ఉ ॥ కోపవికారమంచు నొకకొందఱు గొందఱు భక్తలోకర।
క్షాపరతంత్రతాజనితసాంద్రకృపాగుణమంచుఁగొందఱు । ద్దీపితవీరసింధువిహృతి

—బొడ్డునెడి. ఆవర్త—సుడిచేత. పృథుకంబు—పిల్ల॥ ౨౬౭ ॥ విశ్వస్రష్ట—బ్రహ్మ। ౨౬౮ ॥ ౨౬౯ ॥
నఖరశైత్యమునన్—గోటిచల్లఁదనముచేత. అరటము — సంకటము. సురారిన్ — ప్రహ్లాదుని.
౨౭౦॥ కోలెన్—మొదలుకొని॥ ౨౭౧ ॥ ప్రాంగణ—ముందరిచోటునందలి. మృత్స్నామయ—
మట్టిని కారణమయిన. కబళింపన్—మ్రింగను. ప్లుతంబులు — దాఁట్లు. ఆయాస్యత్ — వచ్చుచు
న్న. సారాపేత—సారములేని ॥ ౨౭౨ ॥ వదువునన్—విధమున. సుప్రతిభాదేవేజ్యుఁడు—మంచి
బుద్ధిచేత బృహస్పతియైనవాఁడు ॥ ౨౭౩ ॥ హృద్విదారణము—గుండెలు పగల్చుట. పునర్భవస్పృ
హన్—సంసారాసక్తిచేత; గోళ్లయందలి యాసక్తిచేత. సట—మోసము; జూలు ॥ ౨౭౪ ॥ మి
ష్టతము—మిక్కుటము. పవి—వజ్రాయుధము ॥ ౨౭౫ ॥ ఉద్దీ...వికారము—ఉద్దీపిత—మిక్కిలివె
లుఁగుచున్న. వీరసింధు—వీరరససముద్రమునందలి. విహృతి—విహారముచేత. స్ఫుట—స్పష్టమైన. తే

స్ఫుటఘోటీకారమునందునసీ। చూపులరక్తిమంబు గడుచుఁ గనుతెయింపుదురీశ్వరేశ్వరా। ౨౦౬ ॥ చ ॥ హరికిరిదంష్ట్రనాటునెడియైన దవరేఖదలిర్పపూర్వభూ । ధరశిఖరంబనంగ నుతి వాల్చుకుచంబునఁ బొల్చుభూసతిన్। బరిహాసనంబొనర్చు రమభావము సిగ్గునమ్రొగ్గఁ జేయవే । నరమృగరాజ సీనఖము నాటినఁ బొల్చునురోజకుంభముల్ ॥ ౨౦౭ ॥ సీ ॥ పరిపూర్ణచంద్రబింబమునందు చక్కిలోఁ గొనసాగు విద్రుమాంకురమనంగ । కన్నెగేఁగి తేకకత్తులబోనులోఁ జిక్కినయౌర్వాగ్నిశిఖయనంగ । వెండికంబములతో వితృణ్యాప్రుఁబొత్తెత్తుయము నాతిరంగసంఘములనంగ । ప్రాలేయగిరి వెనకభారంబు వహియించు పవనపారణకులప్రభువనంగ । మొగమునకు బిగి గావించు మిగులుఁ గన్ను । దంష్ట్రికాంతరజిహ్వ యొదలుచుఁ గేల । నలుఁగులుఁ బిలుందవాలమ్ము గలుగు నిన్నుఁ । గొలుతు దితిపుత్రచేతఃకుకూలదహన ॥ ౨౦౮ ॥ తే ॥ అనిన్పహర్యర్యమ వర్యనర్యవసహస్ర । దివ్యతేజఃప్రవాహు గీర్తించి యతఁడు। తత్పదద్వంద్వమునకు వందనమొనర్చి। తపసి తిట్టునఁ బ్లవమయ్యెఁ దత్క్షణంబ ॥ ౨౦౯ ॥ క ॥ ఆశమము నాపవేకం । బాశుద్ధియు నాతపంబు నా బహునిగమ। ప్రాశస్త్యమునకు నలయ్యెను। సీశునకును దైవఘటన లిట్టివి దలఁపన్ ॥ ౨౧౦ ॥ ఆ ॥ అస్మదాదిమాన సావాలవలయప్ర । కాశభక్తియుక్తికల్పలతకు । మూలమనఁగ నొప్పు నాలోకవిభునంఘ్రి। మూలమాశ్రయించి జాలిమాలి ॥ ౨౧౧ ॥ ఉ ॥ ముత్తియముల్ప్రవాళదళముల్ గనసాకృతిఁ గూడినట్టులై। క్రొత్తగ నారవీని యపురూపపురూపిది యంచు విస్మయో। దాత్తమనస్కులై సకలతైర్థికులున్ గొనియాడ భేకలోకో। త్తమ మొప్పు చిత్రవపురుజ్జ్వలమై జలజాసనోద్భవా । ౨౧౨ ॥ సీ ॥ కమలాప్తుఁ డుదయింపకయమున్న బుటుకు నమునుఁగుసంగమతీర్థమునకు నేగి । విన సైకతనిషణ్ణ మునివేదనినదంబు తగుచోటనుండి లేఁబగటిదాఁక మధ్యాహ్నవేళ సంప్రాపించు బలిపీఠగతపులాకంబులు మితముగాఁగ । సంధ్యప్రొద్దునఁ దండి సవరేయిదనుక సమ్ముఖమ్మునఁ గొల్చి సంవసించు । శ్రీనృసింహునందు పెనుఁబాపసెజ్జ మేను । చేర్పఁ దద్దివ్యచరణరాజీవమూల। భూబిలంబున

టు—చాలువాఱుటయొక్క. వికారము—మాఱురూపము ॥ ౨౦౬ ॥ కిరి—పంది. పరిహాసనంబు—ఎగతాళి ॥ ౨౦౭ ॥ చక్కి—స్థానము. కన్నె—లేఁత. ఔర్వాగ్ని—బడబాగ్ని. ప్రాలేయగిరి—మంచుకొండ. పవనపారణకులప్రభువు—శేషుఁడు. కుకూలదహన—కమ్మునిప్పయినవాఁడా ॥ ౨౦౮ ॥ అర్యమ—సూర్యులయొక్క. ప్లవము—కప్ప ॥ ౨౦౯ ॥ ౨౧౦ ॥ అంఘ్రిమూలము—అడుగుమొదలు. జాలి—దుఃఖము ॥ ౨౧౧ ॥ అపురూపపు—అపూర్వమయిన. తైర్థికులు—తీర్థయాత్ర చేయువారు. చిత్రవపురుజ్జ్వలము—నానావర్ణమైన దేహముచేత వెలుఁగునది ॥ ౨౧౨ ॥ నిషణ్ణ—కూర్చుండిన. లేఁబగలు—సూర్యోదయము మొదలు పదిగడియల ప్రొద్దగువఱకునైన కాలము. సంప్రాపించుక—పొందును. పులాకంబులు—మెతుకులు. సవరేయి—సగము రాత్రి. సంవసించుక—ఉండును. పెనుఁబాఁపసెజ్జ—శేషశయ్యయందు. అధ్యాత్మ—తత్త్వజ్ఞానముతోడి. శాలూరచక్రవర్తి—

నధ్యాత్మపూర్ణబుద్ధి । జాగరముసేయుశాలూరచక్రవర్తి ॥ ౨౮౩ ॥ ఆ ॥ రత్న
రంగవల్లిరచనకుఁదనమేను । పువ్వుగుత్తికరణిఁబొలుపుమీఱ । నంబుచరముప్రాతరా
రంభవేళల । నృహరియగ్రవీధినిలుచునసఘ ॥ ౨౮౪ ॥ క ॥ హరిదాసమనుచుఁదను
నె । ల్లరుపేరిడిపిలువఁగలిగిప్లవపతిగడపెన్ । జిరకాలముపూర్వజనన । చరితజ్ఞంబగు
చుమోక్షసౌఖ్యాపేక్షన్ ॥ ౨౮౫ ॥ ఆ ॥ ఇటులుకొన్నియేండ్లులేగంగనొకనాఁడు ।
పౌండరీకనాథుపర్వమునకుఁ । గన్యకుబ్జవిభునికన్యాశిరోమణి । ప్రాణసఖులుఁగొల్వ
నరుగుదెంచె ॥ ౨౮౬ ॥ తే ॥ ఆత్మవాహనములనుండి యవతరించి । నారసింహాఖ్య
తీర్థంబునకుఁగుఱుఁగట । భైమిచెంగటవిడిసిరిపద్మముఖులు । విరహిహృద్గాములగుమా
రుశరములనఁగ ॥ ౨౮౭ ॥ ఆ ॥ మార్గఖేదశిథిలమతులంగనలుచొచ్చి । భీమరథిఁగ
లంచుటేమిక్రొత్త । వారిగోరువెచ్చవత్తోజములకాంతి । లవముజగములఁదవిలి
కలఁప ॥ ౨౮౮ ॥ సీ ॥ గంధవాహమునకగారంబులివియంచువీజనంబులఁజూచివెగటు
గదర । మనుబాణములసహోదరవర్గమిది యంచునలరుమొగ్గలఁజూచియలఁతనొం
ది । కమలారివామంబుగాకొన్నవివియంచుఁబుల్లదీగలఁజూచిప్రల్లసిల్లి । శుకయుగం
బులుదామునొకచాయవివియంచునవశుకంబులఁజూచినవముగదిరి । కన్యకుబ్జేశకన్య
పైఁగలుగుచెలువు । భావములఁబెంపు నొఱవులుమోవఁజేయ । బలిమినిజధైర్య
ములుచిక్కఁబట్టియున్న । మునులొనర్పుదురొకరీతిముఖ్యవిధులు ॥ ౨౮౯ ॥ తే ॥
వనజనాభునియభిషేకమునకెగాని । కనకగర్భాదులకుఁబాఁదుకొనఁగరాని । తీర్థ
కుండాంబునికరంబు తెఱవపిందు । గబ్బిచనుజక్కవలచేతఁగప్పఁబడియె ॥ ౨౯౦ ॥
తే ॥ జాఱునలరులతేనియగారయిచ్చి । గాఢ్పసంధించునయకానియూర్పువెఱచు ।
నెందునయ్యేఁకపిరితోఁటనిందుముఖుల । నగవునునుమంచుసోనవోలెనయమొదవుఁ
గ । ౨౯౧ ॥ ఆ ॥ అవసరంబుగాచియల్లంతదవ్వుల । నుండిసురలుముసలుదఁడ
ములిడ । నొప్పముకుళనందునూరుపుగలవేల్పుఁ । గొమ్మలంటిరాటబొమ్మవోలె ।
౨౯౨ ॥ మత్తకోకిల ॥ జాలిదక్కిమతాంతరాళవిశాలవేదులయందుఁగో । నాలగొం
దిదపంబుసల్పుజనంబుతొల్తలుగూలుఁద । ద్వాలికాకులనిస్తులస్తవపాళికామృగ

కప్పలరాజు ॥ ౨౮౩ ॥ రంగవల్లి—ముగ్గు. అంబుచరము—కప్ప. ప్రాతరారంభ—తెల్లవారుట ॥ ౨౮౪ ॥ చరితజ్ఞము—చరిత్రము నెఱిఁగినది ॥ ౨౮౫ ॥ ఏగంగన్—కడపఁగా ॥ ౨౮౬ ॥ అవతరించి—దిగి. కుఱుఁగటన్—దగ్గఱ. చెంగటన్—దగ్గఱ. విడిసిరి—నివసించిరి. విరహిహృద్గాములు—విరహముగలవారిమనసునను నాటినవి ॥ ౨౮౭ ॥ ఖేద—శ్రమచే. లవము—లేశము ॥ ౨౮౮ ॥ అగారంబులు—ఇండ్లు. వీజనంబులన్—విసనకఱ్ఱలను. పుల్లదీగలన్—సోమలతలను. ప్రల్లసిల్లి—వెలవెలఁబోయి. నవశుకంబులన్—లేఁతమామిడిపత్రులను. నవము—మృదుత్వము. చెలువు—అందము ॥ ౨౮౯ ॥ పాఁదుకొనన్—స్థిరముగానిలువ. తెఱవపిందు—స్త్రీలగుంపు. గబ్బి—గంభీరమయిన ॥ ౨౯౦ ॥ నయ—మనోజ్ఞము. అఁకపిరితోఁటన్—కట్టుకావలిగలపూఁదోఁటయందు. సోన—సూఁను ॥ ౨౯౧ ॥ ౨౯౨ ॥ జాలి—శంక. వేదులయందున్—అరుఁగులయందు. కోనాలగొందిన్—మిక్కి

నాభివా। తూలికాహతిపక్వశాల్మలితూలికాశకలాకృతిన్ ॥ ౧౯౩ ॥ శా ॥ డోలా
రోహణసాహసోద్యమముఁ జాటుప్రౌఢినర్మోక్తియు । న్వ్యాలాలిత్యముఁ బుష్పసాయ
కసపర్యాచర్యయున్ మున్నుగా । హాలాపానవిహారమున్నదపి రుద్యత్ప్రీతిపద్మేక్షు
ణల్ । పోలుంబోలములింతయెన్నక మహాబోధిద్రుమచ్ఛాయలన్ ॥ ౧౯౪ ॥ ఆ ॥
జవ్వనంబుమదముసౌందర్యమదమును । ధనమదంబుమనసుఁ బెనుఁగుదుల్లఁ। బాదల
నంతశీధుమదముఁ దోడ్తోఁ బ్రోది । యగుచునిగిడెనమ్మృగాక్షులందు ॥ ౧౯౫ ॥ సీ ॥
దామోదరుఁడుయశోదాస్తన్యమానెడు ననిగ్రమ్ముకొనివిరిగుత్తినలిభ్రమింపఁ। బ్రా
ద్ధులుచొచ్చెఁగ్రొమ్మోదేవికీపుడని ప్రియమందు వేణుగర్భిణిగుణించి । పావనిగదనొచ్చె
ఫణికేతుతొడలని యడలుసేనుఁగుచేతనరఁటులొమ్మఁగ । బడబాగ్నిజడధివెల్వడియె
దునని చూపుఁగానఁబూచినకింశుకముచెలులకు। శేషవృతమేరుశిఖరమనీషఁబొగడు।
నంచకౌఁగిటనున్న హేమాంబుజంబు । పూర్వమగుమిక్కిలిమదివెడపొడముదేర। మ
ధుమదక్షీబయగునొక్కవిధుముఖాస్య ॥ ౧౯౬ ॥ సీ ॥ సుధయొల్కునెఱివేణిసోమా
గ్గమునుబోలి చెమరించెదుర్గలేఁజెమరునాసలు । కుర్కురభర్తదృగ్గోళంబు శీధుసం
సేవనంబుబోలె జేవురించె । విష్ణునన్యాసక్తుపేక్షించుటనుబోలె ముక్తకేశికిబొమ
ముడిజనించెఁ । ద్వరితనిశ్వాసవేదనవోలెఁగంపించె విజయునివదనారవిందదళము।
పరమపావనమైన తత్పౌండరీక । పుణ్యతీర్థావకాశమపూర్వసిద్ధిఁ। బెనఁదున్నపక
క్యకాసఖిజనులవివిధ । విలసనంబులజనియించునలుకననఘ ॥ ౧౯౭ ॥ క ॥ పొడగ
నిరిపడఁతులయ్యెడఁ। బొడలపొడలయొడలితపసిపట్టువ్రగ్గఁ ప్పన్। జడభరతనిభముని
గహరి । యడుగుఁబుడమిసరియవెడఁబెయటచనుదేరన్ ॥ ౧౯౮ ॥ చ ॥ కనకముఁపే
రిరోహణనగంబొ నసుధాంబునిధానగర్భమో । యనిమిషకార్ముకంబుదయమయ్యె
దునొప్పగునొక్కదీనిపు । ట్టినకడయంచువిస్మయముడింపకచంపకపుష్పనాసికల్ ।
చొనిపిరివాలుఁజూపువలచుట్టునుదద్దురపట్టభద్రుసిన్ ॥ ౧౯౯ ॥ తే ॥ కందుకముగాదు

యిటు శైవచీర కటి ..యఁ ను. శాల్మలు—శాల్యములు. తూలున్—చలించును. నిస్తుల—ఈడు
లేని. వాస్తూలికాహతిన్—గాలిసోఁకుడుచేత. శాల్మలితూలిక—బూరుగుదూది ॥ ౧౯౩ ॥ చాటు
—స్తోత్రరూపమయిన. నర్మోక్తి—ప్రియవచనము. లాలిత్యము—లిన్నఁదనము. సపర్యాచర్య—
పూజచేయుట. హాల—మద్యము. పోలుంబోలములు—యుక్తాయుక్తతలు. బోధిద్రుమ—రావి
మ్రానియొక్క ॥ ౧౯౪ ॥ జవ్వనంబు—యౌవనము. ప్రోది—పోషణము—వృద్ధి ॥ ౧౯౫ ॥
అలి—తుమ్మెద. పావని—భీముని. ఫణికేతు—దుర్యోధనుని. అడలున్—దుఃఖించును. జడధి—
సముద్రమునుండి. కానన్—అడవియందు. వృత—ఆవరింపఁబడిన. క్షీబ—మదించినది ॥ ౧౯౬ ॥
చెమరించు—చెమటపట్టు. కుర్కురభర్త—కుక్కలరాజు — భైరవుఁడు. జేవురించె—ఎఱ్ఱవా
రెను ॥ ౧౯౭ ॥ సరియన్—సందున ॥ ౧౯౮ ॥ రోహణనగంబొ—రత్నపర్వతమొ. అంబు
నిధాన—సముద్రముయొక్క. అనిమిషకార్ముకంబు—ఇంద్రధనుస్సు. దద్దురపట్టభద్రుసిన్—కప్పల

కేళీశుకంబుగాదు । పలుకువీణియుగాదు దర్పణముగాదు । వర్షపిశునంబుఁబట్టబ ల్వరుసఁజెఱరి । చంచలాత్ములుచపలప్రచారలెందు॥ ౩౦౦॥ తే ॥ యువజనంబులఁ దనయురిఁదవులుపఱచు । కీలుగళిగినయొకనీలనీలవేణి । తురుమువిరిదండయురివారి చరముఁజిక్కు । వలపనేరకమదిఁజిక్కు వడియెఁదాన॥ ౩౦౧ ॥ తే॥ చొచ్చిచనఁ బట్టటకునొక్కమచ్చెకంటి । మ్రోలఁబఱచినబేలదర్దురము దాఁటెఁ।దొంటిపుట్టు నఁదనయుంటుసంటువారి। మీఁదిమమకారనదిఁదివ్వనీఁదుకరణి ॥ ౩౦౨ ॥ క ॥ అవ ర్షాభూవిభునకు । హావళిదలఁచయ్యె బిసరుహాక్షులచేతన్ । రావణునకువైకుంఠ పు । రావాసస్త్రీలచేతియలజడివోలెన్॥ ౩౦౩ ॥ ఆ ॥ పూర్వజన్మకుంభభూశిష్య ముఖ్యుండు । భేకరూపకూపబింబితుండు। ప్రయుతసుతుఁడుదవులుపడఁడయ్యెభూ పాల। తనయసఖులచేతధాత్రీతనయ॥౩౦౪॥క॥ నరనాథపుత్రియత్తఱి। నురుకుచ కచజఘనభారయుతయయ్యుమదిన్ । ధరియించెఁగార్యభరమున్। గిరిగహనద్వీ పసహితక్షితిధృతిఁబోలెన్ ॥ ౩౦౫॥ఉ॥ పన్నిదమెద్దియేనిమఁడు పట్టెదఁబూదుఁ దుదీసినంచునా । కన్నియచిన్నినవ్వులయుగాఁ జెలికత్తియలందనూద్యమ । చ్ఛన్న మనస్కలం దెగడిచంచలకాంచికలాపవాగురి। సన్నహనంబునన్ సఖిలజంతులలా మముఁబట్టెనుబ్బుచున్ ॥ ౩౦౬ ॥ తే ॥ సర్వతీర్థప్రదేశప్రశస్తమతికిఁ । గాంచిఁద గులుటదనకర్హమంచునో కొక్క । తన్నులువడియుండెవరుణదంతావళంబు। పడఁతి యురిఁజేసెమెడచుట్టుపసిఁడిరశన ॥ ౩౦౭ ॥ సీ ॥ పులుఁగునాడించుచొప్పునమించు నాడించుబొంచునసకిననాడించినట్టు । లారామచిత్రశాలూరంబుమదహాసకౌముదిప రిషిక్తగండఫలక । యగుచునించుకవడియాడించికప్పకు వెఱచినయొకవృద్ధవిప్రుమీఁ

రాజును ॥ ౨౯౯ ॥ వర్షపిశునంబున్ — కప్పను॥౩౦౦॥కీలు — చేర్పు. తురుము — కొప్పు ॥౩౦౧॥ బేల — మూఢము. దర్దురము — కప్ప ॥ ౩౦౨॥వర్షాభూ — కప్ప. హావళి — ఉపద్రవము. అలజడి — శ్రమము॥ ౩౦౩॥కుంభభూ — అగస్త్యుని. తవులుపడఁడు — చిక్కఁడు. తవులుపడఁడయ్యెను — చిక్కకపోయెను ॥ ౩౦౪ ॥ కచ — తలవెండ్రుకలయు. జఘన — కటిపురోభాగముయొక్కయు. ధృతిన్ — ధరించుటను ॥ ౩౦౫ ॥ పన్నిదము — పందెము. తనూద్యమచ్ఛన్నమనస్కలన్ — కొంచెపుఁబ్రయత్నముచేత కప్పఁబడిన మనసులుగలవారిని — విశేషప్రయత్నములేనివారిని. తెగడి — నిందించి. వాగురి — ఉరి. సన్నహనంబునన్ — ఆయిత్తపాటుచేత. ఉబ్బుచున్ — సంతోషించుచు ॥ ౩౦౬ ॥ కాంచిన్ — మొలనూలునందు; కంచియందు. తగులుట — చిక్కుకొనుట; ఆసక్తుఁడగుట. వరుణదంతావళంబు — కప్ప. రశన — మొలనూలు ॥ ౩౦౭ ॥ మించు — మెలఁపు; విధము. సకిన — బొమ్మ. శాలూరంబు — కప్ప. కౌముది — వెన్నెలచేత. పరిషిక్త — అంత

ద। వైచిత్ర్యాపంబులనగఖిజనంబులుదాన దర్శ్ఛకను నకుభార్య। యిమ్మెనిట్లుత
నకునునురూపతనుగూప । శీలముఁదలిర్చుఁబాలిపిండు। గలుగుటయునునయుతుఁడ
లఘుసంసారాబ్ధి। సీఁదుతొంటి యీఁతయునువఁడింప ॥ ౩౦౮ ॥ తే ॥ అధిపతన
యుకుమునుబహిఃప్రాణములగు । చామలెవ్వారువారెల్ల సతికిదాయ। లైరిమండూ
కసార్వభౌమార్ధతనువు। లైనసినములసాపత్న్యమెంతకీడు ॥ ౩౦౯ ॥ ఉ ॥ నున్న
నిమోముమీసములనూఁగునుజెన్నటిగాకమున్నయో । సన్నముగాగృహస్థులకునగ్రి
ణివై వనుమంచుమున్నవే । గన్నులవేల్పుదెప్పనదిగాదని వాదనుసేయుధైర్యసం।
పన్నుఁడుదేర్పగాఁదొణఁగెపాదనతింగుపితప్రియాతతిన్ ॥ ౩౧౦ ॥ తే ॥ విషమశ
రుఁడేయుదూపులవేట్లనెన్ను । వాఁడువాఘూలముసిశాపవర్ణ్యతతుల । రాతికొడు
కైనయిల్వాలారాతిచట్టు । మనసుగరఁగించిమమతలఁబెనఁగెఁగాన ॥ ౩౧౧ ॥ తే ॥
స్వాతిమేఘుంబుచినుకులువసధిశుక్తి । వితతిచయ్యాడునైమౌక్తికతవహించు। కరణి
నయుషునిప్రేమతతాఁకంతలందు। నిలిచెఁబర్యాయుపాత్రతానియమసరణి॥ ౩౧౨॥
క ॥ మునిపతికిరాజసుతకును । దనయుఁడుజన్మించెనంతదఖ్యాపవుటి। ర్లువవిరిసె
జ్ఞానచంద్రుఁడు । గనుపట్టెన్విష్ణుపదముగానఁగవచ్చెన్॥ ౩౧౩ ॥ వ ॥ సలపితుం
డగుటమందపాలసమశీలుండగుప్రయుతనందనుచరిత్రంబద్భుతరసైకపాత్రంబయ్యె
నిట్లు ॥ ౩౧౪ ॥ క ॥ గృహమేధిధర్మవర్మా। సహనుతియగుకుమతియుతుచంద
మునసుదు । స్పృహాదుఃఖగ్రాహకసన। గుహఁబడుననివిటిమనుముకుందునిచేతన్॥
౩౧౫ ॥ ఆ ॥ విష్ణుభక్తులై వివేకులైతృష్ణావి। దూరులైస్వకుక్షిపూరణంబు । సమ
యసంభృతార్థసంతృప్తిగాఁగోరి । నడచువారు భవముగడచువారు॥ ౩౧౬ ॥ సీ ॥
అనిపార్వతీనాథుఁడమరసంయమిఁజూచిపరమభాగవతప్రపత్తిగలుగు। నీకిష్టవ్రా
ర్థింపనఖిలోన్నతములగుదైవతక్షేత్రతీర్థములమేళ। నంబెఱింగించితినానాకథా ని
ధానంబగుదానినెన్నఁడునుదీని । వైష్ణవధర్మప్రవర్తనంబెడలినయసదులకెఱుకసే

టనుతడిసిన. ఇంచుకపడి—కొంచెముసేపు. అలికిండు— పెండ్లాలసమూహము ॥ ౩౦౮ ॥ చామలు— స్త్రీలు. దాయలు— పగవారు. అర్ధతనువులు—అర్ధదేహములు—భార్యలు. సాపత్న్యము—సవతితనము॥౩౦౯॥ వేగన్నులవేల్పు— ఇంద్రుఁడు. పాదనతిన్—కాళ్లకుమ్రొక్కుటచేత॥౩౧౦॥ రాతికొడుకు—చలింపనివాఁడు. చట్టు—శిష్యుఁడు ॥ ౩౧౧॥ ౩౧౨॥ ఇర్లు—చీకటి. విష్ణుపదము—ఆకాశము; విష్ణుదేవునిపాదము ॥ ౩౧౩ ॥ సలక్షితుఁడు — మాటలోఁగూడినవాఁడు ॥ ౩౧౪ ॥ వర్మ—కవచము. అసహమతి — సహింపనిబుద్ధిగలవాఁడు ॥ ౩౧౫ ॥ పూరణంబు — నిండించుట. భవము—జన్మము ॥ ౩౧౬ ॥ ప్రపత్తి — భక్తిపూర్వకశరణాగతి. ఎడలిన—చెడిన అసదు

ణకుమున్నీవు । గుప్తముగఁ జేయుమనుచు భర్గునకు మ్రొక్కి । ముని ముని ధ్యేయా నీకతం
బుపదురాప । గోపతత్క్షేత్రరాజస్వరూపమెఱుఁగఁ । గంటి గరిగంటిగాని సౌఖ్యము
లుగంటి॥ ౩౧౭ ॥ చ ॥ భయమున దల్చి దుఃఖములఁ బాచి సుఖంబులఁ బ్రోదిచేసి నా । ధ్వ
యుఁ డిలకించి నీయడుగుఁ దమ్ములఁ దమ్ములఁ గొల్చి నిత్యసం । శ్రయ మొనరించు నాకిఁక న
సాధ్యము లేదిది యట్లయా నుని । ర్భయ భవసాగరోత్తరణ నాదకులాదిమ వైష్ణవాశ్రి
తుల్ ॥ ౩౧౮ ॥ క ॥ అని పానీశపుస్యంబుగ । వనజాసనసూతి మ్రొక్కి వలగొని హా
రుపీ । డాకని పౌండరీకమునకున్ । జని తైర్థమిందీర్థమాడి చక్రిభజించెన్ ॥ ౩౧౯ ॥
క ॥ భజియించి తత్ప్రసాద । వ్యజనానిలశమితతాపుఁడై యిప్పుడున । బ్జజసూతి
దక్షిణద్వా । రజగతిను న్నాఁడు సుస్థిరప్రమదమునన్ ॥ ౩౨౦ ॥

క ॥ అని కథకుఁడు శౌనకముఖ । మునులకు హరిదివ్యచరితములు దురిత
తమో । దినకరకిరణాయితములు । వినిపించెఁ గళావతీశ వేదాద్రీశా ॥ ౩౨౧ ॥

శా ॥ దిగ్దంతావళకర్ణచాలన సముద్వేల్లన్మరుత్పల్లవ । స్రగ్దీప్తిప్రకటప్ర
తాపశిఖసంఛన్నాఖిలాశాంతస । మ్యగ్దానాధరితామరద్రుమరమాప్రాణేశ భక్త
ప్రియా । ప్రాగ్దిక్కేసరిపీఠికాధిపసభాపద్మాకరాహస్కరా ॥ ౩౨౨ ॥

క ॥ విద్వత్కుముద నిశాకర । విద్వేషి వరూథనాథ వేశంత మదాం ।

లకున్—అల్లులకు. దురాప—పొందరాని. గరిగంటిగాని—తెలుఁగని ॥ ౩౧౭ ॥ ప్రోదిచేసి—పోషించి. తిలకించి—చూచి॥ ౩౧౮॥ పానీశపుస్యంబుగన్—మాటిమాటికి. వనజాసనసూతి—నారదుఁడు. వలగొని—ప్రదక్షిణముచేసి. తీర్థమాడి—స్నానముచేసి॥ ౩౧౯॥ వ్యజన—విసనకఱ్ఱవలని. శమిత—ఆఱఁపఁబడిన. జగతిన్—భూమియందు॥ ౩౨౦॥ కిరణాయితములు—కిరణములయినవి॥ ౩౨౧॥ దిగ్దంతావళ...శాంత—దిగ్దంతావళ—దిగ్గజములయొక్క. కర్ణ—చెవులను. చాలన—చలింపఁజేయుటచేత. సముద్వేల్లత్—మిక్కిలి వీచుచున్న. మరుత్పల్లవ—గాలిచిగుళ్లయొక్క. స్రక్—సరముయొక్క. దీప్తి—ప్రకాశమును. ప్రకట—ప్రసిద్ధపఱచెడి. ప్రతాపశిఖి—ప్రతాపాగ్నిచేత. సంఛన్న—లెస్సగాఁ గప్పఁబడిన. అఖిలాశాంత—ఎల్లదిక్కుల కొనలు గలవాఁడా. సమ్య...ద్రుమ—సమ్యక్—లెస్సయయిన. దాన—ఈవిచేత. అధరిత—క్రిందుపఱపఁబడిన. అమరద్రుమ—దేవవృక్షము గలవాఁడా. రమాప్రాణేశభక్తప్రియా—విష్ణుభక్తులకు ఇష్టుఁడా. ప్రాగ్ది...స్కరా—ప్రాగ్దిక్—తూర్పుదిక్కునందలి. కేసరిపీఠికాధిప—సింహాసనాధిపతులయొక్క. సభా—కొలువుకూటములనెడి. పద్మాకర—తామరకొలఁకులకు. అహస్కరా—సూర్యుఁడా ॥ ౩౨౨ ॥ విద్వత్కుముదనిశాకర—విద్వాంసులనెడి కలువలకు చంద్రుఁడా. విద్వేషి...రద—విద్వేషి—శత్రువులయొక్క. వరూథనాథ—సేనానాయకులనెడి. వేశంత—నీటిపడియలకు. మదాంధ—మదముచేత

ద్వరదకీర్తిసంవృత । సద్వీప దిలీపభూప సదృ శాటోపా...... ॥ ౩౨౩ ॥

మాలిని ॥ సరసగుణరతీశా షట్సహస్రాన్వయేశా। నిరవధికగుణాబ్ధీ నిత్యస
త్యోపలబ్ధీ । హరిహయసమభోగా యాచమానానురాగా। కరగతనిగమాళీ కా
వ్యకృత్పద్మహేళీ ॥ ౩౨౪ ॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాక పరి
చిత సరస కవితా సనాథ రామకృష్ణ కవినాథ ప్రణీ
తంబయిన పాండురంగ మాహాత్మ్యంబను
పరమ భాగవత చరిత్రంబు నందు
సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

కన్నుగాననివ్వరద— ఏనుఁగైనవాఁడా. కీర్తిసంవృతసద్వీప— కీర్తిచేఆవరింపబడిన ద్వీపములతోఁగూడినవాఁడా. దిలీపభూపసదృశాటోపా — దిలీపమహారాజుయొక్క ఆటోపమునఁబోలిన ఆటోపముగలవాఁడా ॥ ౩౨౩ ॥ సరసగుణరతీశా—సరసమైనగుణముచేతమన్మథుఁడా. షట్సహస్రాన్వయేశా—ఆఱువేలకులమునకుప్రభుఁడా. నిరవధిగుణాబ్ధీ — మేరలేనిమంచిగుణములకు సముద్రుఁడా. నిత్యసత్యోపలబ్ధీ — శాశ్వతమునునిజమునైనబుద్ధికౌశల్యముగలవాఁడా. హరిహయసమభోగా—ఇంద్రునిభోగమువంటిభోగముగలవాఁడా. యాచమానానురాగా—యాచింపఁబడుచున్న అనురాగముగలవాఁడా. కరగతనిగమాళీ — హస్తగతమైనవేదపఙ్క్తులుగలవాఁడా. కావ్యకృత్పద్మహేళీ— కవీశ్వరులనెడి తామరలకు సూర్యుఁడా ॥ ౩౨౪ ॥]